I.S.I.S.P.
1570
III 1570
BIBLIOTECA
Nr.

INSEMNĂRI

DIN

RĂSBOIUL ROMÂNIEI MARI

DE

DR VASILE BIANU

MEDIC COLONEL I. R.
FOST MEDIC PRIMAR AL SPITALULUI I. C. BRĂTIANU DIN BUZĂU
SENATOR DE HUEDIN.

TOMUL II.

DELA PACEA DIN BUCUREȘTI PÂNĂ
LA INCORONAREA DIN ALBA IULIA

CU MAI MULTE ILUSTRAȚIUNI

CLUJ
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „ARDEALUL"
1926

BIBLIOTEC
Institutului de Istorie a Partidului
de pe lângă C.C. al P.M.R.
Nr.

Insemnări din Răsboiul României Mari.

Tomul II.

BIBLIOTECA
Institutului de Istorie a Partidului
de pe lângă C.C. al P.M.R.
Nr. III 1570.-

Master 245894
3 II III

INSEMNĂRI
DIN
RĂSBOIUL ROMÂNIEI MARI

DE

DR VASILE BIANU
MEDIC COLONEL I. R.
FOST MEDIC PRIMAR AL SPITALULUI I. C. BRĂTIANU DIN BUZĂU
SENATOR DE HUEDIN.

TOMUL II.
DELA PACEA DIN BUCUREŞTI PÂNĂ
LA INCORONAREA DIN ALBA-IULIA

CU MAI MULTE ILUSTRAŢIUNI

Inv. 36874/67

CLUJ,
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „ARDEALUL"
1926.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 56377

819/05

B.C.U. Bucuresti
C20055075

Insemnări din Războiul României Mari.

Dela pacea din București, 24 April/7 Maiu 1918, până la Incoronarea Regelui tuturor Românilor din Alba-Iulia, 15 Oct. 1922.

Dela semnarea păcii din București și până astăzi, *1/14 Maiu 1918*, am dus'o într'o stare sufletească greu de spus. Nu-'mi eșeau din cap condițiunile păcii așa de dezastroase și de umilitoare, unele mai grele decât altele, încât nu puteam să-mi găsesc nici un moment de liniște. A trebuit iar să alerg la ajutorul artei mele ca să mai pot închide ochii în timpul nopții; binecuvântată fie puterea ei alinătoare! Dar dacă așa de amărât mi-a fost sufletul din cauza păcii, apoi cu mult mai mare îmi este durerea când văd acum o mulțime de ziare, cu suflet străin, scrise în dulcea noastră limbă. Afară de cele două blestemate din București, botezate: *Gazeta Bucureștilor*, a lui Ioan Slavici, și *Lumina*, a lui C. Stere, cari în tot timpul războiului, dela ocupația Munteniei încoace, n'au făcut decât să laude binefacerile dușmanului și să ponegrească pe Regele, guvernul și armata țării, care sângeră pe front pentru apărarea ultimului petec de pământ ce ne-a mai rămas liber, și cari ziare au infectat acum și Moldova, afară de aceste ziare a început să apară și în Iași, o droaie de ziare numite: *Acțiunea Română, Arena, Iașul, Momentul, Timpul, Tribuna* și altele pe cari nu mă mai rabdă scârba ca să le înșir aci.

Toate aceste ziare cântă osanale vrăjmașilor nostri, cari ne-au gătuit, și guvernului, care le-a închinat România legată de mâni și picioare ca să-i rupă bucăți din trupul ei, preamărindu-l că ne-a dat, în fine, *fericita pace!* Iar în timpul acesta, toate ziarele celelalte, cari mai simt românește, apar zilnic cu coloane întregi *albe!* Cum nu să gândesc acestea vipere monstruoase că, oricât de spurcate și veninoase ar fi balele lor, nu pot atinge sfințenia luptei noastre, dusă cu atâta eroism pentru desrobirea fraților și întregirea neamului?!

In anul trecut la *1 Maiu* st. v. (vezi Tomul I; ziua de: *1/14 Maiu 1917*, pag. 116), am petrecut *armindenul* în condițiuni tot așa de neplăcute, cu oftatul pe inimă și cu gândul la Dumnezeu, rugându-l ca să să îndure ca cel puțin *Maiul* viitor să-l prăz-

nuim veseli şi după bunul obiceiu strămoşesc. Pe semne nu suntem încă vrednici de mila lui şi mai trebuie să ne ispăşim păcatele! Dar cum nici alţii nu sunt mai buni decât noi, eu voiu

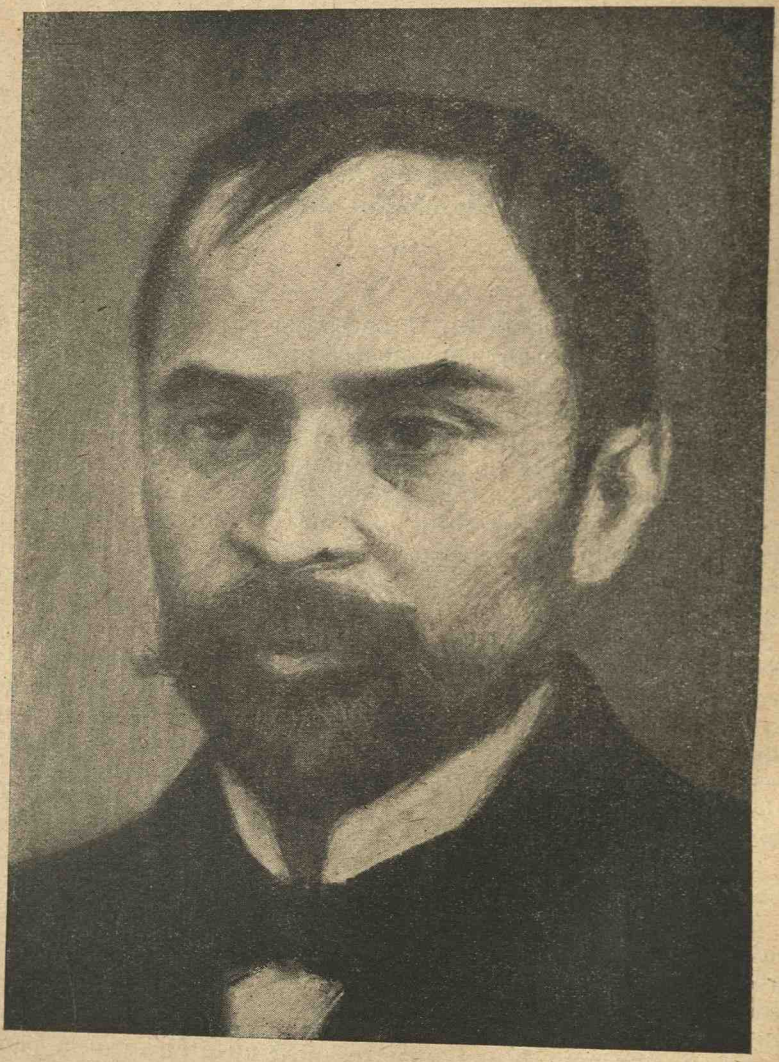

Gheorghe Coşbuc.

continuà a trăi cu neclintită încredere că în anul viitor vom avea sufletul vesel şi luminat, potrivit acestei zile frumoase a primăverii!

BIBLIOTE
Inst. studiul de Istorie a P
de pe lângă C.C. al P.
Nr. 7

3/16 Maiu 1918.

In zilele din urmă o jale sdrobitoare a mai cutremurat sufletul românesc de pretutindeni. Neamul nostru a încercat două mari perderi, cari nu să mai pot repară. Sub ocupaţie străină, în Bucureşti, a închis ochii pentru vecie marele poet al ţărănimii *Gheorghe Coşbuc*, care de pe plaiurile Ardealului a adus neamului românesc vigoarea celei mai desăvârşite poesii şi exemplu modestiei, proprie geniilor mari.* Iar ieri a fost dus la locuinţa vecinică în Iaşi *Barbu Ştefănescu Delavrancea*, care prin scris şi prin graiu a răscolit cele mai nobile patimi ale poporului român şi care şa dat sufletul şoptind: *„Doamne, fă să mi să împlinească visul cel mare!“*** Din cuvântările duioase rostite la înmormântarea lui, voiu însemnà numai aceste cuvinte ale d-lui *I. Petrovici: „Culcă-te, măiestre, cu faţa spre răsărit ca să nu auzi decât cântecul văilor noastre înflorite şi nu plânsul munţilor!“*

—Vor trece ani după ani şi văile şi munţii nostri vor răsunà tot mai tare preamărind *numele acestor doi mari* cântăreţi ai lor, bucăţi rupte din inima lor sângerândă, dar pururea vie.

4/17 Maiu 1918.

De câteva zile a început să să fure animalele domestice ale oamenilor din satele de pe lângă frontieră de către bande înarmate, inadins organizate de autorităţile austriece, şi să fie duse în Bucovina. Astfel din com. Pleşeşti, într'o singură noapte s'au furat 700 de oi, iar astă noapte unui om îi s'a furat 45 de capete de vită, mari şi mici. Din com. Horodniceni deasemenea s'a furat în zilele acestea peste 80 de animale. In zădar aleargă bieţii păgubaşi după ele, căci sunt ameninţaţi cu arma încărcată; femeile văduve plâng smulgându-şi părul când văd cum li să fură din vatră vaca cu lapte. Curtea Prefecturii este plină de acesti nenorociţi de păgubaşi, cari vin să ceară ajutorul autorităţii, alegându-să mai mult cu promisiuni goale. In urma repetatelor intervenţii ale Prefectului să zice că în curând va sosi regimentul 27 de infanterie pentru paza graniţei. Iată încă una din binefacerile imediate ale tratatului nostru de pace. In legătură cu acest tratat, cetim pe dealtă parte în ziare că un ordin circular a pus în vederea comandanţilor de corpuri şi servicii ca să să oblige ofiţerii şi trupele române să *salute misiunile duşmane!* Fericită pace!

---

* Numele adevărat de familie al lui Coşbuc a fost **Casian.** Iată cum spune duiosul nostru poiect că li s'a schimbat numele. In satul său de naştere să afla un rutean bogat ce să chiema **Coşbuc,** care nu avea copii şi era bun prietin cu bunicul poietului, care să numea Casian şi care avea 5 băieţi. Coşbuc i-a cerut să-i dea lui unul pe care să-l infieze şi să-l lase moştenitor, bine înţeles, pentru a-i păstră numele. Acel băiat înfiat a fost bunicul poietului, dela care îi să trage numele, pe care l'a ilustrat cu geniul său.

** Vezi pag. 388 din Tomul I al acestor „Insemnări.“

5/18 Maiu 1918.

Dela dispariţia impusă a ziarului *România*, mă mai mângăiam cu cetirea preţuitului ziar al Românilor ardeleni şi bucovineni din Basarabia: *România Nouă*, de sub direcţia d-lui Dr. *Onisifor Ghibu*, având ca prim redactor pe d. Dr. *Ion Mateiu*. Imi răcoream sufletul sorbind zilnic din acest isvor bogat în simţeminte de cel mai cald naţionalism şi mai curat patriotism. Astăzi spre cea mai dureroasă surprindere am cetit în No. 82 că „deoarece *Tipografia românească* din Chişinău nu ne mai tipăreşte gazeta şi fiindcă altă tipografie românească nu să mai găseşte în întreagă Basarabia, ne vedem nevoiţi a tipări o vreme oarecare gazeta într'o tipografie rusască, cu *litere ruseşti*. Cerem iertare cetitorilor nostri pentru acest lucru neobicinuit şi-l rugăm să aibă puţină răbdare până ce vom putea apărea din nou cu litere latine, ceeace nădăjduim să o putem face peste puţină vreme. Până atunci gazeta noastră va eşi numai de *două ori* pe săptămână, mercurea şi sâmbăta." N'o fi cumva şi aceasta vr'o imediată binefacere a prea *fericitei* noastre păci?!

10/23 Maiu 1918.

Această zi, aşa de scumpă tuturor Românilor şi sărbătorită cu atâta voie bună şi entuziasm în timp de-o jumătate de veac, dela 1866 până la 1916, a trecut în anul acesta, pentru prima oară, nebăgată în seamă şi a fost petrecută într'o atmosferă grea şi apăsătoare, cu inimile rănite de sălbătăcia şi cruzimea vrăjmaşilor, cari prin nenorocita pace dela Bucureşti au sfăşiat din trupul sfânt al Ţării noastre tot ceeace erà mai falnic şi mai mândru, munţii nostri, comoara sufletului românesc, în frunte cu uriaşul *Ceahlău*, cântat de *Vasile Alexandri:* olimpul nostru plin de farmec, în care stau îngrămădite atâtea tradiţii şi amintiri deale neamului românesc! Guvernul a avut bunul simţ de a amână serbarea acestei zile sfinte pe alte vremuri mai bune, şi bine a făcut, căci ne-a lăsat să ne plângem durerea în taină cu gândul şi cu inima la ziua cea mare, care va să vie cu siguranţă, când vom putea-o serbà în templul cel mare al neamului întregit!

15/28 Maiu 1918.

Conform ordinelor Directoratului sănătăţii publice, la 10 Maiu st. v. s'au închis spitalele No. 227 şi 229 ale Crucii Roşii din Fălticeni, pe cari le-am condus dela 11 August a. tr., iar astăzi s'a închis şi Spitalul No. 255 (Stamate), evacuând bolnavii în Spitalul civil şi cei mai mulţi la Spitalul din Lespezi, aşa că serviciul meu încetează cu începere de astăzi, deşi încă nu sunt demobilizat. In Spitalele Crucii Roşii am tratat dela venirea mea, în timp de 9 luni 1381 de bolnavi, dintre cari cei mai mulţi răniţi din timpul răsboiului şi din luptele cu Ruşii, cu ocazia retragerii şi dezarmării lor, la care nu vroiau să consimtă, fiind ho-

tărâţi să întrebuinţeze armele pentru jafuri şi prădăciuni; apoi, am mai căutat mulţi răniţi, oameni mari şi copii, cari găsind împrăştiate, pe tot drumul trecerii Rușilor, cartuşe şi granate aruncate de ei, le luau în mâni şi ele făceau explozie rănindu-i mai mult sau mai puţin grav şi din care cauză s'a mărit foarte

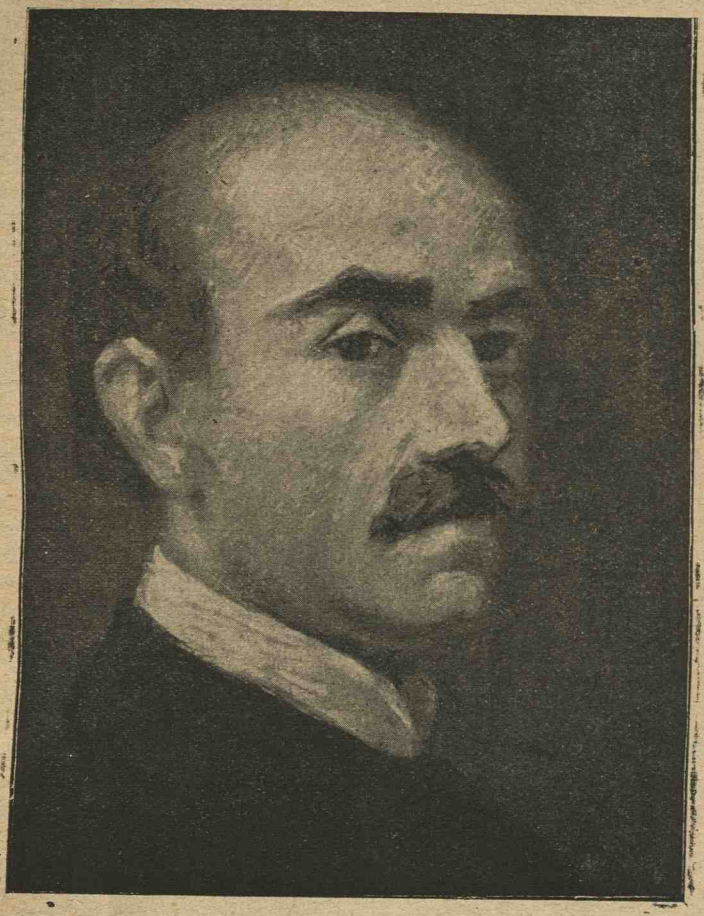

Vasile Alexandri.

mult numărul înfirmilor. In Spitalul 255 (Stamate), în timp de 2 luni şi jumătate. am tratat 235 de bolnavi, dintre cari cei mai mulţi au suferit de boale interne, având prea puţini răniţi din timpul războiului.

Traiul în Fălticeni a devenit foarte greu, întru cât mai bine de o săptămână ne lipseşte pânea cea de toate zilele, care nu să

mai fabrică, nici nu să mai vinde nicăiri, şi nu să mai găsește decât la particulari, cari au provizie de grâu şi îşi fac pânea în casă. Populaţia săracă, trecătorii şi cei siliţi a mâncă la popote, prîn restaurante şi birturi, nu găsesc decât mămăligă. In Spitale nici aceasta n'a fost vr'o 2 zile, iar bolnavii s'au hrănit numai cu mâncările preparate, goale. Această tristă situaţie va dăinui până la recolta grâului, va să zică cel puţin încă 2 luni! In acelaşi timp furturile de vite de prin satele mărginaşe continuă pe scară întinsă, aşa în una din zilele din urmă numai din satul *Baia* s'a furat peste 300 de vite şi au fost duse în Bucovina. Este o adevărată nenorocire şi măsurile luate de autorităţile noastre par nefolositoare, aşa de bine sunt organizate aceste furturi de către autorităţile nemţeşti de peste graniţă. Dacă lucrurile vor continuà astfel încurând n'o să mai avem nici o vită în acest nenorocit judeţ, aşa de ciopârtit de pacea aşa de mult lăudată de către cei ce au semnat'o şi ale căror ziare nu să sfiesc s'o boteze *fericită!*

20 Maiu/2 Iun. 1918

Veşti rele ne vin dela fraţii nostri din Ardeal. Ungurii să aruncă cu înverşunare să stârpească populaţiunea română. Ministrul *Vàzsonyi*, jidan ungurizat şi botezat, o spune verde: „Cât am fost pretini cu România, zice el, am îngăduit ca ea să să amestece în treburile Românilor dela noi. Acum e mai bine, căci, dacă sfârşim întreg răsboiul în avantajul nostru, orice guvern unguresc îşi va ţine de întâia datorie să-şi păstreze mâna liberă, şi nu va lăsà ca România să să amestece în afacerile interne ale patriei noastre . . . Am spus că până acum nu ni-am îndeplinit datoria de a răspândi cultura maghiară. Cel mai însemnat lucru ce trebuie să facem este să *statificăm* şcoalele normale în care să cresc învăţătorii. Trebuie să facem acest lucru fără doar şi poate, orice ar zice Bisericile. Până vom statificà *toate* şcoalele sătesti, trebuie votată o lege prin care guvernul maghiar să fie pe deplin împuternicit a luà în mânile Statului, fără a dà vr'o esplicaţie, orice şcoală nouă de sat.“ Guvernul maghiar a şi hotărât ca din Comitatul Caraş-Severin până la Bistriţa, apoi în Comitatele Maramureş, Bereg, Ung, Zemplin şi Şaroş să să înfiinţeze cât să poate mai curând şcoale de stat ungureşti şi să să statifice încà *240* şcoli româneşti, din părţile Uniedoarei. Ziarele în zădar protestează în contra acestor samavolnicii.

Intru cât priveşte *votul universal*, ungurii nu vreau să-l acorde decât celor cari ştiu scrie şi vorbi ungureşte. Drept răspuns la aceasta şi la măsura luată în contra şcoalelor româneşti, vrednicul deputat român din Camera ungară, *Ştefan C. Pop*, în şedinţa dela 25 April a. c. a rostit următoarea protestare: „Partidul naţional român pune la dispoziţia guvernului toate mijloacele sale pentru îndeplinirea celor de nevoie binelui public, fără nici o tulburare, dar nu să găseşte în poziţie să voteze încredere

viitorului guvern şi de aceea nu poate primi nici bugetul. De câte ori e vorba de o lărgire a dreptului poporului, totdeauna guvernul scoate la iveală ca sperietoare primejdia naţionalităţilor. Care de care să întrece a găsi mijloace de apărare contra acestor primejdii. Că avem tot dreptul să fim amărâţi contra guvernului o dovedeşte faptul că, în acelaşi timp când pentru câştigarea dreptului de vot să pune condiţia scrisului, cetitului şi cunoaşterii limbii maghiare, şcolile noastre să închid şi atunci când să pretinde pentru dobândirea dreptului de vot o anume avere, să pune la cale o politică agrară care ne opreşte, de a căpătà pământ. Văzând asemenea lucruri, suntem îndrituiţi a crede că Guvernul lucrează contra noastră. Noi nu putem aşteptà nimic dela viitorul regim şi pentru aceasta nu votăm bugetul." Pe de altă parte fostul deputat, valorosul Dr. *Iuliu Maniu*, a scos de sub tipar o cărticică pe care a împărţit'o învăţătorilor şi preoţilor români, în care-i îndeamnă să nu permită ca poporul român să înveţe ungureşte numai ca să câştige cu orice preţ dreptul de alegător. Apoi atrage atenţiunea asupra faptului că învăţând Românii limba ungurească pentru a fi alegători, va birui astfel asupra lor politica guvernului de maghiarizare şi de cotropire.

Administraţia ungurească în multe oraşe, chiar şi în Sibiiu, nu mai dă voie servitorilor, de ambe sexele, să iasă dumineca şi în sărbători, îmbrăcaţi în portul lor cel frumos, popular, pe străzi. Neşupuşii sunt aspru pedepsiţi.

D. *Iustin Ilieşu* publică într'un număr al „Gazetei Poporului" din Sibiiu, o frumoasă poezie care să termină astfel:

„Dar nu, eu sunt în alte ţări,
Şi tunurile-mi cântă:
Stă maica plină'n supărări
La geam, şi tot priveşte'n zări,
Şi dorul o frământă."

26 Maiu/8 Iun. 1918.

De câteva zile a început *a 2-a ofensivă germană* pe frontul apusan. După lupte crâncene, desperate, cu mari perderi, Nemţii au înaintat şi au ocupat oraşul *Soissons*, oprindu-să la *Marna*, unde au fost opriţi. Toate sforţările lor pentru a mai câştigà teren în Franţa au fost zadarnice. Pretutindeni asalturile lor s'au sfărâmat în faţa rezistenţei trupelor franceze. Luptele continuă cu înverşunare. In prima fază a ofensivei, germanii au câştigat ceva teren, rezervele franceze nefăcându-şi încă apariţia. Din comunicatele ultimelor două zile să vede că aceste rezerve au intrat acum în acţiune. Primele efecte s'au înregistrat. Contraatacurile franceze au realizat progrese în câteva puncte şi au reluat câteva localităţi. Să pare că ofensiva aceasta a întrat în a 2-a faza a ei. Acum rămâne de văzut cu ce forţe şi în ce punct vor continuà Germanii ofensiva, care de aci înainte întâmpină o rezistenţă îndârjită. In luptele din urmă au participat cu succes

şi trupele americane. Probabil că Germanii vor continuà sforţarea. Operaţiunile pe acest front să apropie de faza care va hotări soarta ofensivei actuale, dar care nu va putea hotări soarta definitivă a luptelor uriaşe, care să vor dà încă pe frontul apusan. Aviaţia franceză devine iarăşi foarte activă pe întreaga zonă de luptă, doborând în fiecare zi din avioanele germane şi aruncând un număr mare de tone de proiectile asupra concentrărilor de trupe germane, precum şi asupra gărilor din dosul frontului.

28 Maiu/10 Iun. 1918.

In Camera franceză primul ministru Clemenceau a ţinut un discurs în care din nou a cerut ca răsboiul să continue până la extrem. Camera în urma acestui discurs, i-a votat încredere cu 379 voturi, contra fiind numai 110.

Lordul Cecil în Camera Comunelor a răspuns la o întrebare cu privire la tratatul de pace impus României de către Puterile centrale că Inţelegerea are simpatii vii şi sincere pentru România şi că să consideră datoare ca la Conferinţa finală de pace să facă tot posibilul ca să să revizuiească acest tratat nenorocit şi nedrept.

Am cetit cu mândrie în unele ziare că „două divizii de Români *Ardeleni*, recrutaţi din voluntarii americani şi din prizonierii făcuţi în Italia, luptă pe frontul occidental.“ Noroc să deie Domnul!

30 Maiu/12 Iun. 1918.

Aseară a încetat subit din viaţă bravul colonel *Cesar Mihail*, comandatul Regimentului 16 Suceava. Luând masa la popota Regimentului, care s'a întors decurând în garnizoana sa, am avut de mai multe ori plăcuta ocaziune de a vorbi cu acest ofiţer distins, oştean viteaz şi om cinstit.

Colonelul Cesar Mihail, după mărturisirile şefilor săi, ale camarazilor şi soldaţilor lui, a fost unul din cei mai meritoşi comandanţi de unităţi. El a luat parte cu viteazul său Regiment la toate luptele dela începutul răsboiului, în ofensiva vijelioasă din scumpul nostru Ardeal ca şi în retragerea eroică din Muntenia, precum şi în epopea dela Oituz-Mărăşti-Mărăşeşti, fiind întotdeauna în prima linie. Colonelul a fost bolnav aproape de toate boalele cari au atins armata noastră, a suferit de tifus recurent, de gălbinare epidemică, de dizenterie, de bronchită, şi întotdeauna s'a tratat numai pe front, nevoind niciodată şi cu nici un preţ ca să fie evacuat, n'a cerut nici măcar un concediu de convalescenţă. La urmă, când a scăpat de toate nevoile, s'a pomenit că are albumină în urină şi crezându-să bolnav de rinichi a urmat mai multe luni un regim de hrană foarte aspru, care l'a slăbit foarte mult. In această stare era Colonelul Mihail când l'am văzut pentru prima oară acum o lună, dar ceeace mi-a atras atenţia a fost o mare greutate la respiraţie, pe care o avea când vorbea ceva

mai mult, când umblà mai iute şi când urcà scările dela cazarmă, fără ca el să-i deie vr'o importanţă sau să să plângă de ea. Bănuind o boală de inimă, i-am propus ca să-mi deie voie să-l examinez şi eu odată, ceeace cu mare greutate a primit. In urma acestui examen am constatat cu multă părere de rău că zilele acestui brav colonel sunt numărate. In adevăr, el suferea de un *anevrism* mare al aortei, care-i producea o apăsare în piept şi îi îngreuià respiraţia şi nu-i dà pace să doarmă, nici nu-i permitea ca să vorbească mult şi repede, nici să umble mai iute, nici să urce scări. Să înţelege dela sine că nu i-am spus boala, d'impotrivă l'am încredinţat că are inima bună, dar care este cam mărită din cauza emoţiunilor, oboselilor şi boalelor suferite pe front, şi ca aceasta este adevărata cauză a respiraţiei grele . . .

Astfel s'a stâns încă un *erou* al neamului, cu pieptul bolnav, dar *încărcat cu decoraţii cu spade*. S'a stâns colonelul Cesar Mihail cu credinţa neclintită în viitorul poporului român, al cărui fiu vrednic şi devotat până la moarte a fost. S'a stâns încă un visător al neamului cu sufletul îmbâcsit de idealul naţional, pe care nu l'a învrednicit soarta ca să-l vadă realizat!

31 Maiu/13 Iun. 1918.

Prin ordinul No. 2167 al Directorului sănătăţii publice, am fost *demobilizat* pe ziua de astăzi. Următor acestui ordin am părăsit orăşelul Fălticeni, care să poate considerà drept o staţiune climatericà, prin mărimea şi frumuseţa curţilor şi grădinilor, în care am petrecut *un an* fără 20 de zile. Despărţirea a fost duioasă întru cât am dat aci de mai multe familii foarte amabile şi îndatoritoare, trăind bine cu toată lumea şi putându-mi îndeplini în conştiinţă serviciul dela spitale. Nu pot să nu mulţumesc şi pe această cale familiei distinsului meu confrate Dr *Gabriel Tatos*, care m'a găzduit; domnului fost prefect al judeţului *Const. Gr. Sturza*, şi domnilor *Vasile Lovinescu*, fost senator, şi *Octav Lovinescu*, fiul, fost primar al oraşului, precum şi familiilor lor, cari adeseori m'au ospătat procurându-mi multe clipe plăcute şi de mulţumire sufletească, mai ales în vremurile grele prin cari am trecut în timpul din urmă a războiului nostru.

Nu voiu uità nici odată timpul când am fost ameninţaţi cu evacuarea oraşului atunci când Rusii să retrăgeau vertiginos în faţa Nemţilor, cari să apropiau de graniţa Bucovinei, precum şi clipele cumplite când o divizie rusească la 14 Ianuar st. v. a. c. s'a apropiat de oraş ameninţându-l cu sabie şi foc, dar care a fost oprită şi dezarmată la satul Spătăreşti de către bravul regiment de grăniceri No. 2. Dacă am trecut cu bine prin toate acestea şi prin alte stări grele sufleteşti din cauza evenimentelor, aşa de vitrege pentru iubita noastră ţară, o datoresc în mare parte bunilor mei prietini din Fălticeni, în societatea cărora am găsit mângăiere şi încurageare.

In urma grevei funcţionarilor căilor ferate s'a schimbat mer-

sul trenurilor şi n'am putut plecà decât numai la ora $10^1/_2$ a. m. sosind la Iaşi la ora 5 după amiazi. Aci a trebuit să mă despart şi de buna mea ordonanţă, *Papuc Nicolae*, care în tot timpul răsboiului m'a servit cu credinţă şi devotament, împărtăşind cu el tot binele şi răul, precum şi toate primejdiile prin cari am trecut împreună, ceeace a făcut ca această despărţire să să facă cu o adevărată duioşie. El a plecat la Galaţi pentru a fi demobilizat şi de acolo apoi să va duce în satul lui Rânzeşti de pe malul Prutului, din judeţul Tutova.

Inainte de a plecà din Fălticeni am primit din Buzău o carte postală dela părintele *Alexandru Movileanu*, proprietarul locuinţei mele. In puţine cuvinte îmi spune toata martirologia sa din timpul ocupaţiunii nemţeşti. Intre altele să plânge că a slăbit cumplit, redus fiind numai la pele şi oase, neavând ce mâncà decât fasole şi verdeţuri ca vitele; carne, brânză, lapte şi ouă, toate le iau Germanii. In odăile mele locuiesc nişte Nemţoaice, probabil surori de caritate. Intru cât priveşte lucrurile mele, îmi spune că multe vor lipsi, dar totuşi voiu găsi mai multe decât alţi refugiaţi, ale căror case sunt goale puşcă. Dar ceeace este mai îngrozitor este *seceta:* de *trei luni* n'a plouat în judeţul Buzău, aşa că sunt ameninţaţi de foamete, ceeace este şi mai cumplită decât răsboiul. Fiind ajuns într'o stare de slăbiciune foarte mare a consultat un doctor neamţ, care i-a recomandat să steie toată ziua la *soare*, probabil ca să-l vază, după cum zice dânsul, ajuns mai iute în stare de pastramă.

Odată cu aceasta am primit şi din partea economului Spitalului I. C. Brătianu, d. *Gh. Antonescu*, o scrisoare prin care îmi spune că spitalul nostru abia acum să deşartă de Germani şi nu să ştie când să va putea deschide, fiind stricat şi devastat de duşmani.

In Buzău va rămânea şi după ratificarea păcii o divizie nemţească din cele 6, cari vor stà în ţară până la pacea generală. Purtarea Germanilor acolo a fost cât să poate de neomenoasă faţă de populaţie, s'ar putea zice chiar *barbară*, mai ales în timpul din urmă. Nu erà de ajuns că toţi Nemţii din Buzău trăiau bine, luând tot ce găseau prin case, dar fiecare soldat trimitea odată pe săptămână la familia lui din Germania câte o lădiţă de lemn, de 5 chilograme, plină cu alimente luate prin rechiziţie. Acum în preajma ratificării păcii, Nemţii au mai făcut o rechiziţie alimentară, lăsând locuitorilor hrană numai pentru 15 zile, zicând că de atunci înainte să va îngriji guvernul român de ei, care mutându-să la Bucureşti le va aduce alimente din Moldova. Toţi cei rămaşi în Buzău sunt de nerecunoscut, aşa sunt de slabi şi de îmbătrâniţi; figura lor exprimă suferinţă şi jale, apoi îmbrăcămintea le-a ajuns în aşa stare încât să ruşinează să mai iasă pe stradă, căci tot ce au avut mai bun le-au luat vrăjmaşii, îmbrăcăminte şi rufărie. Intr'o zi s'au pomenit orăşenii cu o poruncă dela Comandatură că a 2-a zi, la ora 8 dimineaţa, toţi

bărbaţii dela 16 până la 50 de ani să iasă în marginea oraşului, la Crâng, şi acolo după ce au fost inspectaţi de un ofiţer au fost împărţiţi la diferite munci, la tăiat lemne din pădure, la săpat şi altele, fără să să ţie nici o seamă de poziţiunea lor socială. Altădată, după o poruncă prin care fiecare locuitor trebuia să mătură trotoarul din faţa casei, mai multe doamne din societatea aleasă au fost arestate la arestul preventiv, fiindcă n'a fost măturat trotoarul, şi ţinute închise 24 ore. Este cu neputinţă să să arate toate barbariile săvârşite de acest popor reputat aşa de cult şi care pretinde a fi cel mai superior din lume, pentru care îşi aroagă dreptul de a stăpâni pământul, neavând mai mare decât pe Dumnezeu, pe care în tot timpul şi cu orice ocazie îl fac complicele lor la toate aceste fapte barbare.

3/16 Iun. 1918.

De pe frontul apusan ne vine vestea că a *treia* ofensivă germană a început. Acum luptă 20 divizii nemţeşti, dintre cari 5 au trecut cu perderi mari prin focul apărătorilor. Noua linie franceză, puţin mai înapoi decât cealaltă, cel mult la 5 chilometri, să menţine. Inaintarea germană până la râul Aronde a fost însă anulată de contra-atacurile franceze, aşa că nu mai rămâne decât mica înaintare la vest de Oise. Cu toate încercările vrăjmaşul n'a putut atinge râul Aronde, iar trupele franceze au înaintat puţin lângă Méry şi Genlis.

4/17 Iun. 1918.

Noul parlament român s'a deschis astăzi la ora 12 de către M. S. Regele, însoţit de prinţul moştenitor, prin următorul mesagiu. „Domnilor Senatori, Domnilor Deputaţi. Simt ca întotdeau[na] o vie mulţumire găsindu-Mă în mijlocul reprezentaţiunii N[aţ]iunii. De curând eşiţi din alegeri generale Imi aduceţi sentim[en]tul real al Ţării asupra gravelor hotărâri ce să împun chibzu[inţei] noastre cumpătate. Redusă la propriile sale puteri, Ţara a jertfit cu generozitate şi patriotism înălţător floarea vitejilor ei fii. Prelungirea însă a rezistenţei armate ar fi adus sleirea până la istovire a forţelor ei, — şi România a încheiat pacea ce îi să împunea ca o condiţiune de viaţă pentru dânsa. Tratatul de pace va fi de indată supus aprobării Corpurilor Legiuitoare conform prescrierii Constituţionale. El impune, evident, sacrificii dureroase, dar Poporul Român, le va cercetà cu bărbăţia ce o dă percepţiunea exactă a interesului obştesc faţă cu realitatea. Să mulţumim însă Cerului că, tocmai în acele ceasuri grele, simţul superior al Neamului a făcut ca frumosul pământ moldovan rupt din ogorul strămoşesc să să reîntoarcă la ţara Mumă şi că Poporul Basarabian să să arunce în braţele ei, pentru ai spori puterea de muncă şi încrederea în viitor. Buna primire ce au făcut acestui mare eveniment Puterile cu cari tratam pacea a pregătit calea pentru restabilirea pretiniei noastre ca pe trecut. Menţinând bune raporturi cu celelalte State, vom căutà să re-

luăm relaţiuni normale de vecinătate cu noile Ţări în formaţiune. In sesiunea ce să deschide, Ministrul de finanţe nu va putea încă să prezinte un buget normal pentru care sunt sigur că Ţara va consimţi la sacrificiile necesare. El vă va propune o serie de măsuri menite să înlesnească tezaurului lichidarea sarcinilor şi întâmpinarea nevoilor escepţionale cărora trebuie să le facem faţă. Indreptări adânci de adus nu numai de ordin administrativ, dar mai ales de ordin moral, cer o remaniere a aşezămintelor noastre în administraţie, în justiţie, în instrucţiunea publică. Am încredere că Corpurile legiuitoare vor acordà măsurile tranzitorii, oricât de radicale ar fi, cari vor înlesni pregătirea şi repedea lor realizare. Incununarea însă a operei Domniilor-Voastre va fi să fixaţi punctele de revizuit din Constituţia noastră, pentruca, în cel mai scurt timp şi înainte de orice altă modificare constituţională să ajungem la înfăptuirea efectivă a reformei agrare şi la chemarea adevărată a păturilor adânci ale Ţării la viaţa politică. Recunoscători către armata care fără preget ş'a făcut toată datoria şi înălţând cugetele noastre pentru reclădirea şi împodobirea Statului nostru prin sârguinţă, prin cumpătare şi prin jertfă, rog pe Atotputernicul să binecuvinteze lucrările Domnilor-Voastre. Sesiunea extraordinară a Corpurilor legiuitoare este deschisă."

10/23 Iun. 1918.

Să anunţă că d. general *A. Văitoianu* a fost numit Comisar general al guvernului român în Basarabia. Probabil că această numire a fost motivată de uneltirile străinilor şi vrăjmaşilor, cari mişună în ţara-soră şi cari lucrează din toate puterile şi pe toate căile, văzute şi nevăzute, în contra unirii Basarabiei cu România. Din acest punct de vedere această numire a venit la timp şi persoana aleasă inspiră deplină încredere într'un rezultat bun.

11/24 Iun. 1918.

De mai multe zile austro-germanii de pe frontul italian au luat ofensiva cu mare îndârjire în scopul de a ocupà cât să poate mai repede *Treviso* şi apoi *Veneţia*. Cu toate sforţările lor nu numai că nu au reuşit să îşi ajungă ţinta, dar au fost siliţi să evacueze Montello şi câteva sectoare din poziţiunile cucerite pe ţermul drept al râului Piave, pentru a evità un dezastru. Trupele italiane, ajutate de Aliaţi, au făcut adevărate minuni şi ofensiva austriacă în Italia pare definitiv oprită.

Pe frontul francez, decând s'a oprit şi ofensiva a 3-a germană, este completă linişte. Cine ştie ce ascunde această tăcere? Probabil că să prepară lucruri mari şi poate că încurând vom înregistrà alte fapte mari de arme pe acel năprasnic front, asupra căruia sunt aţintite privirile lumii.

12/25 Iun. 1918.

Intr'o regretabilă polemică ivită între doi generali români,

dintre cei mai distinși, s'a căutat de către unul din ei să să vestejească laurii culeși de brava noastră armată în uriașa defensivă dela *Mărășești*, care a întunecat gloria unuia dintre cei mai mari generali germani, cunoscut sub numele de *spărgătorul de fronturi*, vestitul *Mackensen*, și aceasta pentru ca să să înalțe mai mult strălucita ofensivă dela *Mărăști*. Au răspuns la aceasta doi viteji luptători, un anonim erou dela Mărăști și bravul colonel *Alexandru I. Lupașcu*, care a comandat cu mult avânt o unitate în defensiva dela Mărășești, retras acum din armată din cauza infirmităților fizice căpătate în cursul luptelor. Aceste răspunsuri au fost publicate în *Neamul Românesc* și din ele reproduc numai următoarele.

Luptătorul dela Mărăști între altele spune: „In sufletul nostru, al tuturor acelora cari am fost la Mărăști, adesea, poate am avut un sentiment de melancolie față de gloria la care s'a ridicat bătălia dela Mărășești, și de uitarea în care căzuse primul gest românesc de energie, de independență și de încredere în noi înșine după dezastrul din Novembre 1916. Dar acest sentiment, care niciodată n'a fost invidia, îl ascundeam în fundul sufletului nostru. Și noi aplaudăm pe camarazii nostri dela Mărășești, precum îi aplaudă toată suflarea românească, toată presa mondială. In mințile noastre *bătălia dela Mărășești* a devenit un simbol sfânt, un simbol românesc, independent de cei cari l'au făurit, și care nu trebuie atins."

Din scrisoarea viteazului colonel Lupașcu public numai cele ce urmează: „Ca unul care am luptat pe frontul Mărășești-Panciu-Muncelu, afirm că Mărășeștii există și vor există, în marea lor splendoare, cel puțin atât cât vor trăi poporul român și cel german, cari au plătit acolo, cu cele mai generoase și mai scumpe jertfe, înscrierea pentru vecie în istoria lor și a omenirii întregi a acestui sfânt nume, a acestui altar, în care, deoparte și de alta, s'au topit în lumina eternității, cele mai sublime virtuți civice și ostășești și cu care întreg neamul românesc are, nu numai dreptul, dar și *datoria* de a să mândri! Iar, dacă, prin imposibil, am admite că poporul român ar dispărea vr'odată, sau că ar decădea până și negă singur dreptul la viață, prin negațiunea sau chiar numai prin *scoborârea* celor mai glorioase și mai sfinte dintre faptele sale, — poporul german care va supraviețui, va trebui totuși, plin de recunoștință și de pietate, să evoace *Mărășeștii* și să vină chiar în pelerinaj aicea, spre a cinsti, *precum să cuvine*, miile de morți ai uneia din armatele sale cele mai reputate care, casi cea austro-ungară dela Oituz-Casin-Târgul Ocnei, s'a sdrobit de sufletul și voința fermă de a trăi a unui mic, dar vrednic și viteaz popor. Iar, atunci când și poporul german, prin imposibil ar dispărea sau ar decădea, să vor sculă din sfintele lor morminte — de acolo — glorioșii nostri morți, și ai lor, cari vor reclamă dreptul vieții lor eterne și în acăror lumină, strălucitoare ca și moartea ce au primit, sufletele rătăcite să vor

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

reculege, iar ochii orbiți de patimă vor putea să vadă bine că *Mărășeștii* există în toată măreția lor eternă, pe care i-au creat'o vitejii și nebiruiții ostași ai armatei I-a, din a doua parte a campaniei noastre, după cum vor trăi *Oituzul* și *Mărășeștii*, în nu mai puțin strălucitoarea aureolă pe care le-au creat'o vrednicii și vitejii ostași ai armatei a II-a!"

13/26 Iun. 1918.

Deputatul sătean din județul Botoșani, *David Ion Șerpeanu*, un brav ostaș întors cu galonul de sergent de pe câmpul de războiu, a rostit în Cameră o cuvântare frumoasă cu ocazia discuției la Mesagiu, din care estrag următoarele: „Noi așa gândim că nu e bine ca unii să trăiească în prea mult huzur, iar alții să piară în uitare și sărăcie. Noi n'avem pământ, și, țăranul dacă n'are pământ, ca și când n'are nimic. La războiu, generalii și comandanții nostri de unități ne-au spus că ni să va dà pământ, și soldații ș'au făcut cu multă inimă datoria. Dar cu cât mai mult ar fi tras aceasta în cumpăna gândirii lor, să fi știut ei că luptă și pentru bucățica de acasă. Aud că e vorba ca dreptul de vot să deie numai pentru aceia cari știu ceti și scrie. Noi țăranii știm prea puțini carte. Apoi, din cei câți nu știu carte câți nu sunt oameni mai de ispravă ca oricare? Ba sunt oameni de toată isprava. Și apoi cum oiu spune eu oamenilor din sat, gospodari cuprinși, că ei nu votează pentru că nu știu carte, dar că cutare jălbar, care jură pentru cinci lei și face orice pentru o ocà de rachiu, are drept de vot? Țăranii cari nu știu carte au învățat în războiu câte șase feluri de mitraliere și câte șase feluri de puști. Și, dacă la sate sunt încă atâția cari nu știu ceti și scrie, suntem noi, țăranii, vinovați și nu cârmuirea dumivoastre? Și atunci de ce ponosul să-l tragem astăzi tot noi?" Iar când a vorbit despre tratatul de pace, glasul s'a domolit pe nesimțite și vorbea foarte încet; la strigătul unui deputat de a vorbi mai tare, el a răspuns: „Apoi eu vreau ca despre asta să spun mai încet, și aș spune și mai încet, ca să aud numai eu, fiindcă mă doare." Mai departe el a zis: „S'a vorbit de tragere la răspundere a vinovaților. Să să facă, căci, dacă nu veți face d-voastre, vom face-o noi, țăranii, căci mult amar am răbdat, și, dacă a fost cineva judecat până astăzi, am fost tot numai noi și pentru cele rele, și pentru unele din cele bune"... Intr'un cuvânt: nu ne uitați, ajutați-ne acum la grea strâmtoare, căci, când va veni iarăși vr'o nevoie mare pentru țară, vă vom ajutà și noi."

15/28 Iun. 1918.

Camera Deputaților a votat ratificarea tratatului de pace cu 135 voturi, fără discuție, în tăcerea imensei dureri naționale.

Gazeta rusească *Naše Slovo* comunică următoarele: „In regiunea Murmanului au loc serioase evenimente. Statele Înțelegerii ocupă încet cu încetul Murmanul și să întăresc destul de

solid pe țermurile Mării Albe, și mai cu seamă în locurile importante din punct de vedere strategic ca Arhanghelsc, Onega, Mezen. Vasele britanice de pază străjuesc tot țermul nordic al Rusiei europene. Statul-Maior al flotei britanice să află în Alexandrovsc. Patru stații de radio-telegrafie puternice, deservite de ofiteri englezi, americani și francezi comunică Marelui Cartier cele mai amănunțite știri despre tot ceeace să săvârșește pe Mări și în largul lor. Toată calea ferată din sectorul de Nord și țermul Mării sunt păzite de forțele Aliaților. In Alexandrovsc, Candalata și alte puncte din regiunile stațiilor căii ferate să află numai poliție condusă de ofițeri englezi și americani. In portul Arhanghel să află șapte vase mari de ale Aliaților și peste 5000 soldați franco-englezi ocupă orașul dispunând de tot ținutul vecin."

Pe dealtă parte să anunță că Japonia va face ca trupele chineze pe care le pregătește să între în Siberia.

21 Iun./4 Iul. 1918.

Astăzi s'a votat și în Senat proiectul de lege pentru ratificarea tratatului de pace. Astfel pacea este ratificată, dar sufletul nostru adânc rănit nu poate fi împăcat; el își caută înainte dreptatea și nu să va astâmpără până când nu va găsi-o întreagă!

De pe frontul apusan ne vine îmbucurătoarea știre că trupele franco-engleze au dat câteva contra-atacuri având succese frumoase. Astfel între Soissons și Villers Cotterets au înaintat pe o adâncime de 2 chilometri și pe o lungime de 7, făcând peste 1200 prizonieri cu 18 ofițeri și 100 subofițeri. Germanii au mai încercat un violent atac, care a fost înecat în sânge; apoi, ei au atacat și au încercat alte 2 contra-atacuri cu o violență extremă și cu efective mari, dar ele sau sfărimat sub focurile Aliaților nostri de mitraliere și barajele de artilerie. Intr'un atac francezii au luat punctul important Saint-Pierre Angle. In ultimele *trei* ofensive dușmanii au avut perderi de peste *un milion* de oameni, pe câtă vreme perderile Aliaților nostri nu trec de 500,000.

Pe frontul italian succesul Aliaților nostri a fost măreț. Austro-germanii au fost aruncați pe malul stâng al râului Piave și întreagă linia italiană a fost restabilită. Să zice că apele acestui râu ar fi fost înroșite de sânge și albia lui plină de cadavre deale vrăjmașilor, cari au avut perderi de peste 200,000 de oameni, dintre cari 24,000 au fost făcuți prizonieri. Afară de aceasta Aliații au luat un enorm material de răsboiu și munițiuni: 63 tunuri, 65 bombardiere, 1234 mitraliere, 37,100 puști și 2 aeroplane; afară de reluarea întregului material de artilerie ce fusese părăsit de trupele italiane în primele zile ale ofensivei. Comandamentul superior al trupelor austriace a fost înlocuit cu ofițeri germani, în cap cu generalul von Bellow, trimițându-le și trei corpuri de armată germană în Trentin. Ofensiva austriacă a fost așa de bine pregătită și superioritatea numerică așa de

mare, încât reuşita să părea sigură, ceea ce a mărit cu atât mai mult succesul strălucit al Aliaţilor noştri. Să zice că pe frontul italian au început să lupte şi trupe americane. De altfel să asigură că numărul trupelor americane de pe frontul francez s'ar fi ridicat la 900,000, şi Preşedintele Wilson într'o telegramă recentă cere Preşedintelui Poincarré al Franţei să reziste din toate puterile şi să fie sigur de tot concursul american, care va fi din ce în ce mai însemnat, conform planului iniţial.

23 Iun./6 Iul. 1918.

Marele filantrop din Basarabia, d. *Vasile Stroescu*, care a făcut atâtea donaţiuni pentru înaintarea culturii româneşti, dând numai fraţilor noştri din Ardeal şi Ungaria peste *3 milioane* de lei, să află la Paris, aşteptând cu nerăbdare ziua fericită în care să va putea întoarce în Basarabia lui, mult iubită şi acum românească pe vecie. Poşta basarabiană a început să să *naţionalizeze*, înlăturându-să personalul străin, care nu voiă cu nici un preţ să ţină seamă de noua stare de lucruri; în locul străinilor s'au numit numai basarabieni de naştere.

24 Iun./7 Iul. 1918

Am cetit cu deosebită plăcere că la *Chiew* s'au primit din isvor sigur nişte ştiri de cea mai mare importanţă cu privire la mersul viitor al războiului mondial şi care ne interesează aşa de mult şi pe noi, cei sdrobiţi sufleteşte de odioasa şi barbara pace care ni s'a impus şi de care nu vom putea scăpă decât la pacea generală. Să anunţă că *acţiunea Ceho-Slovacilor* şi luarea în stăpânire a unor puncte din Urali şi Siberia s'a întâmplat după un plan hotărât de mai înainte şi după indicaţiunile Inţelegerii. Acest plan al Inţelegerii s'a luat după hotărârea ei de a împinge în Siberia şi Rusia europeană trupe japoneze, chineze şi americane. Acţiunea trupelor ceho-slovace este numai o parte din acest plan. Să zice că Ceho-Slovacii au luat asupra lor sarcina de a îndeplini următoarele: 1. Să pună mâna pe sectorul de Vest al liniei ferate din traiectul siberian dela Omsc până la Sizrani; 2. Asigurarea podului de peste Volga, dela Sizrani, care are o importanţă mare strategică; 3. Pregătirea unei baze în Siberia vestică pentru trupele Inţelegerii destinate pentru operaţiile din Rusia europeană. Ceho-Slovacii sunt conduşi de statul-maior aliat din Charbin. Ordinele să transmit prin colonelul Paris din armata franceză, care să află ataşat pe lângă trupele ceho-slovace şi este un ofiţer foarte talentat şi energic. Să mai spune că Ceho-Slovacii au ocupat în noaptea de 21 Iunie Sizrani şi au luat ofensiva spre Perm. In mijlocul trupelor să află şi Marele Duce Mihail Alexandrovici, fratele nenorocitului şi trădătorului ţar Nicolae. Japonia are o acţiune importantă şi activă, dând 13 divizii pentru operaţiile din Siberia. Pentru a să deschide drumul trupelor japoneze, Ceho-Slovacii lucrează cu mare si-

linţă şi tărie. Pe de altă parte Japonia pregăteşte în China mari detaşamente. In oraşele ocupate de Ceho-Slovaci în Siberia să creieazâ linii nouă de comunicaţie dela un oraş la altul. Să asigură din partea autorităţilor militare că, după ce Siberia va fi în mâna Japonezilor, ei vor luà ofensiva spre Volga.

26 Iun./9 Iul. 1918.

Ambasadorul japonez *Yshii* a ţinut la Fairhaven (Massachusett, Statele-Unite) un discurs în care a zis că Japonia va aduce contribuţia sa deplină la războiu, într'un mod care va ajutá foarte eficace şi foarte mult la succes. El a terminat discursul astfel: „Avem încredere în voi, Americani, vă iubim şi dacă permiteţi vom fi alături de voi într'o camaraderie bună şi leală în toţi anii următori."

Preşedintele Statelor-Unite, Wilson, a arătat din nou scopurile de războiu ale Aliaţilor precum urmează: 1. Distrugerea sau reducerea la neputinţă a arbitrarului şi a forţei, cari ar putea turbură pacea lumii. 2. Popoarele să reguleze ele însile chestiunile teritoriale, economice şi politice, cari privesc existenţa lor. 3. Raporturile între popoare să fie astfel încât tratatele să fie conştiincios respectate. 4. Crearea unei organizaţii de pace, care să fie o garanţie că drepturile popoarelor nu vor fi jicnite şi înfiinţarea de tribunale arbitrare pentru rezolvarea tuturor conflictelor internaţionale.

Dela Berlin vine ştirea că în ziuà de 23 Iunie, înainte de amiazi, doi necunoscuţ au cerut contelui *Wilhelm de Mirbach*, ambasadorul german din Moscova, o audienţă, care le-a fost acordată în prezenţa consilierului de legaţie *Rietzler* şi a unui ofiter german. Deodată cei doi necunoscuţi scoaseră revolverele şi traseră asupra ambasadorului rănindu-l uşor la cap. Inainte de a putea fi împedecaţi, ei aruncară câteva granate de mână şi fugiră, sărind pe fereastră în stradă. Contele Mirbach, rănit de moarte, îşi dădu sufletul după câteva minute, fără să-şi mai fi revenit în simţire. Consilierul şi ofiţerul, cari erau de faţă, au scăpat teaferi. Atentatorii n'au putut fi arestaţi până acum. Să crede că ei ar fi niste Ruşi, cari, din spirit patriotic, au voit să răsbune Rusia de mişeliile şi jafurile comise de Germani, dela încheierea păcii şi până astăzi, bătându-şi joc de ea şi tratând'o ca pe o ţară cucerită. Ne putem aşteptà încă şi la alte fapte de răsbunare şi mai drastice dacă ei vor continuà să să poarte şi pe viitor tot aşa de neomeneşte faţă de un popor pe care l'au amăgit prin vorbe şi promisiuni deşarte, cum a fost pacea fără anexiuni şi despăgubiri de războiu!

27 Iun./10 Iul. 1918.

Ziarul d-lui Clemenceau *L'Homme-libre* vorbeşte despre restabilirea frontului oriental astfel: „Trebuie reconstituit frontul oriental pentru a înlocui pe acela pe care l'am perdut în

urma intrigilor germane. Şi aceasta să poate face numai prin Japonia, care are o armată proaspătă şi întactă de 4 milioane de oameni. E mai mult decât trebuie pentru a sfârşi odată cu Germania şi a îi să impune cu concursul Aliaţilor din occident pacea Dreptului.

Naşa Rodina, ziar rusesc, publică ştirea despre pregătirea repede a unui mare număr de vase, până la 70, care vor face debarcări de trupe anglo-americano-japoneze în Rusia. Wilson şi Taft au declarat că America va trimite toate rezervele sale şi va formă un nou front.

In Albania, Italianii şi Francezii au obţinut un succes important. Italianii au cucerit muntele Malacastra, iar Francezii au luat primele pante ale muntelui Tomorica şi înaintează între această înălţime şi Devoli, afluent al râului Semeni. Austriacii au perdut 1300 prizonieri.

28 Iun./11 Iul. 1918.

Sf. Sinod al României, deschis la Iaşi, a invitat pe Arhiepiscopul Atanasie din Chişinău ca să vină şi să iee parte la şedinţele lui. La două invitări telegrafice, numitul Arhiepiscop rus, n'a voit să dea nici un răspuns. Drept aceea Sf. Sinod l'a considerat demisionat şi a împuternicit cu conducerea timporală a Arhiepiscopiei Chişinăului şi Hotinului pe P. S. Episcop al Huşilor, părintele Nicodim, om luminat, cu cultură teologică însemnată, care cunoaşte şi vorbeşte bine limba rusească, fiind doctor dela Facultatea de teologie din Chiew.

In ziua de 24 l. c. P. S. S. Episcopul Nicodim a fost primit cu mare solemnitate în Chişinău făcând slujba religioasă în Mitropolia de acolo *în limba românească*, ceeace s'a întâmplat pentru *prima oară* dela Unire încoace. Cu ocazia instalării sale, părintele Nicodim a cetit *gramata* Mitropolitului Pimen al Moldovei, prin care îl împuterniceşte timporal în calitate de Arhiepiscop al Basarabiei, ca să conducă afacerile bisericeşti şi să îndeplinească cu preoţimea de acolo nevoile religioase ale poporului basarabian, până la alegerea Arhiepiscopului titular, care să va face de către clerul şi poporul basarabian, prin reprezentanţii săi în Parlamentul ţării şi consistoriul superior bisericesc. „Prea Sfinţia voastră, zice între altele Mitropolitul Pimen, luând arhipăstoria Bisericii basarabiene, veţi restabili vechia legătură canonică şi legală a acelei Biserici cu Scaunul Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, de care a fost despărţită în timpul marelui mitropolit Veniamin Costache, al cărui suflet, amărât atunci, să va bucură acum în cer de isbânda adevărului şi facerea dreptăţii. Acolo, în laturile dintre Prut şi Nistru, veţi găsi un popor care păstrează fără ştirbire sfânta credinţă ortodoxă, din vremea marelui arhiereu moldovean Petru Movilă şi vitejia strămoşească din timpul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, neuitatul Voevod al Moldovei."

Prea sfinţitul părinte Nicodim a ţinut cu această ocazie o prea frumoasă cuvântare, din care reproduc numai cele ce urmează: „Pacea am venit să propovăduiesc necontenit între voi, pacea care s'a născut în dumnezeiesca lege a Domnului Hristos. Legea păcii, legea dragostei, isvorâtă din Evanghelia Mântuitorului nostru, s'o vestesc în limba norodului acestei ţări, potrivit acelor porunci. Căci aşezământul dumnezeiesc este ca noroadele să asculte cuvântul Domnului în limba lor." Mai departe zice: „In biserică în limba norodului să înălţăm spre cer rugăciunile. Aşa a fost şi în scumpa noastră Basarabie pe vremea strălucitilor Voevozi, când păstorea un Varlam, un Dosofteiu şi alţi arhierei mari. Şi dacă o clipă, — căci 100 de ani în viaţa unui popor sunt o clipă, — limba noastră a amuţit, Dumnezeu a făcut ca ea să răsune astăzi din nou. Prin toate faptele vremilor din urmă, petrecute în Basarabia, îi s'au redat limbii naţionale drepturile ei vechi."

Episcopii Dionisie al Cetăţii Albe (Achermanului) şi Gavrilă al Ismailului au plecat în Rusia. Inainte de plecare au adresat Sfântului Sinod o scrisoare prin care îşi esprimă sentimentele de gratitudine pentru condescendenţa arătată de autorităţile româneşti. Ei spun că singurul motiv al demisiunilor lor este că nu ştiu limba română şi prin urmare nu pot să-şi îndeplinească serviciul cum trebuie în Basarabia de astăzi.

1/14 Iul. 1918.

Astăzi, în ziua doftorilor fără de argint, Cosma şi Damian, fiind *14 Iulie* st. n., să sărbătoreşte marea zi a *libertăţii franceze*, sărbătoarea naţională a marei noastre surori Franţa, şi cuvine-să ca noi Românii, cu toţii, de pe toată suprafaţa pământului, să ne îndreptăm gândul la dânsa şi din tot sufletul să facem cele mai călduroase urări pentru Ea şi nobilul său popor francez. Ziua de *14 Iulie* nu este numai sărbătoarea Franţei; ea este *sărbătoarea libertăţii* pentru toate naţiunile, cari mişună pe scoarţa svânturatului nostru glob. Şi mai ales acum, când Franţa sângerează din toate vinele ei pentru libertatea tuturor popoarelor şi dela faptele de vitejie ale căreia aşteptăm şi noi Românii scăparea din robia amară, în care ne-a încătuşat duşmanii noştri seculari prin sălbateca lor pace dela Bucureşti, nu-i inimă românească să nu să cutremure de nerăbdare şi de speranţă.

Deasupra Legaţiunii franceze fâlfăie mândrul tricolor al Franţei şi noi pretinii Ei, din cauza vitregiei timpului prin care trecem, nu ne putem arătă toată simpatia pentru această mare soră latină, sora prin graiu, prin sacrificiu şi nobil ideal. Colonia franceză din Iaşi, a serbat această zi, ca în familie, luând parte şi prietinii sinceri, cărora le-a fost permis să manifesteze dragostea neamului nostru. In Capela Spitalului Francez s'a oficiat de dimineaţă un serviciu divin, cu care ocaziune inimosul

ministru plenipotenţiar al Franţei, Contele *de Saint-Aulaire*, a rostit o înflăcărată cuvântare, arătând credinţa sa neclintită în victoria finală a Înţelegerii şi a Dreptului şi aducând un omagiu vibrant eroismului României, care cuvântare a însufleţit pe toţi cei de faţă. După serviciul bisericei s'au depus în cimitir trei coroane pe mormântul soldaţilor francezi morţi în România pentru datorie şi ideal. După amiazi s'a organizat un concert franco-român de către administraţia spitalului francez, iar răniţii din spital şi invitaţii au avut mulţumirea sufletească să asculte *Marsilieza*, cântată cu mândrie într'un frumos decor de războiu. Fie ca în anul viitor să fie serbată această mare zi cu toată pompa şi alaiul unei zile naţionale româneşti!

4/17 Iul. 1918.

In numărul 182 al *Neamului Românesc* am cetit un frumos articolaş sub titlul: *Washington* de *A. Metroniu*, pe care mă grăbesc a-l reproduce: „Wilson a ţinut să precizeze scopurile războiului şi condiţiunile păcii cu prilejul unei comemorări alui Washington. Să spune că, în principiu „punctele" acestei păci ar fi primite astăzi şi de Cancelarul german. Nu ştim. Dar e sigur, — şi lucrul acesta ţinem a'l sublinia, — că ideile fixate în acest memorabil discurs, cu atitudinea juridică şi larg umană din care isvorăsc, nu sunt numai o poză de moment. Ele fac parte din tradiţia politică a Statului american şi să găsesc esenţial formulate de însuşi Washington, luptătorul şi întemeietorul libertăţii americane. Marele preşedinte a întreprins înadevăr altă dată războiul independenţei faţă de Anglia, numai de mare nevoie şi cu gândul dreptăţii: „Siliţi a luà armele, spunea el atunci, noi nu visăm nici glorie, nici mărire, ci vrem să apărăm până la moarte bunurile şi libertatea noastră, moştenirea părinţilor noştri". După capitularea *Yorktownului*, prin care, — precum zicea *Lafayette, — cauza omenirii fusese câştigată*, Washington spune nişte vorbe ca acestea: „Deie Dumnezeu ca aceste evenimente să înveţe nu numai pe Anglia, dar pe toţi tiranii de pe lume că drumul cel mai bun şi singurul care duce cu siguranţă la onoare, la glorie, la adevărată demnitate este *dreptatea*" ... Această lecţie morală ei n'au înţeles'o desigur, — şi nici nu era cu putinţă, căci firea omului e inertă, iar tradiţia tiranică, întocmai ca şi deprinderea, — dar în schimb el nu s'ar fi grăbit, ca atâţia dintre contimporanii noştri, a trage concluzii pesimiste. Ş'a dat bine seamă de „tărăgăneala groaznic de maiestoasă cu care înaintează omenirea", dar nu s'a îndoit de înaintarea ei şi nici de senzul acestei înaintări. „Noi am aruncat, spune el, o sămânţă de libertate şi de unire care va răsări puţin câte puţin peste tot pământul. Odată şi odată, după modelul Statelor-Unite din America să vor constitui Statele-Unite ale Europei". Cu aceste vorbe întâmpină el şi respingea oferta de *Monarh* ce îi să făcea. Dintr'însele să vede însă că urmaşii de astăzi ţin drumul Strămoşilor.

5/18 Iul. 1918.

Marele Colegiu electoral, compus din membri Sf. Sinod, din Senatori şi Deputaţi, a ales în ziua de 3 l. c. ca episcop al Râmnicului şi Noului Severin pe arhiereul *Antim Botoşăneanul* şi ca episcop al Argeşului pe arhiereul *Teofil Ploieşteanul*. Astăzi, cu ceremonialul obicinuit, M. S. Regele le-a încredinţat cârja episcopală, după datina înaintaşilor Săi. Cu această ocaziune M. S. Regele a ţinut fiecăruia câte o cuvântare de toată frumuseţa. Din cuvântarea adresată celui dintâiu sunt vrednice de reţinut următoarele cuvinte: „In ţinuturile de peste Olt vei avea de păstorit o populaţie vrednică, însufleţită de un puternic simţemânt religios. Aici au luat fiinţă cele dintâiu mânăstiri, sub aripa cărora s'a născut şi a înflorit cartea şi arta românească. La mânăstirea Tismana să păstrează cu evlavie pomenirea sfinţitului Nicodim, întemeietorul vieţii mânăstireşti în timpul Basarabilor, descălecători de ţară. La mânăstirea Cozia odihnesc rămăşiţele lui Mircea cel Bătrân, alături cu ale Teofaniei, îndurerata maică alui Mihaiu Viteazul. Pentru mânăstirea Hurez, această comoară de artă alui Brâncoveanu Voevod, Regina, împreună cu Mine, avem cea mai duioasă dragoste. Ţi să deschide, dar, un câmp larg de muncă, pentru ca darurile unui trecut aşa de bogat să fie cu sfinţenie păstrate şi cu dragoste sporite în viitor".

Din cea adresată episcopului de Argeş voiu reproduce acestea cuvinte pline de înţeles, faţă de încercările vinovate ale unor politiciani fără dor de binele scumpei noastre ţări: „La Argeş vei avea în grija Prea Sfinţiei Tale acel măreţ monument al artei noastre naţionale, unde, alături de slăviţii Voevozi din vremurile bătrâne, să odihnesc rămăşiţele scumpului Meu Unchiu şi ale Reginei Elisaveta. Mormântul lor va fi de-apururea pentru poporul românesc ca un simbol de trăinicie a Dinastiei, liber aleasă de dânsul şi cu adâncă dragoste făurită de întâiul Rege al României, care a fost chemat de glasul unei naţiuni îndelung sbuciumate şi din imboldul unui sentiment de conservare naţională, spre a curmă odată pentru totdeauna dăunătoarele lupte pentru schimbările de Domnie".

Apoi, adresându-să la amândoi episcopii, M. S. Regele termină cu următoarele sfaturi pline de înţelepciune: „Plecând în Eparhiile ce vă sunt încredinţate spre păstorire, sunt sigur că vă veţi încunjurà de clerici înzestraţi cu pricepere şi tragere de inimă pentru propovăduirea mântuitoarelor învăţături ale Evangheliei şi pentru înălţarea sufletelor întru îndeplinirea datoriilor ce isvorăsc din dragostea aproapelui. Astăzi, mai mult decât oricând, Biserica este chemată să fie părtaşe la munca pentru opera de concordie şi de întărire sufletească prin unirea şi înălţarea tuturor inimilor româneşti. Atâtea avem de apărat, atâtea sunt de reclădit, atâtea răni de vindecat, şi, pentru ca această patriotică operă să se facă pe temelii sănătoase, fără sdrunci-

nări primejdioase şi nefolositoare, este nevoie ca păstorii sufleteşti ai poporului să se afle mereu în mijlocul credincioşilor, cu neadormită priveghere, cercetându-le nevoile şi suferinţele şi aducându-le până în cel din urmă sătişor sfatul cel bun, alinarea şi încrederea".

Sinodul a recomandat ca arhierei în locul noilor episcopi şi guvernul a numit pe vrednicul român basarabean, arhimandritul *Gurie Grosu*, dela Chişinău, pentru Vicariatul Mitropoliei din Iaşi, cu titlul de Botoşăneanul, şi pe părintele *Platon Ciosu*, dela Curtea de Argeş, pentru Vicariatul Mitropoliei din Bucureşti, cu titlul de Ploieşteanul.

8/21 Iul. 1918.

A patra ofensivă germană pe frontul apusan care, este teatrul celor mai formidabile sforţări pe cari le înregistrează istoria războiului mondial, a început în ziua de 2 l. c., în zorii zilei. Germanii au întreprins această ofensivă cu scopul cunoscut şi mărturisit de a sfârşi de astădată războiul. Intervalul la care s'a produs această ofensivă faţă de celalalte trei cari au precedat'o, este mult mai mare; ea a necesitat mai multă pregătire şi de aceea a fost aşa de mult aşteptată. Această ofensivă, cu proporţii cu mult mai mari decât celelalte, s'a făcut cu forţe considerabile şi pe un front de 100 chilometri. Din cele cetite este greu de judecat asupra desfăşurării sau asupra efectelor acestei ofensive, dar nu mai e nici o îndoială că, din primele ciocniri produse şi din sforţările iniţiale făcute, un fapt apare limpede: ofensiva aceasta, deşi deslănţuită pe un front atât de mare, întâmpină o rezistenţă pe care n'au întâmpinat'o celelalte ofensive. In primele zile, ofensiva a fost oprită pe întreg frontul, iar contra atacurile Aliaţilor noştri sunt aşa de violente şi de continue, încât paralizează dela început acele înaintări vertiginoase ale Germanilor, înregistrate în primele ofensive. In adevăr, ofensiva aceasta deslănţuită pe un front de 100 chilometri a fost ţintuită pe loc, oprită pe o întindere de 65 chm., iar pe restul de 35, la vest de Reims, înaintarea germană nu s'a putut produce decât pe o adâncime de 2—5 chilometri cel mult. Germanii anunţă un număr de 13,000 de prizonieri luaţi dela Aliaţii noştri, cari în schimb au făcut 17.000 de prizonieri, luând mult material de război cu 360 de tunuri; perderile în morţi şi răniţi sunt foarte mari de ambele părţi.

Este de aşteptat că Germanii vor aduce forţe noui şi vor repetà atacul, dar frontul apusan prezintă o rezistenţă şi o conzistenţă necunoscute până acum. Măcelul va continuà, desigur, cu furie crescândă. Primele zile de luptă însă prevestesc că şi a patra ofensivă germană nu va lichidà situaţiunea de pe frontul occidental, nu va fi *ofensiva păcii*, după cum au botezat'o Nemţii chiar dela început. Sângele va curge încă şi va curge multă vreme pe acest front, constituit de zidul de fer al Fran-

cezilor, Englezilor, Americanilor şi Italienilor. Deocamdată, prin poziţiile recucerite de Aliaţii noştri şi părăsirea tuturor punctelor ocupate de Nemţi la sud de Marna, şi această ofensivă germană pare a fi definitiv oprită. Generalisimul Foch a declarat că garantează nu numai siguranţa Parisului, dar şi a liniei de luptă a Aliaţilor.

10/23 Iul. 1918.

Succesul Aliaţilor noştri continuă; însuşi comunicatul german anunţă perderea la nord a localităţii Meteren, întoarcerea Francezilor la Soissons, precum şi părăsirea punctelor ocupate la sud de Marna. Intre Aisne şi Marna lupta continuă; trupele franceze au ajuns la Ploisy şi Parcy-Tigny, iar mai spre sud la Pliez şi lângă Courchamps. In alte puncte înaintează trupe franco-engleze. Aliaţii noştri au făcut peste 20.000 de prizonieri, între cari 2 coloneli cu statele lor majoare, şi au luat peste 400 tunuri, dintre cari o baterie de 210. Impăratul Germaniei, chiar dela începutul acestei mari lupte, a azistat la desfăşurarea acţiunii. Pe de altă parte Italienii au luat Monte Cavento şi un alt vârf, iar în Albania continuă a înainta.

Ziarele româneşti, şi între aceste nu pun toate ziarele scrise în limba noastră, dintre cari, vai, cele mai multe apără cauza străină fiind în solda duşmanului, ziarele cu suflet românesc toate salută cu mare bucurie succesele Aliaţilor noştri şi arată că Germanii nu sunt în stare să nimicească puterea de luptă a inamicilor lor. Dacă în 4 luni ei au scos din luptă numai 180,000 de combatanţi, apoi cât timp le va trebui ca să nimicească cele 4 milioane şi 800.000 cât mai rămân Aliaţilor noştri? Dar pe cei cari continuă a veni din America, cam 300.000 pe fiecare lună?! De aceea ziarele cu simţ românesc au tot dreptul să spuie că „Opinia noastră publică, *ştiind că interesele noastre să hotărăsc aiurea, îşi fixează atenţiunea asupra evenimentelor de acolo.* Opinia publică simte că dacă să oferă astăzi *o pace onorabilă şi pentru adversar*, aceea este pacea care va eşi din victoria deplină a Aliaţilor noştri, şi care, întocmind harta Europei pe baza principiului naţionalităţilor, va consfinţi libertatea popoarelor şi va întemeiă un regim de dreptate între State. Cei cari să opun acestei fatalităţi a timpurilor în cari trăim, *oricât de tari s'ar crede*, vor fi spulberaţi". „Oricare Român adevărat nu poate să treacă cu vederea *momentul critic* de astăzi şi pentru aceasta ar trebui ca tot ceeace ne desbină să dispară şi cu toţi Românii să fim *una*, iar nu cum, cu durere, vedem că, în loc de *unire*, o prăpastie mare să deschide în sânul nostru... Am plecat să facem *unirea* şi am ajuns să ne rupem, câţi eram împreună, în două". Blestemul lui Dumnezeu să cadă asupra acelora care uită *cauza unităţii naţionale!*

11/24 Iul. 1918.

Bravul general *Scărişoreanu*, comandantul Diviziei IX, a fost trecut la pensie după cererea proprie, suferind de o boală

contractată în timpul luptelor din tranşeie. Am avut onoarea să cunosc pe acest distins general în luna februarie a. c., pe când Divizia sa a venit pentru câtva timp în Fălticeni şi luăm masa la popota ei, care adeseori erà prezidată de dânsul.

Generalul Scărişoreanu poate servi de model tuturor comandanţilor de trupă; el să retrage obosit şi bolnav, după ce şa făcut pe deplin datoria şi în mod glorios. El a suportat toate privaţiunile şi greutăţile războiului fără murmur, tăcut şi liniştit, în tranşeiele luptelor aprige din Dobrogea, stând săptămâni întregi neprimenit şi de multe ori flămând în mijlocul vitejilor lui soldaţi, despreţuind moartea ca un japonez. La îndemnul lui vioiu soldaţii Diviziei sale să aruncau cu cea din urmă energie asupra vrăjmaşului, al cărui foc nu încetà ziua şi noaptea.

Intr'una din zile, fiind mai bine dispus, ne-a povestit la popotă cum odată fiind pe front în Dobrogea, la Topra-isar pe la amiazi, pe când în toiul luptei stà cu alţi ofiţeri privind desfăşurarea atacurilor, deodată un colonel îi zice: „Domnule General, vă rog să vă depărtaţi de aci, căci sunteţi ameninţaţi de ghiulelele vrăjmaşului", cari cădeau cu droaia în apropierea lor. Generalul îi răspunde: „Voiu rămânea aci, căci moartea ori unde ne poate ajunge!" Colonelul însă a stăruit mereu şi generalul să opunea. Intr'un moment dat colonelul prinde de mână pe general şi cu forţa îl trage repede la vr'o 25 de paşi de acolo, unde abia au ajuns şi o ghiulea cade tocmai în punctul în care erau mai înainte!

In bătălia dela Mărăşeşti, generalul Scărişoreanu a stat zile întregi sub bătaia cumplită a tunului până ce divizia sa a obţinut succese legendare asupra trupelor bavareze, cari atacau năpraznic zi şi noapte, fără odihnă. Tot astfel s'a purtat în luptele dela Târgu-Ocna, pe valea Trotuşului, la Cireşoaia, la Cocoşilă, fără ca duşmanul să poată rupe frontul.

Acest general viteaz, cu fire liniştită şi fără pretenţii în viaţa-i zilnică, erà aşa de modest încât nu purtà nici insemnele gradului pe căciulă şi pe manta, şi odată mergând pe stradă îl întâlnesc nişte ofiţeri cari nu erau din divizia sa şi nu-l cunoşteau. Acei ofiţeri crezându-l un inferior aşteptau să fie salutaţi, dar el mergea înainte cu capul plecat. După ce s'a depărtat de ei cu câtiva paşi, unul din ofiţeri să întoarce şi să uită lung după el, apoi indignat să întoarce spre camarazii lui şi le zice cu glas tare: aşi vrea să ştiu cine o fi răcanul ăsta de nu ne salută?!

Generalul Scărişoreanu erà un om cumpătat la vorbă şi drept, exemplu viu de muncă şi de morală, şi un simbol sublim de jertfă pentru subalternii săi, iar în toiul luptelor erà idolul unei divizii de eroi. El privea cu sânge rece, fără să se tulbure, toate complicaţiile situaţiei de luptă şi impunea prin figura lui serioasă şi măreaţă; pe răniţi îi vizità când gemeau pe târgi şi îi îmbărbătà şi mângâià cu vorbe potrivite, alinându-le astfel chinurile şi durerea. In împrejurări neprielnice ca teren, armament

și număr nu s'a perdut nici odată capul în luptele cele mai grele cu dușmanul și întotdeauna, mulțumită geniului său de comandant, a reușit ca divizia lui să săvârșească mari fapte de vitejie.

Generalul Scărișoreanu a fost înlocuit cu generalul *Traian Moșoiu*, un alt viteaz și unul din cei mai încercați comandanți din războiul nostru.

12/25 Iul. 1918.

O telegramă din Moscova, trecută prin Nauen, anunță că fostul Țar al Rusiei, Nicolae II, a fost împușcat în Ecaterinenburg, după sentința Sovietului din Ural. Decretul acelui Soviet declară că întreagă proprietatea Țarului și a Țarinei, precum și a tuturor membrilor fostei case imperiale, sunt proprietatea Republicei ruse. In confiscațiune sunt cuprinse și toate depunerile familiei ex-Țarului la Băncile ruse și la cele din străinătate. Cauza pentru care a fost împușcat Țarul a fost pentru ca el să nu cadă în mânile Ceho-Slovacilor, cari să aflau într'o apropiere amenințătoare. Astfel s'a stâns în temnițele durerosului său exil acel puternic Țar de odinioară, acela care înainte de războiul mondial salută românește în Constanța noastră steagurile unei armate, care peste doi ani avea să sângereze în tovărășia puternicelor sale armate, pentru realizarea idealului național al neamului și care încă nu s'a putut realizà din cauza evenimentelor cunoscute și cari au adus prăbușirea marelui imperiu rusesc.

Iată cum descrie d. *I. Rusu-Abrudeanu* asasinarea familiei imperiale, în cartea sa *Pacostea rusească*, la pag. 197.

După triumful revoluției, întreaga familie imperială fu arestată la Țarskoe-Selo și sub guvernul lui Cherenschi fu dusă în surghiun la Tobolsk, în Siberia. Sub regimul teroarei bolșeviste familia Țarului fu transportată la Ecaterinenburg (Siberia), unde în vara anului 1918 a fost asasinată în condițiuni, cari vor rămânea veșnic o pată rușinoasă asupra poporului rus. Dintr'o anchetă făcută și publicată de ziarul bolșevist *Pravda* s'a stabilit că au fost omorîte 11 persoane și anume: membri familiei Țarului în număr de 7 și alte 4 persoane din anturajul lor. In calitate de inculpați au fost arestați 28 de inși, dintre cari 3 membri ai Sovietului din Ecaterinenburg: Grusinov, Yakhontov și Malutin; două femei Maria Apraxina și Elisabeta Mironov. Ceialalți inculpați aparțineau gărzii Țarului. Acesta și celelalte persoane au fost împușcați, însă, după cum să hotărîse n'au fost chinuiți. Inculpatul principal, fost membru al Sovietului din localitate, Yakhontov, a mărturisit că asasinarea familiei Țarului a fost organizată de el pentru a discredità puterea Sovietelor și în interesul partidului din care făcea parte: *Socialist revoluționar stâng*. După mărturia lui asasinarea Țarului Nicolae a fost hotărîtă încă dela Tobolsk, dar Țarul erà atunci prea bine păzit. La Ecaterinenburg, când șefii Sovietelor își perduseră capul, în urma înaintării Ceho-Slovacilor, Yakhontov, profitând de

dreptul de a prezidà comisiunea extra-ordinară, porunci să fie împuşcată familia Ţarului şi persoanele din jurul lui. El a mai declarat că a fost martor ocular al execuţiunii, că este pe deplin responsabil, dar că nu e vinovat de jefuirea victimelor, care s'a făcut după asasinarea lor. In expunerea sa, acest trădător perfid a subliniat răspicat ultimele cuvinte pe cari le-a pronunţat Ţarul: „Poporul va blestemà pe bolşevici pentru moartea mea!" Ceialalţi inculpaţi, între cari şi Grusinov şi Malutin, au declarat că nu să îndoiau de tradarea lui Yakhontov, dar că au fost numai simpli executori ai ordinelor lui. *Pravda* spune că pentru fapta sa Yakhontov a fost condamnat şi împuşcat.

Raportul generalului *Almazov* comunică cu privire la această tragedie îngrozitoare următoarele. Ţarul Nicolae, cu Ţarina, cu cele 4 mari ducese: Tatiana, Olga, Anastasia şi Maria şi cu Ţareviciul Alexis, să găseau închişi într'o casă din Ecaterinenburg. Suita lor, în care intrau prinţul Dolgorucov, prinţesa Hendricova, generalul Tatişev şi profesorul Botchin, era de asemenea arestată. Regimul aplicat acestor deţinuţi, ca şi a familiei imperiale, era sălbatic. Din declaraţia unui servitor al Ţarului, singurul scăpat cu viaţă prin fugă, să ştie că împăratul, împărăteasa cu cele 4 fete mari şi cu băiatul lor, locuiau ziua-noaptea o singură odaie mizerabilă, o celulă, fără nici o mobilă şi fără pat. Din bunavoinţa foştilor lor supuşi, cei 7 membri ai familiei imperiale dormeau toţi la un loc, pe scândura goală a duşumelii, neavând altceva cu care să se învelească decât îmbrăcămintea de pe ei. Nu să poate preciză ce li să dădea de mâncare, însă e înafară de orice îndoială că nimic mai mult decât prea puţină pâine şi apă. Batjocurile cele mai de rând erau cuvântul de salutare cu care păzitorii lor li să adresau la orice moment. Trăiau acolo viaţa de cerşitori nemernici, fără să fie cruţaţi de lovituri. In vremea aceasta trupe ceho-slovace înaintau asupra oraşului Ecaterinenburg, care urmà să fie părăsit de bolşevici. Temându-să că victimele ar putea fi salvate, bolşevicii duseră pe toţi prizonierii lor cu suită cu tot, într'o pivniţă, unde nefericiţii fură îngrămădiţi unul peste altul. Acolo în întunerec, bolşevicii ţinură sfat şi scriseră, într'o pornire de neînchipuită ticăloşie, pagina cea mai mârşavă şi mai neagră din istoria rusească. In faţa împăratului şi a familiei lui, fură loviţi crunt oamenii din suită, mai sus numiţi, şi apoi pe rând împuşcaţi chiar acolo în pivniţă. Fu întrebuinţat revolverul; prea mica depărtare dintre victimă şi călău nu permitea întrebuinţarea puştii. Cadavrele să îngrămădeau. Tatăl, omul care fu Nicolae Romanov, şi mama slabă, care fu Ţarina, fură de faţă la repetarea, chiar acolo, în pivniţă lângă cadavre, a unei murdare nelegiuiri: cele patru mari ducese, copilele Olga, Tatiana, Anastasia şi Maria, fură din nou necinstite de brutele din jurul lor, cum erau zilnic de vr'o 2 săptămâni. Nimeni n'a putut spune ce făceau în vremea aceasta acolo tatăl şi mama copilelor. Sigur este că gloanţele cari s'au

tras mai pe urmă în aceste fiinţe prea nefericite, loviră nişte făpturi despre cari nu să mai poate spune că trăiau . . . Marea ducesă Tatiana îşi dădea sufletul în spasmuri: un rus o lovi cu patul puştii în cap, sfărâmându-i ţeasta. Ţarul, despre care servitorul spunea plângând că în toată vremea n'a scos un cuvânt, ci a privit, alb la faţă, cu ochii stânşi, a cerut la urmă o singură bunăvoinţă: să fie omorît odată cu copilul său, singurul lui băiat. Graţia i-a fost acordată: ţinându-l în braţe gloanţele i-au pătruns pe amândoi în acelaşi timp. Cadavrele au fost târîte şi scoase afară în curte. S'au adunat scânduri şi lemne şi s'a improvizat un rug, pe care au fost suite, dându-i-să apoi foc. E probabil că arderea nu s'a făcut complet. Nişte câni au fost văzuţi umblând pe acolo în zilele următoare.

13/26 Iul. 1918.

Pe frontul apusan continuă succesele Aliaţilor noştri. Trupele franceze au obţinut rezultate satisfăcătoare de ambele părţi ale râului Ourcq, cu toată rezistenţa opusă de Germani, cari au adus rezerve nouă. Tot aşa şi pe malul nordic al Marnei, cucerind mai multe puncte importante şi înaintând mai bine de un chilometru spre răsărit. Intre Marna şi Reims franco-englezii au atacat puternicele poziţii germane progresând cu 11 chilometri, iar la nord de Montdidier francezii au cucerit 3 sate, făcând peste tot 2000 prizonieri cu 30 ofiţeri şi luând 3 tunuri. In ultimele lupte pe Marna, lângă Dormens, a căzut ca un erou *Quentin Roosevelt*, fiul fostului preşedinte american.

O telegramă din Berlin califică retragerea germană de pe Marna ca *un mare succes de apărare* şi ca o *strălucită executare a nouei schimbări de fărm*. Comunicatul francez descrie *retragerea Germanilor pe Marna* astfel: „Aceasta au început Germanii s'o facă în timpul nopţii de 19 spre 20 Iulie (st. n.). Insă atenţia noastră fiind atrasă de norii de fum pe care Nemţii îi răspândeau în mare cantitate pe Marna pentru a acoperi mişcările lor, am descoperit manevra lor şi un teribil foc de nimicire am pornit asupra diviziilor duşmanului. Sub o grindină de obuze şi sub o ploaie de gloanţe de mitraliere, care sfărâmă pe duşman şi acoperea ambele ţermuri ale Marnei cu proectile, inamicul perzând în morţi mai mult de 80 la sută din forţele sale, a putut în sfârşit să-şi termine evacuarea. Germanii au suferit un adevărat dezastru."

Pe frontul din Italia trupele italiene şi engleze au obţinut noi succese în regiunea Avamello şi pe Asiago, făcând mai mulţi prizonieri şi luând material de războiu. In Albania trupele italiene şi franceze au înaintat în regiunea Devoli, făcând peste 2000 prizonieri şi luând 10 tunuri de calibru mijlociu, 16 de munte, 4 de tranşeie, 2 bombarde, 38 mitraliere şi 2600 puşti.

Victoria a 2-a franceză dela *Marna* pentru noi Românii formează zorii unei zile cu soare...!

14 /27 Iul. 1918

In numerile 191 şi 192 ale *Neamului Românesc* s'a publicat în traducere un articol important şi semnificativ al lui *Maximilian Harden*, apărut în revista politică *Die Zukunft* din Berlin. Cred interesant pentru cetitorii mei a reproduce acel articol, scris de un publicist aşa de cunoscut ca Harden, şi care articol este plin de o prea frumoasă simţire pentru durerile unui popor străin, depărtat, de care nimic nu îl leagă decât o înaltă şi nobilă preocupare de dreptate. Regret foarte mult că cenzura noastră a tăiat o mare parte din articol, desigur cea mai importantă pentru noi, dar, chiar aşa mutilat, acest articol ne arată pe omul luminat care crede că aţi iubi ţara şi aţi apăra neamul înseamnă, înainte de toate, a preveni pe ai tăi când sunt gata să facă o greşeală şi, când au făcut'o, a le arătà toate urmările ce pot rezultà din ea. Plecând dela păcile încheiate la Bucureşti: cea dela 1812, între Turcia şi Rusia, care ne-a răpit Basarabia; — cea din 1886, dintre Bulgaria şi Serbia, încheiată prin mijlocirea României; — cea din 1913, care ne-a dat Cadrilaterul, înăsprind relaţiunile noastre cu Bulgaria, Harden să acupă mai amănunţit cu tratatul de pace din 1918, care ne-a răpit mult pământ românesc, ne-a furat multă bogăţie şi ne-a ştirbit aşa de simţitor demnitatea naţională, el continuă astfel: „Oare tratatul semnat acum în prima săptămână a lui Maiu, la Bucureşti, va avea el o durată mai lungă, decât cel dela 1913? Numai un spirit naiv visează că el ar creà cumva o stare de drept *definitivă*. România, acărei armată n'a fost nimicită, ci s'a menţinut în Moldova, şi care numai prin retragerea Rusiei din războiu a fost silită să încheie pace, pierde Dobrogea cu portul Constanţa, construit cu trudă şi cu mari cheltuieli, indispensabil pentru viaţa ei economică, şi teritorii considerabile şi importante la graniţa austro-ungară; pierde libera stăpânire asupra părţii sale de Dunăre şi industria sa de petrol; ea trebuie, *până la un termin ce are să fie hotărît ulterior*, să tolereze pe pământul său corpuri de armate străine (şase divizii), să le hrănească, să le îmbrace şi plătească, şi să conceadă conducătorilor lor dreptul de a rechiziţionà tot ce în 1918 va fi crescut în România, cereale, leguminoase, nutreţ, vite, carne, lână, toate felurile de lemn şi de produse ale subsolului. Biruitorul *renunţă la despăgubirea pentru cheltuelile de războiu:* această despăgubire i-o compensează îmbelşugat îndatoririle de contribuţie puse în sarcina biruitului. Căci România trebuie să despăgubească pe partenerii tratatului şi pe neutrali pentru orice daună făcută prin încălecare militară din partea vr'unei Puteri (deci şi a Înţelegerii), iar ea însăşi nu e despăgubită de nimeni. Pe acest mănunchiu de îndatoriri apăsătoare, demna diplomaţie de moda cea mai nouă lipeşte eticheta: *Părţile contractante renunţă la despăgubirea pentru cheltuelile de războiu.* Şi ea zimbeşte apoi în cercul celor mici, cari cu evlavie intonează cântecul lui Hölty despre Credinţă şi Lealitate".

(Aci urmează o parte a articolului, mai mare decât aceasta, care a fost suprimată de cenzura română, pentru ca să nu să supere Nemţii din Bucureşti). Articolul lui Harden să termină aşa: „Singurul rezultat sigur al *păcii tari* este că un popor care până acum avea inclinaţiune către Imperiul german, din pretinească admiraţie, devine amărât până la ură. Cât timp mai stau trupe germane în România, nu să va auzi mult despre aceasta. Dar nici un Român nu va uită răul ce s'a făcut ţării lui şi care numai cu consimţemânt german, în părtăşie la pradă, îi s'a putut face. Să ştie cât de ignominios s'au jucat în trecut aviditatea dinastică şi astuţia cabinetelor, supusă ei, cu soarta acestor ţări, acestor popoare. Pentru Impăratul lui Kaunitz, Bosnia era o *parte de ţară mizerabilă*, nedemnă de serioasă luptă pentru ea; şi nepotul aceluiaşi, arhiducele Carol, învingătorul dela Aspern, sfătuia pe stăpânitorul Hofburgului din Viena ca, sprijinindu-să pe Slavi şi în unire cu ei, să ia hegemonia în sud-ostul Europei. Austro-Germanii şi Maghiarii au astupat însă urechia Maiestăţii pentru acest sfat. Epoca răsboiului din Crimeia nu aduce Austriacilor, al căror ultimatum a făcut pe Ruşi să se retragă din Ţara Românească şi Moldova, nimic decât ura tuturor Slavilor, afară de Poloni. Transilvania, pe care Românii o pretind ca fiind cuibul naţionalităţii lor şi pe care pacea dela Satu-Mare a dat'o Casei de Habsburg, ca ţară autonomă, e incorporată în Ungaria: şi de atunci ea este indispensabilă Maghiarilor cerbicoşi... Acum cinci ani Serbia, zăvorîtă de proprietarii de pământ şi crescătorii de porci maghiari, erà condamnată să lâncezească în izolare; la dreapta, caricatura de stat *Albania independentă*, la stânga, zăgazul româno-bulgar trebuiau să apere Imperiul cu două capete, cu două suflete, cu două principii, împotriva puhoiului jugoslav. Azi mizeria de 900 grame de pâine de mălaiu pe săptămână pentru posesorul unei cartele de pâne şi alte nevoi să consolează cu ideia că Rusia, îmbucătăţită, e scoasă din rândul marilor Puteri europene, şi că Ardealul, Transilvania lui Traian, unde dorinţa de unire a frânturei reslăţite a neamului a tremurat în friguri mai arzătoare decât vr'odată în Bosnia, e pus la adăpost de furtună, prin *asigurările* (anexiunile) păcii celei mai nouă din Bucureşti. Contele Czernin să va fi visat un Machiavelli şi un supra-Talleyrand, când asmuţea pe Români asupra Basarabiei: ocupând'o contra voinţei Rusiei, căreia, după mascarada hătmănească *Ucraina* îi va aparţinea iarăşi, şi plătind câştigul de ţară cu ura Slavilor, ei vor fi reduşi a să sprijini pe Habsburgi, pe puterea coroanei Sfântului Ştefan, incapabili de alianţă cu Serbii şi Grecii. „Să fim veseli, hai să ne culcăm!" (Zicătoare vieneză cu înţelesul: să nu ne facem nici o grije)... In Reichstag s'a depus acum propunerea, îngreţăşător de amuzantă că „tratatele de pace dela Brest-Litowsc să fie menţinute (să înţelege *restabilite*) în cuprinsul lor întreg." Cât va durà, până când aşa ceva să va cere şi pentru cele semnate la Cotroceni? Şi cel ce a obţinut

aceste tratate, secretarul de stat al oficiului de externe, subordonat Cancelarului, şi numai lui responsabil, a fost întâmpinat, la întoarcere din adieri de miresme balcanice, de Cancelarul Imperiului, de patru secretari de stat, trei subsecretari de stat şi de un cor de alţi demnitari, ca un triumfător. Un lux de ceremonial cum nu s'a văzut în nici o ţară din lume, şi care pe orice om serios ar trebui să-l atingă ca pe o însultă adusă unui cufundat în doliu . . . Dacă *omagiul* erà necesar, atunci l'aşi fi îngăduit mai bucuros celuilalt secretar de stat, care la 10 Maiu zicea în Reichstag: *Trebuie să previn ca să ne ferim a deşteptà speranţe nerealizabile.*"

In legătură cu acest articol s'a tradus şi o notiţă publicată în revista *Die Woche* din 22 Iunie 1918, sub titlul: Deutsche Kriegswirtschaft în Rumaenien, în care să dă următoarele date asupra unor alimente pe cari administraţia militară în România le-a produs sau le-a ridicat din teritorul ocupat: 300,000 quintale metrice (*1 quintal metric face 100 chilograme*) de marmelade în anul trecut, iar în anul acesta să aşteaptă 1,600,000; foarte mari cantităţi de fructe uscate; mari cantităţi de conserve de legume; 2,800,000 chilograme de zeamă de fructe pentru armată şi lazarete; peste 5 milioane chilograme peşte; peste 2 milioane tone cereale; 10,000 chilograme carne de cal pe lună; aproximativ 3000 de paseri domestice pe zi; ouă, unt, brânză, lapte în cantităţi mari. Pentru carnea de vacă, de oaie, grăsime, etc., întrebuinţate pentru armata de ocupaţiune sau exploatate, nu să arată date.

15/28 Iul. 1918.

Ziarul rusesc din Vologda *Novaia Gazeta* scrie că îndată după ce *Iuriev*, preşedintele consiliului Deputaţilor a fost pus înafară de lege, pentru că a încheiat un tratat secret cu comandamentul englez, au început mişcări în întreg ţinutul Murmanului. Curentul este foarte puternic mai cu seamă în localităţile Candalocşi, Petrovsca—Alecsandrovsca şi Provenţa. In Murman s'a format o grupă, care a unit toate partidele politice locale, creând sâmburele viitorului guvern al Mării Albe şi Onegei. La formarea nouei autorităţi au ajutat foarte mult marinarii englezi. Amiralul englez *Kemp*, comandantul forţelor engleze din regiunea Murmanului, a avut discuţii lungi cu oamenii politici locali şi în deosebi cu Iuriev, luat sub protecţia engleză. Englezii au consimţit să asigure nouei republici tot materialul necesar precum şi alimentele. In ultimul timp au sosit zece transporturi militare cu grâu. Detaşamente anglo-franco-americane, aflătoare la Murman, pregătesc înaintarea spre Petrogrâd. Carelia a fost proclamată Republică. Din America au sosit mari rezerve de alimente, cari să impart la populaţie. La 28 Iunie a debarcat 10,000 de Francezi şi Sârbi în portul Arhanghelsc. Ceho-Slovacii au ocupat oraşul Sizrani, unindu-să cu Garda Albă, care

este în mare număr. Ei înaintează spre Cuzneţa şi Penza. In împrejurimile Ufei, trupele Sovietului au ocupat multe sate şi înaintează mai departe.

Din Tochio vine ştirea că guvernul japonez a înştiinţat guvernele Angliei, Franţei şi Italiei că a primit propunerea americană privitoare la o intervenţie comună americano-japoneză în Siberia.

18/31 Iul. 1918.

Comandantul suprem al trupelor de ocupaţie din Ucraina, feldmareşalul *Eichhorn*, împreună cu căpitanul adjutantul său personal, au căzut victime în urma unui atentat politic. Mergând dela Cazină spre casă, pe la ora $1^1/_2$, un om care venia într'o birje a aruncat asupra lor o bombă, care i-a rănit grav. Amândoi au murit în cursul zilei în urma rănilor primite. Atentatorul şi birjarul au fost arestaţi. Imprejurările arată că socialiştii-revoluţionari au pus la cale acest omor. Atentatorul este un tânăr de 22 de ani şi să numeşte *Boris Donscoi*. El susţine că ar fi marinar şi ar fi primit insarcinarea atentatului pe la începutul lunii Iulie, dela Comitetul central al partidului socialiştilor-revoluţionari ruşi, care condamnase la moarte pe feldmareşalul german.

Acesta este al doilea atentat mare politic în Rusia, urmând abia după vr'o 22 de zile atentatului dela Moscova. Ziceam atunci că „ne putem aşteptă încă şi la alte fapte de răsbunare şi mai drastice, dacă Germanii vor continuă să să poarte aşa de neomeneşte faţă de un popor mare, pe care l'au amăgit prin vorbe şi promisiuni deşarte, cum a fost vestita pace *fără anexiuni şi despăgubiri.*" Nemţii dau vina asupra Aliaţilor nostri, ceeace nu pare a fi adevărat. Partidul socialist-revoluţionar rus este destul de bine organizat şi lucrează numai în interesul vital al poporului rus, care să află pe panta peirei sub călcâiul vrăjmaşului. Este cu neputinţă ca purtarea Germanilor să nu producă o reacţiune puternică, în raport cu dezastrul produs de ei, şi *ura* omenirii este şi va fi aşa de mare în contra lor, încât nici un veac de ispăşire nu va fi în stare s'o nimicească. Rusia aşa cum să găseşte astăzi, împărţită în o mulţime de state, zise îndependente, este sub ocupaţiune germană şi dacă această situaţie nu să va schimbă la pacea generală, ea va constitui cea mai mare anexiune de ţară, înregistrată de istorie. Prin urmare, Germanii nu trebuie să să mire dacă acum încep să culeagă ceeace au sămănat în timp de 4 ani de grozăvie.

19 Iul./1 Aug. 1918.

Ziarul basarabian *România Nouă*, care a fost silită să apară mai mult timp cu litere cirilice într'o tipografie rusească, acum a reuşit, spre cea mai mare bucurie a Românilor adevăraţi, să-şi înaugureze tipografia sa proprie, care-i poartă numele, în ziua

de 15 Iulie a. c. A fost o mare sărbătoare în acea zi şi multă lume bună s'a grăbit să fie de faţă în localul larg şi spaţios al tipografiei, care devenise neîncăpător.

A luat parte la această sărbătoare românească şi consulul francez, *R. Sarret*, din Chişinău. Serviciul religios a fost îndeplinit de 6 preoţi din 5 provincii româneşti. S'au ţinut mai multe cuvântări alese de către preotul bucovinean *C. Morariu*, protopopul din regat *I. Ţincoca*, protoiereul basarabian *C. Ursu*, preotul ardelean *I. Comănescu* şi preotul *Huma* din Basarabia.

Apoi a vorbit *T. Jireghie*, un colaborator iscusit al ziarului, în cuvinte biblice de toată frumuseţa: „Veniţi fraţilor, ascultaţi-mă pe mine şi vă voiu spune vouă de *România Nouă*. Astăzi să sfinţeşte ceea ce sfinţeşte. Astăzi e ziua cea binecuvântată. Bucure-să cerul şi să să veselească pământul! Astăzi tot Românul ce a fost afundat în apa Siloamului să iasă la lumină vindecat, şi să să deştepte şi cel ce doarme şi să să şcoale din morţi, că-l va învia Hristos... Astăzi România să naşte şi şă botează, dar sdrenţele pelnicilor celor vechi încă strâng gâtul. Să rupem dar legăturile lor şi să lăpădăm dela noi jugul lor, căci *nu e bine ca Românii, străinilor să* să închine. Astăzi raza lui *Gheorghe Asachi* îşi varsă lumina sa şi în întunecata noastră Basarabie. Veniţi dar toţi cei însetoşaţi la isvorul luminii şi sorbiţi din apa cea vie, care recoreşte sufletele şi luminează minţile bunilor Români. Veniţi şi daţi mâna de ajutor la naşterea vieţii! Să să deştepte şi petrile cele mohorâte cari au fost arse în coborniţa străinătăţii, că multe sunt vrednice de a fi mărgăritare în cununa ţării. Pipăeşte Tomo, pipăiţi bunilor Români şi fiţi credincioşi neamului românesc ce stă la talpa ţării. *Răscoliţi temelia şi o îmbunătăţiţi pe ea*, dacă voiţi pace şi mângăere sufletelor voastre. Că de veţi vrea şi mă veţi ascultă, bunătăţile pământului veţi mâncă, dar de nu mă veţi ascultă sabia vă va mâncă. Gura Domnului a grăit aceasta."

După acesta au mai vorbit *I. Busdugan*, secretarul Sfatului Ţării, *I. Nistor*, profesor la Universitatea din Cernăuţi şi membru al Academiei Române, învăţătorul *Druţa*, învăţătorul de peste Nistru *M. Bulat*, care a fost salutat cu aclamaţii când a afirmat că şi Românilor de peste Nistru le va sună curând ceasul redeşteptării depline cu ajutorul culturii naţionale; apoi la sfârşit a vorbit *O. Ghibu*, care împreună cu *I. Mateiu*, sunt sufletul acestui ziar. D. Ghibu, după ce mulţumeşte tuturor celor ce s'au interesat cu atâta dragoste de această instituţie naţională, face un scurt istoric al tipografiei, relevând două fapte istorice de mare însemnătate: în această tipografie, care a fost înfiinţată de G. Asachi în 1829, *s'a tipărit la 1859 pentru întâia oară votul celei d'intâiu uniri al ţărilor române, al unirii Moldovei cu Muntenia*, şi în această gazetă s'a tipărit la 27 Mart 1918 pentru întâia oară *votul celei de a doua uniri româneşti, a Basarabiei cu România*. Să sperăm că *tot în această tipografie să va tipări şi votul unirii celei mari şi vecinice a întregului popor român!*"

20 Iul./2 Aug. 1918.

D. general *Văitoianu*, comisarul general al guvernului pe lângă Sfatul Țării din Chișinău, a început să facă în toată Basarabia o serie de inspecțiuni pentru a să încredința de adevărata stare a lucrurilor și a luà apoi în urma celor constatate toate măsurile trebuincioase pentru a așezà ordine și viață nouă în toate așezămintele. D-sa a început cu Tighinea (Bender), cetate istorică unde s'au dat în trecutul depărtat lupte memorabile, însoțit fiind de colonelul *Manolescu*, șeful statului maior al comisariatului, de Dr. *P. Cazacu*, primul director și directorul finanțelor, și de alții. A vizitat prefectura, zemstva ținutului, asilul orfanilor de răsboiu, garnizoana, podul de peste Nistru, cetatea Tighinei, fiind primit bine peste tot locul. La banchetul ce îi s'a oferit, generalul Văitoianu a răspuns primarului prin aceste cuvinte: „Venit pentru prima dată în orașul pe care cu atâta pricepere îl conduceți, sunt încredințat că noi vom avea prea puțin de lucru față de activitatea pe care o desfășurați. Nu voiu întârzià ca în curând să transmit M. S. Regelui urările ce-i faceți în numele orașului. Aveți un Rege democrat și cavaler, un Rege care trăiește în mijlocul poporului său, care își iubește poporul și e iubit de popor, un Rege care nu să gândește decât la binele poporului său. Aveți o Regină pe care ostașii de pe front au numit'o *mama noastră* și *mama tuturor*, și acest nume îl pune cu dragoste alături de cel al Reginei românești. O să-i vedeți încurând și atunci veți înțelege ce însemnează un Rege care își bazează puterea pe cinste și dreptate. Oastea trimisă aci pentru liniște, încă odată cu sângele ei s'a făcut datoria. Veți vedea că frații de sânge și de inimă a oștirei, că frații cei mai buni sunt soldații ce vă păzesc pe teritoriul Basarabiei și atunci când ei să vor amestecà cu Basarabienii, soldați și ei, să va vedea că lucrurile nu să puteau petrece altfel decât s'au petrecut, căci nimeni nu poate șterge sâu întrerupe legăturile de sânge." In altă cuvântare, generalul Văitoianu a zis: „Basarabean prin sânge după mama mea, basarabean prin muncă ca orice bun Român, am primit cu mândrie însarcinarea ce mi s'a dat de M. S. Regele Ferdinand. Voiu depune toată puterea sufletului meu pentru îndeplinirea misiunii primite... Cred că cu ajutorul lui Dumnezeu să va putea dà Basarabiei și poporului ei tot ce i-a lipsit până acum și d-voastre veți contribui cu toată puterea de muncă de care e nevoie."

21 Iul./3 Aug. 1918.

Pe frontul occidental evenimentele să desfășură tot în favoarea Aliaților nostri. Atacul german așteptat, care constituie a 5-a ofensivă a Nemților din acest an, s'a deslănțuit de ambele părți ale Reims-ului, de către o masă atăcătoare cam de 40—45 divizii. Această nouă ofensivă, începută în ziua de 2 Iulie, să remarcă prin lunga ei pregătire (o lună), prin lungimea frontu-

lui atacat (90 chilometri) și prin repedea ei oprire (în 3 zile). Obiectivul imediat al ei pare a fi fost cucerirea regiunii deluroase și împădurărite care domină Reims-ul la sud, apoi ocuparea unei baze largi pe Marna, în vederea operațiunilor ulterioare. In ziua de 5 Iulie, a 4-a zi dela începutul ofensivei germane, și când ea să părea deja oprită de trupele franceze, o puternică și neașteptată *contra-ofensivă franceză* să produce pe frontul dintre Aisne și Marna, adecă pe frontul ofensivei a 3-a germane. Cu toată rezistența apărării, trupele franco-anglo-italo-americane au reușit să înainteze în curs de 5 zile (până la 9 Iulie) pe o adâncime de 8—14 chilometri pe un front de 45 chm. Această contra-ofensivă să transformă în o *a doua bătălie de pe Marna* și continuă și în a doua zecime a lunei curente, realizând succese mai apreciabile între Ourcq și Marna, precum și la sud-vest de Reims, și altele mai mici între Aisne și Ourcq, unde atacurile franceze s'au lovit de o rezistență îndărjită. In a 10-a zi a contra-ofensivei franceze, întregul mal nordic al Marnei a fost degajat de trupele germane, iar în ziua de 15 Iulie, râul Ourcq a fost trecut de forțele franceze în regiunea Fére-en-Tardenois, care a fost ocupat. Prin această operațiune s'a luat contact cu o nouă linie de rezistență germană aleasă în regiunea Fére en Tardenois—Ville en Tardenois. Luptele continuă cu mare violență și nu să poate încă precizà dacă această contra-ofensivă să va termină pe această linie. In sectorul sud-vest de Reims avantagiele câștigate sunt deasemenea remarcabile; trupele franceze atingând în mod simțitor linia de luptă, care urmează aproximativ pe lungul șoselei Reims-Dormans, în unele locuri chiar depășind'o. Numărul total al prizonierilor germani făcuți pe frontul de bătălie dela Marna și din Champagne în perioada dela 2—18 Iulie (dela începerea ultimei ofensive germane și în timpul contra-ofensivei franceze) să ridică la 33,400, dintre cari 674 ofițeri.

In rezumat *a doua bătălie dela Marna* să termină printr'o retragere a Germanilor, cari au preferat să cedeze teren, decât să ducă până la sfârșit o luptă care s'ar fi putut termină prin un dezastru pentru ei.

Impăratul Japoniei a felicitat pe Președintele Republicei franceze pentru strălucitele succese repurtate de trupele aliate în contra ultimei ofensive germane.

22 Iul./4 Aug. 1918.

Venind la Fălticeni pentru oarecari afaceri de serviciu, am petrecut vr'o trei zile în familiile ospitaliere ale Lovinești lor (tată și fiul) și în acest timp, profitând de bunătatea venerabilului d. Vasile Lovinescu, profesor pensionar și fost senator al județului Suceava, am revăzut sfânta Mănăstire Slatina a lui Lăpușneanu-Vodă, pe care n'o mai văzusem de 33 de ani, din 1885.

Drept aceea am plecat astăzi Duminecă, pe un timp admirabil, însoțiți fiind și de fiul său, d. Vasile V. Lovinescu, procuror

pe lângă Tribunalul Dorohoiu, venit acasă în vacanţă. După un drum de 3 ore, pe o şosea din cele mai bine întreţinute, am sosit la Mănăstire pe la ora 10, unde am găsit părinţii călugari în biserică, înălţând rugăciuni de isbăvire către Provedinţă, fiind de faţă un mic număr de creştini ţărani.

In drumul nostru până aci am admirat pepiniera de pomi a Statului, apoi am trecut măreţul pod de ciment armat de peste apa Moldovei şi am întrat în frumosul sat Mălini, unde am avut plăcerea să vedem clădirile cochete ale Domeniului Coroanei cu un parc mare, bine îngrijit, apoi edificiile Şcoalei, Primăriei, Administraţiei de plasă şi în fruntea acestora Biserica, cari toate au fost clădite în condiţiunile cele mai bune după îndemnul şi cu ajutorul Domeniului. Locuitorii, după înfăţişarea acaretelor par a fi în bună stare, după cum de altfel sunt toţi locuitorii satelor de pe Domeniile Coroanei, unde să vede că-i conduce şi stăpâneşte o mână părintească, spre deosebire de locuitorii atâtor moşii mari boiereşti, acăror înfăţişare şi staŕe materială îţi inspiră milă.

La eşirea din satul Mălini oprindu-ne pentru odihna cailor în dreptul locuinţei unui sătean, acesta ne-a eşit întru întâmpinare şi întrând în vorbă cu noi, cu un adânc oftat ne-a întrebat că adevărat este că Nemţii mânâncă bătaie dela Franţuji? — Adevărat! Dar de ce ne întrebi? — Cum să nu vă întreb, când atâta jale ne-a cuprins şi ne chinuieşte sufletul decând, odată cu pacostea de pace dela Bucureşti, ne-a smuls şi pe noi cei de aici dela sânul maicii noastre! — Şi o dâră de lacrimi i-a brăsdat obrajii. — Intăriţi-vă inimile, i-am răspuns, căci pacea din Bucureşti a fost numai o încercare dela Dumnezeu, ca să înghiţim paharul amărăciunii până la fund; dar tot el să va îndură acum, văzându-ne tari în credinţa şi legea noastră, şi întărind braţul aliaţilor nostri va sdrobi trufia nemţească şi vom eşi cu toţii din această crudă încercare iarăşi veseli şi cu moşia noastră mărită până în graniţele hărăzite de strămoşul nostru Traian! — Să vă audă Domnul! — Şi alt şireag de lacrimi i-a umezit faţa . . . Trecând prin satul Drăceni am avut aceeaşi mulţumire sufletească privind Biserica şi Şcoala . . .

După sfârşitul serviciului divin am făcut o vizită părintelui Stareţ, Arhimandritul Vasian Bucovineanul, care ne-a primit cu multă bunăvoinţă. Numărul călugărilor a scăzut la 7 din vr'o 60 câţi erau acum 33 de ani, când era stareţ vrednicul arhimandrit *Chelsie Dimitriu* (Ardelean) şi pe când eu am funcţionat, aproape 3 ani, ca medic şef al *Spitalului rural Slatina*, instalat în aripa cea mare a clădirii de lângă Paraclis, care mai înainte servea de locuinţă Stareţului şi de arhondăric pentru vizitatori. N'am văzut altă schimbare, afară de curtea Mănăstirei, care pe lângă cei patru brazi seculari, are acum aleie frumoase cu gard viu de brăduţi, de jur împrejur.

Biserica, falnică şi trainică, a fost înălţată de Lăpuşneanu

Vodă, ale cărui osăminte își fac somnul veciniciei sub piatra din dreapta ei, aproape de întrare. Catapiteasma, bogată în sculpturi, zugrăveli și aurituri, să păstrează bine. In afară de Biserică, lângă zidul ei din dreapta să mai vede grilajul mormântului marelui Mitropolit Veniamin Costache, care a fost îngropat aci, iar acum osămintele lui să odihnesc în măreața Catedrală a Iașului, care a fost începută de el. Biserica are multe odoare de pe vremea întemeietorului ei, dintre cari *aerul*, lucrat de mânile Domniţelor pe mătasă și numai cu fir de aur și de argint și cu pietricele scumpe, iar împrejur cu o înscripție slavonă cu litere mari cât palma, cusute toate în fir. Acest *aer* l'am văzut și eu în 1884, când l'a ridicat răposatul profesor Gr. Tocilescu, pe atunci secretar general al Ministerului Cultelor, pentru a'l duce la Muzeul din București, spre cea mai mare jale a părinților, cărora li s'a dat în schimb pentru serviciul Bisericii un aer simplu din comerț.

Spre partea nordică a Mănăstirii să înalță dealul *Pahomie*, îmbrăcat în brad, pe acărui poală să află zidit acest sfânt lăcaș, care în partea din spre miază-zi este udat de Suha mică. Lângă clopotniță am văzut două clopote mari, scoborâte cu multă greutate acum de curând, pentru ca să nu cadă în mânile Nemților, după rectificarea graniței, ce va să fie după schimbul de ratificări a nenorocitei noastre păci. Mai înainte de a să întâmplă aceasta, cele două clopote vor fi repede transportate de aci cu un autocamion. Clopotul cel mai mare a fost dăruit de Mitropolitul Veniamin Costache, după cum să vede din înscripție, și va fi dus la Catedrala din Fălticeni; iar cel mai mic, dăruit de Mitropolitul Sofronie Miclescu, va fi dus la Biserica albă a lui Ștefan cel Mare din Baia. Să sperăm însă că ele vor rămânea pe loc și vor fi ridicate în clopotniță, cu același scripeț, spre mai marea laudă a Domnului!

Din timpul rodnicei mele activități ca medic al spitalului de aci, nu pot uità enigmaticul răspuns pe care mi l'a dat un bolnav. In o zi de sărbătoare s'a prezentat la Consultațiuni un moșneag cam de 80 de ani, frumos la înfățișare și la îmbrăcăminte. Ce ai moșule? — De, Domnule, mi și rușine să-ți spui că o ză zici: da bine omule, ce mai cauți pe la doftori la vrâsta asta, nu ți destul cât ai trăit? — Cu toate acestea, bine ai făcut moșule de ai venit; ia spune-mi de ce meteahnă suferi? — Nu mă doare nimic, domnule, sunt încă tare ca tunul, dar mă necăjește din când în când câte o ameteală de-mi vine să cad jos. — Numai atâta moșule? — Numa! — Acum spune-mi moșule dacă în viața d-tale ai băut rachiu? — După un oftat adânc mi-a răspuns apăsat: am băut, domnule, și am băut atâta rachiu, *încât aș putea măcină o stamboală de popușoiu!* — Nu înțeleg, moșule! — Adecă am băut atât de mult rachiu, încât dacă el ar curge pe scocul unei mori ar putea învârti roata atâta timp cât ar trebui pentru ca să să macine o stamboală de popușoiu ... — Apoi bine, moșule, vrâsta și rachiul care l'ai băut sunt pricinile

ameţelii de care suferi şi care nu cam are leac. — Dacă-i aşa, domnule doftor, nu mai cer nimic şi îţi mulţumesc de cuvântul bun şi adevărat.

In timp de 3 ani, pe lângă bolnavii nostri, mai multe mii de fraţi din Bucovina, de care ne desparte numai un şanţ drept graniţă şi care să află numai la o depărtare de o jumătate de oră de mănăstire, ş'au găsit alinarea şi tămăduirea suferinţelor la acest spital. Veneau de prin toate satele de pe lângă graniţă, de pe lângă Gura Humorului şi chiar de pe lângă Suceava; veneau ca la isvorul tămăduirii, căci sub stăpânirea vitregă a lor nu să învredniceau de aşa ceva.

Am făcut şi o mică plimbare pe Suha mică, sub petrile căreia mulţi *păstravi* să adăposteau şi cu plăcere îmi aduc aminte cu câtă îndemânare îi prindea părintele Chelsie. De când cu fabricile dela Găineşti să zice că şi păstravii de pe aci s'au pustiit.

La ora 3 p. m. ne-am despărţit de părintele Vasian, mulţumindu-i de toate şi rugându-l ca zilnic să înalţe rugăciuni ferbinţi Celui prea înalt, pentru ca să scutească acest sfânt lăcaş de pângărirea vrăjmaşului nostru secular!

25 Iul./7 Aug. 1918.

Astăzi am avut plăcerea să întâlnesc în Iaşi pe avocatul *Emil Frunzescu*, din Bucureşti, un vechiu pretin şi contimporan de Universitate. Nevăzându-ne de mulţi ani, abia ne-am recunoscut. El a rămas în Bucureşti pe timpul ocupaţiei germane, mai ales că acest popor cult şi cu pretenţii de a stăpâni lumea îl acăpărase şi pe el, trecându-l printre nemţofilii noştri. Ceeace mi-a povestit din faptele Germanilor m'au îngrozit şi mai mult decât cele auzite dela alţii.

Intre alte multe mi-a spus că chiar dela începutul întrării lor în Bucureşti, Nemţii au rechiziţionat toate magazinele de coloniale şi alimente, deschizând cu ele prăvălii destinate numai pentru ei şi aliaţii lor: unguri, bulgari, turci şi evrei, aşa că toţi acestia cumpărau cele găsite în prăvălie cu preţul din timpurile normale, iar bieţii Români să uitau cu jind când treceau pe acolo; lor nu li să vindea nimic şi erau siliţi să alerge în alte prăvăli destinate pentru ei şi de unde cumpărau lucrurile ce să găseau, puţine la număr şi în mică cantitate, cu preţuri ne mai pomenit de mari. Pentru a putea pune mâna şi Românii pe câte ceva din prăvăliile germane, ei erau siliţi să să roage de câte o servitoare unguroaică ca să mergă şi să cumpere ca pentru ea, sau să recurgă la evrei, cari deasemenea aveau mare trecere la ocupanţi. Apoi nu era lună în care Nemţii să nu facă rechiziţii prin casele locuitorilor, luând tot ce le plăcea şi lăsând numai strictul necesar pentru proprietari, aşa că până în cele din urmă aceştia n'au mai rămas cu nimic, o adevărată bătaie de joc şi Românii au ajuns să nu mai aibă cu ce să primeni, îmbrăcă şi încălţă. Au luat toate vasele de aramă şi au dat în locul lor vase

de tinichea, cu preţuri de zece ori mai mari decât acelor luate. Au rechiziţionat dela cutare om 2 cai, cu câte 200 lei calul, şi după câteva luni, după ce s'au servit de ei şi caii au slăbit, i'au vândut aceluiaşi proprietar cu câte 600 lei, pentru a-i luà din nou după câtvà timp iarăşi cu preţul de 200. Nu lăsà să să taie nici o pasăre, sub aspră pedeapsă, pentru ca să aibă ei ce luà. Nu erà permis ca cineva să-şi fabrice săpun pentru trebuinţele casei, pentru ca să fie silit să cumpere săpun din prăvăliile evreieşti cu preţuri colosale, etc. „Ce să-ţi mai spun? încheie pretinul, Nemţii au făcut tot ceeace mintea omenească îşi poate închipui în mai rău, şi s'au purtat cu Românii în aşa fel încât chiar şi nemţofilii i-au urât, şi ura aceasta, a tuturor Românilor, este aşa de mare încât eu cred şi sunt sigur că după pacea generală şi când vom scăpà definitiv de armata de ocupaţie, nu va mai putea călcà pământul ţării româneşti nici un *picior de Neamţ*."

27 Iul./9 Aug 1918.

Retragerea germană pe frontul apusan continuă. Trupele aliate au trecut râul Vesle şi au ocupat oraşul Fismes. Dar ceeace este mai important în comunicatul din urmă este că retragerea care era localizată în ultimele sectoare ale ofensivei germane, să întinde acum în zona primei ofensive dela 22 Mart (Montdidier). Germanii au fost constrânşi să părăsească malul stâng al râului Avre, între Castel şi Menil St. Georges. Francezii au ocupat Breches şi Hagicourt, pătrunzând până în marginea vestică a pădurii Courtemanches. Dat fiind mişcarea de retragere în sectorul primei ofensive germane, este probabil că armatele prinţului Rupprecht nu să vor opri până la linia Hindenburg. Intre Fismes şi Reims armata franco-engleză este comandată de Generalul *Berthelot*, marele nostru prieten şi care a lăsat urme neşterse în ţara noastră cu ocazia reorgănizării armatei române şi a luptelor dela Mărăşti, Oituz şi Mărăşeşti. Germanii să retrag şi la Albert pe un front de 5 chilometri, pe malul drept al râului Ancre. Francezii înaintează la nord de Montdidier pe râul Avre, între Breches şi Morisel.

28 Iul./10 Aug. 1918.

Dela bunul meu prieten, avocatul *Emil P. Theodor*, din Buzău, am primit un răspuns la prima salutare ce i-am trimis din Iaşi. Din acel răspuns cred interesant a .citâ câteva părţi: „Noi am dus'o foarte rău din cauza ocupaţiunii străine, fiindcă am stat fără lucru şi am avut multe neplăceri inerente stării de războiu şi a poziţiunii noastre de învinşi . . . Până acum am dus'o bine că am avut ce mâncà, nu ca altă dată, dar nu am flămânzit. De acum nu ştiu cum va mai merge, căci din cauza secetii, nu avem făină şi o să ne lipsească pânea cu desăvârşire. Mălaiu poate vom avea la toamnă, dar deocamdată şi el e rar. Carne nu găsim decât la 10—15 zile câte 1—2 chilograme; grăsimile de tot

felul lipsesc, iar zachăr, cafea, unt de lemn şi alte băcănii nu există. Acum ne hrănim cu legume şi brânză, cât vor mai fi. Sperăm însă să trecem şi acest hop, ca să ne vedem mai liberi şi mai îndestulaţi ca acum. Eu am perdut 26 chilograme şi am slăbit ca după o cură de 10 ani la Marienbad..." Iată cum trăiesc Românaşii nostri în ţara lor bogată, sub stăpânirea *celui mai cult* şi mai puternic popor din lume!

29 Iul./11 Aug. 1918.

Ofensiva franco-engleză, începută de 2 zile, s'a făcut pe un front de 30 chilometri între Morlancourt şi Braches. Urmărind înaintarea lor la dreapta armatei a patra britanice, trupele franceze au sfărâmat împotrivirea Germanilor şi au luat 4 sate. Frontul inimic a fost pătruns la centru până la 14 chilometri adâncime. Cavaleria urmăreşte trupele duşmane care să retrag în neregulă. Afară de un material considerabil şi numeroase tunuri cari nu s'au putut numără încă, anglo-francezii au făcut 14,000 prizonieri.

Această ofensivă venind aşa de repede, esact trei săptămâni, după contra-ofensivă dintre Aisne şi Marna, ne arată că *noul mareşal* al Franţei, *Foch*, ţine să păstreze în partea Aliaţilor iniţiativa, perdută în timp de 4 luni. Astfel deci, înainte ca Germanii, reculegându-să din *eşecul strategic*, suferit între Soissons şi Reims, să-şi poată regrupă forţele pentru a răsbună acest eşec, pornind o ofensivă în altă parte a frontului în care să întrebuinţeze rezervele încă întacte ale Kronprinţului de Bavaria, generalul Foch a început el operaţiunile tocmai în contra acestui Kronprinţ.

Situaţiunea Germanilor, cari prin retragerea lor s'au depărtat de obiectivele lor: Paris, Amiens şi coastele Mării Nordului, a devenit foarte grea, şi *anul al cincilea de răsboiu* începe pentru ei, după mărturisirea lor proprie, sub triste auspicii nu numai pe frontul de Vest, dar şi la Est, unde cu toate acestea pacea a fost încheiată. Pe frontul de Vest, în urma perderilor mari suferite, Germanii multă vreme nu vor mai putea încercà vr'o ofensivă, deşi ei vor fi forţaţi să caute cu orice preţ ca să mai dea o lovitură pe acest front, chiar în acest an, fiindcă judecând după regularitatea şi repeziciunea transporturilor în oameni şi material, trimise din America şi Anglia, Aliaţii nostri vor avea în viitor o superioritate covârşitoare.

Pe fronturile din Italia, Albania, Macedonia, Salonic, Palestina şi Mesopotamia, situaţia militară a Puterilor centrale este tot aşa de nefavorabilă, la începutul anului al 5-lea de răsboiu. Germanii trebuie să poarte şi în aceste părţi toate greutăţile răsboiului, fiindcă fără ajutorul lor militar şi economic, Turcii, Bulgarii şi Austro-Ungarii chiar, nu sunt în stare de nici o acţiune militară mai de seamă cu care să poată veni în ajutorul frontului de Vest. Apoi la Est intervenţia Japoniei şi Chinei,

înaintarea victorioasă a Ceho-Slovacilor şi trupelor siberiene, ocuparea Arhanghelscului şi înaintarea Aliaţilor spre Sud, unde au trecut de Onega, nesiguranţa în Ucraina, ca şi aceea din toate celelalte republici ruseşti, sunt tot atâtea greutăţi, cari adaugate la cele de natură economică, fac să să întrevadă realizarea temerilor germane *că al 5-lea an de războiu începe sub cele mai triste auspicii.*

Nici vorbă nu poate fi deocamdată, din partea Aliaţilor, de o pace apropiată. In Anglia şi în America nu să pomeneşte decât de *tratative după victorie.* Regele Angliei adresându-să Aliaţilor săi a zis: „Avem hotărârea neclintită de a merge până la victoria finala." Iar Lloyd George, primul său ministru, a declarat Coloniilor engleze că: „nici odată perspectivele victoriei n'au fost mai strălucite. Stăpânitorii Germaniei au aruncat masca moderaţiunii împărţind Rusia şi micşorând România ... Azi nici o îndoială nu mai e cu putinţă: visul dominaţiunii universale ... nu să va realizà niciodată. Ţineţi-vă tari, termină el, noi vrem să facem ca nici un popor, cât de puternic, să nu să poată lăsà târât de ambiţia militarismului, împotriva Dreptului, fără a fi lovit de o sigură şi grabnică îspăşire." In Italia spiritul răsboinic a crescut foarte mult în urma respingerii Austriacilor dincolo de râul Piave şi a succeselor din urmă în alte sectoare. In Franţa primul ministru Clemenceau ca şi fostul ministru de răsboiu Millerand, repetă mereu cuvintele: „răsboiu, nimic decât răsboiu, până la nimicirea completă a militarismului prusian. Belgia, Serbia şi Muntenegrul, cari au rămas neclintiţi în alipirea către cauza aliaţilor: *dreptul,* care este şi cauza lor, sunt gata să facă noi şi mari sacrificii.

30 Iul./12 Aug. 1918

Preşedintele Statelor-Unite, Wilson, a rostit un nou discurs în Congresul din Washington, precizând următoarele condiţiuni de pace: 1. Acorduri de pace încheiate deschis. — 2. Libertatea navigaţiunii pe mări, înafară de apele teritoriale, afară de cazul când aceste mări vor fi închise prin o acţiune teritorială în vederea executării de tratate internaţionale. — 3. Suprimarea pe cât va fi posibil a tuturor barierelor economice. — 4. Reducerea armamentelor. — 5. Arangiarea liberă, într'un spirit imparţial a revendicărilor coloniale ţinând cont de interesele populaţiunilor indigene. — 6. Evacuarea tuturor teritoriilor ruseşti şi regularea tuturor chestiunilor privitoare la Rusia, astfel ca să asigure cea mai bună şi cea mai largă cooperare a celorlalte naţiuni ale lumii spre a-i dà Rusiei ocazia să-şi fixeze propria desvoltare politică şi naţională. — 7. Evacuarea şi restaurarea Belgiei, fără nici o tentativă de a limità suveranitatea de care s'a bucurat faţă de celelalte naţiuni libere. — 8. Intregul teritoriu francez va trebui evacuat şi părţile învadate vor trebui restaurate pe deantregul. — 9. Reajustarea frontierelor italiane, ur-

mând liniile naţionalităţilor. — 10 Popoarelor Austro-Ungariei al căror loc printre naţiuni va fi salvat, va trebui să li să dea pentru prima oară ocazia pentru o desvoltare autonomă. De două luni Preşedintele a spus că toate naţiunile Austro-Ungariei vor trebui să fie libere şi el a recunoscut viitoarea republică cehoslovacă. — 11. România, Serbia şi Muntenegrul vor trebui evacuate. Serbiei îi să va acordă liber acces la mare. Statelor balcanic li să vor dà garanţii internaţionale pentru independenţa politică, economică şi integritate teritorială. — 12. Suveranitatea şi siguranţa vor fi asigurate imperiului otoman, dar siguranţa şi autonomia trebuiesc garantate naţionalităţilor cari trăiesc în prezent sub regimul acestui imperiu. Dardanelele vor constitui o trecere liberă deschisă în permanenţă, sub garanţii internaţionale. — 13. Un stat polonez independent va trebui constituit, cuprinzând teritorii locuite de naţiunile încontestabile poloneze, cărora li să va asigurà liber acces la mare. Independenţa politică, economică şi întegritatea teritorială a acestor populaţiuni să vor garantà printr'o convenţie internaţională. — 14. O societate generală a naţiunilor va trebui formată în virtutea convenţiunilor speciale, având de scop să dea garanţii reciproce de independenţă politică şi teritorială, tuturor acestor state mici.

D-l Wilson a terminat zicând că pentru apărarea şi triumful acestui program Statele-Unite sunt gata să sacrifice tot ce au şi să-şi pună în joc chiar existenţa lor. Acest program şi aceste vorbe, rostite fiind de cel dintâiu cetăţean al unui Stat formidabil, au o putere şi autoritate impresionantă şi resunetul lor va fi imens. Aliaţii, desigur, vor pacea, dar nu o voiesc decât în condiţiunile la care le dă dreptul posibilitatea ce o au de a continuà fără şovăire răsboiul până la victoria deplină!

31 Iul./13 Aug. 1918.

De pe frontul apusan vin tot veşti bune despre succesele Aliaţilor noştri. Francezii au înaintat pe un front de 20 chilometri, ocupând Montdidier şi alte 12 sate, făcând peste 8000 prizonieri, luând 200 tunuri şi mult material de răsboiu.

După cum să vede situaţiunea militară a Germanilor devine din ce în ce mai critică. Cele două obiective ale lor: Paris-Calais, aşa de mult râvnite de marele stat major german să depărtează din nou şi din ce în ce mai mult. Germanii visau să impună pacea Franţei ocupând Parisul şi să ameninţe Londra ocupând oraşul Calais. Cât sânge s'a vărsat fără nici un folos pentru realizarea acestui vis, şi, astăzi ce crudă dezamăgire văzând armatele falnice ale Germaniei silite să bată în retragere, să abandoneze linia râului Lys, malurile Marnei, sub presiunea armatelor aliate de sub conducerea mareşalului Foch! De patru ani, pentru prima oară să întâmplă ca o contra-ofensivă să urmărească pe duşman în timp de 23 de zile, fără oprire şi fără să sufere cel mai mic insucces; şi dacă ne uităm la ultimele comunicate, această contra-

ofensivă ia o desvoltare din ce în ce mai mare şi rezultatele ei câştigă în importanţă. Începută la 18 l. c. pe un front de 30 chilometri, între Soissons şi Reims, astăzi bătălia să întinde dela Reims până la sectorul Ypres, unde comandamentul german îşi arată nedumerirea prin părăsirea poziţiunilor sale puternic organizate, situate pe râul Lys. In momentul în care armatele germane, sub presiunea Aliaţilor, au fost silite să părăsească eşindul cuprins între Soissons, Marna şi Reims, să putea bănui că retragerea lor s'ar opri pe râul Aisne, sprijinindu-să pe renumita poziţiune dela Chemin-des-Dames. Dar acum când trupele aliate au înaintat victorios la nord de Montdidier, urmând cele două maluri ale râului Somme, nu mai este probabil că linia Aisne va putea servi de bază rezistenţei germane, al cărei înalt comandament trebuie să prevadă un mare pericol, deoarece el abandonează în mod spontaneu liniile sale aşezate mult mai spre nord, pe râul Lys. In rezumat, armatele germane sunt în plină retragere pe tot frontul, dela Reims până la Mare; numărul prizonierilor făcuţi dela 18 l. c., să ridică la 80.000, iar numărul tunurilor luate la 1000; apoi mult material de răsboiu, mai multe milioane de gloanţe şi obuze şi nimicirea mai multor depozite importante de aprovizionare. Numărul morţilor deasemenea trebuie să fie foarte mare, teritoriul părăsit fiind plin de cadavre germane; pe marginile drumurilor, pe lângă păduri, prin viile Şampaniei, peste tot să văd mormane de cadavre . . .

Ceho-Slovacii înaintează mereu în drumul lor spre Moscova; ei au reuşit să pună mâna pe oraşul Cazan, ceeace le dă în mână toată gubernia Cazanului şi Volga mijlocie. Armata lui Denichin, în jurul căreia s'a adunat un mare număr de Cazaci şi ofiţeri, a început să înainteze cu putere spre Ecaterinodar, iar guvernul Cabanului, creat de curând urmează după armată pentru a începe să funcţioneze imediat ce Ecaterinodarul va fi luat. Trupele engleze după ce au ocupat Arhanghelscul şi Onega să scoboară spre Vologda şi Petrograd, iar trupele japonezo-americane debarcate la Vladivostoc înaintează şi ele, mergând în ajutorul Ceho-Slovacilor, aşa că guvernul bolşevicilor să vede din ce în ce mai mult ameninţat şi în pericol de a să prăbuşi. Guvernele Înţelegerii au adresat poporului rus un manifest prin care afirmă voinţa lor de a-l scăpă de Germani, respectând integritatea teritoriului rus. Marele duce Mihail, fratele fostului Ţar Nicolae, care, după cum să ştie, a fugit din Perm, s'a pus în fruntea guvernului Siberian şi a dat un manifest către populaţie în care spune că a luat puterea în mână şi îndată ce se va putea va convocă Soborul Ţării, care va stabili Constituţia.

1/14 Aug. 1918.

La Chişinău s'a ţinut un congres al studenţilor basarabeni, la care au luat parte şi studenţi din toate ţările locuite de Români. Cu această ocăziune preşedintele congresului, *Nicolae*

Grosu, a adresat o telegramă omagială de dragoste și nestrămutată credință Suveranului nostru, la care M. S. Regele a răspuns astfel: „Urările ce Ne aduceți și sentimentele de dragoste și credință ce-Mi arătați, au găsit un resunet de vie mulțumire în inima Mea. Intâlnirea studenților români din țara mumă cu aceia din ambele ținuturi moldovenești, uniți la Chișinău într'un gând și suflet, o privesc ca un semn binevenit că tineretul român pe ambele maluri ale Prutului este adânc pătruns de trăinicia legăturilor ce s'au strâns prin alipirea Basarabiei și că din partea voastră veți contribui din toate puterile la întărirea acestui lanț care ne unește. Studențimea de dincoace și de dincolo de Prut poate fi întotdeauna sigură de interesul viu ce Il port."

Generalul Văitoianu, comisarul regal din Chișinău, cu ocazia zilei onomastice (Sf. Maria Magdalina, 22 Iulie st. v.) a grațioasei noastre Suverane I-a adresat o telegramă de felicitare în numele Basarabiei, la care M. S. Regina a binevoit a răspunde astfel: „Cu deosebită mulțumire am primit prin d-voastre, urările acelor ce întotdeauna au simțit românește."

A. S. Regală, principele Carol, moștenitorul tronului, ca șef al cercetașilor, a adresat d-lui Mehedinți, ministrul instrucțiunii publice, următoarea scrisoare: „Anul acesta am adăpostit în colonia cercetășească din Sculeni, pe lângă refugiați elevi de liceu și trei clase de elevi normaliști. Școala de acolo, întovărășită de munca casnică și agricolă, ne-a lămurit pe deplin asupra viitorului rost al *școalelor normale*. Ele trebuie să fie la țară, acolo de unde întotdeauna a venit sănătatea și puterea. Acel ce e menit să împrăștie la sate lumina, cinstea, stăpânirea de sine și înțelepciunea, trebuie ferit de moravurile orașelor în anii lui de pregătire descălească. El trebue să trăiască în sănătatea aerului câmpenesc, să muncească ca un plugar, să îngrijească vite, să lucreze în atelier, făcându-și din școală zestrea casei pe care o va întemeià, să ia parte la toată truda gospodărească și să învețe ceeace e hotărît, prin program și prin silința profesorilor, pentru cultura lui de învățător. Noi credem că numai la țară să poate pregăti bine și întreg îndrumătorul curat al satului. Una din cele mai vii dorințe ale noastre e să întemeiem pe o proprietate de țară a Marii Legiuni, cu începutul făcut la Sculeni, o școală normală de învățători, care să nu aibă din partea Statului, la început, decât asigurarea corpului didactic. Elevii vor fi întreținuți de noi în modul următor: Fiecare cetățean cu dare de mână și cu milostenie în suflet va avea un elev al său, pe care îl va întreține în școală. Bursele celui d'întâiu an sunt acoperite. Vor fi în această școală nu numai 20 de elevi, cari s'ar pregăti pentru misiunea de învățător, dar și sufletul dăruitor a 20 de familii românești, cari să vor interesà de sprijniții lor. Năzuim ca școala noastră să fie, acolo unde va fi așezată, și un centru de viață socială, pildă vie pentru toată munca și pentru

tot sufletul satelor din acel centru de lucru. Pentru a putea pregăti prin ctitorii ei fondurile necesare așezământului și avântului gospodăresc, vă rog să binevoiți a ne dà asigurarea că asociația noastră ca instituție particulară va putea să întemeieze școala de învățători pe care o dorește. Organizația ei, planul de lucru și localul așezământului să vor comunicà mai târziu."

La colegiul II de Cameră din Iași s'a pus candidatura marelui Român basarabean, *Ion Pelivan*, de către mai mulți cetățeni, în favoarea căruia partidele politice au renunțat de ași mai pune candidați. Toți Românii buni salută cu bucurie acest gest patriotic și doresc deplină reușită acestei candidaturi simbolice. Ion Pelivan este unul dintre fruntașii fraților noștri din Basarabia, care înfruntând marile primejdii ale vechiului regim de sub jugul Țarului, a luptat pentru desrobirea Neamului românesc, pe care soarta vitregă îl subjugase unei crunte stăpâniri străine. Trecând prin toate greutățile, însuflețit numai de ideea națională și cu credința în puterea de viață a poporului român, el a pregătit încetul cu încetul, a desvoltat și înfăptuit Unirea mult dorită și mult așteptată a fraților moldoveni despărțiți. Pelivan a fost unul dintre primii miniștri români din primul și ultimul guvern basarabean, și el trebuie să fie primul Basarabean ales în vechea capitală a Moldovei ca deputat în Camera României libere și mărite.

3/16 Aug. 1918.

Ofensiva franco-engleză face progrese, cucerind orășelul Fury și alte localități. Totalul prizonierilor și a prăzii capturate în bătălia dela Montdidier să ridică până la 35.000 prizonieri și peste 500 tunuri.

In Ucraina să ivesc încăierări sângeroase între populație și trupele austriace. Ceho-Slovacii înaintează spre Vologda, paralel cu linia Ecaterinenburg-Perm, cucerind stația Utkinskaia la 100 chilometri la sud de Ecaterinenburg; iar pe de altă parte ei merg pe linia Sizrani-Reazani, cuprinzând orașele Samara și Simbirsk, cu toată regiunea Volgei de mijloc, unde este punctul cel mai înaintat al frontului către Moscova și cuprinde forțele principale ale Ceho-Slovacilor, cari au ocupat stațiile Doljencovo și Ozinca, luând dela bolșevici mai multe trenuri blindate; apoi pe linia ferată Sizrani-Pensa au înveluit toată regiunea spre sud-vest de Moscova, realizând puternice baze de operațiuni pe malul drept al Volgei.

4/17 Aug. 1918.

In numărul 212 din *Neamul Românesc* să citesc cu privire la petrecerea iubiților noștri Suverani, următoarele frumoase rânduri: „In munții dela Bicaz, M.S. Regele, Regina și Domnițele — toate în portul dela țară — să găsesc în mijlocul frumoasei și așa de nenorocitei populații dela munte. Regele românesc străbate munții dragi inimii lui. Regina împarte hrană

sătenilor, aduşi pe alocuri a să hrăni numai din fructe. Cutare bătrână vede intrând în casa ei pe mândra femeie necunoscută care-i aduce mângâierea mult dorită. La Curtea aşa de simplă din umbra Carpaţilor atâţia vin să capete leacuri pentru boale mult timp necăutate. Cutare moş bătrân are acasă la el un portret iscălit: Elisabeta. Şi atâtea binecuvântări fac să să uite tot ceeace prostia şi răutatea omenească sunt în stare a iscodi pentru a înjosi o ţară însăşi în persoana acelora pe cari i-a ales ca să fie simbolul ei."

6/19 Aug. 1918.

Trupele franceze urmând progresele lor între Matz şi Oise au pus stăpânire pe Ribécourt, făcând mai mulţi prizonieri. Pe frontul râului Avre au înaintat spre Villers-les-Roye şi St.-Aurain d'Armencourt, *ocupându-şi poziţiile primelor lor linii.* La nord de râul Avre. trupele franceze au pătruns în pădurea Bois-des-Loges.

Trupele franco-anglo-americane prin terenul recucerit în timpul din urmă au redus la nimic progresul strategic pe care îl făcuseră trupele germane în cele *cinci luni* de sforţări supraomeneşti spre marile obiective impuse comandamentului lor de situaţia politică, militară şi geografică a Apusului. Intensitatea şi durata ofensivei mareşalului Foch dovedesc totodată că iniţiativa a trecut în mod ferm în mâna Aliaţilor, iar retragerea continuă a Germanilor dovedeşte că echilibrul de forţe este restabilit în favoarea armatelor Înţelegerii. Aceste constatări formează epilogul marei încercări nemţeşti de a impune *pacea prin victorie.*

7/20 Aug. 1918.

In Rusia pentru a duce lupta la un sfârşit victorios în contra duşmanilor (franco-englezi) Lenin, Trotchi şi Sinoviev s'au constituit în *triumvirat,* decretându-şi singuri *puteri dictatoriale.* In vederea pericolului crescând din Moscova, reprezentanţii guvernului german au fost siliţi să să mute la *Pskov,* îndărătul fostului front german. Ceho-Slovacii să află aproape de Nijni-Novgorod; în jurul Moscovei să sapă tranşeie de apărare; iar Aliaţii din Nord înaintează spre Petrograd. Să pare că partidele politice ruseşti, paralizate până acum de teroarea bolşevică, încep a să mişcă pentru reorganizarea opărei de guvernământ. Din acestea s'ar putea conchide că s'a apropiat sfârşitul puterii bolşeviste, precum şi a influinţei germane în Rusia-Mare.

Din Paris să telegrafiază că frumoasa armată a generalului Gouraud care, după propriele mărturisiri ale Germanilor, a câştigat o mare bătălie, este în urma ultimelor evenimente, într'o mare sărbătoare. Trei regimente au fost decorate cu medalia militară pentru întreprinderile lor temerare. Unul din aceste regimente are la activul său distrugerea a *trei* regimente nemţeşti, fiind decimate în înspăimântătorul măcel dela 15 Iulie. Moralul trupelor Aliaţilor noştri este foarte ridicat.

8/21 Aug. 1918.

Cu privire la programul de pace al președintelui Wilson, d. *Wopicka*, ministrul plenipotențiar al Statelor-Unite, a făcut unui redactor al ziarului *Mișcarea*, următoarele declarațiuni importante pentru România: „America a intrat în războiu pentru 3 scopuri: libertatea mărilor, libertatea micilor națiuni și respectul umanității. In America toată populația este convinsă de necesitatea de a realiză acest program, cu oricâte jertfe. In ceeace privește națiunalitățile din Austro-Ungaria, președintele Wilson este de părere că aceste popoare trebuie să aibă ele însile libertatea de a alege națiunea sau statul de care doresc să să alipească. De aceea d. Wopicka a declarat că d. Wilson a redactat programul său de pace fără să fi cetit tratatele speciale între România și Puterile Înțelegerii, dar că nu să îndoiește un moment că aceste Puteri își vor respectà în chip riguros angajamentele luate. De altfel acest program a fost primit la Legațiunea americană la 30 Ianuar 1918, dată la care România era încă, de fapt și de drept, aliată a Înțelegerii, și prin urmare chestiunea respectului tratatelor de către Înțelegere nici nu să punea, ceeace dovedește încă odată că președintele Wilson nu luase încă cunoștință de angajamentele Înțelegerii față de România. „Cauza română, spune d. Wopicka, erà până în momentul călătoriei mele în America foarte rău cunoscută în Statele-Unite, din pricina propagandei germane care înfățișà răsboiul României ca un răsboi de cucerire; dar eu am ținut să lămuresc opinia publică asupra adevăratului scop al răsboiului României, adecă eliberarea celor patru milioane de Români supuși Austro-Ungariei, și prin conferințe, discursuri și articole de ziar, am reușit să prezint cauza României într'o lumină justă, care vă este favorabilă. Astăzi sunt fericit de a putea spune că simpatia și toată solicitudinea Statelor-Unite sunt câștigate pentru România."

Iată cum a lucrat d. Wopicka pentru binele neamului nostru, care, după cum spune d. Iorga în ziarul său, *n'a fost un ministru american în România, în concediu de odihnă acasă, ci ministrul Românilor în America, în plină activitate de propagandă.*

10/23 Aug. 1918.

Pe frontul apusan evenimentele continuă a să desfășurà în favoarea Aliaților noștri. Intre Matz și Oise trupele franceze, cu toată rezistența germană, au înaintat ocupând *Lassigny*, apoi au eliberat 20 de sate și au realizat o înaintare de 8 chilometri. Numărul prizonierilor făcuți este de 10.000 și s'a luat mult material de răsboiu.

La Vologda, în Rusia, 20,000 de Poloni s'au oferit ca luptători ai Înțelegerii.

11/24 Aug. 1918.

Astăzi este ziua nașterii M. S. Regelui, care împlinește 53 de ani. Gândurile tuturor Românilor să îndreaptă către Acela care

ne-a dat dovada strălucită a simțemintelor sale adânci. Nu a fost durere care să nu-l înduioșeze; nu este mulțumire care să revarsă asupra neamului nostru la care să nu contribuie și El. Poporul român își arată și astăzi iubirea, fidelitatea și recunoștința pentru Suveranul, care făcând ale lui visurile cele mai scumpe ale neamului peste care domnește, a voit deopotrivă să lupte și să sufere pentru ele. In aceste vremuri grele să simte cu mai multă putere solidaritatea adâncă și definitivă dintre țară și dinastie. Sufletul unui popor întreg să îndreptează azi către Regele său, în jurul căruia așteaptă revărsarea zorilor dreptății și binelui, urându-i încă mulți ani să trăiească în deplină sănătate și vigoare! Trăiească Regele tuturor Românilor!

13/26 Aug. 1918.

Marele Român basarabian, d. *Ion Pelivan*, care la alegerea parțială dela 6 l. c., pentru un loc vacant de deputat al colegiului II de Iași, a căzut în balotagiu, astăzi a fost ales cu 924 de voturi, față de 514 obținute de ignobilul său adversar, al cărui nume îmi este scârbă să-l scriu aci. Prin alegerea deputatului conștiinței naționale românești, Iașul a scăpat de o mare rușine pe care o pătimise acum 7 zile, datorită mașinăriei cu care a lucrat o ceată bine organizată de scârboși agenți electorali, surprinzând buna credință a multor naivi, cari nu ș'au dat bine seamă de ceeace fac. Acum avem mulțumirea sufletească de a salutà pe deputatul Ioniță Pelivan, care va figurà în Parlamentul țării ca simbol al Basarabiei noastre. Prin aceasta Iașul ș'a făcut pe deplin datoria, dejucând manevrele dosnice și coalițiile nemărturisite, și a binemeritat cinstirea și recunoștința tuturor Românilor, rămânând tot el *Iașul Unirii*, al *naționalismului* și al *dragostei de neam!* Alegerea de azi este victoria României Mari!

Cu ocazia depunerii scrutinului, d. *Botez* a salutat pe d. Pelivan astfel: „Ca primar al Iașului, vechea capitală a Moldovei și Scaunul lui Ștefan cel mare, felicit pe Basarabianul care, prin candidatura lui, ne-a dat prilej să ne manifestăm, dând dovadă ca reunirea Basarabiei cu Patria-mumă s'a întărit definitiv." D. Pelivan a răspuns: „Mulțumesc primarului Iașilor, pentru manifestarea cetățenilor, ce mi-o aduce d-sa. Am luptat o viață întreagă pentru realizarea visului Unirii. Sper că alegerea de azi va fi un simbol pentru *Unirea tuturor Românilor!*"

14/27 Aug. 1918.

Această zi rămâne o dată memorabilă în istoria neamului românesc. Acum să împlinesc *doi ani* decând România a pornit cu viteaza ei armată să scape pe frații nostri de tirania Austro-ungurească, și pentru aceasta, ziua de *14/27 August 1916* va rămânea adânc întipărită în cartea românismului ca o *primă și viguroasă manifestare* a deșteptării conștiinții naționale. Dacă România a fost silită de împrejurări ca să depună armele mai

înainte de vreme şi să trecem prin aceste zile triste, suportând cu resemnare toate umilinţile unei ocupaţiuni străine, cu toată pacea dela Bucureşti al cărui schimb de ratificări *întârzie mereu să să facă*, răbdând jefuirea nemiloasă a vrăjmaşului sub un guvern aşa zis românesc, prietin slugarnic al cotropitorului, care a semnat toate convenţiunile ruşinoase şi care este unealta unei voinţi străine în tot ceeace face printr'un parlament de comandă, compus din mameluci, dacă România, zic, să găseşte astăzi în această tristă situaţie, nu-i permis să ne perdem curajul. Vom aşteptà cu credinţă neclintită victoria Aliaţilor nostri, care a început să să întrezărească şi care ne va aduce recompensa cuvenită pentru toate jertfele făcute şi nenorocirile îndurate. In luptă cu forţe superioare, România a fost la un moment dat *paratonerul* în care s'au descărat toate loviturile. In luptă cu cea mai formidabilă năvală de forţe, armata română a înscris momentele de glorie neperitoare: *Mărăştii* şi *Mărăşeştii*. Cu aceste două momente s'a încheiat războiul României şi avem toată încrederea că în anul viitor, ziua de 14/27 August va fi sărbătorită de toţi cu mare alaiu, ca cea mai mare zi a neamului românesc!

15/28 Aug. 1918.

Am cetit în numărul 223 al *Neamului Românesc* această poezie de *V. Voiculescu*, cu adânc înţeles şi vrednică de a fi reprodusă aci.

ŢARĂ!

Copiilor tăi lacomi.

Copiii lacomi te vândură roabă,
Securi străine codrii ţi-i doboară,
Spre alte ţermuri plutele coboară
A munţilor sălbatecă podoabă.

Şi'n timp ce blândă-ţi încovoi spinarea,
Pe-a tale sfinte, rodnice ogoară,
Pe'ntinse şesuri arse de dogoare
Stăpâni sunt numai jaful şi 'mpilarea.

Din lumea 'ntreagă îmbuibată bine,
Tot rodul muncii tale îl aşteaptă,
Cirezi de vite falnice să 'ndreaptă
Spre depărtate târguri apusene.

Ca'n largi prăpăstii grâul tău să varsă,
In pântecul corăbiilor grele
— Avutul tău să'nghite întreg în ele:
Rămâne numai ţarina cea stoarsă.

Smerită vezi cum pleacă dela tine
Atâtea bunuri, drumuri lungi de-apucă,
Şi trec hotarul, grabnice, să ducă
Indestulare gurilor străine.

Şi-apoi, plângând de-un dor fără de nume,
In umedul bordeiu te'nchizi trudită
Şi stai săracă, tristă şi lipsită.
— Ca o vădană singură pe lume.

16/29 Aug. 1918.

Din dulcea Bucovină ne vine trista veste că Mitropolitul român *Vladimir Repta*, din Cernăuţi, a demisionat cu întreg consistorul. Biserica română şi fondurile româneşti s'au împărţit în *două*, numindu-să doi preoţi ortodoxi: *Tzimirischi* pentru ucranieni (ruteni) şi *Worobchievici* pentru români. Aceasta va să zică destrugerea completă şi definitivă a Bisericii române din Bucovina, care a fost scutul naţiunii noastre. Cu aceasta guvernul austriac vrea să întreacă în barbarie pe Unguri, cari deocamdată să mărginesc numai să retragă ajutorul Statului dat Bisericii române dela ei. Nemţii au dat pe mâna Rutenilor pe fraţii nostri pentru ca astfel să dispară urma de Român din ţărişoara în pământul căreia să odihnesc osămintele lui Ştefan cel Mare şi Sfânt.

Mitropolitul martir Vladimir s'a împotrivit la împărţirea diecezei şi a fondurilor ei între Români şi Ruteni, deoarece acestia n'au nici un drept, necontribuind cu nimic la el. A fost ameninţat cu destituirea în caz de împotrivire, dar el a stăruit în hotărârea sa... Atunci duşmanii au recurs la arma ce să făurise în contra lui pe vremea ocupaţiei ruseşti, lovind fără milă în acest mitropolit corect şi leal şi l'au îndepărtat dela cârma Bisericii sale. Tradiţia istorică a acestei Biserici a fost astfel violent ruptă şi martiragiul acestui popor primeşte cea din urmă luptă. Vestea despre înlăturarea mitropolitului Vladimir dela cârma Bisericii româneşti din Bucovina a produs o adâncă mâhnire în inimile tuturor fiilor lui sufleteşti. Avem însă mare speranţă că bunul Dumnezeu nu va ajută duşmanilor şi că cei ce sapă groapa altora, ei singuri vor cădea în ea.

D'Annunzio, marele poet al Italiei, cu gradul de maior, a comandat o escadrilă, care s'a înălţat la Padua şi care sburând deasupra Vienei, a aruncat zeci de mii de manifeste redactate de el, în loc de bombe încendiare. Intr'unul din acele manifeste D'Annunzio spune: „Ce? Mai aşteptaţi o decizivă? E întocmai ca şi cu pânea din Ucraina! O aştepţi mereu, şi mori aşteptând'o fără s'o mai vezi!“ In alt pasaj poetul vorbeşte de pacea revoltătoare dela Brest-Litovsc şi dela Bucureşti.

17/30 Aug. 1918.

Preşedintele Republicei franceze, însoţit de primul ministru Clemenceau, s'a dus să facă o vizită generalisimului armatelor aliate, *Foch*, la postul său de comandă, pentru a-i înmâna bastonul de *mareşal* al Franţei, în prezenţa statului său maior şi a

unui detaşament de trupe. Ei au fost primiţi de ministrul marinei, de generalii Foch şi Petain, acesta era comandantul trupelor franceze, precum şi de reprezentanţii misiunilor aliate. Cu această ocaziune preşedintele Poincarré a rostit următoarele cuvinte: „Domnule Mareşal, sunt fericit de a vă remite însemnul tradiţional al înaltei demnităţi, pe care guvernul Republicii v'a conferit'o în aclamaţiile Franţei întregi şi a tuturor naţiunilor aliate. Dela începutul războiului, în diferitele posturi pe cari le-aţi ocupat aţi îndreptăţit din ce în ce mai mult speranţele pe care încă din timp de pace armata franceză le-a pus în d-ta. Puse la încercare solidele doctrine pe care le expuneai altădată elevilor d-tale, ele au produs o întreagă serie de victorii, şi ideile d-tale au ştiut să să adopteze nevoilor războiului nou. Ai rămas credincios principiilor, cari formau sufletul învăţăturii pe care ai dat'o elevilor şcoalei de război: *desvoltarea forţei morale.* O bătălie este o luptă între două voinţe şi însbânda aparţine aceluia care va avea întâietatea sufletească. Ai ştiut să întreţii această întâietate ca pe o flacără sfântă. De câte ori, în ceasurile grele ale luptelor de pe Iser şi de pe Somme nu am fost martorul energiei şi tenacităţii d-tale. Ai dat dovadă de aceleaşi însuşiri militare când ai fost numit preşedinte al consiliului de război dela Versailles, consilier tecnic al guvernului, tot aşa ca şi peste Alpi, unde te-ai dus ca să dai sprijinul d-tale comandantului aliat pentru apărarea liniei de pe Piave, această Marnă a Italiei. Dar măsura minunatei d-tale pătrunderi şi a prezenţei de spirit care te caracterizâ, ai dat'o mai ales în zilele tragice 24, 25 şi 26 Mart trecut. Şi decând, mulţumită generoasei încrederi a guvernelor Angliei şi Americei, ai fost învestit cu comanda supremă a armatelor aliate, te-ai silit să realizezi unitatea de acţiune strategică, atât de necesară în faţa puternicei organizaţiuni şi a disciplinei germane. Primele valuri ale fluxului uriaş, care soseşte din America, de abia atinseseră frontul şi ai şi isbutit prin operaţii abil combinate şi continue să surprinzi şi să învingi pe duşman, mai întâiu pe Marna şi apoi pe Somme şi pe Oise. I'ai sfărâmat ofensiva, i-ai înşelat planurile, i-ai sleit rezervele făcând prizonieri în masă, luându-i tunurile, mitralierele şi muniţiile. Glorie ţie, domnule Mareşal, şi tuturor armatelor pe cari le comanzi. Nu eşti dintre acei cari să lasă a fi descuragiaţi de primejdie, nici dintre acei pe cari victoria îi orbeşte. D-ta ştii bine că nu suntem ajunşi la capătul sforţărilor noastre. D-ta te fereşti în acelaşi timp de optimismul excesiv şi de desperare. Increderea d-tale aşa de îndreptăţită, ne arată că noi trebuie să ne înarmăm cu răbdare şi să ne întărim sufletele din ce în ce mai mult, pentru a putea lucrâ fără preget şi a scoate din luptă pe duşman. Rămâi încredinţat că apelurile d-tale vor fi auzite de guvernul Republicii şi de guvernele aliate, ale căror minunate armate sunt vrednice de şeful lor. Franţa şi Aliaţii ei vor fi demni de soldaţii lor. Avem voinţă, deci vom învinge!"

18/31 Aug. 1918.

In cursul acestor opt zile din urmă Aliaţii nostri au obţinut succese mari pe frontul apusan. In deosebi ofensiva engleză continuă cu îndârjire pe un front de 40 de chilometri între Groisilles şi Chaulnes; englezii au ocupat St. Léger şi Favreuil (la 2 chm. nord-est de Bapaume); la centru ei au cucerit satul Thiloy, apoi oraşul Bray sur Somme; iar la dreapta au cucerit satele Cappy şi Fontaine la 10 chm. la vest de Perrone. La est de Albert Englezii au dat şase asalturi şi elementele germane cari înaintau în contra-ofensivă au trebuit să să retragă. Tancurile lor dau asalt la Bapaume. Numărul prizonierilor luaţi de englezi în ultimele zile să ridică la 21,800. Pe de altă parte Francezii au înaintat la est de Bagneux. Germanii au părăsit poziţiile de pe Avre. Pe un front de 20 chm. trupele franceze sfărmând toate rezistenţele locale au realizat o înaintare de 4 chm., ocupând şapte localităţi şi pătrunzând până la vest de Chaulnes. Numărul prizonierilor făcuţi de trupele franceze atinge cifra de 9,600.

Ceho-Slovacii au luat Şadrinsc, punct central de cale ferată. La Sizrani le-a venit în ajutor Cazacii generalului Caraulov. Lângă Usuri ei s'au întâlnit cu bande bolşeviste.

19 Aug./1 Sept. 1918.

In ziarul *Mişcarea* dela 16 l. c. am cetit un frumos articol semnat de C .M. şi întitulat: *„Rolul României în războiul european"*, pe care îl reproduc pentru a procură aceeaşi plăcere cetitorului pe care am simţit'o eu cetindu-l.

„Deşi a întrat în războiul european doi ani mai târziu decât Aliaţii săi, România din prima zi a isbucnirii conflictului mondial să declarase pe partea acelora ce reprezentau *onoarea* şi *libertatea*. Neutri nu puteam rămânea. Ar fi însemnat să ne sfăşiem singuri steagul vechilor năzuinţe de desrobire şi unitate naţională. De altminterea popoarele nu sunt nici odată neutre, — sufletul naţiunilor nu poate trăi fără un ideal, fără acea înlănţuire misterioasă de nădejdi şi credinţe, care uneşte la olaltă prin jertfă şi triumf trecutul şi viitorul unui neam. In această zi tristă şi eroică aniversare, când ramura veştedă de maslin a *păcii germane* umbreşte numai umilinţă şi sărăcie, mă întorc cu gândul la gloria fără de amurg a războiului nostru de hotare şi-mi împărtăşesc sufletul măhnit cu lumina vitejiilor fără de seamăn în istoria lumii. Dacă în presa românească ... *(cenzurat)* ... să însultă morţii dela Oituz şi Mărăşeşti, în schimb presa europeană n'a încetat o clipă să reverse cea mai caldă şi mai cinstită admiraţie pentru luptătorii dela Jiu. Neajlov, Siret şi Trotuş. Numai cunoscând reflexul criticei militare şi a judecăţii autorizate din apus, ne vom putea dă seamă limpede ce a însemnat războiul nostru pentru marea cauză a Aliaţilor nostri şi indirect pentru cauza *Românismului*. Acţiunea militară a României ne era cerută stăruitor în vara anului 1916. Orice întârziere

şi orice amânare ar fi însemnat perderea angajamentelor pe cari Aliaţii le aveau faţă de noi. In adevăr la acea dată situaţia Quadruplei ajunsese la un punct critic. Presiunea germană dela Verdun, apropiata ofensivă a lui Mackensen la Salonic, lovitura pregatită de Falkenhayn împotriva armatei lui Brusilov în Galiţia, — toate aceste greutăţi au fost înlăturate prin intervenţia României, care a atras asupra ei 40 de divizii, luate de duşman dela Verdun, Somme, Salonic şi Carso, lungind astfel frontul Puterilor centrale cu încă 360 chilometri. Şi de pe frontul dela Riga şi dela Kovel s'au ridicat trupe şi s'au adus pe frontul român. Corespondentul din Petrograd al ziarului *Times* scriea atunci: *„Un factor important pentru victoria (rusească) de pe frontul de nord, a fost fără îndoială slăbirea poziţiilor germane prin intervenţia României"*; iar ziaristul englez *A. G. Hales* să rostea categoric: *„Numai oamenii cari cunosc Balcanii pot înţelege ce puternic ajutor a însemnat pentru marea Britanie şi Aliaţii ei întrarea în luptă a României:* a însemnat *salvarea situaţiei."* Ziarele franceze în frunte cu *Le Temps* socotea la 400,000 oameni scoşi din luptă, perderile încercate de Hindenburg pe frontul român în primele patru luni ale campaniei. Cu drept cuvânt d. *Lacour-Gayet*, membru al Institului Franţei, pentru a pune în evidenţă însemnătatea acţiunii române faţă de criza militară a Aliaţilor din vara anului 1916, a vorbit cu entuziasm de *Paratonerul Român* al cărui rol a fost să atragă şi să descarce trăsnetul forţei germane. Rezultatul suferinţelor şi jertfelor noastre uriaşe s'a văzut imediat. Victoriile franceze dela Verdun, înaintarea Italienilor pe Carso, cucerirea Monastirului de către armatele dela Salonic, n'au fost decât urmările întrării noastre în acţiune. Dar rezistenţa noastră a fost în cele din urmă înfrântă şi trupul Patriei a sângerat sub năvala oştilor superioare în număr şi a miilor de tunuri şi maşini de distrugere ale Puterilor centrale. Sufletul însă n'a putut fi robit. Episodul strălucit dela Jiu, isprăvile fantastice ale diviziei sburătoare dela Cerna, minunile de vitejie săvârşite în apărarea pământului strămoşesc palmă cu palmă, pe văile Oltului, Argeşului, Rahovei şi Neajlovului, în Dobrogea şi la Dunăre, ne-au îndreptăţit nădejdea biruinţelor viitoare. Primul ministru al Marei Britanii, Lloyd George, vorbind în faţa poporului Londrei în iarna retragerii noastre spunea: *„Ţăranul român a dovedit omenirii că este cel mai brav soldat din lume, când îi să dă putinţa să-şi arate această vitejie, ceea ce nu îi s'a dat până acum."* Peste câteva luni *Oituzul, Mărăştii* şi *Mărăşeştii* au îndreptăţit cuvintele profetice ale lui Lloyd George. Mărăşeştii nu sunt numai cea mai mare bătălie din istoria neamului românesc, dar totodată formează singură unul din marile capitole ale războiului mondial. Presa lumii s'a grăbit să consacre triumful nostru, iar marele om de stat englez *Asquith vorbea* cu căldură de *„România învincibilă."* Aceste mărturisiri venite de departe sunt documentele vredniciei unui neam şi totodată chezăşia unui triumf."

20 Aug./2 Sept. 1918.

Purtarea neomenoasă a Germaniei a început să supere chiar şi pe Senatorii guvernului. Dovadă despre aceasta sunt cuvintele rostite de d. *Victor Miclescu,* în şedinţa dela 31 l. c. D-sa spune că 40,000 soldaţi români continuă a fi ţinuţi ca prizonieri în Germania şi întrebuinţaţi la munci agricole şi în fabrici. Este ştiut că guvernul român plăteşte Germaniei câte $2^1/_2$ lei pe zi pentru fiecare prizonier, sub titlu de întreţinere, ceea ce face 100,000 pe fiecare zi! „Noi am restituit Germaniei, zice d-sa, toţi prizonierii pe cari i-am făcut. Acelaşi lucru să întâmplă şi cu Românii basarabieni, făcuţi prizonieri pe când erau în armata rusă. Este o chestiune de dreptate ca şi aceia să ne fie redaţi, de vreme ce Basarabia face acum parte din România. Înţeleg cum stau lucrurile. Ni s'a impus prin tratatul de pace legea învingătorului: Arta cea mare nu este a războiului, ci arta de a şti să faci o pace, bazată pe dreptate pentru ca să poată reîncepe raporturile normale şi amicale. Am făcut o pace dureroasă în care n'au fost *rectificări* de graniţă, ci *anexări;* n'a fost fără contribuţiuni, ci cu *foarte mari contribuţiuni.* Dacă am primit asemenea pace, pentru ce încă cu sabia ridicată asupra capului nostru? Să spunem lucrurile pe faţă. Dacă am primit pacea învingătorului, nu înţeleg să avem continue vexaţiuni. Eu care am fost în ceeace priveşte politica externă, alături cu marele şi înţeleptul Rege Carol, pot să spun răspicat şi deschis: Voiţi pretinie, reducându-ne la sapă de lemn? Poporul german trebuie să ştie a preţui dreptatea pentru toată lumea. Chiar presa germană spune că nu să poate obţine raporturi normale cu o ţară vexată în acest fel."

Poate că cetitorul meu ar vrea să ştie acum şi răspunsul ministrului nostru de externe. Nu-l reproduc, căci mi-e ruşine mie ca Român să-l scriu aci. Singura mângăiere ce o mai putem avea, dacă să poate zice mângăiere, este că acest ministru al României nu este *Român;* numele lui este de ajuns ca să arate sufletului îndurerat al Românului, pentru ce naia sdruncinată a neamului nostru este condusă într'un mod aşa de.....!

21 Aug./3 Sept. 1918.

La Cameră s'a validat alegerea d-lui I. Pelivan în aplauzele unanime ale Deputaţilor. D. Pelivan, fiu de ţăran din ţinutul Bălţilor, cu această ocazie a rostit o scurtă dar frumoasă şi înţeleaptă cuvântare: „Sunt adânc emoţionat, a zis d-sa, ca să pot găsi în vocabularul graiului meu moldovenesc cuvinte ca să vă mulţumesc pentru cinstea ce aţi arătat, nu atât mie cât fraţilor mei Basarabieni, primindu-mă astfel. Ziua de 13 August va rămânea o zi din cele mai frumoase pentru Iaşul tradiţional, căci atunci Românimea din Regat a trecut cel mai frumos examen de maturitate naţională şi de conştiinţă adevărat românească. Noi

Basarabienii am întins cei d'intâiu mâna, la 27 Mart, pentru unirea cu Patria-mumă." D. Pelivan arată că nu a ţinut să candideze, şi că acest frumos gest să datoreşte acelora cari au luat iniţiativa de a-i fixà candidatura. Vorbeşte apoi de actul unirii şi de uneltirile rusificaţilor, cari au căutat să distrugă graiul moldovenesc, gonindu-l din şcoli, biserici, justiţie şi administraţie. „Unirea a adus 3 milioane de locuitori, între cari 2 milioane sunt Români neaoşi; ea a adus oraşe şi cetăţi istorice, cum e Cetatea Albă a lui Ştefan cel Mare. Basarabia, acest diamant, va împodobi coroana Regelui român de astăzi şi a Impăratului român de mâne." D. Pelivan declară că nu aparţine nici unui partid politic şi deci va căutà să utilizeze tot ce e bun în programele lor politice. „Voiu luptà şi eu pentru marele ideal naţional, adecă pentru întregirea neamului românesc de pretutindeni. Voiu căutà să să facă dreptate pentru cea mai numeroasă şi mai oropsită clasă, clasa ţărănimei. Ţărănimea aceasta nu a ştiut nici odată ce înseamnă a fi laşi şi trădător; ea a luptat pentru apărarea hotarălor ţării. Această ţărănime trebuie să fie îndreptăţită. Voiu dà tot concursul meu pentru democratizarea întregii structuri a ţării româneşti. Aşi dori ca rândurile d-voastre să fie completate cu aleşii adevăraţi ai poporului. Aşi dori ca toate moravurile rele din ţară să dispară!" D-sa termină strigând: „Trăiească Regele României, acest simbol al Românimii de pretutindeni", şi mulţumeşte acelora cari au luptat pentru d-sa în alegeri, precum şi Camerei care l'a primit cu pretinie.

22 Aug./4 Sept. 1918.

Dintre toţi preoţii cari s'au distins în timpul răsboiului, un loc de frunte îl ocupă părintele *Iustin Şerbănescu*, care într'una din luptele dela Mărăşeşti, când toţi ofiţerii unităţii pe care o servea el, au căzut pe câmpul de luptă, el s'a pus în capul soldaţilor şi a comandat atacul până când a căzut şi el rănit. Pentru această faptă eroică a fost decorat cu *Mihaiu Viteazul*. Acum părintele Şerbănescu face serviciu de duhovnic la serviciul de *triaj* de pe lângă gara dela Iaşi, unde în ziua de 15 l. c. s'a celebrat un părăstas pentru doctorul *Santoni*, din Misiunea franceză, şi pentru doamna *Coatu*, înfirmieră benevolă la acelaşi serviciu, precum şi pentru cei 40 sanitari morţi, îndeplinindu-şi datoria în timpul epidemiilor din primul an al răsboiului. Cu această ocazie Ministrul Franţei, d. Saint-Aulaire, a înmânat părintelui Şerbănescu *Crucea de Răsboiu* franceză cu *palme*, în faţa unei numeroase şi distinse azistenţă. Ministrul Franţei în numele guvernului francez îşi exprimă fericirea pe care o simte constatând adâncimea sentimentelor de dragoste pe cari întreg poporul român le păstrează Franţei. El e fericit că o poate spune comemorând pe un erou francez, doctorul Santoni, şi o eroină română, doamna Coatu, amândoi morţi de boală luată în serviciul de *triaj*, pe lângă care erau ataşaţi, şi sărbătorind în acelaşi timp

pe un preot-erou, părintele Şerbăneseu, care îşi îndeplineşte acum serviciul tot acolo. Sub steaguri aşa de asemănătoare, poporul român şi poporul francez au luptat alături pentru un sfânt ideal. Culcaţi în pământul românesc, aceia din Francezi cari niciodată nu-şi vor mai revedea Patria nu să vor simţi străini: le va fi tot aşa de ocrotitor ca şi pământul Franţei. Aduce elogii acelora dintre femeile române, cari au înţeles să ducă îndeplinirea datoriei până la jertfă, ca Ortensia Coatu. Imbrăţoşind pe părintele sărbătorit, care, împreună cu un alt preot celebrase serviciul divin, spune că îmbrăţişează România întreagă. Atunci, d. general *Lafont*,* evocând pe acei cari au primit cea din urmă mângăiere dela părintele Şerbănescu şi pe toţi cei ce au fost consolaţi de sfinţia sa, îl îmbrăţişează şi-i prinde pe pept Crucea de Răsboiu, la care sărbătoritul preot îi răspunde prin cuvinte înălţătoare de suflet.

23 Aug./5 Sept. 1918.

La felicitările ce îi s'au trimis de pretutindeni, cu ocazia zilei de naştere, M. S. Regele a răspuns mulţumind şi dând tuturor un sfat foarte folositor în grelele împrejurări de astăzi şi anume *să avem încredere în noi*. Dau aci câteva răspunsuri date Basarabienilor. *Sfatului Ţării* din Chişinău, M. S. Regele îi răspunde aşa: „Cu deosebită mulţumire primesc urările şi expresia devotamentului ce-Mi aduceţi în numele Basarabiei. Poporul moldovenesc poate fi sigur că-i voiu urmà necontenit, cu dragoste, toate străduinţele pentru a-l aduce la o stare tot mai înfloritoare, a lui şi a tuturor claselor, care trebuie să lucreze împreună şi într'un gând, spre binele obştesc. Pe toţi vă îmbrăţişez cu aceeaşi căldură." Arhiepiscopului Basarabiei M. S. Regele să adresează astfel: „Urările atât de călduroase ce-Mi aduceţi cu prilejul aniversarii Mele şi vestea despre rugăciunile ce, împreună cu clerul şi poporul, aţi înălţat către Atotputernicul, le-am primit cu o vie şi adâncă mulţumire. Să fie aceasta întâie sărbătoare a aniversării Regelui o chezăşie pentru legăturile sufleteşti ce unesc Ţinuturile moldoveneşti cu Ţara-mamă şi cu Suveranul ei!" Iar Comisarului general M. S. îi răspunde prin aceste frumoase cuvinte: „Urările ce-Mi aduceţi din partea ţinuturilor moldoveneşti de dincolo de Prut le primesc cu o vie şi adâncă mulţumire. Vă rog a mulţumi din parte-mi tuturor acelora care Mi-au adresat felicitări pentru ziua de eri. Răspund la aceste călduroase manifestări cu o inimă plină de dragoste pentru noii mei supuşi, acăror desvoltare pentru binele ţării întregi o urmăresc cu viu interes şi cu încredere."

24 Aug./6 Sept. 1918.

Lenin, dictatorul Rusiei şi apostolul mincinos al păcii universale, omul roşu care a distrus cel mai formidabil imperiu, a

* Generalul Lafont a murit după câteva luni în Iaşi, de **gripă infecţioasă**, spre mai marea jale a tuturor Românilor.

fost împuşcat de nişte femei. In ziua de 19 l. c., la ora 9 seara, când Lenin să întorcea dela o întrunire a muncitorilor din fabrica Michelson, care să găseşte într'un cartir dincolo de Moscva, a fost oprit de două femei. Acestea l'au atras într'o convorbire referitoare la ultimul decret în chestia împortului de alimente. In timpul convorbirii s'a tras trei focuri de revolver, cari au rănit pe Lenin la braţ şi în spate. Focurile au fost trase de o fată tînără, numită *Dora Caplan* şi e originară din Chiev; ea a fost arestată. După buletinul medical, Lenin a fost lovit de două gloanţe: unul a pătruns sub umărul stâng în cavitatea peptului, a rănit partea superioară a plămânului şi a provocat o emoragie în pleură; glonţul s'a oprit în gât deasupra claviculei drepte; — celalalt glonţ a pătruns în umărul stâng, a sdrobit osul şi s'a oprit sub pelea aceluiaşi umăr, producând şi el o emoragie internă. Starea lui Lenin pare a fi gravă.

Pe de altă parte în Petrograd a fost asasinat Comisarul naţiunii pentru afacerile interne ale Comunei muncitoreşti dela nord, tovarăşul *Uriţchi*.

Dreptatea cerească să apropie şi nici nu să putea altfel, căci nu să poate ca un popor mare, care abia a scăpat de tirania ţaristă să sufere o tiranie şi mai sălbatică şi aşa de absurdă, care distruge odată cu *burghezia*, cu *inteligenţa*, cu *capitalul*, însuşi nervii de viaţă ai naţiunii, după cum este stăpânirea lui Lenin şi a lui Trotcki-Braunstein. Această stăpânire, prin toate faptele ei, n'a făcut decât să nimicească totul şi să samene ură până în straturile cele mai adânci, ură care s'a întins tot mai tare atingând toate categoriile sociale, fără să pună nimic bun la loc. Omorât'au pe Ţar, pe generali, pe ofiţeri, diplomaţi, membri de seamă ai diferitelor organizaţii, apoi o mare parte din burghezie şi în urmă o bună parte din ţărănime, dând împărăţia pe mâna tuturor declasaţilor, leneşilor şi beţivilor, cari sub ideia sfântă a libertăţii şi egalităţii au comis cele mai cumplite barbarii. Astăzi dictatorul acestei stăpâniri nefaste cade străpuns de gloanţele trimise de mâna unei femei. El n'a putut scăpà de destinul oricărui despot, cu toată paza şi apărarea poliţiei. Şi noi Românii am fost ameninţaţi de furia destructivă a lui Lenin, care ne-a silit să depunem armele. Dar poporul şi armata română au scăpat neatinşi de propaganda revoluţionară a steagului roşu. Bolşevismul n'a avut nici o înfluinţă la noi şi n'a lăsat nici o urmă decât o tristă amintire. Lenin rămâne ca o figură despotică. A fost un tiran, un destructiv, un răsbunător. N'a clădit nimic, sau cel mult a clădit schele pentru dărâmat. „Nimeni, scrie un ziarist, n'a distrus mai mult decât el, şi cu drept cuvânt diavolul l'ar putea invidià."

25 Aug./7 Sept. 1918.

Ofensiva franco-engleză continuă victorioasă. In zilele din urmă Aliaţii noştri au cucerit Chaulnes, Roye, Noyon, Bapaume,

Combles, Perrone, vestitul munte Kemmel şi peste 50 de sate, ajungând până aproape de linia Hindenburg, de pe care au plecat Germanii în ofensiva aşa zisă *a păcii* din luna Mart. Sunt mai bine de 40 de zile de când ofensiva Aliaţilor noştri macină şi împinge frontul apusan, care până acum n'a cunoscut o ofensivă de vigoarea şi durata celei de astăzi. Rând pe rând linii întărite au fost străpunse, localităţi importante au fost ocupate răsturnând echilibrul de forţe ce păreau că pentru multă vreme trebuiă să asigure o epocă de stagnare pe frontul apusan. Operaţiunile sunt în curs. Rezistenţa germană este pe alocuri energică, dar mişcarea ofensivă a Aliaţilor nostri nu numai că nu e stânjinită, dar sporeşte zilnic în intensitate. Vestita linie Hindenburg este aproape şi pe ea să vor desfăşurà poate lupte şi mai mari, de rezultatul cărora va depinde nu numai soarta unei mari ofensive, dar poate însuşi desnodamentul războiului. Suma prizonierilor luaţi de Aliaţii nostri dela 2 Iulie până la 18 August st. v. este de: 128,302 oameni (2,674 ofiţeri); s'au luat 2,069 tunuri, 1,734 aruncătoare de boambe şi 13,783 mitraliere.

In ofensiva actuală a Aliaţilor nostri au jucat mare rol *tancurile*, mulţumită cărora s'au obţinut aceste succese aşa de strălucite. Prin efectul lor miraculos, tancurile s'au ridicat la rangul întâiu şi ofiţerii de infanterie declară că ele au devenit indispensabile. De altfel tancurile, în număr de *mai multe mii*, formează un corp special, cu brigăzi, batalioane şi state majoare, ca şi aviaţia şi transporturile. Tancurile sunt de 3 feluri: tancuri grele cu tunuri în număr de 3, cu 6 oameni şi mai multe mitraliere; — tancuri de aprovizionare, cari duc la posturile înaintate muniţiuni şi proviziuni, şi pot trage în urma lor 20 vase cu apă proaspată, care ajunge pentru un batalion; — în fine, aşa numitele *whippets*, nişte cară cu câte 2 motoare de 600 cai fiecare şi cu 4 mitraliere, pe cari le mănueşte 1 ofiţer cu 3 oameni. Aceste maşini groaznice, grele de 30 de toane, pleacă la atac neţinând seamă de tranşeie, şanţuri, pâlnii de 420, pante de 40 grade, peste toate trec ca şi când ar merge pe loc drept, făcând în timpul unei zile câte un parcurs de 26 mile şi lăsând în urma lor mult prapăd.

Din Washington să anunţă că preşedintele Wilson a semnat legea referitoare la armată, publicând şi o proclamaţie în care fixează ziua de 12 Septembre ca data începerii înscrierilor. Numărul bărbaţilor în etate de 18 până la 45 ani, cari nu sunt încă înscrişi sunt socotiţi la 13 milioane. Să vor înscrie numai oameni sănătoşi şi fără familie. Wilson îşi încheie proclamaţia astfel: „Este intenţiunea noastră de a obţine o victorie decisivă cu armele şi de a închină în mod conştient o mare parte a forţei militare bărbăteşti a poporului pentru realizarea acestei intenţiuni."

Intr'un discurs ţinut acum de curând la Springfield, *Roosevelt* a terminat cu cuvintele că: „Datoria Americei este să sfârşească actualul războiu cu o îsbândă formidabilă."

Lordul *Cecil* a făcut în parlamentul englez următoarea declarație: „Acum a venit timpul să dăm inimicilor nostri ultima lovitură hotărâtoare." Iar marele ziar francez *Le Temps* spune că mareșalul Foch are speranță ca să dea în șase săptămâni *deciziva.*

29 Aug./11 Sept. 1918.

Astăzi la ora 3 p. m. am plecat din Iași cu trenul demobilizaților și am ajuns la *Buzău,* în ziua următoare sara la $8^1/_2$, după o călătorie obositoare mai bine de 29 de ore.

Cred interesant a descrie această călătorie, ca să să vadă multele formalități, cari trebuie împlinite pentru a te întoarce acasă, în teritorul așa zis *ocupat.* Demobilizații au față de pribegi (refugiați) un mare avantaj; ei nu trebuie să ceară dela Nemți permisiunea de a să întoarce acasă, vestitul *ausweiss,* pe care Românul cu spiritul lui sarcastic l'a botezat, cu drept cuvânt, *unsvais,* din cauză că mulți sau aproape toți cei cari au dorit să-l capete mai curând, au cheltuit până la 2—3 mii de lei; un mare comerciant cu 3000 l'a obținut în *cinci* zile, un alt bogătaș cu 1500 în 10 zile; altmintrelea, nenorocitii ceialalți așteaptă câte 5—6 săptămâni pentru a primi această blestemată de permisiune, venind zilnic pe la Ministerul de Interne din Iași ca să cetească listele permisurilor *aprobate,* căci din nenorocire sunt tot așa de multe *neaprobate* de Nemți. Din curiozitate am cetit și eu o astfel de listă, ca să văd cine sunt aceia, acăror întoarcere în teritorul ocupat nu s'a aprobat de autoritățile germane, și aceasta pentru ca să pot ghici cauzele cari au putut motivă neaprobarea. Pe această listă tot așa de lungă ca și cea dealăturea a admișilor, am văzut un doctor în medicină cu familia lui compusă din 3 persoane, apoi o văduvă cu 2 copii, o familie compusă din 6 persoane, etc., și atunci m'am întrebat că oare ce vor fi greșit toți acestia de nu-i lasă Nemții să să întoarcă în Muntenia? Sunt sigur că la nici unul nu îi s'ar putea imputà vr'o acțiune păgubitoare intereselor politice și economice ale ocupanților. N'am găsit cu mintea mea nici o cauză alta, decât numai aceea că locuințele celor refuzați sunt ocupate de Nemți, cari nu vreau să le evacueze și pentru aceasta li s'a refuzat permisiunea de ași revedea căminurile.

Noi demobilizații am scăpat de *unsvaisuri.* Este deajuns ca să te prezinți la Comenduirea pieții cu ordinul de demobilizare și dacă ești funcționar civil și cu un ordin de serviciu dela autoritatea de care depinzi. La Comenduire ți să dă permisiunea de a plecà în ziua următoare cu trenul așa zis al *demobilizaților,* pe chiar ordinul de mobilizare pe care îl ai, apoi îți mai dă un tablou de demobilizare și un bilet de identitate cu toate semnalamentele, fără să-ți mai dai fotografia, după cum sunt obligați nenorocitii de pribeji, cari mai trebuie astfel să plătească și fotografului 5 lei. Dela Comenduire te duci la Serviciul de *triaj*

dela gară, unde îţi scoţi un *bilet de sănătate*, pe dosul căruia să notează că nu eşti bolnav de boale venerice (lumeşti). Aşa am făcut şi eu cu o zi mai înainte de plecare.

Astfel, azi la ora 3 p. m., am fost la gară cu toate bagajele. Pentru mine şi pentru bagajul luat în compartiment n'am plătit nimic, dar pentru celalalt bagaj, pus în vagonul special am plătit 29 lei pentru 75 chilograme. In vagon am potrivit'o bine, fiind puţini şi având loc şi pentru culcare. Mi-a venit însă greu, căci deşi vagonul erà de clasa I, băncile erau de scânduri şi-ţi întrau prin oase, aşa că mereu eram silit să-mi schimb poziţia. Când s'a luminat bine de ziuă am ajuns la Adjud, am întrat în zona răsboiului şi am avut ocazia să văd urmele lăsate de bombardament. Nu departe de acest orăşel, care să zice că n'a suferit tocmai mult, am văzut o pădurice, ai cărei copaci erau foarte mutilaţi, unii răsturnaţi de tot, alţii aplecaţi pe jumătate, cu crengile rupte şi spulberate în diferite forme şi dimensiuni, care-i dădea o înfăţişare foarte tristă. După un sfert de oră zărim numai zidurile şi coşurile unei mari fabrici de îngrăşăminte, rupte, sfărâmate în multe chipuri, expuse ploilor; să luau măsuri de reconstruire.

Pela ora $7^1/_2$ sosim la *Mărăşeşti*, vestitul nostru Verdun, care a înscris marea epopee a Românismului în cartea neamului nostru. Gara a fost foarte maltratată: ziduri sparte, ferești desfundate şi diformate în diferite feluri. S'au făcut într'o parte a gării mici reparaţiuni şi s'a pus la adăpost de ploaie, aşa ca să poată funcţiona. Celelalte construcţiuni dependente de gară sunt în ruină. Aci am stat până la ora $2^1/_2$ p. m. având mai multe formabilităţi de îndeplinit, dar cum acestea începeau numai pe la ora 10, m'am repezit să văd acest vestit sat mare şi cu mare jale ochii mei văzură numai ruine în toate părţile, aşa că nu să mai recunosc stradele şi proprietăţile. Va trebui mult timp şi mulţi bani pentru reconstruirea acestui sat istoric. Să sperăm că Mărăşeştii să va renaşte din glorioasa lui cenuşe şi să va înălţa în haină mândră vitejească, iar la centru va avea un măreţ *monument* grăitor pentru vecie a strălucitelor fapte de arme, cari au dat României faima de *invincibilă*. Subscripţia deschisă de *Neamul Românesc* în acest scop pare a dà roade bune.

M'am întors la gară, trenul nostru să formase şi erà tras la rampa de mărfuri. Toţi demobilizaţii am fost puşi pe 2 rânduri după judeţe, începând cu Mehedinţii. La ora $10^1/_2$ apare comisiunea compusă dintr'un căpitan neamţ, roşcovan la faţă, şi un maior român. Ne-a inspectat bagajele, în mod superficial, mulţumindu-să mai mult cu declaraţia că n'avem arme, nici scrisori. Din pachetul de ziare ce-l aveam din Iaşi mi-a luat toate gazetele lăsându-mi numai *Steagul* (guvernamental). Formele implinite fiind ne-am urcat în vagoane de marfă, fiecare cu bagajele lui şi cum numărul vagoanelor era prea mic în raport cu numărul călătorilor, am stat înghesuiţi care cum am putut. Dar,

nu știu de ce, până la plecare de vr'o trei ori ni s'a poruncit să eșim pe rampă, apoi să ne urcăm iar în vagoane, și aceasta pe o caldură aproape tropicală. La ora 12 ni s'a dat voie, la cei ce am cerut, ca să mergem la restaurantul de lângă gară ca să dejunăm. Inainte de plecare iar ni s'a făcut o revizuire, de același ofițer neamț, nu în vagoane, unde ar fi fost mai ușor, ci afară pe rampă, așa că a trebuit să eșim fiecare din cuibul său sărind peste bagaje. In fine am plecat și la $3^1/_2$ am ajuns în orașul *Unirii*, care, din fericire, a suferit puțin din cauza bombardamentului.

La Focșani alte formalități. A trebuit să mergem la Cazarma regimentului de artilerie din partea cealaltă a orașului, unde ni s'a dat la fiecare câte un bilet doveditor că am făcut baie și ca am fost deparazitați, să înțelege că acestea numai pe hârtie, plătind fiecare 2 lei. Apoi cu acest bilet am mers în pavilionul principal de alături, la întrarea căruia am văzut deasupra ușii desemnat un mare steag german și de desupt o înscripțiune nemțească care pe românește sună așa: „Noi Germanii ne temem de Dumnezeu și pentru aceasta am putut trăi până acum în lume."

In cancelarie eră un căpitan subțirel, cu părul roșu și cu mustața stufoasă și sburlită. El stă la masă, cu chipiul în cap, cum de altfel stau toți ofi!erii nemți în timpul serviciului, iar în fața lui un jidănaș ca interpret (tolmeci); noi stam în picioare, la rând, cu capul descoperit. Ne-a înscris într'un registru, cu numeroase coloane, și ne-a dat alt bilet în locul biletului de călătorie dela Mărășești, punându-ne să iscălim o declarație tipărită în limbile germană și română, prin care „ne obligăm prin semnătură proprie că nu vom întreprinde nici o acțiune păgubitoare intereselor politice și economice ale Puterilor ocupante și mai pe sus de toate că vom dà ascultare ordinelor primite dela Comandatura locală."

Intorcându-mă la gară și având la dispoziție un tren de persoane, care avea să plece cu mult mai înainte decât trenul nostru, mi-am luat un bilet de cl. I și mi-am dat lăditele la bagage, plătind cu totul 20 lei. Am venit foarte comod, vagoanele fiind mari și lume puțină. Cu surprindere am văzut vagoane germane, sistem vechiu, cu întrările laterale, așa cum erau la noi la începutul drumului de fier acum 30—40 de ani. Interiorul de altfel era curat, canapelele comode și căptușite cu catifea roșie. La $8^1/_2$ sara am ajuns în mult doritul Buzău, unde pe peronul gării eră mare aglemorație.

31 Aug./13 Sept. 1918.

Locuința fiindu-mi ocupată de un rabin al armatei germane, Dr. Klein, cu secretarul și ordonanța lui, am fost silit să dorm la un vecin. Astăzi, înainte de amiazi, mi s'a dat dormitorul, iar antreul cu biroul mi-au promis că mi să vor dà după câteva zile, până își vor găsi ocupanții altă locuință, care să le convină.

Odăile mi le-am găsit devastate aproape de toate obiectele mai de valoare şi de o parte din bibliotecă, în special de colecţiile nelegate de reviste, cu care s'au servit la aprinsul focului; ele erau într'o stare de murdărie cu neputinţă de descris; stai şi te miri cum aceşti oameni, aşa de culţi şi de curaţi la ei acasă, au putut trăi într'o murdărie aşa de cumplită.

Ceeace este la mine acasă să vede la toate locuinţele ocupate de Nemţi, cari au pretenţia să stăpânească lumea ca fiind poporul ales al lui Dumnezeu şi cari toate nelegiuirile le comit în numele aceluiaşi sfânt Dumnezeu! La o inspecţie a locuinţelor s'a constatat că numai casele locuite de Germani erau murdare; ordonanţele nu le curăţeau niciodată cum trebuie şi nu lăsau nici pe proprietari să facă curăţenie. In privinţa traiului lor să povestesc lucruri ne mai auzite; mulţi din ei să serveau de oalele de noapte drept vase pentru alimente, tot astfel întrebuinţau şi lighianele, după ce le spălau în mod cât să poate de sumar. Să zice că unii soldaţi îşi preparau ceaiul în cazanul serviciului barometric al oraşului, cu care să deşertau latrinele, după ce l'au curăţit în mod foarte superficial.

Dar ceeace m'a isbit în mod simţitor a fost aspectul lamentabil al cetăţenilor, pe cari nu-i văzusem aproape de *doi* ani. Mai toţi cei graşi, afară de *trei*, au o înfăţişare bolnăvicioasă şi au slăbit mult, perzând unii până la 25—30 chilograme din pricina hranei neîndestulătoare şi a stării rele sufleteşti, produsă de ocupaţiunea germană, pe care au suportat'o şi o supoartă cu mare anevoinţă. De altmintrelea nu este greu să te convingi, îndată ce ai sosit aci, de atmosfera grea şi înăbuşitoare în care au trăit şi trăiesc aceste fiinţe fără de noroc. Şi noi am dus'o greu în Moldova, şi încă greu de tot, dar nimic din toate cele suferite de noi nu să poate asemănà cu ceea ce a fost şi este aci. Chinul cel mai mare al concetăţenilor mei a provenit din lipsa de alimente şi greutatea de a le procurà pe acelea care să găseau. Suferinţa lor erà mărità când vedeau cum Nemţii să desfătau în toate şi cu toate, căci autorităţile şi populaţia erau obligate a le pune toate la dispoziţie în condiţiuni cât să poate de avantagioase şi cu preţuri derizorii. Nemţii îşi au *prăvăliile* lor încărcate, de unde îşi iau tot ce le trebuie; ei au *birturile* lor, după categorii, unde sunt serviţi cu toate bunătăţile.

Afară de ceeace consumă Nemţii în România, ei mai hrănesc şi două zeci de judeţe din Germania cu alimente dela noi. Pe lângă acestea, fiecare soldat neamţ are dreptul să trimită acasă, la familia lui, în fiecare săptămână câte o lădiţă de *5 chilograme*, plină cu tot ce poate cumpărà sau mai bine zis şterpeli de pe aici.

In oraş sunt mai multe *cazinuri;* pentru ofiţerii diferitelor unităţi, fie ei numai cinci sau şase, fiecare unitate îşi are cazinul ei, instalat în cele mai bune case şi având tot confortul; tot aşa au şi soldaţii. Toate clădirile mari, publice şi private, sunt

ocupate de ei. Palatul Comunal, în toată mărimea lui, este ocupat numai de Comandamentul Diviziei, iar Primăria noastră cu toate birourile ei este înghesuită într'o locuinţă mică particulară. In clădirea Diviziei române este instalat un *Soldatenheim*. Nu este casă să nu aibă musafirii ei nepoftiţi. In casa vecinului meu, mare şi frumoasă, şade un locotenent cu ordonanţa lui, ocupând 4 camere, şi anume: salonul serveşte de dormitor ofiţerului, iatacul stăpânului este dormitorul ordonanţei, biroul este fumătorul, iar în odaia de alături ofiterul îşi bea dimineaţa cafeaua cu lapte; prânzul şi cina le ia la popotă. Proprietarul cu numeroasa lui familie (9 persoane), trăieşte înghesuit în două odăiţe mici şi întunecoase de pe galeria care duce la bucătărie. Acelaşi lucru să poate vedea aproape în toate casele bune; pretutindenea Germanii să răsfaţă din belşug şi sunt instalaţi ca şi când ar fi să trăiească o viaţă întreagă pe la noi.

Vrednic de însemnat este şi următorul caz: Casa căpitanului pensionar Simionescu, acărui familie să refugiase în Moldova, casă mare cu subsol, a fost ocupată toată numai de un *maior* cu ordonanţa lui, iar proprietarului îi s'a permis să locuiească în odaia de servitori de lângă bucătărie; de closet să serveau numai maiorul şi ordonanţa, care purtà cheia la el, proprietarul fiind silit aşi satisface trebuinţele naturale în grădină, iarna şi vara. După câtva timp maiorul a somat pe proprietar ca să să mute de acolo, căci lui nu-i trebuie spion în casă. Acel vestit maior, care să vede treaba *suferea şi de însomnie*, a dat poruncă tuturor vecinilor pe o distanţă de 100 de metri de jur împrejur ca să-şi taie toţi *cocoşii*, cari îi turbură somnul în timpul nopţii prin cântatul lor.

Orăşul Buzău n'a suferit stricăciuni, căci bombardamentul, la venirea Nemţilor, n'a durat decât foarte puţin timp. Un obuz a atins frumosul turn al Palatului Comunal, făcându-i numai mici stricăciuni, cari s'au reparat îndată. In strada Târgului au ars 5 prăvălii, cărora să zice că Ruşii le-ar fi dat foc la retragere. Gara a fost cea mai grav atinsă, în jumătatea ei din dreapta fiind aprinsă tot de Ruşi, dar Nemţii au reparat'o imediat pentru ca să să poată servi de ea.

Spitalele toate au fost ocupate de Germani până acum de curând. Spitalul Gârlaşi a fost evacuat de ei abia acum două săptămâni; iar al meu, spitalul judeiţan I. C. Brătianu, îl ocupă şi acum, deşi au numai 8 bolnavi râioşi, pe câtă vreme Spitalul militar dela Crâng, nou, mare, încăpător şi bine amenajat n'are nici un pătimaş. Cu toate acestea, la intervenţia primului nostru ministru pentru evacuarea lui, au răspuns în mod cinic că cu părere de rău nu-l pot evacuà, având mare trebuinţă de el, aşa că populaţiunea noastră săracă, din oraş şi dela sate, va continuà să sufere din lipsa ajutorului medical.

Când au ocupat oraşul, la 2 *Decembre 1916*, Nemţii s'au purtat cu populaţia cât să poate de barbar. In strada Dumbrăvii,

chiar în prima zi, au dat afară din case pe toţi locuitorii, mari şi mici, ocupându-le soldaţii pe toate şi jefuindu-le, fără să ţină seamă că este vreme de iarnă... In celelalte strade, timp de trei zile, soldaţii mergeau din casă în casă şi luau tot ce le plăcea... Profanat'au bisericile, transformându-le în locuinţe pentru soldaţi şi chiar în grajduri. De asemenea în mai multe case au pus cai şi spre mai mare bătaie de joc au urcat cai chiar în etajul *Prefecturii*, iar când îi dădeau jos le aşterneau pe scări saltele pentru ca să să poată scobori. In frumosul *liceu Hăşdău* au pus cai în primele zile şi au ars băncile, arhiva şi mai mult de jumătate din frumoasa şi bogata *bibliotecă*, întemeiată prin marea şi neadormita stăruinţă a mult regretatului director *Vasile Iorgulescu* într'o viaţă de om. Este de notat că la marginea oraşului, lângă faimosul *crâng*, să află cazarma regimentului 7 de artilerie, cu multe, mari şi bune grajduri; ei bine, în acelea grajduri n'au pus nici un cal.

Faţă de popor să arătau aspri şi despreţuitori. Dădeau ordine peste ordine şi neexecutarea promtă alor atrăgea amendă şi închisoare grea. Pe vr'o trei locuitori de pe la marginea oraşului, ei i-au împuşcat din pricină că au găsit câte o puşcă de vânat. Din când în când, Nemţii dădeau ordine ca toţi cetăţenii dela 15 ani în sus, fără nici o deosebire de clasă şi de poziţie socială, să să adune la obor şi acolo, după ce îi împărţeau în mai multe grupuri, îi trimiteau la diferite munci, mai ales agricole şi mulţi au contract diferite boale, cari i-au dus în mormânt; şi aşa i-au chinuit în tot timpul ocupaţiei. In vremea iernii au dat ordin ca fiecare locuitor să cureţe zăpada dinaintea casei; două doamne văduve, la cari servitoarele au făcut aceasta, au fost amendate şi arestate 1 zi pentru că n'au măturat ele trotoarul.

Intrând în oraş şi plimbându-te pe stradele principale te îsbeşte lipsa aproape totală a firmelor. Firmele vechi fiind toate scrise pe table de fier, ele au fost luate de Germani ca să acopere cu ele diferite magazinuri şi bărăci pe cari le-au construit pentru trebuinţele lor. Tăbliţele stradelor fiind mici şi unele cam şterse, ei le-au înlocuit cu altele mai mari de scândură, pe cari au scris cu negru numele stradei în rândul întâiu, iar dedesupt cuvântul *strasse*. Toate autorităţile au firme nemţeşti, iar la cele româneşti li s'a pus şi câte una germană.

Viaţa socială aproape nu există, fiecare îşi vede de nevoile lui, luptând din greu pentru asigurarea existenţei zilnice. Pe strade circulă numai cei forţaţi de strictul interes; nimănui nu-i mai arde de plimbări. Toţi au înfăţişarea tristă şi gânditoare; vorbesc rar şi încet ca să nu-i audă duşmanul, care e pretutindenea, şi multe cuvinte sunt înlocuite prin oftat şi dare din umăr. Spectacole distractive pentru Români nu mai sunt; cum înserează stradele, slab iluminate, sunt goale...

1/14 Aug, 1918.

Aliaţii nostri din apus continuă cu succes ofensiva, care merge ceva mai încet din cauza rezistenţei din ce în ce mai îndârjite a duşmanului. Ultimele comunicate germane, căci de cele franceze nu mai poate fi vorba aci, în teritorul ocupat, şi dacă sunt publicate ele sunt trunchiate şi traduse după capriciul cenzurei, comunicatele germane, zic, mărturisesc singure înaintarea franco-engleză. Trupele franceze au înaintat până la Fontaines-les-Cleres; au luat satul şi moara din Lafaux, înaintând la răsărit pe terenul Allemant; au câştigat teren la est de Sancy şi Cellessur-Aisne; în regiunea Mervel au luat satul Glennes, făcând în cursul celor 2 zile din urmă 2700 prizonieri şi luând mult material de războiu. Englezii i-au împins pe Nemţi înapoi de liziera răsăriteană a localităţii Havrincourt.

4/17 Sept. 1918.

Ziarele de azi publică cu lungi comentarii nota guvernului austro-ungar, prin care monarhia dualistă învită pe beligeranţi la o *conferinţă de pace*, o conferinţă neoficială şi neobligatoare, într'un stat neutru, care să caute modul cum s'ar putea deschide calea spre înţelegere. Nu voiu reproduce textul acestei note, deoarece ea nu precizează nimic şi nu ţine seamă de nici una din declaraţiunile guvernelor Înţelegerii, prin care să arată hotărât modul lor de vedere şi condiţiunile în cari s'ar putea ajunge la mult dorita pace. Nici chiar condiţiunile Preşedintelui Wilson, destul de moderate, nu sunt discutate, aşa că să poate chiar de acum prevedea care va fi răspunsul la această notă ciudată şi care va face oarecare vâlvă în lume.

10/23 Sept. 1918.

După cum erà de aşteptat, nota Austro-Ungariei cu privire la *conferinţa de pace*, privită cu deosebită favoare de Aliaţii ei şi apreciată în mod mai mult sau mai puţin rece de către neutri, a fost respinsă de către Aliaţii nostri, de fiecare în parte. Nu s'a dat un răspuns comun, deoarece acea notă n'a fost adresată guvernelor aliate la olaltă ci fiecăruia în parte.

Răspunsul Franţei l'a dat prim-ministrul Clemenceau în discursul pe care l'a ţinut la deschiderea Senatului. „Franţa, zice el, a suferit timp de o jumătate de veac jicniri nedemne din partea duşmanului ei. Duşmanul a crezut că a sosit în sfârşit momentul de a supune întreaga lume. Ce au făcut soldaţii francezi, o va spune istoria. Noi ştim de mai înainte, dar abia de eri Germania uimită începe să priceapă ce fel de oameni are înaintea ei. Ceeace a văzut lumea şi ceeace nu va uitâ, sunt câmpiile pustiite, căminurile distruse, prădăciunile metodice şi maltratările rafinate. Nici o victorie n'ar fi putut face să să uite aceste numeroase crime, dar victoria anunţată de duşman n'a venit de loc. Soco-

teala cea mai grozavă dela popor la popor a fost deschisă şi va fi plătită. Ziua anunţată de mai bine de un secol de imnul nostru naţional a sosit într'adevăr. Franţa nu mai e singură în înfăptuirea operii de dreptate prin arme, căci cetăţenii şi soldaţii, guvernele şi reprezentanţele naţionale ale Înţelegerii, au fost cu toţii la datorie până ce aceasta va fi împlinită. Am fi necredincioşi faţă de noi înşine dacă am uită că victoria cea mai pură să datoreşte acestor minunaţi *„poilu"*, cari vor vedea confirmate de istorie titlurile de nobleţă pe cari şi le-au dat ei înşişi. Ei vor să desăvârşească opera. Vor mereu şi tot mereu să lupte victorioşi până în ceasul în care inimicul va pricepe că *între crimă şi drept nu este posibilitate de tratative.* Noi căutăm numai pacea. Vroim numai pacea dreaptă şi durabilă, — o pace care să asigure pe ceice vor veni după noi de grozăviile trecutului. Inainte dar, fii ai patriei, desăvârşiţi *eliberarea ultimelor popoare de furia forţelor necurate!* Inainte, spre victoria nepătată! Intreaga Franţă, întreaga omenire gânditoare este cu voi!"

Anglia a răspuns prin glasul ministrului său de externe Balfour, care recunoaşte dorinţa de pace a Înţelegerii. El declară însă nota Austro-Ungariei ca nediscutabilă, câtă vreme Germania n'a renunţat la Alsacia-Lorena, n'a restituit şi despăgubit Belgia şi n'a exprimat renunţarea la colonii şi *nevalabilitatea tratatelor de pace dela Brest-Litovsc şi Bucureşti.*

Guvernul Italiei în răspunsul său arată că nu cunoaşte textul notei decât din cele publicate de *Korrespondenz-Bureau.* Dacă textul acesta este exact, atunci trebuie să creadă că propunerea nu are alt scop decât acela de a dà imagina unor tratative fără vr'un temeiu real şi fără putinţa de a dà un rezultat practic oarecare. Declaraţiile bărbaţilor de stat ai Austro-Ungariei şi Germaniei, cari esclud orice *cesiune* de teritoriu şi *vor să păstreze întacte tratatele de pace dela Brest-Litovsc şi Bucureşti,* fac imposibil orice început de tratative. Cunoscutele ţeluri de răsboiu ale Aliaţilor în general şi ale Italiei în special, nu sunt învrednicite în nota Austro-Ungariei cu nici un cuvânt. Atâta vreme cât guvernul Austro-Ungar nu va voi să recunoască ţelurile speciale şi generale de răsboiu ale Italiei şi ale Aliaţilor, Italia nu va renunţà la lupta ei.

Statele-Unite ale Americei au răspuns prin ministrul lor de externe Lansing. Textul acelui răspuns glăsueşte astfel: „Am onoarea a confirmă adresa dv. din 19/9, cu care mi s'a comunicat o notă a guvernului austro-ungar, cuprinzând o propunere către guvernele tuturor Statelor beligerante, după care acestea sunt invitate să trimită delegaţi la o convorbire confidenţială, fără caracter obligator privitoare la principiile fundamentale ale unei încheieri a păcii. Cu această ocazie s'a propus, ca delegaţii să fie autorizaţi să-şi facă reciproc cunoscut concepţia guvernelor lor privitoare la acele principii, să primească comunicări analoage şi să ceară esplicaţii categorice asupra tuturor punctelor, cari

necesită o precizare. Ca răspuns la aceasta am onoare a vă împărtăşi că cuprinsul comunicării a fost înaintat Preşedintelui, care m'a însarcinat să vă aduc la cunoştinţă că guvernul Statelor-Unite crede că nu poate dà decât un singur răspuns la întrebarea guvernului austro-ungar. El a stabilit în repetite rânduri şi cu bună credinţă condiţiile, în cari Statele-Unite ar fi dispuse să examineze o încheiere a păcii. El nu voeşte să să ocupe cu o propunere de conferinţă privitoare la o chestiune asupra căreia el ş'a spus punctul de vedere şi părerea atât de lămurit."

14/27 Sept. 1918.

Sunt două săptămâni decând m'am întors la Buzău, după o absenţă aproape de 2 ani, şi manifestaţiile de simpatie faţă de persoana celui care scrie acestea rânduri continuă încă din partea bunilor săi concetăţeni, fără nici o deosebire de vrâstă, de stare socială şi materială. Nu este unul care văzând'o să nu-şi esprime bucuria că o vede şi mai ales că o vede sub o aparenţă bună, căci în Buzău multă vreme s'a crezut că şi ea figurează printre morţii de tifos exantematic din Moldova. Această manifestare m'a impresionat adânc şi m'a făcut să mă gândesc cu plăcere şi mulţumire sufletească la cei 26 de ani de muncă conştiincioasă în cariera mea medicală, în multe privinţe asemănătoare cu un apostolat.

15/28 Sept. 1918.

Veşti bune ne sosesc de pe toate fronturile. Aliaţii nostri au început ofensiva şi pe frontul macedonean, precum şi pe fronturile din Asia (Mesopotamia şi Palestina). In zilele acestea să anunţă şi o mare ofensivă italiană.

In Franţa armatele franco-anglo-americane înaintează zilnic şi să crede că în curând vor luà Cambrai şi St. Quentin. Amănuntele precum şi perderile suferite de vrăjmaşi nu le putem cunoaşte, deoarece în ziarele cari ne vin din Bucureşti nu să publică decât comunicatele germane, cari să mărginesc a recunoaşte succesele Aliaţilor nostri numai printre rânduri şi atenuându-le prin diferite fraze mesteşugite, cum ar fi de exemplu acestea: „Englezii cu Belgenii ş'au întins atacurile asupra Flandrei, continuându-le contra localităţii Cambrai." „Francezii şi Americanii au întreprins noi asalturi în Champagne, precum şi între Argonne şi Meusa." „Duşmanul a reuşit să ocupe poziţiile noastre din pâlnii şi în parte să pătrundă în liniile noastre de artilerie. Ofensiva inimică s'a oprit după amiazi pe linia digului de cale ferată dela sud de Dixmunde-Paschendaele-Hollebecke." „La vest de Cambrai din cauza perderii poziţiei de canal de pe ambele părţi ale localităţii Marquion, am retras eri dimineaţa frontul nostru din zona liberă într'o poziţie înapoiată pe linia Arieux-Aubigny. Mişcarea a fost efectuată în cursul nopţii, nestingherită de duşman." „Intre Ailette şi Aisne am retras fără

amestec din partea dușmanului liniile noastre înapoia canalului Oise-Aisne." „Mișcarea pregătită de câteva zile s'a desfășurat conform planului și neturburată de inimic." „Intre Suippes și Aisne am dobândit un deplin succes de defensivă." „Singurul succes al Francezilor constă în cucerirea localității Somme-Py și în mici scobiri fără însemnătate ale frontului nostru de apărare." „In Argonnes din cauza înaintării inimicului în valea Airei, am retras noaptea linia noastră până în regiunea dela sud-vest de Binarville." „Americanii prin repetate atacuri au putut obține succese locale la Apremont și la răsărit de Cierges, unde ne-a împins înapoi linia până la pădurea Cunel și Fays." Din aceste citații să poate vedea în ce hal au ajuns mândrii Germani în *lupta lor imperială* și cât de mare și strălucit trebuie să fie succesul Aliaților nostri.

Pe frontul macedonean Aliații nostri au *spart* frontul bulgar luând Prilep-ul și Köprulu ajungând până la Üsküb. Să zice că aproape jumătate din efectivul armatei bulgare a fost făcut prizonier. Coloanele bulgărești să retrag într'o debandadă de nedescris și soldații fug aruncând armele. In Palestina trupele turcești să retrag încă la vest de Iordan. Armata turcească din regiunea dela răsărit de Iordan ține pept unor forțe superioare, este însă amenințată de revolta Arabilor, care s'a întins până în ținutul Mauran. In luptele de retragere, trupele turcești au străbătut victorios, zice tot comunicatul german, forțele cari le impresurau, retrăgându-să în ordine. Comunicatul englez însă spune că armata generalului Allemby a distrus a 7-a și a 8-a armată turcă, făcând 30,000 prizonieri și luând 200 tunuri; resturile turcești fug fiindu-le amenințată retragerea.

16/29 Sept. 1918.

Președintele Wilson a ținut la New-York o cuvântare în care a spus următoarele: „Sfârșitul nu poate fi un acord, un compromis, sau o înșelare de interese, ci poate constà numai în deplina și neechivoca acceptare a principiului că *interesul celui mai slab este tot atât de sfânt ca și al celui mai tare.* Asta înțelegem noi prin o pace durabilă. Aliații sunt unanimi de părere că nu să poate încheià nici o pace printr'un fel de târg cu Puterile centrale, deoarece Aliații au negociat odată cu ele și au observat felul cum negociatorii lor au negociat cu alte guverne. Chezășia unei păci sigure și durabile este *dreptatea* nepărtinitoare, iar mijlocul indispensabil pentru aceasta e *Liga Popoarelor*, întemeiată pe tratate cari trebuie să fie respectate. Crearea ligei popoarelor și întărirea scopurilor ei trebuie să constituie partea cea mai esențială a tratativelor de pace. Statele-Unite sunt gata să ia asupra-le orice altă participare la răspunderea pentru aplicarea tratatelor guvernelor, pe cari pacea trebuie să să întemeieze pe viitor."

Asquith, fostul prim-ministru englez, la o întrunire liberală

din Manchester a ţinut o cuvântare, în care a relevat situaţia militară favorabilă a Aliaţilor şi a arătat importanţa progreselor din Palestina şi Macedonia. El a vorbit împotriva abandonării jertfelor făcute până acum fără a să asigură o pace curată, care să clădească o nouă politică internaţională şi care în urmă să încătuşeze pentru totdeauna furia războiului. Cu privire la nota austro-ungară el a observat că „oricare ar fi motivele hotărâtoare ale lui Burian, propunerea sa nu să recomandă ca practică. Asquith a reproşat cancelarului german că a păstrat tăcerea în privinţa despăgubirii şi restaurării Belgiei. El a atras atenţia asupra refuzului lui Payer de a supune tratatele dela Brest-Litovsc şi Bucureşti conferinţei de pace şi a declarat că: „Noi putem acceptă numai o pace, care să acorde tuturor naţiunilor, atât celor mici cât şi celor mari, siguranţa împotriva poftei de pradă precum şi dreptul deplin de a dispune libere de soarta lor." El a încheiat astfel: „Cred că Liga popoarelor este o afacere destinată unei clare cugetări comune şi că pentru capetele cele mai alese printre Aliaţi a venit vremea de a atacà partea practică a acestei probleme."

18 Sept./1 Oct. 1918.

In urma dezastrului suferit, Bulgaria a cerut Inţelegerii *armistiţiul*. Primul ministru *Malinov* a propus acest armistiţiu Comandamentului suprem al forţelor Inţelegerii dela Salonic. După ştirile încomplete sosite până acum nu să poate recunoaşte cu siguranţă, zice comunicatul german, dacă Malinov a procedat în înţelegere cu comandamentul armatei bulgare, cu parlamentul şi cu regele, sau dacă a făcut aceasta pe socoteala sa proprie. Tot Nemţii spun că în Bulgaria ar fi un curent împotriva pasului lui Malinov şi că partide importante precum şi cercuri înfluente din popor nu voesc să ştie nimic despre un armistiţiu separat şi că ar fi iminentă o contra-acţiune a elementelor credincioase Puterilor centrale. Comandamentul armatei germane a trimis imediat în Bulgaria rezerve disponibile pentru sprijinirea aliatului, tot aşa a făcut şi comandamentul armatei austro-ungare. Ziarele germane spun că s'au luat toate contramăsurile împotriva unor eventuale urmări militare provocate de situaţia de pe teatrul de războiu din Macedonia. Ziarele austriace anunţă că regele Bulgariei a trimis împăratului Carol o comunicare prin care îl asigură de fidelitatea sa de aliat. O astfel de comunicare a fost trimisă şi împăratului Wilhelm.

La cererea de armistiţiu a Bulgariei, Aliaţii nostri au declarat guvernului din Sofia că încheierea păcii ar aduce neapărat ruptura definitivă cu Turcia, Germania şi Austro-Ungaria. Guvernele aliate cer toate asigurările pentru a garantà operaţiile lor şi a împedecà trimiterea de trupe germane în Bulgaria. Să va încheià o convenţie militară ca din partea Bulgariei să fie esclus orice pericol pentru operaţiunile aliaţilor în Balcani. Che-

stiunea teritorială să va rezolvà la conferința generală a păcii. Bulgaria va trebui să evacueze imediat *toate teritoriile* ocupate dela isbucnirea războiului.

Aliații nostri înaintează cu succes pe frontul apusan. Trupele engleze au pus mâna pe *St. Quentin*. Apoi Aliații au ocupat Armentiéres și Lens, iar Germanii „au ocupat poziții înapoiate la răsărit de aceste două orașe." Mareșalul Foch a lărgit atacurile sale pe o fâșie de 350 chilometri, dând lovituri uriașe în patru sectoare diferite, cu hotărârea de a străpunge într'una din ele frontul și a risipi forțele adversarului prin atacul din flanc. In ultimele lupte Aliații nostri au făcut 240,000 prizonieri cu 5,700 ofițeri; au luat 23,000 mitraliere, 3200 tunuri, un mare număr de aruncătoare de boambe și foarte mult material de războiu și muniții.

Pe frontul macedonean detașamente sârbești au reușit să ocupe orașul Üsküb, printr'o manevră de înveluire. Generalul francez Franchet d'Esperey a primit ordinul de a continuà marșul pe acest front. Pe frontul din Palestina armatele engleze au întrat în Damasc.

In legătură cu aceste evenimente să anunță mari prefaceri interne în sens democratic în Germania și reforma în senzul autonomiei naționalităților în Austro-Ungaria.

21 Sept./4 Oct. 1918.

O radiogramă franceză anunță că la Salonic s'a semnat armistițiul între delegații bulgari și cartierul general al armatei din Orient. Această știre a produs mare consternație la Aliații Bulgariei. *Fremdenblatt*, organul cancelarului Austro-Ungariei, găsește că actul îscălit de delegații bulgari din Salonic este cea mai rușinoasă sujugare a unei țări.

Cred interesant, ca document de mare valoare, a reproduce o parte din memoriul publicat de cabinetul îngâmfatului *Radoslavov*, în Octombre 1915, în care să esplică necesitatea de a eși din neutralitate și de a să alipi la Puterile centrale: „Credem, zice acel memoriu, că nu să poate spune poporului bulgar destul de categoric că războiul european și lupta victorioasă a Austro-Germaniei sunt numai pregătiri pentru Bulgaria spre a porni în contra Sârbilor. Căci independent de faptul că interesul nostru politic ne impune datoria de a colaborà la victoria finală a Austro-Germaniei, situația îngrozitoare a fraților noștri macedoneni reclamă o repunere repede a Serbiei, înainte ca cel din urmă Bulgar macedonean să fie măcelărit. Este dela sine înțeles că Germania și Austro-Ungaria vor conlucrà cu atât mai bucuros la înființarea unei Bulgarii mari, cu cât le vom dovedi prin faptele noastre că ținem cu ele, adecă cu forțe unite să nimicim Serbia."

Față de această profesiune de credință, din luna Octombre 1915, putem esclamà astăzi *quantum mutatis ab illo!*

22 Sept./5 Oct. 1918.

Ziarele ne aduc vestea plină de tâlc că Ţarul Ferdinand a abdicat în favoarea fiului său *Boris*, care a fost proclamat în mod solemn, în Catedrala din Sofia, ca Ţar al Bulgarilor. Tatăl său a plecat din ţară.

In Germania a fost numit Cancelar şi ministru preşedinte al Prusiei *principele Max de Baden* în locul contelui Hertling. Ca secretari de stat, fără portofoliu, au fost numiţi deputaţii: *Groeber*, şeful oficial al Centrului, şi social democratul *Scheidemann*. Noul guvern are în programul său următoarele puncte: 1. Asociarea la răspunsul dat la nota Papei şi la hotărârea de pace a Reichstagului. — 2. Germania să declară gata a întră în Liga Popoarelor. — 3. Germania cere libertatea mărilor. — 4. Tratatele de pace încheiate până acum nu trebuie să formeze o pedecă pentru pacea generală. — 5. Statele limitrofe ale Rusiei să-şi înfiinţeze reprezentanţe ale poporului pe o bază largă. — 6. Alsacia-Lorena va fi imediat declarată ca Stat autonom federal. — 7. Imediata întroducere în Prusia a dreptului de vot general, egal, direct şi secret.

23 Sept./6 Oct. 1918.

Astăzi am avut o mare bucurie când am cetit în ziare că după Bulgaria a venit rândul Aliaţilor ei. In adevăr, Germania, Austro-Ungaria şi Turcia au hotărât să să adreseze simultan Preşedintelui Statelor-Unite, prin intermediul guvernelor însarcinate cu reprezentarea intereselor lor în Statele-Unite, spre a încheià un *armistiţiu general* şi spre a începe *tratative de pace*. In executarea acestei hotărâri plenipotenţiarul austro-ungar din Stockholm a fost însarcinat telegrafic de ministrul de externe ca să invite guvernul regal svedez să transmită următoarea telegramă preşedintelui Wilson: „Monarhia austro-ungară, care a dus răsboiul întotdeauna ca răsboiu de apărare şi a manifestat de repetate ori dispoziţia sa de a pune capăt vărsării de sânge şi de a ajunge la o pace dreaptă şi onorabilă, să adresează prin aceasta preşedintelui Statelor-Unite ale Americei, cu însarcinarea de a încheià cu dânsul şi cu Aliaţii săi imediat un armistiţiu pe uscat, pe apă şi în aer şi, în legătură directă cu aceasta, să înceapă tratative asupra încheierii unei păci, pentru care să servească drept bază cele 14 puncte din mesajul d-lui preşedinte Wilson către Congres, dela 8 Februar 1918, şi cele 4 puncte ţinute în cuvântarea d-lui preşedinte dela 12 Februar 1918, ţinându-să seamă şi de expunerile d-lui preşedinte Wilson dela 27 Septembre 1918.“

Cancelarul german, principele Max de Baden, a trimis prin mijlocirea guvernului elveţian preşedintelui Wilson următoarea notă: „Guvernul german solicită pe preşedintele Statelor-Unite să ia în mână stabilirea păcii, să pună în cunoştinţă de această so-

licitare statele beligerante şi să le determine ca să trimită plenipotenţiari pentru eventualele tratative. Guvernul german ia ca bază pentru tratativele de pace programul formulat de preşedintele Statelor-Unite în mesajul Congresului dela 8 Ianuar 1918 şi în manifestaţiunile sale ulterioare, în special în discursul dela 20 Septembre 1918. Pentru a evită noi vărsări de sânge, guvernul german solicită imediata încheiere a unui armistiţiu general pe uscat şi pe apă."

24 Sept./7 Oct. 1918.

Tratatul militar încheiat între plenipotenţiarii bulgari şi generalul francez d'Esperey conţine următoarele dispoziţiuni: 1. Evacuarea imediată a teritoriilor ocupate în Grecia şi Serbia, de unde nu trebuie să să ia nici vite, nici altceva. La retragere nu trebuie să să facă nici un fel de stricăciuni. Administraţia bulgară în teritoriile ocupate funcţionează mai departe. — 2. Demobilizarea imediată a armatei. — 3. Predarea Greciei a materialului luat dela Greci cu prilejul ocupării Macedoniei orientale. — 4. Trupele bulgare dela vest de Üsküb depun armele şi să consideră prizoniere; ofiţerii însă îşi păstrează armele. — 5. Folosirea prizonierilor bulgari fără reciprocitate. Prizonierii aliaţi vor fi restituiţi. — 6. Germania şi Austro-Ungaria capătă un termin de 4 săptămâni pentru retragerea trupelor lor şi autorităţilor lor militare din Bulgaria. In acelaşi termin trebuie să părăsească ţara şi toţi reprezentanţii diplomatici şi consulari ai Puterilor centrale."

25 Sept./8 Oct. 1918.

Contele *Ştefan Tisza*, fost prim-ministru al Ungariei şi unul din factorii principali ai războiului mondial, s'a exprimat asupra situaţiei politice externe astfel: „Tradarea Bulgariei şi situaţia pe frontul apusan, ne-au decis ca, împreună cu Germania, să întreprindem demersuri pentru pace. Vom purtă de grije ca naţionalităţilor cari trăiesc în Ungaria să li să acorde, *după posibilitate*, autonomia. Teritoriul Austriei cucerit de Italia va rămânea Italiei. Părţi din Galiţia vor veni Poloniei noi. S'au luat toate măsurile militare la graniţa română, aşa că nu sunt de temut surprize din acea parte."

Din aceste declaraţiuni ale acestui faimos conte ungur cu care Românii au avut aşa de mult de lucru, trebuie să reţinem două lucruri: 1. Ungurii vor purtă de grije să acorde naţionalităţilor din Statul lor autonomie, *după posibilitate*. In această privinţă toată lumea ştie ce valoare trebuie să să deie promisiunilor ungureşti. Prin *legea de naţionalităţi*, dela 1867, Ungaria să obligă ca să respecte drepturile tuturor locuitorilor nemaghiari cu privire la limba şi la cultura lor naţională; nu numai atât, dar Statul era dator după acea lege să deschidă şi să întreţină şcoli secundare şi primare în ţinuturile locuite de naţionalităţi

cu limba de propunere a acestora. Care a fost rezultatul? Ungurii nu numai că n'au făcut nimic, dar au maltratat toate şcoalele naţionale, împunându-le limba Statului în paguba limbei naţionale şi făcându-le fel de fel de şicane până ce le-au închis pe cele mai multe, înlocuindu-le cu şcoli ungureşti. In anii din urmă au atentat şi în contra bisericilor naţionale, înfiinţând Episcopia greco-catolică dela Hajdu-Dorog, la care au alipit un mare număr de comune cu mai multe zeci de mii de suflete româneşti. Ne putem uşor închipui ce va însemnă şi această *autonomie*, acordată de Unguri *după posibilitate*, acum când focul le-a ajuns la degete! — 2. S'au luat măsuri de pază la graniţa română. Ce nerușinare este în această declaraţie, care este o mincinuă mare cât Ungaria, căci de ce ar mai trebui să să ia măsuri de pază la graniţa română, când să găsesc încă în *ţară* la noi *şase divizii* de armată, austro-germane?!

28 Sept./11 Ost. 1918.

Mult aşteptatul răspuns al preşedintelui Wilson la nota germană a sosit. Secretarul de stat Lansing a dat ministrului plenipotenţiar elveţian acest răspuns: „Domnule! Am onoarea să confirm în numele preşedintelui primirea notei dv. dela 6 Octombre, care conţine comunicarea adresată preşedintelui de către guvernul german şi sunt însarcinat de preşedinte să vă rog să faceţi cancelarului german comunicarea următoare: Inainte de a răspunde la cererea guvernului imperial german şi pentru ca răspunsul să fie atât de sincer şi de limpede cum o cer interesele importante cuprinse în această cerere, Preşedintele Statelor-Unite crede necesar să să asigure de senzul precis al notei cancelarului. Crede cancelarul că guvernul imperial german primeşte condiţiunile expuse de Preşedintele Wilson în mesajul său către Congresul Statelor-Unite dela 8 Ianuar şi în declaraţiile următoare şi că scopul întrării în discuţie va fi numai să să înţeleagă asupra amănuntelor practice ale aplicării lor? Preşedintele Statelor-Unite să găseşte obligat să declare cu privire la propunerea de armistiţiu, că nu să simte îndreptăţit să propuie guvernelor, cu care guvernul Statelor-Unite să găseşte aliat împotriva Puterilor centrale, un armistiţiu, cât timp armatele Puterilor centrale să mai găsesc pe teritorul lor. Buna credinţă la orice discuţie ar depinde, fireşte de consimţemântul Puterilor centrale de a retrage imediat trupele lor pretutindeni din teritorul ocupat. Preşedintele mai crede că e îndreptăţit să întrebe dacă Cancelarul vorbeşte numai pentru acele autorităţi ale imperiului, care au dus războiul până acum? El socoteşte răspunsul la această întrebare ca extraordinar de important din toate punctele de vedere."

Acest răspuns luminat nu poate să fie decât satisfăcător pentru toată lumea, căci el deschide uşa tratativelor de pace. Dacă preşedintele Wilson cere înainte de toate ca Puterile centrale să-şi retragă imediat armatele lor pretutindeni din terito-

rul ocupat, este ca să să înarmeze contra şireteniei Neamţului, care este capabil să profite de armistiţiu pentru aşi întări frontul şi să aducă astfel tot felul de greutăţi în discuţiunea condiţiunilor de pace. Cu trupele retrase în ţara sa, guvernul german va trebui să primească pacea care îi să va împune, aşa cum o cer interesele omenirii! Să nu creadă Kaizerul că poate face cu Aliaţii nostri ceeace a făcut cu Rusia şi cu noi!

29. Sept./12 Oct. 1918.

Aliaţii nostri continuă a înainta pe frontul apusan. După ce au cucerit *Cambrai*, ei să află acum pe linia Naves-St. Vaast, pe înălţimile dela vest de Solesmes şi Le Catelet, la vest de linia St. Souplet-Vaux-Aubigny-Aisonville şi pe malul apusan al râului Oise, între Origny şi La Fere. Intre St. Etienne şi râul Aisne germanii zic că ş'au retras trupele nestingheriţi de duşman, în linii înapoiate, de ambele părţi de Grandpré, pe malul nordic al râului Aire. La sud de Laon Aliaţii nostri au ocupat vestitul Chemin-des-Dames.

In Albania, Francezii şi Italienii au ocupat Elbassan. In Serbia au fost ocupate Prizrend şi Pristina, iar armata sărbească luptă acum la nord-vest şi la nord de Lescovaţ până la sud de Niş, pe care l'au ocupat în ziua următoare. Principele moştenitor al Serbiei a sosit cu cartierul său general la Üsküb. Guvernul sârb va sosi şi el, cât de curând, în acest oraş unde va luà reşedinţa.

1/14 Oct. 1918.

Germania a răspuns la întrebările Preşedintelui Wilson în modul următor: „Guvernul german a adoptat condiţiunile pe cari le-a emis preşedintele Wilson, drept bazele unei păci, în discursul său din 8 Ianuar şi în discursurile sale următoare. Scopul tratativelor de urmat n'ar fi decât acela de a luà înţelegere asupra amănuntelor practice a aplicării lor. Guvernul german ia drept premiză faptul, că discuţiunile ce le poartă preşedintele Wilson sunt în asentimentul guvernelor Statelor aliate Americei. Guvernul german, în înţelegere cu guvernul austro-ungar, să declară gata de a procedà la evacuare, pentru încheierea unui armistiţiu. Dânsul propune Preşedintelui Wilson întrunirea unei comisiuni mixte, care va avea rolul să ià deciziunile necesitate de evacuare. Actualul guvern german, care poartă răspunderea propunerii de pace, este format prin înţelegere cu marea majoritate a parlamentului. Sprijinându-să în toate acţiunile sale pe voinţa acestei majorităţi. Cancelarul german vorbeşte în numele guvernului şi al poporului german."

2/15 Oct. 1918

Germanii continuă să să retragă pe frontul apusan. Nu este zi în care să nu piardă câteva localităţi. Aliaţii nostri îşi datoresc

succesele unei superiorităţi strategice şi numerice, putinţei de a manevrà mai cu înlesnire şi mai cu seamă materialului de răsboiu, material nou, căruia Germanii nu-i pot opune unul asemenea. Este vorba de vestitele şi înfricoşatele *tancuri*. De odată apar pe un front larg o mulţime de automobile *militele* blindate. Acestea nu sunt elemente de luptă: menirea lor este de a răspândi o ceaţă artificială, care maschează sosirea pe teren a tancurilor *adevărate*. Artileria inimică este neputincioasă în contra lor, căci nu le zăreşte, şi şansa de a lovi un tanc cu un obuz e foarte mică. Pe de altă parte tancurile sunt destul de puternic blindate pentru ca să nu le pese de focul infanteriei sau al mitralierelor obicinuite. Ele străbat obstacolele de sârmă ghimpată şi ajung repede până la liniile artileriei. Dacă aceste linii nu sunt apărate bine prin mitraliere speciale şi cu granate de mână, artileria este primejduită. In dosul tancurilor vin *omnibusuri* blindate pentru transportarea repede a trupelor cari, în caz de trebuinţă merg la asalt sau sunt însarcinate a ţine poziţiunile dobândite. Aceasta este fizionomia generală a unui atac prin tancuri, precum s'a desfăşurat în ultimele luni dela Marea de nord până la graniţa Elveţiei.

4/17 Oct. 1918.

Astăzi am văzut trecând pe strada Unirii un grup de ţărani, duşi între baionete de către soldaţii germani la închisoare (lagăr). Intrebând care este vina acestor nenorociţi, mi s'a răspuns că n'au voit să iasă la munca poruncită de comandatura nemţească. Acest spectacol îl avem aproape zilnic. Atât autorităţile militare germane, cât şi ofiţerii şi soldaţii germani, continuă a să purtà faţă de populaţie în mod cât să poate de barbar şi de despreţuitor, cu toate că guvernul lor, împreună cu aliaţii lor, cerşesc mereu pacea şi că timpul despărţirii de noi nu pare a fi aşa de depărtat. Un sătean mi-a povestit că în satul lor este un Neamţ, numit Steinberger, care umblă cu gârbaciul toată ziua şi că să serveşte de el ori de câte ori dă vr'o poruncă sau face vr'o mustrare, aplicându-l pe spatele celui cu care vorbeşte într'un mod cât să poate de simţitor, aşa că cine-l vede de departe să îngrozeşte. Să vede că Nemţilor le convine mai bine ca ura sămănată până acum în inima poporului nostru să ajungă la culmea ei şi să rămână ţintuită acolo pentru vecii vecilor!

5/18 Oct 1918.

Răspunsul lui Wilson, acest apostol al omenirii, care este predestinat s ăaducă pace şi bună-învoire pe pământ, la ultima notă germană a sosit. Il reproduc în întregime pentru frumuseţa lui. Acest răspuns a fost înmânat însarcinatului de afaceri al Elveţiei, care este reprezentantul intereselor germane în Statele-Unite, de către secretarul de stat al externelor şi are cuprinsul următor: „Domnul meu! Ca răspuns la comunicarea guvernu-

lui german dela 12 Octombre (st. n.) pe care mi-ați înmânat'o astăzi, am onoarea să vă rog să transmiteți următorul răspuns: Acceptarea neîngrădită a condițiilor fixate de președintele Statelor-Unite, în cuvântarea sa către Congresul Statelor-Unite, ținută la 8 Ianuar 1918 și în cuvântările sale ulterioare, de către actualul guvern german și de către o mare majoritate a Reichstagului german îndreptățesc pe Președintele să facă o declarațiune deschisă și fără înconjur asupra hotărârii sale, în privința comunicării germane dela 5 și 12 Octombre 1918. Trebuie să fie lămurit că efectuarea evacuării și condițiunile unui armistițiu sunt chestiuni cari trebuiesc lăsate la aprecierea consilierilor militari ai Statelor-Unite și ai guvernelor aliate. Președintele să simte obligat să declare că guvernul Statelor-Unite nu poate să accepte nici un aranjament care n'ar cuprinde asigurări și garanții deplin asigurătoare pentru menținerea actualei superiorități militare a armatelor Statelor-Unite și ale aliaților pe câmpul de luptă. Are încrederea că poate considerà ca sigur că aceasta este și părerea și hotărârea guvernelor aliate. Președintele consideră de a sa datorie să adauge că atât guvernul Statelor-Unite cât și guvernele cu care Statele-Unite sunt aliate ca putere beligerantă, nu vor admite să iă în considerație un armistițiu atâta vreme cât forțele militare ale Germaniei continuă să întrebuințeze mijloace neumane și ilegale, în cari mai stăruie. In același timp când guvernul german să adresează guvernului Statelor-Unite cu propunerea de pace, submarinele germane să ocupă pe apă cu scufundarea de vapoare de pasageri și nu numai de vapoare, ci și de bărci, în cari caută să să salveze pasagerii și echipagiul. Armatele germane urmează în retragerea lor forțată din Flandra și Franța o cale de distrugere cu reavoință, care a fost totdeauna considerată ca direct opusă regulelor și obiceiurilor conducerii civilizate a războiului. Orașele și satele, dacă nu sunt distruse, sunt jefuite de tot ce conțin, adesea până și locuitorii sunt luați. De aceea nu să poate aștepta ca națiunile aliate să acorde un armistițiu atâta timp cât sunt continuate acțiunile neumane și distrugerile și pustiirile, pe cari le privim cu drept cuvânt cu groază și cu suflet indignat. Spre a evità orice posibilitate de neînțelegere, președintele mai crede necesar să atragă în mod formal atenția guvernului Germaniei asupra redactării și înțelesului clar al uneia din condițiunile acceptate acum de guvernul german. Aceasta este cuprinsă în cuvântarea președintelui dela 4 Iulie a. c. ținută la Mount Vernon și sună: „Distrugerea oricărui absolutism și puteri, care poate prin sine însași și în taină să tulbure pacea lumii, și dacă distrugerea ei nu e posibilă acum, cel puțin să fie redusă la o stare de neputință de fapt.“ Și puterea care a dominat până acum poporul german este de felul celei descrise aci. Rămâne la alegerea națiunii germane să schimbe această stare de lucruri. Cuvintele acestea ale președintelui constituie, firește o condiție care trebuie îndeplinită

înainte de pace, dacă cumva pacea urmează să vină din acțiunea proprie a poporului german. Președintele să simte dator să declare că, după părerea sa, întreaga înfăptuire a păcii va depinde de precizia și caracterul satisfăcător al garanțiilor, cari pot fi date în această chestiune fundamentală. E absolut necesar ca guvernele aliate împotriva Germaniei să știe lămurit cu cine au de a face. Președintele va trimite un răspuns separat guvernului imperial și regal al Austro-Ungariei. Primiți, domnule, asigurarea reinoită a înaltei mele stime." (semnat) *Robert Lansing.*

6/19 Oct. 1918.

Aliații nostri au ocupat în ultimele zile unele părți din Flandra și Franța de nord cu orașele Ostanda, Tourcoing, Roubaix, Lille și Douai. Germanii continuă cu retragerea rezistând pe cât puterile îi ajută.

Cu ocazia armistițiului acordat de către Înțelegere, unii Români s'au alarmat cu privire la Dobrogea, care ar fi fost cedată Bulgariei. Pentru a liniști lumea ministrul francez din Iași a cerut lămuriri guvernului său. D. *Pichon,* ministrul de externe al Franței, a dat următorul răspuns: „Aserțiunea conținută într'o radiogramă din Nauen, după condițiunile impuse Bulgariei, că ei ar păstrà partea Dobrogei situată la sud de Cobadin, e lipsită de temeiu. Armistițiul n'a stabilit decât condițiuni de ordin militar. Conform vederilor pe cari Aliații le-au făcut cunoscut în mai multe rânduri, chestiunile teritoriale nu vor fi regulate decât la pacea generală."

7/20 Oct. 1918.

Impăratul Austro-Ungariei ca să prevină prăbușirea imperiului său prin o pace generală, care ar satisface dorințele naționalităților de ași întemeià fiecare statul lor independent, a publicat un manifest către *popoarele sale,* prin care promite o transformare fundamentală a monarhiei. Această transformare va schimbà *Austria* într'un imperiu federativ, compus din mai multe State, al căror caracter nu-l va determinà însă frontiere geografice, ci frontiere etnice. Toți locuitorii de aceeași naționalitate, indiferent de locul geografic unde locuiesc, dacă să găsesc înauntrul limitelor actualului imperiu habsburgic, vor formà un Stat.

Această transformare a Austriei a produs mare zarvă în Ungaria, care să vede silită să facă și ea tot așa, și de frica aceasta Ungurii să grăbesc a cere *independența completă* a Statului lor, rămânând ca singură legatură cu Austria numai *uniunea personală,* lucru care s'a desbătut cu mare sgomot în Camera ungurească din Pesta. La desbaterile acelea au luat parte și deputații români și astăzi am cetit în ziare cu sufletul plin de mândrie hotărârea partidului național român, cetită de inimosul deputat Dr. Alexandru *Vaida-Voivod:* „Comitetul executiv al par-

tidului național român din Transilvania și Ungaria la 12 Oct. st. v. a. c. a ținut o ședință în Oradia-Mare, sub președinția d-lui deputat Dr. *Teodor Mihali*, în care s'a adoptat cu unanimitate o declarațiune, prin care, față de situația creată de războiul mondial, națiunea română cere dreptul să hotărască în mod cu totul liber și fără nici o influință organizația ei de Stat și raporturile acestuia printre naționalitățile libere. Organizația națională a Românilor din Ungaria și Transilvania nu recunoaște nici parlamentului ungar, nici guvernului, nici unui alt factor străin dreptul de a reprezentà la Congresul general de pace interesele națiunii române. Afară de adunarea națională sau a organelor, pe



d. Alex. Vaida Voevod.

care le va trimite aceasta, și afară de actualul comitet executiv al partidului național român, nimeni nu poate fi îndreptățit să trateze sau să ià vr'o hotărâre asupra chestiunii referitoare la situația politică a acestei națiuni." Această declarațiune a provocat în parlamentul unguresc un sgomot enorm din partea tuturor deputaților maghiari, care a ținut mai mult timp. După ce s'a mai liniștit acel sgomot înfernal, d. Vaida Voevod a mai declarat

că „toate acordurile şi hotărârile care s'ar aduce fără aprobarea naţiunii române prin reprezentanţii ei, vor fi nule şi neavenite." Alt sgomot uriaş, după care d. Vaida continuă astfel: „După suferinţe şi lupte seculare, naţiunea română din monarhia Austro-Ungară, aşteaptă şi pretinde afirmarea dreptului său neînstrăinat şi imprescriptibil la viaţă naţională deplină." D. Vaida a mai declarat apoi, cu privire la cuvântarea contelui Ştefan Tisza din şedinţa precedentă, că: „Ori de câte ori Contele Tisza a rostit o cuvântare în Cameră dela anul 1910 încoace, după scurgerea unui timp de 48 de ore el ne-a ameninţat că ne va sdrobi în bucăţele. D. Weckerle este un adversar politic plăcut, dar contele Tisza este şi mai convenabil. In totdeauna am fost pedeplin lămuriţi asupra intenţiunilor sale. D-sa a spus că „am pregătit străinătatea cu un mare aparat în interesul cauzei noastre." In adevăr trebuie să recunoaştem că d-sa a făcut cauzei noastre cele mai bune servicii. In baza politicei lui Bánffy şi Apponyi, el şi-a pus ca scop suprem *sdrobirea naţionalităţilor*. Nu să poate închipui un serviciu mai mare făcut cauzei noastre decât cel pe care ni l'a făcut contele Tisza şi dorim ca d-sa să fie *ministru de externe* şi ca d-sa să reprezinte Ungaria la Congresul de pace. Cuvântarea sa de eri ne-a făcut mai multe servicii decât am făcut noi prin o acţiune de zece ani." D. Vaida termină astfel: „Monarhia austro-ungară întotdeauna a întârziat, acum nu mai au loc discuţii lungi, ci trebuie să să acorde naţiunilor nemaghiare dreptul de organizare. Aceasta este deja o *afacere internaţională*, o afacere de onoare a umanităţii întregi. Fiţi siguri, domnilor deputaţi, că naţiunea română întreagă vorbeşte prin rostul meu şi eu am dat expresie acelor dorinţe şi gânduri de cari sunt străbătute toate inimile româneşti." Sgomot mare de pe băncile ungureşti, aplauze furtunoase de pe băncile naţionalităţilor, iar deputatul slovac Ferdinand Iuriga a strigat românește: *Să trăiească!*

Momentul în care d. Vaida-Voevod a cetit în Parlamentul unguresc declaraţiunea Românilor din Ungaria şi Transilvania este un moment hotărâtor în viaţa neamului românesc. Istoria va preamări până în veacul veacurilor ceasul în care Românii din Ardeal şi părţile ungurene au proclamat în faţa lumii întregi independenţa şi dreptul de a hotărâ singuri de destinele lor. Declaraţiunea dela Oradia-Mare este crezul unui neam. Ea deschide în evoluţia poporului român o eră nouă de propăşire şi de desvoltare în toate privinţele, şi care-i va dă putinţa de a să afirmă şi de aşi ocupă locul de frunte pe care i l'a hărăzit destinul printre popoarele din răsăritul Europei. Ceasul dreptăţii celei mari a sunat pentru toate popoarele oropsite. Visul milenar al neamului să va împlini, căci nimic şi nimeni nu-i va mai stă în cale. Dacă revoluţiunea franceză a proclamat în lume drepturile omului, războiul mondial proclamă drepturile naţionalităţilor!

In ziarul *Berliner Tageblatt* d. Teodor Wolf scrie că Prese-

dintele Wilson nu recunoaşte noul stat federativ austriac şi în consecinţă nu poate tratà cu el. Nu Viena va trebui să hotărească de soarta popoarelor din Monarhie, ci popoarele vor hotărâ singure de soarta lor şi indirect de soarta Impărăţiei habsburgice. Numai cu aceste popoare, care sunt singure judecătoare, va putea tratà Wilson. Intemeiaţi pe această dreaptă interpretare a marelui ziar german putem înţelege acum care este însemnătatea declaraţiunii d-lui Vaida Voevod, făcută în Camera din Pesta şi pe care am reprodus'o mai sus.

9/22 Oct. 1918.

Guvernul german a răspuns la nota lui Wilson în modul următor: „La primirea propunerii asupra evacuării teritoriilor ocupate, guvernul german a pornit dela ideia că procedarea de urmat la această evacuare şi condiţiunile armistiţiului să fie lăsate la aprecierea consilierilor militari şi că actualele relaţii de puteri pe fronturi să fie puse la baza convenţiilor, cari să le asigure şi să le garanteze. Guvernul german lasă la aprecierea preşedintelui Wilson să creieze o ocazie pentru regularea amănuntelor. Are încredere că preşedintele Statelor-Unite nu va aprobà o cerere care nu ar putea fi pusă de acord cu onoarea poporului german şi cu îndrumarea unei păci de dreptate. Guvernul german protestează contra învinuirii de acţiuni ilegale şi neumane, ridicată contra forţelor de uscat şi maritime germane şi deci contra poporului german. Distrugerile sunt întotdeauna necesare pentru acoperirea unei retrageri şi sunt ca atare admise de dreptul internaţional. Trupele germane au cele mai severe instrucţiuni de a crutà averea particulară şi să îngrijească în marginea posibilităţii de populaţia civilă. Dacă totuşi excese s'ar produce, vinovaţii vor fi pedepsiţi. Guvernul german contestă de asemenea că marina germană a nimicit cu intenţie bărci de salvare împreună cu echipagiile lor cu prilejul scufundării de vase. Guvernul german propune ca în toate acestea puncte lucrurile să fie lămurite de comisiuni neutre. Spre a evità totul ce ar putea îngreunà opera de pace, s'a dat tuturor comandanţilor submarinelor ordine, în urma dispoziţiei guvernului german, care esclude torpilarea vaselor de pasageri. Totuşi din motive tecnice, nu să poate oferi o garanţie că acest ordin va ajunge fiecare submarin aflător în larg înainte de înapoierea lui. Ca condiţie fundamentală pentru pace, preşedintele desemnează înlăturarea oricărei puteri bazate pe absolutism, care ar putea turburà pacea mondială necontrolată şi după bunul plac. La aceasta guvernul german răspunde: In imperiul german nu s'a recunoscut până acum reprezentanţei poporului vr'o influinţă asupra alcătuirii guvernului. Constituţia nu prevedea vr'o colaborare a reprezentanţei poporului la hotărârea despre răsboiu şi pace. In această situaţie s'a produs o schimbare radicală. Noul guvern e format în deplin acord cu dorinţele reprezentanţei poporului aleasă

după dreptul de vot egal, general, secret și direct. Șefii marilor partide din Reichstag fac parte din membri săi. Și în viitor nici un guvern nu va putea să-și înceapă sau să-și continue activitatea fără să să bucure de încrederea majorității Reichstagului. Răspunderea Cancelarului față de reprezentanța poporului va fi stabilită și asigurată pe cale legală. Primul act al noului guvern a fost să prezinte Reichstagului o lege prin care Constituția imperiului să modifică în senzul că pentru hotărârea despre pace și războiu e necesară aprobarea reprezentanței poporului. Garanția pentru durata noului sistem rezidă nu numai pe garanțiile legale, ci și în voința neclintită a poporului german, care în marea lui majoritate sprijină aceste reforme și cere energica lor continuare. La întrebarea președintelui: cu cine are de a face el și guvernele aliate împotriva Germaniei, să răspunde astfel în mod clar și fără echivoc prin aceea, că oferta de pace și de armistițiu pornește dela un guvern care, liber de orice influință forțată și lipsită de răspundere, e sprijinit de aprobarea majorității covârșitoare a poporului german."

Manifestul imperial către popoarele Austriei, invitând pe toți deputații din Reichsrath să să constituie în adunări naționale, spre ași formulà dorințele națiunii lor, deputații *români* din parlamentul austriac s'au constituit în Adunare națională. Impreună cu deputatul socialist *Grigorovici* sunt 6 deputați. A fost ales președinte *Iosepescu-Grecu*, iar *Simionovici* ca vicepreședinte al adunării naționale românești.

Pe frontul apusan Aliații noștri își continuă înaintarea. In Flandra au mai ocupat Bruges, Thielde și Courtray ajungând la sud-est de Sbuise la frontiera belgo-olandeză, la vest de Maldegen-Ulsel, la Poakl și Markegem; la nord-est de Courtray au trecut peste râul Lys și la sud-est de Courtray au ajuns la șoseaua Courtray-Tournai și de ambele părți de Douai au urmat la răsărit de linia Orchies-Marchienne.

Pe frontul balcanic Sârbii au ocupat Zaiciar, din valea Timocului.

11/24 Oct. 1918.

Răspunsul Statelor-Unite la nota Austro-Ungariei are următorul cuprins: „Domnule! Am onoare a confirmà nota d-v. din 4 Oct. c. în care faceți Președintelui o comunicare a guvernului i. și r. al Austro-Ungariei. Sunt însărcinat de Președintele ca să vă rog să binevoiți a transmite guvernului i. și r. următorul răspuns: Președintele consideră de datoria sa, să comunice guvernului austro-ungar, că nu să poate ocupà de propunerea făcută, fiindcă dela mesagiul său dela 8 Ianuarie au intervenit anumite evenimente de cea mai mare însemnătate, care au schimbat în mod necesar competința și responsabilitatea guvernului Statelor-Unite. Intre cele 14 condițiuni formulate atunci de Președinte erà și următoarea: „Popoarelor Austriei și Unga-

riei, al căror loc voim să-l vedem asigurat şi apărat în mijlocul naţiunilor, să li să acorde cea mai largă posibilitate de desvoltare autonomă". De când a fost scrisă această frază şi pronunţată în faţa Congresului Statelor-Unite, guvernul Statelor-Unite a recunoscut ca existentă starea de răsboiu între Ceho-Slovaci şi imperiul german, ca şi cel austro-ungar, şi că consiliul naţional ceho-slovac este de facto un guvern beligerant, învestit cu autoritate corespunzătoare de a conduce afacerile militare şi politice ale Ceho-Slovcilor. A recunoscut şi în modul cel mai larg îndreptăţirea năzuinţelor de libertate naţională a Jugo-Slavilor. Preşedintele nu este deci în situaţia de a recunoaşte simpla *autonomie* a acestor popoare ca o bază de pace, ci este silit să stăruie ca ele, şi nu el, să hotărască ce acţiune din partea guvernului austro-ungar poate satisface aspiraţiunile şi concepţiile popoarelor despre drepturile şi despre rolul lor ca membri ai familiei naţiunilor".

12/25 Oct. 1918.

Deputatul român Isopescu-Grecu a depus în Parlamentul din Viena, o propunere cerând ca problema naţionalităţilor să fie rezolvată de comun acord în Austria şi Ungaria. Singura soluţiune bună ar fi cea propusă de Wilson, adecă *Statele-Unite Dunărene* la cari ar participă şi Românii. Deputatul Grigorovici a vorbit de revendicările ucrainiene asupra teritorului bucovinean; oratorul a protestat contra acestor dorinţi anexioniste şi a declarat că toţi Românii din Bucovina, Banat şi Transilvania cer *incorporarea lor într'un Stat independent.*

14/27 Oct. 1918.

Secretarul de Stat dela externe al Statelor-Unite a dat însărcinatului de afaceri al Elveţiei, care apără interesele germane la Washington, următorul răspuns la ultima notă a Germaniei: „Domnule! Luând în consideraţiune nota guvernului german dela 23 Octomvrie, transmisă de d-v., am onoare să vă înştiinţez că Preşedintele m'a însărcinat să vă dau la aceasta următorul răspuns: Preşedintele Statelor-Unite a primit declaraţia solemnă şi clară a guvernului german, cumcă acceptă fără rezervă preliminarele condiţiuni de pace, pe cari le-a prezentat Congresului Statelor-Unite în mesagiul său dela 8 Ianuarie 1918, precum şi principiile unei regulări a păcii, cari au fost anunţate în mesagiile sale următoare, mai ales în cel dela 27 Septemvrie, — că guvernul german doreşte să înceapă discuţiuni asupra demersurilor ce urmează să se facă şi asupra aplicării lor, şi că această dorinţă şi ţelul ei nu este exprimată din partea acelora cari au dictat până acum politica Germaniei şi au dus actualul răsboiu în numele Germaniei, ci din partea unui minister care vorbeşte în numele majorităţii Reicstagului şi pentru majoritatea covârşitoare a poporului german. Deoarece Preşedintele a primit în acelaşi timp şi promisiunea guvernului german că le-

gile umanității și ale lumii civilizate vor fi respectate de către forțele combatante germane, atât pe apă, cât și pe uscat. Președintele crede că numai poate refuză să aducă la cunoștința guvernelor cu cari Statele-Unite sunt aliate, chestiunea unui armistițiu. Președintele crede însă de datoria sa de a declară din nou, că singurul armistițiu ce s'ar socoti îndreptățit a-l prezentă pentru desbatere, ar fi un armistițiu care ar lăsă Statele-Unite și puterile aliate cu ele în situația de a putea dà oricărui acord ce ar trebui încheiat, destulă putere spre a face cu neputință o reluare a ostilităților din partea Germaniei. In consecință, Președintele a transmis corespondența cu actualele autorități germane guvernelor cu cari guvernul Statelor-Unite este aliat, ca putere beligerantă, cu propunerea ca, în cazul când aceste guverne sunt dispuse să realizeze pacea în condițiile și principiile numite, să invite pe sfetnicii lor militari și pe acei ai Statelor-Unite, a prezentà guvernelor aliate în contra Germaniei, condițiile necesare unui armistițiu, cari ar apără în totul interesele popoarelor respective și drepturile nelimitate ale guvernelor aliate, pentru asigurarea amănuntelor păcii, cu cari guvernul german s'a declarat de acord, — presupunând că socotesc cu putință un armistițiu. Acceptarea acestor condițiuni de armistițiu de către Germani va constitui cea mai bună și mai concretă dovadă că acceptă condițiile și principiile păcii, din care rezultă întreaga acțiune. Președintele socotește că n'ar fi sincer dacă nu ar accentuà și încă într'o formă cât mai clară cu putință, motivul pentru care trebuiesc cerute asigurări extraordinare. Oricât de importante ar părea modificările de Constituțiune, de cari Secretarul de stat german dela externe vorbește în nota sa dela 10 Octomvrie, nu să pare totuș că ar fi fost deja complet acceptate acum principiile fundamentale ale unui guvern responsabil față de poporul german, sau că există o garanție că schimbarea sistemului și aplicarea măsurilor asupra cărora s'a obținut acum în parte un acord, va fi durabilă. Pe lângă aceasta ese tocmai în evidență dacă a fost atins fondul chestiunii actuale. E posibil ca războaiele viitoare să fie puse acum sub control, dar în războiul actual aceasta n'a fost cazul și noi avem a face cu actualul războiu. Este clar că poporul german n'are nici un mijloc să ordoane ca autoritățile militare să se supuie voinței poporului, că puterea Regelui Prusiei, de a ține politica Imperiu lui sub controlul său este încă indestructibilă, că inițiativa hotărîtoare să mai află tot la acei cari au fost până acum stăpânitorii Germaniei. Având sentimentul că întreaga pace mondială depinde acum de vorbe și de fapte lămurite, Președintele consideră de a sa datorie să declare, fără să facă vr'o încercare de a atenuà vorbe care ar puteà fi considerate că prea aspre, că popoarele lumii n'au și nu pot avea încredere în vorbele acelora cari au stăpânit până acuma politica Germaniei, și să mai accentueze că la încheierea păcii și la încercarea de a vindecà

suferinţele şi nedreptăţile nemăsurate ale acestui războiu, guvernul Statelor-Unite nu poate tratà cu altcineva decât cu reprezentanţii poporului german, cari oferă garanţii mai bune pentru o adevărată atitudine constituţională decât stăpânitorii de până acum ai Germaniei. Dacă ar trebui să tratăm cu stăpânitorii militari şi autocraţii monarhici ai Germaniei, sau dacă ar existà numai perspectiva că am putea avea de a face cu dânşii mai târziu la discuţiunile militare cu poporul german, atunci Germania nu trebuie să ceară pacea, ci trebuie să se supună. Aceste lucruri esenţiale nu pot rămânea nespuse."

15/28 Oct. 1918.

In urma marilor transformări cari să proiectează în Austria, provocate de cunoscutul program al Preşedintelui Wilson, Ungurii să sbat ca peştii pe uscat. Ei nu ştiu cum să facă şi cum să dreagă numai ca să-şi scape Ungaria lor: *independentă, unitară şi neştirbită*. Vestitul mâncător de Români, contele Tisza, s'a grăbit să declare că Ungaria va dà şi ea *după posibilitate* autonomie naţionalităţilor, şi că el, Tisza, care a redactat vestitul ultimat dat Serbiei, nu s'a gândit de loc la un *războiu de cucerire*, ci numai la o *rectificare strategică de graniţă*, bună oară, zicem noi, cum a fost rectificarea graniţei României prin tratatul dela Bucureşti! Primul ministru Weckerle şi cu furiosul ministru de odinioară al şcoalelor Apponyi, sunt dispuşi să acorde în Statul unitar ungar oarecari libertăţi naţionalităţilor. Andràssy s'a grăbit să meargă în Elveţia ca să ia contact cu oarecari factori politici tot în interesul Ungariei. Contele Mihail Kàrolyi s'a dus la Praga ca să se înţeleagă cu Cehii, cari pretind să facă un regat mare în unire cu Slovacii din nordul Ungariei, promiţându-le că Ungaria este gata să le cedeze de bunăvoie judeţele Türces, Arva, Neutra, şi Trencin, numai să renunţe la rest; iar din Praga s'a repezit şi el în Elveţia să facă acelaşi lucru ca şi Andràssy. Dar să vede că treaba nu merge aşa uşor cum s'au închipuit ei. După multe svârcoliri şi situaţia devenind din ce în ce mai critică, primul ministru Weckerle a prezentat împăratului-rege demisia întregului guvern, care a fost primită. De asemenea şi ministrul de externe, cancelarul Burian a demisionat şi în locul lui a fost numit contele Iuliu Andràssy, probabil pentru succesele ce le va fi obţinut prin Elveţia în consfătuirile avute cu diferiţi factori politici.

Ziarul francez *Le Temps* anunţă că la Versailles s'a întrunit o conferinţă a Aliaţilor pentru a să înţelege asupra condiţiunilor armistiţiului.

Corespondentul din Washington al ziarului *Times* din Londra, scrie că Preşedintele Wilson va continuà să rămână în espectativă. El este convins că să poate obţine o victorie cu armele. Curentul general în America este împotriva unor tratative de

pace, cari nu s'ar face pe baza unei complete capitulări a Germaniei.

16/29 Oct. 1918.

La ultima notă alui Wilson, Germania a răspuns astfel: „Guvernul german a luat cunoştinţă de răspunsul Preşedintelui Statelor-Unite. Preşedintele cunoaşte schimbările radicale cari s'au petrecut şi să petrec în viaţa constituţională a Germaniei. Tratativele de pace vor fi urmate de un guvern popular, în mânile căruia să găseşte cu adevărat autoritatea constituţională. Acestui guvern îi sunt subordonate şi autorităţile militare. Guvernul german aşteaptă acum propunerile de armistiţiu, care vor trebui să pregătească o pace dreaptă, aşa cum a caracterizat'o Preşedintele în mesagiile sale."

Pe de altă parte Austro-Ungaria a dat următorul răspuns: „Ca răspuns la nota dela 18 Octombre, adresată guvernului austro-ungar de către d. preşedinte Wilson şi în senzul hotărârii domnului preşedinte de a tratà în mod separat cu Austro-Ungaria cu privire la chestia armistiţiului şi a păcii, guvernul austro-ungar are onoare a declarà că e de acord, ca şi cu mesagiile anterioare ale domnului Preşedinte, şi cu concepţia conţinută în ultima notă cu privire la drepturile popoarelor din Austro-Ungaria, în special ale Ceho-Slovacilor şi ale Jugo-Slavilor. De oarece Austro-Ungaria a acceptat toate condiţiunile de care d. Preşedinte a făcut dependentă începerea tratativelor de armistiţiu şi de pace, nu mai există, după părerea guvernului austro-ungar, nici o pedică pentru începerea acestor tratative. Guvernul austro-ungar să declară deci gata, fără să aştepte rezultatul altor tratative, să între în tratative cu privire la o pace între Austro-Ungaria şi adversarii săi şi cu privire la imediata încheiere a unui armistiţiu pe toate fronturile Austro-Ungariei şi roagă pe d. preşedinte Wilson să binevoiească a face pregătirile necesare în această privinţă."

Prin aceste răspunsuri să pare că pacea va fi încurând înfăptuită, fiind foarte mult dorită, mai cu seamă de Puterile centrale, cari umblă cu gura căscată după o pace *onorabilă* şi *dreaptă*, acum când nu mai pot duce lupta! Ce ar fi fost, Doamne, dacă ele ar fi fost învingătoare? Ar fi pomenit ele atunci de o pace *onorabilă* şi *dreaptă* faţă de duşmanii lor învinşi? Ar mai fi fost atunci cu putinţă să le ceri cea mai mică concesiune faţă de drepturile popoarelor şi în special ale popoarelor mici? Dovada au dat'o prin păcile impuse la *Brest-Litovsc* şi *Bucureşti!* Monarhia austro-ungară, care de frica morţii a întrat într'o transformare fundamentală, răspunzând dorinţii lui Wilson de a tratà *deosebit* cu ca pacea, să declară gata, după ce a primit toate condiţiunile prealabile puse de Preşedintele Wilson, să înceapă a discutà imediat condiţiunile armistiţiului şi ale păcii,

fără să să mai aştepte rezultatul altor tratative. Să pare că aceste cuvinte să referă la chestiunea Ceho-Slovacă şi la cea Jugo-slavă. Pe noi *Românii* ne interesează cu deosebire fraza că „Monarhia austro-ungară este de acord cu concepţia cuprinsă în ultima notă cu privire la *dreptul popoarelor* din Austro-Ungaria, în special ale Ceho-Slovacilor şi ale Jugo-slavilor", deoarece aci nu să pomeneşte de loc de *Români*. Impăratul şi regele Carol cât timp a stat în Budapesta a primit în audienţă şi s'a consultat cu oamenii politici, fruntaşi ai tuturor partidelor, numai cu ai partidului naţional român *nu*. In proclamaţia către *popoarele sale*, pomeneşte de toţi, până şi de *Ruteni* (Ucraini), iar de Români nu suflă nici un cuvânt! Ministrii din Viena ca şi cei din Pesta deasemenea să fac că nu ştiu de existenţa neamului nostru pe suprafaţa monarchiei lor, deşi au început şi Românii să să cam mişte. La aceasta poate că şi guvernul d-lui Marghiloman este întrucâtva de vină, revocând delegaţia ministrului nostru din Washington, Doctorul Angelescu, numit de guvernul liberal, fără ca să trimită un altul în locul lui, aşa că tocmai acum n'avem pe nimeni acolo, ca să-i aducă aminte lui Wilson că şi noi trăim pe acest pământ. Ar fi multe de zis în această privinţă, dar îmi pun mâna la gură, oftez şi . . . tac!

Ziarele publică senzaţionala veste că vestitul general Ludendorff, primul comandant al marelui cartier general, mâna dreaptă alui Hindenburg, a demisionat şi împăratul i-a primit demisia. Ludendorff a trebuit să plece din motive politice, şi anume din cauza supunerii forţei comandamentului militar sub control parlamentar. Toată lumea ştie că această mare personalitate militară germană făcea şi politică şi încă politică conservatoare, amestecându-să în toate afacerile politice şi economice, ceeace acum i-a sdruncinat strălucita lui poziţie militară.

17/30 Oct. 1918.

In monarhia austro-ungară lucrurile par a să fi încurcat rău şi să svoneşte chiar de isbucnirea unei revoluţii în Ungaria. Ziarele de azi publică o telegramă pe care a trimis'o noul ministru de externe, Andrássy, secretarului de stat al Statelor-Unite, aşa de curând după răspunsul dat abia acum trei zile la ultima notă alui Wilson. Această telegramă sună aşa: „Indată după primirea conducerii ministerului de externe am răspuns oficial la Nota d-voastre din 18 Octombre, primind în întregime condiţiunile pe cari preşedintele Statelor-Unite le-a formulat în toate mesagiile sale. In complet acord cu năzuinţele d-lui Wilson de a asigură pacea viitoare, şi de a creă o federaţie a popoarelor, am luat toate măsurile ca popoarele Austro-Ungariei să poată hotărâ cu totul nestingherite asupra organizaţiunii de stat pe care o doresc. Impăratul-rege Carol dela urcarea sa pe tron s'a străduit necontenit să termine răsboiul cât mai repede. Popoarele Austro-Ungariei sunt pătrunse acum mai mult decât oricând

de convingerea că soarta lor viitoare poate fi formată numai într'o lume împăciuită, scăpată de sdruncinările şi amărăciunile războiului. Mă adresez deci d-voastre, domnule secretar de stat, cu rugămintea de a inzistà pe lângă domnul Preşedinte ca în interesul umanităţii, în interesul tuturor popoarelor cari trăiesc în Austria şi Ungaria, să să decidă fără întârziere armistiţiul pe toate fronturile Austro-Ungariei şi să să înceapă tratativele de pace."

18/31 Oct. 1918.

Ministrul Turciei la Berna a predat legaţiunii franceze şi celei engleze o notă a guvernului otoman, prin care să cere armistiţiu şi tratative de pace.

Pe frontul apusan Aliaţii nostri continuă a înaintà. Pe frontul italian, în câmpia Veneţiei, Englezii şi Italienii, întrebuinţând toate mijloacele de luptă, spune comunicatul austriac, au isbutit să lărgească punctele de străpungere dela nord şi sud de Montello. Comunicatul austriac sfârşeşte prin următoarele cuvinte semnificative: „Conform cu deciziunea noastră, de repetate ori exprimată, de a încheià un armistiţiu şi o pace, care să pună capăt luptei dintre popoare, trupele noastre, care luptă pe pământ italian, vor evacuà teritoriile ocupate." Aceasta însemnează că Austro-Ungaria consideră deja războiul ca terminat pentru ea. Pe frontul balcanic aripa de est a armatei din Serbia a executat trecerea pe malul nordic al Dunării. Retragerea pe Sava şi Drina continuă conform planului, iar ariergarda forţelor austro-ungare din Albania are de combătut numai bande izolate.

19 Oct./1 Nov. 1918.

Pedeapsa lui Dumnezeu a început. Contele Ştefan Tisza, cel mai mare duşman al Românilor, a fost împuşcat de către nişte soldaţi în locuinţa sa, în faţa soţiei şi ficei sale. El a murit zicând: „Sunt lovit, mor, trebuià să să întâmple aşa!" Odată cu asasinarea acestui calău al neamului nostru, începe şi prăbuşirea Ungariei, care are soarta Austriei, cu care a făcut un trup şi suflet până acum în chipul unui monstru botezat *Austro-Ungaria*, sub jugul căruia au vieţuit atâtea naţionalităţi în chinuri mai bine de o jumătate de veac. Tisza este ultimul reprezentant întreg al maghiarismului. Politica sa să rezumă în hegemonia maghiară peste tot teritorul Coroanei Sfântului Ştefan, ş care nu poate fi susţinută decât dacă să va menţine în Austria statul habsburgic, cu birocraţia sa şi cu metodele ei. El ştiea că puterii de atracţie pe care o exercitau asupra popoarelor Monarhiei afinităţile şi identităţile de rasă, va trebui să îi să deie odată o ultimă luptă internă, dacă o victorie comună înafară nu le va legà încă pentru câtva timp. Pentru aceasta Tisza a fost cel mai straşnic partizan al războiului mondial, s'ar putea zice drept

unul din autorii lui, dacă nu cumva principalul autor. Inainte de a cădea sub gloanţele ucigaşe, cu puţin timp, el a reclamat pentru sine acest titlu, spunând că el a redactat ultimatul dat Serbiei, fără amestecul guvernului german. Tisza, până când şa dat sufletul, a fost cel mai mare duşman al chestiunii naţionalităţilor, şi mai ales al chestiunii naţionale române. Tratativele lui cu partidul naţional român au fost numai de formă, pentru ochii lumii, şi nu au dat nici un rezultat, căci el a respins chiar şi cele mai mici cereri ale Românilor. In mândria lui de magnat, de reprezentant al rasei dominante, nu putea să între concepţia egalităţii tuturor locuitorilor ţării ungureşti înaintea legii; de altfel, el vorbea cu căldură şi cu multe figuri oratorice despre libertate şi democraţie, dar în fundul conştiinţii lui feudale, dogma superiorităţii rasei maghiare înăbuşea orice gând de propăşire a patriei înafară de preponderanţa absolută a rasei lui. Chiar în ultimul timp, când ideile despre drepturile popoarelor de aşi făuri ele singure soarta, îşi urmau victorios drumul în lumea întreagă, el s'a opus din toată puterea votului obştesc în Ungaria, de frică ca nu cumva acest vot să răpească ceva din atotputernicia Maghiarilor. Acum să poate vedea bine cum politica urmată în timp de cincizeci de ani de cei doi Tisza, tatăl şi fiul, a fost cauza directă a prăbuşirii şi desmembrării Austro-Ungariei, monarhie dualistă, clădită pe hegemonia germană în Austria şi hegemonia maghiară în Ungaria. Mie îmi pare foarte rău că acest mândru conte maghiar a murit tocmai acum, când ar fi trebuit să fie martor ocular al falimentului politicei al cărei reprezentant aprig a fost în tot cursul vieţii, căci aceasta ar fi fost cea mai dreaptă pedeapsă pentru nelegiuirile lui şi ale neamului său.

20 Oct./2 Nov. 1918.

Arhiducele *Iosif* din Pesta, aşa zisul *homo regius*, a primit în audienţă între alţii şi pe deputatul român Aexandru *Vaida-Voevod*, în numele partidului naţional, care a publicat următoarea relaţie asupra acestei întrevederi: „Alteţa sa regală m'a invitat să esplic părerea mea asupra situaţiunii poporului român. M'am exprimat cu toată francheţa. In cursul audienţei de o oră, amintit, am că dela 1886, sunt primul om politic român, care a putut să să prezinte oficial înaintea unui Habsburg, căci guvernele ungare au găsit totdeauna mjlocul pentru a ţine pe conducătorii naţiunii române depărtaţi de tron. Situaţia actuală a Monarhiei să datoreşte sfetnicilor răi ai Coroanei; şefii naţiunii române n'au nici o răspundere. Starea de spirit morală a naţiunii române este cât să poate de amărâtă. Cu toate jertfele ei mari pentru Dinastie şi Patrie, ea a fost eliminată din viaţa Statului şi drepturile ei istorice au rămas nerecunoscute. Iar când Maiestatea Sa a acordat amnestie tuturor popoarelor austriace, Românii cari s'au aşteptat a fi trataţi la fel, au fost desamăgiţi. Naţiunea ro-

mână stă pe temelia declarației făcute în Parlament. Ea vrea să-și exercite dreptul de *auto-determinare* recunoscut de ministrul de externe al Monarhiei. Ea cere o viață națională și o viață de Stat nelimitată, coordonată cu aceea a celorlalte națiuni; dreptul de a decide singură de soarta ei și, în raport cu aceasta, dreptul de a fi reprezentată la Congres printr'un delegat al ei, deoarece, după experiențele făcute, ea nu poate avea încredere în factori politici și oameni de stat străini. De altmintrelea, dreptul de a luà o deciziune definitivă, aparține excluziv adunării naționale române. Descurcarea e posibilă numai prin bărbați necompromiși prin politica trecutului." Deputatul Vaida a conchis declarând că alteța sa regală a exprimat în repetite rânduri stima și afecțiunea sa pentru națiunea română; ca soldat a avut ocazia să cunoască virtuțile strălucite ale Românilor, cari i-au inspirat cea mai mare simpatie.

21 Oct./3 Nov. 1918.

In urma notei contelui Andràssy către Wilson, cerând pace separată cu Austro-Ungaria, relațiunile între Berlin și guvernul central din Viena s'au răcit. La Berlin să declară acum în mod oficios că Germania să consideră liberă de orice obligațiune față de guvernul austro-ungar. In centrul Europei apare o constelațiune noua, care nu seamănă cu vestita *Mittel-Europa*, după care umblau Nemții și Ungurii. Austria să prăbușește văzând cu ochii. Germanii autriaci s'au format un Stat propriu independent; tot astfel au făcut Ceho-Slovacii și după ei Jugo-Slavii, cari au proclamat Statul lor independent format din Croația, Slavonia, Dalmația, Bosnia și Herțegovina în unire cu Serbia și Muntenegru, având aproape 16 milioane de locuitori. In Ungaria s'au petrecut iarăși lucruri mari. In noaptea de 17 spre 18 Octomvrie, printr'o revoluție s'a răsturnat vechiul regim. Consiliul național al Ungurilor, în frunte cu contele *Mihail Kàrolyi*, a publicat o proclamație prin care spune că Ungaria este acum pe deplin independentă. Ungurii au devenit o națiune liberă, care întinde frățește mâna celorlalte națiuni din patrie; promite toate drepturile de libertate, dreptul de vot universal, egal, secret, pe comune, un drept de vot care să întinde și asupra femeilor; împărțirea egală și dreaptă a cercurilor electorale; împroprietărirea poporului; amnestie militară și civilă, etc. In ultima ședință a Consiliului național, care are o însemnătate istorică, s'au pus bazele nouei organizațiuni, iar chestia formei Statului s'a rezervat unei Constituante, aleasă după o nouă lege electorală, în virtutea căreia poporul va putea decide asupra chestiunii fundamentale: Monarhie sau Republică. Această Constituantă să va întruni până în șase săptămâni și va avea ca bază dreptul de vot universal, egal, secret, fără deosebire de sex.

Pe frontul italian trupele austro-ungare au încetat ostilitățile în baza armistițiului încheiat. Tot așa și pe fronturile din

Asia în urma armistiţiului acordat Turciei. A mai rămas numai frontul apusan, unde Germanii continuă a să retrage după planuri hotărîte.

22 Oct./4 Nov. 1918.

Intre minunile acestui războiu mondial să numără şi reconstituirea Statului naţional al Evreilor. După aproape douăzeci şi unul de veacuri de întunerec, Evreii îşi reconstituesc Statul naţional. Dela anul 135 înainte de Christos, când împăratul Adrian a înăbuşit ultima încercare a poporului israelit, care voia să scuture lanţurile robiei, până în timpurile moderne, Evreii răspânditi în toată lumea, n'au făcut nici o mişcare mai de seamă pentru recâştigarea independenţei lor. Imprejurările mondiale nici nu le permiteau asemenea încercări. Acum sub oblăduirea Angliei şi a Statelor-Unite, *Palestina* să va reconstitui într'un *Stat liber*. Fruntaşi intelectuali evrei din toate ţările vor lua conducerea noului Stat. Primul guvern al Palestinei reconstituite s'a compus astfel: Louis Brandeis, preşedinte al Inaltei Curţi de Casaţie americane, prim-ministru;* Nahum Socolov, publicist rus, ministru de interne; Israil Zangwil, romancier englez, ministru de externe; Max Nordau, publicist, ministru de culte; profesorul Oppenheimer din Berlin, ministru de lucrări publice; Otto Warburg, profesor universitar în Germania, ministru de comerţ; Urzinovschi, ministru de agricultură; Albert Rotschild, ministru de finanţe; Goldschmidt, ministru apărării naţionale şi Mendelstamm, la justiţie.

23 Oct./5 Nov. 1918

Inima'mi saltă de bucurie. Idealul naţional, pentru care neamul nostru a suferit, jertfit şi sângerat aşa de mult, este pe cale de a să înfăptui. Cetind ziarele de azi am avut o bucurie aşa de mare ca şi atunci când s'a unit Basarabia cu scumpa noastră ţară. Dulcea Bucovină, vesela grădină a poetului Petrino, pământul sfânt în care se odihnesc moaştele sfinte ale lui Ştefan cel Mare, a proclamat unirea ei cu România.

Reprezentanţii poporului român din Bucovina s'au întrunit în Palatul Naţional din Cernăuţi în ziua de 14 Octomvrie sub preşedinţia lui *Iancu Flondor*, care a rostit următoarele cuvinte: „Domnilor. O iobăgie naţională de aproape un secol şi jumătate, pe cât de dureroasă, pe atât de ruşinoasă, este pe sfârşite. Poporul român din Bucovina e pe cale de a sparge şi a lăpădà lanţul care i-a ferecat sufletul. Liberi, în puterea suveranităţii naţionale,. d-voastre veţi hotărî ce veţi află de bine pentru un viitor fericit şi falnic al neamului românesc din Bucovina. Dară să nu uităm că acest moment înălţător s'a născut din suferinţi grele şi adâncă jale şi e sfinţit cu sângele abondent al eroilor noştri. Vă invit să vă sculaţi în picioare ca semn de juruinţă că

* După ce Palestina s'a proclamat **Republică,** Brandeis a fost numit Preşedinte al Republicei, iar Socolov a trecut ca prim-ministru în locul lui.

nu-i vom uità nici odată şi că ne vom arătà întotdeauna demni de sacrificiile lor. Incheiu cu rugămintea ferbinte: Deie Dumnezeu ca momentul acesta mare şi acelea care vor mai urmà să afle în rândurile noastre numai suflete mari!"

Apoi *Dori Popovici*, într'o cuvântare plină de căldură propune următoarele: 1. Reprezentanţii poporului român din Bucovina, întruniţi astăzi, în ziua de 14 Octomvrie 1918, în Capitala Bucovinei, să declară în puterea suveranităţii naţionale, *Constituantă* a acestei ţări româneşti. — 2. Constituanta hotăreşte *unirea* Bucovinei integrale cu celelalte ţări româneşti într'un *Stat naţional independent* şi va purcede spre acest scop în deplină solidaritate cu Românii din Transilvania şi Ungaria. — 3. Spre a conduce poporul din Bucovina şi a-i apără drepturile şi spre a stabili o legătură strânsă între toţi Românii, Constituanta institue un *consiliul naţional* de 50 de membri. Acest Consiliu Naţional ne va reprezentà prin mandatari şi la Conferinţa de pace, şi înafară de el nu recunoaştem nimănui dreptul asupra poporului român din Bucovina. — 4. Constituanta respinge cu hotărîre orice încercare care ar ţinti la ştirbirea Bucovinei; doreşte însă să se înţeleagă cu popoarele conlocuitoare.

Aceste deciziuni s'au primit cu unanimitate de voturi cu un entuziasm mare. Şedinţa s'a suspendat pentru 10 minute, pentru a să stabili lista membrilor. In timpul acesta sala răsunà de cântece naţionale. Cei 50 membri, aleşi în unanimitate, ai Consiliului Naţional sunt: Gheorghe Balmoş, Gheorghe Băncescu, Dionisie Bejan, dr. Vasile Bodnărescu, Gheorghe Bonches, Dimitrie Bucevschi, Ion Candrea, Cornel Clain, Toader Cudlu, Dimitrie Dan, Nicu Flondor, dr. Iancu Flondor, dr. Octavian Gheorghian, Gheorghe Grigorovici, dr. Cornel Hominca, dr. Alexandru Hurmuzachi, Constantin Hurmuzachi, Mihaiu Iacoban, Ion Iliuţ, dr. Const. Isopescul-Grecul, Const. Iescu, Toader Leuştean, dr. Florea Lupu, dr. Vasile Marcu, Nic. Mihălescu, Ilie Odochean, Aurel Onciul, dr. Dorimedont Popovici, dr. Eusebie Popovici, Niculiţă Popovici, Alecu Procopovici, dr. Sextitl Puşcariu, dr. Romul Reuţ, dr. Ştefan Saghin, Gheorghe Sandru, Gh. Sârbu, dr. Radu Sbiera, Modest Scarlat, Teofil Simionovici, dr. Ipolit Tarnovschi, Gh. Teleagă, Victor Tomasciuc, Laurenţiu Tomoiagă, Aurel Ţurcan, Dim. Ţurcan, dr. Nicu Vasileschi, Gh. Votico, Aurel Voronca şi Toader Zamă.

In timp ce să constituià Consiliul Naţional, mulţimea de peste 1000 de capete, bărbaţi şi femei, străbătea străzile Capitalei cântând cântece naţionale. La Palatul guvernatorului şi înaintea Primăriei din Cernăuţi, mulţimea, din ce în ce mai sporită, a manifestat pentru Unirea tuturor Românilor. Momentul culminant a fost când la Primărie s'a desfăşurat Steagul tricolor. Intrând apoi în sala unde Consiliul Naţional îşi ţinea şedinţa, manifestanţii au arborat tricolorul în fereastra Palatului Naţional. Induioşătoare a fost clipa în care octogenarul *Bejan*, salu-

tând tineretul a rostit cuvintele cuviosului Simion: „Acum slobozește Doamne pe robul tău, căci ochii mei văzură mântuirea neamului.” Un soldat desfăcându-să din mulțime a declarat că regimentele bucovinene vor purtà de aci înainte numele *Bucovina.*

Consiliul național s:a constituit astfel: președinte Iancu Flondor; vicepreședinți, Dionisie Bejan, Dori Popovici și Sextil Pușcariu; secretari, V. Bodnărescu, R. Sbiera, L. Tomoiagă; casier, Gh. Băncescu. Aceștia împreună cu președinții celor 3 secțiuni: de externe, de alimentare și de administrație și cu toți ceilalți deputați din Cameră formează Comitetul executiv.

In aceeași zi au ținut și Nemții din Bucovina în Casa Germană, o adunare a oamenilor de încredere, luând decizia de a să alipi Statului viitor român Bucovina și de a cere alipirea acesteia de Transilvania.

In Camera României, în ședința dela 20 Octomvrie deputatul *I. Zelea Codreanul,* luând cuvântul a spus: „Știri pe cale particulară, dar sigure, ne-au adus vestea că Românii din Bucovina, întruniți sub președinția d-lui Iancu Flondor, au proclamat *unirea Bucovinei cu România* (aplauze furtunoase și îndelung repetate), sub forma colaborării politice cu Transilvania, în vederea alipirii la Patria-mamă“. (Aplauze și ovațiuni).

24 Oct./6 Nov. 1918.

Guvernul nostru a publicat următorul comunicat: „In Bucovina de sud s'a deslănțuit o violentă mișcare bolșevistă. Populația din Ițcani, Suceava, Gura Humorului, și alte localități s'a refugiat în mare număr la noi, cerând ocrotire și adăpost. D. Flondor, președintele Comitetului național român, s'a adresat guvernului român, cerându-i călduros să vină în ajutorul populației din Bucovina, căzută pradă bolșevismului. Guvernul a dat imediat curs acestei cereri și a ordonat trupelor de grăniceri și de jandarmi să treacă în număr suficient granița Bucovinei, pentru a restabili ordinea în partea de sud și a înaintà oriunde necesitatea va cere“.

Și astfel drapelul românesc flutură astăzi deasupra plaiurilor încântătoare ale Bucovinei. Mormântul sfânt al lui Ștefan cel Mare este păzit de vitejii oșteni ai țării românești. Țărișoara care ne-a fost luată prin tradare și vicleșug, să întoarce iar la sânul Patriei-mume. Bucovina ne-a chemat s'o scăpăm de urgie și la chemarea ei guvernul nostru i-a trimis ajutor grabnic. Ordinea și liniștea în această provincie străbună, atât de greu încercàtă în acest crunt răsboiu, sunt garantate astăzi de oastea română. Păzitorul dreptății și siguranței în Bucovina va fi de azi înainte soldatul român, pe care îl salută și celelalte neamuri de acolo ca pe un liberator. Este greu de a descrie măreția acestui moment, care înplinește atâtea doruri nepotolite ale neamului nostru. După întregirea cu Basarabia și Bucovina, aș-

teptăm cu liniște și încredere porunca dreptății dumnezeiești și cu această neclintită credință în dreptatea cerească în curând vom putea strigà: *Trăiască România Mare!*

25 Oct./7 Nov. 1918.

In Transilvania și Ungaria s'a constituit în ziua de 17 Oct. st. v. *Consiliul Național Român*, compus din delegați ai partidului național român și ai partidului socialist român. Delegații partidului național sunt: *Teodor Mihali, Vasile Goldiș*, dr. *Alex. Vaida-Voevod*, dr. *Stefan C. Pop*, dr. *Aurel Vlad* și dr. *Aurel Lazăr;* iar ai partidului socialist sunt: *Ioan Flueraș, Arcaș Grapini, Tiron Albani, Iosif Renoiu* și *Iosif Jumanca.*

Printre cele d'intâiu trupe care s'au grăbit să recunoască și să sprijine cu armele independența cehă, au fost vitezele regimente române *2 infanterie*, recrutat la Brașov, și *51 infanterie*, recrutat la Cluj. Aceste regimente s'au pus la dispoziția Comitetului provizoriu ceh, declarându-să gata a luptà pentru apărarea libertății cehe. După isbândă, Comitetul național ceh provizoriu, recunoscător pentru serviciile aduse de Românii transilvăneni, s'a declarat gata a le înlesni transportarea în Ardeal, unde ei au cerut să fie trimiși, spre a ajutà la desrobirea neamului românesc.

Liga națională a Românilor din America, reprezentând pe Românii din Transilvania, a făcut o declarație publică, protestând împotriva planului de federație propus de către Austria, precum și împotriva planului noului guvern Kàrolyi al Ungariei de a reține naționalitățile oprimate sub puterea sa. Liga respinge orice fel de autonomie sub conducerea Austro-Ungariei.

Ziarul *România Nouă* din Chișinău publică știrea că un număr de 250 ofițeri și 250 subofițeri ardeleni și bucovineni, în numele alor 100,000 soldați români din Austro-Ungaria, foști prizonieri de răsboiu în Rusia, au trimis guvernelor din Europa un memoriu prin care cer alipirea la România a tuturor teritoriilor românești din Austria și din Ungaria.

26 Oct./8 Nov. 1918.

In ziua de 21 Oct. st. v. s'a oficiat la Chișinău un Te-Deum la Catedrală cu ocazia primei aniversări a proclamării autonomiei Basarabiei, după care publicul în frunte cu d. *Womicka*, reprezentantul Americei, d. general *Văitoianu*, cu toți directorii și deputații Sfatului Țării, s'au îndreptat spre sala Eparhială. Aci d. *Halipa*, vicepreședintele Sfatului Țării, a început seria cuvântărilor, evocând în cuvinte mișcătoare ziua de 21 Octomvrie 1917, după care a dat cetire următoarei declarațiuni: „Noi, Românii din Basarabia, cari ne putem mândri de a fi fost cei d'intâiu dintre Românii subjugați, cari cu mari jertfe ne-am dobândit dreptul de a hotărî în chip slobod de soarta noastră, ținem de datoria noastră frățească de a cere în fața lumii civilizate acelaș drept, sfânt și inalienabil, și pentru frații noștri

robiți din Monarhia austro-Ungară, care amenință să se prăbușească sub povara crimelor și netrebniciei sale. Ne simțim îndemnați de a afirmă cu toată hotărîrea dreptul acesta, care constitue articolul fundamental din simbolul credinței politice universale, întru cât și frații noștri din Ardeal și Bucovina s'au alăturat la el și au luat hotărîrea nestrămutată de a jertfi totul pentru dobândirea lui. In numele nostru ca și în numele întregei conștiinți naționale, declarăm sus și tare, că nesguduita hotărîre a Românismului este de a nu primi în aceste momente, când toate țările locuite de același neam să topesc în o singură viață liberă, altă alcătuire politică decât *Statul național unitar*. Trăiească, crească și înflorească Basarabia, trăiească Ardealul și



MM. RR. Regele și Regina, Principele Carol, Principesele Elisaveta și Mărioara și reprezentanții Basarabiei: Pant. Halipa, I. Inculeți. D. Ciugureanu la Iași.

Bucovina, unite pentru vecie cu țara-mumă, în hotarele largi cuprinzătoare ale României Mari!"

După d. Halipa vorbește directorul agriculturii, d. *Catelli*, apoi d. dr. *Baiulescu*, președintel Comitetului refugiaților ardeleni și bucovineni, dă cetire unei declarațiuni prin care Românii ardeleni și bucovineni, aflători pe teritorul Regatului Român, cer liberarea de sub jugul Monarhiei austro-ungare și constituirea întregului neam într'un singur Stat național și liber sub domnia Dinastiei române.

A luat apoi cuvântul d. dr. *I. Nistor*, iar după acesta d. *Sarré*, consulul Franței, urcându-să la tribună în aplauzele și acla-

maţiile azistenţei, a arătat rolul României în actualul războiu, şi a spus că a sosit ora ca toţi Românii să se grupeze într'o singură naţiune. Pentru aceasta s'au adunat toţi amicii României spre a sărbători realizarea României Mari dela Tisa până la Nistru.

Ministrul Americei pe lângă guvernul român, d. *Wopicka*, primit la tribună cu îndelungate ovaţiuni, a declarat: „Mă bucur că am fericirea de a asistà la această măreaţă întrunire. Cu toate că România prin forţa împrejurărilor a fost scoasă din războiu, guvernul american n'a încetat de a o considerà în şirul aliaţilor, cari luptă pentru isbânda dreptului şi libertăţii popoarelor. Suntem aproape de victoria finală, care va aduce unirea Transilvaniei şi a Bucovinei cu România, căci Basarabia este deja unită. Vă zic în numele Statelor-Unite: Ura! Să trăiească România Mare! România cea frumoasă, împreună cu Transilvania, Bucovina şi Basarabia, pentru care vom luptà pe toate căile pentru a-i da posibilitatea la nouă înflorire şi cu idealul realizat! Trăiască România Mare!“

27 Oct./9 Nov. 1918.

Guvernul Marghiloman a demisionat şi în locul lui a venit un nou guvern compus din d-nii General *Const. Coandă*, prim-ministru şi ministru la externe; General *Artur Văitoianu*, la interne; General *Eremia Grigorescu*, la războiu; *Petre Poni*, la culte şi instrucţiune publică; *Fotin Enescu*, la industrie şi comerţ; *Anghel Saligny*, la lucrări publice; *Alex. Cotescu*, la domenii şi agricultură; *Dim. Busdugan*, la justiţie şi *Oscar Chiriacescu*, la finanţe. Miniştrii fără portofoliu d-nii: *I. Inculeţ* şi *D. Ciugureanu* pentru Basarabia. Să zice că vor mai fi numiţi miniştri d-nii: *Flondor* şi *I. Nistor*, pentru Bucovina, iar *Al. Vaida-Voevod* şi *Ştefan C. Pop*, pentru Transilvania.

Acest guvern, după cum să vede, este un guvern nepolitic, format din elemente străine vechilor şi noilor partide. Regele ar fi voit la început să formeze un guvern *naţional*, compus din toate partidele politice, dar aceasta nu s'a putut din cauza luptelor violente dintre partide. Rolul noului guvern, care poate să dureze până la Conferinţa păcii, este ca să menţină ordinea, ca să nu să producă nici un fel de neorânduieli.

Cu ocazia schimbării guvernului, M. S. Regele a dat următorul manifest: „Români! Imprejurările ne dau din nou putinţa să îndeplinim ceeace V'am făgăduit şi ceeace în sufletul Meu n'am încetat să voiesc. Reformele constituţionale care asigură tuturor cetăţenilor votul obştesc şi ţăranilor proprietatea a două milioane de hectare din proprietatea mare particulară, precum şi moşiile Domeniului Coroanei, Statului, Aşezămintelor de binefacere, guvernul meu le va înfăptui. Pe temeiul lor vom asigurà viaţa socială şi economică cu mai multă dreptate şi mai mult spor pentru cei ce muncesc. Guvernul Meu va luà fără întârziere

măsurile cuvenite pentru ca aceste reforme şi ià fiinţă. In vechiul Regat, ca şi în Basarabia, voim ca cuvântul dat să se împlinească. Români! Mai mult decât oricând azi ţara are nevoie de unirea tuturor. Orice aţâţare la ură şi desbinare este vătămătoare şi vinovată. Numai prin concordie şi prin ordine vom putea îndeplini înaltele datorii obşteşti. Mă îndreptez către voi cu dragoste şi credinţă, sigur că la voi găsesc aceleaşi sentimente de iubire şi încredere în Regele vostru, care prin unirea noastră va da scumpei noastre Românii putere şi propăşire."

Generalul *Zadic*, comandantul trupelor române cari au trecut în Bucovina, a dat următoarea publicaţie către popor: „Răspunzând la chemarea Consiliului naţional bucovinean, armata română din înaltul ordin al Maiestăţii Sale Regelui Ferdinand I al României, a sosit pe pământul marelui voevod Ştefan, spre a ocroti viaţa, avutul şi libertatea locuitorilor de orice neam şi credinţă, împotriva bandelor de criminali, cari au început opera lor de destrugere în frumoasa voastră ţară. Trecând hotarul pus între noi de o soartă vitregă acum o sută şi mai bine de ani, — hotar care n'a putut să despartă niciodată inimile, — trupele române sosesc în mijlocul vostru dându-vă dragostea şi sprijinul lor pentru libera înfăptuire a dorinţelor născute din dreptul legitim al popoarelor de a dispune de soarta lor. Sfătuiţi de asemenea sentimente şi cu credinţa în sinceritatea cererii voastre de ajutor, invităm populaţia bucovineană să nu să abată sub nici un motiv dela viaţa şi ocupaţiile sale normale. Subsemnatul garantează fiecărui locuitor libera exercitare a drepturilor sale civice şi face cunoscut, în acelaşi timp, că va reprimà cu toată severitatea orice încercare de dezordine, acte de violenţă sau nesupunere la ordonanţele date de noi".

Generalul *N. Petala*, comandantul corpului 4 de armată, a dat următorul ordin de zi: „Ofiţeri şi soldaţi ai corpului 4 de armată! Să împlineşte un an de când prăbuşindu-să împărăţia rusească, fraţii noştri basarabeni ne-au chemat la ei, spre a desăvârşi desrobirea începută şi a închegà unirea întreagă şi vecinică a două ţări surori. Astăzi ursita neamului românesc mergând spre împlinirea sa ne chiamă pentru a doua oară. Bucovina, pământ scump românesc smuls de aproape două veacuri din trupul Moldovei, îşi îndreaptă glasul către noi şi ne cere ajutorul armelor noastre spre a o mântui de focul aprins din clipa în care victoria Aliaţilor noştri a prăbuşit pentru totdeauna împărăţia austro-ungară. Regele nostru iubit şi cârmuitorii ţării au răspuns chemării lor frăţeşti şi v'au ales pe voi ostaşi ai Corpului IV spre a duce cuvântul de pace şi de unire pe ogorul românesc al Bucovinei. Ostaşi! In clipa în care, purtători ai unei solii atât de înalte şi de sfinte, veţi păşi în ţara care păstrează moaştele Marelui Stefan, să fiţi pătrunşi cu toţii de măreţia faptei pe care o săvârşiţi. Să ştiţi că de sub porţile Sucevei vă privesc veacuri de jertfă şi de vitejie românească, şi că pă-

mântul pe care îl veţi călcà astăzi sub cutele steagului României Mari, cuprinde mormintele atâtor eroi, cari au luptat şi au murit pentru ca să se facă cu putinţă înfăptuirea visului, pe care voi îl împliniţi astăzi. Insufleţiţi de această măreaţă amintire a trecutului, fiţi vrednici, Ostaşi, de înaintaşii voştri, de acei mucenici cari au presărat câmpia cu trupurile lor, pe calea însângerată către acelaş ideal, care duce dela Şelimbăr la Mărăşeşti. Fiţi vrednici de clipele mari pe cari le trăiţi şi aveti neclintit în faţa ochilor voştri credinţa că numai păstrând în toate împrejurările o disciplină de fer şi fiind în tot timpul soldaţi ai cinstei, ai legalităţii şi ai ordinei în apărarea avutului şi onoarei locuitorilor, veţi răspunde cu adevărat chemării pe care Providenţa şi încrederea Regelui v'au hărăzit-o vouă. Cântând „Deşteaptă-te Române" şi înălţând către ceruri Stindardul sdrenţuit în lupte, mergeţi Ostaşi ai Corpului IV să cuceriţi sufletele fraţilor Bucovineni şi fiţi soldaţi ai Infrăţirii tuturor Românilor!"

D. *Iancu Flondor*, preşedintele Consiliului naţional din Bucovina, la intrarea armatei române, a adresat M. S. Regelui următoarea telegramă: „Astăzi la orele 11 falnica armată a Regelui României, intrată în Bucovina, întâmpinată de entuziasmul general, aduce M. V. plină de recunoştinţă şi iubire, omagiile Bucovinei liberate". M. S. Regele a răspuns astfel: „Cu cea mai adâncă emoţiune şi cu inima plină de bucurie patriotică primesc ştirea că trupele Mele au intrat în Capitala Bucovinei române, aducând ordine şi linişte sufletească pentru toţi acei cari în aceste momente istorice au simţit şi au lucrat pentru îndeplinirea visului secular. Imi închipuiesc bine cum inima voastră caldă de Român a trăsărit de bucurie patriotică la vederea tricolorului naţional purtat de ostaşul român, frate de sânge şi de suflet. Din adâncul inimii îţi sunt recunoscător pentru munca patriotică ce ai depus şi pentru iubirea de neam ce ai arătat cu atâta bărbăţie. Iţi mulţumesc cum şi tuturor acelor cari te-au ajutat cu inima curată în aceste timpuri măreţe. Să dea Atotputernicul ca tot poporul din Bucovina să găsească mereu ocrotire, dreptate şi libertate sub cutele drapelului tricolor".

La o telegramă a profesorului *I. Nistor*, din partea Românilor bucovineni din Chişinău, M. S. Regele a răspuns prin următoarea telegramă: „Cuvintele călduroase şi sentimentele de un înfocat patriotism pentru cauza noastră sfântă ce-Mi adresaţi din partea fraţilor noştri refugiaţi din Bucovina, au găsit un viu şi adânc răsunet în inima Mea şi le primesc cu sufletească mulţumire. In momentele aceste măreţe, când toată suflarea românească să îndreaptă cu rugi ferbinţi, cu voinţa nestrămutată spre apropiata înfăptuire a visului de veacuri al neamului românesc nu pot decât să mă bucur când văd cât de tare este între voi credinţa în ideal, credinţa în dreptate, credinţa în virtuţile strămoşeşti. Această credinţă M'a călăuzit când am luat armele şi nu m'a părăsit cu toate suferinţele, cu toate durerile prin cari am

trecut. Purtată în milioane de inimi din toate colţurile, unde sună dulcele graiu românesc ea va birui, căci ea netezeşte orice cale umplând văile şi sfărîmând munţii."

Românii din Ardeal şi Bucuvina, întruniţi într'o adunare la Iaşi, au votat următoarea declaraţie semnată de vr'o 30,000 de Ardeleni şi Bucovineni şi care declaraţie s'a trimis imediat Comitetului naţional din Ardeal, aşa după cum urmează: „Românii ardeleni şi bucovineni aflători pe teritorul Regatului Român, în numele nostru şi al fraţilor subjugaţi de-acasă, a căror conştiinţă este siluită şi deci în imposibilitate de a să manifestà liber, declară cele ce urmează: 1. Cerem să fim liberaţi de sub jugul monarhiei austro-ungare şi suntem hotărîţi să luptăm prin toate mijloacele şi pe toate căile, ca întregul nostru neam românesc să fie constituit într'un singur Stat naţional şi liber, sub domnia Dinastiei române. — 2. Nu recunoaştem monarhiei austro-ungare dreptul de a să ocupà de soarta Românilor din Ardeal şi Bucovina, deoarece veacuri dearândul ne-a ţinut în cea mai ruşinoasă robie. Toate încercările de federalizare ale Casei de Habsburg sunt gesturi desperate ale unei împărăţii osândită să se descompună şi să piară. Soarta Românilor din Austro-Ungaria s'a hotărît prin răsboiul Regatului Român şi prin voinţa liberă a întregului popor românesc, şi o va consfinţi Congresul de pace generală, la care vor luà parte şi reprezentanţi oficiali ai României eliberatoare. — 3. Cerem ca întreg teritoriul din monarhia habsburgică, revendicat de Statul Român, recunoscut şi garantat prin tratatele de alianţă încheiate de România cu Puterile Înţelegerii să fie liberat şi unit cu Patria-mumă, — 4. Toate declaraţiile Românilor din Ardeal şi Bucovina ce s'ar face împotriva acestor aspiraţiuni naţionale le considerăm stoarse cu forţa de autorităţile duşmane şi aceste declaraţii nu vor putea induce în eroare opinia lumii, care a poclamat principiile de dreptate şi de libertate pentru toate neamurile asuprite."

20 Oct./10 Nov. 1918.

Trăim zile fericite. Mulţumesc Provedinţei că am ajuns să le petrec şi eu. Sunt câteva zile decând mă lupt cu insomnia, dar această lipsă de somn produsă de bucurie, nu să poate comparà cu insomnia care m'a chinuit pe timpul dureroasei retrageri în Moldova din Decemvrie 1916 şi cu aceea suferită în Făticeni în Iulie 1917, când cu retragerea Ruşilor din Galiţia şi înaintarea Germanilor până aproape de graniţa noastră din spre Bucovina, până la 15 chilometri, şi pe când ne pregăteam să evacuăm şi nordul Moldovei. Insomnia de astăzi o suport cu plăcere, căci ea îmi înmulţeşte clipele de fericire, gândindu-mă la realizarea deplină şi grabnică a idealului nostru.

Ştirile fiecărei zile îmi mişcă inima şi iau ziarele în mână cuprins de o emoţiune plăcută, care mă sileşte să cetesc repede titlurile mari ale evenimentelor aşa de favorabile nouă. Sub ma-

rele titlu: *Înțelegerea pentru înfăptuirea idealului național român*, cetesc cu mare bucurie nota lui Lansing, secretarul de Stat dela externe al Statelor-Unite către guvernul român și care sună așa de frumos și de înălțător după cum urmează: „Guvernul Statelor-Unite s'a gândit întotdeauna la prosperitatea și integritatea României ca Stat liber și independent. Inainte ca Statele-Unite să se fi aflat în războiu cu Austro-Ungaria, Președintele a trimis Regelui României un mesagiu, în care îi exprimă simpatia și stima sa. Situația s'a schimbat mai târziu și Președintele dorește ca să vă aduc la cunoștință că guvernul Statelor Unite a aprobat dorințele poporului român înăuntru și înafară de granițele Regatului. Guvernul Statelor-Unite este martor al marilor suferințe și sacrificii făcute de poporul român pentru cauza libertății față de dușmanii și asupritorii săi. Simpatizând cu spiritul unității naționale și dorințele Românilor, guvernul Statelor-Unite nu va întârzia să-și impuie la timp influența pentru obținerea drepturilor politice și teritoriale îndreptățite ale poporului român și asigurarea lor împotriva oricărui atac din străinătate."

Această notă americană, după toate dovezile de dragoste și sprijin pe cari poporul român le-a primit în cursul celor patru ani de războiu mondial, vine ca un balsam de alinare peste rănile adânci din cari sângeră încă corpul său. In cuvinte mișcătoare, prin cari înalta autoritate a poporului american își exprimă întotdeauna sentimentele de generozitate și de dreptate cari o călăuzesc, Președintele și guvernul Statelor-Unite asigură poporul român că-și însușesc aspirațiunile lui înăuntru și înafara granițelor Regatului. Cuvintele înțeleptului apostol Wilson găsesc un ecou de recunoștință în toate inimile românești, și în ceasul măreț al înfăptuirii aspirațiunilor, legitime și drepte, Românismul întreg va trimite poporului american expresiunea mulțumirii sale pentru isbăvirea de asuprire.

29 Oct./11 Nov. 1918.

La Berlin s'a primit din partea secretarului de stat dela externe al Statelor-Unite următoarea notă cu privire la tratativele de armistițiu: „Guvernele aliate au cumpănit cu îngrijire schimbul de note între președintele Statelor-Unite și guvernul german. Cu următoarele condițiuni ele declară că sunt gata să încheie cu guvernul german pe baza condițiunilor de pace, fixate în mesagiul președintelui dela 8 Ian. 1918, către Congres, ca și a principiilor din cuvântările sale ulterioare. Trebuie să releve însă că obicinuita așa zisa concepție asupra libertății admite diferite intergerman. pe mbaza condiițunilor de pace, fixate în mesagiul președintelui dela 8 Ianuarie 1918, către Congres, ca și a principiilor din cuvântările sale ulterioare. Trebuie să releve însă că obicinuita așa zisa concepție asupra libertății admite diferite interpretări dintre care pe unele nu le-ar putea primi. Trebuie să-și rezerve deci deplina libertate asupra acestui obiect la începerea

Conferinței de pace. Președintele a mai declarat în condițiunile de pace, fixate în cuvântarea sa dela 8 Ianuarie 1918 către Congres, că teritoriile ocupate trebuie nu numai evacuate și liberate, ci și restaurate. Guvernele aliate sunt de părere că asupra înțelesului acestor condițiuni nu trebuie să existe îndoială. Ele înțeleg prin aceasta că Germania trebuie să restituie toate pagubele pricinuite populației civile a Aliaților și proprietății acesteia prin atacurile Germaniei, pe uscat, pe apă și în aer. Președintele m'a însărcinat să comunic că este de acord cu interpretarea ținută în partea din urmă a memoriului. Președintele m'a mai însărcinat să vă rog să comunicați guvernului german, că mareșalul Foch a fost împuternicit de Statele-Unite și de guvernele aliate să primească reprezentanții autorizați în regulă ai guvernului german și să le comunice toate condițunile armistițiului."

In urma acestei note guvernul german s'a și grăbit a trimite ca delegați însărcinați cu tratativele de armistițiu, pe secretarul de stat *Erzberger*, pe ministrul plenipotențiar imperial contele *Oberndorff* și pe Generalii von *Gündel* și von *Winterfeldt*.

30 Oct./12 Nov. 1918.

Astăzi am cetit cu surprindere următorul anunț pe strade: Feldmareșalul von Mackensen a primit din partea guvernului român un ultimatum cu termin de 24 de ore, care n'a putut fi acceptat. Prin aceasta guvernul român a restabilit starea de războiu dintre Germania și România". Alături de acest anunț eră afișată o ordonanță din partea Comandantului pieții, prin care să pune în vederea cetățenilor că toți cei ce posed arme să le depună la Comandatură; orice tăinuire sau dosire de arme sau soldați români va fi aspru pedepsită; să oprește vânzarea beuturilor spirtoase; să interzice orice întrunire de persoane pe strade; circulația pe drum trebuie să înceteze la 9 ore seara, etc. Patrule de câte 7 soldați germani, cu căscile de metal în cap și cu puștile pe umăr, să plimbă a lene, cu gravitatea lor teutonică, pe străzile orașului, și la vederea lor bunii noștri cetățeni surîd acum .... Toate acestea au produs oarecare consternare în public, care nu-și putea încă dà seama de cauza și tenoarea lor.

Eri și astăzi n'a venit în Buzău nici un ziar, așa că de două zile nu mai știm nimic din ceeace să petrece în lume. Să vântură diferite vești, cum ar fi de exemplu acestea: că Kaizerul și Regele Bavariei au abdicat; că în Germania să petrec lucruri revoluționare; că să prăbușește și marele și mândrul imperiu german ca și colosul dela nord cu puternicul său Țar; apoi că guvernul român face o nouă mobilizare, că trupele noastre au trecut deja în Ardeal pe la Oituz și au ocupat Brașovul, etc.

Nemții din Buzău au plecat cam repede și au venit în locul lor cei dela Focșani, cari și ei vor plecà mâne sau poimâne. Dar ceeace este mai rău este că ei fac iarăși rechiziții, mai ales de cai

și de trăsuri, apoi de vite cornute și de oi, pe cari le duc cu ei, așa că bieții oameni sunt mult amăriți din pricina aceasta. Nemții cari au stat până acum în Buzău, înainte de a plecă au vândut tot ce aveau prin depozite, cu diferite prețuri, uneori derizorii. Mai mult, din unele birouri și de prin cazinurile lor au vândut mobilierul rechiziționat de pe la cetățeni, în loc să-l înapoieze la proprietari; cumpărătorii sunt de obiceiu Evreii. Să vede că Nemților nu li să pare că s'au făcut destul de urâți prin purtarea lor din timpul ocupațiunii, și acum, la plecare, vreau să devină cu totul odioși.

31 Oct./13 Nov. 1918.

Astăzi este a treia zi decând n'am primit ziare, așa că suntem cu totul izolați de lume, și, Doamne, greu este să fi în această situație, mai ales acum când evenimentele să suced cu o repeziciune, s'ar putea zice, vertiginoasă. Fel de fel de svonuri circulă prin Buzău. In politica internă să svonește că avem un nou guvern *Brătianu* și că generalul *Coandă* ar fi luat comanda armatei, care să mobilizează din nou, și această mobilizare are să se facă și în teritorul ocupat, pe măsura în care va fi evacuat de Nemți, iar în locul dușmanului înaintează armata română, care să zice că a ocupat dejà Focșanii, Brăila și Râmnicul Sărat. Această mobilizare ar avea de țintă și eventuala ocupare a Ardealului cu tot teritorul românesc până la Tisa! Nemții să poartă foarte rău în retragerea lor. Ei să consideră în stare de răsboiu cu România și să comportă în consecință. Ei strică linia ferată și podurile de pe unde să retrag; rechiziționează toate trăsurile și carăle, toți boii și caii cari le cad în drum, iar cu populația să poartă tot așa de barbar ca și în timpul când au ocupat Muntenia. Să spune însă că nu să vor bucurà de acestea rechiziții, cari li să vor luà la graniță de către armata noastră care nu-i va lăsà să treacă decât cu armele.

Să mai svonește că generalul *Berthelot*, marele pretin al României, în fruntea armatei Înțelegerii dela Salonic, a trecut Dunărea în Muntenia și că în câteva locuri au avut loc ciocniri sângeroase cu Nemții, terminate în favoarea sa. Să mai aude că Germania a primit toate condițiunile armistițiului dictate de ilustrul mareșal Foch, cari ar fi foarte grele, și că în curând vor începe tratativele de pace.

1/14 Nov. 1918.

Timp ploios cu viscol; temperatura rece; miroasă a iarnă. Mișcare mare de Nemți, cari pleacă sau să gătesc să plece; pe strada Carol să vede trecând o ciurdă de vite cornute, de toate mărimile, mânate de câțiva Nemți, să duc spre Drăgaica și de acolo mai departe în lunga lor călătorie. Birjarii stau ascunși, cu roțile scoase dela trăsuri și cu caii adăpostiți prin beciuri de frică ca să nu-i rechiziționeze. Pe la mahalale și prin sate, pe unde trec acești barbari, este iarăși mare jale; poporul este să-

tul până în gât de ei; o singură mângăiere îi mai susţine, că această suferinţă are să fie cea din urmă. Lumea din oraş aleargă prin birourile şi cazinurile germane, ca să-şi iee mobilierul şi alte obiecte rechiziţionate, dar cei mai mulţi umblă dejeaba negăsind ceeace caută, iar cei cari găsesc câte ceva le văd în aşa stare de stricăciune încât abia le recunosc.

2/15 Nov. 1918.

Toată noaptea a viscolit. Azi dimineaţă stradele şi casele erau acoperite de un strat de zăpadă, gros de o palmă. A venit iarna cu toate neplăcerile ei pentru cei săraci, iar în anul acesta şi pentru cei bogaţi. Lipsa de lemne este cea mai simţită din toate lipsurile; copiii tremură de frig în casă. Primăria noastră n'a fost în stare să vie în ajutorul populaţiei, deşi luase măsuri din vreme, aprovizionându-să cu lemne, dar greutatea transportului fiind insurmontabilă din cauza lipsei animalelor de tracţiune, lemnele n'au putut fi aduse în oraş; apoi drumul de fier Nehoiaş-Buzău nu circulă decât pentru armata germană. In anii trecuţi s'au ars gardurile, zaplazurile şi copacii de pe străzile plantate şi frumosul *crâng*, devastat pe jumătate de către teutoni.

Sunt cinci zile de când n'am primit nici o gazetă şi ne torturează dorul de a şti ce să mai întâmplă în lume; trăim ca în surghiun. Acum şi svonurile au încetat.

Gripa, aşa zisă spaniolă, continuă a bântui cu mare furie populaţia. Sunt multe cazuri mortale din cauza complicaţiunilor, mai ales a celor din partea plămânilor (bojocilor), şi anume *bronco-pneumonia*, care seceră multe vieţi, mai toate tinere. Ajutorul medical se dă cu greu, pe deoparte din cauza micului număr de medici, faţă de numărul foarte mare al bolnavilor, iar pe de altă parte din cauza neputinţei de a să transportă la domiciliul suferinzilor, birjarii stând tot ascunşi.

In toată această mizerie, o licărire de bucurie şi de speranţă avem când vedem pe Nemţi cu raniţa încărcată pe spate, la care să mai adaugă şi greutatea armei, mergând pe stradă, îmbrăcaţi cam sumar, cu câte o manteluţă învechită, sgribulind de frig. Aceasta ne aduce aminte de suferinţele ce le-am îndurat noi în timpul retragerii din lunile Noemvrie şi Decemvrie 1916, şi acum ne râde inima când îi vedem şi pe ei într'un hal mai rău, bătuţi şi huiduiţi, străbătând pe jos sute şi mii de chilometri până ce vor ajunge acasă la ei, în Germania, unde numai de bine nu vor dà. Este o pedeapsă bine meritată dela Dumnezeu, pe care, fără ruşine, l'au făcut complicele lor, şi aceasta ne consolează mult.

4/17 Nov. 1918.

Astăzi am avut o surprindere plăcută. Bunul şi vechiul meu pretin *Ion Hagiescu-Mirişte*, membru la Curtea de Apel din Chişinău, detaşat ca inspector judiciar, voind să se înapoieze din Bucureşti în Basarabia, a venit cu trenul până în gara Buzău,

de unde trenul n'a mai putut înaintà, așa că toți călătorii au fost siliți să rămână aci până când să va restabili circulația. Vizita acestui pretin bun mi-a reamintit multe suveniruri plăcute din timpul când a fost numit pentru prima oară în magistratură, ca substitut de procuror de pe lângă Tribunalul de aci, în anul 1895. Dar mai multă plăcere ne-a făcut starea sufletească în care ne-am găsit amândoi, în aceste timpuri cu adevărat fericite pentru tot Românul. Ne-am întreținut despre evenimentele dela ordinea zilei și îndeosebi despre acele privitoare la neamul românesc. Ne-am dus cu gândul la brava noastră armată, care a scris cea mai strălucită epopeie la Mărășești; la acea armată, care după ce a dus tricolorul român în Basarabia, după ce l'a înfipt în pământul sfânt al Bucovinei, acum îl poartă victorios prin scumpul și mult' râvnitul nostru Ardeal, de unde îl va duce până pe malurile Tisei, din care va face hotarul apusan al României Mari! Am lăcrămat de bucurie și ne-am îmbrățișat felicitându-ne că Providența ne-a învrednicit ca să trăim și să vedem realizându-să idealul nosru național pedeplin.

7/20 Nov. 1918.

In sfârșit am scăpat de Nemți. Astăzi au plecat utimele specimene, după ce mai întâiu au ars arhiva Comandaturii locale și a Poștei germane de răsboiu, ca să nu să poată constată jafurile și crimele săvârșite în timpul ocupației. Nici la despărțire ei n'au voit să fie mai civilizați. De eri și până azi au dus'o aproape toți într'o beție, cântând și făcând tot felul de scandaluri, spărgând geamuri și trântind la scaune și mese. Uf, bine că am scăpat de ei, pare că ni s'a ridicat o piatră grea de pe piept!

După aparență s'ar crede că lor nici nu le pasă de ceeace să întâmplă la ei acasă, să arată de o inconștiență revoltătoare. In vremurile triste și grele ale răsboiului nostru, atunci când ni să strângea inima sub călcâiul vrăjmașului, cărui Român i-ar fi ars de petrecere?! Nu vedeai decât figuri triste și resemnate, deși aveam credința tare în destinele neamului nostru și toți așteptam vremurile bune și înălțătoare pe cari le petrecem astăzi.

Din dosarele găsite după plecarea Germanilor să poate vedea tot ceeace armata de ocupație a exportat din țara noastră în țările inamicilor noștri. Iată tabloul rezumat al statisticelor publicate de ei și din care rezultă că dela 1 Ianuarie 1916 până la 31 Octomvrie 1918 au exportat: 1,273.182 tone de grâu; 495,370 tone porumb; 94,613 tone de alte cereale și leguminoase; 262,592 tone plante alimentare și furaje; 36,148 tone oleaginoase; în total 2,161.905 tone. Apoi: peste 3.000.000 hectolitri de vin; peste 550.000 hectolitri de țuică și rachiu; peste 600.000 cai; peste 1.000.000 boi și vaci; peste 400.000 viței; peste 4,400.000 berbeci și oi; peste 2,000.000 miei; peste 1.000.000 porci. S'au mai exportat enorme cantități de petrol, de benzină, de uleiuri minerale. Ei au distrus toate fabricile, arsenalul Statului, pirotecnia, etc.,

au nimicit orice urmă de industrie. Cea mai mare parte din mașini, în bună stare, le-au expediat în Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia. Mai mult de 1,000.000 tone de instrumente agricole au fost luate și peste 5.000.000 chilograme de lână au fost exportate. Afară de toate acestea trebuie să punem la socoteală și cantitățile enorme de articole alimentare expediate de către fiecare soldat la familia lui în lădițe de câte 5 chilograme, și aceasta în fiecare săptămână odată, în tot timpul ocupației. Apoi trebuie să mai adăugăm la acestea și cantitățile de hrană, tot așa de enorme, consumate de armata de ocupație, care trăia din belșug și făcând multă risipă, până la o adevărată bătaie de joc.

8/21 Nov. 1918.

Ziua sfinților voevozi Mihail, Gavril și Rafail a fost o zi frumoasă pentru noi Buzoienii. La ora 2 p. m., *armata română*, reprezentată prin Brigada 9 de Infanterie, comandată de vrednicul colonel *Lascar Caracaș*, care poartă pe brațul drept dublul semn al rănirii pe câmpul de răsboiu, iar pe pept mai multe decorații cu spade, s'a făcut intrarea triumfală în oraș. Trupele au fost primite la gară și salutate de către autorități. Dela gară, cu muzica în frunte și întovărășite de un mare număr de cetățeni, soldații au mers la Primărie, trecând pe sub un splendid arc de triumf, împodobit cu steaguri, flori și verdeață, iar în mijloc având desemnată o hartă a *României Mari*, cu un soldat de sentinelă, care prin trompetă anunță înfăptuirea ei. La Primărie s'a oficiat mai întâiu un Te-Deum, întru amintirea marelui Voevod *Mihaiu Viteazul*, al cărui cap căzuse în Câmpia Turzii, de unde a strălucit în cursul veacurilor ideia de mântuire a neamului și acărui zi onomastică să serbează astăzi. Apoi s'au rostit mai multe discursuri pline de entuziasm și înălțare sufletească, după care trupele au defilat prin fața publicului azistent în urale nesfârșite.

La ora 8 seara, Primăria a dat un banchet de 75 tacâmuri. Masa a fost prezidată de noul prefect al județului, d. *Mihail Haralamb*, având la dreapta pe colonelul Caracaș, comandantul brigăzii, iar la stânga pe primarul orașului, d. *Const. Filoti*. Muzica militară și un taraf de lăutari au înveselit azistența. Seria toastelor a început'o Prefectul în onoarea Maiestăților Lor Regele și Regina, apoi a vorbit directorul liceului, d. *Nazarie*, și alți vr'o două zeci de cetățeni. Intre aceștia a fost și scriitorul acestor însemnări, care a rostit cu glas tare următorul toast: „Domnilor. Acum cincizeci de ani, bardul național Dimitrie Bolintineanu, într'o inspirație profetică a zis că: *Viitor de aur România are și prevăd prin secoli a ei înălțare!* N'a trecut mai mult de o jumătate de secol și viitorul de aur al României s'a arătat, căci astăzi să înfăptuește *România Mare*. Această înfăptuire să datorește *armatei române*, acărei intrare triumfală în orașul Bu-

zău o sărbătorim astăzi. Armata română prin luptele dela Mărăşeşti a scris cea mai strălucită epopeie în istoria Românismului. Această epopeie a pus în admiraţie atât pe duşmanii noştri cât şi pe puternicii noştri aliaţi, ceeace a făcut pe ministrul Angliei, *Balfour*, să declare în plin parlament englez România *invincibilă!* Da, invincibilă, căci la Mărăşeşti a apus steaua unuia din cei mai străluciţi generali ai Germaniei, a feldmareşalului *von Mackensen*, supranumit *spărgătorul de fronturi*, care în faţa vitejiei române dela Mărăşeşti s'a închinat şi a esclamat zicând: *„acum cunosc şi eu pe soldatul român!* Fiindcă astăzi sărbătorim armata română este bine şi înălţător ca să relevăm unul din cele mai strălucite fapte de arme, ca şi care nu s'a mai văzut decât la Iaponezi, în războiul lor cu Rusia. Intr'un moment dat, un regiment român, nu-l numesc, căci oricare regiment românesc ar fi fost în stare s'o facă, un regiment român, zic, s'a văzut atacat de o divizie germană; pericolul era mare, şi atunci printr'o hotărîre instantaneie, toţi, dela comandant până la cel din urmă soldat, s'au lăpădat hainele până la cămaşe şi căscile din cap, şi cu baioneta la puşcă s'au repezit ca leii la atac... La vederea lor, duşmanii au fost aşa de înspăimântaţi, încât nu numai că n'au mai fost în stare să răspundă prin atac, dar i-a apucat un tremur cu armele în mâni, de nu mai puteau nici să pareze loviturile, aşa că au fost culcaţi la pământ până la unul! Aceşti pui de lei au făcut *România invincibilă* şi ei au cimentat temelia României Mari! Domnilor! Am primit astăzi cu mare bucurie invitarea domnului Primar la această masă istorică a Buzăului şi am venit cu deosebită plăcere ca să reprezint aci *Ardealul*, ca fiu al lui, scumpul şi mult doritul nostru Ardeal, în pământul căruia s'a scurs sângele sfânt al marelui voevod Mihaiu Viteazul. Am venit aci ca prin vocea Ardealului, împreună cu a d-voastră, s'o spunem cu mândrie că soldatul român, fiul Romei eterne, transplantat în răsărit de către divinul *Traian*, sentinela latină dela gurile Dunării, după 18 veacuri de suferinţe, a reînviat *Dacia fericită*, numită astăzi *România Mare!* Să strigăm dar cu toţii, din toată puterea sufletului nostru: Să trăiască Impăratul Românilor Ferdinand I şi Impărăteasa Românilor Maria, cu întreaga dinastie! Să trăiască armata română şi tot Românul cu sentimente bune!"

In Bucureşti s'a oficiat în biserica lui Mihaiu-Vodă un serviciu religios. Biserica şi curtea ei erau arhipline de profesori, studenţi şi delegaţiile tuturor şcoalelor secundare, normale, seminarii, etc. Profesorul universitar, *D. Onciul*, a ţinut următoarea cuvântare: „Români, tineri şi bătrâni! Sărbătorim azi o îndoită serbare: Pomenirea marelui Voevod, care acum 317 ani şi'a jertfit viaţa pentru Unitatea Naţională, şi serbăm triumful acestei idei măreţe. Tot pământul românesc dela Nistru până la Tisa şi din Carpaţi la Mare, formează azi un singur Stat românesc. Să aclamăm pe Regele Ferdinand al tuturor Românilor.

Azi toată suflarea românească este însufleţită de un singur gând, de aceeaşi simţire: *Isbânda Dreptului.* Toate jertfele strămoşilor noştri şi grelele noastre încercări sunt azi răsplătite. In vreme ce dinastiile duşmane să prăbuşesc, a noastră şi ale Aliaţilor noştrii ilustri sunt puternice şi mândre. Să mulţumim lui Dumnezeu că credinţa noastră de veacuri a fost desăvârşită prin faptă, şi astăzi putem serbà isbânda Idealului nostru naţional. Să cuvine dar ca Regelui Ferdinand, care a păşit la fapta care a desăvârşit credinţa, să-i arătăm recunoştinţa noastră. Trăiască Regele Ferdinand! Trăiască Regina Maria! Triască Dinastia! Trăiască România Mare!"

Apoi întreaga azistenţă cu toţi studenţii au format un cortegiu impunător, care intonând cântece naţionale au parcurs bulevardele Maria şi Elisabeta până la Statuia lui Mihaiu Viteazul care era frumos împodobită cu coroane şi ghirlande, iar în cele patru colţuri ale ei erau inscripţii ca: Alba-Iulia, Călugăreni, etc., invocând faptele măreţe ale Eroului nostru naţional. Cortegiul s'a oprit acolo şi şcoalele au fost orânduite împrejurul Statuei.Toată piaţa, scările şi ferestrile Universităţii au fost înţesate de lume. La Statuie au vorbit *V. V. Haneş, Bogdan-Duică,* directorul liceului Mihaiu Viteazul, şi studentul *Dimăncescu.* După aceasta cortegiul s'a refăcut şi a pornit pe Bulevardul Elisabeta, Calea Victoriei, până la Palatul Regal şi intrând în Curtea Palatului s'a intonat imnul regal. Pe tot parcursul acesta în vreme ce studenţii şi liceienii intonau cântece patriotice şi Marsilieza, publicul le-a făcut ovaţiuni.

Astfel s'a terminat această măreaţă manifestaţie a şcoalelor din Capitală la Monumentul lui Mihaiu Viteazul şi publicul a putut să vadă câtă măreţie era în pacinica demonstrare a sentimentelor, cât de impunătoare poate fi mărturisirea liniştită a unui crez. Să zice că a fost o privelişte de o frumuseţă morală unică, pe care cei de faţă nu vor uita-o nici odată, iar generaţiilor tinere, cari au însufleţit'o cu avântul lor cald şi curat, le va rămânea o amintire scumpă şi sfântă din zile mari şi glorioase.

9/22 Nov. 1918.

Mare bucurie. După 12 zile de izolare ne-a venit primele ziare astăzi, pe cari le-am cetit pe nerăsuflate. Am aflat multe lucruri mari, cari s'au petrecut în timpul acesta şi cari ne-au umplut inima de mare veselie. Multe din svonurile cari circulau s'au confirmat. Mai întâiu am aflat că Germania a primit toate condiţiunile de armistiţiu impuse de Aliaţii noştri, condiţiuni teribile dar bine meritate, cari să pot rezumà astfel: 1. Evacuarea imediată a Belgiei şi Alsaciei-Lorenei. 2. Cedarea a 5000 tunuri (2500 tunuri grele), 25.000 mitraliere, 3000 aruncătoare de mine, 1700 avioane, etc. 3. Evacuarea ţărilor de pe malul stâng al Rinului şi ocuparea lor de către Aliaţii noştri, cari vor ţinea principalele puncte de trecere ale Rinului: Maienţa, Coblenza şi Co-

lonia, cu capuri de pod de câte 30 chilometri pe malul drept. 4. Constituirea unei zone neutre pe malul drept al Rinului de o adâncime de 10 chilometri. 5. Predarea a 5000 locomotive, 150 de mii vagoane şi 5000 camioane automobile. 6. Imediata repatriare a prizonierilor aliaţi, fără repatriarea prizonierilor germani, cari rămân încă la Aliaţi. 7. Completa renunţare la tratatele de pace dela Bucureşti şi Brest-Litovsk. 8. Predarea tuturor submarinelor. 9. Aliaţii noştri au dreptul să ocupe toate porturile germane, intrarea dela Kategat şi a curăţi minele. 10. Toate porturile din Marea Neagră vor fi evacuate de Germani; predarea tuturor vaselor ruseşti luate de ei pe aceasta Mare. 11. Inapoierea tuturor vaselor capturate dela Aliaţii noştri; toate proviziile de cărbune şi materiale pentru semnale vor fi lăsate pe loc, etc. 12. Durata armistiţiului va fi de 36 zile.

Incheierea armistiţiului a provocat o revoluţiune în Germania, întocmai ca în Rusia, unde prăbuşirea militară a fost urmată de revoluţiune. Impăratul, sau mai bine zis Kaizerul şi puternicul Rege al Prusiei, a abdicat şi a fugit în Olanda, la Amerongen, în Castelul Contelui Godard Bentincke, alungat de furtuna populară, iar Kronprinţul s'a refugiat la Wieringen, tot în Olanda. Regii Bavariei, Würtembergului şi Saxoniei, precum şi toţi ducii şi prinţii diferitelor State, cari formau Confederaţiunea germană sau *Imperiul german*, proclamat cu atâta fast în Palatul dela Versaililes, lângă Paris, în 1871, au trebuit să-şi părăsească cu toţii tronurile şi să fugă care încătrău, cei mai mulţi în Elveţia.

Revoluţiunea germană s'a manifestat mai întâiu nu atât prin abdicarea Impăratului, care este mai mult un efect al rezultatului războiului, cât prin chemarea la postul de *Cancelar* a socialdemocratului *Ebert*. Ca în palatul în care a stăpânit *Bismarck*, Cancelarul *de fier*, timp de decenii nu numai în spirit reacţionar, dar într'un spirit franc duşmănos *socialismului*, să intre ca şef atotputernic un membru al partidului social-democrat, aceasta-i simbolul cel mai lămurit al revoluţiunii germane.

Germania ca imperiu s'a prăbuşit pentru vecie. Războiul din 1870 a nenorocit'o, căci semeţia i-a întunecat mintea, şi Ea a voit să supună la picioarele ei lumea întreagă. Bismark n'a înţeles îndreptăţirea naţională decât pentru Germani. De aci dispreţul lui faţă de Francezi Poloni, Boemi, Români, etc. Brutalitatea Germaniei faţă de Poloni va rămânea proverbială. Imperiul german, plin de păcate, s'a ruinat repede. Tot ce să clădise dela Frideric cel Mare până la Bismarck s'a risipit într'o noapte de toamnă. De pe balconul istoric al Palatului Imperial din Berlin, deputatul socialist-revoluţionar Liebknecht a vorbit mulţimii entuziaste, după care a fost proclamată *Republica*. O manifestaţie împunătoare a avut loc pe Alexanderplatz. Noul guvern a fost format de socialiştii *Ebert* şi *Scheidemann*, în unire cu grupul socialiştilor-minoritari al lui *Haase*.

Ebert, șeful Germaniei de astăzi, este fiul unui croitor din Heidelberg. El este absolvent a patru clase primare numai, dar are o cultură superioară. El a isbutit să unească pe socialiștii lui Scheidemann cu minoritarii lui Haase și să împedece astfel crearea partidului bolșevist, a partidului de răsbunare socială numit *Spartacus* (după numele șefului sclavilor revoltați contra vechii Rome). Lumea așteaptă să vadă acum dacă guvernul socialist republican va reuși mai bine în Germania, decât guvernul bolșevist în Rusia.

Cu privire la ultimatul României, despre care amintesc în însemnarea zilei de 30 Oct.—12 Nov. 1918, ziarele ne comunică două documente importante, din cari să poate vedea cum s'au desfășurat evenimentele, care au avut drept urmare acțiunea armatelor noastre și ale Aliaților, pentru liberarea teritorului ocupat. Vineri, 25 Oct./7 Nov., a sosit dela mareșalul Mackensen la Marele Stat Major al armatei române la Iași următoarea telegramă: „Cu începere de azi-noapte am început evacuarea trupelor germane din teritoriul ocupat, forțând trecerea prin Transilvania. In acest scop am minat podul de peste Dunăre, toate lucrările de pe căile ferate și exploatările de petrol. In intenționea de a cruță România de un nou dezastru și în dorința de a cruță podul care poartă numele neuitatului Rege Carol I, vă rugăm să interveniți de urgență prin guvernul român la guvernele Înțelegerii spre a nu fi urmăriți și stingheriți în retragerea noastră, în care caz vom fi nevoiți să aruncăm în aer tot ceeace am minat spre a ne proteja retragerea.“ Față de situațiunea creată de împrejurări guvernul român a trimis următorul ultimat mareșalului Mackensen: „Un nou fapt a venit să facă nefolositoare demersurile pe care comandantul german ne-a cerut să le facem în scop de a împedecă înaintarea trupelor aliate pe teritorul român. Suntem înștiințați că ofensiva lor pe teritorul nostru a și început. In contrazicere cu asigurările date, Puterile Centrale au sporit efectivele lor în România și au construit fortificatii noi, ceeace a silit armatele Aliaților să concentreze trupe pe Dunăre și să bombardeze orașele românești, în care comandamentul german cu bună știință așezase baterii. Cu toate că comandamentul grman știe că conform termenilor armistițiului încheiat cu Austro-Ungaria, trupele germane nu dispun decât de 15 zile pentru a trece prin acea țară, acest comandament n'a luat măsurile necesare pentru a liberă România în acest interval și a provocat astfel ofensiva Aliaților pe teritoriul român. Pentru a împedecă ca România să redevie teatru de luptă este absolută nevoie ca trupele germane să părăsească în termin de 24 ore teritoriul român. Odată acest termin trecut trupele vor trebui să depună armele și să se abție dela orice destrucție și violență, pentru care guvernul german va fi făcut răspunzător. Așteptăm un răspuns până mâine sară la ora 9. Dacă nu-l vom primi, vom fi siliți să întrebuințăm forța pentru a ajunge rezultatul de mai sus“.

10/23 Nov. 1918.

Pela orele 11 a. m. un aeroplan care sbură pe deasupra orașului Buzău, s'a scoborît la nivelul caselor și a aruncat mai multe sute de foi volante. Lumea a alergat după ele și fiecare să silea să pună mâna pe câte o foaie. Un prietin mi-a dat și mie una. Am cetit pe o parte manifestul Regelui, dat cu ocazia venirii la putere a guvernului generalului Coandă, și pe care cetitorii mei l'au văzut publicat în ziua de *27 Oct./9 Nov. 1918*. Pe fața a două să află decretul de *mobilizarea armatei* și punerea ei pe picior de războiu pe ziua de 28 Oct./10 Nov., însoțit de două manifeste: unul adresat Românilor și celalalt Ostașilor.

Primul sună astfel: „Români! Când la 14 August 1916 v'am chemat la lupta pentru desrobirea fraților voștri, am avut credința nestrămutată că dreptatea cauzei noastre va birui și că isbânda va fi de partea puternicilor aliați de cari ne legam soarta. Deși neînvinse și însuflețite de cel mai bărbătesc avânt armatele noastre, încunjurate de vrăjmași din toate părțile prin prăbușirea Rusiei, au fost silite, iarna trecută, să întrerupă lupta pe care aliații au urmat'o cu atâta hotărâre și cu atâta glorie. Azi fiindu-ne iarăși cu putință să unim oștirile noastre cu cele ale Aliaților suntem datori să reintrăm în luptă alături de ei, pentru ca tot împreună cu ei să mergem la biruința definitivă, care ne va aduce roadele întregi ale jertfelor și ale vitejiei noastre. Români! Suferințele neamului românesc atât de greu încercat în cursul veacurilor sunt pe sfârșite. In clipa în care Aliații trec Dunărea și ne putem regăsi lângă ei ca să isgonim pe inamicul care de doi ani încalcă și jefuește pământul strămoșesc, Sunt încredințat că veți răspunde chemării Mele cu aceeași dragoste de țară și că România va vedea împlinindu-se visul de veacuri al Neamului nostru: *Unirea tuturor Românilor*. Liberi și uniți, o viață sănătoasă și puternică să asigură întregului popor român. Copiii copiilor noștri vor binecuvântà străduințele voastre și vor slăvi pe cei ce s'au jertfit pentru idealul neamului. Cu Dumnezeu înainte!“

Al doilea manifest are cuprinsul următor: „Ostași! Ora mult așteptată de tota suflarea românească și în deosebi de voi, vitejii Mei ostași, a sunat în sfârșit după lungă și dureroasă așteptare. Trecerea trupelor aliate peste Dunăre, ne impune ca o sfântă și patriotică datorie să luăm iarăși arma în mână ca să isgonim împreună cu ele pe vrăjmașul cotropitor din țară și să aducem liniște populațiunii asuprite. Regele vostru vă chiamă din nou în luptă ca să înfăptuiți visul nostru de atâtea veacuri: Unirea tuturor Românilor, pentru care în anii 1916—1917 ați luptat cu atâta vitejie. Sufletele acelor căzuți pe câmpul de onoare vă binecuvântează pentru această ultimă sforțare; privirile credincioșilor noștri aliați sunt îndreptate cu dragoste și încredere spre Țara noastră și fiii ei, camarazii voștri de armă din birui-

toarele armate franceze şi engleze, cari vin în ajutorul nostru cunosc vitejia voastră dela Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti; arătaţi-le că timpul de aşteptare n'a putut să slăbească braţul Ostaşului Român. Fraţii noştri din Bucovina şi din Ardeal vă chiamă pentru ultima această luptă ca prin avântul vostru să le aduceţi eliberarea din jugul străin. Biruinţa e a noastră şi viitorul va asigură întregului neam românesc viaţa pacinică şi fericită. Inainte deci cu vitejia strămoşească. Dumnezeu este cu noi!"

In urma mobilizării, Regele a luat comanda supremă a armatei române. Marele Cartier General constituindu-să, generalul Prezan, a fost numit ca şef al lui.

Generalul francez *Berthelot*, marele pretin al României, după ce a luat parte cu vitejie la marea ofensivă franceză de pe frontul apusan şi după ce armatele germane au fost învinse, conform promisiunii ce ne-a făcut la despărţire (vezi ziua de: *28 Febr./13 Mart. 1918)*, s'a grăbit să vină la Salonic şi de acolo, în fruntea armatei Aliaţilor noştri, s'a repezit să ne vină în ajutor, trecând Dunărea, între Rusciuc şi Zimnicea, stabilindu-şi deocamdată marele cartier la Giurgiu.

In momentul când trupele franceze au trecut Dunărea, generalul Berthelot, comandantul armatei dunărene, a adresat populaţiei următorul apel: „Români, la arme! La arme, Români! Trupele franceze trec astăzi Dunărea pentru a vă ajută să vă eliberaţi de jugul sub care inamicul credea să vă îngenunchieze. De opt luni de zile aţi fost cu toţii în măsură de a judecà brutalitatea inamicului, care vă socotea în puterea lui. Voi mai cu deosebire, oameni din Oltenia şi din Muntenia, care de doi ani de zile aţi suferit ocupaţia, aţi putut constatà obrăznicia şi barbaria duşmanului, care să numeşte civilizat. Germanii au pustiit câmpiile voastre şi au golit grajdurile voastre, au prădat casele voastre, au aşezat robia şi foametea la vetrele voastre, ferm hotărîţi, ei înşişi au spus'o, *să nu vă lase decât ochii pentru a plânge.* Ceasul răsbunării, sau mai bine zis, ceasul dreptăţii a sunat. Invins pretutindenea, acolo unde nu este sdrobit, duşmanul este pretutindeni pus pe fugă. Clipa a sunat de a arde sdreanţa de hârtie care ne-a fost adusă la Bucureşti. Soldaţi! Batalioanele voastre să se unească cu ale noastre. Ţărani, sculaţi-vă şi luaţi armele împotriva cotropitorului. Acesta este apelul Patriei Române, pentru care voi aţi suferit. Acesta este apelul guvernului vostru, care a jertfit totul pentru „Marea Românie". Acesta este apelul strămoşilor, a umbrei lui Ştefan cel Mare, Mihaiu Viteazul, Mircea cel Bătrân. Acesta este strigătul feciorilor şi fraţilor voştri căzuţi cu glorie pe câmpul de bătaie dela Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti, şi pretutindeni unde a fost nevoie de apărarea pământului. Iar mâine veţi vedea steagul englez şi tricolorul francez, fâlfăind alăturea de tricolorul vostru la puternica suflare a victoriei şi a libertăţii. Sculaţi-vă, fraţi Români, şi aruncaţi-vă asupra duşmanului!"

D. *Victor Antonescu*, fostul ministru de finanțe și actualul nostru ministru plenipotențiar la Paris, sosind în București, a făcut următoarele destăinuiri: „In urma tratatului de pace pe care Germania îl impunea României simpatiile pe cari le-am avut în Franța au crescut din cauza nenorocirii nemeritate care ne isbise. Aliații au avut conștiința că într'un moment greu au cerut României un sacrificiu mare pe care ea l'a dat și deci n'au pregetat un singur moment să o cheme la victorie. Mesagiul pe care l'am adus din partea guvernului francez țării mele, la Iași, erà un mesagiu de pretinie strânsă prin care ne chiamă să participăm la victoria finală. Nu ni se cerea de data asta sacrificiu, ci cooperarea într'o solidaritate strânsă cu Aliații, în momentul victoriei ce să apropià cu pași repezi. Țara noastră a înțeles că momentul istoric pentru ea sună și n'a ezitat să-și facă ultima ei datorie. Sunt convins că sacrificiile imense ce România ș'a impus vor rodi peste așteptări și că de data aceasta Congresul mondial va da satisfacție integrală aspirațiilor noastre naționale. Cum am venit? nu prea importă; ceeace este esențial e că trebuie să-mi fac datoria către țară și cu orice riscuri să aduc țării mele cuvântul mântuitor al Franței și al marelui bărbat care stă în fruntea ei, d. Clemenceau. Am venit cu aeroplanul dela Salonic la Iași, fiindcă nu aveam alt mijloc de a veni. Am sosit la Iași acum o lună și timp de trei săptămâni, afară de puține persoane, nimeni n'a fost în curent cu sosirea mea. Sper că mâne voiu plecà la Giurgiu spre a întâlni pe d. general Berthelot și de aci la Salonic spre a vorbi cu generalul d'Esperey. Peste 12 zile cel mult cred că voiu fi iarăși la Paris".

11/24 Nov. 1918.

Astăzi s'a oficiat în Catedrala Episcopiei din Buzău un *Te-Deum* și s'au înălțat rugăciuni de mulțumire celui Atotputernic pentru ajutorul dat neamului românesc spre a să întregi și ași vedea realizat visul secular.

M. S. Regele Angliei, George R. I., a trimis Regelui nostru următoarea telegramă: „Cu prilejul încheierii armistițiului cu Germania, trimit un mesagiu de salut amical țării tale valoroase, aliatei noastre. Biruitorii dela Mărășești pot rămânea asigurați că faptele săvârșite și jertfele lor nu vor fi zadarnice și că pot privi viitorul cu noi speranțe și cu încredere. Gândurile mele au fost mereu la tine și cu regina în tot timpul zilelor negre care au apăsat asupra țării tale".

Președintele republicei franceze a primit dela d. Tacke Ionescu, următoarea telegramă: „Istoria va spune dealungul veacurilor că sub președinția voastră Franța ș'a regăsit teritorul său și Alsacia și Lorena. Impărtășim bucuria voastră și știm că numai victoria armatelor voastre va putea să ne deie unitatea noastră. Consiliul Național al Unității române vă exprimă profunda sa admirație și eterna sa recunoștință". — La aceasta Președin-

tele Poincaré a răspuns astfel: „Vă mulţumesc cordial pentru călduroasa telegramă şi vă reînoesc toate promisiunile mele în ce priveşte grabnica realizare a Unităţii Naţionale a României, pretina Franţei.“

Comitetul naţional al unităţii române din Paris a adoptat într'o şedinţă o adresă de mulţumire către Preşedintele Wilson, care sună astfel: „Mesagiul d-voastre către naţiunea română ne umple inima de bucurie. Intrarea Americei în războiu pentru a scăpă dreptul la viaţa liberă şi independentă a tuturor naţiunilor mari şi mici, a dat naţiunii americane o strălucire



Tache Ionescu.

vecinică. Noi împrumutăm frumoasele şi dreptele cuvinte ale deputatului român Vaida Voevod, care în parlamentul opresorilor din Budapesta a declarat că dela creştinism cel mai important eveniment este mesagiul Preşedintelui Wilson. Naţiunea română unită într'un Stat în întregime democratic şi înfiinţat pe dreptatea pentru toţi, reclamă onoarea să întreţie totdeauna relaţiuni de cea mai sinceră pretinie cu marea democraţie a lumei noi.“

12/25 Nov. 1918.

Monitorul Oficial cu data de 8 Nov. st. v. publică două decrete de mare importanță. Primul declară disolvat parlamentul actual și convoacă o Constituantă pe baza votului universal. La alegerile acestea va participà și Basarabia. Al doilea decret declară anulate toate lucrările fostului parlament.

Legea de expropriere, de împroprietărire și legea electorală să vor promulgà imediat după disolvare pe calea *legilor-decrete*. Aceste legi-decrete desăvârsesc principiile introduse în Constituție de Constituanta din 1917. Noile alegeri să vor face pe baza votului universal la începutul lunei Ianuarie 1919, așa că Corpurile legiuitoare să se poată deschide la 24 Ianuarie, în ziua Unirii Principatelor, care va deveni astfel marea zi a *Unirii tuturor Românilor*.

Un grup de 28 soldați alsacieni-loreni din armata germană, adăpostiți în Spitalul Brâncovenesc din București, au adresat d-lui Greceanu, directorul așezământului, următoarea scrisoare: „Ziua de 11 Noemvrie 1918 a fost o zi de triumf pentru România; ea a marcat evacuarea precipitată a Capitalei de către trupele germane cari, de doi ani o copleșiseră sub povara legilor lor. A fost o zi de bucurie nu numai pentru România, ci și pentru Alsacia-Lorena, care, tot la acea dată, a fost ocupată de glorioasele armate franceze, liberând'o astfel de suferințele îndurate timp de 48 de ani, din cari ultimii 4 și jumătate adevărată muncă silnică. Astăzi, după atâtea suferințe, recucerind împreună libertatea, simțim aceeaș dragoste. Să ne întindem deci o mână frățească și să strigăm la olaltă: Trăiească Franța! Trăiească România! Trăiească Alsacia-Lorena! Și acest strigăt eșit dintr'o singură inimă răsună puternic în sufletul fraților noștri din România, Paris, Mulhouse, Strasburg și Metz".

13/26 Nov. 1918.

Ziarele publică cele două discursuri pe cari le-au rostit la deschiderea Camerii franceze, în ședința dela 5 Septemvrie a. c., domnii *Paul Deschanel*, președintele Camerii, și *George Clemenceau*, președintele consiliului de miniștri, cari vor rămânea istorice și cred că fac o plăcere cetitorilor mei reproducându-le aci. Discursul d-lui Deschanel este acesta: „Răspund irezistibilului avânt al inimilor noastre, adresând omagiul admirației, dragostei și recunoștinții noastre nemărginite armatelor noastre; șefilor, cari prin dibăcia și puterea combinațiilor lor; soldaților, cari prin minuni de eroism și împingând până la limitele extreme spiritul de jertfă au învins armatele germane, înălțând Franța mai presus de ea însăși și salvând cinstea familiei omenești. Gândurile noastre frățești să îndreaptă în acelaș timp spre glorioșii noștri Aliați, ale căror victorii vor rămânea în fața veacurilor patrimoniul comun al universului civilizat și a căror pretinie nu va fi tot așa de scumpă în timp de pace ca și în războiu. Popoa-

rele libere, căci acest războiu este triumful democrației și al libertății lumii, întemeiează împreună o nouă ordine. Prin măreața vitejie a acelora cari își dau viața, prin jertfa morților, cari luptă împreună cu cei vii, omul în aceste momente sfinte, pășește peste cel mai mare popas pe care l'a străbătut vr'odată pe calea sângeroasă a dreptății".

D. Clemenceau a vorbit astfel: „Domnilor. Inflăcăratele cuvinte ale președintelui d-voastre, întărite cu aplauzele d-voastre unanime, sunt ele însile pentru glorioasa noastră armată fericitele începuturi ale înaltelor recompense ce nu lipsesc niciodată datoriei împlinite. In același timp, bunii, vitejii noștri Aliați vor găsi în ele dreptul tribut al unei recunoștințe pretinești ce nu le va fi niciodată precupețită, nici de voi, tovarășii lor de arme, nici de copii, cărora le lăsăm moștenire această amintire permanentă. Soldații noștri, marii noștri soldați, ca să le zicem pe numele lor adevărat, sunt pe cale să respingă, să asvârle în mod victorios hoardele barbariei. Această sarcină va fi continuată până la întreaga desăvârșire ce o datorim marei cauze pentru care a fost vărsat din belșug cel mai frumos, cel mai bun sânge francez. Soldații noștri ne dau această zi mare ce ni să datorește de mult, ziua liberărilor triumfătoare, când vom vedea căzând vechile lanțuri ale celor mai strigătoare impilări ale trecutului pentru așezări noui de dreptate, pentru desvoltări noui de libertate. In momentul când luăm act de evenimentele, cari încurând vor fi cele mai mari, ale celei mai mari Istorii, e drept ca guvernul să se întoarcă spre Adunările parlamentare dela cari i-a venit forța, puterea de a lucrà împreună cu mijloacele de a împinge victoria până la punctul când rodul glorios al atâtor jertfe trebuie să ne fie asigurat. Trebuie să aducem această mărturie Adunărilor Republicei că în zilele cele mai negre, ele n'au șovăit, nu s'au îndoit niciodată. Prin hotărîrile lor statornice în cele mai înalte nezuințe ale datoriei patriotice, ele ne-au dat mijloace materiale și morale ca să învingem, au pregătit, au făcut victoria. Recunoștința țării li să datorește. Cu toții voim ca această victorie să fie, prin voința Franței și a tuturor popoarelor Înțelegerii, o victorie a omenirii. Sarcina este destul de frumoasă. Cei cari vor veni după noi să continue munca!"

Generalul *Pétain*, ridicat la rangul de mareșal, eroul dela Verdun, astăzi comandantul forțelor, cari conform clauzelor armistițiului, ocupă Alsacia-Lorena și teritoriile din dreapta Rinului, a dat trupelor de sub ordinele sale următorul ordin de zi: „Armatelor franceze! Multă vreme ați luptat. Istoria va celebrà tenacitatea și mândra energie desfășurată în acești patru ani pentru Patria noastră care trebuià să învingă, ca să nu moară. Mâne, ca să dictăm și mai bine pacea, vom duce armatele noastre până la Rin. Veți pătrunde pe pământul Alsaciei-Lorenei, care ne este scump, ca liberatori. Veți păși mai departe în țara germană să ocupați teritorii care sunt zălogul necesar al unor

drepte reparaţiuni. Franţa a suferit în ţarinele ei pustiite, în oraşele ei ruinate; are jale multă şi crudă. Provinciile liberate au avut de suferit impilări de neîndurat şi jicniri sângeroase. Dar nu veţi răspunde crimelor săvârşite cu violenţe cari v'ar putea părea legitime în excesul resentimentelor voastre. Veţi rămânea disciplinaţi, respectând persoanele şi averile. După ce aţi înfrânt duşmanul prin arme, îi veţi impune şi mai mult prin demnitatea atitudinei voastre şi lumea nu va şti ce trebuie să admire mai mult, purtarea voastră în isbândă sau eroismul vostru în lupte. Gândul nostru duios să meargă spre morţii noştri,



Mareşalul Pétain.

spre acei acăror jertfă ne-a adus Victoria. Trimit un salut de dragoste întristată fraţilor, mamelor, văduvelor şi orfanilor Franţei, care îşi şterg lacrimile o clipă în zilele acestea de bucurie naţională, ca să aplaude triumful armatelor noastre. Mă închin înaintea drapelelor voastre măreţe!" Incheiu această zi, închinată dulcei Franţe, înregistrând şi manifestaţiunile patriotice din Parlamentul francez cu ocazia cetirii condiţiunilor armistiţiului. După cetirea acestor condiţiuni, d. Clemenceau a zis: „Caut în zadar ce aşi putea adăugà într'un astfel de moment, după acea-

stă cetire în faţa Camerei Reprezentanţilor Franţei. Numai un cuvânt: în numele poporului francez, în numele Guvernului Republicii franceze, trimit salutul Franţei, una şi indivizibilă, Alsaciei şi Lorenei recăpătate. Apoi onoare marilor noştri morţi, cari ne-au adus această victorie". — După aceste cuvinte pline de emoţiune şi întretăiate de aplauze entuziaste, preşedintele Camerei, d. Deschanel, a pronunţat această cuvântare vibrantă: „Iată în sfârşit ora pentru care trăim de 47 de ani, în timpul cărora n'a încetat de a pătrunde în inimile noastre strigătul de desperare al lui Gambetta şi Jules Grosjean, acela de victorie al lui Edgard Quinet şi al lui Georges Clemenceau, patru zeci şi şapte de ani, în timpul cărora Alsacia-Lorena, sugrumate n'au încetat să întoarcă către Franţa inima lor îndurerată. Mâine vom fi la Strasburg şi la Metz. Nici o vorbă omenească nu poate egală această fericire. Provincii cu atât mai scumpe inimilor noastre cu cât aţi fost mai nenorocite. Un duşman barbar voiă să facă din voi semnul cuceririi noi, zălogul unităţii noastre naţionale!" — In fine, în mijlocul unei emoţiuni de nedescris, deputatul socialist *Albert Thomas* a propus să se acorde onorurile şedinţei celor doi deputaţi din Alsacia-Lorena: d-nii *Albert* şi *Weil*, cari să aflau în acel moment într'o tribună a adunării. La această propunere Camera isbucneşte în *Vivats*. Apoi deputaţii să amestecă cu publicul care întonează *Marsilieza*.

14/27 Nov. 1918.

In Viena au fost mari lupte pe strade, multe clădiri importante au suferit stricăciuni mari de pe urma bombardării. In urma acestor turburări s'a proclamat *Republica*. In acest mod s'a prăbuşit pentru vecie *Imperiul Austriei* şi cu el întreaga *Monarhie Austro-Ungară*, care s'a descompus în: Republica Austriei germane, Republica Ungariei, Republica Ceho-Slovacă, Statul Poloniei la Nord, Statul Iugo-Slav la Sud, iar Italienii s'au alipit la Italia, precum Românii s'au unit cu Patria-Mumă, formând România Mare!

Impăratul şi Regele Austro-Ungariei a rămas în suspensie şi cine ştie unde îşi va găsi vr'un cuib? Toată lumea ştie că Imperiul Austriei în timpul existenţei sale seculare a trăit prin minciună şi a guvernat printr'o politică perfidă, opunând pe unii contra altora, neutralizând în mod mutual revendicările, aspiraţiunile diferitelor naţionalităţi din cari să compunea, după maxima: *divide et impera*, şi care monarhie a comis faţă de toate naţionalităţile ei cele mai mari nelegiuiri după interesele momentane şi variabile a Dinastiei de Habsburg, cu toate că pe frontespiciul Palatului imperial din Viena stă scris cu litere mari: *Justiţia Regnorum Fundamentum*. Nu să poate găsi în întreaga istorie un exemplu aşa de tipic prin care cuvintele să ascundă mai cu nerusinare *adevărul*. După o viaţă destul de sbuciumată de mai multe veacuri, Austria ar fi avut o bună ocazie după dezastrul

dela *Sadova* din 1866 ca să-şi schimbe radical organizaţia de Stat, constituindu-să într'o *monarhie federalistică*, în care toate naţionalităţile să fie autonome, să se guverneze şi să se desvolte fiecare după geniul său, mulţumind astfel toate popoarele şi ţinându-le strânse prin dragoste şi devotament în jurul Tronului. Dar, în loc să facă aşa, ea s'a transformat, după stăruinţa şi sub ameninţarea Ungurilor, într'o Monarhie dualistică, în monstrul cu două capete, numit: *Austro-Ungaria*, împărţind Imperiul habsburgic în două jumătăţi, dând Nemţilor egemonia în Austria şi Maghiarilor egemonia în Ungaria. Omenirea întreagă a fost martoră la suferinţele pe cari le-au îndurat naţionalităţile în timp mai bine de o jumătate de veac şi cum acestea căutau să-şi găsească scăparea în orice parte ar fi. Mulţumită, de o mie de ori mulţumită acestui mare războiu mondial, acestui războiu sfânt, care a întrecut prin măreţia lui toate războaiele de pe pământ şi în urma căruia a răsărit *Soarele libertăţii* pentru întreaga suflare omenească; astăzi din cenuşa acestui monstru bicefalic, s'au renăscut atâtea State tinere şi viguroase, cari de acum înainte vor putea să arate lumii toate comorile ascunse în fiinţa lor şi toată puterea de viaţă, care era comprimată în sânul lor sub capacul de fier al barbarilor, contribuind şi ele la civilizaţia omenirii.

15/28 Nov. 1918.

La intrarea armatelor române în Transilvania, şeful statului maior, generalul *Prezan*, a dat următoarea proclamaţie către Ardeleni: „Români! Din înaltul ordin al M. S. Regelui Ferdinand I, în urma chemării Comitetului Naţional Român, armata noastră a trecut Carpaţii pentru a desfiinţă hotarele cari să ridicau între noi, rupând în două trupul aceluiaş neam. Păşind cu dragoste frăţească pe pământul Transilvaniei, oştirea română vine în numele unor sfinte drepturi naţionale şi omeneşti pentru a garantă libertatea deplină a tuturora. Insufleţiţi de aceste gânduri, asigurăm pe toţi locuitorii pământului românesc până la Tisa şi Dunăre, fără deosebire de neam şi de lege, că vom păzi cu credinţă viaţa şi avutul tuturora. Indemnăm deci întreaga poporaţie ca, sub paza oastei române, să-şi continue ocupaţiile obicinuite, astfel ca viaţa normală în sate şi oraşe să nu sufere nici o turburare. Fiecărui locuitor îi să va respectă libera exercitare a drepturilor sale cetăţeneşti, dar în acelaş timp să pune în vedere tuturora că orice încercare de a provocă dezordine, de a săvârşi acte de violenţă sau de nesupunere să va pedepsi cu toată severitatea. Români! Pe câmpiile Turzii, unde deodată cu trupul Marelui Voevod Mihaiu a căzut înfrânt şi visul nostru secular, astăzi flutură din nou mândrele flamuri române, înfăptuind pentru vecinicie *Unirea tuturor Românilor!*“

Generalul *Traian Moşoiu*, comandantul Diviziei a 7-a, în momentul intrării sale în Ardeal în fruntea trupelor române, a

publicat următoarea proclamaţiune: „Români! decând pe malul Căpuşului Voevodul Gelu a murit ca un erou, rezistând cu înverşunare cotropitorului barbar, stăpânire străină s'a aşezat în mândrul nostru Ardeal. O mie de ani au trecut de atunci, şi în tot timpul acesta, o singură dată lanţurile sale au fost sfărîmate de către cel mai mare visător al neamului nostru. Dar Mihaiu Viteazul a căzut răpus mişeleşte şi visul s'a spulberat. Iarăşi veacuri de amară robie care v'au înfrânt, dar v'au oţelit sufletele. Clipa visată de toţi, prevestită de glasul atâtor profeţi, sfinţită cu sângele atâtor martiri luptători ai idealului nostru a sosit acum. Astăzi lanţurile cad pentru totdeauna. Armata română păşeşte încrezătoare în Ardealul frăţesc. Dorobanţii păşesc cu încredere, şi, în fruntea lor, umbra marelui Mihaiu Voevod să îndreaptă spre pământul visat, spre pământul unde mişelia stră-



Generalul Traian Moşoiu.

inilor au pus sfârşit minunatei sale vieţi. La sărbătoarea victoriei şi a împlinirii destinelor, grăbesc umbrele mari ale eroilor, cari au crezut în acest ideal şi au murit pentru el. Sosesc Horia, Cloşca şi Crişan, şi Iancu vine cu mândri lui Moţi. Sufletele noastre, sub privegherea lor, să se unească într'un singur suflet, în marea sărbătoare a Unirii celei veşnice. Români! Cu noi aducem Libertatea, iar pe steagurile noastre este scrisă Dreptatea! Din ordinul M. S. Regelui Ferdinand I, a Celui mai viteaz şi mai înţelept dintre Regi, trecem peste nedreptele hotare cari ne-au despărţit zece veacuri, şi, ştergând amintirea timpurilor de durere şi de umilinţă, vă întindem o mână frăţească pentru a în-

tări legătura care de acum nu trebuie să se mai desfacă, nici nu să va mai desface!"

Inima îmi tresaltă de bucurie când văd că mândrele armate române au intrat din nou în Ardeal, și acuma pentru a nu-l mai părăsi niciodată. Ardealul, visul de aur al lui Mihaiu Viteazul și al nostru tuturor; Ardealul, care cuprinde milioane de suflete românești; Ardealul cântat de poeții noștri; Ardealul cu doine fermecătoare și cu aur mult în sânul lui; Ardealul este acum al nostru și numai al nostru!

Toți Românii din Ardeal și din părțile ungurene sunt hotăriți să se unească cu România, formând o Românie Mare. Pentru aceasta s'au format garde naționale din regimentele românești, cari cu un devotament și o disciplină vrednică de admirat veghează la păstrarea ordinei, în contra bandelor înarmate de Unguri, cari încearcă să provoace turburări. Conducătorii poporului român opresc pe frații noștri de a să dedâ la răsbunări, vrând să dovedească lumii că sunt vrednici de timpurile mari pe cari le trăim. In ținuturile românești nu există bolșevism, deoarece fiecare român este pătruns de demnitatea care să cere cetățenilor din România Mare.

Doi delegați ai Consiliului național al Românilor din Ardeal și Ungaria, profesorul *Nicolae Bălan* din Sibiiu și Căpitanul *Precup* au venit la Iași ca să se pună în atingere cu oamenii guvernului nostru, cu oamenii fruntași ai partidelor politice și cu reprezentanții Puterilor aliate. Domnul *Ion I. C. Brătianu*, îndrumătorul războiului nostru național, primind pe acești delegați le-a declarat următoarele: „Ambele aceste mari provincii să vor uni fără autonomie. Aceasta pentru ca în comun să se cimenteze un puternic partid democratic național, care să realizeze marile reforme sociale și politice, cari vor pune bazele României viitoare!" D. Brătianu a sfătuit delegația ca să lupte împreună cu democrația din Regat pentru înfăptuirea integrală a votului universal, a împroprietăririi țăranilor și pentru marea revendicare socială care este cointeresarea tuturor lucrătorilor la beneficiile industriilor la cari participă cu munca lor. In ce privește naționalitățile, d-sa a declarat că trebuie să se deie desăvârșită libertate de desvoltare culturală și libertate deplină tuturor confesiunilor. Aceasta pentru a asigură în granițele României Mari dreptate și libertate pentru toate națiunile.

Mergând la ministrul Franței, delegația a exprimat recunoștința adâncă a poporului din Ardeal și Ungaria pentru sprijinul cald pe care Franța li l'au acordat întotdeauna. Românii de peste munți sunt convinși că acest sprijin îl vor avea și mai departe. Până astăzi despărțiți de Franța prin politica de oprimare a Ungurilor, Românii transilvăneni nu au putut să aibă un contact mai strâns cu marele popor francez. Ei speră că după ce vor face unirea să vor putea bucură și ei de toate binefacerile civilizațiunii și spiritului francez. Apoi delegații au supus la cu-

noştinţa ministrului francez că Românii din Ardeal şi Ungaria au hotărît unirea lor cu România. Ministrul Franţei, d. *de Saint-Aulaire*, răspunzând a spus că Transilvănenii şi Românii din Ungaria, cari au fost în vremea din urmă în România, cunosc toată solicitudinea şi toată dragostea pe care o au Franţa şi d-sa pentru poporul român din Ardeal şi Ungaria. D-sa speră că Unirea cu România să va îndeplini în cele mai bune condiţiuni. D. de Saint-Aulaire a invitat apoi şi pe d-nii *Barclay*, ministrul Angliei, *Wopicka*, ministrul Americei, şi pe *Auritti*, reprezentantul Italiei, cărora le-a prezentat pe delegaţi, cari le-au repetat şi lor aceleaşi declaraţiuni. Reprezentanţii Aliaţilor au luat act de declaraţia delegaţilor şi au promis că vor comunică guvernelor lor dorinţa de unire a Românilor din Transilvania şi Ungaria.

Din ziare am aflat că în toate satele şi oraşele din Ardeal şi părţile ungurene s'au format *sfaturi naţionale*. In Arad *consiliul naţional român* să compune din puţinii deputaţi, cari au putut fi aleşi ţinând pepturile împotriva baionetelor ungureşti şi din alţi fruntaşi ai neamului nostru. Consiliul acesta s'a declarat în permanenţă. El are la dispoziţie *legiunea română* din Arad, pusă sub comanda Lt. Colonelului *Sârbu*. Conducătorii legiunii române au răspândit o proclamaţie către toţi Românii din Comitatul Aradului, îndemnându-i să vină cât mai repede sub steagul tricolor. Sfatul naţional din Sibiiu a publicat următorul apel: „Fraţi Români! Au căzut lanţurile robiei de veacuri. Naţiunea română astăzi e liberă şi sigură pe soarta ei. Noi vrem însă o libertate în rânduială. Piară dintre noi dezordinea şi anarhia. De aceea pentru a apăra interesele sfinte ale neamului şi a ţinea buna rânduială şi linişte, am format sub comanda românească a ofiţerilor de un sânge cu noi o *legiune română*, sub steagul nostru tricolor, căruia îi jurăm credinţă nestrămutată. Apelăm la toţi Românii buni de arme şi iubitori de neam din Sibiu şi jur să intre în această legiune care va fi condusă de Maiorul *Valeriu Liuba*".

Consiliul naţional român din Ardeal are la dispoziţia sa aproape întreg Corpul 12 austriac, compus în majoritate de soldaţi români ardeleni. Cu concursul acestor trupe s'a putut captură la sud de Sibiiu 30 trenuri germane cu alimente furate din România.

Intreaga reţea de cale ferată din Ardeal este în stăpânirea Românilor şi pusă sub paza şi conducerea trupelor ardeleneşti.

16/29 Nov. 1918.

Ieri, Joi, *15/28 Nov. 1918*, s'a proclamat în Cernăuţi *Unirea Bucovinei cu România*, de către Congresul general al Bucovinei, care s'a întrunit în sala Sinodului. Congresul a fost deschis de către octogenarul consilier consistorial *Dionisie Bejan*, ca preşedinte de vrâstă. Congresul a ales apoi ca preşedinte pe d. *Iancu*

Flondor, care, în aplauzele nesfârşite ale Congresului, ocupă scaunul prezidenţial şi într'o frumoasă cuvântare plină de avânt arată scopul măreţ al Congresului, salutând pe oaspeţii basarabieni şi ardeleni. A dat apoi cetire următoarei *rezoluţiuni*, care a fost primită cu aplauze şi ovaţiuni nesfârşite:

„Congresul general al Bucovinei întrunit astăzi, Joi 15/28 Noemvrie 1918, în sala sinodală din Cernăuţi, considerând că dela Fundarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ţinuturi ale Sucevei şi Cernăuţilor, a făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s'a închegat ca Stat; că în cuprinsul hotarelor acestei ţări să găseşte vechiul scaun de Domnie dela Suceava,gropniţele domneşti dela Rădăuţi, Putna şi Sucevita; precum şi alte multe urme şi amintiri scumpe din trecutul Moldovei; că fiii acestei ţări umăr la umăr cu fraţii lor din Moldova şi sub conducerea acelorași Domnitori au apărat dealungul veacurilor fiinţa neamului împotriva tuturor încălcărilor dinafară şi cotropirii păgâne; că în 1774, prin vicleşug, Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei şi cu deasila alipită Coroanei Habsburgilor; că 144 de ani poporul bucovinean a îndurat suferinţele unei ocârmuiri străine, care-i nesocotea drepturile naţionale şi care prin strâmbătăţi şi persecuţie căută să-i înstrăineze firea şi să-l învrăjbească cu celelalte neamuri cu cari el voieşte să trăiască ca frate; că în scurgere de 144 de ani Bucovinenii au luptat ca nişte mucenici pe toate câmpiile de bătălie din Europa sub steag străin pentru menţinerea, slava şi mărirea asupritorilor lor şi că ei drept răsplată aveau să îndure micşorarea drepturilor moştenite, isgonirea limbei lor din viaţa publică, din şcoală şi chiar din biserică; că în acelaş timp poporul băştinaş a fost împedecat sistematic de a să folosi de bogăţiile şi isvoarele de câştig ale acestei ţări şi despoiat în mare parte de vechia sa moştenire; dar că, cu toate acestea, Bucovinenii n'au perdut nădejdea, că ceasul mântuirii, aşteptat cu atâta dor şi suferinţă, va sosi şi că moştenirea lor străbună, tăiată prin graniţe nelegiuite, să va reîntregi prin realipirea Bucovinei la Moldova lui Ştefan; ei au nutrit vecinic credinţa că marele vis al neamului să va înfăptui prin Unirea tuturor ţărilor române dintre Nistru şi Tisa într'un Stat naţional unitar; constată că ceasul acesta mare a sunat! Astăzi, când după sforţări şi jertfe uriaşe din partea României şi a puternicilor şi nobililor săi Aliaţi s'a întronat în lume principiile de Drept şi Umanitate pentru toate neamurile, şi când în urma loviturilor sdrobitoare Monarhia austro-ungară s'a sguduit în temeliile ei şi s'a prăbuşit, şi toate neamurile încătuşate în cuprinsul ei s'au câştigat dreptul de liberă hotărîre de sine, cel dintâiu gând al Bucovinei desrobite să îndreaptă către Regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea desrobirii noastre. Drept aceea, noi, Congresul general al Bucovinei, întrupând suprema putere a ţării şi fiind învestit singur cu putere legiuitoare, în numele Suveranităţii naţionale

hotărîm: *Unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei*, în vechile ei hotare până la Ceremuş, Colaciu şi Nistru, *cu Regatul României*".

Acest act, votat în unanimitate, în aplauze furtunoase şi cu entuziasm delirant, a fost adus la cunoştinţa M. S. Regelui Ferdinand al României, precum şi la cunoştinţa reprezentanţilor Puterilor aliate prin firul telegrafic. Telegrama către M. S. Regele sună aşa: „Congresul general al Bucovinei, care întrupează suprema putere a ţării, în numele Suveranităţii Naţionale, a votat astăzi în unanimitate Unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei în hotarele ei actuale cu Regatul României. Mulţumind Proniei cereşti că ne-a învrednicit de a vedea ispăşită nelegiuirea ce s'a săvârşit acum 144 de ani faţă de ţara noastră şi mândri că avem fericirea de a aclamă pe Maiestatea Voastră Domn liberator şi purtător de grije al Bucovinei, rugăm să ne primiţi sub sceptrul Maiestăţii Voastre şi, reînodând firul istoric rupt cu silnicie înainte de un veac şi jumătate, să reînoiţi strălucirea Coroanei lui Stefan. Maiestate, să trăiţi mulţi şi fericiţi ani! Trăiască M. S. Regina! Trăiască Dinastia!"

După votarea acestui act istoric, s'au ţinut mai multe cuvântări înflăcărate şi lumea s'a îndreptat spre piaţa principală a oraşului, unde s'a încins o măreaţă Horă a Unirii, iar piaţa a primit de azi înainte numele de *Piaţa Unirii*.

Vrednică de amintit este şi telegrama dată M. S. Regelui de d.prof. universitar *Sextil Puşcariu* şi care glăsueşte astfel: „Măria Ta! Venim ca soli ai bucuriei, — şi mulţumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit pe noi cu cinstea aceasta, — ca să aducem inimile şi sufletele Moldovenilor de peste Molna, inimile pline de mulţumită şi eternă recunoştinţă pentru ocrotirea ce ne-aţi dat ca să împlinim visul părinţilor noştri, şi sufletele primenite în anii grei de suferinţă, care nu cunosc altă dorinţă decât de a putea lucrà şi ele la alcătuirea României. Venim, Măria Ta, să vă aducem veşti că, în clipa când vechiul ţinut al Sucevei şi Cernăuţilor, cu ocolul Câmpulungului şi Coţmanului au fost unite cu Ţara Mamă, sub lespedea din Putna, Sfântul după o sută patru zeci şi trei de ani de somn greu, turburat de visuri urîte şe aflat iar odihna, căci, de acum ştie că soarta fiilor săi este pusă în mâna Regelui Ferdinand, eliberatorul tuturor Românilor ! Să trăeşti Măria Ta !"

17/30 Nov. 1918.

Capitala Ţării, în culmea bucuriei, după doi ani de robie, să pregăteşte să-şi primească, după cum să cuvine pe iubiţii Suverani, însoţiţi de eroii biruitori. Steagurile pretutindenea îşi flutură fâşiile tricolore, iar glastrele şi jerbele împodobesc balcoanele, soclurile de marmură ale statuielor să încing cu ghirlănzi, inspripţii frumoase să ridică pe stâlpi de lemn frumos împodobiţi dealungul străzilor, apoi deasupra trecătorilor principale să îndoaie minunate arcuri de triumf. Pregătirile să urmează necontenit şi fără oboseală.

Tribune să înalţă în anumite locuri, împodobite cu flori, verdeaţă şi steguleţe. Ziua mare, strălucioare ca şi învierea unui neam întreg să apropie, este aci, este ziua de mâne...

Primăria oraşului Bucureşti chiamă la această mare sărbătoare pe toţi locuitorii ei prin astfel de cuvinte, lipite pe la toate răspântiile : „Cetăţeni ! După doi ani de grele suferinţe, în care timp vrăjmaşul trufaş şi crud nu v'a scutit de nici o umilinţă şi de nici o suferinţă, zile mari, zile de glorie să ridică pentru voi şi pentru toată românimea. Cetăţeni ! Duminecă dimineaţa, M. M. L. L. Regele şi Regina tuturor Românilor, însoţiţi de augusta lor familie, intră în iubita lor Capitală, încunjuraţi de slavă şi de dragostea fără margini a Poporului întreg. Maiestatea Sa Regele revine în mijlocul nostru, păşind glorios în fruntea bravelor armate române apărătoare dârze ale pământului străbun. Virtuţilor minunate ale acestor ostaşi, trup din trupul nostru, le datorim zilele de glorie neperitoare care sunt : Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti. Lor le datorim libertatea ţării şi mărirea Patriei. Cetăţeni ! Alături de voinicii noştri păşind împreună frăţeşte vor intră trupele Aliaţilor noştri. Ele ne aduc solia isbândei depline şi a păcii. Să-i salutăm cu iubire şi cu respect. Sunt soldaţii cari au suferit şi s'au jertfit pentru cauza dreptăţii şi a civilizaţiei. Niciodată în tot timpul Istoriei, virtuţi mai multe nu s'au pus în slujba unor scopuri mai nobile. In capul acestor minunate oşti, Cetăţeni, veţi recunoaşte pe iubitul general Berthelot, soldat al Franţei şi soldat al nostru. Salutaţi în el un mare oştean şi un mare prietin al României. Cetăţeni ! Să eşim cu toţii înaintea Suveranilor noştri, înaintea oştenilor noştri şi bravilor noştri aliaţi. Să le facem primirea care să cuvine să fie făcută de un popor de cetăţeni liberi şi conştienţi de însemnătatea istorică a zilelor pe cari le trăim. Frumuseţa şi măreţia primirii să stea în entuziasmul nostru, în dragostea noastră şi în simţul nostru de ordine. Să arătăm tuturor că în sufletele Românilor stau neclintite două credinţi : în Patrie şi în Rege. Ridicaţi-vă inimile la înălţimea vremurilor, fiţi mari ca ele şi însemnaţi-vă în amintirile voastre şi în ale copiilor voştri, ziua cu care începe viaţa glorioasă a României Mari."

Un ziarist dela *Chemarea* din Iaşi, întrebând pe iubitul nostru Suveran ce poate spune asupra situaţiei de faţă, Maiestatea Sa i-a zis : „Pune mâna pe inima d-tale, ea bate ca şi a mea. Ascult-o şi ea îţi va spune ce gândesc Eu în clipele acestea". La întrebarea că ce crede Maiestatea Sa de efectul pe care l'au produs decretele-legi în cercurile politice, Regele, fără să-i dea un răspuns direct, i-a răspuns: „Datoram soldaţilor ţărani cuvântul Meu. Mi l'am ţinut".

Un alt ziarist ieşan, întrebând pe iubita noastră Suverană când va merge în Ardeal, M. Sa i-a zis : „In Ardeal ? E cea mai tainică dorinţă a mea. Sunt atâtea lacrimi de şters, atâtea dureri de alinat şi atâţi orfani de mângâiat, dar cine ştie cât timp va mai trebui să treacă până voiu merge în Ardeal... Dar până atunci mă voiu

duce la Bucureşti pe care îl iubesc aşa de mult. A suferit atâta că suferinţa mi-l face şi mai drag."

Am cetit în ziarul *Chemarea* din Iaşi următorul toast rostit de M. S. Regele la serbarea *Cavalerilor Ordinului Mihaiu Viteazul:* „Camarazi! Am dorit să fim astăzi împreună. Şi în toţi anii doresc ca de ziua marelui Voevod, toţi *Cavalerii Ordinului Mihaiu Viteazul* să ne întrunim pentru a păstră cultul pentru primul Domn al Românilor. Pentru noi marele Voevod e prima fulgerare a vrerii neamului românesc. Pe aceleaşi drumuri, ale munţilor Carpaţi, pe unde au trecut oştile lui Mihaiu, au trecut astăzi şi armatele noastre. Gândul meu să îndreap'ă, în aceste clipe solemne către ostaşii cari au perit apărând pământul Patriei şi cu jertfa vieţii lor, mărind gloria neamului. Amintire neştearsă glorioşilor noştri morţi, iar vouă, camarazi, sănătate!"

D. *Ion I. C. Brătianu* a trimis Primului Ministru al Franţei, d. *G. Clemenceau*, următoarea telegramă: „Mulţumită sfaturilor pe cari pretinia voastră pentru ţara noastră ni le-a trimis prin Ministrul Franţei şi prin Victor Antonescu şi mulţumită acţiunii Comandamentului francez, reprezentat prin generalul Berthelot, România a putut să-şi reiă locul său alături de acei de care au legat-o cele mai nobile sentimente şi cele mai scumpe aspiraţiuni. Cu o emoţiune uşor de înţeles în această oră decizivă pentru viitorul neamului românesc, gândurile noastre să îndreaptă spre d-voastre şi spre Franţa voastră glorioasă şi de data aceasta vecină". — La această telegramă, d. Clemenceau a răspuns: „Vă mulţumesc sincer pentru sentimentele pe cari ni le-aţi exprimat prin telegrama pe care ni-a transmis'o d. de Saint-Aulaire. Guvernul francez, pe care o veche şi încrezătoare pretenie îl uneşte cu România şi care a simpatizat cu ea în cursul încercărilor pe care le-a percurs, să felicită de a o vedea reintrată în alianţa sa şi lucrând la realizarea unităţii ţărilor române. Fac toate urările pentru desvoltarea sa liniştită şi pentru prosperitatea sa."

Intre guvernele României şi Italiei a avut loc următorul schimb de telegrame cu ocazia reintrării României în alianţa Înţelegerii. D. prim-ministru, generalul *Coandă* a expediat următoarea telegramă: „Intreg poporul român a salutat cu bucurie ziua, când a putut să să regăsească alături de aceia de cari i-a despărţit defecţiunea Rusiei, dar de cari nu s'a despărţit niciodată. Dimpotrivă, el simţia că încercările la care-l condamnă soarta crudă, creată prin această defecţiune, să adaugă la jertfa ce ş'a impus în lupta pentru aşi asigură frăţeasca simpatie a fraţilor săi de arme. In vremurile de încercare ca şi astăzi când trebuie să să împlinească unitatea vechii Dacii, gândurile sale statornice şi frăţeşti, merg spre ilustra Romă a cărei mare şi nobilă amintire fu neperitorul sprijin în luptele noastre seculare. Ţin să exprim Escelenţei Voastre sentimentele aceste în numele guvernului regal, cari sunt expresiunea fidelă a sentimentelor Românilor de pretutindeni, într'un ceas atât de hotărâtor al istoriei lumii şi a desvoltării popoarelor noastre." D. *Orlando*, preşedintele consiliului miniştrilor Italiei, a

răspuns astfel: „Esprim Escelenței Voastre viile mele mulțumiri pentru sentimentele ce a binevoit să-mi esprime prin amabila sa telegramă, în numele guvernului și al poporului român, care s'a ridicat din nou ca să-și apere libertatea și independența. Victoria armatelor aliate, care pecetluește triumful cauzei libertății și a dreptului deschide de asemenea pentru eroica Românie ziua reînvierii. Națiunea italiană unită cu nobila națiune română prin legături de veche și frățească simpatie, salută cu bucurie această zi și esprimă urările sale cele mai călduroase pentru un viitor prosper și glorios al națiunii române."

Incheiu însemnările acestei zile cu *Convocarea* Adunării Naționale din Alba-Iulia de către Marele Sfat al Națiunii Române din Transilvania și Ungaria, pentru ca să voteze *Unirea cu România:* „Istoria ne chiamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii omenești a scos și neamul nostru românesc din întunerecul robiei la lumina conștiinței de sineși. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți. In numele dreptății eterne și a principiului liberei dispoziții a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluția istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră s'au determinat viitorul prin rezoluțiuni în conformitate cu sufletul lor național. E rândul nostru acum. Națiunea Română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvântul său hotărâtor asupra sorții sale și acest cuvânt va fi respectat de lumea întreagă, el este chiar așteptat, pentru ca la gurile Dunării și pe drumul larg, unde comunică pulsul vieții economice între Apus și Răsărit, să să poată înfăptui ordinea și neamurilor împrejmuitoare să li să procure tihna trebuitoare la munca binecuvântată spre desăvârșirea umană. In scopul acesta convocăm Adunarea Națională a națiunilor române din Ungaria și Transilvania la Alba-Iulia, cetatea istorică a neamului nostru, pe Duminecă *18 Novembre* la orele 10 a. m. La adunare vor luà parte: 1. Episcopii români din Ungaria și Transilvania. 2. Toți protopopii în funcțiune ai celor două confesiuni românești. 3. Câte un esmis al fiecărui consistor și capitlu. 4. Câte doi exmiși ai Societăților culturale (Asociațiuni, Fondul de teatru, Asociațiunea arădană, etc.) 5. Câte două exmise din partea fiecărei Reuniuni femeești. 6. Dela fiecare școală medie (gimnaziu, școală reală), apoi dela fiecare institut teologic, pedagogic și școală civilă câte un reprezentant al colegiului profesoral. 7. Câte doi delegați dela fiecare reuniune învățătorească. 8. Garda națională va fi reprezentată prin câte un ofițer și un sodat din fiecare secțiune comitatensă. 9. Câte doi delegați dela fiecare reuniune de meseriași. 10. Delegații partidului social-democrat român ca reprezentanți ai muncitorimii organizate. 11. Tinerimea română universitară prin doi exmiși ai ei; și, în fine, 12. Fiecare cerc electoral, în care locuesc Români, va trimite 5 reprezentanți. Suntem convinși că afară de cei cari vor reprezentà în chipul arătat mai sus toate

păturile sociale ale naţiunii noastre la această istorică adunare, unde să va hotărî soarta neamului nostru pentru vecie, să va prezentă însuşi poporul român în număr vrednic de cauza mare şi sfântă. Să vor luă îngrijiri ca toţi cei veniţi să fie adăpostiţi şi să fie părtaşi la consacrarea celor ce să vor hotărî. Biroul Consiliului Naţional a făcut toate pregătirile pentru reuşita adunării, iar fraţii Români de pretutindeni sunt rugaţi şi ei să dea tot ajutorul. Inainte de începerea adunării să vor face rugăciuni în cele două biserici din Alba-Iulia, cea ortodoxă răsăriteană şi cea greco-catolică. Toate informaţiunile mai departe să dau din partea biroului Consiliului naţional central român din Arad. Fi tare neam românesc în credinţa ta, căci iată să apropie ceasul mântuirii tale. Amin şi Doamne ajută!

18 Nov./1 Dec. 1918.

Astăzi s'a făcut intrarea triumfală a Suveranilor în Capitală în fruntea armatelor române şi aliate. Pe un timp nouros, iluminat însă de entuziasmul unui popor întreg s'au început serbările de azi. Familia regală a sosit din Iaşi la ora 10 în gara Mogoşoaia. Pe amândouă laturile şoselei Chiselef să află înşirată armata, cercetaşii şi şcolarii cu cocarde şi drapele şi o lume mare de popor. In faţa gării s'a format cortegiul. Ivirea suveranilor a stârnit un entuziasm indescriptibil şi uralele nu mai încetau. Infăţişarea lor eră mândră şi strălucitoare de fericire. Regele, la mijloc, călare, mulţumeà publicului surizând. Regina în uniformă de colonel de roşiori, eră deasemenea călare deastânga Regelui, veselă, strălucitoare de sănătate şi de voie bună. La dreapta, numai în tunică, era generalul *Berthelot*, marele nostru pretin şi pe care l'a aclamat lumea. Prinţul Nicolae ţinea cu multă siguranţă frânele calului său şi sta la stânga Mamei sale. Cortegiul format s'a pornit spre rondul întâiu dela şosea. Acolo Suveranii s'au oprit pentru a azistà la un mic serviciu religios, cu care ocazie s'a făcut şi ţintuirea unor drapele noui. După terminarea serviciului religios, cortegiul s'a pornit spre *Piaţa Victoriei*, unde aşteptà Consiliul Comunal, în frunte cu d. *Hălăceanu*, ajutorul de primar, apoi membri guvernului, cu foştii miniştri, şi membri corpului diplomatic, etc.

D. Hălăceanu, oferind Suveranilor pânea şi sarea, a rostit următoarea cuvântare: „Sire! Prea graţioasă Doamnă şi Regină! Cu emoţiune sfântă Poporul Capitalei, salută pe iubiţii săi Suverani. El vede astăzi împlinite toate nădejdile ce l-au frământat în timpul grelelor sale suferinţe şi visurile — pe atunci atât de îndrăsneţe — cu care s'a alinat amarul zilelor de robie. Dumnezeu a dăruit Maiestăţilor Voastre, gloria şi bucuria de a fi strâns laolaltă pe toţi fiii neamului, îndeplinindu-i astfel speranţele cu care s'a hrănit în cursul veacurilor. Aţi desăvârşit menirea istorică a unui popor vechiu, mândru de originile sale şi aţi dat civilizaţiunii o forţă care va şti să să cinstească. Dumnezeu să binecuvinteze pe Maiestăţile Voastre şi pe urmaşii voştri. Oştenilor

ţării, cari au făcut din pepturile lor pavăză la hotare, care şi-au câştigat prin marile lor virtuţi admiraţiunea lumii, care în toate împrejurările au păstrat neclintită încrederea în Dumnezeu, dragostea către Tron şi cinstirea către rosturile Ţării, Poporul Capitalei le aduce prinosul său de recunoştinţă. Aliaţilor noştri, care de 4 ani, să luptă pe toată întinderea globului, împotriva celei mai îndrăsneţe încercări de a să sugrumă libertatea lumii, Poporul român le aduce omagiile şi dragostea sa. Capitala României este mândră de a adăposti astăzi frumoasele şi victorioasele armate ale civilizaţiei. Potrivit tradiţiilor Ţării, îngăduiţi-ne Sire şi Înaltă Doamnă şi Regină, să Vă închinăm Voauă şi Oaspeţilor noştri pânea şi sarea, semnul dragostei şi al ospitalităţii noastre. Să trăiească MM. LL. Regele şi Regina tuturor Românilor! Să trăiească augusta lor familie! Să trăiească în veci glorioasa Armată Română şi bravii noştri Aliaţi!"

M. S. Regele, emoţionat, a răspuns astfel: „Cu o vie bucurie revăd Capitala mea după doi ani de suferinţe prin cari a trecut. Sunt fericit că mă pot întoarce în fruntea iubiţilor mei ostaşi şi însoţit de Aliaţii noştri, în zidurile Capitalei, pentru ca împreună cu poporul Meu şi cu armata biruitoare să culegem roadele unei credinţe nestrămutate în ursita României. Masa cea mare a poporului a îndurat cu demnitate şi răbdare, toate restriştele păstrând nesdruncinate sentimentele de iubire către Patrie şi către Tron. Bucuria mea de a Mă întoarce iarăşi în Capitală, de a mai fi iarăşi în mijlocul iubiţilor mei Bucureşteni este nesfârşită. Plecat acum doi ani cu sufletul mâhnit, Mă întorc astăzi vesel cu pretinii noştri. Frumoasa şi călduroasa primire ce Mi-aţi făcut, sentimentele alese pe care întotdeauna vi le-am cunoscut vor fi pentru Mine de aci înainte amintiri neuitate."

Urale nesfârşite au acoperit cele din urmă cuvinte ale Suveranului. Poporul a făcut ovaţiuni călduroase familiei regale. M. S. Regele a strâns mâna Generalului Coandă, preşedintele consiliului de miniştri. Suveranul văzând pe d. Ion I. C. Brătianu, fost prim-ministru, i-a adresat câteva cuvinte, care la rândul său a salutat respectuos pe Suverani, urându-le bunăvenire. M. S. Regina s'a întreţinut câteva momente cu d. Brătianu. Apoi Suveranii au vorbit cu membrii corpului diplomatic şi cu miniştri. Două aeroplane executau în acest timp interesante viraje la o înălţime mică.

Cortegiul s'a pornit. Urale nesfârşite. Corurile tuturor şcoalelor intonează Imnul regal şi cântece patriotice. Din toate părţile să aud strigătele de: Trăiească România Mare! Trăiească Impăratul Românilor! Trăiească Aliaţii! O mare imensă de flori acoperă drumul căzând din toate părţile, şi în ochii multora să văd lacrimi de bucurie. Imnul regal alternează cu Marsilieza. In urale şi manifestaţiuni călduroase, cortegiul ajunge în Bulevardul Universităţii. In faţa statuei lui Mihaiu Viteazul, la orele 12, sosesc Suveranii şi defilarea armatei începe: armata română cu drapelele ciuruite; cercetaşii; legiunile din Transilvania, Bucovina, Crişana şi

Maramureş, apoi vin armatele aliate, franceză şi engleză, la vederea cărora publicul isbucneşte în urale entuziaste şi nesfârşite. Fiecare Român a simţit străbătându-i sufletul un fior adânc şi puternic de legitimă mândrie şi de înaltă însufleţire. Uralele nu mai conteneau; flori ploua de pretutindenea. Studenţii cântă Marsilieza şi strigă *Vive la France! Trăiească Aliaţii! Trăiească Suveranii!* Este cea mai mare zi pe care au trăit'o cetăţenii Capitalei. Soldaţii aliaţi păşesc mândri pe pământul ţării noastre, unde i-a primit sufletele noastre pline de dragostea ce le păstrăm.

După defilare Suveranii pornesc spre Mitropolie, unde ajung la ora 1 şi unde au fost întâmpinaţi de Mitropolitul Pimen al Moldovei,* Arhiepiscopul Nicodim al Basarabiei şi de clerul înalt, de faţă fiind şi mucenicul Mitropolit Vladimir de Repta.** Mitropolitul Pimen, după primele rugăciuni, a cetit stând în genunchi o rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu pentru ajutorul dat armatei române şi armatelor aliate, apoi a făcut rugăciuni pentru ostaşii morţi pe câmpul de onoare, care au fost ascultate de Suverani şi de azistenţă tot în genunchi. După aceasta d. general Eremia Grigorescu, ministrul de răsboiu, eroul dela Mărăşeşti, azistat de d. general Coandă, prim-ministru, d. general Văitoianu, ministru de interne, d. general Prezan, şeful marelui cartier general, şi de alţi generali, a înaintat în faţa M. S. Regelui şi a dat cetire următorului act, prin care M. S. Regele a fost ridicat la cea mai înaltă treaptă ostăşească, adecă *Mareşal* al Armatei Române. Iată acel document: **Carte de Mareşal.** Neamul românesc şi Oştirea au luptat sub înalta conducere a Măriei Tale, spre a întrupă visul nostru strămoşesc. Pentru vitejia, cu care ai stat dârz, în fruntea Eroilor dela Carpaţi, Dobrogea, Cerna, Jiu, Olt, Neajlov, Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti; — pentru neclintita credinţă ce ai avut în biruinţa flamurilor noastre, în zile de grea cumpănă; — pentru înţeleapta cârmuire a trebilor dinlăuntru şi din afară din vremea

*) S'a remarcat absenţa Mitropolitului Primat *Conon*, dela toate aceste mari serbări, despre care ziarele nu pomenesc nimic. Pentru lămurirea cetitorilor voiu arăta că acest prelat bătrân şi inconştient, ispitit de diavolul, a căzut în negrul păcat al *trădării naţionale*. In timpul ocupaţiei germane a publicat în foi volante, cu iscălitura sa, o *chemare* către vitejii noştri soldaţi, cari luptau atunci la Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti, poftindu-i să nu mai lupte contra Nemţilor, cari ne vreau binele, şi să dezerteze în masă, trecând la duşmani, unde vor fi bine trataţi şi recompensaţi. Aceste foi volante au fost aruncate din aeroplane pe frontul român, în tranşeiele soldaţilor noştri, în sute şi mii de exemplare de către agenţi germani, dar n'au prins, căci bravii noştri soldaţi la cetirea lor îşi făceau cruce ca de satana; au avut aceeaşi soartă ca şi *bolşevismul rusesc*, care nu s'a putut apropia de sufletele lor. Eu cred că ziarele au tăcut pentru ca să nu turbure seninătatea acestor zile mari, dar, desigur, în curând va veni timpul când acest prelat nevrednic va eşi din ascunzătoarea în care să află acum şi să va scobori în locaşul păcătoşilor împreună cu toţi trădătorii, lăsând să să înalţe în locu-i un adevărat apostol al neamului, după placul lui Dumnezeu.

**) Acest mare mitropolit a fost persecutat de guvernul austriac şi dat jos din scaunul său pentru purtarea lui românească (vezi la ziua: *16/29 Aug. 1918*), iar acum a fost reinstalat în toate drepturile sale bisericeşti de către Sfatul Naţional român al Bucovinei. Populaţia i-a făcut o manifestaţie de dragoste la reintrarea sa în Cernăuţi. I. P. S. S. a venit în Bucureşti acum, împreună cu d-nii: Iancu Flondor, I. Nistor, Bodnărescu, Bejan, Dori Popovici şi alţi fruntaşi bucovineni ca *soli* ai Bucovinei, să aziste la intrarea triumfală a Suveranilor în Capitală. Ce deosebire între I. P. Sfinţia Sa şi părintele mitropolit Conon!

acestui cumplit războiu; — pentru dragostea şi dreptatea de bun părinte ce ai dovedit prin fapte faţă de ţărănimea obijduită, *Armata Ta*, prin mine, smeritul sfetnic al Măriei Tale Te roagă pe Tine, cel dintâiu Domn şi Stăpânitor de veci al tuturor pământurilor româneşti, să primeşti ridicarea la cea mai înaltă treaptă ostăşească, care în graiul marilor popoare, nouă pretine şi sprijinitoare, să chiamă **Rang de Mareşal.** Duminecă, în a optsprezecea zi a lunii Novembre, din anul mântuirii 1918, în Sfântul locaş al Mitropoliei din Bucureşti cu prilejul intrării biruitoare în Cetatea de Domnie."

M. S. Regele, plin de emoţiune, a răspuns prin aceste cuvinte: „Doresc ca acest *dar* să nu mi-l faceţi numai Mie. El trebuie să fie un dar al tuturor vitejilor, cari şau scris numele în cartea neamului nostru, prin vitejia lor."

După aceasta M. S. Regele şi familia regală, în mijlocul ovaţiilor s'au întors la Palat. Spre sară Bucureştenii au alergat cu toţii spre centru, unde lipseau iluminaţiile de altă dată, dar în schimb entuziasmul lor a fost cu mult mai mare. Palatul regal erà iluminat *à giorno*. M. S. Regina a trecut la orele 5 şi mai târziu iarăşi, de mai multe ori, prin mijlocul poporului însufleţit de o bucurie de nedescris

Sara a fost un prânz de mare gală la Palat, de 180 de tacâmuri. Manifestaţiile din faţa Palatului nu mai conteneau. Mai târziu a transpirat în public vestea pe care M. S. Regele a adus'o la cunoştinţa participanţilor la prânz, că în Alba-Iulia s'a proclamat în cursul zilei *Unirea Transilvaniei cu România*. Această veste a produs în mulţime o bucurie fără seamăn. Fiecare ţinea să-şi manifeste sentimentele de dragoste faţă de fraţii noştri de dincolo, cari au suferit atâtea veacuri dominaţiunea străină.

M. S. Regele a ţinut la acest prânz următorul discurs: *„Per aspera ad astra*, glăsueşte o veche deviză ce cu drept cuvânt să potriveşte cu vremurile din urmă. Au trecut doi ani decând, copleşiţi de forţe mult superioare, am fost siliţi să părăsim Capitala Ţării şi o mare şi o bogată parte a teritorului nostru să o lăsăm în mânile unui vrăjmaş care a vrut să ne pedepsească pentru că am tras sabia împotriva lui, împinşi de un ideal ce nu putea fi înfăptuit decât prin luptă şi prin sânge. Am trăit acest restimp clipe de mare mulţumire sufletească, când vitejii noştri ostaşi au ţinut pept unui vrăjmaş puternic şi trufaş, când pe munţii Moldovei şi pe malul Siretului au arătat oştirilor teutone *că pe aici nu să trece*. Rămaşi singuri, în urma evenimentelor dela vecinul nostru, am fost siliţi şi noi să ne supunem pentru un timp unei forţe mai tari, şi a urmat o epocă de durere, de suferinţe şi de chinuri sufleteşti, pentru Mine şi pentru poporul meu. In aceste timpuri am avut însă o mângăiere din cele mai duioase, care M'a susţinut şi care a oţelit şi inima şi mintea Mea, spre a fi mereu credincios hotărîrii ce luasem în August 1916, că nu voiu înceta a Mă împotrivi unei situaţii impuse până ce nu vom căpătà ce era dreptul nostru sfânt, ce erà scris în cartea neamului acestuia iubit de Dumnezeu.

Mângăierea aceasta, şi totodată un îndemn tare, era iubirea poporului Meu şi credinţa ce împreună cu Mine însufleţeşte marea massă a supuşilor Mei iubiţi în dreptatea cauzei noastre, credinţă mai tare ca orice vrăjmaş şi care birueşte toate obstacolele şi deschide uşa unui viitor mai bun. Prin lupte crâncene, prin vitejia ostaşului român, armata a binemeritat dela patrie, prin demnitatea lui în zilele de grea încercare, prin încrederea în viitorul Ţării, poporul Meu a câştigat stima lumii întregi, iar pentru Mine şi Casa Mea a isvorît din bucuria şi din suferinţele împărtăşite în comun o legătură care ne-a unit sufleteşte cu sulfetul supuşilor Mei, cum mai tare nu să poate închipui. In aceste momente am înţeles inima poporului român, am cunoscut puterea lui de rezistenţă şi toate însuşirile lui care i-au permis să-şi păstreze naţionalitatea în cursul veacurilor cu toate vremurile grele ce soarta îi rezervase. In aceste momente am câştigat convingerea că talpa ţării, ţăranul român şi toţi care muncesc şi cari cu braţul şi sângele lor apărau pământul strămoşesc cu vitejia strămoşească, merită o solicitudine deosebită şi că împroprietărirea ţăranului este răsplata bine meritată pentru jertfele ce a adus pe altarul ţării. Când am luat moştenirea Intemeietorului României moderne, am făgăduit înaintea reprezentanţilor Naţiunii că voiu fi bun Român. Cred că M'am ţinut de cuvânt. Grele au fost timpurile, mari au fost jertfele, iar strălucită este răsplata, şi astăzi pot spune cu fruntea senină: faţă de Dumnezeu şi faţă de Poporul Meu am conştiinţa curată. *Per aspera ad astra.* După zilele negre de restrişte, după luni de grele încercări, a răsărit soarele asupra zilei de bucurie, când putem culege roadele încrederii noastre în noi înşine şi în trăinicia neamului nostru. Ceea ce strămoşii au visat, ideia pentru care generaţiile trecute au suferit şi au lucrat, idealul pentru care toată suflarea românească a nădăjduit, iar ostaşii noştri ş'au vărsat sângele, azi a devenit un fapt îndeplinit. Azi Mama România poate strânge pe toţi copiii iarăşi la sânul ei. Basarabia şi Bucovina, cele două fice răpite, s'au întors una după alta la casa părintească; iar Ardealul, frumosul leagăn al poporului român, de unde au descălecat întâii Voevozi ai Ţărilor româneşti, a votat azi la Alba Iulia *Unirea* cu Regatul Român. Salutând printre noi pe solii din ţările româneşti, care ne-au adus din partea fraţilor lor aceste bune veşti, să-Mi fie îngăduit să aduc prinosul Meu de adâncă şi neperitoare recunoştinţă poporului Meu şi tuturor bărbaţilor cu iubire de neam, cari în patriotismul lor cald, cu sfatul lor chibzuit, cu voinţa nestrămutată, M'au ajutat pe Mine şi pe Ţară să putem înfăptui visul nostru secular. Să unim deci sufletele noastre, să unim toate puterile noastre, închinând toate energiile binelui obştesc, ca să putem face faţă unui viitor strălucit, care să deschide înaintea privirilor noastre, întemeiat pe baze sănătoase şi democratice. Binecuvântarea generaţiunilor viitoare va fi răsplata noastră neperitoare. Şi acum, în această zi măreaţă, să unim glasurile noastre şi să strigăm din adâncul sufletului: Trăiească scumpa noastră Românie, întregită şi deapururea nedespărţită!"

După acest frumos şi înălţător discurs, muzica a intonat imnul regal român. In urmă Suveranul a rostit următoarele cuvinte adresându-se reprezentanţilor Statelor aliate: „Fie-Mi permis în această zi de bucurie pentru Ţara Mea să Mă adresez reprezentanţilor Ţărilor aliate. Sunt interpretul credincios al poporului Meu, esprimând azi via Mea recunoştinţă pentru sprijinul statornic şi eficace pe care România l'a găsit la dânşii, în zilele de bucurie ca şi în zilele de restriste. D-voastre, Domnilor, aţi trăit aceste clipe, împărtăşind sentimentele noastre şi arătându-ne necontenit o prietenie sinceră şi o simpatie îmbărbătoare, cari au contribuit să restrângă şi mai mult legăturile care uneau de mai înainte Ţara Mea cu Puterile Înţelegerii. Nciodată România nu va uită marile servicii ce îi le-au adus misiunile militare, care au creat o frăţie de arme cu atât mai puternică cu cât ea e cimentată de sângele nobililor fii ai Franţei, cari au luptat şi au murit pentru cauza comună alături de camarazii lor Români. Neştearsă va rămânea amintirea îngrijirilor date de medicii, infirmierii şi infirmierele francezi, englezi şi americani; amintirea lor va rămânea pe veci întipărită în inimile acelora pe cari i-au îngrijit cu un devotament şi un eroism admirabil şi ne vom aduce vecinic aminte că foarte mulţi răniţi şi bolnavi de ai noştri au fost salvaţi de aceşti îngeri ai milei. Dar recunoştinţa noastră să îndreaptă mai ales spre vitezele armate aliate care, prin victoria lor, în care am avut întotdeauna o încredere nestrămutată, au asigurat triumful dreptăţii şi al justiţiei, triumf care pentru Ţara Mea s'a tradus în Unirea tuturor Românilor. Cu aceste sentimente de recunoştinţă şi de sinceră prietenie închin paharul în sănătatea Şefilor de Stat ai Ţărilor aliate!"

Muzica militară a intonat pe rând imnurile aliaţilor noştri.

Discursurile acestea ale M. S. Regelui au stârnit în azistenţă un entuziasm indescriptibil cu o adâncă emoţiune; urale şi ovaţiuni prelungite care păreau că nu mai au sfârşit. Şi în adevăr, discursul prim, rostit de iubitul nostru Suveran să poate rezumă în o singură frază: Spovedania unui bun Român. Când a luat moştenirea Intemeietorului României moderne, Carol I, M. S. Repele, a promis că va fi *un bun Român*. Cele petrecute de atunci şi până astăzi, dovedesc cu prisosinţă că M. S. ş'a ţinut pe deplin cuvântul şi că greutăţile vremilor şi jertfele fără număr n'au făcut decât să scoată şi mai mult în evidenţă strălucirea frunţii senine şi conştiinţii curate a Celui mai bun Român dintre toţi bunii Români. M. S. Regele a fost bun Român când în toamna anului 1916 s'a învins pe Sine însuşi, şi pentru înfăptuirea idealului nostru naţional, care nu putea fi atins decât prin luptă şi sânge, n'a şovăit o singură clipă şi a tras sabia contra celor de care îl legau atâtea sfinte şi nepreţuite amintiri. Bun Român a fost M. Sa şi atunci când împreună cu ostaşii Săi, a cunoscut urcuşul calvarului până la Siret şi când părtaşi al suferinţelor obşteşti din timpul refugiului nu Ş'a căutat mângăerea decât în dragostea poporului Său şi credinţa nestrămutată în triumful dreptăţii şi al cauzei noastre.

Este drept că datoria noastră a tuturora şi a Regelui nostru în primul rând, este ca să fim buni Români. De astă dată însă, exemplul cel mare a venit dela Rege, dela Acela care în clipele de restrişte a ştiut să să scoboare din înaltul Tronului până la talpa Ţării, iar în ziua mântuirii să-şi ţină cuvântul dat şi să recunoască în mod solemn, că pământul strămoşesc trebuie să aparţină în primul rând acelora care au ştiut să-l apere cu sângele lor. Să înţelege dela sine că pentru un Rege aşa de mare, România de eri ar fi fost prea mică. Dumnezeu însă ne-a avut în grije şi de astă dată, şi întregindu-ne cu moştenirile lui Ştefan cel Mare şi a lui Mihai Viteazul, ne-a dăruit un Rege Român cu adevărat mare pe tronul României Mari.

Iată cum a decurs sărbătoarea acestei zile istorice. Cetăţenii Capitalei au trăit una din acele zile unice, pe care indivizii ş'o smulg din amintire pentru a o trece deadreptul în istorie, iar popoarele o sapă cu litere de aur pe frontispiciul templului în care îşi păstrează patrimoniul lor naţional. Cetăţenii Capitalei ş'au cinstit Suveranii, armata şi aliaţii ţării cu entuziasmul unei spontaneităţi sufleteşti pe care de data asta au înfrăţit'o cu cea mai curată şi mai luminoasă virtute românească. Dragostea şi recunoştinţa lor pentru Cei cari soseau după o lipsă de doi ani, să simţea plutind în aer ca şi tumultul uralelor, ca şi ploaia florilor, ca şi faldurile drapelelor. După doi ani de doliu, cetăţenii Capitalei ş'au îmbrăcat pentru prima oară şi trupul şi sufletul în haina zilelor mari de sărbătoare pe care până atunci o păstraseră neatinsă în fundul lăzilor şi al conştiinţii fiecăruia din ei. Ştieau bine că ziua aceasta are să vină odată, şi ziua aceasta a sosit în fine dând şi celor rămaşi credincioşi, prilejul să să ridice împreună cu Cei care soseau, până la acele înălţimi nepătate de unde ochiul omenesc nu mai zăreşte decât contururi contopite şi nuanţe unificate. Credincioşi dar tradiţiei lor glorioase, cetăţenii Capitalei ş'au cinstit Suveranii, armata şi aliaţii ţării cu tot prinosul dragostei lor acumulate în timpul celor doi ani de umilinţă şi de speranţă. Cinştindu-i astfel, ei s'au cinstit pe sineşi şi dovedind că au rămas totdeauna la înălţimea vremurilor, ei s'au arătat din nou vrednici şi de unii şi de alţii.

19 Nov./2 Dec. 1918.

Cu ocaziunea intrării triumfale în Capitală a prea iubiţilor noştri Suverani, ziarul *Viitorul* a publicat două articole frumoase vrednice de reprodus. Primul este intitulat: *Regele*, şi glăsueşte astfel: „Din ziua în care s'a urcat pe tron, Regele a împărţit frăţeşte cu poporul său nădejdile, credinţele şi aspiraţiile care alcătuesc de veacuri zestrea sufletului românesc. A luat sceptrul în vremuri de furtună şi le-a ţinut pept cu bărbăţie, iar în ceasul când cumpăna istorică a rupt echilibrul păcii deschizând armatelor noastre strâmtorile Carpaţilor, Regele nu Ş'a măsurat o clipă jertfele, dovedind că e cel d'întâiu Român şi cel d'întâiu Soldat, gata să-şi sacrifice pentru Ţara Sa totul, nu numai legăturile de familie, pretiniile şi averea, dar chiar şi amintirile. Măreţia hotărâtului Său

gest a fost răsplătită de duşmanii onoarei şi ai dreptului cu insulte de o brutalitate teutonă şi ameninţări de o vremelnicie germană. Trufia şi ura Berlinului au depăşit legile răsboiului, căutând cu ajutorul aeroplanelor şi zepelinurilor imperiale, răsbunare prin crimă împotriva Regelui şi Augustei Sale Familii. Kaizerul nu putea iertă lealitatea unui Hohenzolern, care voiă să-şi ţie cu orice preţ jurământul făcut poporului românesc şi destinelor sale glorioase. Din ziua isbucnirii răsboiului nostru de hotare, n'a fost suferinţă pe care Ferdinand cel Leal să n'o cunoască; n'au fost lacrimi în ţara cotropită, ori durere în Moldova refugiului, care să nu atingă marele Său sufet. In zadar vrăjmaşii întreiţi la număr au voit să sfarme legăturile solide şi fireşti dintre Rege şi popor, în zădar s'au folosit întru acest scop nelegiuit de autohtoni slugarnici ori venali, ei n'au putut clinti stâlpii Tronului regal pe care noi î-l clădisem în fiecare suflet. Niciodată solidaritatea în suferinţă n'a atins culmi de o mai epică măreţie, rodind speranţe şi voinţe, care sunt însuşi victoria. Oituzul, Mărăştii şi Mărăşeştii, Muncelul şi Grozeştii, sunt mărturia vecinică şi grandioasă a biruinţii sufletului asupra oţelului. După cum credinţa în isbândă a sfărmat tunurile lui Mackensen, tot astfel triumful dreptăţii a rupt cătuşele vechilor hotare. Basarabia, sfăşiindu-şi vălul de întunerec al unei sclăvii de peste o sută de ani, a înălţat steagul învingător dela Mărăşeşti şi a proclamat Unirea. Celea două milioane de plugari de peste Prut, scăpaţi de ostaşii Regelui Ferdinand de Stafia Ţarismului şi de furia bolşevistă, L'au numit într'un glas *Regele Ţăranilor*, salutând astfel marile reforme democratice menită să desăvârşească înfrăţirea Românilor de pretutindeni. Bucovina s'a reîntors deasemenea la făgaşul istoric. Sfintele osăminte dela Putna odihnesc de acum înainte sub faldurile tricolorului liberator, care de pe turlele acestui Ierusalim al vitejiilor româneşti trimite pe spinarea vântului porunca dumnezeiască a Unirii în văile trezite la libertate ale Transilvaniei. Acolo, în pământul dospit cu lacrimi şi sânge, în care eroul dela Turda visează de trei sute de ani sorocul întregirii hotarelor trase de el cu sabia. Sfatul naţional al fruntaşilor ardeleni hotăreşte tot astăzi la Alba-Iulia, unirea tuturor ţinuturilor dintre Tisa şi Carpaţi sub sceptrul Regelui nostru sărbătorit. Triumful Românismului este acum slăvit pretutindeni deopotrivă. Sângele generos şi viteaz vărsat în brazdele rodnice ale Patriei noastre greu încercate, a sfinţit văsduhurile dintre Tisa şi Mare cu mireasma dumnezeieştii desrobiri. De aceea astăzi, când Regele tuturor Românilor îşi face intrarea triumfală în Capitala martiră, gândul nostru al tuturor să întoarce cu evlavie către morţii glorioşi, ziditorii noilor hotare şi făuritorii României Mari. Bine Te-ai întors Măria Ta în Metropola Românismului! Nu numai inimile şi cugetele noastre Te binecuvintează, dar şi sufletele eroilor căzuţi cu cinste la Jiu, la Neajlov, pe Siret ori pe Trotuş, care plutesc acum în văzduhurile libere şi senine, Te slăvesc din înălţimi şi-Ţi împletesc o neperitoare Coroană de lumină."

Al doilea articol poartă titlul: *Reginei Maria,* şi sună astfel: „Prea cinstită Doamnă, vii din cetatea Moldovei, din cetatea Zimbrului, de pe tronul Măriei lui Ştefan cel Mare şi Te cobori între noi, cu aripile nemărginirii, ca un înger al Păcii, pe pământul acesta obidit şi plâns, după leatul durerii ce i-a fost dat, — vii Prea cinstită Doanmă, să-Ţi aşezi iarăşi mărirea şi credinţa în Tronul Doamnei Despina şi Stanca Marelui Voevod Mihaiu. Te-au aşteptat mamele şi fecioarele, bătrânii şi pruncii, zile îndelungate de amărăciune şi tristeţă; Te-au aşteptat cu lacrimi în ochi şi pe gură cu zâmbete, în mâni cu flori şi în suflete cu dragoste şi dor. Bine ai venit, Impărătească slăvită, Impărăteasa tuturor Românilor, credinţă care ai veghiat ca o făclie la căpătâiul bolnavilor şi la mormântul eroilor, straje neobosită şi înger de pază al Ţării acesteia, Te salutăm Slăvindu-ţi paşii, şi îngenunchiem sub ocrotirea aripilor Tale de Heruvim neadormit, ca să primim binecuvântarea Ta de Impărătească şi de Mamă a tuturor Românilor! Te-am văzut cu ochii sufetului şi Te-am iubit cu căldura sângelui, că Ţi-ai jertfit Doamnă toată cugetarea şi toate clipele le-ai dăruit Ostaşilor Tăi. Când pactul nenorocit pecetluia Ţara aceasta cu sigiliul ruşinei şi al pierzării, în vremea sărbătorilor de Paşti, când clopotele vesteau patimile Liberatorului Ceresc, Tu Doamnă Maria, ai plecat dintre ai Tăi, purtându-Ţi tragedia sufletului, printre mormintele din Valea Şuşiţei. Acolo ai stat săptămâna patimilor şi în noaptea Invierii, în noaptea supremei liberări, ai aprins mii de lumânări pe miile de morminte, care-Ţi sărutau umbra şi Iţi binecuvântau gestul. Bine-ai venit, Impărăteasa noastră, bine-ai venit Icoană a credinţii şi a dorului de ţară! Doamnă a tuturor Românilor, primeşte închinăciunea noastră de dreptate! Vezi în lumina ochilor pâlpăirea sfântă a miilor de luminări, cari au veghiat pe mormintele de pe valea Şuşiţei, din mila dreptei Tale, pe care o sărutăm smeriţi, cu toată recunoştinţa sufletului nostru.“ *(Claudia Milian).*

20 Nov./3 Dec. 1918.

In ziua când MM. LL. Regele şi Regina ş'au făcut intrarea triumfală în Capitală, în fruntea armatelor române şi aliate, Duminecă la *18 Novembre/1 Decembre 1918*, s'a săvârşit cel din urmă şi cel mai mare act pentru întregirea neamului românesc, care a făcut ca această zi să fie cea mai mare dintre măreţele zile ale poporului român. In ziua de 17/30 Novembre viscolea puternic şi să părea, zice d. *Dr. I. Bordea,* unul din cei de faţă şi din scrisul căruia am împrumutat şi eu o bună parte în însemnările acestei zile, că şi natura sprijinea acţiunea desperată a Ungurilor, cari pe toate căile şi prin toate mijloacele lucrase şi luptase ca *Unirea* să nu fie rezultatul dorinţii şi voinţii tuturor Românilor. Duşmanii noştri seculari au recurs la toate armele cele mai odioase, la răspândirea de pamflete prin toate colţurile locuite de Români, la propaganda prin viu graiu prin trenuri şi localuri publice cu ajutorul tuturor organelor administrative în contra Unirii, până şi la

încercarea de a corupe cu bani conştiinţele, cheltuind peste 30 milioane coroane, pentru ca cel puţin un glas de Român să meargă la marea serbare şi să strige din toată puterea că este împotriva Unirii Transilvaniei cu România. Dar n'au isbutit şi cu durerea în suflet ziarele ungureşti au trebuit, a doua zi după unire, să scrie cu multă amărăciune că „până şi socialiştii români ne-au părăsit."

Cu tot timpul rău şi cu toate greutăţile drumului, valuri-valuri de Români din toate colţurile Ardealului, ale Maramureşului şi ale Crişanei să îndreptau spre Alba-Iulia. Până şi chinuiţii Bănăţeni, cu toate greutăţile făcute de armata aşa zişilor noştri pretini Sârbi, s'au strecurat cum au putut şi pe unde au putut, şi au venit şi ei în număr destul de mare. Chiar şi Românii din satele de dincolo de Tisa au ţinut să vie nu numai ca să iee parte la această mare serbătoare a neamului, dar să ceară cu stăruinţă unirea satelor lor cu Patria Mumă. In afară de reprezentanţii oficiali, trimişi de toate organizaţiunile româneşti din Ardeal şi din toate ţinuturile ungurene locuite de Români, o mulţime imensă de popor a năpădit cetatea istorică pentru ca prin prezenţa ei să pecetluiască marele act istoric ce avea să să săvârşească. Peste *o sută de mii* de Români, după aprecierile ziarelor ungureşti, au luat parte la această mare adunare. Incă de vineri au început să sosească la Alba-Iulia ţăranii noştri în haine de sărbătoare: bătrâni cu pletele cărunte, vărsând lacrimi de bucurie şi preamărind pe Domnul că i-a învrednicit să trăiească această zi; bărbaţi în floarea vârstei; flăcăi plini de viaţă; fete mândre în costume naţionale; călăreţi plini de foc soseau să consfinţească pentru vecie marele act istoric al *Unirii tuturor Românilor*.

Duminecă dimineaţa Alba-Iulia avea un aspect măreţ. Zăpada acoperise pământul şi primele raze ale soarelui dădeau o înfăţişare deosebită oraşului şi cetăţii, şi ceva deosebit plutea în aer. Pe la orele 7 dimineaţa, în marea piaţă a oraşului, Alba-Iulia, a început defilarea în perfectă ordine, defilarea şirurilor nesfârşite de Români din toate părţile. Imbrăcaţi toţi în costum naţional, împodobiţi cu cocarde şi panglici tricolore, cu steaguri şi steguleţe, în rânduri de câte patru şi în grupuri de câte 150—200, cântând *Deşteaptă-te Române, Pe-al nostru steag e scris Unirea, La arme* şi alte cântece naţionale, defilau pe dinaintea localului, în care erau adăpostiţi membrii marelui consiliu naţional. Femei tinere şi fete, îmbrăcate în frumoasele şi variatele costume naţionale, cu drapelul în frunte, defilau în grupuri deosebite, cântând ca priveghietorile duioasele şi înălţătoarele versuri ale neuitatului poet ardelean Iosif. Călăreţi pe mândri cai împodobiţi cu tricolor treceau falnici, îndreptându-să cu toţii spre Cetate, unde avea să să sfinţească marele act istoric.

In acest timp în cele două biserici româneşti s'a oficiat serviciul religios. In vechiul locaş al bisericei ortodoxe părintele episcop Ioan al Aradului, ajutat de vestitul cor al d-lui I. Popovici, aducea laude lui Dumnezeu că, după atâta amar şi jale, ne-a învrednicit să ajungem aceste clipe fericite, iar părintele Miron al

Caransebeşului cetea cu vocea-i sonoră rugăciuni de mulţumire către Atotputernicul, după care corul cu toţi credincioşii intonează *Deşteaptă-te Române*. La cuvintele: *murim mai bine în luptă*, mânile tuturora să ridică în sus, ca şi când ar fi depus un solemn jurământ. La sfârşitul serviciului divin, părintele episcop Ioan rosteşte formula de încheiere astfel: „Cel ce a înviat din morţi şi a înviat şi neamul românesc ...", celelalte cuvinte nu să mai aud şi vocea Arhiereului să stânge ... şi lasă loc lacrimilor, plângea veneratul părinte şi cu dânsul toţi cei din biserică plângeau; curgeau lacrimile pe care graiul omului nu le poate tălmăci şi numai o pană măieastră ar fi în stare să le spună rostul după cum să cuvine.

Adunarea s'a ţinut sus în cetate, în cetatea Alba-Iulia, loc de mândrie naţională, căci în ea s'a făcut intrarea marele Voevod Mihaiu-Viteazul; loc de chinuri şi de lacrimi, căci acolo au fost închişi eroii neamului Horia, Cloşca şi Crişan. Această cetate aşezată pe un platou înalt şi frumos, este legată cu oraşul printr'o aleie bine îngrijită. Ea este încunjurată de ziduri mari şi groase, în număr de trei, cu şanţuri adânci şi largi printre ele, şi cuprinde clădiri mari, impunătoare. In această mândră cetate s'a pecetluit actul Unirii.

Marea adunare naţională a avut loc în sala cea vastă a Cazinului militar, care erà frumos împodobită cu brad şi cu drapelele României, amestecate cu ale Aliaţilor, cu ale Franţei, Angliei, Italiei, Belgiei, Serbiei, Greciei şi Americei. Această frumoasă sală a primit pe toţi delegaţii oficiali ai Ardealului şi părţilor ungurene locuite de Români, în total peste 2000 de persoane care stăteau ticsite. Iar sus în galerii erà o cunună mândră de doamne şi domnişoare. O masă lungă era aşezată pe o scenă improvizată pentru prelaţii şi membrii marelui consiliu. Jos era o masă rezervată pentru ziarişti. La ora 10 s'au urcat pe scenă, aclamaţi de urale şi aplauze furtunoase conducătorii partidului naţional, arhiereii ambelor biserici şi conducătorii partidului socialist democrat. A fost un moment de mare emoţiune când reprezentantul Basarabiei, d. P. Halipa, a fost îmbrăţişat de fostul deputat ardelean Dr. Ion Suciu.

Primul care a luat cuvântul a fost preşedintele consiliului naţional român din Arad, d. *Ştefan C. Pop*, care a ţinut un discurs de o rară frumuseţe, întrerupt de lungi şi repetate aplauze. D-sa a arătat suferinţele îndurate de Români din partea Ungurilor, în timpul răsboiului, când fiii naţiunii au fost trimişi în foc de stăpânirea maghiară, iar părinţii lor au fost ţinuţi prin puşcării şi internaţi. Apoi s'a constituit biroul în frunte cu venerabilul *Gheorghe Pop de Băseşti*, ca preşedinte, iar episcopii *Ioan Pap* al Aradului, Dr. *Dumitru Radu* al Orăzii Mari, împreună cu d-nii Dr. *Teodor Mihali*, Dr. *Ştefan Cicio Pop* şi *Ion Flueraş* (socialist) ca vicepreşedinţi; să mai aleg şapte secretari.

Când venerabilul preşedinte, d. *Pop de Băseşti*, şa ocupat locul şi prin câteva cuvinte bine simţite a proclamat adunarea

deschisă, sala întreagă s'a cutremurat de strigătele: *Trăiască România Mare! Trăiască Regele Ferdinand! Trăiască Puterile aliate! Trăiască Brătianu!* Ochii tuturor erau înrouraţi de lacrimi, iar doamnele din loji cereau necondiţionat unirea fără condiţiuni. Entuziasmul să transformase în delir şi azistenţa părea că nu-şi mai da seamă pe ce lume trăiă; să părea că nu numai fiinţele omeneşti din sală, dar chiar şi păreţii sălii, drapelele din sală şi întreaga cetate cereau cu nesfârşită putere unirea cu România. Cronicarul mai sus pomenit spune că a avut senzaţia, în acele momente, că întreaga sală era străbătută de un huruit puternic, sgomotul asurzitor, produs de ultimele şiruri de lanţuri, care mai ţineau încătuşată o parte a neamului nostru. Primele verigi ale lanţurilor de robie au fost sdrobite în Basarabia, au fost continuate în Bucovina, iar în Regat proclamarea votului obştesc şi a împroprietărirei a produs desrobirea economică şi socială a acelora, cari au creat Mărăştii şi Mărăşeştii, şi acum la Alba-Iulia să sfărmaseră ultimele cătuşe de robie.

După multe minute sufletele din sală s'au liniştit, după care s'a dat cuvântul d-lui *Vasile Goldiş*. D-sa a făcut un frumos istoric al suferinţelor româneşti de pretutindeni şi în deosebi a robiei Românilor de sub dinastia habsburgică plină de ingratitudine. Ungurii voiau să ne extermine şi cu răsboiul acesta voiau să încoroneze această operă de exterminare a Românilor. Când Românii din *Ţară* au luat armele pentru a ne desrobi, noi numai cu sufletul eram la dânşii; astăzi eliberaţi alergăm la dulcea noastră mamă: *România Mare*. Nimic nu e mai firesc ca eliberarea aceasta să însemneze şi *Unirea cu România* (aplauze furtunoase, strigăte puternice de: Trăiească România Mare.) Apoi d. Goldiş ceteşte *Proiectul de rezoluţiune*, care s'a votat cu unanimitate şi care constitue *actul unirii*, în cuprinsul următor:

I. Adunarea naţională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească, adunaţi prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi la Alba Iulia, în ziua de 18 Novembre (1 Decembre) 1918, decretează **unirea** acelor Români şi a tuturor teritoriilor locuite de dânşii cu România. Adunarea naţională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al naţiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureş, Tisa şi Dunăre

II. Adunarea naţională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei aleasă pe baza votului universal.

III. In legătură cu aceasta ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat Român, Adunarea naţională proclamă următoarele: 1. Deplină libertate naţională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor să va instrui, administră şi judecă în limba proprie, prin indivizi din sânul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare şi la guvernarea ţării în proporţie cu numărul indivizilor cari îl alcătuesc. 2. Egala îndreptăţire şi deplina libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile de Stat. 3. Infăptuirea desăvârşită a unui regim

curat democratic pe toate terenurile vieţii publice. Votul obştesc, direct, egal, pe comune, în mod proporţional, pentru ambele sexe în vârstă de 21 ani, la reprezentarea în comune, judeţe ori parlament. 4. Desăvârşita libertate de presă, asociere şi întrunire; libera propagandă a tuturor gândirilor omeneşti. 5. Reforma agrară radicală. Să va face conscrierea tuturor proprietăţilor, în special a proprietăţilor mari. In baza acestei conscrieri, desfiinţând fidei-comisele şi în temeiul dreptului de a micşora după trebuinţă latifundiile, îi să va face posibil ţăranului să-şi creeze o proprietate (arător, păşune, pădure), cel puţin cât s'o poată munci el şi familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare e pe deoparte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potenţiarea producţiunii. 6. Muncitorimii industriale îi să asigură aceleaşi drepturi şi avantagii, care sunt legiferate în cele mai înaintate State industriale din apus.

IV. Adunarea naţională dă espresiune dorinţii sale ca Congresul de pace să înfăptuiească comuniunea naţiunilor libere în aşa chip, ca dreptatea şi libertatea să fie asigurate pentru toate naţiunile mari şi mici deopotrivă, iar în viitor să să elimine războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaţionale.

V. Românii adunaţi în această adunare salută pe fraţii din Bucovina, scăpaţi din jugul monarhiei austro-ungare şi uniţi cu ţara mamă România.

VI. Adunarea naţională salută cu entuziasm şi iubire liberarea naţiunilor subjugate până azi în monarhia austro-ungară, anume naţiunile: ceho-slovacă, austro-germană, jugo-slavă, polonă şi ruteană şi hotăreşte ca acest salut al său să să aducă la cunoştinţa tuturor acelor naţiuni.

VII. Adunarea naţională cu smerenie să închină înaintea memoriei acelor bravi Români, cari în acest războiu ş'au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea şi unitatea neamului nostru.

VIII. Adunarea naţională dă espresiune mulţumitei şi admiraţiunii sale tuturor Puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui duşman pregătit de multe decenii pentru războiu, au scăpat civilizaţiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conlucrarea mai departe a afacerilor naţiunii române din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească, Adunarea naţională hotăreşte instituirea unui mare Sfat Naţional, Român, care va avea toată îndreptăţirea să reprezinte naţiunea română oricând şi pretutindeni faţă de toate naţiunile lumii şi să ia toate dispoziţiunile, pe care le află necesare în interesul naţiunii."

A urmat apoi o inimoasă cuvântare a d-lui *Iuliu Maniu*, din care estrag aci aceste pasagii: „Noi suntem un popor de ţărani. Tot ce vedem înaintea noastră, în haine negre şi cu frunţi luminate a eşit din popor. Nici unul nu poate zice că obîrşia lui nu este dela plugul român, dela pământul românesc, de unde îşi scoate credinţa sa în viitor. De aceea marele Sfat Naţional cere o reformă agrară radicală, ca să să împartă pământ ţăranilor, ca

această clasă țărănească, isvorul nesecat al forțelor naționale să fie puternică. Un neajuns în structura noastră este că industria și comerțul nu s'au desvoltat. Trebuie să ținem apoi seamă de greutățile unei tranziții la Unire. De aceea marele Sfat Național a hotărât ca până la întrunirea Constituantei, să să dea ținuturilor noastre o autonomie, ca această tranziție să să facă fără greutăți. Căci nu în 2—3 zile să poate face o perfectă unitate în organizația administrativă și județeană. Națiunea noastră nu poate lăsă apoi din vedere întocmirea generală viitoare a omenirii. Trebue



D. Iuliu Maniu.

să ne spunem dar cuvântul și în această privință, cerând ca în legăturile mari internaționale să nu domnească rigiditatea unei Suveranități, ci să să aplice frățietatea universală, iar printr'un juriu internațional să să împedece în viitor ciocnirile cu arme. Salutăm pe Bucovineni, cari au suferit același jug și s'au unit cu România."

In fine socialistul român *Iosif Jumanca* a rostit un interesant discurs. Acest simpatic socialist, mic de statură, cu fruntea largă și părul peptănat în sus, cu un aer de moderație, tipograf de meserie și vorbitor distins a impresionat adânc publicul prin declarațiunile sale: „Sufletele noastre de Români ne-au trimis aci pe noi socialiștii români, ca să spunem lumii întregi, că noi vrem unirea cu patria mamă, că noi socialiștii români nu zicem *că acolo unde îți este bine este Patria, ci zicem că acolo unde*

îți este Patria să-ți fie bine, că, noi socialiștii români vrem ca în România Mare, în mod cinstit să luptăm pentru nivelarea asperităților pentru ridicarea nivelului cultural și material al muncitorilor."

In timpul și în mijlocul discursurilor, urările de Trăiască Dinastia Română, Trăiască Franța, Anglia, Italia și America nu mai conteneau. Apostolul Wilson a fost preamărit. Și în timpul acesta pe platoul cel mare de lângă cetate, peste 100,000 de oameni ascultau cuvântările tribunilor poporului. In diferite părți erau ridicate tribune și de pe ele episcopul *Miron Cristea* al Caransebeșului și episcopul *Iuliu Hossu* al Gherlii, precum și neobositul luptător *Aurel Vlad* și alții, anunțau poporului că marele act al Unirii s'a pecetluit pentru vecii vecilor. Bucuria mulțimii nu avea margini. Urările din sală să repetau pe platou, îndreptându-să spre cer....

Hotărîrile Adunării Naționale s'au telegrafiat M. S. Regelui nostru astfel: „Către M. S. Regele Ferdinand I. Adunarea Națională a Românilor din Ardeal, Banat și Țara Ungurească, ținută la Alba-Iulia, glorioasa cetate a lui Mihaiu Viteazul, a decretat într'un elan de entuziasm fără margini, cu unanimitte, unirea teritoriilor sale cu Regatul României. Vestindu-Vă hotărîrea aceasta care încoronează aspirațiile de veacuri ale neamului românesc, rugăm pe Maiestatea Voastră să primiți omagiile ce venim a Vi le exprimă cu profundă supunere. Trăiească M. S. Ferdinand, Regele României! Trăiească M. S. Regina Maria! Trăiască Augusta lor Familie! Trăiască România Mare!"

Femeile române de acolo au telegrafiat bunei noastre Suverane aceste cuvinte: „Prezintăm omagiile și admirația M. S. Reginei Maria, Doamna tuutror Românilor."

M. S. Regele a adresat Adunării Naționale din Alba-Iulia următorul mesagiu: „Vestea fericită, care Mi-să comunică din vechea cetate a lui Mihaiu Viteazul, — înaltul fapt al Unirii cu vechiul regat al României, — umple inima Mea de o bucurie indescriptibilă. Mulțumesc Atotputernicului că mi-a fost dat cu vitejia soldaților mei a contribui la acest mare act și de a trăi alături cu poporul Meu aceste momente sublime. Cum am suportat cu voi suferințele și durerile împărtășesc cu voi bucuria care acum e a tuturor Românilor. Trăiască România Mare și indivizibilă!"

La sfârșitul ședinței s'a ales o comisiune compusă din episcopii Miron Cristea și Iuliu Hosu, Dr. Ștefan C. Pop, Vasile Goldiș și Dr. Alex. Vaida-Voevod, care va merge la București ca să prezinte M. S. Regelui rezoluțiunea votată pentru Unirea tuturor Românilor din Ardeal și părțile ungurene cu Patria-mamă.

Astfel s'au petrecut lucrurile în vechea și sfânta cetate Alba-Iulia, care acum 300 de ani s'a deschis porțile ca să primească pe Mihaiu Viteazul, cel dintâiu făptuitor al întregirii neamului românesc. Visul trăit o clipă de eroul dela Turda, ia astăzi ființă și sceptrul Regelui Ferdinand, sub care să mândresc astăzi pe lângă vechile țări românești și Basarabia și Bucovina, își întinde bine-

cuvântarea de libertate şi fericire peste pământurile strămoşeşti ale Ardealului şi Banatului şi peste ţinuturile Crişurilor şi Maramureşului. Sărbătoarea de astăzi întregeşte şi sufletul şi trupul neamului românesc, iar Românii de pretutindeni adunaţi de azi înainte sub o singură coroană îşi privesc viitorul cu mândrie şi încrederea pe care le-o dă fericitul augur al celor mai măreţe destinuri istorice.

Înfăptuindu-să visul de secole al atâtor eroi şi mucenici, s'au răscumpărat nenumăratele jertfe şi râurile de sânge, care în curgerea a zece veacuri au adăpat cu viaţă fără de asfinţit ideia sfântă şi măreaţă, astăzi triumfătoare. Eroismul cu care fruntaşii şi apostolii Românilor de peste munţi au înfruntat, în trecutul viforos şi năprasnic, urgia distrugerii maghiare, a pregătit ceas cu ceas biruinţa dreptului şi a libertăţii. A fost cea mai crâncenă luptă pe care o cunoaşte istoria, fără comparaţie prin sălbătăcia impilatorilor, dar şi fără seamăn prin îndârjirea şi voinţa de a învinge a celor impilaţi. Este de ajuns să pomenim numele lui Horia, Cloşca şi Crişan, şi a lui Avram Iancu, ca să ne aducem aminte câte vâltori şi furtuni s'au deslănţuit în jurul acestor simboluri ale desrobirii, câte lanţuri şi cătuşe au zăngănit în temniţele ungureşti, câte lacrimi au întunecat privirile însetate după lumina tricolorului liberator.

Astăzi însă steagul învingător dela Mărăşeşti îşi întinde binecuvântarea-i glorioasă asupra strămoşescului Ardeal, asupra ţinuturilor româneşti ale Banatului, Crişului şi Maramureşului, împreunând sub sceptrul Regelui Ferdinand toate pământurile moştenite dela legionarii Romei. Sufletul, vecinic liber prin credinţă şi nădejde a sfărâmat robia vremelnică a trupului. Dela Tisa până la Nistru şi dela Carpaţi la Mare, mânile cari să căutau de veacuri fără odihnă s'au împreunat şi în sărbătoarea uriaşe de astăzi 16 milioane de fraţi să îmbrăţişează! Suferinţele de veacuri ale Românilor au fost răsbunate în ziua de 18 Noyembre (1 Decembrie) din anul 1918 şi un nou capitol să începe în istoria neamului românesc.

Pe când să săvârşea măreţul act al Unirii în Alba-Iulia, în aceeaşi zi neuitată, în tot Ardealul şi în toate ţinuturile locuite de Români până la Tisa, cei rămaşi acasă sărbătoreau şi ei sfânta unire. Preoţii în timpul serviciului divin înălţau Domnului rugăciuni şi laude de mărire şi la sfârşit eşiau în uşa altarului cu sfânta Evanghelie şi ridicând-o spre cer cântau împreună cu toţi credincioşii *Deşteaptă-te Române*. Praznice, zice d. Bordea, să făceau în toate satele, codrii răsunau de cântece de veselie, câmpiile păreau că au îmbrăcat haina albă de sărbătoare, paserile ciripeau în văzduh, copiii alergau în toate părţile, strigând: *Trăiească România Mare;* ţăranii şi intelectualii să salutau cu aceste trei cuvinte, fetele şi femeile să salutau la fel, ceva feeric să petrecea peste tot pământul românesc şi în aer, peste tot locul, să părea că nu să mai aude altceva decât: *Trăiească România Mare. Trăiască România Mare* să părea că strigă bătrânele ziduri ale cetăţii Alba-Iulia, porţile cetăţii, în frunte cu marea poartă de sus, prin care

intrase Mihaiu Viteazul, cu statuia regescului tată al Mariei Tereza, în mânile căruia Românii i-au pus în această zi măreaţă un falnic drapel românesc, chiar şi celulele de sub această poartă în care au fost închişi martirii neamului nostru; aceleaşi cuvinte sublime păreau că să înalţă spre cer şi de pe *dealul furcilor*, locul de supliciu al mucenicilor Horia, Cloşca şi Crişan şi pe care deal cei o sută de mii de Români au rupt lanţurile robiei înfăptuind România Mare!

Un cronicar anonim scrie despre adunarea naţională din Alba-Iulia astfel: Poporul românesc din tot cuprinsul Ardealului şi din Maramureş, Crişana şi Banat, a alergat la Cetatea Sfântă în haine de sărbătoare cu tobe şi surle, în frunte cu preoţii şi învăţătorii şi într'un gând cu toţii au dat glas puternic dorinţii înăbuşite într'o mie de ani de amară suferinţă, scuturându-şi lanţurile robiei. Din zeci de mii de piepturi au răsunat cântecile româneşti triumfătoare şi mândrul tricolor ş'a desfăşurat strălucirea. La Alba-Iulia, în măreaţa zi de 18 Novembre (1 Decembrie) 1918, ş'a arătat rodul gloria vecinică dela Mărăşti, Oituz şi Mărăşeşti, iar calvarul unui crunt războiu, după urcarea Golgotei şi răstignirea de o clipă, a luminat ziua învierii! Fericiţi sunt cei ce au văzut cu ochii, minunea acelei zile. In ochii lor înlăcrimaţi şi în surisul lor de pe buze s'a văzut bucuria concentrată după zece veacuri de suferinţă şi amăr, în care Românii nu s'au putut bucură şi n'au putut râde. S'au văzut acolo, la Alba-Iulia, primele sclipiri de veselie ţâşnite din ochii, cari din tată în fiu şi veac după veac au moştenit lacrimile sclăviei. S'a văzut la Alba-Iulia minunea visată de toată suflarea românească, minunea măreaţă şi triumfală aşa după cum a fost înfăţişată în tabloul intrării lui Mihaih Viteazul pe sub porţile aceleiaşi cetăţi. Venit' au în pâlcuri de pe coaste şi din văi ca să să îmbrăţişeze acolo şi să cânte imnul libertăţii voinici în haine albe cu plete negre, cu ochi scânteietori, pe cai de munte, cu steagurile desfăşurate, şi bătrâni cu plete înargintate înveseliţi şi întineriţi; venit'au toţi aceştia cu inimile vesele ca să arate lumii cum ştie cel mai sbuciumat popor ca să-şi cânte cel mai strălucit apogeu, făcând să răsune de hohotul celei mai sublime şi mai legitime bucurii munţii şi văile, apele şi pădurile, şi tot ceeace altă dată amintea suferinţă şi mucenicie, iar soarele dreptăţii, întunecat atâtea veacuri, a răsărit cu mare strălucire pentru a nu mai apune niciodată!

In ziua următoare, Luni *19 Novembre/2 Decembre*, s'a constituit *guvernul românesc* în modul următor: Dr. *Iuliu Maniu*, preşedintele consiliului şi la interne; Dr. *Alex. Vaida-Voevod*, la externe şi presă; Dr. *Ştefan C. Pop*, la apărarea naţională; Dr. *Aurel Vlad*, la finanţe; Dr. *Romul Boilă*, la lucări publice şi comunicaţie; Dr. *Victor Bontescu*, la comerţ, agricultură şi economie naţională; *Vasile Goldiş*, la culte şi instrucţiune publică; *Iosif Jumanca* (socialist), la industrie; *Ion Flueraş* (socialist), la sociale; Dr. *Ion Suciu* şi Dr. *Emil Hăţeganu*, codificatori; Dr. *Vasile Lucaciu*, Dr. *Valer Braniştе* şi *Octavian Goga*, fără porto-

foliu: Dr. *Ion Erdeli*, trimis extraordinar al consiliului național diriginte la Budapesta pe lângă guvernul unguresc, cu *Moise Baltă* ca secretar; Dr. *Caius Brediceanu*, secretar general la externe; *Ion Comșa*, secretar general la comerț și Dr. *Silviu Dragomir*, director al biroului presei la externe.

D. **Iancu Flondor**, comisarul general al Bucovinei, a trimis d-lui Maniu următoarea telegramă: „Informat de solul Bucovinei la înălțătoarea serbare a Unirii Ardealului cu România, despre mărețul act dela Alba Iulia, mă închin energiei nesecate a leagănului românismului, care de un mileniu înfruntă cu eroism vijelia barbară a suprimării elementului românesc din vechea cetate a zămislirii noastre. In numele Bucovinei readuse la matca ei de origine, vă rog să primiți pentru toți frații noștri din întreg cuprinsul Transilvaniei, Maramureșului și Banatului asigurarea înaltei noastre fericiri pentru ceeace s'a săvârșit în Cetatea lui Mihaiu Viteazul și o caldă îmbrățișare de frate, ca simbol al conlucrării intime și necontenite ce va trebui să să stabilească fără întârziere între d-voastre și noi, pentru poporul statornic al marii noastre patrii comune."

22 Nov./5 Dec. 1918.

Astăzi ministrul Franței, d. *de Saint-Aulaire*, a oferit un dejun Regelui, Reginei și ofițerilor aliați. Suveranul purtă pentru prima oară epoleții de Mareșal al României. Acești epoleți constau în galonul de aur al gradului de general, peste care, în loc de trese de argint, sunt două bastoane de aur. Suverana purtă o toaletă albă cu Marele Cordon *Regina Maria*, Marea Cruce de războiu a Franței și Medalia de aur pentru combaterea epidemiilor, bătută în special pentru Maiestatea Sa de către guvernul Republicei Franceze.

Cu această ocazie, d. de Saint-Aulaire a rostit următorul discurs: „Sire! Țin să mulțumesc Maiestății Voastre și Maiestății Sale Regine că ne-au acordat onoarea și bucuria augustei lor prezențe. Aș voi deasemenea să exprim gratitudinea guvernului Republicii pentru primirea caldă și entuziastă ce a fost făcută trupelor franceze de către Maiestatea Voastră, ca și din partea armatei și națiunii române. Dar înzadar aș căută cuvinte ce ar putea fi vrednice. Atât voiu spune că dacă n'aș fi știut de mult că sufletul României să identifică cu acela al Franței, aș fi învățat auzind pe tot parcursul trupelor noastre, uraganul de aclamațiuni populare și văzând în același timp ochii celor mai încercați ai noștri „*poilus*", plini de lacrimi de bucurie, de mândrie și de dragoste. Impreunând în fața Maiestății Voastre aceste două tricoloruri ale noastre, aproape la fel și cari simbolizează același ideal, acest fapt istoric face și mai frățească încă, dacă să mai poate, alianța pe care o știeam deja neuitată ca și amintirea întemeietorilor ei, soldații francezi, căzuți pe același pământ și pentru aceeași cauză ca și amarazii lor români. Dacă nu pot uită că cea mai mare onoare a carierii mele este că am semnat pactul care leagă

România de Franţa, şi mai puţin uit că-i vine caracterul ei sacru, nu fiindcă a fost inregistrat cu cerneala diplomaţilor, ci fiindcă e sfinţit cu sângele eroilor noştri. Numele Maiestăţii Voastre va rămânea cu dreptul alipit de intrarea României în această cruciadă a tuturor naţiunilor cu suflet împotriva Statelor monstruoase care, neavând suflet niciodată, să prăvălesc îndată ce forţa materială li s'a sdrobit. Posteritatea cea mai depărtată va dà slavă vederii limpede şi statornice Suveranului care, desvăluind viitorul României de umbrele trecutului, l'a îngrădit cu durere dar şi cu măreţie în ziua când, în vălmăşagul luptei uriaşe, când tot pământul să cutremură, el, cu o mână care nu tremură, a iscălit decretul de mobilizare al armatei sale. Credinţa care însufleţea atunci pe Maiestatea Voastră n'a părăsit'o nici o clipă în cursul groaznicelor încercări. Cei cari au trăit acele momente alături de Maiestatea Voastră sunt datori s'o mărturisească. Această credinţă eră atât de puternică încât Maiestatea Voastră, întemeind de mai înainte ordinea nouă, care naşte astăzi pretutindeni din triumful desăvârşit al dreptului, a orientat hotărît pe România pe calea instituţiilor democratice. Prin această intuiţiune cu atât mai infailibilă, cu cât era mai cu seamă un avânt al sufletului Său, Maiestatea Voastră mai adaugă la strălucirea Domniei şi la intimitatea amândoror ţărilor noastre, în celaşi timp când Ea îndeplineşte, dintr'o singură dată, îndoitul ideal al poporului Său: Unitatea naţională şi Reforma socială. Generaţiile viitoare o vor binecuvântà în vecie repetând că, cub a Sa Domnie, România a întrunit pe toţi copiii săi şi le-a împărţit razele gloriei şi brazdele pământului ei. Gândul tuturor a apucat înainte asociând pe Maiestatea Sa Regina Maria. Pe vremea lungilor încercări neînchipuite, dar susţinute de nădejdi neînfrânte, energia sa suverană şi împodobită cu atâtea podoabe, eră cu atât mai comunicativă fiindcă părea lesne, fiind foarte firească, şi cu atât mai binefăcătoare, fiindcă toţi o admirau prea mult ca să nu-şi uite suferinţa. Pretutindeni, în tranşeiele de linia întâiu, la căpătâiul contagioşilor, această vrednicie zâmbitoare şi această credinţă radioasă au fost, în ceasurile întunecoase, un punct luminos şi vestitor ca şi zorile al căror ameazi ne încălzesc acum pe deplin. Sire! In numele guvernului Republicii, urez Maiestăţii Voastre tot atâtea zile lungi şi prospere pe cât ziua aceasta este glorioasă şi meritată. Şi urările ce le facem pentru Dinastia şi poporul Său, vor fi ascultate pentru că Maiesetatea Voastră a legat soarta lor de lucrurile eterne: onoarea, datoria şi dreptatea. Ridic paharul meu pentru Miestatea Voastră, pentru Maiestatea Sa Regina, pentru A. S. Regală Prinţul moştenitor şi pentru întreaga familie regală!"

M. S. Regele a răspuns astfel: „Domnule Ministru. In numele Meu şi în numele Reginei, vă mulţumesc din toată inima pentru cuvintele amabile ce Ni le adresaţi. Sunt bucuros că vă pot spune câtă plăcere simt că mă găsesc în mijlocul amicilor noştri francezi. Când acum doi ani am tras spada pentru realizarea idealului recunoscut legitim de către puterile Inţelegerii, eu am urmat sentimen-

tul aproape unanim al poporului Meu, care nu admitea lupta decât alături de naţiunile spre care îl îndreptau deopotrivă şi mintea şi inima. Evocaţi în mine amintiri de bucurie pentru poporul Meu şi amintiri de glorie pentru armata Mea. Suntem mândri că braţul vitejilor Noştri soldaţi a oprit înaintarea cotropitorului pe pământul nostru şi această mândrie este pentru noi cu atât mai mare cu cât avem sentimentul că prin rezistenţa noastră îndârjită, care a atras asupra-ne atacul unui număr considerabil de divizii duşmane, noi am putut servi ca aliaţi credincioşi, vitezelor armate cari luptau pe frontul francez. Acestor zile de glorie a urmat pentru ţara Mea o eră de suferinţă şi de grele încercări, în timpul căreia am fost constrânşi să aşteptăm cu arma la picior, păstrând totuşi în inimile noastre credinţa în Aliaţii noştri şi speranţa arzătoare de a reîncepe lupta. Cu cât această aşteptare fuse mai lungă şi mai dureroasă, cu atât şi bucuria fuse mai mare, când evenimentele permiseră să ne luăm locul alături de amicii noştri; şi tot asemenea, entuziasmul pe care întreaga populaţie a Capitalei l'a manifestat eri la vederea bravilor soldaţi aliaţi şi a celor două tricoloruri ce fluturau unul lângă altul, a fost expresia credinţii unanime păstrată atâta timp în inimile noastre. A fost salutul de recunoştinţă al sufletului românesc către sora sa mai mare, sufletul francez. Bucuria noastră însă, a fost şi mai mare când am văzut în fruntea trupelor aliate pe generalul Berthelot, pe Berthelot al nostru, căci el este al nostru şi prin calitatea sa de cetăţean român şi prin pretinia ce n'a încetat să arate ţării Mele. Interpret al acestor sentimente, ridic paharul Meu în sănătatea domnului Preşedinte al Republicii şi în onoarea Franţei şi a glorioasei sale armate. Ridic, în fine, paharul Meu în onoarea d-voastre, domnule ministru. Inima d-voastre a fost în toate ocaziunile inspiratoarea şi sfetnicul cuvintelor şi actelor d-v., iar serviciile pe care le-aţi adus cauzei române vor rămânea totdeauna prezente atât în inimile cât şi în amntirea noastră."

24 Nov./7 Dec. 1918.

Germania plăteşte scump jaful pe care l'a înfăptuit în anul 1870 prin răpirea Alsaciei şi Lorenei. Omenirea întreagă a trebuit să sângereze cumplit pentru ca să scape de apăsarea prusienească. Când Germania biruitoare a pus acele dezastroase condiţiuni, Emile Ollivier, care fusese prim-ministru al Franţei în momentul isbucnirii războiului franco-german, a adresat Regelui Wilhelm I al Prusiei o scrisoare prin care căută să-l readucă la o judecată sănătoasă. Tonul demn şi raţionamentul rece, din cari să vede totuşi atâta durere stăpânită, fac din acea scrisoare scurtă o adevărată operă literară. In momentul de faţă pot vedea Germanii ce profeţie grozavă cuprindeau cuvintele celui învins. Această scrisoare, publicată la 15 Iulie 1914 pentru prima oară, cu câteva zile mai înainte ca Wilhelm II şi ultimul, să-şi arunce armatele-i furioase asupra omenirii are cuprinsul următor: „1 Octombre 1870. Sire! Aţi fost fericit, fiţi mare. Am îndemnat la războiu, nu ca să

împedecăm Unitatea germană, nici să luăm Rinul. Sunt 12 ani decând refuz Franței dreptul de a împedecă unitatea germană sau de a luă Rinul. Am îndemnat la războiu numai pentrucă o națiune mândră nu putea primi ceeace Mommsen a numit cu orgoliu răspunsul dela Ems. Imi cunosc țara mai bine decât ziariștii d-v. germani. Dacă respectați teritoriul nostru, mulțumindu-vă cu gloria imensă pe care ați câtșigat'o și cu ușurința de acum încolo asigurată pentru d-v. de a face în Germania ce veți voi, veți asigură lumii o lungă și frumoasă pace. Dacă vă atingeți de teritoriul nostru, începeți un nou războiu de treizeci de ani. Dacă sunteți dezinteresați, preparați alianța indisolubilă a raselor latine și germane; dacă sunteți cuceritor, preparați, contra Prusiei, alianța raselor slave și latine. Il invocați pe Dumnezeu în proclamațiile d-v. Și eu cred în Dumnezeu și în dreptatea lui. El ne loveşte spre a ne pedepsi pentrucă ne-am moleșit într'o lungă prosperitate, dar fiți sigur, va fi pedepsit poporul și rasa voastră, îngâmfate de victorie. Smulgeți cu violență Patriei franceze populații cari țin de ea prin toată ființa lor. Strigătul celui slab, apăsat, să va urcă până la Acela care dă victoria și plângerea lui va fi auzită. Nu desprețuiți cuvântul meu, Sire, pentru că e al unui învins. Napoleon, după Iena, a desprețuit și el cuvântul învinșilor și acești învinși i-au răspuns prin Waterloo. Fie ca spiritul de blândețâ și dreptate să vă umple sufletul! Sunt cu respect, Sire, servitorul vostru." *Emile Ollivier.*

Victor Hugo, după războiul franco-german din 1870, a ținut în parlamentul francez un discurs în care să cuprind următoarele cuvinte profetice: „Noi plângem Germania, care a fost un popor și nu mai este acum decât un imperiu. Cucerirea Alsaciei și Lorenei este un jaf; din jaful acesta va isvorî ura. Ura contra cui? Contra popoarelor? Nu! Contra Regilor. Să culeagă deci Regii ce au sămănat. Franța să va reface și va recuceri Alsacia-Lorena. Și Franța va zice: Să fim uniunea de pe continent, să fim libertatea Europei! Și acum, Germanie, ne-am făcut una alteia un serviciu: Tu m'ai liberat de împăratul meu, și eu te scap de al tău!"

25 Nov./8 Dec. 1918.

Liga Culturală din Buzău, împreună cu Ardelenii din localitate, hotărînd să sărbtăorească Marile Evenimente ale Românismului, a invitat pe ziua de astăzi, duminecă, pe toți bunii Români să participe la Te-Deumul care să face în biserica Episcopiei, la ora 11 a. m., precum și la procesiunea patriotică, care va urmă serviciului religios.

La ora fixată biserica era plină de credincioși, iar curtea bisericii era ocupată de un detașament de soldați ardeleni, de elevii liceului cu steagul lor, și de multă lume care nu încăpuse în biserică. Serviciul religios a fost oficiat de trei preoți și un diacon. După aceea a luat cuvântul d. Gh. Răşcanu, profesor la liceu și președintele ligei culturale, care prin o cuvântare avântată și pli-

nă de însufleţire a arătat importanţa actului săvârşit la Alba-Iulia, prin care s'a proclamat Unirea Transilvaniei, a Banatului şi a tuturor ţinuturilor locuite de Români până la Tisa cu România, înfăptuind astfel Unirea tuturor Românilor într'un Stat mare şi mândru, sub un singur Domn şi o Lege.

Apoi a luat cuvântul scriitorul acestor rânduri, vorbind în numele Ardelenilor astfel: „Luminează-ne Doamne mintea ca să fim la înălţimea măreţelor zile pe cari ne-ai învrednicit ca să le trăim şi deschide-ne glasul ca să-ţi putem mulţumi, după cum să cuvine, pentru îndeplinirea visului secular al neamului nostru: Unirea tuturor Românilor!" Aceste cuvinte au fost rostite cu faţa spre altar, apoi întorcându-să către publicul credincios a continuat astfel: „Fraţi Români! Optsprezece veacuri au trecut decând soarele răsăritului a salutat cu razele-i arzetoare pe fii lui Traian în Dacia. 18 veacuri au trecut decând au început să răsune accentele limbii româneşti în văile şi munţii Daciei Traiane. 18 veacuri au trecut decând vers de bucurie şi de fericire să auzea pretutindeni în această patrie cunoscută sub numele de Dacia fericită. Totul erà măreţ şi sublim. Românii duceau o viaţă pacinică şi fericită în această ţară, care erà una din cele d'intâiu, cea mai bogată în aur şi cea mai frumoasă provincie a lumii romane. Dar fericirea străbunilor noştri n'au ţinut decât abia două veacuri, când începu invaziunea barbarilor asiatici: Goţii, Hunii, Gepizii, Avarii, Longobarzii ş. a., cari veniră cu sabie şi foc şi prefăcură în cenuşe şi ruine tot ceeace geniul roman produsese, lăsând în urma lor numai jale, o jale adâncă. Abia scăpară Românii de ei şi un nou puhoiu de barbari s'a pornit din răsărit ca să-şi caute o patrie, prin veacul al 8-lea; erau Ungurii, cari veniră cu furie, prădând şi omorînd tot ce le eşea în cale. De aci încolo începu tragedia poporului nostru, care a fost înlănţuit într'o robie trupească, economică şi sufletească, cum nu să mai pomeneşte alta în întreaga istorie a omenirii; veacuri dearândul poporul român pe pământul său strămoşesc a fost socotit şi tratat ca străin şi sclav. In această tristă stare îl găsi anul 1784, când suferinţele poporului român ajunseră la culme şi atunci să ridicară cei trei viteji, cei trei mucenici ai neamului: *Horia, Cloşca şi Crişan* şi cu stindardul *libertăţii, egalităţii* şi *frăţietăţii* să repeziră împotriva impilatorilor. Incercarea lor desperată n'a reuşit şi trupurile lor au fost frânte sub roată în cetatea falnică a lui Mihaiu Viteazul, Alba-Iulia. In această cetate de trei ori sfântă a Românismului, în care cel mai mare viteaz al neamului Mihaiu-Vodă, prin braţul său puternic şi geniul său scânteietor, isbuti să întrupeze Unirea tuturor Românilor. Dar, dacă acea unire n'a durat decât o clipă, cât o fulgerare a unei scântei electrice, ea a rămas steaua conducătoare a neamului nostru până în ziua de astăzi, până în acest moment, când avem marea fericire să sărbătorim Unitatea politică şi naţională a tuturor Românilor. De azi înainte falnicii Carpaţi nu vor mai fi zid de despărţire pentru fraţi; ei vor fi şi vor rămânea pentru vecie inima Românismului, şi prin acea-

sta să înfăptuească *„acel vis neîmplinit, copil al suferinții, de-al cărui dor au adormit și moșii și părinții!“* Frați Români! Astăzi să împlinește prima săptămână decând, în Dumineca trecută, la 18 Novembre/1 Decembre 1918, Poporul român din Transilvania și Ungaria, prin reprezentanții săi, adunați la Alba-Iulia, a proclamat Unirea cu România. Peste o sută de mii de Români, din toate păturile sociale și reprezentând toate partidele, au votat cu mare însuflețire actul istoric, care însemnează realizarea visului de veacuri al neamului românesc; au votat acest act măreț între adieri de steaguri, urale, cântări și ovații. De astăzi înainte hotarele României s'au mutat la Tisa, și dela Nistru pân' la Tisa tot Românul... nu să va mai plânge, ci va săltă de bucurie sub razele calde ale Soarelui libertății. Și în această bucurie generală, Liga Culturală din Buzău a organizat această manifestație națională, invitându-ne pe toți ca să venim în acest sfânt locaș ca să ne închinăm și să înălțăm rugăciunile noastre către Atotputernicul pentru că ne-a învrednicit să ajungem aceste zile mari; ca să ne rugăm pentru odihna sufletelor soldaților români, cari prin vitejeasca lor moarte au dat viață vecinică unui popor de 16 milioane, dovedind și de astădată lumii întregi, la Oituz, Mărăști și Mărășești, că el, soldatul român, este cu adevărat fiul Romei eterne, transplantat în răsărit de Impăratul Traian și a rămas sentinela neclintită și neadormită a Imperiului latin dela Gurile Dunării. Să ne înălțăm cu gândul la făuritorii acestor măreție clipe și să urăm din tot sufletul înaintea sfântului altar ca să trăiască Maiestățile Lor Ferdinand și Maria, Impăratul și Impărăteasa Românilor, cu întreaga dinastie; ca să trăiască oamenii mari și aleși ai neamului, cari au purces și condus acest războiu sfânt de desrobire națională, în frunte cu cel ce poartă un nume predestinat, cel mai mare fiu al marelui Ion Brătianu, și toți eroii români, ale căror nume vor fi scrise cu litere neperitoare în Cartea de aur a României! Să trăiți și voi, nobili și mândri cetățeni ai Buzăului, cari ați alergat cu inimile vesele ca să sărbătoriți pe iubiții noștri frați din Ardeal și Ungaria, cari, după frații Basarabieni și Bucovineni, s'au grăbit să proclame cea din urmă UNIRE, care întregește pe deplin neamul românesc! Să trăiască România Mare, una și nedespărțită, acum și pururea, și în vecii vecilor!“

După aceasta toată lumea a eșit din biserică, în curtea Episcopiei, și acolo s'a format un impozant cortegiu, în frunte cu muzica militară, care pe tot parcursul a intonat *Deșteaptă-te Române* și *Pe-al nostru steag e scris unirea;* imediat după muzică veneau soldații ardeleni, cari să găseau în trecere în Buzău, apoi Comitetul Ligei culturale și cetățenii, iar la urmă elevii liceului, toți cu drapele. Cortegiul a trecut pe Bulevardul I. C. Brătianu, pe strada Unirii, trecând pe sub cele două arcuri ridicate cu ocazia intrării armatei române în oraș, până în fața splendidului Palat Comunal, de pe treptele căruia a vorbit pă-

rintele *C. Provian*, directorul Seminarului, şi avocatul *Artemiu Moldoveanu*, amândoi isbutind să ridice sufletele auditorilor la înălţimea serbării prin cuvinte alese şi răspicate, mult aplaudate de public. Dela Primărie cortegiul s'a pornit prin strada Carol şi în dreptul locuinţei autorului acestor însemnări s'a oprit câteva momente, în cari profesorul Râşcanu i-a adresat câteva cuvinte de cinste, cari să refereau tuturor Ardelenilor stabiliţi în ţară, cari au luptat cu deosebită ardoare pentru unitatea sufletească a tuturor Românilor, ceeace a adus unitatea politică pe care o serbăm în aceste clipe măreţe. De aci cortegiul s'a dus pe strada Cuza-Vodă oprindu-să în dreptul locuinţei dentistului *Ioan Munteanu*, ginerile valorosului naţionalist părintele Dr. *Vasile Lucaciu*, căruia, d. Răşcanu, deasemenea i-a adresat câteva cuvinte omagiale, arătând meritele neperitoare ale acestui fruntaş ardelean, care a cutreerat lumea şi în acest moment să găseşte la Paris, stăruind pentru înfăptuirea idealului nostru naţional. In urmă cortegiul a ajuns în Piaţa Liceului Hăşdău, unde s'a încins o horă mare a Unirii, în care s'a prins toată azistenţa, într'un elan şi un entuziasm vrednice de România Mare!

27 Nov./10 Dec. 1918.

Domnii *Al. Vlăhuţă* şi *I. Al. Brătescu-Voineşti* în No. 5 al ziarului *Dacia*, fac următoarea propunere sub titlu: *O sfântă datorie:* „Socotind că suntem ecoul dorinţii fireşti a oricărui Român, propunem că în piaţa Victoria, pe unde a intrat în Capitala Ţării întâiul Rege al tuturor Românilor, să se ridice un *arc de triumf*, monument neperitor, care să vorbească tuturor generaţiilor viitoare, de înfăptuirea visului secular al neamului nostru. Dorim un monument măreţ, în care să fie eternizate marea bucurie a isbândei precum şi îndelungatele suferinţi şi jertfe care au adus această isbândă. Nu să poate aşteptà numai dela Stat împlinirea tuturor îndatoririlor cerute de vreme, — cu atât mai puţin acum când toată opera de reparaţie şi de reconstruire îi impune atâtea cheltueli; dar nici n'ar fi bine ca opera aceasta să fie făcută de Stat. Această simbolizare a împlinirii dorului unui neam întreg, trebuie să isvorească din sufletul fiecărui Român, fără imboldul stăpânirii. Ziarul *Dacia* e fericit că poate să ia iniţiativa acestei mişcări, propunând constituirea unui mare comitet pentru realizarea acestui scop".

In legătură cu această propunere, în No. 8 al aceluiaş ziar, vărul meu *Ioan Bianu*, profesor universitar şi membru al Academiei Române, scrie: „Prea stimaţi şi iubiţi pretini. Mă grăbesc a mă asocià din toată inima la ideia fericită ce aţi avut şi apelul ce faceţi pentru a ne îndeplini o „sfântă datorie" ridicând un arc de triumf monumental în Piaţa Victoria, care „să vorbească" generaţiilor viitoare despre realizarea visului nostru secular şi despre jertfele făcute pentru această isbândă", — întocmai precum după aproape două mii de ani vorbeşte Columna lui Traian

din Roma despre jertfele cu cari s'au împlântat de Marele Străbun rădăcinele neamului nostru în Coroana Carpaţilor şi în văile lor. Inscrieţi-mă, vă rog, cu contribuţia de 100 lei pentru arcul de triumf monumental. Dar o altă datorie să impune tot atât de impetuos şi iniţiativa pentru realizarea ei cade în sarcina ziarului vostru chiar prin numele „Daca" ce îi l'aţi dat. Columna lui Traian din Roma a rămas neclintită ca prin minune timp de aproape două mii de ani, scăpând de valurile distrugătoare ale popoarelor barbare, cari au ajuns până la Cetatea Eternă în lungile secole ale invaziilor din evul mediu. Această Columnă este actul de naştere al neamului românesc, — act cum nu mai are nici un alt popor pe pământ. Inainte cu 40—50—60 de ani unii dintre cei mai luminaţi, mai înţelegători şi mai simţitori bărbaţi ai neamului: Odobescu, Hâşdeu, Urechia şi alţii au stăruit să se facă în Capitala noastră o reproducere în bronz a măreţei Columne de marmoră din Roma, în ale cărei reliefuri sunt reprezentate fazele războaielor prin cari Traian a supus pe Daci şi a sădit aici la Carpaţi şi la Dunăre neamul românesc. Atunci nu s'a putut realizà măreaţa ideie, — dar trebuie şi suntem datori să o realizăm acum, când neamul s'a întregit şi s'a întors la marele rol şi la înalta misiune pentru care a fost sădit aici acum două mii de ani. Monumentul acesta să fie ridicat în Alba-Iulia în amintirea Unirii de acum. Deschideţi în „Dacia" o deosebită listă de subscriere pentru acest monument al neamului întregit şi înscrieţi-mă şi pe mine cu 100 lei."

28 Nov./11 Dec. 1918.

Generalisimul armatelor aliate dela Salonic, *Franchet d'Esperey*, învingătorul Bulgarilor, a sosit în Bucureşti. A fost întâmpinat la gară de generalul Berthelot, generalul Prezan, generalul Grigorescu, ministru de războiu, generalii d'Anselme şi Nerel, marchizul de St.-Aulaire, etc., şi un public numeros. După salutările din gară, generalisimul a mers în piaţa gării, unde a trecut în revistă trupele franceze, cari au dat onorurile. Muzica militară a întonat *Marsilieza*, *Imnul regal*, *Deşteaptă-te române* şi *Sambre et Meuse*. Publicul l'a aclamat îndelung şi l'a ovaţionat în tot parcursul dela gară până la Palatul Cotroceni, unde a avut loc dejunul oferit de M. S. Regele.

Primarul capitalei a înmânat generalisimului d'Esperey următoarea adresă de mulţumire pentru înalta cinste ce a făcut Bucureştilor prin această vizită: „Escelenţă! Sunt însărcinat de consiliul municipal al Capitalei să vă exprim urările de bună venire în mijlocul nostru. După zilele triste şi deja atât de depărtate ale invaziei germane, în timpul cărora duşmanii noştri şi ai voştri, s'au acoperit de ruşine, astăzi avem nemărginita fericire de a ne vedea ţara liberată şi unitatea naţională a tuturor popoarelor române înfăptuită. Gloria şi fericirea aceasta le datorim sforţărilor noastre, sacrificiilor noastre şi suferinţelor

noastre, cum şi nepreţuitului sprijin al tuturor marilor noştri Aliaţi. Sunteţi, Escelenţă, unul dintre cei mai strălucіţi reprezentanţi ai acelor admirabili soldaţi cari n'au avut odihnă înainte de a vedea îndeplinită opera ordonată de justiţie şi de Dumnezeu. Prin vitejia şi geniul vostru aţi descoperit partea slabă a formidabilei puteri teutone. Sub loviturile voastre îndrăsneţe s'au făcut primele spărturi. De atunci prăbuşirea germană n'a mai contenit. Astăzi graţia bravurei soldaţilor Voştri pe toate fronturile, Germania e pusă la pământ şi civilizaţia salvată. Oraşul nostru e fericit că vă are ca oaspe. El vă felicită pentru faptele voastre strălucite şi vă mulţumeşte cu recunoştinţă pentru puternicul sprijin dat cauzei române. Binevoiţi, vă rog, Escelenţă, a primi expresia celei mai înalte consideraţii".

Cu ocazia banchetului oferit de către preşedintele consiliului de miniştri, d. general Coandă, acesta a rostit următorul toast: „Alteţă Regală, Domnilor. Cu prilejul victoriei finale pe frontul occidental o radiotelegramă ni-a anunţat că d. Clemenceau ne mai găsind cum să-şi exprime mai bine recunoştinţa faţă de armata victorioasă i-a adresat acest sigur cuvânt: *Merci*. Romănia asemenea cu inima mişcată de recunoştinţă salută pe nobila Franţă cu acelaşi cuvânt, având faţă de dânsa sentimentul care, în mintea Marelui Francez, sintetizà toate cuvintele de gratitudine. Vă mulţumesc, domnilor generali, pentru că ne-aţi liberat de duşman prin strălucitele d-voastre fapte de arme, pentru că ne-aţi asigurat integritatea teritoriului şi ne-aţi luminat cu o lumină mare graniţele vechei: *Dacii*. Guvernul român, interpret fidel al sentimentelor ţării, care în 1916, a răspuns fără ezitare la chemarea d-voastre pentru Dreptate şi pentru liberarea popoarelor, salută, astăzi în persoana d-tale, domnule general comandant al trupelor aliate din Orient, întreaga armată franceză atât de glorioasă prin tradiţiile sale. Ridic paharul meu în sănătatea d-lui Preşedinte al Republicii şi în sănătatea d-lui general Franchet d'Esperey. Trăiască Franţa!"

La aceste cuvinte d. general d'Esperey a răspuns printr'o vorbire de o rară elocinţă, arătând în cuvinte mişcătoare şi cât să poate de călduroase, dragostea pe care Franţa o avea pentru România, dragoste care astăzi nu mai este o simplă afecţiune, dar un *adevărat şi etern amor*. Ilustrul general şi'a exprimat în cuvinte din cele mai elogioase toată admiraţia sa şi a armatei franceze pentru Regele şi Regina noastră şi pentru viteaza noastră armată, despre care a zis: „Rolul armatei române a fost de o importanţă extraordinară în timpul acestui războiu. In mai multe rânduri, ea a salvat armata rusă de dezastru, iar în timpul atacurilor dela Verdun, aruncându-să în balanţă sabia română, aceasta a contribuit mult la succesul aliaţilor."

29 Nov./12 Dec. 1918.

Dobrogea în limitele graniţei dela 14 August 1916, adecă

împreună cu Cadrilaterul, a fost complect evacuată de inimic. Ca urmare autoritățile române s'au instalat în toată Dobrogea.

Sfatul Țării din Chișinău a admis *unirea necondiționată* a Basarabiei prin hotărîrea luată în ședința dela 27 *Nov/10 Dec.* a. c., și care sună astfel: „In urma unirii cu România-mamă a Bucovinei, Ardealului, Banatului și Ținuturilor ungurești locuite de Români, în hotarele Dunării și Tisei, *Sfatul Țării* declară că și Basarabia renunță la condițiile de unire din actul dela 27 Martie a. c., fiind încredințat că în România tuturor Românilor, regimul curat democratic este asigurat pe viitor; *Sfatul Țării*, în preziua Constituantei Române, care să va alege după votul universal, rezolvând chestiunea agrară, după nevoile și cererile norodului, anulează celelalte condițiuni din actul unirii dela 27 Mart și declară *unirea necondiționată* a Basarabiei cu România Mare.“

In București a sosit preotul *Martinovici* din Banat, și într'un grup de ziariști s'a exprimat astfel: „Am venit să aduc țării-mame cuvântul de credință și inima Banatului. Nici iadul nu ne abate dela datoria noastră de Români.“

Sașii transilvăneni din București, în număr de 500, întrunindu-se în sala „Transilvaniei“ sub președinția doctorului Frank Adolf, au votat următoarea moțiune: „Colonia sașilor transilvăneni din București, reprezentată prin societatea lor „Transilvania“ și prin numeroși membri ai comunității evanghelice din București, adunându-se astăzi în sala „Transilvania“ a primit cu unanimitate declarațiunea următoare: Sașii transilvăneni din București au luat cu mare bucurie și cu satisfacție cunoștință despre declarațiunea adunării naționale a tuturor Românilor din Ardeal, Banat și Ungaria, ținută în ziua de 18 Nov. st. v. a. c. Spiritul de dreptate și de libertate, care strălucește cu deosebire în punctul 3 al acestei declarațiuni a împrăștiat toate grijile care cuprinseseră pe Sașii transilvaneni din cauza evenimentelor din timpul din urmă. Din toată inima deci Sașii trăitori în București să unesc cu hotărîrile relative la: libertatea națională, la întrebuințarea liberă a limbei materne în învățământ, administrație și justiție, la reprezentarea în Corpurile legiuitoare proporțional cu numărul locuitorilor, la garantarea dreptului egal și a autonomiei confesionale și la libertatea desăvârșită a presei, a asocierii și a întrunirilor. Sașii salută cu entuziasm unirea Ardealului cu România, săvârșită în acest spirit. Cu toate că Sașii transilvăneni nu sunt autorizați să vorbească în numele națiunii săsești din Ardeal, totuși întemeindu-să pe îndelungata lor conviețuire cu Românii din Regat, nu voesc să piardă prilejul de a dă conaționalilor din patrie sfatul bine gândit, ca pe temeiul asigurărilor din actul unirii dela Alba-Iulia să voteze și ei unirea Ardealului cu România.“

30 Nov./13 Dec. 1918.

Ministerul prezidat de d. general Coandă a demisionat și în

locul lui a venit un nou guvern compus astfel: *Ion I. C. Brătianu*, președinte al consiliului și ministru la externe; *G. G. Mârzescu*, la interne; *Al. Constantinescu*, la industrie și comerț; *I. G. Duca*, la culte și instrucția publică; generalul *Văitoianu*, la războiu; *D. Busdugan*, la justiție; *Fotin Enescu*, la domenii: *Anghel Saligni*, la lucrări publice; *Oscar Chiriacescu*, la finanțe; *M. Ferechide*, fără portofoliu; *I. Inculeț* și *D. Ciugureanu*, miniștri Basarabiei.

Noul guvern a publicat următoarea declarațiune: „Chemați la guvern în împrejurări atât de însemnate pentru Neamul Românesc și continuând opera națională și democratică a ministerului care ne-a precedat, credem de datoria noastră să afirmăm din nou țintă ce urmărim. In politica externă, guvernul, strâns legat de Aliații noștri, va urmă politica care a călăuzit destinele României dela declararea războiului. El privește ca nule și inexistente toate actele ce s'au săvârșit după încheierea armistițiului și rezemându-se pe tratatele încheiate, va lucrà pentru deplina realizare a drepturilor neamului, sprijinite pe atâtea jertfe și exprimate cu hotărîre de toate ținuturile locuite de Români. In politica internă guvernul va concentrà toată munca lui pentru desăvârșirea fără întârziere a celor două reforme înscrise în Constituție și așteptate de țară: votul obștesc și împroprietărirea sătenilor prin expropriere. In mijlocul lipsurilor de cari sufere mai ales populația muncitoare și a jafurilor și distrugerilor inamicului, guvernul va dà o deosebită atenție chestiunilor de refacere și de aprovizionare. Totdeodată în îndeplinirea misiunii sale și în opera de consolidare a unității naționale guvernul va fi însuflețit de spiritul democratic manifestat cu căldură de Românii de pretutindeni și va urmări înfăptuirea ideilor cuprinse în programul Partidului național liberal".

1/14 Dec. 1918.

Bucureștii sunt iarăși în sărbătoare. De mai multe zile s'a gătit să primească pe cei mai iubiți și mai așteptați oaspeți, pe frații noștri de peste munți, cari vor aduce fericita solie a Unirii, comunicând în mod oficial marelui nostru Rege, guvernului și poporului, ceace în mod neoficial s'a înfăptuit: *Unirea pe vecie* a Românilor din Ardeal și din Ungaria cu Regatul României. Prin acest din urmă semn, tirănia maghiară s'a prăbușit pentru totdeauna și Dacia fericită a reînviat.

Primăria Capitalei a publicat în privința aceasta următorul apel: „Cetățeni! Neamul nostru s'a legănat cu un vis. In el a găsit puterea să să ridice deasupra asprimei vremurilor și pentru isbândirea lui nu a pregetat să sacrifice ceace înaintașii zidiseră cu mult greu și înfrumsețaseră. Dumnezeu ne-a miluit fericirea rară de a-l vedea înfăptuindu-se. Românii de pretutindeni își dădură mâna și încheiară astăzi la răsăritul Europei un Stat mândru, locuit de un popor vechiu și nobil, care va ști să țină cu cinste locul ce s'a cucerit sub soare. După Basarabia și Bucovina

vine Ardealul. Astăzi *Solii* fraţilor noştri, din fosta Ţară ungurească, vor sosi în Capitală, pentru a aduce la cunoştinţa M. S. Regelui şi poporului Român, cuvântul hotărîtor dela Alba-Iulia. In curând vom auzi ceeace nimic şi nimeni nu mai poate schimbà: hotărârea poporului, porunca lui Dumnezeu. Să eşim cu toţii înaintea fraţilor noştri. Să-i acoperim cu flori, să-i încunjurăm cu dragostea fratelui care îşi regăseşte fratele după o lungă şi dureroasă despărţire."

Asară la ora 5 a sosit în Capitală Delegaţia Marelui Consiliu Naţional din Alba-Iulia, după un drum de cinci zile, venind dela Sibiiu. Un public numeros aşteptă sosirea iubiţilor delegaţi, cari aduceau cu ei cuvântul mângâetor al Unirii tuturor Românilor sub un singur sceptru. Dintre persoanele oficiale au fost de faţă d-nii miniştri: Ion I. C. Brătianu, M. Ferechide, I. G. Duca, Anghel Saligni, Oscar Chiriacescu, apoi d-nii: Vintilă Brătianu, G. Corbescu, general Prezan, locţiitorul de primar Hălăceanu, etc. Pe peron să aflau şi toţi ofiţerii unui batalion din Regimentul „Avram Iancu", în frunte cu comandantul regimentului colonel Bordea, o delegaţie a coloniei săseşti din Bucureşti, etc.

Trenul era adus de o locomotivă ungurească, condusă de un mecanic român din Sibiiu. Steaguri tricolore şi cetine de brad împodobeau locomotiva şi vagoanele. La intrarea trenului în gară un formidabil *ura* isbucneşte din pepturile celor prezenţi. Ovaţiunile devin din ce în ce mai calde şi ţin câteva minute până în momentul când să scoboară din tren: episcopul Caransebeşului Dr. *Miron Cristea*, episcopul din Gherla Dr. *Iuliu Hosu*, apoi domnii Dr. *Alex. Vaida-Voevod* şi *Vasile Goldiş*, vajnicii luptători ai Românilor ardeleni în parlamentul unguresc, Dr. *Caius Brediceanu*, secretar general la externe şi *Mihail Popovici*, delegat pe lângă guvernul din Bucureşti.

Ochii tuturor celor prezenţi la acest moment istoric sunt plini de lacrimi. Locţiitorul de primar, d. Hălăceanu, întâmpină delegaţia cu următoarele cuvinte: „Fraţilor, zilele mari ale Neamului încep să să împlinească. Ţara Românească liberă, ajunsă la o stare de înflorire care-i adusese multe duşmănii, n'a pregetat să puie în cumpănă tot ce să clădise până atunci, pentru realizarea visului nostru al tuturor, Unirea Neamului Românesc de pretutindeni .Nouă ne-a fost dat să îndeplinim cu multe jertfe şi cu multe suferinţe, şi dela noi şi dela voi, această datorie. Cetatea Bucureşti, martiră a cruzimei unui vrăjmaş neiertător, îşi vede azi răsplătite toate suferinţele. Alături de imensa fericire a liberării Ţării ea, aude, cum străbat din depărtare spre dânsa, apelurile frăţeşti ale Neamului răslăţit. Oraşul Bucureşti salută cu dragoste adâncă pe fraţii iubiţi, care aduc Regelui nostru cuvântul de dragoste şi de unire de peste Carpaţi. El vă zice din toată inima: Fiţi bineveniţi şi binecuvântaţi!"

Episcopul Miron răspunde astfel: „Fraţi Români! Am venit adesea pe la d-voastre. De multe ori am călcat pe acest pământ

sfânt al Patriei-mame. Am venit aci mânați de o necesitate sufletească, ca, întorși acasă, să putem rezistă impilărilor asupritorilor noștri. Când am venit însă ultima dată în București, nici unul dintre noi nu s'a gândit că vom reveni aci în astfel de împrejurări. Și iată că visul de veacuri al Neamului întreg să împlinește, iată că Românii de pretutindeni, din Ardeal, din Banat și din Țările ungurești, din Bucovina și din Basarabia, să văd strânși laolaltă. Bunul Dumnezeu a îndreptat lucrurile într'o direcție favorabilă Neamului Românesc, liberând toate neamurile asuprite. Voi, iubiților frați, din Regatul României, ați fost nădejdea noastră, sprijinul nostru. In numele legăturilor noastre firești, vă salutăm cu iubire. Salutăm și pe surorile noastre latine, pe Anglia puternică și pe înțeleptul Mesia al popoarelor asuprite, Wilson. Voi, fraților, ați adus jertfe mari pentru eliberarea noastră, și adâncă recunoștință avem pentru voi. Exprimăm salutul nu numai al celor patru soli veniți cu mine, ci al Ardealului întreg, căci avem mandatul Adunării Naționale din Alba-Iulia, de a legă întreg pământul nostru strămoșesc de Țara mamă, și a vesti aceasta iubitului nostru Rege. Ca preot și bun creștin vă îndemn să fim cu mulțumire către bunul Dumnezeu, că dat ne este să trăim cele mai frumoase zile ale vieții noastre. Să trăiți voi fraților din patria mamă!" (Strigăte entuziaste: Să trăim cu toții!) „Să trăiască Regele tuturor Românilor! Să trăiască Regina noastră, acest înger păzitor al Românilor de pretutindeni! Să trăiască România Mare și democratică!" (entuziaste aclamări și strigăte de *ura*).

D. prim-ministru Brătianu, foarte mișcat, rostește următoarele cuvinte: „In numele acelor cari de atâtea veacuri au suferit și au crezut; în numele acelor cari au luptat și au înfăptuit; în numele acelor cari de acum pe veci să vor bucură de roadele zilelor de azi, vă zic: bine ați venit! Trăiască România Mare!" Cuvintele acestea au fost acoperite de urale îndelungate. D. Brătianu a îmbrățișat pe episcopul Miron și pe ceilalți delegați. In urmă delegația, împreună cu persoanele oficiale au trecut în salonul de recepție al gării. Acolo au stat de vorbă câteva minute, s'au făcut prezentările obicinuite, după care delegații s'au urcat în automobilele trimise de Palatul Regal, unde au fost găzduiți.

Ziarul *Viitorul* a salutat astfel pe delegați: „Bine ați venit soli ai Transilvaniei! ... Bine ați venit purtători ai cuvântului de înfrățire și simbol al cauzei sfinte, pentru cari ați luptat cu credință până la isbânda definitivă. Veniți să ne aduceți sufletul curat și nealterat al Românilor până eri subjugați, dovada sângelui românesc și măreția glasului unanim prin care voința fraților de peste munți s'a contopit cu dorința celor de pe malurile Dunării. Veniți să ne anunțați că Golgota neamului românesc s'a prăbușit și că ziua reînvierii celor răstigniți a sosit în fine. Voi ne aduceți mult așteptata veste a răsbunării tuturor martirilor neamului, dela cei mai mari până la cei mai mărunți, dela

Mihaiu, Horia, Cloşca şi Crişan, şi Avram Iancu, până la mulţimea anonimilor, pe cari istoria dacă nu i-a scris încă în paginile ei, îi cunosc în schimb temniţele ungureşti şi mormintele din munţii Abrudului şi văile Mureşului. Trecând Carpaţii, cari până mai eri vă despărţeau de noi, voi aţi desăvârşit opera drumurilor noastre sufleteşti, pe care soldaţii Regelui nostru şi al vostru, le neteziseră în toamna anului 1916, iar astăzi ajunşi în Capitala României Mari, puteţi strigà fără teamă, împreună cu noi, că pentru neamul nostru întregit, Carpaţii nu mai există. Bine aţi venit dar soli ai Ardealului, ai Banatului şi ai tuturor Românilor din fosta ţară ungurească. Bine aţi venit să ne strângem cu toţii laolaltă şi pe soclul de granit al poveştii neamului nostru, plămădită până azi în noaptea suferinţelor, seculare, să înfigem cu bărbăţie şi credinţă în viitorul nostru, răsăritul unui soare orbitor de o strălucire şi o măreţie ne mai văzută!"

2/15 Dec. 1918.

Eri la ora 11 s'a oficiat la Mitropolie un Te-Deum pentru comemorarea zilei în care s'a comunicat Regelui şi guvernului ţării, actul de unire a Ardealului, Banatului şi tuturor ţărilor locuite de Români cu Patria-mamă. Au azistat miniştrii ţării, miniştrii Angliei, Franţei, Italiei, Americei, Greciei şi Serbiei, generali şi mult public în frunte cu consiliul comunal. In curtea Mitropoliei erà o companie din Reg. 1 Vânători. Delegaţii Ardealului au sosit în echipagiile Curţii. La scoborârea episcopului Miron, corul a intonat „Pre stăpânul şi arhiereul nostru", iar compania de onoare a dat salutul militar. La ora 11 au sosit Regele şi Prinţul moştenitor. Slujba divină a fost oficiată de episcopul Nifon, al Dunării de jos.

La eşirea din Catedrală, Regele a trecut în revistă compania de onoare, pe când corul intonà inmul regal. Regele şi delegaţii ardeleni au fost ovaţionaţi de către mulţime pe tot drumul până la Palatul Regal. Acolo Regele a primit delegaţiunea, de faţă fiind toţi miniştrii şi înalţii demnitari.

D. *Vasile Goldiş*, reprezentantul delegaţiunii, a rostit următoarea cuvântare: „Maiestate! Românii din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească, adunaţi prin reprezentanţii lor legali la Alba-Iulia, în ziua de 18 Novembre (1 'Decembre) 1918, au decretat Unirea şi a acestor teritorii cu Regatul Român. Prin această Unire, după acea a Basarabiei, apoi a Bucovinei, s'a împlinit visul de o miie de ani al Neamului Românesc: Unirea într'un singur Stat al tuturor Românilor. Această unire este o pretenţiune a istoriei şi o cerinţă a civilizaţiunii omeneşti. Ea este o cerinţă a istoriei, findcă Neamul Românesc dela zămislirea lui şi până astăzi a rămas unul şi etniceşte nedespărţit, posedând în aceleaşi margini geografice pământul lui Traian. Deşi îmbucătăţirea lui sub diferite dominaţiuni străine, a fost o nedreptate

istorică, această nedreptate să înlăture astăzi. Dar Unirea tuturor Românilor într'un singur Stat este totodată și o pretenție a civilizațiunii omenești. Progresul acestei civilizațiuni pretinde comuniunea națiunilor într'o unire de ordin social superior, care să asigure libertatea și dreptatea deopotrivă pentru toate națiunile mici și mari. Ca națiuni etnicește și geograficește unitare, dar politicește rupte în bucăți, această comuniune a națiunilor este o imposibilitate. Deci unirea tuturor Românilor într'un singur Stat rectifică o mare greșală a istoriei și să conformă necesităților civilizațiunii omenești. Tot astfel însă, scopul istoric al acestei reuniri integrale a națiunii române are să fie potrivit cauzei sale aficiente. Această unire pe deoparte va trebui gradat să înfăptuiască egalitatea condițiunilor de viață pentru toți indivizii cari o alcătuiesc, pe de altă parte ea va trebui să să întemeieze pe principiul libertății și egalei îndreptățiri a neamului. Sire! Unirea tuturor Românilor într'un singur Stat a trebuit să vie, ea s'a înfăptuit prin suferințe și sacrificii. Istoria să face prin legile firii mai presus de orice putere omenească, dar obiectul și mijlocul acestor legi este bietul om muritor. Fericiți suntem noi Românii de astăzi că prin noi istoria săvârșește actul mare al Unirii tuturor Românilor într'un singur Stat și prea fericiți suntem că norocul tocmai acum a destinat Statului român dominarea unui Rege Mare, care a înțeles chemarea sfântă a Istoriei și s'a făcut Luceafăr conducător al sufletului românesc. Pentru aceea, Sire, noi îți aducem pământul strămoșilor noștri, dar tot atunci îți aducem și sufletele tuturor Românilor de azi, cari trăiesc în Transilvania, Banat și Țara Ungurească. Primește cu dragostea cu care ți'o aducem hotărârea de Unire a acelor patru milioane de Români locuitori pe acel pământ și întinde asupra lor scutul puternic al Maiestății Tale. Patru milioane de Români oțeliți prin suferințe și tari în credința că stânca din munții dulcelui Ardeal strigă astăzi în extaz de fericire: Trăiască Maiestatea Sa Regele Ferdinand I! Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria! Trăiască scumpele odrasle ale Dinastiei Române! Trăiască fericită în veci România Mare!"

Apoi d. *Alex. Vaida-Voevod* prezintă Suveranului, scris prea frumos pe un pergament, textul Actului de Unire, reprodus și în aceste însemnări la ziua de: *20 Nov./3 Dec. 1918.*

M. S. Regele, luând Actul Unirii, a răspuns astfel: „In numele Românilor din vechiul Regat, din Basarabia și din Bucovina, astăzi uniți, cu profundă recunoștință primesc hotărârea fraților noștri de peste Carpați de a săvârși Unitatea Națională a tuturor Românilor și declar pe veci unite în Regatul Român toate ținuturile locuite de Români dela Tisa până la Nistru. Cu dragoste nețermurită mi-am închinat viața scumpului meu popor, plin de credință în menirea lui istorică. Prin lupte și prin jertfe Dumnezeu ne-a dat să înfăptuim azi aspirațiunile noastre cele mai sfinte. Mulțumindu-i din adâncul sufletelor, ne îndreptăm

gândurile către cei care cu sângele lor au clădit noul temeiu al desvoltării noastre naţionale. Prin devotament neclintit, pentru opera lor, le vom arătă recunoştinţa noastră, prin el vom asigurà roadele binefăcătoare ale crudelor încercări. Pe acest temeiu al unei puternice democraţii şi al vieţii frăţeşti între popoare, vom răspunde totodată simţemintelor Aliaţilor noştri alături de care am luptat pentru marea cauză a libertăţii şi a dreptăţii în lume. Să trăiască România în veci unită!"

Cu o nespusă emoţiune au fost ascultate aceste două discursuri. Din acest moment România Mare este pentru veci înfăptuită! Incă odată Suveranul, prin cuvinte pornite din inimă, mulţumeşte Solilor Ardealului, pe faţa cărora să cetea o mulţumire fără margini şi cari sunt viu felicitaţi de miniştri şi membrii corpului diplomatic. Recepţia s'a sfârşit la ora 1.

După recepţie a avut loc la Otelul Bulevard banchetul oferit delegaţiunii de membri guvernului. Cu această ocazie d. *Ion I. C. Brătianu*, preşedintele consiliului de miniştri, a rostit următorul toast: „Prea Sfinţi Părinţi! Fraţilor! De o mie de ani vă aşteptăm şi aţi venit ca să nu ne mai despărţim niciodată. Sunt în viaţa unui neam clipe de fericire atât de mari încât răscumpără veacuri lungi de durere. Bucuria noastră nu este bucuria unei singure generaţii; ea e sfânta cutremurare de fericire a întregului popor românesc, care de sute şi sute de ani a stat sub urgia soartei celei mai cumplite, fără a perde credinţa lui nestrămutată în această zi ce n unește şi care trebuiă să vie, care nu putea să nu vie. Fraţilor, bine aţi venit! V'o spunem noi cei de faţă, v'o spune suflarea românească de pretutindeni, v'o strigă toţi morţii noştri, cei dela Turda şi cei din munţii apuseni, cei din Carpaţi şi cei de pe Siret. Şi mulţumind bunului Dumnezeu că ne-a dat clipa asta s'o trăim, ne îndreptăm gândul spre Regele care a ştiut să fie al tuturor Românilor, spre Regina care a ştiut să fie a tuturor suferinţelor, spre Oştire care a luptat neclintită în nădejdea isbândei, spre marii noştri Aliaţi, cari ne-au adus timpul Dreptăţii. Trăiască România Mare!"

D. *Al. Vaida-Voevod* aduce un călduros omagiu *familiei Brătianu*, al căruia nume este legat de atâtea fapte mari ale Istoriei României. Dacă bătrânul *Ion Brătianu* a avut gloria de a realizà *Independenţa* şi *Regatul României*, fiului său i-a fost dat să desăvârşească opera începută şi să înfăptuiască *România Mare*. De aceea numele *Brătianu* să bucură în tot Ardealul de o mare iubire şi de o popularitate fără de margini. Ridică paharul pentru d. Brătianu şi pentru guvernul român.

După banchet, delegaţia a făcut vizite la legaţiunile Aliaţilor noştri, începând cu a Franţei şi la urmă a făcut o vizită d-lui prim-ministru Brătianu.

La ora 8 jumătate, sara s'a dat un prânz de gală la Palatul Regal, la care pe lângă delegaţii ardeleni, au lut parte miniştri, reprezentanţii Puterilor aliate, diferiţi oameni politici, generali

și oameni însemnați. La sfârșitul banchetului M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare, care a impresionat mult pe cei de față: „In această zi plină de cea mai curată bucurie, când venind ca soli din frumosul Ardeal, Mi-aduceți hotărârea dela Alba-Iulia, luată de un popor întreg de a fi unit deapururea cu Regatul Român, vă zic din adâncul sufletului: bine ați venit în zidurile acestui Palat, care a fost martor celor mai mari evenimente din istoria modernă română. Ne-ați adus nu numai dorul împlinit a câtorva milioane de suflete, ne-ați adus și inimile lor, și, în primirea plină de dragoste frățească ce ați găsit'o între noi, ați putut simți pulsul Țării-Mume, ce bate în aceleaș ritm cu al vostru. In frumoasa cuvântare d. Goldiș a spus astăzi că Unirea tuturor Românilor era o necesitate istorică. Această necesitate a fost înțeleasă de toți oamenii cu inimă patriotică de dincoace și de dincolo de Carpați, dela Nistru și până la Tisa; dar dacă așa fusese scris în destinele neamului românesc, evoluția istorică avea nevoie de instrumente. Dumnezeu care a ocrotit necontenit în cursul veacurilor pe poporul Românilor, i-a dat bărbați cari au stat neclintit pe breșă, ținând sus stindardul ideiei naționale, lor le-a dăruit suflet românesc, le-a întărit mintea și oțelit brațul, ca să ducă barca Românismului prin toate vijeliile vremurilor până la limanul dorit, unde după atâtea trude, atâtea suferințe, culegem roadele binemeritate ale unei lupte seculare. Azi când vedem înaintea minții și înaintea ochilor noștri săvârșită clădirea măreață ce Mihaiu Viteazul începuse și pe care generații întregi apoi au visat'o, aduc prinosul Meu de recunoștință tuturor acelor, cari în toate colțurile unde sună dulcele graiu românesc, au pus sufletul și puterile lor în serviciul idealului național. După Basarabia, după Bucovina, mai lipsea o piatră din cele mai scumpe: Ardealul cu ținuturile din Ungaria locuite de Români. Azi ne-ați adus și această ultimă piatră a clădirii, care încoronează marea operă de unire. Putem privi cu încredere în viitor, căci temeliile sunt puternice, bazate pe principii democratice ce sunt o chezășie pentru desvoltarea firească a unei vieți sănătoase, ele sunt cimentate prin credința nestrămutată a unui șir întreg de generații, de apostoli ai idealului național, ele sunt și sfințite prin sângele vitejilor Mei ostași, cari au luptat și au murit pentru unire. Dacă gândul meu s'a oprit cu emoție la acești bărbați români, nu putem uită în aceste clipe de veselie pe Aliații noștri, cari prin sprijinul lor necontenit au fost și sunt colaboratorii noștri prețioși la realizarea visului nostru secular, și cari prin victoria lor au contribuit atât de mult ca să putem trăi momentele măreție ale prezentului. Privind opera istorică înfăptuită în zilele noastre, să ne închinăm toate forțele noastre, unind cele din vechiul Regat cu cele proaspete ce ne aduceți, ca să fim demni de prea frumoasa clădire ce am zidit'o; să o păstrăm cu sfințenie, să o întărim ca să o putem lăsă mai măreață, mai puternică generațiunilor viitoare, așa că moștenitorii vor putea spune de-

spre fiecare din noi: *exigit monumentum aere perennius**). Să consacrăm unirea gândurilor, unirea sufletelor, dar şi unirea în muncă roditoare, prin strigătul: Trăiască România Mare, puternică şi unită!"

3/16 Dec. 1918.

Ziua de eri a fost consacrată memoriei lui Mihaiu Viteazul. Delegaţii marelui consiliu naţional din Alba-Iulia, şau îndeplinit o pioasă datorie de a depune prinosul lor de dragoste şi recunoştinţă aceluia dintre mai marii Voevozi ai Ţărilor româneşti, care prin vitejia şi agerimea lui de minte înseamnă o dungă luminoasă în istoria Românismului: Unirea tuturor Românilor sub un singur sceptru.

La această pioasă datorie s'a asociat cu tot avântul populaţia Capitalei, deşi n'a fost anunţată decât în dimineaţa zilei de eri. Guvernul a luat parte prin d-nii Ion I. C. Brătianu, I. G. Duca şi Oscar Chiriţescu. Cortegiul a pornit dela Palatul Regal la ora 11, având în frunte pe Episcopii Cristea şi Hosu, Al. Vaida-Voevod, Vasile Goldiş, ajutorul de primar Hălăceanu şi alţi membri ai consiliului comunal, generali, oameni politici marcanţi, profesori, avocaţi, etc. Cortegiul a trecut printr'un dublu gard format de public, care întâmpină pe delegaţi cu urale şi aclamaţiuni.

Ajungând la Statuia lui Mihaiu Viteazul, cortegiul a fost întâmpinat de miniştri mai sus amintiţi. Drapelele societăţilor cari au luat parte la această manifestaţie şi batalionul ardelenesc „Avram Iancu" au luat loc deoparte a Statuiei, iar în cealaltă parte erau delegaţii ardeleni şi membri guvernului. Statuia marelui Voevod era împodobită cu ghirlande de brad şi cu steguleţe tricolore, precum şi cele două tunuri cu bătaie lungă luate dela Germani şi aşezate la stânga şi la dreapta Statuiei, în locul celor două tunuri din războiul Independenţei din 1877, duse de Turci în anul trecut la Constantinopol. In faţa Statuiei era o coroană de lauri cu panglici tricolore depusă de Liga Culturală.

La urcarea pe tribuna improvizată a episcopului *Miron Cristea*, mulţimea a isbucnit în urale îndelungate, care ţinură mai multe minute. Iată cuvintele rostite de părintele Miron: „Iubiţi Fraţi! Dumnezeu a încredinţat marelui sfat al naţiunii române din Ardeal, Banat şi Ţara Ungurească un loc însemnat în istoria neamului. Şi noi cei patru soli venit'am să vă vestim marea bucurie că robia ce ne apăsă de 10 veacuri nu ne-a înfrânt. Cu ajutorul vitezei armate române, cu ajutorul nepreţuit al valoroşilor Aliaţi, am putut rupe de pe trupul neamului lanţurile sclăviei seculare. Şi când întâia oară ne-am sfătuit, într'un elan de însufleţire necunoscută dincolo până atunci, am luat în cetatea lui Mihaiu Viteazul, hotărîrea unanimă că vrem unirea pământului strămoşesc cu patria noastră mamă. Şi eri am avut rara misiune

*) „A ridicat un monument mai trainic decât bronzul." (Horaţiu, oda III).

de a închină celui mai mare Voevod şi Rege din câţi Domnitori avut'a Neamul Românesc, nu numai pământul strămoşesc, ci şi inimile celor mai credincioşi supuşi ai săi de peste Carpaţi. Şi am simţit o rară fericire când am văzut că din ochii Măriei Sale curg lacrimi când i-am adus vestea cea mare a Unirei, lacrimi de bucurie. Iar azi avem fericirea de a veni la voi şi de a vă face rugămintea de a vă deschide larg sufletele, de a ne primi şi a ne contopi într'un trup şi o gândire pe veci nedespărţite. Noi am venit la voi cu toată dragostea şi încrederea frăţească, să ne alipim de Dinastie cu cea mai mare căldură, fiind convinşi că Regele vostru a ştiut să să inspire dela masele adânci ale poporului, dela isvoarele cele mai limpezi ale Neamului. In faţa acestei sfinte Statui a Aceluia, care prin intrarea sa în Alba-Iulia ne-a arătat pentru întâia oară în cursul veacurilor idealurile neamului, rog mai ales tinerimea şi pe toţi dela opincă până la Vlădică, să ne pregătim, să ne punem la muncă, ca prin muncă încordată să facem din România Mare sentinela civilizaţiunii latine în răsăritul Europei, şi prin aceasta să îndeplinim misiunea ce o avem faţă de Aliaţi pentru sprijinul ce ni l'au dat. Tu, suflete a lui Mihaiu Viteazul, în aceste clipe neuitate pentru întreg neamul românesc, de acolo de unde pluteşti, află şi te bucură că visul tău cel mare s'a împlinit!" (ovaţiuni îndelungate şi călduroase).

D. *Hălăceanu*, ajutorul de primar, a rostit următoarele cuvinte: „Domnilor şi iubiţi fraţi! In clipele de înălţare sufletească pe cari le trăim astăzi, noi toţi câţi ne-a învrednicit Domnul să vedem împlinită misiunea pe care o mângăia sufletele noastre, neîndreptăm cu pietate şi smerenie privirile spre imaginea marelui Erou, care acum trei veacuri ne-a luminat calea şi a însemnat cu sabia hotarele Neamului. Ceeace minunatele noastre Oşti au îndeplinit în Ardeal, pe culmile şi în văile munţilor, în Dobrogea scumpă şi pe Siretul neîncălcat; ceace aţi săvârşit voi fraţi risipiţi ai neamului la Chişinău, la Cernăuţi şi la Alba-Iulia, sunt împlinirea poruncii imperative, care ne vine de atât de sus şi atât de departe. Sufletul lui Mihaiu Vodă a întâlnit, într'o sfântă tovărăşie, sufletul măritului nostru Rege. El i-a dat credinţa neclintită în drepturile neamului şi tărie de fier în îndeplinirea lor. Dela minunile săvârşite de ostaşii Voevodului pornesc ca un torent nestăpânit, virtuţile militare şi avântul minunat al soldatului de astăzi. Am slujit şi noi de aici şi voi de dincolo, cu credinţă şi fără contenire, la altarul aceloraşi datorii. Astăzi înălţându-ne gândurile spre Slăvitul Domn, putem să-i spunem: De-acum odihneşte în pace Mărite Domn, Porunca Măriei Tale s'a împlinit."

Studentul *Haneş* a vorbit astfel: „Fraţi Români! In numele tinerimii universitare salutăm azi pe solii binecuvântaţi ai Ardealului. In faţa acestui simbol al credinţii noastre, noi, tinerimea universitară, jurăm că vom luptă cu toată dragostea şi viaţa

noastră pentru înălțarea neamului. In fața acestui simbol jurăm că studenții universitari sunt strâns uniți și că vor luptă pentru cimentarea sufletească a tuturor Românilor, pentru egalitate și onestitate și vor luă poziție împotriva acelor cari s'au arătat potrivnici întregirii neamului; că suntem alături de oamenii noștri mari, cari s'au jertfit pentru înfăptuirea idealului național. Noi, tinerimea universitară, jurăm că nu vom osteni să ne spunem glasul pentru Românii din Serbia și Macedonia, că ne-am încredințat sufletele noastre marelui Rege Ferdinand I. Noi, tinerimea universitară, vă îmbrățișăm și vă zicem: bine ați venit!"

D. ministru *Duca* a rostit următoarele cuvinte: „Fraților! In numele guvernului aduc salutul nostru solilor de peste munți. Bine ați venit, purtători ai Unirii tuturor Românilor! Inapoiați-vă acasă și spuneți bucuria ce ne copleșise la auzul veștii ce ne-ați adus. Da, fraților, azi neamul românesc, despărțit până acum prin granițe nefirești și nedrepte, dela Nistru până la Tisa, nu mai e decât o singură țară: a Românilor! Ceeace au sperat generații întregi să înfăptuească astăzi. Ceeace a înfăptuit Mihaiu Viteazul o clipă, să înfăptuește azi pentru o vecie! Neclintită ne-a fost încrederea, — și a voastră dincolo, sub apăsare și urgie, — și a noastră, aci. Niciodată nu ne-a părăsit credința că ceasul acesta va sosi. Putem privi cu liniște și încredere viitorul. Vom munci cu toții să așezăm România Mare pe temelii larg democratice și avem încrederea nestrămutată că România va putea să ocupe locul ce-l merită și-i este hărăzit între popoarele lumii. In această speranță, vă zicem vouă primilor soli ai Ardealului, Banatului și Românilor din Țările ungurești: Să trăiți fraților, cu România Mare, sub sceptrul glorios al marelui și iubitului Rege Ferdinand I!"

Dela Statuia lui Mihaiu, toată lumea s'a îndreptat spre Statuia lui *Gheorghe Lazăr*, unde d. *Al. Vaida-Voevod* a cuvântat cele ce urmează: „Fraților! Să cuvine în aceste momente mari să aducem prinosul nostru și Aceluia, care simbolizează munca intelectuală, ideia. Războiul acesta a dovedit că numai cu armele nu să poate aduce la îndeplinire idealurile popoarelor. Idealul cel mare reprezentat de Mihaiu Eroul a fost întâia expresie a idealului obștesc. Cu armele n'a biruit însă, pentru că n'a avut moralul cu care să susțină ceeace a înfăptuit. A trebuit să treacă veacuri, să vină Gheorghe Lazăr, până când poporul a ajuns în rândul popoarelor culte. La noi, în Transilvania, să cultivă mândria, că dela noi a venit lumina în țările de dincoace, că de acolo au venit dascălii aci. Azi însă s'a schimbat rolurile. Căci dela focarul de aci ne-am adăpat noi, ca să putem duce lupta împotriva asupritorilor nostri. Când veneam aci la sărbătoarea de *10 Maiu*, ziua aceasta ne dă încrederea că cu armele, România va ști să fie biruitoare. Dar o și mai mare încredere ne dădea o vizită la Academie și la Universitate. Să cuvine, dar, să aducem prinosul nostru de recunoștință și lui *Gheorghe Lazăr*, după ce

am fost la statuia lui Mihaiu Viteazul. România Mare să va putea susţine numai atunci, când armele şi ştiinţa vor merge mână în mână. Ţin să aduc şi eu recunoştinţa mea Regelui Ferdinand şi Reginei Maria, cari au ştiut să cultive deopotrivă Armele, Literile, Ştiinţele şi Artele, şi să ne grupăm în jurul Lor, temelia puternică pe care nici când nu vor putea duşmanii să o clintească. Să ne ajute Dumnezeu să aducem la îndeplinire marele act al Unirii tuturor Românilor!"

Apoi delegaţii şi ministri s'au îndreptat din nou spre Statuia lui Mihaiu Viteazul, unde s'a încins hora mare a Unirii în jurul ei, mână'n mână cu poporul; după care cortegiul s'a îndreptat spre Palatul Regal, cu muzica şi drapelele; acolo s'a încins o nouă horă mare, în care s'au prins şi soldaţii francezi, fiind un entuziasm de nedescris.

La ora 1, Primăria Capitalei a dat un banchet în sala de marmură a Otelului Bulevard, în onoarea delegaţilor ardeleni, care a fost prezidat de d. prim-ministru *Ion I. C. Brătianu*. Seria toastelor a fost începută de d. *Hălăceanu*, ajutorul de primar, care a rostit următorul discurs: „Iubiţi fraţi, domnilor Ministri, domnilor. Cetatea Bucureşti, Capitala şi sufletul Ţării, este fericită şi mândră că-i este dat să sărbătorească pe trimişii iubitului Ardeal şi ai Ţărilor române de peste munţi. Ei ne sunt de două ori scumpi. Ca fraţi de cari am fost despărţiţi atâta amar de vreme şi ca Vestitori de dragostea şi unirea a patru milioane de Români. In aceste clipe, cele mai mari ale neamului, gândul nostru al tuturor să îndreaptă cu dragoste şi respect în spre stralucitul Tron al Ţării. Acolo, în credinţa nestrămutată a Suveranilor, în dragostea lor de popor, în înţelegere adâncă a rosturilor şi menirii neamului, stă isvorul curat al isbânzilor de astăzi. Rare ori popoarele şʼau încrucişat destinele cu stăpânitori mai luminaţi şi mai pătrunşi de sfânta lor misiune. Astăzi ca şi eri, Neamul întreg îi binecuvântează şi le urează din toate colţurile şi din toate căminurile româneşti. Să trăiască ani mulţi şi binecuvântaţi şi să domnească cu strălucire peste vechile aşezări ale strămoşilor nostri. Să trăiască MM. LL. Regele şi Regina. Să trăiască Alteţele Lor Regale Principii şi Principasele României! Domnilor! M. S. Regele într'una din mândrele sale cuvântări a spus că în momentele hotărâtoare ale Neamului, forţele ascunse ale rasei, îndemnurile şi datoriile ei îşi găsesc în mod necesar expresiunea. Aşa a fost în trecut, aşa este şi astăzi. Conducătorilor poporului român, celor cari au crezut cu tărie în dreptu-rile sale sfinte şi în virtuţile necesare pentru îndeplinirea lor; celor cari au pus tot sufletul lor şi toată fiinţa lor în slujba acestui măreţ ideal, Capitala recunoscătoare le aduce expresiunea veneraţiunii şi dragostei sale neţărmurite. Ostaşilor ţării cari cu avânt sublim, cu braţ şi suflet tare, au făcut straje la toate hotarele; cari nu şʼau tăgăduit nici o datorie şi nici un sacrificiu, Capitala îi slăveşte şi îi admiră. Vouă iubiţi şi nepreţuiţi oaspeţi,

lucrători alături de noi la minunata zidire ce înfăptuim astăzi; vouă care ne aduceţi neatinsă lumina credinţei neamului, pe care aţi păstrat'o şi apărat'o cu atâta virtute, dela o vreme grea la alta şi mai viforoasă, timp de o miie de ani, vouă cu emoţiune sfântă vă zicem: bine aţi venit! Să trăiţi voi şi cei ce v'au trimis şi mână dela mână, cu gând curat să pornim la clădirea măndrului Stat care va fi mâne o nouă Glorie a latinităţii. Să trăiţi!" (urale şi ovaţiuni).

Episcopul *Juliu Hosu* a ţinut o cuvântare ale cărei cuvinte calde şi elocvente au arătat în mod emoţionant dragostea frăţească: „Visul care a frământat îndelung pe înaintaşii nostri, ne-a fost dat nouă să-l îndeplinim. Am venit aici îmbrăcaţi în dragostea a patru milioane de fraţi ca să ne plecăm capul în închinarea datorită celor ce au făcut azi Regatul tuturor Românilor. Imbrăcaţi în dragostea aceasta şi îmbogăţiţi de moştenirea veacurilor, am venit să înfăptuim acea unire pe care am aşteptat'o, cu atâta răbdătoare suferinţă, în lungul vremii, acea îmbrăţişare pe care au voit să ne-o deie ostaşii vostri când au plecat de aici din inima Ţării. Ei au trecut munţii graniţei de eri, fără a putea săvârşi visul nostru al tuturor. O soartă crudă i-a împedecat dela aceasta. Azi însă venim noi să plecăm capul pe acea inimă iubitoare şi pe acel pept scump pe care am voit să-l strângem în calda noastră îmbrăţişare. Căci noi am fost întotdeauna uniţi în suflet şi în simţiri, fraţilor. Noi am văzut întotdeauna în Bucureşti, Ierusalimul aspiraţiunilor noastre naţionale. Eu n'am venit să fac fraze, căci eu în timp de trei ani şi jumătate am însoţit în spitale pe cei ce călcau drumul durerii. Ii însoţeam ca preot străin la patul suferinţelor şi vedeam că toţi răniţii aceia n'aveau alt gând decât dorinţa Bucureştilor învingători. Clopotele triumfului năvălitorilor în România, au fost pentru ei clopote de îngropăciune. Şi au vărsat lacrimi adevărate când au aflat că Bucureştii au căzut. Sufletele noastre erau pline de aceeaşi dragoste, înfocate de aceeaşi căldură pe care aţi avut'o în tragica clipă a părăsirei Capitalei. Venim acum să împlinim îmbrăţişarea pe veci, care nu ne-a fost dată atunci, nici nouă, nici vouă. Pentru noi eră o singură nădejde ca M. S. Prea Inălţatul Rege să urmeze sfatul întrării în războiul de liberare. Ca El gândit'au toţi ai nostri. Ostaşii ardeleni aşteptau momentul ca acel sfetnic care l'a îndemnat la aceasta să revină, şi un singur gând eră în sufletul acelor eroi: *„iarăşi vine Brătianu! Când vine Brătianu?"* Şi Brătianu a revenit ca să reinoiească ţara, ca s'o reinvie, ca să sfătuiească pe cel destinat de legile istoriei, cari nu înşală, să fie Regele tuturor Românilor! Iată, ca să vă spunem dragostea lor, ca s'o ilustrăm venit'am noi. Ingăduiţi-mi dar să zic, în numele celor patru milioane ce ne-au trimis, că nu pot exprimă îndeajuns toată simţirea, focul şi dragostea cu cari ne-au îmbrăcat ei când am plecat; suntem ajunşi la un punct mort al manifestărilor avântului nostru. Ne simţim neputincioşi

de a vă mărturisi tot adâncul simţemintelor noastre. Rog pe cel Atotputernic să îndrume şi să lumineze pe înaltul nostru Rege Ferdinand I; să ţină întru mulţi ani pe M. S. Regina Maria; să susţină ca să fie într'ajutorul Familiei Regale pe scumpul nostru Ionel Brătianu. Stăpânit de aceste sentimente, daţi-mi voie să exprim în numele nostru şi a celor pe cari îi reprezentăm, mulţumirile noastre faţă de oraşul Bucureşti, împărtăşindu-vă dragostea şi recunoştinţa noastră. După cum fiecare creştin crede în Ierusalimul credinţelor cucernice, tot aşa, în cele naţionale, pelerinagiul cel mare e calea binecuvântată care duce la Bucureşti. Pentru strămoşii nostri Romani toate drumurile duceau la Roma; pentru noi Ardelenii, toate drumurile duc la Bucureşti!" (Sfârşitul cuvântării părintelui episcop Iuliu, precum şi unele fraze de înaltă tonalitate morală, au fost obiectul entuziastelor ovaţiuni ale azistenţei).

D. *Dim. Onciul*, profesor universitar, spune că: „Sărbătorim azi cea mai mare zi din istoria Românimei. Sărbătorim Românimea de peste munţi, unită cu cea de aici într'o singură ţară românească, una şi nedespărţită pentru toate veacurile viitoare. Modul cum au fost îmbrăţişaţi solii Ardealului e cea mai deplină manifestare a entuziasmului unanim. E un punct culminant care încheie o lungă perioadă de lupte sbuciumate pentru existenţa naţională, care deschide o eră nouă pentru neamul românesc. Să spune de obiceiu că Românii de peste munţi au căutat la noi ca la o soră mai mare. Am putea zice mai degrabă că România de peste munţi este mama noastră." D. Onciul face cu acest prilej o consideraţie retrospectivă asupra vechii Dacii, a centrului de comunicaţie ardelenesc de acum 18 veacuri, arătând că Transilvania a fost leagănul civilizaţiei daco-romane şi fortăreaţa cea mai puternică a elementului daco-roman în timpul invaziilor barbare. Din Ardeal a venit în România adevărata cultură. Din Ardeal a venit în România ideia de reinviere a Daciei Traiane. „In numele trecutului glorios şi al istoriei, salut pe Românii de peste munţi şi închin în sănătatea reprezentanţilor lor!"

D. *C. Dimitriu* în cuvinte calde şi vibratoare arată acţiunea Ligii Culturale pentru înfăptuirea Unirii tuturor Românilor şi în deosebi activitatea celui mai vrednic al ei preşedinte de acum 25 de ani: *Grigore Brătianu*. „Vouă cari aţi păstrat graiul şi inima românească, urmează d-sa adresându-să solilor Ardealului, vă aducem închinarea noastră. Ridic paharul meu în onoarea distinsului şi vechiului meu pretin *Alexandru Vaida Voevod*. Când ţ'am cetit discursul din camera ungurească,* pretine, am văzut lămurit că s'a hotărât prăbuşirea monarhiei habsburgice. Am văzut atunci închegarea marei sărbători de astăzi. Imi dai voie să te salut vechiule pretin şi să zic să trăiască Alexandru

* Vezi ziua de: **7/20 Oct. 1918.**

Vaida Voevod!" (Nesfârşite ovaţiuni s'au făcut marelui luptător ardelean).

D. *Vaida Voevod* răspunde: Este prea mare omagiul ce mi să aduce mie, un individ vremelnic, prin glasul vechiului meu pretin Dimitriu şi trebuie să-l declin. Individualităţile noastre trebuie lăsate să conlucreze pentru binele neamului. Să nu credeţi, că nouă celor de dincolo ni s'a cerut o bărbaţie deosebită. Am făcut ceeace trebuiă să facem. Am fost siliţi de împrejurări să luptăm şi meritul este şi al acestor împrejurări. E drept că am şi suferit. Sate întregi au fost silite să treacă la legea ungurească. Noi ne-am jertfit viaţa şi sănătatea pentru un ideal străin, dar n'am avut dreptul să ne cumpărăm pământ de casă, pentru *odihna bătrâneţelor*. Noi nu puteam măcar să alegem numele copiilor nostri, şi pe acela trebuiă să-l luăm din registrele străinilor. Ori cât de eminent ar fi fost un student român, dacă el nu corespundea la limba maghiară nu mai înaintă nici odată. Stăpânitorii concepuseră acum în urmă planul drăcesc să ne alunge de pe vetrele noastre şi să aducă Secui în locul nostru. Decât o astfel de viaţă, fraţilor, am fi preferat de o miie de ori moartea. O fetiţă a mea de 9 ani mi-a spus într'o zi că n'ar luă de bărbat un Neamţ. — Dar de ce? am întrebat'o. Fetele nu-şi aleg bărbatul. Li-l dă Dumnezeu. — Pentru că dacă ar învinge Nemţii ar trebui să mă prefac veselă, când în realitate voiu fi tristă; iar dacă vor învinge Românii va trebui să mă prefac tristă, pe câtă vreme eu voiu râde în inima mea. — Ei bine, Domnilor, noi am trebuit să ne prefacem cu toţii până în aşa hal, încât ne eră greaţă de noi înşine! Cei umiliţi să înalţă însă azi! Acum trebuie să ne gândim la cultura şi civilizaţia noastră. Ne-au căzut cătuşele, ni s'au deschis porţile libertăţii, acum să ne trudim să fim alături de neamurile civilizate. Să ne aducem aminte de cei cari au luptat înaintea noastră, de întemeietorii Ligii culturale. Mi-a tresărit inima de bucurie nemărginită când am văzut pe d. *Ion I. C. Brătianu*, primul ministru al Ţării, jucând astăzi hora în faţa Palatului Regal în mijlocul poporului. Iată ce ne mişcă pe noi: democraţia. Astfel de pilde să ne daţi mereu, aşa cum vă vom dà şi noi. Pe baza acestei democraţii sincere să întemeiează astăzi noua Românie!" (Sfârşitul vibrând şi ferm al acestei cuvântări a reunit, într'un elan extraordinar, unanimitatea aclamaţiunilor conmesenilor).

D. *Mihalcea-Vrânceanu* arată că sărbătorirea solilor ardeleni reuneşte toate clasele de oameni, cari trebuiesc a fi solidari pentru crearea României Noi. Evoacă figura pribeagului *Cârţan* şi originala lui propagandă; consacră un omagiu memoriei lui *Nicolae Filipescu* şi alui *Barbu Delavrancea;* aduce elogii d-lui *Ion I. C. Brătianu*, luptători ai realizării idealului naţional. A închinat pentru Impăratul şi Impărăteasa Românilor!

D. *N. Stoica*, în numele meseriaşilor români, arată că s'a realizat profeţia poetului *Bolintineanu:* „Viitor de aur România

are şi prevăd prin secoli a ei înălţare"... Arată sentimente calde de iubire pentru meseriaşii din Ardeal; arată că avem datoria să facem ca să triumfe democraţia, ridicând în acelaşi timp tronul cât mai sus, în strălucire, făcând apel la toate clasele sociale pentru ca ţara să să întemeieze cât mai solid pe bazele marilor libertăţi şi sfârşeşte asigurând tronul că va fi totdeauna consolidat şi apărat de braţele muncitorilor.

D. *Dumitrescu-Militari*, vorbeşte în numele comerţului şi industriei Capitalei, arătând că ambele sunt mulţumite, după pagubele şi nevoile suferite, să să refacă în triumful Românismului şi salută pe reprezentanţii cari au adus bunul cuvânt de peste munţi şi pe şeful partidului liberal-naţional, d. *Ion I. C. Brătianu*.

D. *Ion Grădişteanu* zice: „In aceste momente de înălţare naţională nu trebuie să uităm instituţia căreia îi datorim totul: *armata română;* ea ne-a dat România Mare, prin devotamentul şi bărbaţia ei, ea ne va păstră şi în viitor! (Ovaţiuni, urale).

D. *Ion I. C. Brătianu*, prim-ministrul Ţării, încheie seria cuvântărilor astfel: „Incheiu cu cuvintele d-lui Grădişteanu: să trăiască armata română, putere care, împreună cu cea a culturii şi credinţii a îngăduit Românimei să lupte veacuri întregi pentru Ţară şi pentru Domn. Avem aci doi reprezentanţi ai isvoarelor de cultură şi credinţa religioasă ale neamului românesc de peste munţi. Din Ardeal s'a aprins făcliea culturii româneşti. Am neclintită încredere că dela clerul ardelean va isvori o nouă înflorire a ideii noastre religioase. Să ridicăm paharul în sănătatea marilor prelaţi ardeleni şi pentru vigoarea armatei române. In desvoltarea acestor două mari instituţii e temeiul puterii noastre morale şi materiale. Să trăiască România viitoare!" (Ovaţii prelungile).

Banchetul s'a terminat pe la ora 3, când delegaţii ardeleni s'au dus la *Cazarma Mihaiu Viteazul*, să viziteze Regimentul voluntarilor ardeleni. La intrarea în cazarmă, ei au fost salutaţi de d. general *Găvănescu*, inimosul comandant al corpului de voluntari ardeleni, de colonelul *Silviu Borda*, comandantul Regimentului, şi de maiorul *Cernea*, comandantul Batalionului I, format din soldaţi din armata austro-ungară şi fugiţi din captivitatea rusească. Voluntarii erau aşezaţi în careu în curtea cazarmei în ordine perfectă şi ţinută admirabilă. Ei primiră delegaţii cu urale nesfârşite. Părintele vicar *I. Popa* din Făgăraş, confesorul regimentului, a arătat cât de nespusă este bucuria voluntarilor de a primi în mijlocul lor pe înalţii reprezentanţi ai Ardealului liberat.

Părintele episcop *Miron* a mulţumit aducând aminte suferinţele grele prin cari a trecut neamul românesc din Ardeal. Nici un sacrificiu n'a fost însă mai dureros ca acela care s'a cerut Românilor cu ocazia războiului de aşi vărsă sângele pentru o cauză străină: pentru asupritorii, pentru calăii nostri. Şi culmea a fost când am primit ordin de a ridică arma chiar încontra fra-

ţilor nostri din România liberă. Părintele episcop felicită pe voluntarii ardeleni pentru că au înţeles rostul şi datoria lor de a veni să lupte alături de soldaţii români din Regat încontra asupritorilor pentru a readuce ordinea şi buna orânduială în Ardeal. Voluntarii ardeleni constitue începutul armatei transilvănene, care, după ocupaţia Ardealului, va avea sfânta misiune de a-l apără încontra încălcărilor tuturor duşmanilor. Termină dând binecuvântarea voluntarilor.

Părintele episcop *Iuliu* la rândul său salută pe aceşti voluntari, dintre cari mulţi îi sunt cunoscuţi din timpul când Prea Sfinţia Sa a trăit în mijlocul lor prin spitalele din Viena şi din Moravia, aducând soldaţilor răniţi din armatele austro-ungare mângâierea sufletească a credinţii şi a speranţei zilelor de mântuire. Iată acum a venit răsplata istoriei pentru suferinţele celor cu gândul curat. Acum toţi Românii una sunt şi una vor fi, gata aşi da viaţa pentru strălucirea cât mai mare a României Mari. Termină aducând un strălucit omagiu de recunoştinţă pentru Marele nostru Rege Ferdinand I, Regele tuturor Românilor, pentru iubita noastră Regină Maria şi făcând urări de sănătate pentru întreaga familie regală.

Amândouă cuvântările au fost acoperite de urale îndelung repetate. Apoi membri delegaţiei trec în rândurile soldaţilor întreţinându-să cu ei în mod pretinos şi dorindu-le fericită reîntoarcere la căminurile lor. Cu lacrimi de bucurie, soldaţii sărută mânile prelaţilor mulţumindu-le că i-au vizitat. Printr'o delicată atenţiune soldaţii francezi, încvartiraţi în această cazarmă, au venit şi ei să salute pe solii Ardealului. In numele acestora d. *Caius Brediceanu* adresă în limba franceză un emoţionant omagiu vitejiei soldaţilor Franţei, cari au contribuit aşa de mult cu sângele lor la triumful cauzei dreptului şi a libertăţii şi la Unirea tuturor Românilor. La orele 4 delegaţii părăsesc cazarma în ovaţiunile entuziaste ale soldaţilor.

Sara la $8^1/_2$, Liga Culturală a oferit un banchet la Otelul Bulevard delegaţilor ardeleni, de faţă fiind primul ministru şi alţi mulţi oameni politici, generali, profesori, etc. Primul care a toastat a fost d. *I. Grădişteanu* salutând călduros în numele Ligei pe solii unirii Transilvaniei şi schiţând în câteva cuvinte istoricul Ligei, care a luat naştere la 1895, în acelaşi Otel Bulevard. Urează înfăptuitorilor Unirii o viaţă lungă ca să poată profită sufleteşte de rezultatele ei.

D. *Vasile Goldiş* spune că ori de câte ori conducătorii poporului ardelenesc cădeau în urma loviturilor perfide ale asupritorilor, căutau contact cu poporul şi atunci să simţeau întăriţi. Conducătorii de azi ai poporului român din Transilvania sunt eşiţi din ţărănime, care este talpa de granit care a rezistat dealungul veacurilor. Crede că ţărănimea ardeleană va transformă şi pe cea din Regat. Ţăranul va formă temelia Statului Român.

D. *Onciul* arată că credinţa nestrămutată a Regelui în po-

por şi a acestuia în Rege, credinţă pe care iubitul Suveran a jurat din momentul când s'a suit pe Tron, ne-a adus Unirea. Inchină în sănătatea unei Românii crescută şi înflorită.

D. *Petre Grădişteanu*, fost vicepreşedinte al Ligei, face o scurtă schiţă istorică asupra activităţii Ligei. Transilvănenii, oricare ar fi fost îndoelile din Ţară asupra dorinţelor lor, au avut împlântat adânc în suflet crezul Unirii şi n'au aşteptat decât momentul prielnic spre a-l înfăptui. Inchină în sănătatea primului român, d. Ion I. C. Brătianu.

D. *I. Grădişteanu* salută prin câteva cuvinte călduroase pe solul Bucovinei, profesorul I. Nistor.

D. *Vaida-Voevod* spune că n'a avut până acum ocazia să dea expresie sentimentelor de recunoştinţă ale Ardelenilor faţă de instituţia Ligei, căreia îi să datoreşte aşa de mult. Aduce omagii armatei române, fără concursul căreia politica naţională n'ar fi putut triumfà. Inchină în sănătatea Marelui ei Căpitan.

D. *M. Dragomirescu* arată rolul frumos pe care l'au avut fruntaşii bisericii din Ardeal, care a păstrat acest fond sufletesc dela care a pornit Unirea.

D. *Ioan Nistor*, profesor la Universitatea din Cernăuţi, arată importanţa Bucovinei din punct de vedere istoric, relevând că elementul românesc a fost cel mai autorizat din acea ţară. Aduce prinosul de recunoştinţă persoanelor din Regat, cari prin încurajarea lor au ajutat la înfăptuirea Unirii. Inchină în sănătatea sfetnicilor Regelui, cari au prefăcut în faptă credinţa în unitate.

D. prim-ministru *Ion I. C. Brătianu* rosteşte următoarele: „E sigur cea mai mare cinste pe care o are un om de a reprezentà ţara la un moment hotărâtor. Fie ca acei cari vor lucrà pentru dânsa să găsească în dezinteresarea lor idei cari să să impună uşor. N'am găsit nici o îndoială asupra drumului ce-l aveam de urmat. M'am întâlnit pe această cale cu toţi bunii Români şi am putut să ne găsim împreună spre a ne impune voinţa hotărâtoare pentru înfăptuirea visului nostru. Precum este azi, să fie şi în viitor. Să fie o conştiinţă permanentă, care să domine viaţa noastră, încât în momentul determinat toate energiile şi convingerile să fie îndreptate într'un singur scop. Beau pentru propăşirea şi desvoltarea Statului Român crescut în graniţele sale. Fie ca el să să organizeze şi să trăiască astfel ca să poată dà pentru el şi pentru România Mare o puternică desvoltare."

Astfel s'a terminat ziua de 2/15 Decembre, atât de bogată în momente înălţătoare şi care va rămânea neştearsă în memoria celor cari au petrecut'o. Fericiţi sunt toţi cei ce s'au bucurat într'ânsa!

4/16 Dec. 1918.

D. Dr. *Cornel Corneanu*, secretarul episcopului din Caransebeş, a dat ziarului *Isbânda* următorul salut din partea Bănăţenilor: „In cele mai sărbătoreşti momente ce le trăieşte neamul

românesc gândul nostru al Bănăţenilor să îndreaptă spre Ţara-mamă ,rugând'o cu toată ardoarea sufletului nostru românesc să desăvârşească lucrarea sa de mântuire a tuturor Românilor. Banatul să fie cea mai preţioasă piatră scumpă din coroana de oţel a marelui Rege al tuturor Românilor Ferdinand I. Visul lui Mihaiu Viteazul să-l întruchipeze Mihaiu Viteazul al II-lea, care să va încorona la Alba Iulia. Acest vis va putea fi însă numai atunci realitate, dacă la acest praznic va luà parte şi întreg Banatul nostru până la Tisa. Iată, fraţilor, acesta este salutul nostru al Bănăţenilor, când venim, ca prin reprezentanţii nostri adevăraţi să vă aducem la cunoştinţă hotărârea măreţei adunări dela Alba Iulia."

6/19 Dec. 1918.

Apostolul umanităţii, *Wilson*, preşedintele Statele-Unite a sosit în Franţa. La debarcarea lui la Brest, primarul i-a cetit o adresă votată de consiliul muncipial de cuprinsul următor: „Consiliul municipal din Brest, care a avut cel d'întâiu din toate Adunărie populare din Franţa, onoarea de a celebrà sosirea preşedintelui Wilson, salută cu respect pe eminentul om de stat, care personifică cu atâta nobleţă libertatea şi dreptul popoarelor. Pătruns de inalta valoare a misiunii generoase indeplinite, de marele preşedinte pentru binele omenirii şi pentru pacea al cărui autor principal a fost el, îi adresează, cu cele mai cordiale urări de bun sosit, expresiunea viei sale recunoştinţe. Consiliul municipal hotăreşte ca un estract al prezentei deliberări să fie conservat în muzeul oraşului, pentru a perpetuà printre generaţii suvenirul acestui eveniment memorabil şi ridică şedinţa în strigăte de: „Trăiască apărătorul şi apostolul dreptului internaţional!"

7/20 Dec. 1918.

Sosind în Capitala Franţei, la primăria din Paris a fost o recepţie în onoarea lui Wilson. Comuna Parisului i-a oferit o medalie de aur, iar doamnei Wilson, o broşe cu diamante. I'a ţinut discursuri primarul şi prefectul Senei. Wilson a răspuns astfel: „Primirea ce mi-aţi făcut a deşteptat în mine mari simpatii. Poporul american a văzut altfel decât ca o banală simpatie, suferinţele poporului francez. Mulţi din compatrioţii mei au fost chiar martori direcţi."

La discursul preşedintelui Poincaré, Wilson a răspuns în terminii următori: „Domnule Preşedinte. Vă sunt profund recunoscător de primirea graţioasă pe care mi-aţi făcut'o. Mi-e foarte plăcut că găsesc în Franţa şi simt acest viu contact de simpatie şi pretinie sinceră şi adevărată între reprezentanţii Statelor-Unite şi aceia ai Franţei. Sunt sigur că distrugerile comise de armatele Puterilor centrale au fost privite de Americani cu aceeaşi oroare şi indignare profundă ca şi de Francezi şi Belgieni. Sunt convins ca şi d-voastre, domnule preşedinte, de necesitatea de a înserà în regulamentul final al problemelor răsboiului dispozi-

țiuni, care nu numai vor fi condamnarea unor asemenea acte de teroare și de jefuire, dar care vor face tuturor și în toate locurile proba că asemenea lucruri nu pot scăpa nepedepsite. Știu cu ce entuziasm și cu ce căldură soldații și marinarii Statelor-Unite au dat pentru acest războiu, — războiul libertății, — ceea ce aveau mai bun în ei. Ei au arătat cu adevărat spiritul american. Ei spun tare că idealul lor e comun cu acela al tuturor popoarelor libere și să bucură de rolul ce li s'a dat de a îndeplini realizarea acestui ideal cooperând cu armatele aliate. Suntem mândri de ceea ce au făcut și fericiți că au fost uniți cu tovarășii de arme pentru o cauză care ne este comună. Cu asemenea sentimente speciale, domnule președinte, mă găsesc în Franța, unindu-mă cu d-voastre pentru a ne consfătui la victoria câștigată. Legăturile care unesc Franța cu America sunt foarte strânse. Nu știu în ce altă frăție de arme am fi putut luptă cu mai mult avânt și entuziasm. Va fi pentru mine o plăcere să mă consfătuesc zilnic cu omenii de stat ai Franței și ai Aliaților, pentru a prepară împreună măsurile din care va rezultă trăinicia acestor fericite relațiuni de pretinie și de cooperare, și stabilirea pentru întreaga lume a acelei siguranțe și libertăți durabile și pe cari nimic nu le-ar putea asigură afară de o statornică asociație și o pretinească cooperație. Vă salut, domnule Președinte, nu numai cu cel mai mare respect personal, ci ca pe reprezentantul marelui popor al Franței. Imi permit să vă aduc salutul unui alt popor către Franța, de care îl leagă interese profunde și eterne."

8/21 Dec. 1918.

D. *de Saint-Aulaire*, ministrul Franței, a trimis d-lui *Corneliu Manolescu Râmniceanu*, primul președinte al Inaltei Curți de Casație, cu ocazia discursului pe care d-sa l'a pronunțat la deschiderea noului an judecătoresc următoarea scrisoare: „Domnule Prim Președinte. Am fost adânc mișcat de cetirea prea frumosului discurs pe care l'ați pronunțat cu ocazia deschiderii Inaltei Curți de Casație. Ați pronunțat pentru Franța cuvinte de recunoștință, cari vor atinge pe toți Francezii, fiindcă ele arată cât de mult sufletele de elită din această țară ca și întregul popor, au apreciat sforțările pe cari ai nostri le-au făcut pentru cauza dreaptă a României, pentru care un mare număr de Francezi au murit. Binevoiți a crede, d-le Prim Președinte, că noi nu vom uită nici odată, nici ajutorul eficace pe care România într'un mod atât de generos l'a adus cauzei noastre comune, în orele cele mai critice pe cari le-am trăit, și căruia d-nii generali Franchet d'Esperey și Berthelot i-au adus acum de curând omagiul lor autorizat. Nu voiu uită deasemenea nici sacrificiile la care întreaga d-Voastre țară a consimțit și vom căută ca cu toate forțele noastre să realizăm pe viitor și mai mult această alianță dintre Franța și România, pe care cei mai buni dintre fiii nostri au pecetluit'o cu sângele lor."

10/23 Dec. 1918.

D. *Lloyd George*, președintele consiliului de ministri al Angliei, a trimis d-lui *Ion I. C. Brătianu*, următoarea telegramă: „Vă sunt foarte recunoscător pentru cordialul d-voastre mesagiu, care nu e cea mai mică mulțumire, consecințele învingerii Germanilor, fiind liberarea nobilului popor român de pacea injustă și întolerabilă ce i-au impus Puterile centrale. Calea este acum deschisă pentru desvoltarea liberă a națiunii române și vă trimit în numele poporului englez cele mai bune urări pentru un viitor strălucit."

12/25 Dec. 1918.

Trupele române înaintează încet și cu sistem în Transilvania, fiind primite în mod strălucit de către populațiunea română. Tot drumul dela *Odorheiu* până la Sighișoara a fost împodobit cu arcuri de triumf și înscripțiuni, cu drapele române și cu drapelele tuturor Aliaților. Populațiunea în haine de sărbătoare a întâmpinat trupele în fiecare sat. In *Sighișoara* s'au adunat toate satele d'imprejur; flăcăi călări, călușeri cu căciuli dorobănțești, preoți, femei, copii, toți purtau cu vădită mândrie haine împodobite cu colorile naționale. In piața orașului, d-rul *Cornea*, președintele consiliului național local, a urat trupelor bun sosit. Mulțimea a isbucnit în urale aclamând Familia Regală. S'a încins la urmă o horă la care au luat parte ofițerii, trupa și tot poporul. Aceeași primire măreață s'a făcut la *Blaj*, leagănul culturii românești. Când trupele române au întrat în Cetatea sfântă alui Mihaiu Viteazul, în *Alba-Iulia*, entuziasmul poporului a ajuns până la delir; fericirea să putea ceti în lacrimile tuturor ochilor și fericiți erau toți cei ce au văzut cu ochii înfăptuirea visului strălucit, al visului de aur al poporului român. Alba-Iulia a văzut pentru a doua oară înfăptuirea acestui vis, înfăptuire care acum va fi eternă, trupele române fiind adăpostite în zidurile ei și cari vor ști s'o apere cu pepturile lor. O fericire mare o așteaptă din nou și în scurtă vreme, când marele nostru Rege, al tuturor Românilor, va călcà triumfător pe sub porțile ei, pe urmele lui Mihaiu Viteazul. — Ajungând trupele române la *Turda*, populațiunea nu mai știea cum să-și arate fericirea și bucuria că vede răsbunarea crimei comisă acum trei sute de ani pe câmpia Turzii, de către o slugă blestemată a Impăratului austriac. — Din ultimele comunicate să vede că trupele noastre au ocupat *Agârbiciul* și *Dejul*, apoi *Gherla* și *Ditrăul*, fiind primite cu mare entuziasm de către populație.

13/26 Dec. 1918.

Președintele Wilson a fost sărbătorit la Sorbona din Paris, care i-a conferit cu mare solemnitate, în marele amfiteatru, titlul

de doctor *„honoris causa"*, ca jurist şi mare istoriograf. S'au rostit mai multe discursuri pline de laude la adresa lui Wilson, care, în răspunsul său, a spus că în războiul actual s'a luptat încontra acelui sistem de cultură, care s'a servit de ştiinţă fără conştiinţă, ridicând ştiinţii orice constrângere morală, spre a copleşi omenirea cu nenorociri. Sistemul acesta al agresiunii a fost învins de sistemul care reaminteşte toate tradiţiunile cele mai înalte ale omenirii, reaminteşte toate luptele pentru Drept şi Libertate. Sarcina celor ce să adună pentru aranjamentele păcii e simplificată prin aceea că ei nu sunt stăpânii nimănui. Ei sunt servitorii umanităţii. Dacă nu vom ascultă glosul umanităţii, vom merită cel mai eclatant faliment.

Cu ocazia întrării armatelor franceze în *Mayenţa*, generalul *Fayolle* a pronunţat un discurs, din care după ce a trecut în revistă toate cruzimile inutile comise de Germani în timpul războiului, vorbind de rolul armatei franceze în Germania, a declarat următoarele: „Armatele franceze au traversat ţara voastră fără a vă aduce cea mai mică pagubă. Primiţi dar în mod leal şi în interesul vostru, o situaţie care este consecinţa greşelilor Germaniei şi a înfrângerii sale şi socotiţi-vă fericiţi că aveţi în faţa voastră un popor, care, fără să-şi uite soarta ce l'ar fi aşteptat dacă ar fi fost învins de voi, va rămânea încununat de laurii victoriei, credincios principiilor de dreptate pe care le-a apărat întotdeauna în lume." — Ce luminoasă caracterizare a sufletului francez reieasă din aceste cuvinte! Ce deosebire este între sufletul francez şi sufletul german, care ş'a arătat arama în purtarea Nemţilor din Franţa, Belgia, Serbia şi mai ales în România! Adevăratul suflet german s'a făcut bine cunoscut când armatele Kaizerului au trecut Carpaţii româneşti şi când indestularea stomacului german erà singura raţiune politică a atitudinii lor faţă de populaţiunea românească jefuită până şi de cenuşa din vatră. Generozitatea marelui şi nobilului popor francez este aşa de mare încât dezarmează până şi pe cel mai înverşunat adversar.

Astăzi guvernul nostru a fost remaniat prin trecerea d-lui *I. G. Duca* la ministerul domeniilor şi venirea în locul său la instrucţiunea publică a d-lui *Dr. C. Angelescu*, fost ministru la lucrările publice în momentul declaraţiunii războiului României Mari. — Să zice că vor mai întrà în guvern, fără portofolii, d-nii: Dr. *Al. Vaida-Voevod* şi *Vasile Goldiş*, din partea Ardealului, şi *I. Nistor*, din partea Bucovinei.

14/27 Dec. 1918.

Buna noastră Regină, care a fost bolnavă de *gripă* în timpul sosirii în Bucureşti a Delegaţiei ardeleneşti, fiind acum în convalescenţă, ş'a exprimat dorinţa de a o vedea şi M. Sa. Intrevederea a avut loc în camera Ei de convalescenţă. Suverana ş'a arătat marea bucurie că actul Unirii tuturor Românilor este astăzi fapt îndeplinit, spunând că e fericită că Dumnezeu i-a dat

putința de a veni în contact cu Solii Ardealului. — D. *Goldiș*, în numele delegaților, a exprimat Suveranei mulțumirile Ardelenilor, cari cunosc jertfele pe cari M. Sa le-a făcut în tot timpul războiului. D-sa a mai adaugat că delegații vor fi fericiți că întorcându-să acasă pot să spună poporului ardelean câtă parte a luat Regina la îndeplinirea marelui act al Unirii.

Generalul *Berthelot* a trimis d-lui *Cernățeanu*, prefectul județului Ialomița, următoarea scrisoare ca răspuns la urarea ce îi s'a făcut de bun sosit: „Domnule Prefect. Sunt foarte măgulit de omagiul de recunoștință pe care ați binevoit să-l exprimați Franței și armatei sale. Soldații nostri au fost fericiți să dea ultimele lupte în acest mare războiu pentru liberarea României și pentru realizarea idealului ei național. Ei nu vor uită niciodată primirea frățească pe care le-au făcut'o și populația și armata română. Doresc din toată inima ca amintirea dureroasă a ocupației să dispară și ca România Mare să găsească într'o pace glorioasă răsplata sforțărilor și suferințelor ei."

15/28 Dec. 1918.

Trupele române au ocupat orașul *Cluj*, capitala Transilvaniei. Cu ocazia întrării trupelor noastre în acest oraș, delegațiunile întregului popor românesc din nordul Ardealului așteptau sosirea ostașilor români. In jurul Statuei Regelui Mateiu Corvinul, cel învins de Ștefan cel Mare la Baia în Moldova, peste 100,000 de Români au incins *hora unirii*. Cântece naționale și ovațiuni pentru Familia Regală umpleau văzduhul. Cu această ocazie, d. Dr. *Ștefan C. Pop*, șeful armatei și siguranței publice din Transilvania a trimis Regelui nostru următoarea telegarmă: „Dela șeful armatei și siguranței publice din Cluj către Maiestatea Sa Regele nostru Ferdinand I, Domnitorul tuturor Românilor. Divizia a 7-a a vitezei armate române, azi, la ora 11, a ocupat cu glorie Clujul, cuibul de tristă amintire a suferințelor Neamului nostru; falnicul stindard românesc, înfipt azi în zidurile ce altădată răsunau de gemetele miilor de Români, vestesc cu fală că s'a înfăptuit stăpânirea peste Transilvania a Maiestății Voastre și a scumpei Coroane Române. Cu ocazia acestui eveniment, în numele armatei celor de dincoace de Carpați, aduc Maiestății voastre expresiunea celui mai omagial devotament. Trăiască Marele nostru Capitan Ferdinand I, Regele tuturor Românilor! Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria, nobila noastră Mamă! Trăiască Augusta Familie Domnitoare! Ura România Mare!"

16/29 Dec. 1918.

Comunicatul oficial spune că în Transilvania, trupele române au întrat în *Dicio-Sân-Mărtin*, *Sân-Craiul de Mureș*, *Amdul* de sus și de jos, *Băgău* și *Adverem*. Din *Zlatna*, *Abrud* și *Câmpeni*, autoritățile și familiile ungurești s'au retras spre interiorul Ungariei. Toată populația română din Munții Apuseni, *Moții* cei

vestiți ai lui Avram Iancu, este foarte însuflețită și așteaptă cu nerăbdare sosirea trupelor române. O delegațiune de Moți s'a prezentat Comandantului român din Ardeal, cerând să trimită trupe românești și la ei, ca să să poată înveseli de dragul ostașilor români toată suflarea românească...

17/30 Dec. 1918.

Abia acum mi-a căzut sub ochi această interesantă scrisoare pe care Vicariul general al Arhiepiscopiei din Londra a trimis'o I. P. S. S. Mitropolitului *Pimen* al Moldovei, în timpul grelelor lupte și ale suferințelor mari ale Neamului românesc: „20 Februar 1918, Lambeth Palace S. E. Prea venerate și scumpe frate. In aceste timpuri ale războiului mondial și de deosebite încercări și restriște în ținuturile în care I. P. S. Voastră sunteți așezat spre a conduce turma lui Hristos, țin a vă asigură, în numele Domnului Nostru, de profunda simpatie ce simțim pentru d-voastre și poporul d-voastre, pentru suferințele ce ați fost chemat a îndura. Dările de seamă cari ne-au sosit despre acele teribile încercări deșteaptă în inima noastră adâncă simpatie, care este egală cu admirația noastră pentru curajul și perseverența cu care poporul român a înfruntat acele pericole. Sper deci că I. P. S. Voastră îmi va permite să vă exprim, în numele a zecimi de mii de creștini englezi, confraternitatea noastră cu d-voastră în grijile prin care treceți și speranța noastră că la timpul cuvenit valoarea d-voastre va găsi legitima ei răsplată. Apostolul scrie: „La timpul cuvenit vom aduna roadele, dacă nu desnădăjduim." Și poporul român nu a desnădăjduit, nici nu a slăbit în sufletul său. Iar Dumnezeul păcii, cel ce a sculat din morți pe Domnul nostru Isus Hristos; marele păstor al oilor, prin sângele Legii celei vecinice să vă facă și pe voi desăvârșiți în tot lucrul bun pentru îndeplinirea voinței sale, făcând între voi tot ce este plăcut înaintea lui prin Isus Hristos, acăruia slavă este în vecii vecilor, amin. Rămân cu frățească considerație și simpatie, Al Inalt Prea Sfinției Voastre credincios serv întru Domnul nostru Isus Hristos. *Randall de Canterbury.*"

La această scrisoare I. P. S. Mitropolit al Moldovei a răspuns următoarele: „Iași, 6/19 Decembre 1918. Prea venerate și scumpe frate. Scrisoarea Frăției Voastre din 20 Februar a. c. am primit'o la 4 April și, cu toată dorința ce aveam de a vă răspunde imediat, din cauza grelelor împrejurări și a armistițiului ce să încheiase între noi și dușmanii nostri, nu mi-a fost posibil a îndeplini această dorință. Această scrisoare, al cărei cuprins pornește din o inimă bună și plină de dragoste creștină, întemeiată pe învățătura Mântuitorului Hristos, a proorocilor și sfinților lui Apostoli, ni-a adus nouă și poporului încredințat conducerii noastre sufletești cea mai mare mângăiere în acele vremuri de grozave nenorociri. E adevărat că poporul și țara noastră au îndurat din partea dușmanilor nostri cele mai sălbatice acte ce s'au văzut

până astăzi în vr'un războiu, îndrăsnind a învocà numele lui Dumnezeu în deşert; dar, România, conştientă de drepturile sale istorice, a întrat în luptă cu toată încrederea în dreptatea dumnezeiască pentru liberarea fraţilor de sub stăpânire străină, sprijinită de dragostea, înţelepciunea şi ajutorul Aliaţilor ei şi mai ales al puternicii naţiuni engleze, care, alături de naţiunea franceză, a luptat totdeauna pentru libertatea popoarelor. Aceasta ne-a înlăturat orice temere. „Că nu ni-a dat nouă Dumnezeu duhul temerii, ci al puterii şi al dragostei şi al întregii înţelepciuni." Pentru aceea poporul român, în faţa desăvârşitei biruinţe, purtată de Aliaţi asupra vrăjmaşilor, cu evlavie îşi aminteşte de cuvintele Scripturii Sfinte: „Înălţà-te-vom, Doamne, că ne-ai ridicat pe noi şi nu ai înveselit pre vrăjmaşii nostri asupra noastră." Mulţumind Eminenţei Voastre şi iubitorului de Hristos popor englez pentru simpatia şi cuvintele de admiraţie ce aveţi pentru curajul şi perseverenţa poporului român, vă asigurăm de nemărginita noastră dragoste şi de recunoştinţa vecinică ce vom păstrà puternicei naţiuni engleze. Rămân al Eminenţei Voastre credincios şi prea devotat frate în Domnul nostru Isus Hristos, *Pimen*, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei."

18/31 Dec. 1918.

In *Monitorul Oficial* al României (No 212 din 13/26 Dec.) a apărut decretul regal prin care să confirmă hotărârea Marii Adunări din Alba-Iulia cu privire la Unirea Ardealului, Banatului şi a ţinuturilor româneşti din Ungaria până la Tisa. Acest decret este însoţit de următorul raport adresat M. S. Regelui de d. *Ion I. C. Brătianu*, preşedintele consiliului de ministri şi ministru al afacerilor străine: „Sire. De veacuri neamul românesc tinde spre unitatea lui. De aceea când prin războiul general o parte din omenire a întreprins lupta pentru libertate şi drepturile naţiunilor, Regatul Român a socotit de datoria lui să să alipească acestor Puteri şi împreună cu ele să-şi jertfească fiii pentru desrobirea fraţilor nostri asupriţi. După mari suferinţe vitejia minunată a oştirei noastre îşi găseşte răsplata. Alături de glorioşii ei Aliaţi, România este astăzi printre învingătorii lumii. Basarabia şi Bucovina s'au unit cu Patria-mumă, iară peste Carpaţi Românii, care împreună cu noi de atâta vreme aşteptau ceasul întregirii neamului, îndată ce ş'au putut spune gândul, au proclamat prin marea lor Adunare Naţională întrunită la Alba-Iulia, în 18 Noembre (1 Decembre) 1918, unirea lor necondiţionată şi deapururea cu Regatul României. Delegaţia Adunării Naţionale a înfăţişat Maiestăţii Voastre actul unirii, pe care cerem prin decretul-lege de faţă Maiestăţii Voastre să-l întărească spre a dà o formă definitivă Unităţii noastre naţionale, acum deplin înfăptuită peste toate ţinuturile locuite de Români. Unirea aceasta, în ziua când marii nostri Aliaţi sunt învingători, isvoreşte din puterea de viaţă a poporului român, din vitejia soldaţilor nostri

şi din voinţa hotărâtă a Românilor de pretutindeni. Ea să întemeiază pe fiinţa însaşi a neamului românesc, care de aproape două mii de ani, în mijlocul tuturor vitrejilor vremuri, a ştiut să-şi păstreze neatins caracterul de conştiinţă naţională. Ea să reazimă pe cerinţele istoriei, cari îi împun desfiinţarea tuturor graniţelor nedrepte şi nefireşti şi statornicirea Statelor după principiile naţionalităţilor. Ea e voită, în fine, de nevoile neamului românesc, care nu poate trăi despărţit, şi care numai prin unirea la olaltă a tuturor fiilor lui, îşi poate îndeplini cu folos pentru omenire şi cu strălucire pentru el misiunea civilizatoare în această parte a lumii. Consfinţind prin acest decret-lege voinţa Adunării din Alba-Iulia Maiestatea Voastră înscrie în Istoria poporului românesc de totdeauna şi de pretutindeni, cel mai mare act al Istoriei noastre naţionale, acel pentru care generaţii întregi au luptat şi au murit, acel în nădejdea căruia au trăit dela Nistru şi până la Tisa toţi Românii, despărţiţi de o soartă nemiloasă, şi puneţi, Sire, pentru vecie temelia unei Românii Mari şi a unei vieţi naţionale pe care să să poată de aci înainte desvoltă în pace şi în fericire întregul neam românesc."

Prin alt decret regal, apărut în Monitorul Oficial, d-nii *Alexandru Vaida-Voevod*, *Vasile Goldiş* şi *Ştefan C. Pop* au fost numiţi ministri fără portofoliu în guvernul român, ca reprezentanţi ai Românilor din Ardeal, Banat şi ţinuturile locuite de Români din Ungaria.

Pentru Statul românesc, pentru viitorul neamului nostru, încorporarea Ardealului reprezintă o forţă istorică, un simbol de întărire naţională, un complement de o neapărată trebuinţă pentru vigoarea şi dăinuirea noastră. *Nicolae Bălcescu*, vorbind de Ardeal, scriea astfel: „Dar nu numai artistul şi naturalistul, ci încă strategicul, politicul şi arheologul au de multe a să minună într'acest împodobit ţinut. Cel d'intâiu va privi şi va cercetă cu mirare această puternică şi întinsă cetate naturală, scăparea neamurilor în epocele grele ale istoriei lumii. De oriunde vei veni, ai să urci mult spre a ajunge la dânsa şi nu poţi pătrunde în ea fără să fi străbătut una din cele şapte porţi întărite de natură, lesne de apărat, anevoie de cuprins. Politicul va admirà felurimea naţiilor şi a religiilor adunate din toate colţurile lumii pe acest pământ, unde Dumnezeu însuşi pare a fi chemat, întinzând dinaintea lor o masă aşa de îmbelşugată, cum şi minunatele instituţii democratice ce au ocrotit aceşti munţi pe când despotismul le măturà din toată Europa. In sfârşit istoricul arheolog va cercetà cu interes suvenirile şi rămăşiţele Dacilor, ale acelui viteaz şi nenorocit popor, cea din urmă odraslă din acel neam minunat al Pelasgilor, care să arătă la leagănul civilizaţiei tuturor popoarelor şi formă vrâsta eroică a omenirii. El va întâlni însă la tot pasul urmele de uriaşi ale poporului roman, domnii lumii, căci Ardealul e cea mai frumoasă parte a *Daciei fericite* (Dacia felix), draga ţară a Cezarilor."

Ardealul reprezintă adevărata obârşie a neamului românesc, locul tainic în care s'a plămădit şi de unde a venit înfusiunile dătătoare de viaţă puternică românească. In Ardeal au fost primii scriitori cari au susţinut şi justificat ideia unităţii naţionale. *Samoil Clain (Micu)* a publicat prin veacul al 18-lea *Historia Daco-Romanorum sive Valachorum*, în care arată trecutul tuturor Românilor, punând în aceeaşi perspectivă întregul trecut al neamului nostru, fără deosebire de graniţe. *Gheorghe Şincai* a scris *Cronica Românilor şi a altor neamuri învecinate* cu tendinţa de justificare a Unirii tuturor Românilor. Această cronică a fost oprită de a fi tipărită de către cenzura ungurească, prin hotărârea: *„Opus igne, author patibulo dignus"*, ceeace pe românește va să zică: *Lucrarea este vrednică de foc, iar autorul de furci* (spânzurătoare). *Petru Maior* arată foarte documentat originea latină a poporului român.

In acest mod s'a întreţinut în Ardeal credinţa mântuitoare în unitatea noastră etnică şi în latinitatea noastră de origină. Cultul pentru ideia unirii, conştiinţa naţională vie şi puternică să întâlnesc la tot pasul în Ardeal în scrisul, în vorba, în manifestaţiile cărturarilor şi în afirmaţiile instinctive şi populare. Unirea Românieĭ cu Ardealul e o adevărată renaştere naţională, o infuziune de viaţă curată, de o viaţă însufleţită de cel mai cald românism şi de cea mai vie conştiinţă naţională. Unirea cu Ardealul va pune pe Românii din Regat în atingere directă şi permanentă cu acea minunată rezervă de suflet curat românesc, de unde a venit curentul puternic de întregire şi unitate naţională. Când vedem entuziasmul cu care sunt primite pretutindenea trupele române; când ne dăm seamă de sărbătoarea ce înveseleşte sufletele Ardelenilor, la ideia că să vor uni şi să vor contopi pe vecie cu Românii din Regat, este uşor de înţeles că în Ardeal, România era chemată de mult şi că unirea de acum nu este decât actul extern şi văzut al unei porniri seculare, al unui instinct care a călăuzit inimile Ardelenilor în tot decursul vicizitudinilor istorice, cari fac din viaţa lor politică un lung martiragiu şi o epocă tragică din istoria Europei latine din răsărit.

20 Dec. 1918/2 Ian. 1919.

A apărut în *Monitorul Oficial* decretul regal prin care să decretează că Bucovina în cuprinsul graniţelor sale istorice, este şi rămâne deapururea unită cu Regatul României. Acest decret este însoţit de următorul raport al d-lui prim-ministru *Ion I. C. Brătianu:* „Sire! Vitejia neclintită a oştirii române, luptând pentru o cauză sfântă alături de glorioşii ei Aliaţi, neştirbita încredere ce a arătat poporul român de pretutindeni în triumful Unităţii sale naţionale, au şters pe veci nedreptatea făcută la 1774 vechii Moldove, căreia îi să răpea, luându-i Bucovina, nu numai obârşia desvoltării sale de neam, dar şi mormântul Voevodului ce o întrupase, Ştefan cel Mare şi Bun. Acum, după 144 de ani

de robie străină, în libertatea deciziilor sale Congresul general al Bucovinei, întrunit în Cernăuți în ziua de 15/28 Novembre a. c., întrupând suprema putere a Țării și fiind învestit singur de puterea legiuitoare, în numele Suveranității Naționale, a hotărât Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colaciu și Nistru, cu Regatul României. Consfințind prin acest decret lege voința Congresului general al Bucovinei, Maiestatea Voastră împlinește și pentru Bucovina dorul cel mai scump al unui neam întreg și asigură temeliile României Mari."

Alt decret-lege privește noua organizare a Bucovinei. El prevede că în guvernul român vor intră doi miniștri, fără portofoliu, bucovineni, și anume: unul cu reședința în București, care va reprezentă Bucovina în guvernul român central și celalalt, cu titlu de ministru delegat al guvernului, cu reședința la Cernăuți și care va fi șeful guvernului local. Pentru primul loc este numit d. *Ioan Nistor*, iar pentru al doilea d. *Iancu Flondor*. Ministrul delegat va avea un secretar general și mai mulți directori pentru diferitele resorturi și va fi șeful întregii administrații locale. Numai armata, poșta cu accesoriile ei, siguranța publică, externele, vămile și altele câteva resorturi vor fi administrate de funcționari dependenți direct de ministerele respective din București. Pentru orice numiri de funcționari să va luă avizul ministrului delegat, pentru primele numiri chiar și pentru resorturile dependente direct de București; jandarmeria va fi la dispoziția ministrului delegat. Orice modificări mai importante ale legilor țării, să pot face numai pe cale parlamentară; modificările devenite necesare prin actul unirii să pot face și prin decret-lege.

Prin participarea la conducerea Statului Român a fruntașilor din Ardeal și din Bucovina să începe opera de închegare a noului și marelui Regat Român. Participarea aceasta va strânge legăturile sufletești dintre toate provinciile românești, grăbind coordonarea acțiunii de consolidare a României Mari și a acțiunii de unificare a Statului Român sporit. Actul acesta, prin care după 1800 de ani să pecetluește împlinirea Unității noastre naționale, este salutat de toți Românii cu bucuria și mulțumirea firească care să desprinde dintr'un asemenea eveniment pentru întreg neamul românesc. Participarea fruntașilor Românilor de pretutindeni în guvernul țării, mai este o garanție că acei care au contribuit înăuntrul hotarelor acelor provincii românești la înfăptuirea Unirii, vor contribui prin acțiunea lor în guvernul țării la consolidarea definitivă a noului Stat Român mărit.

22 Dec. 1918/4 Ian. 1919.

In zilele din urmă s'au mai publicat în *Monitorul Oficial:* decretul de *împroprietărire* a țăranilor prin exproprierea moșiilor, decretul *votului universal*, fără nici o restricțiune, după care să vor face alegerile pentru Constituantă în Martie anul viitor, și

decretul pentru organizarea *muncitorimei* din uzine, ateliere şi fabrici. Prin aceste decrete să îndeplineşte opera de dreptate socială dinăuntrul ţării şi să face cu putinţă unitatea noastră naţională. In vechiul Regat proprietăţile mari să desfiinţează şi trec în mânile ţăranilor, tot astfel va fi şi în Basarabia, Bucovina şi Transilvania, unde proprietatea mare în întregime erà în mână

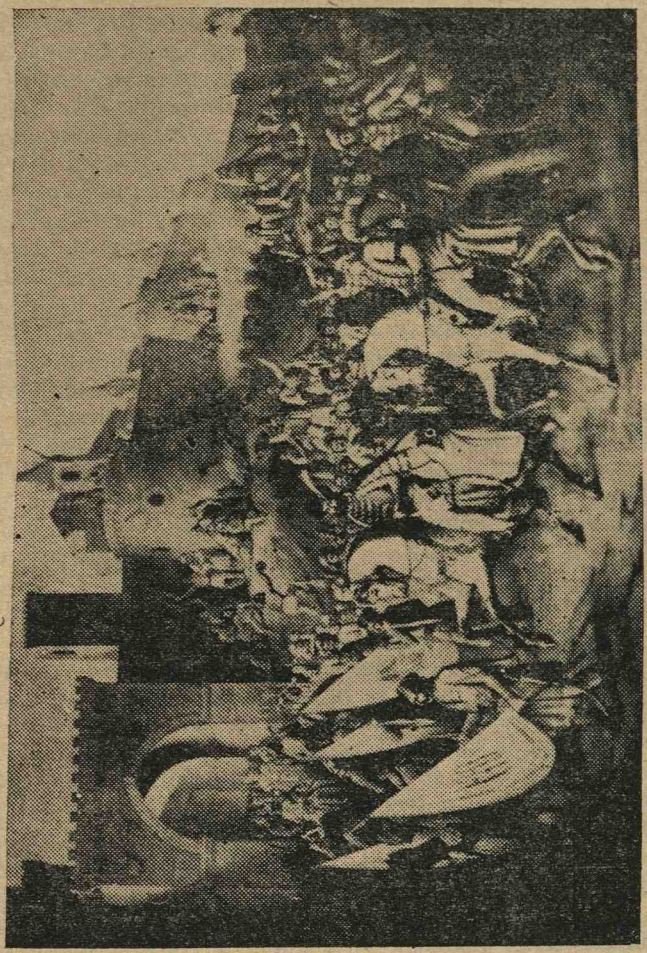

Intrarea lui Mihaiu Viteazul in Alba Iulia.

rusească, evreo-nemţească şi ungurească. Cu aceste reforme guvernul liberal ş'a înscris cea mai frumoasă pagină în istoria neamului nostru, căci numai prin ele ţinuturile româneşti de peste Carpaţi şi Prut pot fi contopite la făgaşul istoric şi pot dobândi acea cimentare puternică şi statornică în frontierele noui, mai ales într'o epocă de largi prefaceri sociale şi adâncă democraţie

europeană. Aceste reforme să realizează prin deplină armonie şi deosebită grije pentru binele obştesc. Această minunată evoluţie în viaţa Statului Român a biruit toate rezistenţele şi deschide în viitor o epocă de desvoltare şi propăsire care promite neamului românesc culmi înfloritoare de civilizaţie şi de cultură.

23 Dec. 1918/5 Ian. 1919.

In câmpia cea mare dela *Turda*, unde a fost ucis mişeleşte Voevodul Mihaiu, s'a slujit de către ostaşii români ajunşi acolo, o pomenire pentru cel mai mare şi mai viteaz dintre Voevozii nostri. O mulţime de peste o sută de mii de oameni, din cele mai depărtate ţinuturi locuite de Români şi cari veniseră să aclame trupele române, au azistat la această pomenire. In cele patru părţi ale câmpiei sau ridicat patru arcuri măreţe pe care era scris: „Trăiască armata română", „Trăiască România Mare", „Trăiască Impăratul Ferdinand"; iar pe arcul dinspre întrarea oraşului era scris: „Spre locul de odihnă a Voevodului Mihaiu." Chiar pe locul unde fusese ucis marele Voevod să înălţase o capelă improvizată de ostaşii nostri şi în care s'a oficiat serviciul divin. Apăriţia trupelor a stârnit un entuziasm de nedescris; zeci de mii de oameni aclamau steagurile; tricoloruri fâlfăiau, iar Moţii venind de departe, îmbrăţişau pe soldaţii români şi cereau să meargă cu ei în munţi. Ofiţerii şi soldaţii erau purtaţi în triumf; uralele şi ovaţiunile nu mai conteneau. Peste tot locul trupele române au fost primite cu un entuziasm până la delir. Este un marş triumfal care continuă până la Tisa.

24 Dec. 1918/6 Ian. 1919.

Generalul *Berthelot*, marele pretin al României, voind să cunoască pe Românii de sub jugul Ungariei, a plecat în sara de 12/25 Decembre din Bucureşti, însoţit de mai mulţi ofiţeri din Statul său major; a percurs Banatul, Crişana şi Ttransilvania, întorcându-să în Capitală în ziua de 21 Dec. 1918/3 Ian. 1919.

Primirea ca îi s'a făcut peste tot locul de populaţia română a fost cât să poate de strălucită; nu numai întreaga populaţie a localităţilor prin cari a trecut a eşit întru întâmpinarea generalului Berthelot, dar bătrâni, femei şi copii au venit cale de 2—3 zile, din munţii Abrudului, ai Bihorului, din Maramureş şi chiar din Bucovina, ca să salute pe marele şi bunul nostru pretin. Ploaia, brutalităţile autorităţilor ungureşti şi sârbeşti, precum şi faptul că trecea noaptea prin unele localităţi, nu au putut să împedece ţărănimea română de a veni să vadă pe acest viteaz general. In unele localităţi populaţiunea a aşteptat 10 până la 14 ore trecerea trenului. Pretutindenea primirea a fost măreaţă. După localităţi, sute, mii şi chiar zeci de mii de Români, în haine de sărbătoare, au primit pe general cu cântece naţionale, cu Marsilieza şi cu strigate de „Trăiască Franţa", Trăiască România Mare!"

In toate cuvântările s'a arătat de către reprezentanţii tuturor claselor sociale, de oameni de toate vrâstele şi de femei de toate condiţiile, voinţa nestrămutată de a rămânea uniţi pentru totdeauna şi mulţumirea netermurită ce o datorim Franţei şi marelui ai fiu. Generalul Berthelot a vorbit cu multă bunăvoinţă tuturor, interesându-să de starea morală şi fizică a populaţiei, de hrană, de agricultură şi recomandând poporului, care a suferit atâtea sute de ani, să mai aibă puţină răbdare până la hotărârea Congresului de pace, din care va eşi cu siguranţă România Mare.

Toate regiunile, toate localităţile au rivalizat între ele pentru ca primirea să fie cât mai măreaţă, şi este cu neputinţă să să facă vr'o clasificare, căci dacă numărul celor eşiţi întru întâmpinare a variat, după mărimea localităţii, căldura primirii a fost peste tot aceeaşi, căci venea din aceeaşi inimă românească şi a făcut să apară şi mai puternic unitatea desăvârşită a naţiei române de peste tot. In localităţi ca Arad, Alba-Iulia, Sibiiu, Bistriţa şi Braşov, unde având mai multă vreme disponibilă şi generalul Berthelot a putut merge în oraş, a fost dus în trăsuri mânate de surugii români, încunjurate de sute de călăreţi, în bogate costume naţionale cu cai acoperiţi de scoarţe foarte frumoase, şi a trecut printre mulţimi de zeci de mii de locuitori din satele din jur, cari l'au primit cu o însufleţire ce nu să poate descrie. Veselia, bucuria de a să vedea în sfârşit neatârnaţi şi uniţi cu Patria-mumă să vedea pe toate feţele, iar emoţiunea erà atât de mare încât mulţi plângeau, iar de mai multe ori s'au văzut lacrimi şi în ochii generalului. Bătrâni, bătrâne îngenunchiau şi mulţumeau Cerului de a le fi dat să vază ziua aceasta şi toţi cereau cu înzistenţă ca Regele şi Regina să meargă cât mai curând în mijlocul lor.

La *Sibiiu* manifestaţia populară a avut forma unui strălucit cortegiu etnografic, care a defilat pe dinaintea generalului francez, în piaţa cea mare a oraşului, un cortegiu format din popor venit din vr'o 70 de sate. Cu steaguri franceze şi române, fiecare sat în frunte cu figura împunătoare a preotului, mergând în haine de sărbătoare, într'o ordine şi disciplină exemplare, şi însufleţit de spontaneitatea şi căldura manifestăţiilor pentru Franţa şi pentru strălucitul ei fiu, cortegiul etnografic al celor 30—40,000 de ţărani, bărbaţi şi femei, pe jos, călări şi în căruţe împodobite, avea ceva din măreţia şi strălucirea multicoloră a unui covor lung, nesfârşit şi bogat în ţăsături naţionale. In aceeaşi zi, un cortegiu mai mic de 15 sate a defilat la *Sălişte* în faţa generalului. Jocurile naţionale: *bătuta, căluşerul* şi *învârtita* au încheiat cortegiul etnografic din ambele localităţi. Ordinea perfectă în care au decurs toate, bucuria ce să vedea pe toate feţele, au făcut asupra tuturor, cari au avut fericirea să fie de faţă la această serbare, o adâncă şi neuitată impresiune.

Braşovul românesc a făcut generalului Berthelot o primire cum numai acest colţ de raiu pământesc poate să o facă. După

ce la toate gările din ţara Bârsei îi s'au făcut cele mai calde ovaţiuni de populaţiunea românească, îmbrăcată în haine de sărbătoare, la Braşov a fost întâmpinat de zeci de mii de Români şi un impozant alaiu de călăreţi din toată ţara Bârsei, între cari s'au distins costumele bogate şi pitoreşti ale *Junilor* din Scheiu. Protopopul, Dr. Saftu, încunjurat fiind de notabilităţile române, într'o călduroasă vorbire în limba franceză a exprimat bucuria pe care o simt miile de Români din acel judeţ de a vedea în mijlocul lor pe nobila Franţă, reprezentată prin viteazul organizator al armatei române. Generalul a răspuns astfel: „Sunt foarte mişcat de cuvintele de dragoste ce mi le adresaţi. Am cutreerat toate ţinuturile româneşti din Banat până aci şi vă asigur că sufletul românesc vibrează pretutindeni la aceeaşi înălţime ca şi sufletul francez. Dacă am ajuns azi aurora zilelor de libertate şi de fericire, avem să mulţumim în aceeaşi măsură şi armatei române. Eu, care am văzut nobilul ei curaj la Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti, vă asigur că soldaţii români, cari au sângerat acolo, au creat România Mare." — După ce generalul a trecut în revistă compania de soldaţi, care făcea onorurile, şi mulţimea de călăreţi îmbrăcaţi în costume naţionale, în fruntea cortegiului, scăldat în flori şi în razele înviorătoare ale soarelui, a trecut prin arcurile de triumf în spre Biserica Sf. Nicolae din Scheiu, unde părintele Saftu a recitat o adânc simţită rugăciune de mulţumită pentru victoria Aliaţilor, şi apoi a exprimat bucuria ce o simt Românii din comitatul Braşovului, văzând în mijlocul lor pe viteazul reprezentant al Franţei. Generalul emoţionat a răspuns: „Pretinia care este între naţiunea franceză şi naţiunea română e o pretinie cu legături vechi şi puternice. Când zicem: *Trăiască Franţa!* înţelegem şi *Trăiască România Mare!* Daţi-mi voe să citez în acest sfânt locaş câteva cuvinte din Marsilieză: „Drapelul tiraniei era ridicat încontra noastră, astăzi este la pământ." Ziua de glorie a sosit, idealul nostru este împlinit. Această împlinire este pentru veacuri nesfârşite. Anul 1919, care începe acum, e un început de înviere, libertate şi independenţă pentru Români." Urale puternice au acoperit aceste cuvinte şi miile de Români au cântat *Deşteaptă-te Române.*

In sala festivă a liceului românesc, frumos împodobită cu covoare naţionale, generalul a fost primit cu un potop de flori, iar pepturile oaspeţilor au fost decorate cu cununiţe de iederă şi brădet, legate cu panglici naţionale. Vestitul cor al lui Dima a întonat Marsilieza, primită cu nesfârşite ovaţii. Profesorul *Ion Pricu*, într'o cuvântare avântată în limba franceză a salutat pe ilustrul oaspe în numele instituţiunilor culturale ale Românilor din Ţara Bârsei. Iar doamna *Constanţa C. Popovici* în cuvinte emoţionante mulţumeşte în numele femeilor române naţiunii franceze pentru jertfele ce le-a adus pentru cucerirea libertăţii noastre. Generalul a dat un răspuns care a stors lacrimi de mândrie din ochii ascultătorilor: „Sunt conştiu de tot ce văd şi tot ce ştiu

despre d-voastră. Hotărârile Providenţei nu le putem vedea. Am ajuns o zi, care pentru d-voastră este consacrarea idealului aşteptat de vacuri. Aţi meritat'o cu drept. Ceeace face atât de mare bucuria ce o simţiţi astăzi, sunt suferinţele mari prin cari aţi trecut. Cine ştie, dacă în loc de oprimători aţi fi avut în jurul vostru pretini, bucuria, bucuria unirii voastre ar fi putut să fie atât de mare? Când acum patru ani am întrat în războiul, pe care nu noi l'am provocat, am simţit în ce parte este dreptatea. Puterile centrale erau conduse de forţa brută. Acestei puteri noi i-am opus forţa dreptăţii. Atunci am simţit că noi într'adevăr eram mai tari. Şi cauzei noastre drepte îi s'au alăturat în curând 18 popoare din Europa, Asia şi America. In ce priveşte România, să credeţi că jertfele aduse de armata română la Bucureşti, Argeş, Mărăşti, Oituz şi Mărăşeşti, au meritat răsplata de astăzi. Azi soarele străluceşte pe cer ca bucuria în inimile d-voastre; să dea Dumnezeu ca această bucurie să ţină cât soarele de pe cer. Trăiască România Mare!"

După ce s'au terminat uralele entuziaste, vestitul cor al lui *Dima* a cântat: *Trei culori cunosc pe lume*. Făcând cerc în jurul său, generalul a mulţumit măestrului Dima pentru emoţiile ce îi le-a procurat prin cântarea înălţătoarelor arii bisericeşti şi naţionale. Pe livada din faţa liceului îi s'a prezentat generalului un tablou de artă curat românească: danţuri naţionale executate de sute de perechi în costume minunate româneşti. Toate erau armonios arangiate şi executate sub supravegherea destoinicului componist şi artist coreografic Dr. *Tiberiu Brediceanu*. S'a jucat *Căluşerul, Bătuta, Hora mare* şi altele. Delegaţiile trimise de satele săseşti şi ungureşti îl găsesc pe generalul francez prins în ritmul captivant al Horei noastre. La vorbirile acestor delegaţi generalul răspunde că Conferinţa de pace va face dreptate tuturor. La întrebarea unui ungur, fost deputat în Parlamentul din Budapesta, că de ce nu s'a arborat şi steagul maghiar, generalul a dat explicaţia că fiindu-ne Maghiarii inimici, steagul lor nu poate fluturà alături de ale Aliaţilor, cari au suferit împreună. Banderiile de călăreţi au condus apoi la gară pe ilustrul pretin şi binefăcător al Românilor, care în cele trei ceasuri petrecute în mijlocul Braşovenilor a întipărit în inimile lor amintiri neşterse.

Comandantul armatelor aliate ale Dunării a constatat cu ocazia acestei călătorii, pe lângă modul în care Ungurii au respectat armistiţiul şi atitudinea duşmănoasă a acestora faţă de noua stare de lucruri din Ardeal. Generalul Berthelot a văzut necesitatea unor măsuri de ordine militare şi a promis la plecare, reprezentanţilor organizaţiilor româneşti, să contribue la o grabnică îndreptare a situaţiei. El a mărturisit cu acest prilej buna impresiune pe care i-a făcut'o minunata organizare a vieţii publice române în comunele ardelene şi a accentuat în mai multe rânduri cu vii clogii, la adresa Românilor, diferinţa de mentali-

tate, de conduită și de organizare pe care a constatat'o între cele trei elemente dușmane din Transilvania.

Intorcându-să în București, generalul Berthelot a adresat președintelui Consiliului diriginte român din Sibiiu, d. Dr. *Iuliu Maniu*, următoarea scrisoare de mulțumire: „Adânc mișcat de manifestațiile de simpatie ale căror obiect am fost în timpul călătoriei mele în Banat, Crișana și Transilvania, mă gândisem să mulțumesc individual domnilor președinți ai comitetelor locale românești, care au venit să mă salute în toate gările prin cari am trecut. Trebue să renunț, atât de mare a fost numărul lor. Și această imposibilitate este cel mai frumos omagiu pe care îl pot aduce vitalității neamului românesc, care trăește în ținuturile artificiale ale vechii Ungarii. In timpul celor optsprezece luni petrecute în România și în contact strâns cu armatele sale, am putut să studiez și să înțeleg bine caracteristica sufletului românesc, căruia cu plăcere viu să-i dau o nouă mărturie. Șederea printre Românii de peste munți m'a convins că sufletul lor este același ca și al acelor dela București și dela Iași. Am fost de asemenea foarte mișcat de manifestările unanime de stimă și iubire pentru Franța, cari au avut loc pretutindeni la trecerea mea, de sinceritatea și delicatețea exprimării lor. De aceea, din adâncul inimii, vă rog, domnule președinte, să primiți și să transmiteți tuturor, bărbați și femei, fete și copii, săteni și orășeni, și tuturor membrilor comitetului diriginte și ai comitetelor locale, expresiunea celei mai vii recunoștințe și a urărilor mele afectuoase pentru realizarea aspirațiilor voastre naționale. Binevoiți a primi, domnule președinte, expresiunea inaltei mele considerațiuni și permiteți-mi de a strigă împreună cu d-voastre: *Trăiască România Mare!*"

27 Dec. 1918/9 Ian. 1919.

Zilele nașterii Mântuitorului nostru Isus Christos în anul acesta au fost triste ca înfățișare; cerul noros, ceață și ploaie mărunță ca prin sită, acărei răceală te pătrundea până la oase, dar inimile noastre au fost vesele, căci acesta este *primul Crăciun petrecut în România Mare*. Inimile ne-au fost vesele, dar bucuria noastră nu s'a putut manifestà în toată exuberanța sa, din cauza lipsurilor și a necazurilor rămase de pe urma barbarilor, cari timp de doi ani ne-au ținut sub o stăpânire vitregă de împilare și de sugrumare a tot ce era măreț și sfânt.

Acesta a fost primul Crăciun în care ne-am bucurat cu toții la olaltă, atât cei ce au rătăcit și pribegit de groaza dușmanului, cât și cei rămași la vetre ca să-și păstreze ce bruma au putut din avutul lor. Odată cu cei plecați în pribegie acum doi ani, s'au întors și timpurile bune, iar clopotele, care au mai scăpat din ghiarele dușmanului, au răsunat în faptul dimineții și în asfințitul zilei vestind primele ceasuri de adevărată sărbătoare, cari ne-au fost date să le trăim din nou de puterea și voința Celui de

sus. Barbarii au trecut şi tropotul lor l'a înghiţit pământul, iar Soarele ce să înalţă luminează o Ţară Mare cu hotare noi şi întinse, din ale cărei treburi chibzuile vor încolţi roadele binecuvântate ale vieţii de mâne. Alături de Vodă cel înţelept şi de milostiva lui Doamnă, precum şi alături de sfetnicii lui şi de toţi luminătorii neamului vor luà loc de aci înainte şi cei dela ţară: preoţii, învăţătorimea şi întreaga ţărănime, care ş'a câştigat prin vitejie pământul şi drepturile ei.

Sărbătorile din anul acesta au fost mari, căci *Moş Crăciun* a adus scumpei noastre ţări o singură conştiinţă românească şi un singur suflet tare pe care nu l'a putut clătină nici tunul, nici ademenirile vrăjmaşului. Pe lângă graniţe nouă şi intinse, Crăciunul a adus pământ şi vot universal pentru săteni, cari împreună cu preoţii şi învăţătorii lor, vor întrà în Sfatul Ţării, chibzuind cu oamenii Stăpânirii asupra trebilor obşteşti spre folosul tuturor. Iată pentru ce Crăciunul din anul acesta, deşi timpul a fost trist, ne-a înveselit inimile şi cu mare mulţumire am înălţat rugăciuni celui Atotputernic pentru bucuria de acum, care ne înfrăţeşte pe toţi într'o ţară nouă, o ţară mare şi liberă: *România tuturor Românilor!*

28 Dec. 1918/10 Ian. 1919

Am cetit în ziarul *Viitorul* frumoasa poezie de *Claudia Milian* intitulată: *Sărbătoarea Neamului*, pe care cu plăcere o reproduc aci:

Ierusalimul visurilor noastre,
Ierusalim de azi nu vei mai plânge,
Căci re'nviat din propria-ţi ţărână
De-asupra ta, din culmile albastre —
Pecetluind calvarul tău de sânge —
S'a pogorât dumnezeiesca mână.

E mâna ce ne-aduce azi lumina
Săpând în piatră — al lumii ideal
Şi'n suflete credinţa şi speranţa —
E mâna ce ne-aduce Bucovina
Şi ne deschide drumul în Ardeal,
E mâna lui Isus Christos — E Frânţa!

Te-au necinstit bătându-te pe Cruce
Şi răstignit ai fost Ardealule — Isus!...
Dar azi privind spre visul tău sublim
Vezi focul şi furtuna cum să duce,
Vezi Templul tău, lucind în soare, sus
Ardeal sfinţit, Ardeal — Ierusalim.

29 Dec. 1918/11 Ian. 1919.

Astăzi a plecat la Paris d. *Ion I. C. Brătianu*, preşedintele

consiliului de ministri, pentru a luà parte la lucrările Conferinţii de pace. Primul-ministru este însoţit de d-nii: *Constantin I. Brătianu*, secretarul delegaţiunii române la conferinţă, colonelul *Toma Demetrescu* din Statul Major general şi *Ion Pleşea*, şeful său de cabinet.

D. Wilson a informat oficial pe d. Clemenceau că nu vrea să fie considerat la Conferinţa păcii ca şef al Statului, ci ca primul său ministru, conform Constituţiei Statelor Unite, care stabileşte că Preşedintele este nu numai şeful Statului, dar şi şeful guvernului.

31 Dec. 1918/13 Ian. 1919.

Comitetul naţional al Saşilor din Ardeal, urmând exemplul Saşilor din Bucureşti, a luat următoarea rezoluţie: „Evenimentele mondiale au creat situaţiuni noi în ţinuturile în care poporul Saşilor transilvăneni şi-a creat acum 800 de ani viaţa naţională. Regele Ferdinand al României, prin decretul-lege din 27 Decembre 1918, a declarat deplina stăpânire asupra ţinuturilor Transilvaniei. Poporul cel mai numeros al Transilvaniei şi al ţinuturilor locuite de Români, în care să găsesc şi elemente maghiare, a declarat în Adunarea Naţională din Alba-Iulia alipirea la România a tuturor ţinuturilor Transilvaniei locuite de Români. Aceasta este o alipire a teritoriilor naţionale bine determinate prin circumstanţe etnografice. Luând în consideraţie aceste fapte şi convinşi că prin aceasta să aduce la îndeplinire un vechiu ideal şi să înfăptueşte un eveniment istoric universal, — folosindu-ne de dreptul popoarelor de a hotări singure de soarta lor, noi poporul sas din Transilvania declarăm alipirea noastră la Regatul României şi adresăm poporului român salutul nostru frăţesc şi urările noastre de bine la îndeplinirea idealurilor sale naţionale. Poporul sas din Transilvania ţine socoteală prin aceasta, nu numai de evoluţia evenimentelor istorice universale, ci şi de drepturile naturale ale poporului român la unirea sa şi la fondarea Statului său, şi îşi exprimă totodată speranţa nestrămutată că poporul şi conducătorii poporului săsesc vor pune la dispoziţia poporului român virtutea strămoşească şi vor fi călăuziţi faţă de dânsul de sentimentele de dragoste, abnegaţie şi dreptate de care poporul sas a dat dovadă în cursul veacurilor. Poporul sas a avut o autonomie constituţională, care contrar asigurărilor solemne şi legale i-a fost sustrasă. Poporul sas este convins că noul stat român îi va oferi şi îi va recunoaşte tot ce are el trebuinţă pentru existenţa sa. De altfel, în Adunarea naţională din Alba-Iulia, s'a afirmat categoric, că fiecare popor va avea dreptul să se conducă, să-şi administreze averea, să se judece în propria sa limbă şi prin proprii săi fii, precum şi să fie reprezentat în măsură corespunzătoare în legislaţie, precum şi în administraţiile care garantează autonomia bisericii, şcoalei, precum şi asigurarea libertăţii naţionale, politice, economice şi culturale a popoa-

relor. Poporul sas aderă la hotărîrile dela Alba-Iulia, prin care să cere asigurarea în mod egal la Congresul păcii a libertăţii tuturor naţiunilor mari şi mici, şi vede în aceasta chezăşia unei păci durabile pentru popoare. Saşii speră şi doresc ca şi celelalte naţionalităţi din Ardeal să se ralieze la aceasta hotărîre. Poporul sas, conştient de însemnătatea hotărîrilor sale, să consideră de azi înainte ca făcând parte din Regatul Român, iar fiii şi ficele sale ca cetăţeni români. Roagă deci pe Dumnezeu, ca acest pas plin de răspundere, pe care îl consideră de datoria sa de a-l face, să fie călăuzit spre bine şi să fie însoţit de binecuvântarea sa."

Cetind această rezoluţiune, cel ce nu cunoaşte istoria tragică a Românilor din Ardeal, rămâne încântat de frumoasele sentimente pe care poporul săsesc spune că le poartă faţă de poporul român; dar, cel ce a învăţat istoria fraţilor noştri şi ştie chinurile pe cari le-au suferit ei în decursul veacurilor din partea Saşilor, în părţile locuite de ei, nu să poate opri să nu zâmbească în mod ironic când ceteşte că „poporul şi conducătorii poporului sas vor pune la dispoziţia poporului român virtutea strămoşească şi vor fi călăuziţi faţă de dânsul de *sentimente de dragoste, abnegaţie şi de dreptate de care poporul sas a dat dovadă în decursul veacurilor*". Risum teneatis! Este de ajuns să ne aducem aminte de faimoasa conjuraţiune cunoscută sub numele de *unio trium nationum*, făcută îndată după revoluţiunea din 1437, prin care Ungurii, Secuii şi SAŞII să însoţiră între ei ca să asuprească şi să nimicească cu totul pe Români. Cât de mult s'au schimbat vremurile! ...

1/14 Ian. 1919.

Ziua *anului nou* să deosebeşte mult de zilele naşterii Mântuitorului nostru. Crăciunul s'a arătat moros, întunecos, ceţos şi trist, iar *anul nou* este vesel, cu cerul senin şi luminos; soarele îşi trimite razele strălucitoare asupra tuturora, raze vesele, cari fac ca inimele noastre să fie cuprinse de un mare simţemânt de bunătate faţă de tot şi de toate.

Anul care a intrat în negura veciniciei, *anul 1918*, a fost mare pentru noi. El a însemnat pentru neamul românesc o răspântie hotărîtoare. Destinele noastre istorice s'au desfăşurat dela tragedie până la apoteoză. Suferinţe cumplite au alternat cu cele mai măreţe speranţe şi mai strălucitoare triumfuri: o primăvară de doliu şi jale, de armistiţiu silit şi o pace brutală cu o toamnă rodnică în bucurii şi plină de cele mai măreţe înfăptuiri ale visurilor noastre de sute de ani: *Unirea tuturor ţărilor române într'un mare şi mândru regat!*

Anul 1918 este pentru poporul român anul *biruinţelor:* biruinţă înafară şi biruinţă înăuntru. Drepturile noastre naţionale, recunoscute şi consfinţite în întregimea lor istorică s'au realizat prin sforţările noastre proprii şi prin sprijinul marilor noştri Aliaţi şi pretini din Apus, apărătorii libertăţii şi ai onoarei, iar

pe de altă parte poporul român a obținut marea împroprietărire și votul universal, reforme cari îi deschid un viitor de democrație și de cultură strălucită, așa că generațiile viitoare vor clădi și vor întări marele edificiu de civilizație și de progres al României Mari. Fie binecuvântat pentru vecii vecilor anul 1918!

Anul nou 1919 începe sub cele mai bune auspicii. Conferința păcii care să deschide la *Versailles* va statornici prin dreptate și armonie echilibrul lumii, consfințind pentru vecie drepturile neamului românesc, așa că putem privi viitorul cu speranță și încredere!

In lipsa d-lui prim-ministru Brătianu, d. *M. Ferechide*, care-i ține locul de președinte al consiliului de miniștri, ducându-se la Palatul Regal, pentru a prezentă Suveranului felicitări cu ocazia anului nou, a rostit următoarea cuvântarea: „Sire. Cu ocaziunea anului nou aducem urările noastre cele mai călduroase pentru sănătatea și fericirea Maiestății Voastre. Anul începe sub auspiciile cele mai îmbucurătoare. El va desăvârși înfăptuirea operei măreție pentru care Maiestatea Voastră, în capul vitezei noastre armate, și urmat de întreaga suflare românească, ați muncit cu o trudă și tenacitate, care sunt obiectul admirațiunii lumii. In ziua când ați urcat treptele tronului, Maiestatea Voastră ați rostit acest cuvânt care a răsunat în inimile noastre ale tuturor: *Voiu fi bun Român*. Recunoștința nemărginită a Românilor de pretutindeni slăvește înălțarea sufletească cu care Maiestatea Voastră ați îndeplinit făgăduiala Voastră Regală. Este dar firesc ca astăzi mințile Românilor dela Nistru până la Tisa să se îndrepteze cu dragoste către Regele lor, care, după ce a dat exemplul celor mai nobile sacrificii a avut fericirea să îndeplinească visul lor secular, *întregirea neamului românesc;* mai cu seamă când tot în anul acesta de mărire națională populațiunea rurală, atât de scumpă Maiestății Voastre, să va bucură de stăpânirea pământului și de votul universal; tot astfel și către M. S. Regina, care, cu o energie neînvinsă de nici o durere, cu o generozitate și o înduioșare neobosită, n'a încetat de a întări toate avânturile și de a alină toate suferințele. In numele lor ca și în numele nostru urăm Maiestăților Voastre, din adâncul inimii, la mulți ani: Să trăiți, Sire! Să trăiască M. S. Regina! Să trăiască augusta Familie Regală!"

M. S. Regele a adresat armatei următorul ordin de zi: „Pe pragul unui an nou, gândul meu să îndreaptă cu adâncă dragoste și cu cea mai vie recunoștință către iubita Mea oaste. Țara nu va uită nici o clipă că vitejiei ostașului român să datorește în cea mai mare parte făurirea României de astăzi și de mâine. Voi toți cari vă aflați în fruntariile vechiului Regat și cei cari ați dus drapelul român în ținuturile liberate, peste cari să vor întinde hotarele nouei Românii întregite, aduceți-vă necontenit aminte că pe steagurile voastre sunt scrise cuvintele: onoare și patrie; ori unde vă aflați, voi sunteți purtătorii acestor două idei. Cu vie

mulțumire M'am putut convinge că în toate împrejurările v'ați arătat pătrunși de misiunea voastră de a fi apărătorii Țării și ai Tronului și păzitorii ordinei. După un lung timp de încercare și de privațiuni, dar și de lupte eroice, unde ați cules lauri nepieritori și stima și dragostea Regelui vostru, a Patriei și a fraților voștri de arme, anul care începe ne promite tuturora pacea, atât de dorită. Vă urez și vouă, iubiților Mei ostași, un an pacinic și plin de fericire, ca să puteți culege în liniște roadele muncii voastre. Dar până la momentul acesta, așteptat de toți cu atâta dor, cer dela voi toți: ofițeri, subofițeri și soldați, să stați fiecare la postul său, făcându-vă datoria cu sfințenie așa cum vă impune jurământul vostru de ostași. Din adâncul sufletului vă urez: La mulți ani!!"

2/15 Ian. 1919.

Cu ocazia anului nou și a Sfântului Vasile, care este patronul scriitorului acestor rânduri, am primit felicitări și urări dela bunii mei pretini și cunoscuți. Între acestea să distinge una prin drăgălășenia, duioșia și înaltele-i sentimente naționale, venită din partea doamnei *Anișoara N. Păunescu* din București, pe care o cunosc și căreia i-am dat îngrijirile mele medicale, ori de câteori era trebuință, din momentul în care a venit pe lume și până în clipa când am avut deosebita mulțumire sufletească de a-i pune în deget inelul de logodnă. D-sa este unicul copil al bunului și vechiului meu pretin *Nicolae I. Bărbulescu*, fost pe vremuri Prefect și Deputat al Buzăului, iar acum este Director al Băncii Naționale a României în București. Cu deosebită plăcere reproduc aci prima parte a scrisoarei d-nei Păunescu: „Zi cu zi ne trezim ca dintr'un vis urît din somnul greu ce ne-a încătușat mințile și sufletul atâta vreme, — ne trezim în căldura izbânzii, în strălucirea zilelor de mărire; — zi cu zi ne reluăm firul vieții, întrerupt par'că o clipă, — regăsim gânduri vechi, obiceiuri dragi adormite în câte un colțișor tainic pe timpuri de restriște, și cari ni să par de două ori mai scumpe, după așa lungă despărțire... Una din aceste deprinderi, dragă între toate, era aceea de ați scrie de Sfântul Vasile. După doi ani de tăcere, doi ani în cari tocul să odihnea trist și mut la locul său, pe când urările ne-au rămas înăbușite în inimile îngrijorate, îmi vine să mă întreb de trăiesc aievea acum... și poți să-ți închipui, scumpul nostru Nenea Bianu, cu ce emoție așternd rândurile acestea... Dar lasă-mă pentru astă dată să încep cu altă urare, urare care desigur îți e tot atât de scumpă ca și mie, — urare pe care noi Românii trebuie să o purtăm smeriți și cu sfințenia pe buze, — cum să spune mărturia de credință din noaptea Invierii, —: *Să ne trăiască România Mare!* Să ne trăiască Impărăția noastră mândră și frumoasă, Impărăția visului strămoșilor și al copilăriei noastre, pe care l'am văzut împlinit... O privim cu teama care pare că însoțește fericirile prea mari, fericirile care copleșesc... Și e a noastră,

toată, toată!... Şi să-ţi mai spun oare cât te-am asociat la veselia ce am simţit, şi că înaintea mulţumirii noastre ne-am gândit la bucuria d-tale de ardelean, Nene Bianu, care a-i ştiut, pe când eram încă de o schioapă, să-mi faci atât de dragi prin d-ta pe fraţii noştri îndepărtaţi?... şi cu prinosul recunoştinţii mele pentru farmecul anilor crescuţi în alintarea şi afecţiunea-ţi părintească, — cu iubirea noastră a amândurora, — îţi zicem: Să trăieşti! Să-ţi deie Dumnezeu ani mulţi, mulţi, ca să vezi ajunsă la înflorirea ei deplină România noastră nouă. Să-ţi deie, Domnul, sănătate şi voie bună, să-ţi dea tot binele pe care ţi-l dorim din suflet, iar Anul nou, anul care începe cu un aşa măreţ răsărit de soare să-ţi aducă numai căldură şi lumină..."

5/18 Ian. 1919.

Astăzi a avut loc şedinţa solemnă de deschidere a *Conferinţei Păcii* în Palatul ministerului de externe din Paris. Preşedintele Republicii franceze, d. Poincaré, a pronunţat un elocvent discurs, expunând ideile şi principiile pentru cari au luptat Aliaţii şi pe baza cărora să va face pacea. D. Poincaré a adresat delegaţilor ţărilor aliate următoarele cuvinte: „Ceea ce vă dă astăzi dreptul de a fixà o pace dreaptă este faptul că nici unul din popoarele pe cari le reprezentaţi nu s'a abătut din calea dreptăţii. Lumea întreagă poate avea încredere în domniile voastre, pentrucă nu sunteţi, din aceia cari vr'odată au violat drepturile omenirii. Nu e nevoie de a mai aduce informaţiuni excepţionale pentru a stabili origina acestui războiu, destul de cunoscute şi deplin dovedite de arhivele imperiale: pofta de a cuceri Europa şi de a stăpâni mai apoi întreg globul. Imperiile centrale, strâns legate printr'o complicitate secretă, au inventat pretextele cele mai odioase spre a putea trece peste corpul Şerbiei, tăindu-şi un drum spre Orient. In acelaşi timp au îndepărtat angajamentele cele mai solemne pentru a putea trece peste corpul Belgiei şi aşi croi drumul spre inima Franţei. Aceste sunt cele două crime de neuitat cari au deschis drumul războiului." D. Poincaré arată că toate naţiunile aliate s'au aruncat succesiv în mijlocul popoarelor combatante, pentru a veni în ajutorul dreptăţii ameninţate şi că în însăşi această dreptate vor găsi cu toţii bazele pe cari vor clădi pacea de acum. „Dreptate în problemele teritoriale, dreptate în problemele economice". Preşedintele enumeră apoi principalele obiecte ale acestei păci de dreptate: pedepsirea vinovaţilor, siguranţa contra unei noui agresiuni, mijloace de traiu Statelor noui. El anunţă apoi Liga Naţiunilor, care formată din popoarele victorioase, va fi o garanţie de pace, nici de cum o armată de răsbunare sau de dominaţie.

Dupăce d. Poincaré a cetit discursul său, ascultat în picioare de toţi delegaţii puterilor aliate, s'a retras, iar d. Wilson a propus Conferinţei să aleagă de preşedinte definitiv pe d. Clemenceau: „Franţa, zice d. Wilson, şi Parisul ar merită prin sine în-

susi această onoare, dar trebuie să aducem asemenea omagiul nostru omului şi marelui servitor al ţării sale". Aceasta propunere a fost primită cu unanimitate.

D. Clemenceau a mulţumit Conferinţei pentru onorarea ce-i face, schiţând cam astfel opera ce o aşteaptă: „D. preşedinte Wilson are o autoritate specială ca să ne spuie că e prima oară când să întruneşte o delegaţie a popoarelor civilizate din lumea întreagă. Cu cât a fost mai mare catastrofa sângeroasă, care a pustiit şi a ruinat una din cele mai bogate regiuni ale Franţei, cu atât mai largă şi mai frumoasă trebuie să fie satisfacţia, nu numai satisfacţia pentru fapte săvârşite, satisfacţia vulgară, dacă pot zice astfel, satisfacţia care ni să datoreşte tuturora, ci satisfacţia mai nobilă şi mai înaltă, pe care ne vom sili să o dăm popoarelor pentru ca să scape în sfârşit de această obsesiune fatală, care îngrămădind ruinele şi durerile terorizează populaţiile, neîngăduindu-le să se dea lucrului liber. E o mare şi nobilă ambiţiunea ce o urmărim cu toţii şi trebuie să dorim ca succesul să încoroneze silinţele noastre. Nu va putea să fie altfel decât numai dacă nu avem idei bine fixate şi bine precizate. Succesul nu e posibil decât dacă rămânem strâns uniţi. Am venit aci ca pretini; vom trebui să părăsim această sală ca fraţi. Acesta e primul gând ce ţin a vi-l comunică. Dealtmintrelea totul trebuie să fie subordonat necesităţii unor legături cât mai strânse între naţiunile cari au luat parte la acest mare războiu şi necesităţii de a rămânea pretini şi mai departe. Liga Naţiunilor este în d-voastră; de d-voastră depinde s'o faceţi să trăiască; inima d-voastră trebuie să fie pătrunsă de ea. Acum câteva zile am spus preşedintelui Wilson că nu există sacrificiu ca să nu fiu gata a-l face pentru realizarea acestei legături, şi nu mă îndoiesc că şi d-voastră sunteţi pătrunşi de aceleaşi sentimente în această privinţă, voi face aceste sacrificii, dar cu condiţiunea ca noi să ne silim, într'un spirit imparţial, de a reconcilia interesele în aparenţă contradictorii, pentru realizarea unui plan care să aducă o stare mai fericită omenirii. Aceasta este, domnii mei, ce doream să vă spun. Sunt mişcat de cuvintele de vădită bunăvoinţă şi pretinie ce mi-o arătaţi. Programul acestei Conferinţe a fost expus de preşedintele Wilson. Nu mai este mult: pace mai curând sau mai târziu aşteaptă teritoriile; ea însă va trebui să fie, nu o pace a continentelor, ci o pace a naţiunilor. Acest program cuprinde în el însuşi totul. Nu este o împărechiere de cuvinte superficiale. Să încercăm a lucrà repede şi bine."

Conferinţa a decis să discute mai întâiu responsabilitatea autorilor războiului, sancţiunile contra crimelor de războiu, precum şi legislaţia internaţională a muncii.

Delegaţia României să compune din d-nii: *Ion I. C. Brătianu*, prim-ministru, şi *N. Mişu*, ministru României la Londra; iar consilieri tecnici sunt d-nii: general *Coandă* şi colonel *Sergiu Ionescu*, în comisiunea militară; *I. C. Creangă*, *Băicoianu* şi *Pi-*

lidi, în comisiunea economică; *Gheorghiu*, în comisiunea vămilor; *Eftimie Antonescu* și *C. Antoniade* în comisiunea juridică și administrativă; *Caracostea* și *Mereuță*, în comisiunea transporturilor cerealelor; *Tănăsescu* și *Marinescu*, în cea a petrolului și a minelor. Din partea Ardealului d-nii: *Alex. Vaida-Voevod* și *Caius Brediceanu*; din partea Bucovinei: *Nicu Flondor* și *Al. Vitencu*, și din partea Basarabiei: *I. Pelivan*, *Herța* și Dr. *P. Cazacu*.

6/19 Ian. 1919.

Președintele Republicii franceze, d. Poincaré, a trimis M. S. Regelui nostru următorul mesagiu: „Telegrama pe care M. V. a binevoit să mi-o adreseze la 11 Noemvrie, în momentul sosirii trupelor franceze la Dunăre, n'a sosit la Paris și abia astăzi am luat cunoștință prin ministrul Franței la București. Vă rog să mă iertați de a nu Vă fi putut mulțumi mai de vreme, fiind fericit de a putea vedea fraternitatea de arme între armatele române și franceze și reluarea locului României între Aliați. Nu mă îndoiesc că printr'o pace ulterioară, poporul român își va găsi consacrarea unității naționale. Franța să va fi felicitat de a fi făcut tot ce atârnă de ea pentru a ajută viteaza voastră țară să-și realizeze idealul său patriotic. Mulțumesc M. V. și M. S. Reginei pentru urările adresate Franței și Vă rog să le primiți pe ale mele pentru M. Voastre și pentru România. Nu mă îndoiesc că prin pacea, care va consacrà în anul acesta victoria dreptului, să va realizà unitatea națională a poporului român, să va strânge și mai mult încă între țările noastre, legăturile tradiționalei lor pretinii".

8/21 Ian. 1919.

Ziarul *Universul* a reprodus după *Le Petit Marseillais* un imn de recunoștință, scris de *C. Mauclaire*, întitulat așa de potrivit: *Salut sacrificatei*, din care *Neamul Românesc* a citat următoarele pasagii duioase: „Să înclinăm steagurile noastre, să înclinăm conștiințele și gratitudinile și mila și dragostea noastră în fața nobilei și nenorocitei Românii! România a fost chemată stăruitor și a venit. Incotro? In spre tradări îngrozitoare ale acestei Rusii, care a angajat'o cu risic mortal, care a luptat alături cu dânsa în 1877 și care o urà pe ascuns în chip neînțeles. Prima tradare a fost acea a Țarismului, al cărui ministru Stürmer a forțat armata română să se arunce asupra Austriei, pentru ca apoi s'o abandoneze, frustrând'o de concursul trupelor ruse, promis pe Dunăre. A venit apoi dezastrul și invazia în Muntenia. Armata română refăcută de către Franța, ca și armata sârbească, redevenind puternică și amenințătoare atacă pe austro-germani. Atunci să văzu tradată a doua oară de către Rusia, devenită revoluționară. Ofensiva ei erà legată de ofensiva rusă din Galiția. A fost abandonată de turmele de dezertori și a rămas

izolată în fața inamicului. Atunci s'a gândit să treacă în Rusia meridională, în Ucraina. Mai credea în pretinia Slavilor, cari o atrăsese pentru cauza lor. A treia tradare! Ucraina s'a închis porțile în spatele acestei armate leale, nelăsându-i decât puterea de a alege între capitulare și moarte, după o apărare desperată. I'a spus rece: „Nu vă primim. Muriți sub ochii noștri sau mai bine predați-vă. Noi numim aceasta *fraternizare*". Atunci, dar numai atunci, ajunsă la aceasta înălțime a calvarului ei, Romînia a cedat, a îngenunchiat în sudoarea de sânge. Și nici atunci. Avea toate motivele din lume ca să se recunoască învinsă, să ceară pace, să blasteme Rusia și să nu ceară avizul celoralalți Aliați, cari nu mai puteau face nimic pentru ea. Cine ar fi îndrăznit s'o blameze? Cine n'ar fi scuzat pumnul de oameni încremeniți și perduți, dacă ar fi „fraternizat", când atâtea milioane de Ruși o făceau voluntar? Totuși România a avut măreția sufletească, — fără o mustrare, — să ne consulte, să ne arate rănile sale și să ne spue: simplu: „Am făcut destul sau vroiți să mor? Dacă aceasta vă este dorința, voiu muri!" Nu există în istorie un gest mai sublim decât acesta. Nu ajunge ca opinia publică franceză să înțeleagă necesitatea tragică care-i ia armele din mână vitezei și lealei Românii. Nu-i ajunge ca să-i păstreze o stimă respectuoasă și o inimă recunoscătoare. Ci trebuie ca această scurtă epopeie a istoriei române să se înscrie în mintea copiilor noștri, iar numele României să le fie scump. Orizontul este negru. Totuși vom învinge monstrul și ceeace este distrus să va reface. Cu cât este mai profundă căderea pentru onoare, cu atât mai mare va fi renașterea în cinste. Vei reträi mai frumosă, Românie martiră! Franța care te-a susținut, care te-a ajutat să-ți porți crucea, te iubește și te admiră! speră într'ânsa mereu, întotdeauna!"

10/23 Ian. 1919.

D-l profesor universitar *Simion Mândrescu*, fiind în misiune la Roma, în calitate de președinte al Societății Românilor din Transilvania, Banat și Bucovina, cu data de *10 Maiu 1918*, a adresat M. S. Regelui și poporului român un omagiu de recunoștință, care merită să fie reprodus aci, mai ales că cele exprimate în el sunt astăzi o realitate: „Maiestății Sale Regelui României. Ingrijorat de viitorul poporului român și interpret al credincioșilor voștri supuși, Maiestatea Voastră, la 27 August 1916, a dat ordin armatelor române să pătrundă în Austro-Ungaria, pentru a sfărîmă lanțurile de sclăvie ale Românilor și ale altor naționalități nemaghiare și negermane din monarhia habsburgică. Prin aceasta Maiestatea Voastră a dat poporului român ocaziunea să arate, prin sacrificii de necrezut, gradul de dragoste față de frații săi din Transilvania și Bucovina și s'a înscris în același timp numele în istoria noastră națională, alături de Mihaiu Viteazul, întemeietorul unității noastre naționale. Dacă tradarea Rusiei a înfrânt efortul măreț al României și a silit'o să semneze cu cuțitul

la gât pacea, înainte de aşi fi atins ţinta războiului său, această pace nu poate micşorà întru nimica recunoştinţa pe care Românii din Transilvania şi Bucovina o datoresc Maiestăţii Voastre şi poporului român. Inimile tuturor Românilor Vă aparţin pe veci. Românii din Transilvania şi Bucovina sunt legaţi pentru totdeauna de Maiestatea Voastră, Regele lor de astăzi şi de mâine, şi de Augusta Voastră Familie. Din momentul în care refugiaţii şi prizonierii de războiu, cari au putut scăpà, reprezentând Românii din monarhia habsburgică au alergat sub drapelul român şi au depus jurământul de credinţă Maiestăţii Voastre, proclamându-Vă prin acest fapt, Regele tuturor Românilor. Românii din Transilvania şi Bucovina n'au altă patrie decât România. Ei nu recunosc alt Rege decât pe Maiestatea Voastră, nici pe altă Regină decât pe graţioasa voastră consoartă, căreia un ostaş rănit în războiul nostru naţional, i-a murmurat înainte de a muri cuvintele: Să trăieşti Măria Ta! Să ajungi Impărăteasa tuturor Românilor! Noi Românii din Transilvania şi Bucovina, considerăm dorinţa muribundului erou ca realizată. Intrarea României în războiu, alături de Puterile cari luptă pentru dreptatea şi libertatea popoarelor, a proclamat Unitatea naţională a tuturor Românilor sub sceptrul vostru. Biruinţa marilor Aliaţi o va consacrà".

12/25 Iau. 1919

In timpul pribegiei din Moldova, după ce să făcuse *pacea dela Bucureşti*, pe care făuritorii ei o credeau definitivă, geniala noastră Regină, care lăcrimà şi suferea pentru toţi şi care prin vorbele Ei aducea în tot locul alinare şi înviorare, a trebuit să-şi stăpânească cugetul şi simţirea şi să *tacă*. Ii să impunea o *tăcere* înăbuşită, neputând vorbi despre morţi, despre credinţa în ziua cea mare a isbânzii, despre munţii cari ni să furau, despre calea mărilor care ni să închidea, despre oastea noastră împuţinată, dezarmată şi umilită, despre hrana luată dela gura populaţiei şi trimisă în ţara duşmanului în tristele zile ale armistiţiului şi ale păcii impuse, ca să nu supere pe vrăjmaşii cari ocupau Capitala Ţării. Cu câtă durere toate acestea n'au fost scrise pentru că „Regina unei ţări cotropite nu putea să-şi ridice glasul!" Şi pe când mulţi din fiii cei mai buni ai ţării desperau şi treceau poate prin îndoiala Apostolului Toma, Ea, Regina aşteptà cu îndrăsneală Ziua Invierii.

După ce au trecut toate şi vrăjmaşul a fost silit să părăsească ţara cu nepusă masă, buna noastră Regină a scris despre acea *tăcere* cele ce urmează: „Acum câteva luni am scris: *Sâmbăta Morţilor*. Ca tot ce am scris în răstimpul celor doi ani de războiu, a fost ca să împărtăşesc gândurile mele cu poporul meu, să-i vorbesc de durerea mea ca şi de a lui. Dar când trebuià să dau la lumină rândurile în care pusesem o parte din sufletul meu, mi s'a dat a înţelege că n'a venit timpul să-mi ridic glasul.

că o Regină acărei țară era în mânile unui dușman neînduplecat, trebuiă să tacă orice sentimente ar avea. Cum, nici despre morți să nu pot vorbi? Să nu pot aminti celor în viață că cei ce zac în pământ, liniștiți, cu ochii închiși, așteaptă ca noi să ducem opera lor mai departe? Așteaptă dela noi să dovedim lumii că lupta noastră a fost pentru o cauză sfântă și că nici unul din noi n'a perdut credința în ziua cea mare a isbândei. Tăcere! N'au putut să-mi plece capul, să-mi sfarme gândurile, să-mi smulgă credința din suflet și speranța din inimă, dar au putut să mă silească să tac și să privesc nedreptatea cea mare care să săvârșea. Tăcere! Da, — nu trebuie să vorbesc despre vitejii noștri, despre faptele și despre moartea lor glorioasă, nu trebuie să vorbesc cum ostașii noștri au pus stavilă cu pepturile lor dușmanului care năvălea asupra scumpului nostru pământ. Să nu mai vorbesc despre idealul nostru, să nu mai chiem pe aceia cari ca și mine n'au șovăit nici o clipă, nu s'au îndoit și n'au dat nici odată înapoi. Nu trebuie să-i adun împrejurul meu, să nu le trimit nici un cuvânt, să nu trezesc revolta în inimile lor! Tăcere! Trebuie să tac, să nu zic nici o vorbă și să mă arăt ca și *cum ași consimți la o pace care nu este pace.* Trebuie să văd cum ne sunt răpiți munții și închisă calea mărilor. Să nu merg în mijlocul poporului care a fost trecut dușmanului ca oile, să nu le dau nici un ajutor, să nu le zic cuvintele scumpe: „Ne vom vedea, ne vom vedea!" Să privesc oastea noastră dezarmată, împuținată și umilită. Să îndur ca hrana să fie luată dela gura populației noastre și să fie trimisă în țara dușmanului. Trebuie să îngăduim ca spionii în toate colțurile să controleze viața noastră, să las ca agenți stăruitori să unelteaască împotriva existenții noastre, să ne strice țara. Nici în șoaptă nu trebuie să protestez când pretinii și aliații noștri sunt isgoniți din țară. Trebuie să mă uit cum îi duc trenurile și cum noi rămânem singuri, fără ajutor, călcați în picioare și uitați în mijlocul întunerecului și a tăcerii care cade asupra noastră ca o cortină de fier ca să ne despartă de cei vii. Toate trebuie să le văd și să nu spui nici un cuvânt! Tăcere! Trebuie să tac și să nu ridic glasul când cauza în care credem este tărîtă în noroiu, când tot ceeace am săvârșit este osândit și toți cei ce ne-au ajutat sunt judecați ca făcători de rele, când nu ne mai este iertat să pronunțăm cuvintele de *Unitate națională.* Trebuie să tac și să văd cum cei slabi cad, își făgăduiesc credință și își unesc glasurile lor cu ale acelora cari osândesc, să-i văd și să nu pot strigà: *fiți bărbați!* Să nu le strig: „Stăruiți în credința voastră, fiți cu răbdare și hotărîre, căci aceste sunt numai zile de încercare, însă cauza noastră nu este o cauză perdută, acum trecem prin întunerec, dar lumina nu s'a stâns, o văd încă scli-pind ca o stea luminoasă care ne arată calea, chiar dacă e departe, foarte departe!" Da, trebuie să tac: căci Regina unei țări cotropite nu poate să-și ridice glasul."

Iar la timpul bucuriei și al răsplătirii, Regina nu cerea ni-

mic poporului său, decât îi adresă aceste cuvinte înălţătoare: „Măreţ este ceasul naşterii şi ca mama, care îşi iubeşte copiii, cu atât mai dragi, cu cât i-a fost mai mare chinul şi suferinţele cari le-a îndurat cu ei, te rog, poporul Meu, dă-mi şi Mie un loc printre cei cari au întocmit o Românie mai mare şi mai bună, pentru care am luptat cu toţii împreună, în care avem o înflăcărată credinţă, Eu cu voi toţi."

24 Ian./6 Febr. 1919.

Astăzi este ziua mare şi sfântă a *Unirii Principatelor Române*, care în anul acesta a fost mai semnificativă decât oricând, deoarece acum s'a serbat *Unirea tuturor ţărilor locuite de Români*, unirea neamului întreg. Sunt 60 de ani decând s'a pus temelia edificiului măreţ şi trainic, care să încheie în anul acesta cu voinţa Celui Atotputernic. Nici odată n'a apărut în mai plină lumină însemnătatea istorică a actului dela 1859. Unirea Principatelor a fost şi este temelia mândrului Regat al României de astăzi. Dela unirea principatelor începe opera de înălţare şi de întărire a României şi de atunci sforţări de uriaşi au făcut din două ţări mici şi fără însemnătate un Stat independent, care, prin politica lui chibzuită, prin organizarea economică, financiară şi militară, ca şi prin munca lui culturală, să joace un rol internaţional în acest războiu mondial, să poată încheiă un tratat de alianţă şi să poată prin puterea lui de Stat liber să creeze România Mare, aducând la sânul său Basarabia, Bucovina, Ardealul cu Banatul şi cu toate ţinuturile locuite de Români până la Tisa. Iată pentru ce în anul acesta ziua de *24 Ianuarie* este mai scumpă şi mai măreaţă decât oricând, şi pentru aceasta ea s'a serbat în Bucureşti cu un fast deosebit, după iniţiativa luată de *Societatea Tinerimea Română*, la care s'a asociat: *Societatea ortodoxă a femeilor române*, societăţile: *Carpaţii, Transilvania, Cercul Românilor de peste munţi, Inainte* şi *Macedonia*. Ziua întreagă a fost consacrată sărbătoarei *Unirii*, la care au luat parte şi reprezentanţii Basarabiei, Bucovinei şi Ardealului, cari au salutat *Ţara* şi noua lor patrie, iar Macedonia, visând şi ea la o unire cu noi, şi'a mărturisit speranţa în viitor. La noi, în Buzău, deasemenea s'a serbat printr'un Te-Deum la Episcopie, fiind de faţă autorităţile, elevii liceului şi o mare mulţime de cetăţeni.

26 Ian./8 Febr. 1919.

In ziua de 21 Ian./3 Febr. a. c. Camera franceză a primit pe Preşedintele Statelor Unite, *Wilson*. Ceremonia a fost fără precedent în analele parlamentului. Preşedintele Republicii franceze, Poincaré, preşedintele consiliului de miniştri Clemenceau şi preşedintele Senatului Dubost, au sosit urmaţi după câteva minute de Wilson, care a fost primit cu toate onorurile în marea sală de recepţie. Când a intrat în sala de şedinţe, muzica a intonat Marsilieza, iar Senatorii şi Deputaţii cu toţii au salutat pe Wilson,

Galeriile erau ticsite de lume. Doamnele Wilson, Poincaré şi Deschanel erau în loja prezidenţială. Erau de faţă: Lloyd George, Lansing, Balfour şi alte personagii mari. Preşedintele Camerii. Deschanel, a ţinut o scurtă dar călduroasă cuvântare de bunăvenire, de care Wilson a luat cunoştinţă în traducere engleză. Apoi preşedintele Wilson a rostit un discurs dela tribuna Camerei, prin care a arătat necesitatea creării *Ligii Naţiunilor*, pentru a garantă integritatea Franţei ca şi libertatea lumii, continuând astfel: „Am văzut nobilul oraş Reims în ruine şi nu m'am putut opri de a-mi zice: Ai fost distrus pentru că conducătorii lumii n'au prevăzut la timp mijloacele ca să fi cruţat. Conducătorii lumii s'au gândit la relaţiile între guverne, uitând relaţiile între popoare. Ei au fost preocupaţi de manopere, de combinaţii internaţionale, când ar fi trebuit să se preocupe mai bine de soarta bărbaţilor şi femeilor, de siguranţa vetrelor lor, când ar fi trebuit să se îngrijească de fericirea popoarelor lor, ei fiind la adăpost de primejdie. Conducătorii lumii ştiu acum că singurul mijloc de a ajunge la această ţintă este de a face ca faptele cari s'au produs în faţa noastră să se reproducă întotdeauna, pentru ca Franţa sau alt popor liber ori de câteori ar fi ameninţat, universul întreg să se ridice pentru a-i apără libertatea. Iată pentru ce, cred eu, întâmpin în Franţa pentru liga naţiunilor un entuziasm inteligent şi călduros. Franţa vede Societatea Naţiunilor ca o viziune clară; ea nu o priveşte ca o necesitate pentru ea însăşi, ci ca o ncesitate pentru întreaga omenire. Ea ştie că sacrificiile ce trebuie făcute pentru liga naţiunilor nu s'ar putea compară cu sacrificiile ce ar fi necesare dacă liga naţiunilor n'ar există." Preşedintele Wilson şa terminat cuvântarea astfel: „Lumea a văzut eşuând marele complot şi poporul francez poate fi acum sigur că prosperitatea sa îi este garantată, că vetrele sale îi sunt asigurate, căci omenirea întreagă este gata, cu toată forţa şi resursele de cari dispune, să-i garanteze integritatea şi siguranţa. Astfel când ţinem şedinţă în fiecare zi la Quai d'Orsay, mă gândesc în mine însumi la cuvintele generalului Pershing: Vom face o lume pentru voi în care să va putea trăi şi în care naţiunile să vor putea bucură de libertatea pe care Înţelegerea a plătit'o atât de scump".

28 Ian./10 Febr. 1919.

Cei ce vin din Ardeal nu găsesc cuvinte prin cari să descrie bucuria şi fericirea fraţilor noştri de acolo sub noul regim românesc. Toate oficiile înalte sunt ocupate de Români; limba oficială este cea românească. Eu primesc dela toate rudeniile scrisori pline de entuziasm şi voie bună. Sora mea dela Blaj, *Valeria*, soţia canonicului *Alexandru Vilăcanu*, îmi scrie astfel: „Nu pot să-ţi scriu câtă fericire şi îndestulire, câtă voie bună este pe la noi, decând ne-a dat bunul Dumnezeu fericirea asta mare şi ne-a învrednicit ca de aci încolo să trăim toţi Românii în România Ma-

re! Trei zile dearândul s'a jucat în piaţa cea mare şi frumoasă a Blajului, în faţa sfintei Mănăstiri, *hora Unirii* cu Armata Română, care s'a oprit în treacăt pe la noi şi în toate serile să făceau petreceri cu danţ la Otelul cel mare; nimeni n'a mai ştiut ce este somnul trei zile şi trei nopţi. Toate casele erau împodobite cu steaguri naţionale. Pe turnurile Mânăstirii şi astăzi le bate vântul cu fală." — Apoi octogenarul meu unchiu, tot din Blaj, canonicul prepozit *Simion Pop Mateiu*, nu ştie cum să mulţumească Providinţii că l'a învrednicit să ajungă pe al 86-lea an al vieţii ca să poată repetă plin de fericire cuvintele cuviosului său patron: „Acum slobozeşte Doamne pe robul tău că ochii mei văzură mântuirea neamului meu!"

2/15 Febr. 1919.

Cu ocaziunea expunerii d-lui Ion I. C. Brătianu, făcută în faţa Conferinţei de Pace, a drepturilor României, marele ziar francez *Le Temps*, a publicat un prim-articol, din care cred interesant a reproduce următoarele părţi, din cari să poate vedea rolul nostru în Orient: „Saturată de teritorii, ocupată de munca consolidării interne, România Mare va putea fi în lumea de mâine un element stabilizator. Ea va putea să fie, ca să zicem aşa, puterea occidentală a Orientului. Bulgarii să vor plânge, căci prezenţa unui vecin aşa de puternic îi va împedecà probabil să mai deslănţuiască războiul pentru a patra oară. Şi aci este un motiv mai mult pentru ca naţiunile amice ale păcii să dorească mărirea Statului român. Franţa care are atâtea motive să iubească România, nu să va abţine de a formulà dorinţa asta." Mai departe ziarul *Le Temps* vorbeşte despre menirea ţării noastre ca un ultim zăgaz în contra turburărilor anarhice din partea de răsărit a Europei. „Dacă vrem ca România de mâine să contribuie în mod eficace la menţinerea ordinei internaţionale, trebuie s'o facem destul de puternică pentru ca ea să nu mai aibă a să teme de un asemenea pericol (al atacului pe două fronturi). Nu va fi nici odată prea armată aceasta sentinelă a păcii." Prin aceasta să desemnează rolul României Mari ca una din ţările menite să stârpească dezordinea şi să fie un zid de apărare a civilizaţiei apusene faţă de curentele contrarie venite din Răsărit.

9/22 Febr. 1919.

In dimineaţa zilei de 7/20 Febr. a. c., pe la ora 9, în momentul în care d. Georges Clemenceau, primul ministru al Franţei, trecea în automobil, în colţul străzii Franclin, un individ a tras două focuri de revolver asupra lui, rănindu-l. D. Clemenceau, foarte liniştit, s'a întors acasă spunând celor din jurul său că „nu-i nimic." Agenţii poliţiei s'au aruncat asupra necunoscutului, care încercase să scape. Trecătorii săriră în ajutorul lor şi puseră mâna pe criminal, care a spus că să numeşte Cottin. Buletinul medical publicat arată că d. Clemenceau a fost atins în

spata dreaptă, având o rană adâncă prin care glonțul a pătruns în plămân. Starea generală a pacientului este bună. Toată lumea a fost consternată la aflarea acestui atentat. Președintele Republicii, miniștri și membri corpului diplomatic s'au prezentat la locuința rănitului, pentru a să interesă de starea lui și a-l felicită că a scăpat cu viața. Toți suveranii țărilor aliate și neutre i-au trimis telegrame de simpatie, tot astfel au făcut și toți șefii guvernelor aliate. Până și papa Benedict XV i-a trimis prin cardinalul Parisului, Amette, cordiale felicitări pentrucă a scăpat de pericol urându-i grabnică însănătoșire. Primarul Anversului a telegrafiat ministrului Pichon următoarele: „Populația Anversului adânc mișcată de odiosul atentat săvârșit în contra d-lui Clemenceau, îi trimite expresiunea viei sale simpatii și urează o grabnică și completă însănătotșire omului eminent, care a contribuit la victoria Umanității."

Sub titlul: *Splendidul Octogenar*, Petronius publică în *Viitorul* următoarele: „In timp ce atâtea suflete să îndoiau de o victorie care avea să consfințească în lume o dreptate imanentă, un moșneag stă dârz în fața morții, în fața dezastrelor, în clipele tragice când umbrele lui Cezar aliate cu Manele Ioanei d'Arc, tremurau în negura așteptărilor. El simțea cum în viața lui trăiesc energiile unei rase superbe și cum trăiește în perindarea zilelor ideia nemuritoare a patriei triumfătoare. Și admiratorul lui Homer, filosoful și eruditul, medicul din tinerețe și „le tombeur des cabinets" din toate fazele vieții bogate, *Clemenceau*, căci el este moșneagul splendid al Franței salvate și salvatoare, a stat stâncă de care să sparg valurile, și a pus trufiei teutone în plină putere a ei, acel *non posumus* al frazei: „Nu este tranzacție posibilă între crimă și drept". Și acest om, care a ținut sub imensa lui putere sufletească sufletele contimporane, era să fie scos din rândul viilor și trimis mai de grabă în Panteonul unde va stà deapururi. Dar nebunia, inconștienta sau tradarea n'a putut să curme zilele celei mai strălucite vieți de om politic. Clemenceau trăiește și moșneagul care a sfidat o lume de nebuni, stă eroic și înțelepțește ca să arate tuturor calea cea dreaptă. Și după cum ideia nu moare, persoana ce o întrupează în unele momente mari ale raselor nu poate peri înainte de așî sfârși misiunea ei divină".

12/25 Febr. 1919.

Marele ziar parizian *Journal des Débats* a publicat un articol semnat de *Aug. Gauvain*, în care să arată rolul pe care l'a jucat România în timpul marelui răsboiu european, precum și recunoștința ce trebuie să-i arate marile puteri pentru toate sacrificiile făcute de ea în vederea victoriei comune. „D. Ion Brătianu, zice d. Gauvain, este îndeajuns cunoscut la Paris unde contează pe numeroase și calde simpatii. Fiu și moștenitor politic al bătrânului *Ion Brătianu*, care împreună cu amicii săi *Michelet* și *Edgar Quinet*, fuse fondatorul României moderne, d.

Ion Brătianu a făcut studii strălucite la Şcoala centrală din Paris. La moartea lui Dimitrie Sturdza, el deveni şeful partidului liberal. Contrar însă predecesorului său, care era un partizan înfocat al extinderii influenţei germane, Ion Brătianu îşi orientă partidul său spre politica Statelor latine. Preşedinte al consiliului de miniştri în momentul când isbucni conflictul european, Ion Brătianu refuză să execute tratatul de aliantă încheiat de Regele Carol cu Puterile Centrale. El fuse sprijinit de altfel în Consiliul de Coroană de toţi oamenii politici, afară de Petre Carp. Dar Brătianu merse şi mai departe. El întrevăzu din momentul acela intervenţia militară a României alături de Puterile Înţelegerii. Din nenorocire însă, România să găsea la cheremul Puterilor centrale, care singure îi puteau furnizà muniţiuni şi material de războiu. Pe de altă parte eşecul expediţiunii din Dardanele închise comunicaţia pe mare şi amână proiectul de intervenţiune al României alături de Înţelegere. Este bine să reamintim cu ocazia asta că complicitatea şi mai târziu alianţa guvernului turc cu Germania, permise acesteia să reziste încă doi ani mai mult. Dacă strâmtorile însă ar fi fost deschise în 1914 şi România s'ar fi putut alipi la noi înainte de sdrobirea Serbiei, Austro-Ungaria s'ar fi prăbuşit încă din anul 1916 şi Germania, rămasă în propriele ei forţe, ar fi trebuit să capituleze. Va trebui dar să tratăm Turcia în consecinţă. Această putere acărei prezenţă în Europa este cauza atâtor incalculabile calamităţi, n'a ştiut nici odată să facă alt lucru decât să distrugă, şi pentru aceasta va trebui gonită pentru totdeauna din Europa. Să ştie în ce mod Regele Ferdinand şi d. Ion Brătianu au decis intervenţia românească în August 1916 şi ce grele încercări fură consecinţele acestei intervenţiuni. Să ştie de asemenea că după înfrângere şi ruină, aceşti doi oameni, cu care Regina Maria împărţea şi patriotismul şi speranţele, nu să înclinară în faţa destinului. Dacă pentru a scăpà ce să mai putea scăpà încă şi a pregăti posibilitatea unei revanşe apropiate, Regele Ferdinand consimţi a chemà pe d. Alex. Marghiloman la putere, lăsându-i sarcina de a negocià pacea dela Bucureşti, în schimb, El nu ratifică acest tratat, care din punct de vedere constituţional nu este decât o literă moartă pentru România. In acelaşi timp Regele Ferdinand făcu cunoscut la Paris şi la Londra intenţiunile sale. El nu s'a tradat niciodată aliaţii. Ceva mai mult, după semnarea tratatului dela Bucureşti, El rămase la Iaşi refuzând să se intoarcă în Capitală şi ferindu-să de orice contact cu Germanii, împreună cu fostul său preşedinte de consiliu şi, cu încuragiarea şefilor partidelor democratice, nu încetă o singură clipă de a pregăti reintrarea efectivă a ţării sale în lupta comună pentru civilizaţiune. E drept că mijloacele sale de acţiune erau reduse, în schimb însă dorinţa de a lucrà era foarte mare, deşi nu depindea numai de sine realizarea planurilor sale. Astăzi însă, d. Ion Brătianu, revenit la preşedinţia consiliului, îşi reià şi sarcina părăsită fără voie. El vine să

susţină la Conferinţa de Pace interesele unei ţări surori, cari nu cere decât să se alipească şi mai mult de noi şi de amicii noştri. El merită deci să fie încurajat şi România să fie ajutată a traversă cu bine această criză tragică."

15/28 Febr. 1919

In catedrala romano-catolică din vestita cetate a războiului prin care am trecut, *Przemysl* (ceteşte Pşemisl), din Galiţia s'a găsit o icoană alui Ştefan cel Mare. Icoana marelui Voevod este de mărime naturală şi să află în partea dreaptă a bisericii, la intrare. Ea reprezintă pe Ştefan cel Mare, bătrân cu barbă albă. La capul icoanei să ceteşte următoarea inscripţiune: „Stefanus Magnus dux Vallachorum, anno domini 1494", (Ştefan cel Mare Voevodul Valachilor în anul domnului 1494). In alte inscripţiuni să arată faptul că din porunca marelui Voevod au fost decapitaţi doi călugări de legea apusană, arătându-să numele lor. In redactarea inscripţiunii să mai arată că Ştefan cel Mare erà *eretic*. Această icoană reprezintà pe Ştefan cu zece ani înainte de moarte.

21 Febr. 6/Mart. 1919

Din Ardeal şi din regiunile locuite de Români din Ţara ungurească ne vin de câteva zile ştiri îngrijitoare. Furia ungurească (*furor asiaticus*) s'a deslănţuit asupra poporului român. Horde ungureşti ajutate de trupele armatei regulate s'au năpustit asupra oraşelor şi satelor româneşti reînoind actele de grozăvie pe care Ungurii le-au lăsat de atâtea ori în amintirile cele mai tragice ale sufletului românesc. Intelectuali, preoţi, profesori, învăţători şi ţărani mai de seamă au fost masacraţi cu sutele, de către acei cari vor să reînvieze maghiarismul sângeros. Grozăvia continuă de mai multe zile cu aceeaşi înverşunare şi dispreţ pentru civilizaţiune. Aceasta este o nouă dovadă a suferinţelor pe cari Românii au trebuit să le îndure sub tirania milenară a Ungurilor.

Din lunga serie de orori şi de masacre, pe cari Ungurii le-au săvârşit în regiunile neocupate încă de armata română, masacrul dela *Şiria* este cel mai revoltător. Aproape o sută de Români din frumosul şi istoricul sat românesc Şiria, de lângă Arad, au fost măcelăriţi fără nici o provocare. Singura lor vină a fost că s'au născut şi au voit să moară Români. Intre cei omoriţi să află doctorul *Hotăranu* cu mama lui. Despre moartea lor, iată ce spune sora doctorului: „Am auzit de moartea lor numai întâmplător. Plecând la Şiria am găsit casa părintească complet jefuită, pe mama şi fratele meu ucişi, desbrăcaţi de veştminte şi aşezaţi în poziţie de răstignire. Lângă cadavrul fratelui meu, Ungurii au aşezat un cap de porc afumat. După constatările medicului, înainte de a fi omorît, doctorul Hotăranu, fiul, s'a luptat cu înverşunare cu agresorii săi. Victima poartă răni numeroase

pe corp. Doamna Hotăranu, încercând să scoată din mânile Ungurilor cadavrul fiului său a fost împuşcată în rinichi; rana nefiind mortală, Ungurii i-au dat o lovitură de baionetă în inimă".

Comunicatul oficial descrie măcelul din Şiria astfel: „Trupe regulate maghiare au încunjurat Şiria, comună românească, cea mai fruntaşă din comitatul Aradului. La ordinul prim-pretorului ungur, a fost arestat şi dus bătrânul advocat Hotăranu, preşedintele consiliului naţional din Şiria. Ce s'a făcut cu el nu să ştie. In urmă au intrat în sat patraule puternice. Una, compusă din 4 soldaţi, au venit la casa advocatului Hotăranu şi găsind poarta încuiată au sfărîmat-o, au spart ferestrile şi au pătruns înăuntru. Patrula a împuşcat pe d-na Hotăranu, femee bătrână în etate de 60 ani, cu focuri de salvă. Sărind în ajutorul mamei, doctorul Hotăranu, fiul, au tras şi asupra lui o salvă. Rănit de moarte în pântece Ungurii l'au legat şi l'au luat cu ei omorîndu-l în drum spre gară. A început apoi un măcel îngrozitor. Majoritatea populaţiei a fost ucisă. Sunt între 50—100 Români ucişi. Intreg comitatul Aradului e într'o stare groaznică. Bande şi trupe regulate maghiare cutrieră satele, pradă, fură, împuşcă, spânzură şi caută cu orice preţ să pună mâna pe intelectualii români. Ingrozită, populatia românească fuge spre munţi, cerând zadarnic ajutorul trupelor române."

In satul *Băseşti*, unde să află fruntaşul român, octogenarul *Gheorghe Pop de Băseşti*, preşedintele partidului naţional român din Ardeal şi una din cele mai mari figuri pe care le-a avut Românismul de pretutindeni, hoardele maghiare s'au dedat la acte sălbatice de jaf, impilare şi asasinat împotriva populaţiunii române. *Badea Gheorghe*, după cum îi zic Românii, eşind întru întâmpinarea vandalilor şi văzând sălbătăciile lor a fost cuprins de o emoţiune aşa de mare încât a fost lovit de un atac de apoplexie (l'a lovit guta). Astfel s'a stins bătrânul fruntaş, care şi'a închinat viaţa întreagă pentru binele neamului său românesc, s'a stâns, după ce şi'a văzut visul împlinit, cu sufletul mulţumit! Inainte de a muri, dânsul a adresat Consiliului Dirigent din Sibiiu, următoarea telegramă: „Pe teritorul neocupat şi cel mai preţios, bande nenumărate ungureşti jefuesc pe locuitori, maltratează şi alungă pe fruntaşii satelor, preoţi şi învăţători, cari şi'au părăsit locurile; ele demoralizează poporul cu bolşevism şi ruperea de către România, ajungând până în proxima apropiere de Băseşti. Gardele sunt desfiinţate, jandarmeriile reînfiinţate; ocupaţiunea trebuie executată fără amânare ca să nu rămână poporul fără apărare. Rog a luă măsurile necesare, la ceeace mă simt îndreptăţit pe baza luptelor mele de 60 de ani". — La înmormântarea venerabilului Badea Gheorghe a ţinut să aziste un mare număr de Români din satele învecinate. Cortegiul însă a fost atacat în drumul spre cimitir de Unguri, cu mitraliere şi salve de puşcă. Inspăimântaţi, Românii s'au împrăştiat pentru a nu cădea victimă bandelor ungureşti. Din fericire armata românească era

numai la câţiva chilometri de satul Băseşti. Solicitat de fugari, Comandantul român a dat ordin trupelor să ocupe imediat satul Băseşti. La sosirea soldaţilor români, Ungurii au rupt'o de fugă, părăsind satul. Stăpână pe sat, armata română a făcut fruntaşului Pop de Băseşti o înmormântare vrednică de viaţa cinstită a curagiosului luptător şi dând toate onorurile marelui Român.

Lista atrocităţilor ungureşti este prea lungă ca s'o pot reproduce aci, este de ajuns să amintesc că acţiunea sălbatică a Ungurilor a stârnit în poporul nostru o legitimă indignare şi o mare revoltă sufletească. Această purtare neomenoasă a hoardelor maghiare nu poate să rămână fără sancţiune. Dar şi până atunci, Ungurii să scot singuri din rândul popoarelor civilizate, arătând lămurit că locul lor nu ar trebui să fie în Europa. Lumea civilizată din apus şi membrii conferinţei de pace vor luà, de sigur, cunoştinţă de felul cum înţeleg Maghiarii să primească noua eră de dreptate şi de libertate pe care să străduesc conducătorii lumii să o întroneze pe pământ. Şi în momentul acesta de supremă revoltă sufletească, o singură speranţă ne mai poate consolà: că cei din urmă mucenici ai cauzei româneşti nu-şi vor fi vărsat sângele în zadar şi că sacrificiul lor va fi servit să dovedească omenirii întregi că în mijlocul lumii civilizate a rămas un popor primitiv, cu instincte barbare, care va trebui să fie tratat în consecinţă.

De altfel generalisimul Foch, în numele Republicii franceze, a cerut comandamentului superior francez din ţara noastră să-i trimită de urgenţă comunicări exacte asupra actelor de banditism săvârşite de Unguri în ţinuturile româneşti de peste munţi, precizând cu nume şi date toate aceste fapte, împotriva cărora a protestat la timp Consiliul Dirigent român din Ardeal.

In ultimul moment a sosit o telegramă din Paris prin care să arată că Consiliul interaliat de răsboiu din Versailles a luat hotărârea că linia de demarcaţie stabilită în Convenţia de armistiţiu să fie mutată spre Vest. Trupele române vor primi ordin să înainteze până la Satmar, Careii Mari, Oradia Mare şi Arad. Teritoriul dependinte spre Vest de această linie până la limita extremă a revendicărilor române va fi ocupat de trupe franceze.

22 Febr./7 Mart. 1919.

Cardinalul dr. *Bourne*, arhiepiscopul de Westminster, şeful bisericii catolice din Anglia, petrece în Bucureşti de patru zile. El să întoarce în Anglia dintr'o călătorie pe care a făcut'o în Orient şi este oaspele Curţii noastre regale, fiind găzduit în Palatul din calea Victoriei. Intr'o convorbire pe care a avut'o cu un redactor al ziarului *Viitorul*, înaltul prelat a spus că a venit din Orient, unde în timp de două luni şi jumătate, a vizitat pe toţi preoţii duhovnici ataşaţi pe lângă flotele şi armatele de uscat engleze. A văzut Egiptul şi Palestina, a fost la Beyruth şi Mudros, apoi la Constantinopol, Salonic, Sofia, şi, în fine, la

București; de unde va merge prin Belgrad, Agram, Leibach și Triest la Roma. A profitat de această călătorie pentru ași dà seamă personal la fața locului de tot ce se petrece și în special de chestiunile politice și religioase, cari continuă încă să mai agite pe unele locuri. Fără să aibă vr'o misiune oficială, înaltul prelat își va comunică observațiunile Sfântului Scaun și Guvernului englez.

Peste tot locul pe unde a umblat, a constatat aproape același lucru: toată lumea să arată mulțumită de sfârșitul războiului, dar în același timp, sufletul tuturor tremură de mari temeri pentru viitor. Cum însă trăinicia păcii și fericirea popoarelor de mâne atârnă numai de hotărârile Conferinței dela Paris, datoria tuturor este să să roage bunului Dumnezeu să facă așa ca ele să mulțumească deopotrivă toate popoarele, fiindcă fără ajutorul lui, oamenii oricât de superior ar fi de dotați, ei nu vor puteà nici odată ajunge la deciziuni juste. Părerea prelatului englez este că vom trăi timpuri turburate de diferitele chestiuni sociale. Pentru a preveni însă pe cât să poate eventualitatea acestor dezordini, două lucruri sunt de o trebuință absolută. Primul: să să susțină autoritatea guvernelor, și al doilea: să să propovăduiască și să să propage cât mai mult răbdarea, deoarece după cele petrecute, omenirea oricât de multă bunăvoință s'ar pune, nu poate reîntrà în ordine numai decât.

Povestind diferitele etape ale călătoriei sale în Orient, înaltul prelat spune că în trecerea sa prin Bulgaria a observat o atmosferă generală de regret și pocăință față de întreaga ei atitudine din trecut. Despre România a spus următoarele: „Noi știm cu toții cât ați suferit și câte vă lipsesc în momentele de față. Inimicul v'a furat. Acesta este terminul exact. Să știți însă că în Anglia poporul român este apreciat după cum se cuvine și că noi am fost întotdeauna foarte mâhniți de soarta României abandonate, căreia adevăraților ei pretini nu-i puteau veni pe atunci în nici un fel de ajutor. Pacea dela București vă pot spune că a fost socotită de toată lumea ca un lucru impus cu forța și deci fără nici o valoare. Intru cât privește simpatia de care vă bucurați în Anglia, puteți contà pe ea tot așa de bine și azi ca și eri. Să nu desperați deci, că în curând vor trece și greutățile timpului de față. In călătoria mea dela Dunăre până la București, m'a frapat fertilitatea pământului d-voastre. Aveți o țară bogată și numeroase resurse cari nu așteaptă decât să fie exploatate pentru a vă face să uitați ușor toate lipsurile prezente și năcazurile trecute". Prelatul englez și'a terminat convorbirea admirând calitățile Suveranilor noștri, cari să ocupă cu atâta râvnă de prosperitatea țării, spunând că are toată încrederea că, deși timpurile de azi sunt extrem de grele, Ei să vor bucurà și în viitor de același sprijin ca și în trecut și de azistența întregului neam de pretutindeni.

27 Febr./12 Mart 1919

De mai multe zile Regina noastră, împreună cu domniţele Elisaveta, Mărioara şi Ileana, să află în capitala Franţei, care i-a făcut o primire caldă, entuziastă. Presa din Paris a avut accente lirice la adresa Ei. Voiu schiţa numai câteva clipe din şirul zilelor petrecute în oraşul-lumină, Capitala lumii.

In ziua de 18 Febr./3 Martie, M. S. Regina a primit la Otelul Ritz pe d. *Jules Cambon*, secretar general al ministerului de externe, cu care s'a întreţinut aproape trei sferturi de oră. Apoi a luat parte la un dejun oferit de d. *Balfour*, fiind de faţă şi primul ministru englez *Lloyd George*.

La 21 Febr./6Martie Suverana noastră a primit pe reprezentanţii presei. După ce le-a înfăţişat neliniştile din ultimii ani de încercare, Regina a vorbit de iubirea fără margini a României pentru Franţa. A reamintit toate suferinţele poporului român după semnarea tratatului dela Brest-Litovsc şi viaţa dela Iaşi, povestind toate vexaţiunile comise de Germani după tratatul dela Bucureşti, rezultatul izolării sale. După aceea Regina a mulţumit cu emoţiune Americei, care ajută atât de eficace România, exprimându-şi încrederea că peste 6 luni, mizeriile din România vor fi remediate complet, graţie intervenţiunii Aliaţilor. „Spuneţi că România adoară Franţa şi că am venit pentru a-i cere ajutor contra bolşevismului şi pentru salvarea poporului meu din mizerie. N'avem decât o viaţă şi în această viaţă un scop: Regele şi cu mine voim fericirea poporului nostru şi o Românie Mare. Suntem fericiţi pentru că am realizat visul nostru şi al poporului nostru".

Marele ziar parizian *Le Temps* a consacrat un articol acestei primiri. Descriind rarele calităţi ale Suveranei noastre, acest ziar, după ce relevă arta cu care M. S. Regina pledează cauza României Mari, face următoarele reflexiuni: „Ea cunoaşte arta de a plăcea, dar mai bine pe acea de a şti să intereseze. Ea nu e străină de faptul că noi avem fibra naţională foarte slabă şi ea atacă această fibră ca o virtuoasă. La povestirea ei, de altfel foarte mişcătoare, ce ne-o face asupra nenorocirilor României pe care tradarea Rusiei a predat'o Germaniei cu mânile şi picioarele legate, ea adaugă elogiul d-lui Clemenceau, al generalului Berthelot şi al Crucii Roşii franceze. Ea ne vorbeşte de timpul petrecut la Iaşi, în mijlocul Francezilor Ei, cari au încuragiat'o, susţinut, înveselit în clipele cele mai critice. Şi ne face multe tablouri, sintetice sau episodice, descrise cu artă consumată. Ea să fereşte cu o discreţie scrupuloasă de a pune în scenă propria ei persoană, şi dacă e obligată la asta din cauza unei întrebări mai directe ce îi se face, ea generalizează îndată chestiunea. Când unul dintre noi îi reaminteşte chipul admirabil cum ş'a împlinit datoria de soră de caritate, Regina nu vrea să reţie decât un singur lucru: efectul magnetic ce-l producea

asupra răniților săi, chiar asupra celor mai gravi răniți, chiar asupra muribunzilor, de câte ori trecea printre lungile rânduri de paturi. Toți o recunoșteau la moment și tresăturile lor crispate să înseninau. Și ea discută chestiunea din punct de vedere medical. Intr'un cuvânt, această seducătoare e un om, care știe că totul nu e să plăci, dar că trebue să și convingi. Ea pune în acest scop o pasiune arzătoare, convingătoare, care nu exclude nici logica, nici calculul, și e un spectacol totodată curios și mișcător de a vedeà pe această luptătoare la care renaște, cu mai mulți nervi și cu mai multă flacără, geniul pătrunzător și subit al unchiului ei, Eduard VII".

Inconjurată de reprezentanții marilor cotidiane pariziene, Regina noastră, în cuvinte de aur a vorbit fiecărui în parte, atacând diverse probleme, cari, la olaltă, aparțin unei și aceleeași mari cauze: *cauzei noastre naționale*. Evocând cele mai cumplite momente din timpul războiului, Suverana României în convorbirea acordată ziarului *„L'Oeuvre"* a spus narând calvarul neamului: „Și amenințări din toate părțile. Unde să mergem? Nu pot să te iau în Rusia, — îmi spunea Regele, — cu copiii tăi, pentru că veți fi uciși!" Sau următoarea mărturisire făcută ziarului *„Petit Parisien"*: „Aci s'a crezut că la noi ar fi revoluție! dar n'am avut nici un fel de revoluție. A fost o simplă grevă!" Și apoi ziarului *L'Intransigent*: „Cuvântările d-lui Clemenceau când le cetesc cred că le-am făcut eu!" In cuvinte de aur Regina Maria a făcut să vibreze la Paris aspirațiunile legitime ale neamului românesc întregit. Impresia pe care M. S. a lăsat'o asupra ziariștilor a fost din cele mai puternice. Unii din ei, mai entuziaști, eșeau în culoarele localului exprimându-și admirația astfel: „Asta nu e o regină, e un om de stat, un militar..." In adevăr M. S. în cursul convorbirilor pe cari le-a avut cu ziariștii, a dovedit pricepere și cunoștință în toate chestiile mari ale zilei. Nota simplă și intimă a convorbirii, ironia alături de verva caldă în momentul evocării clipelor de ultimă rezistență, toate au uimit pe specialiștii scrisului din lumea întreagă. Regina a exprimat dorința de a vizità pe d. Clemenceau: „Voiu vorbi cu el pe față, așa cum obicinuește. De altfel același caracter îl am și Eu". Ziariștii au râs. Erau printre ei nume mari, stăpâni temuți ai presei pariziene și mondiale.

In ziua de 22 Febr./7 Mart., dimineața la ora 11, buna noastră Regină s'a dus la ministerul de războiu ca să facă o vizită d-lui *Clemenceau*. In curtea ministerului, o companie a regimentului 11 de infanterie, a dat onorurile militare, iar muzica gărzii republicane a cântat imnul regal român. Regina a fost întâmpinată pe peronul ministerului de generalul *Mordarg*, șeful cabinetului militar al președintelui de consiliu. După ce a conferit cu d. Clemenceau, Regina a fost condusă până la trăsură de primul ministru, plecând salutată de aclamațiunile unui public numeros.

In aceeaşi zi, mândra noastră Regină a primit în audienţă pe un redactor al ziarului *Petit Parisien*, căruia i-a făcut următoarele nobile declaraţiuni: „Am avut întotdeauna încredere în cauza Aliaţilor. Am fost sigură de victoria finală a Înţelegerii. Această siguranţă n'am pierdut'o nici în momentele cele mai critice. Am suferit totuşi mult; alta în locul meu s'ar fi îndoit uneori. Eu însă sunt tenace. Am petrecut ceasuri grozave, întâia oară când Ruşii au depus armele. Din fericire soldaţii români le-au luat locul, luptându-să ca nişte eroi. Mai târziu când a fost vorba de retragere, de pace inevitabilă, multă vreme n'am vrut să cred. De fapt însă eram izolaţi, părăsiţi. Ştiţi la cine am găsit îmbărbătare? La soldaţii noştri răniţi. Văzându-mă abătută, ei îmi spuneau: „Maiestate suntem cu d-voastră, vom muri pentru d-voastră, pentru România. Nu vrem să plângeţi". La sfârşitul convorbirii, Suverana a comunicat ziaristului intenţia de a vizită regiunile franceze devastate, adaugând în urmă: „Stau aci numai câteva zile, căci mă duc la Londra pentru educaţia fiului meu Nicolae. Mă voiu întoarce însă prin Paris. Nu mă voiu opri totuşi aci. Când ai suferit atâta, inima nu poate trăi decât împărtăşind alte suferinţe. Doresc să vizitez regiunile d-voastre devastate de inamic, precum şi câmpurile d-voastre de luptă. Vreau să văd Verdun-ul şi să plâng pe mormintele soldaţilor francezi".

La 23 Febr./8 Mart., Academia de bele-arte a primit la ora 4 p. m., cu toată simplicitatea ei obicinuită, în secţiunea de pictură, pe regeasca sa membră corespondentă, Regina României, care a sosit în automobil cu domniţele, însoţite de d. *Victor Antonescu*, ministrul nostru la Paris, şi de d. *Flameng*, vicepreşedintele Academiei. Surizătoare, elegantă şi sveltă, Suverana a fost primită de d. *Charles Girault*, preşedintele Academiei, şi d *Charles Widor*, secretarul perpetuu. D. prim-ministru *Brătianu* era de faţă. Preşedintele Girault a rostit următoarea cuvântare: „Doamnă. In numele confraţilor dela Academia de bele-arte, exprim Maiestăţii Voastre, respectuoasa noastră recunoştinţă pentru onoarea ce binevoieşte să ne facă venind să ia locul printre noi. Este pentru instituţia noastră o zi de sărbătoare, este pentru întreaga Academie a Franţei un eveniment fără precedent, care va însemnă în analele ei; nici o femeie până azi printre atâtea celebrităţi, n'a păşit pragul acestei săli ca să ia locul la şedinţă. Alegerea dela 19 Ianuarie 1918 a întrunit unanimitatea voturilor. Gestul M. Voastre pentru literatură şi artele frumoase, ocrotirea statornică ce aţi acordat artiştilor, primirea ce confraţii noştri francezi au găsit sub egida sa la Curtea României, partea ce li s'a păstrat în ridicarea sau restaurarea monumentelor, au captivat atenţiunea instituţiei noastre. Atracţunea ce M. Voastră are pentru artă nu s'a oprit la încuragiare. În pagini vrednice de cei mai buni maestri, ea a dat delicate interpretări ale naturii, a ilustrat delicios, în

genul maestrilor cari lucrau chenare în evul mediu, Evangheliarul reginei Elisabeta. M. Voastră veghiază personal la restaurarea credincioasă a clădirilor române. La palatul Cotroceni totul a fost conceput şi rânduit prin grija sa; arhitecturile, decoraţiunile, mobilele şi până în cele mai mici amănunte. La cetirea paginilor atât de pline de emoţiune ale lucrării „Mon Pays", fiecare din noi a simţit dorinţa de a cunoaşte ţara românească, cerul ei, orizonturile ei, obiceiurile ei, poeticele sale frumuseţi solitare. In timpul anilor teribili, M. Voastră n'a părăsit cultul literaturii şi artelor decât ca să să ducă să să aşeze la căpătâiul răniţilor şi bunătatea sa a ştiut să facă minuni. Tot aşa, pecând lupta era în toiul ei şi tunul bubuia la porţile Parisului, am avut cea mai delicată satisfacţiune, primind pe M. Voastră în instituţiunea noastră. Acea zi de alegere a fost pentru noi o zi radioasă, în care am vrut să arătăm cât de simţitori eram la nenorocirile patriei române, şi ce preţ punem pe legăturile indisolubile, cari unesc scumpele noastre ţări. La fel cu soldatul acela, căruia augusta voastră persoană îi dădea ajutor pe patul de durere, Vă urăm, Doamnă, Să vă ţie Dumnezeu, iar regatul vostru să să întindă într'o zi peste toţi Românii. El să întinde, Doamnă, şi peste noi Francezii, peste inimile tuturor acelora cari au fericirea să să apropie de voi, să admire pe M. Voastră".

Preşedintele Republicii franceze şi d-na Poincaré, au oferit în aceeaşi zi un prânz în onoarea iubitei noastre Suverane şi a Domniţelor române. La sosirea Reginei la Palatul prezidenţial, regimentul 11 de infanterie, cu drapel şi muzică, a dat onorurile militare. Inafară de persoanele din suita M. Sale, au luat parte la acest prânz preşedintele consiliului nostru de miniştri cu d-na Brătianu, ministrul României cu d-na Antonescu, ministrul de externe al Franţei cu d-na Pichon, mareşalul cu d-na Foch, preşedintele Academiei de bele-arte, etc. La sosirea Sa la Eliseu, ca şi la plecare Regina României a fost călduros aclamată de populaţiunea Parisului .

Suverana noastră a mai fost obiectul unei manifestaţiuni de simpatie cu ocaziunea mergerii Sale la Opera cea mare din Paris. In momentul când ea a păşit spre loja care îi s'a rezervat, pavoazată cu tricolorul român şi cu steagurile ţărilor aliate, tot publicul din sală s'a ridicat în picioare, făcând o caldă şi prelungită manifestaţie iubitei noastre Regine, iar orhestra operei a intonat imnul regal.

In ziua de 26 Febr./11 Mart., înainte de ameazi, M. S. Regina s'a făcut obicinuita plimbare la Champs-Elysées. La ameazi a luat parte împreună cu Domniţele la un dejun oferit de d. Balfour, la care au participat Lloyd George, Lordul Robert Cecil şi Lady Derby. La ora 6 Suverana a oferit un ceaiu notabilităţilor din colonia română şi societăţii pariziene. Comitetul societăţii oamenilor de litere, după propunerea preşedintelui, a numit prin aclamaţiune pe Regina României ca membră a ace-

stei societăţi. Apoi Suverana a făcut o vizită la Elyseu pentru a mulţumi de distincţiunea acordată de guvernul francez, care i-a conferit *Marele cordon al Legiunii de Onoare.* In tot timpul şederii M. Sale la Paris, presa franceză n'a încetat de a scrie o serie lungă şi binevoitoare de articole despre Ea. Intrebată asupra primirii ce îi s'a făcut de către presă, Regina a răspuns: „Aşi dori să am toate calităţile pe cari mi le-a acordat presa".

Astăzi Suverana noastră a plecat din Paris la Londra, în aclamaţiile călduroase ale populaţiunii. La gară a fost salutată de preşedintele Republicii şi d-na Poincaré, precum şi de ministrul de externe şi d-na Pichon.

Cu privire la călătoria Reginei la Paris, ziarul *Viitorul*, a publicat următorul articol de toată frumseţea: „Cea mai iubită dintre Suverane, Regina noastră este astăzi sărbătorită cu entuziasm în ţările aliate, glorioase şi biruitoare. Omagiul adus Reginei Maria de presă şi personalităţile europene, răsplăteşte mai întâiu marele Ei suflet, care n'a fost clătinat de nici o nenorocire vremelnică, crezând statornic în victoria onoarei şi a libertăţii, apoi se adresează ţării pe care Suverana o reprezintă şi care ca şi dânsa a stat nestrămutată în bătaia vânturilor soartei, ştiind că la căpătâiul suferinţii este mântuirea. Contopirea dintre popor şi Dinastie, dintre Coroană şi baionetă, s'a săvârşit nu ca un miracol pe care istoria zadarnic să străduieşte să-l priceapă, ci ca un fapt firesc, ca o legătură de frăţie în iubire şi jertfă, ca o poruncă a solidarităţii în faţa primejdiei care ameninţă deopotrivă tronul ca şi bordeiul. Pe front, în bătaia tunului şi în raza ucigaşe a mitralierelor, Regele şi ostaşul au împărţit frăţeşte pericolul morţii şi setea de isbândă. In spitale, în tabere, în târguri şi sate, oriunde erà o suferinţă şi nădejde, Regina apărea ca o crăiasă şi cu vraja ei micşorà suferinţa şi sporea nădejdea. Vitejia Regelui şi bunătatea Reginei desăvârşeau opera de înălţare morală, care a preschimbat ca prin farmec o oştire în retragere, bătută de nevoi şi biciuită de crivăţ, în armata învingătorilor dela Oituz şi Mărăşeşti. Eroismul, jertfele şi credinţa acestui popor nu puteau găsi un mai strălucit interpret în Franţa şi Anglia, decât în Suverana României Mari, simbolul aspiraţiilor unui neam, care aşteaptă astăzi consfinţirea hotarelor sale drepte şi firesti. Regina Maria, care e totodată o mare scriitoare, a primit cu graţia simplă a firii sale artistice pe reprezentanţii presei franceze şi le-a vorbit cu însufleţire de poporul Ei, care iubeşte Franţa ca pe o patrie spirituală, vibrând vecinic cu ritmul epopeei scrise de Jofre şi Foch, care e în acelaşi timp epopeea umanităţii. Solia purtată de Regina Maria în Apus a avut cel mai călduros resunet. Această exuberanţă de iubire pe care Suverana a pus'o în slujba ţării sale, nu face decât să crească aureola pe care fiecare Român şi'o împleteşte în sufletul său şi să cimenteze mai puternic legăturile dintre Coroană şi Românism. A fost un prilej mai mult

pentru Latinii din Răsărit ca să-şi arate admiraţia şi recunoştinţa pentru Aliaţii lor de totdeauna, şi această mărturisire a fost cu atât mai simţită, cu cât ea venea de pe buzele unei Regine care sintetizează sufletul uriaş al neamului românesc. Insemnăm cu recunoştinţă, în amintirea noastră, entuziasmul cu care Franţa a primit pe Augustul Sol al admiraţiei şi recunoştinţii României Mari pentru Aliaţii cari au contribuit la făurirea ei. Patria noastră nu poate uită acest omagiu adresat unui Rege viteaz şi unei Regine slăvite, omagiu care de fapt revine deopotrivă României, fiindcă Poporul şi Dinastia noastră alcătuesc o singură fiinţă, eternă şi nedespărţită".

Poetul nostru *Octavian Goga*, care să află la Paris, într'un interview acordat corespondentului ziarului *Epoca*, vorbind de situaţia României la Conferinţa de pace, spune următoarele: „Despre situaţia noastră la Conferinţa de pace nimenea, cred, în momentul de faţă n'ar putea da lămuriri precize. Delegaţii marilor puteri, comisiunea de experţi, au examinat în mai multe rânduri problema noastră. Românii cari ne găsim la Paris şi cari prin înfiinţarea Consiliului Unităţii Naţionale, am căutat să săvârşim o operă de propagandă utilă cauzei, nu putem avea destule cuvinte pentru a arătà deosebita bunavoinţă ce ne-au arătat Aliaţii. Chestiunea românească în întregimea ei întruneşte o recunoaştere unanimă. Străinătatea ne vede astăzi mai limpede şi calităţile şi defectele. Poporul nostru, ţăranii cu virtuţile lor, fac să tragă cumpănă în favoarea României. In perioada actuală de vulcanism continental, să apreciază rostul Statului nostru, menit să facă parte din cordonul sanitar împotriva bolşevismului rusesc şi să bareze pe viitor o nouă repercusiune a germanismului spre orient. Pentru îndeplinirea acestui rol, Aliaţii ne indică păstrarea raporturilor de alianţă cu Polonii, Ceho-Slovacii, Jugo-Slavii şi Grecii. Conferinţa de pace caută să găsească formula pentru perpetuarea acestei alianţe, dorind să înlăture sau să concilieze chestiunile de controversă. Această tendinţă de echilibru va determină graniţele României noui. In orice caz putem aşteptà cu încredere soluţia finală. *Atmosfera de simpatie a devenit zilele din urmă mult mai caldă, decând cu sosirea Reginei Maria la Paris. Suverana noastră cu înfăţişarea ei fermecătoare, cu tactica şi discreţia cu care a ştiut să arate durerile de acasă, cu prestigiul nefăţăritei pretinii dovedite Aliaţilor în tot cursul războiului, a cucerit întreaga opinie publică. Parisul o primeşte cu flori şi cu aplauze, oamenii politici o urmăresc cu admiraţie, strada o aclamă şi ziarele publică zi cu zi lungi articole despre „Regina ambasadoară". Presenţa Reginei Maria aici este un preţios argument estetic pentru cauza românească.*"

1/14 Mart. 1919.

In numărul 49 al *Neamului Românesc* am cetit că d. *D. Rosetti-Teţcanu* a publicat în anul 1871 în Lausanne din Elve-

ţia, o broşură întitulată: *La Nuit, l'Aurore et le Jour, ou l'Empire, la Dictature et la Nation*, în care autorul plânge Franţa învinsă, dar prevede că ea să va ridică din nou pentru a merge pe drumul libertăţii şi termină cu aceste cuvinte entuziaste: „Iată pentru ce spuneam că Franţa este chemată să joace un mare rol în viitor, după cum a făcut'o şi în trecut. Cei cari vor fi combătut'o, vor voi s'o aibă ca aliată şi pretinii ei vor fi toate popoarele oprimate, toate naţionalităţile înăbuşite, toţi acei cari vor avea un cuvânt de spus în contra tiraniei. Franţa să va ridică atunci maiestoasă şi sublimă, ea va aduce atunci împrejurul ei pe toţi copiii libertăţii şi să va aruncà asupra mercenarilor despotismului. Atunci să va angajà acea luptă înspăimântătoare de care am vorbit, acea luptă care va hotărî nu de soarta unui popor, ci de a *popoarelor*. Oh, Franţă scumpă, ridică-te, lucrează la mântuirea ta şi la aceea a lumii, înaintează, tu nu vei peri niciodată, pentru că tu ai încă drepturile omului de proclamat, tronuri de răsturnat şi robi de eliberat.Dacă prezentul este al duşmanilor tăi, viitorul îţi aparţine pe deaîntregul. Da, când oamenii vor să-şi câştige libertatea pe care le-a dat'o Dumnezeu şi să vor adunà toţi şi vor formà un imens ocean, acest ocean va năpădi pământul şi va înnecà nedemna cetăţuie a nepotismului. Fi primul val care va răsturnà stânca robiei; fi primul glas care va cântà un imn de mulţumire pe grămada fiarălor sfărâmate; drapelul tricolor să fie cel d'intâiu împlântat în solul fraternităţii, această patrie a umanităţii, şi fie ca piciorul tău să sdrobească cel d'intâiu capul monstrului. Ascultă viitorul care te chiamă, deşteaptă-te, speră: eri tu ai plâns, astă-zi soarbe-ţi lacrimile, mâne te vei răsbunà!"

Acestea sunt cuvintele pe care le adresà Franţei un tânăr român, student în Elveţia, ca o frăţească încuragiare şi prevăzând măreţul viitor care să realizează acum după 48 de ani.

3/16 Mart. 1919.

Alteţa sa regală, Principele Carol al României, a adresat tinerimei din Ardeal următorul apel: „Tineri! Un vis mai bine de 18 veacuri, întrerupt o clipă de marele voevod Mihaiu, a luat pentru vecie fiinţă. Visul a devenit viaţă prin jertfa flăcăilor din vechiul regat şi prin libera hotărâre a mai marilor voştri. Nimeni poate mai mult decât cercetaşii români nu s'au bucurat mai adânc de această mare zi de sărbătoare, căci ei au fost crescuţi în crezul că această necesitate istorică trebue să se îndeplinească cât mai curând. Chiar din prima zi a întrării noastre în învălmăşeala luptelor, ei au fost cu sufletul şi cu munca lor alături de ostaşii făuritori ai României Mari. Fiecare după puterile lui au ştiut să întrebuinţeze prilejurile ce îi să înfăţişau spre a fi folositoare aceleeaşi cauze sfinte. Sute de tineri crescuţi de noi într'o neţărmurită dragoste de ţară şi

neam a muncit cu tot focul ca să ușureze suferințele atâtor nenorociți și să înlocuiască pe aceia, pe cari datoria îi chemă în altă parte. Cercetașii au lucrat cu râvnă în spitale, la autorități, și unii dintre ei la Târgul-Jiu au luptat alături cu soldații împotriva cotropitorului. Deviza lor fiind *„gata oricând"* ei sunt pregătiți să-și îndeplinească datoria atât în timp de pace cât și în timp de războiu. Instituția *Cercetășiei* este un așezământ de cultură, ce s'a pus ca supremă lozincă să lucreze vecinic pentru binele patriei și al neamului. Zilele de luptă împotriva cotropitorului s'au sfârșit; acum începem vremurile de luptă pentru înălțarea culturală și sufletească a neamului. Conduși de acest program suntem siguri în consolidarea României Mari. Cercetășia va juca un rol de frunte. Baza pe care lucrăm noi este legea noastră, un cod de cavalerism, care să potrivește tuturor credințelor și care trebuie urmat de ori care om cinstit. Cetind'o ori și cine poate să aibă un program de viață cetățenească. Desvoltând prin mijloace sănătoase și plăcute copiilor aceste percepte, voim să pregătim tineretul de astăzi ca să devie cetățenii folositori de mâne. Spre a făuri viitorul, mă îndrept către copii și lor le strig astăzi: Veniți la noi și urmați-ne pe calea adevărului și a dreptății. Primele încercări făcute la Brașov și la Blaj ne îndreptățesc să credem că chemarea noastră nu va rămânea fără răsunet. Toți trebuie să răspundă fără deosebire de credință sau de origină, căci potrivit articolului 6 din legea noastră, toți suntem pentru noi frați. Și în aceasta văd un mare rol al Cercetășiei, noi vom ajută din toate puterile noastre la cimentarea sufletească a Românilor din toate ținuturile țării. Vă adresez acest apel în numele tinerilor din vechiul regat, acăror mare dorință este de a o vedea cât de curând începută legătura de fapt între toți locuitorii României Mari. Păsim cu încredere în voi, la munca noastră, căci toate luptele culturale la Românii de peste Carpați ne îndeamnă să credem că mișcările isvorâte din o adâncă iubire de neam ne vor fi primite de voi cu o deosebită pricepere. Unirea politică făcută, voi aveți să înfăptuiți unirea cercetășească și să arătați din nou lumii întregi hotărârea neamului că de acum înainte Carpații nu mai sunt decât o podoabă geografică a României Mari. Ca un prim gest al vostru uniți-vă într'un glas cu cercetașii României și strigați: Să trăiască Regele! Să trăiască neamul!"

9/22 Mart. 1919

D. *Alexandru Vaida Voevod*, reprezentantul consiliului dirigent din Sibiu la Conferința de pace din Paris, a acordat ziarului *Patria* un interview, în care face următoarea expunere cu privire la activitatea desfășurată de reprezentanții României: „Lucrurile progresează mai încet decât să aștepată lumea. Românía are toate simpatiile și bunăvoința marilor puteri; nu putem fi decât foarte mulțumiți de primirea care ne-a făcut. Sun-

tem ascultaţi cu toată atenţiunea cuvenită. Dar aliaţii cei mari dovedesc faţă de cei mici oarecare grad de prevenire. Revendicările noastre sunt privite de unii fără rezervă, alţii susţin tema că prin intrarea Americei în războiu, principiile Wilsoniene modifică întru câtva situaţia şi că tratatelor anterioare le revin numai o valoare etică. Astfel şi tratatele României şi Italiei ar putea să formeze numai cadrele în baza cărora să va rezolvi chestiunea unităţii naţionale a acestor popoare. Aceasta era situaţia când am sosit la Paris. Dela început am susţinut tratatul integral dela 1916 în deplină concordanţă cu actul dela Alba Iulia. A trebuit apoi să ne orientăm asupra situaţiei şi să împărţim programul de muncă. O parte a lucrurilor să face în diferitele comisiuni, în care am delegat reprezentanţii noştri. In acelaşi timp urmează cea mai vie preocupare a noastră: informarea factorilor hotărâtori, cât şi informarea presei. Marele inconvenient este că foarte puţini din membri Conferinţei cunosc din intuiţie proprie stările şi popoarele din orientul Europei. De aceea judecând unul ori altul situaţia numai după scrierile pe cari le-a citit şi influinţat de mentalitatea proprie a ţării şi naţiunii sale, ajunge la concluzii greşite, pe cari numai după expuneri temeinice şi repetate să vede îndemnat a le supune unei revizuiri. In faţa Conferinţei ca şi în faţa Comisiunii de 10, d. *Ion I. C. Brătianu* a pledat în mod strălucit pentru revendicările noastre. In faţa Consiliului militar din Versailles, d. general *Coandă*, colonelul *Dumitrescu* şi *eu* am făcut tot ce am putut face pentru a obţine învoirea ca să mutăm frontul nostru până în linia stabilită în tratatul dintre noi şi Inţelegere. Principala preocupare este: fixarea frontului apusan la graniţa tratatului şi asigurarea integrităţii teritoriale a Banatului. Să înţelege că am stăruit fără încetare pe lângă Comandamentul suprem aliat pentru eliberarea oamenilor noştri deportaţi în Siberia, cât şi pentru evacuarea Banatului de trupele sârbeşti şi pentru încetarea actelor de banditism ale armatei maghiare bolşevizate. Presa aliaţilor dă rapoarte zilnice despre cele ce se petrec la noi. Afară de aceasta prin foarte multe broşuri de propagandă şi prin nenumărate memorii am făcut şi facem tot pentru asigurarea unei judecăţi obiective şi echitabile a marilor puteri în favoarea cauzei noastre. Aliaţii caută să grăbească sfârşitul Conferinţei şi speră că la finele lunei Mart preliminarele să vor putea semnà, iar în luna Maiu pacea definitivă. Sperăm că după încheierea păcii raporturile cari s'au creat între România şi Aliaţi, şi cari s'au cimentat prin multe legături de ordin personal, vor fi desvoltate şi fructificate pentru cererea unor relaţiuni folositoare României Mari."

13/26 Mart. 1919

In Budapesta, preşedintele *Károlyi* şi guvernul său a demisionat şi a venit la cârmă un guvern în frunte cu *Alexandru Garbai*,

care se chemă mai înainte *Grunsbaum;* ceialalţi membri ai noului guvern sunt: *Béla Kuhn,* fost *Kohn; Pogony,* fost *Psolak; Bogany,* cândva *Benestok; Ronai* odinioară *Rosenstingenit.* Acelaşi lucru ca şi în Rusia, unde *Troţki* este *Braunstein,* etc. Nici unul din aceşti despoţi ai Ungariei n'au nici o picătură de sânge unguresc.

Din modul în care s'au desfăşurat evenimentele să poate vedea că nu este vorba de o revoluţie socială sau politică, ci de o lovitură de stat, montată de guvernanţii maghiari contra Înţelegerii. Primul act al guvernului Garbai a fost dezarmarea şi arestarea misiunilor aliate, făcând în acelaşi timp apel, într'un manifest adresat poporului maghiar, la Republica Sovietelor din Moscova, preconizând pe faţă o acţiune militară cu Rusia de Nord în contra Aliaţilor. Această acţiune a Ungurilor lămureşte în mod definitiv opinia publică universală asupra valoarei morale şi intelectuale ale acestui nenorocit popor. In adevăr, nu trebuie să să piardă din vedere că Ungurii au întreţinut în ţările mari ale Apusului, chiar în timpul războiului, emisari cari au prezentat pe poporul unguresc ca pe un factor civilizator în Europa centrală şi acărui nenorocire a fost că a căzut pradă a politicei austro-germane. Campionii propagandei maghiare au făcut o deosebire între poporul unguresc şi conducătorii săi, afirmând că politica acestora nu ar putea să angajeze răspunderea maselor populare. Kontele Károly adoptase acelaşi punct de vedere. El a fundat „Republica Poporului", pentru ca să demonstreze că acţiunea sa să sprijine pe voinţa poporului, şi prima sa măsură a fost întroducerea votului universal şi obligator pentru amândouă sexele, cu scopul de a putea vorbi efectiv în numele poporului maghiar. Acesta l'a urmat orbeşte în întreprinderile lui. Şi astăzi poporul maghiar întreg să acomodează cu lovitura de Stat preparată de guvernanţii săi şi să solidarizează cu acţiunile sale. Nici o deosebire nu să mai poate face între răspunderea conducătorilor şi aceea a poporului maghiar. Toţi sunt de acord în acţiunea lor criminală de astăzi, care dovedeşte adevărata lor stare sufletească de primitivi însetaţi de răsbunare şi de dorinţa de a face rău. Este greu de admis că aceşti unguri îşi fac iluzii asupra eficacităţii actelor lor. Ei ştiu prea bine că Aliaţii nu vor lăsà nepedepsite crimele comise, nici ofensa făcută reprezentanţilor lor. Cu toate acestea ei n'au ezitat să facă ceeace au făcut, având să supoarte toate urmările.

16/29 Mart. 1919.

Marele ziar englez *Times* a publicat sub titlul *„Opera unei Regine"*, o scrisoare din partea corespondentului său special din Paris, căruia buna noastră Suverană i-a acordat o audienţă pe când să află în capitala Franţei. Iată cum să exprimă ziaristul englez: „Populaţia pariziană poartă un viu interes vizitei Re-

ginei României. Deşi Suverana petrece aci de mai multe zile, lumea să îngrămădeşte întotdeauna pândind ocazia s'o vadă şi s'o aplaude de câteori iasă. Este o greşeală să să creadă că Parisul iubeşte o Regină numai pentru simplul motiv că ea poartă o coroană. Motivul că Parizienii admiră o femeie desăvârşită şi că admiraţia lor creşte când această femeie este frumoasă şi că pe lângă aceasta ea este Regina unei brave şi nenorocite ţări aliate. Ieri, înaintea dejunului dat în onoarea sa la Palatul Eliseu, preşedintele Poincaré a avut, cu privire la Regina României, una din acele atenţiuni delicate care caracterizează pe adevăraţii oameni de stat. El a învitat pe Suverană să treacă împreună în revistă garda de onoare comandată pentru ca s'o primească şi să-i dea onorurile. Pentru prima oară s'a întâmplat ca o femeie să treacă în revistă o companie de soldaţi francezi. Indată după dejun, Regina a binevoit să-mi acorde o lungă audienţă. Ea m'a primit în Otelul Ritz, în salonul plin de o mulţime de flori aduse din toate circumscripţiile Parisului şi în primul loc de către frumoasa şi leala colonie română din Capitala Franţei.

— Vedeţi aceste flori, îmi zise Maiestatea Sa arătându-mi-le cu un gest circular. Este un adevărat potop. Insă când nu le-aĭ văzut de aşa mult timp şi când ai avut sufletul absorbit de lucruri cu mult mai puţin frumoase, această revenire în lumea florilor să pare un precursor al păcii şi o fericită prezicere a viitorului. Noi am petrecut grele momente în România, însă poporul nostru a fost splendid. D-voastre aţi auzit cum s'au bătut Românii. Dar nu puteţi şti cât au suferit, suportând cele maĭ mari lipsuri şi fiind ferm convinşi că dacă ei îşi vor şti păstrà curajul şi nu vor desperà, nici Germani, nici Bulgari, nici Turci, nici Maghiari, nici Bolşevişti, nu vor fi biruitori asupra Aliaţilor, nici nu vor putea împedecà unitatea noastră naţională.

— In România, întrebai eu, devastaţiile au fost mari? Stricat'au Germanii castelul Peleş, în care Regele Carol şi Regina Carmen Sylva aveau obiceiul să petreacă lunile de vară, şi Pelişorul, în care Maiestatea Voastră rezidaţi atunci când eraţi Principesă de Coroană?

— Unele părţi din ţară, răspunse Suverana, au suferit mari stricăciuni, însă Peleşul şi Pelişorul sunt încă în picioare. Câte suveniri îmi redeşteaptă aceste nume! Aţi cunoscut pe Regele Carol şi pe bătrâna Regină, şi cunoaşteţi pe soţul meu. Ca femeie tânără recunosc că am avut oarecare greutate ca să mă acomodez cu Regele Carol. Eu nu pricepusem ideile sale asupra desvoltării ţării. Mai târziu am cunoscut scopurile sale şi m'am interesat mult de opera sa. Am devenit colaboratoare şi aveam pentru el o mare admiraţie. Insă când a isbucnit războiul, sentimentele şi vederile noastre s'au despărţit. Regele, — lucru destul de natural, — credea că Germania şi Austria trebuie să stăpânească totul. Cât despre Regina Carmen Sylva, pentru ea

era un articol de credinţă că Germania era destinată să fie *über alles in der Welt*. Cât despre mine, inima mea a fost dela început cu Aliaţii, întocmai după cum aceea a poporului nostru era cu ei. Nu ştiu eu pentru ce am împărtăşit întotdeauna sentimentele poporului nostru; şi, dacă am câştigat oarecare popularitate, sau dacă am fost în stare să fac Românilor oarecari servicii, eu n'am nici un merit: aceasta a fost pentru mine rezultatul unui sentiment spontaneu de solidaritate şi de iubire faţă de ei.

— Maiestatea Voastră, observai eu, confirmă teoria unui filosof francezo-american, care avea obiceiul de a afirmà că acei cari fac binele din iubirea binelui n'au nici un merit special. Numai aceia sunt meritoşi cari fac binele iubind răul!

— Da, probabil acesta e adevărul, răspunse Regina. Poate şi războiul a deşteptat în vinele mele bătrânul sânge războinic, făcându-mă să mă gândesc: „Acum este momentul de a fi femeie!" Timpurile au fost mai uşoare după prima bătălie dela Marna. Regele Carol şi Regina Carmen Sylva înţeleseră în acelaşi timp că nu va mai fi o victorie germană sdrobitoare. Regele Carol a zis: „Acesta nu va mai fi un 1870, însă eu aşi dori să-i văd sfârşitul." Această dorinţă nu trebuia să să realizeze.

— Cu toate acestea, Doamnă, întrerupsei eu, Regele Carol de mult să temea de isbucnirea războiului. In Septembre 1911, când eu am văzut pentru ultima oară Peleşul, el mi-a zis terminând: „Anglia are o frumoasă mică armată. Ea n'are armată de campanie. Ea trebuie să aibă una. Pacea Europei poate să atârne de aceasta.

— Este foarte adevărat, răspunse Regina. Regele Carol prevedea şi să temea de războiu, însă când el a venit, dânsul ar fi dorit ca România să-şi însuşească cauza germană. Acesta era un scump bătrân şi poate că a fost bine de n'a trăit să vadă sfârşitul. — Maiestatea s'a exprimat apoi asupra viitorului în aceşti termeni: „Acum iată-ne în faţa unei întregi serii de noi probleme. E chestiunea agrară, asupra căreia n'am nevoie să insist. Ţăranii trebuie să aibă mai mult pământ şi greutatea este de a rezolvà chestiunea aşa încât asigurându-le o împărţire dreaptă, producţiunea grâului să nu sufere mult. Avem multe mijloace pentru aceasta. Poporul nostru are o inteligenţă vie şi va fi acum în atingere permanentă cu fraţii săi de peste hotare. Problemul cel mai serios este aproape acela al educaţiunii sale. In aceasta, Anglia ar putea să ne ajute. Limba engleză trebuie să fie vorbită mai mult decât este astăzi. Sper că ţara voastră ne va trimite buni profesori, şi în special bune şi inteligente guvernante pentru copiii burgheziei şi ai claselor superioare. Poporul englez va înţelege el că aceste guvernante, dacă sunt instruite şi de bună condiţie, vor putea îndeplini o escelentă operă patriotică? Voiu plecà cât de curând în Anglia, unde sper să stau două sau trei săptămâni. Sper să excit sentimentul

de interes pe care poporul vostru îl poartă pentru al meu, căci cred că am dreptul să vorbesc pentru poporul meu, atât pentru Românii din vechiul regat, cât şi pentru cei din Ardeal, din Basarabia şi din celelalte ţări cari sunt acum unite cu noi. D-voastre, Englezii, — eu vorbesc astfel, deşi eu sunt engleză din unele puncte de vedere, — dvoastră aveţi un mod de a privi popoarele continentale cu un fel de superioritate desprețuitoare. D-voastră ar trebui să vă interesaţi serios de afacerile din Europa şi să vedeţi cât de mult interesele d-voastre proprii atârnă de aprecierea inteligentă a situaţiei celorlalte popoare, la desvoltarea cărora d-voastră puteţi cooperà, şi cari doresc cu ardoare ajutorul vostru."

20 Mart./2 April 1919

Consiliul dirigent din Sibiiu, în faţa pericolului bolşevist din Ungaria, a decretat mobilizarea generală. D. *Iuliu Maniu*, preşedintele Consiliului, odată cu mobilizarea, a publicat următorul manifest: „Români! Evenimentele zilelor ultime petrecute în ţara ungurească, unde s'a înstăpânit duhul răsvrătirii ne face să grijim de orânduiala bună în ţara noastră proprie. Guvernul maghiar a ordonat mobilizare generală în scopul de a ţinea şi mai departe sub jugul secular pe fraţii noştri încă neeliberaţi. Nu numai atât, ci vrea să-şi îndrepte cetele sale în contra Ardealului nostru, pentru a-l subjugà din nou şi pentru a prădà satele noastre înfloritoare şi a jefui casele cetăţenilor noştri pacinici. Ne este sfântă datoria să punem pedecă puternică acestor stăruinţe, care ne ameninţă cu peirea. Nu avem dorul de a cuceri, nici a prădà ţara altora, ci vrem numai să ne apărăm Patria şi să ne mântuim Ţara noastră proprie, ceeace numai printr'o armată puternică putem ajunge, care va ascultà şi va urmà cu însufleţire şi cu vitejie strămoşească poruncile Maiestăţii Sale Regelui nostru Ferdinand I. Nu frica de pedeapsă să vă ducă la împlinirea acestui ordin de chemare, ci mândria conştientă că îndepliniţi o sfântă datorie faţă de pământul nostru liberat, faţă de patria noastră română. Este ceasul sfânt, când trebuie să punem stăpânirea noastră pe întreg pământul moştenit dela strămoşi, când trebuie să punem temelia unui viitor demn şi corespunzător jertfelor şi suferinţelor de veacuri ale părinţilor noştri! Aveţi să răspundeţi chemării pentru a dovedi lumii întregi că ne iubim Ţara şi moşia şi că ştim să o stăpânim cu vrednicie, — ducând cu noi linişte, libertate şi stăpânire dreaptă în toate colţurile ţării."

22 Mart./4 April 1919.

Ziarul *Excelsior* a publicat următoarele declaraţiuni ale primului nostru ministru, d. *Ion I. C. Brătianu*. cu privire la evenimentele din Ungaria: „Este o faţadă care să prăbuşeşte şi care lasă să să vadă o realitate pe care noi o cunoaştem de multă

vreme, dar pe care unii nu voiau s'o vadă. Departe de a mă neliniști, evenimentele din Ungaria au o parte bună, și anume să desvăluie rana pentru ca nimeni să nu mai poată negà pericolul pe care noi l-am semnalat de mult, și să ne convingem că bolșevismul este o organizație sistematică dirijată în realitate de dușmanii noștri și amenințând întreagă Europa. Răsboiul nu va fi terminat înainte ca această organizație să fie distrusă. Sub aparență bolșevistă să agită toate forțele puse în mișcare de Puterile centrale cu scop de a împedecà rezultatele victoriei noastre comune. In ceeace privește România, noi știm de multă vreme că primul efort al inimicului va fi dirijat în contra ei și în același timp în contra întregii peninsule balcanice, cu scopul de a pune mâna pe Orient, pe Pesta și Viena, pe centrul Europei. România va rămânea însă vecinic solidară cu același suflet cu care a luptat și cu care e în comunicație de sentimente și de interese. Ea este în Europa citadela înaintată încontra pericolului bolșevist."

23 Mart./5 April 1919.

In Londra s'a făcut M. S. Reginei aceiași entuziastă primire ca la Paris. Lordul-maior al Londrei a oferit, în numele Capitalei Marei Britanii, un prânz în onoarea iubitei noastre Suverane, la care au luat parte tot ce Londra are mai distins din lumea politică, diplomatică, intelectuală, comercială și industrială, La Operă, unde s'a dat o reprezentație de gală, întrarea în sală a Maiestății Sale, Regina a fost salutată prin intonarea imnului regal român, ascultat în picioare de întreaga azistență, care a făcut ovațiuni călduroase Suveranei noastre. Conform uzanțelor engleze, un foarte mare număr de personalități din lumea aleasă, a venit în fața Maiestății Sale și i-a prezentat omagii. Regina a avut locuința în Palatul regal Buckingam.

24 Mart./16 April 1919.

In numărul prim din anul acesta al revistei *Democrația* s'a publicat *Tratatul nostru de alianță* dela 4/17 Aug. 1916 și *Convențiunea militară*, anexată la acel tratat. Cred interesant pentru cititorii mei a reproduce aci acele două acte mari, pentru ca să poată vedea cât de nedrepte sunt acuzațiile celor cari spun că România n'a fost pregătită pentru răsboiu și că nici planul executat n'a fost bun și din acestea două cauze ar fi urmat dezastrul României.

Tratatul de alianță sună așa: I. Rusia, Franța, Anglia și Italia garantează integritatea teritorială a României, în toată întinderea fruntariilor sale actuale. — II. România să obligă să declare răsboiu și să atace Austro-Ungaria în condițiunile stabilete prin Convenția militară; România să obligă de asemeni să înceteze dela declarația răsboiului, orice legături economice și orice schimb comercial cu toți dușmanii Aliaților. — III.

Rusia, Franţa, Anglia şi Italia recunosc României dreptul de a anexà teritoriile Monarhiei Austro-Ungare prevăzute şi hotărnicite în articolul 4. — IV. Marginile teritoriilor despre cari este vorba în articolul precedent sunt hotărâte după cum urmează: Linia de hotar va începe dela Prut dela un punct al fruntariei actuale dintre Rusia şi România aproape de Novosuliţa şi va urcà râul până la graniţa Galiţiei la întâlnirea Prutului cu Ceremuşul. De aci va urmà linia de despărţire dintre apele Tisei şi Vizului ca să ajungă la Tisa, la satul Trebuza, mai sus de locul unde să uneşte cu Vizo. Dela acest punct ea va coborî malul Tisei până la 4 chilometri mai jos de locul unde să întâlneşte cu Sameş, lăsând satul Vasares Nameni României. Va continuà apoi direcţia Sud-Sudest până la un punct la 6 chilometri la est de oraşul Debreţin. Dela punctul acesta va atinge Crişul la 3 chilometri mai jos de locul de întâlnire a celor doi afluenţi ai săi (Crişul alb şi Crişul repede), să va uni apoi cu Tisa la înălţimea satului Algyö, la nord de Seghedin, trecând la apus de satele Croshaza şi Bekesamson, la 3 chilometri de care va face o mică îndoitură. Dela Algyö linia va coborî malul Tisei până la vărsarea sa în Dunăre şi în sfârşit va urma malul Dunării până la frontiera actuală a României. România să obligă să nu ridice fortificaţii în faţa Belgradului pe o zonă ce va fi stabilită ulterior şi să nu ţie în această zonă decât forţe necesare serviciului de poliţie. Guvernul regal român să obligă să despăgubească pe Sârbii regiunii Banatului, cari părăsindu-şi proprietăţile vor voi să emigreze într'un spaţiu de 2 ani dela încheierea păcii. — V. Rusia, Franţa, Anglia şi Italia de o parte şi România de altă parte să obligă să nu încheie pace separată sau pace generală decât în unire şi în acelaşi timp. Rusia, Franţa, Anglia şi Italia să obligă de asemenea ca în tratatul de pace teritoriile Monarhiei Austro-Ungariei, prevăzute în articolul 4 să fie anexate la Coroana României. — VI. România să va bucurà de aceleaşi drepturi ca şi Aliaţii săi în tot ce priveşte preliminarile, tratativele de pace, ca şi discutarea chestiunilor cari vor fi supuse hotărârii Conferinţei de pace. — VII. Puterile contractante să obligă să păstreze în secret prezenta convenţie până la încheierea unei păci generale. Făcut în 5 (cinci) exemplare la Bucureşti la 4/17 August 1916."

Convenţiunea militară cuprinde următoarele: *Art. 1.* — Ca urmare la tratatul de Alianţă intervenit la 4/17 August 1916 între Franţa, Marea Britanie, Italia, Rusia şi România, România să obligă, mobilizând toate forţele sale de uscat şi de mare, să atace Austro-Ungaria cel mai târziu la 15/28 August 1916 (opt zile după ofensiva dela Salonic). Acţiunile ofensive ale armatei române, vor începe chiar în ziua declarării războiului. — *Art. 2.* — Dela semnarea prezentei Convenţiuni şi în toată durata mobilizării şi concentrării armatei române, armata rusească să obligă să lucreze într'un mod cu totul energic pe tot

frontul austriac în scopul de a asigurà operaţiunile române mai sus menţionate. Această acţiune va fi în special ofensivă şi viguroasă în Bucovina, unde trupele ruseşti vor trebui, cel puţin, să-şi păstreze poziţiunile lor ca şi efectivele lor actuale. Cu începere dela 12/25 August 1916 flota rusă va trebui să garanteze siguranţa portului Constanţa, să împedece debarcarea de trupe inimice pe coastele române şi orice incursiune pe Dunăre în susul gurilor acestui fluviu. Din partea sa România va recunoaşte flotei ruse la Marea Neagră dreptul de a utilizà portul Constanţa şi de a luà măsurile necesare contra flotei submarine vrăjmaşe. Vasele de răsboiu ruseşti cari să vor servi de Dunăre, atât pentru a apărà malurile, cât şi pentru a dà concurs armatei şi flotei române, vor fi sub ordinele Comandantului şef al armatelor române şi vor cooperà pe acest râu cu escadra de monitoare româneşti. Amănuntele acestei cooperări vor fi stabilite ulterior în conformitate cu articolele prezentei Convenţiuni. — *Art. 3.* —'Rusia să obligă, în momentul mobilizărei armatei române, să trimită în Dobrogea două divizii de infanterie şi una de cavalerie pentru a cooperà cu armata română contra armatei bulgare. Aliaţii să obligă a face ca intrarea în răsboiu a României să fie precedată, cel puţin cu opt zile înainte, de o ofensivă afirmată a armatelor dela Salonic, în scopul de a uşurà mobilizarea şi concentrarea tuturor forţelor militare române. Această ofensivă va începe la 7/20 August 1916. Dacă în cursul operaţiunilor militare, Puterile aliate, în urma înţelegerii dintre Statele-majore respective, ar decide mărirea aporturilor militare, cooperând cu armata română, această mărire de forţe nu va modificà întru nimic stipulaţiunile convenţiunilor încheiate. — *Art. 4.* — Franţa, Marea Britanie, Italia şi Rusia să obligă a procurà României muniţiuni şi material de răsboiu, cari vor fi transportate de vase româneşti sau aliate şi transitate prin Rusia. Aceste predări şi transporturi, vor trebui astfel executate pentru a le asigurà sosirea în România într'un mod cât să va putea continuu de minimum trei sute tone pe zi, calculat la o lună de transport. In cazul când Aliaţii ar avea la dispoziţia lor noi căi accesibile, uşurând transportul muniţiunilor, România va putea beneficià. — *Art. 5.* — Aliaţii să obligă deopotrivă de a procurà României în limitele posibilului, caii, cauciucurile, medicamentele, articolele de subsistenţă şi de echipament, pe cari le va cere în cantităţile şi categoriile cari să vor fixà de comun acord. — *Art. 6.* — Aliaţii vor pune la dispoziţiunea României personalul tecnic necesar pentru fabricarea în ţară a muniţiilor şi materialului de răsboiu. — *Art. 7.* — Indată după încheierea prezentei Convenţiuni Statele-majore ale armatelor ruso-române ca şi Statul-major al armatelor dela Salonic să vor pune de acord pentru a stabili modalităţile cooperărilor. Acordul în timpul operaţiilor militare ale armatelor române-ruse, sau orice schimbare, lămurire sau adaus în vederea unei legături perma-

nente să va stabili la Cartierul general respectiv astfel cum să va arătă mai jos. — *Art. 8.* — Cooperarea armatelor aliate nu implică subordonarea uneia din părţile contractante celeialalte, ea nu implică decât libera acceptare a dispoziţiilor sau modificărilor datorate situaţiunii generale, necesităţilor cerute de ţelul urmărit şi de camaraderia de arme. — *Art. 9.* — In principiu, trupele regale române şi trupele imperiale ruse, vor conservà comandamentul lor propriu, zona lor distinctă de operaţiuni şi o completă independenţă în conducerea operaţiunilor. Linia de demarcare între cele două armate va trece dela Dorna Vatra pe la Bistriţa şi văile râurilor Chaio şi Sameş la Debreţin. Ţinta principală a acţiunii române, întru atât cât situaţia militară la sudul Dunării o va permite, va fi prin Transilvania în direcţiunea Budapesta. Trupele ruse prevăzute la *Art. 3*, destinate a cooperà cu armata română vor fi sub comandamentul superior al armatei române. In cazul când contingentul rus, operând la sudul Dunării ar fi considerabil mărit astfel ca să fie de forţă egală sau superioară trupelor române, cu care va cooperà, acest contingent va putea formà, la eşirea din teritorul român, o armată independentă care va fi pusă sub ordinele Comandamentului superior rus. In acest caz această armată operând în afară de teritorul român, va trebui să aibă o zonă de operaţii distinctă şi a fi condusă după directivele Comandamentului superior rus, conformându-să întru totul planurilor celor două cartiere generale pe bazele stabilite mai sus. Dacă în vederea ţintei urmărite, ar trebui să aibă loc operaţiuni cu forţe combinate ruso-române, Comandamentul acestor forţe va fi indicat de zona respectivă de operaţiuni. Toate ordinele şi instrucţiile relative la conducerea acestor operaţii vor fi redactate în româneşte şi ruseşte. — *Art. 10.* — In principiu, în teritorul naţional ca şi în cel ocupat de armata uneia din părţile contractante, armatele celeialalte părţi contractante nu vor putea să intre, decât dacă interesul general şi ţinta comună ar reclamà şi cu consimţământul înscris şi prealabil pentru fiecare caz particular. — *Art. 11.* — Ori decâteori în cursul operaţiilor armatele aliate vor avea nevoie a întrebuinţà una sau mai multe căi ferate de pe teritorul unui stat aliat, pentru transportul de trupe, provizii şi furnituri militare, întrebuinţarea va fi stabilită pentru fiecare caz în particular de delegaţii marilor cartiere generale aliate. Administraţia, organizarea transporturilor şi aprovizionarea cu resurse locale, va incumbà în toate cazurile autorităţilor teritoriale. — *Art. 12.* — Prizonierii, prada de răsboiu şi trofeele luate de una din armate îi vor aparţine. Prada de răsboiu, luată în lupte în comun şi pe acelaşi câmp de bătaie va fi împărţită proporţional cu efectivele cari au luat parte. Totuşi pentru a uşurà aprovizionarea armatei române Comandamentul imperial rus va cedà acesteia materialul de răsboiu şi muniţiunile cuprinse în această pradă mixtă, de care ea ar avea o urgentă ne-

voie. — *Art. 13.* — Pentru a coordonà acţiunile armatelor române, ruse şi aliate, şi pentru a ajunge mai sigur ţintele militare, un reprezentant al armatei române, ajutat de va fi nevoie de un anumit număr de ofiţeri adjutanţi, trebuie să să găsească la Cartierele generale ruse şi aliate în momentul începerii operaţiunilor militare române. Tot asemenea, reprezentanţii armatelor ruse şi aliate şi adjutanţii lor trebuie să să găsească la Cartierul general al armatei române. Cartierele generale ale armatelor cooperante, trebuie să să informeze mutual şi în timp util asupra conjecturilor militare, repartiţia forţelor şi marşul operaţiunilor. — *Art. 14.* — Dacă în cursul operaţiilor, survin situaţii cerând luarea de măsuri noi şi ridicând chestiuni neprevăzute în prezenta Convenţiune, toate acestea chestiuni vor fi tratate în fiecare Cartier general cu delegatul armatei aliate, dar nu vor deveni definitive, decât după un acord al Comandanţilor şefi — *Art. 15.* — Pentru a să putea luà la timp măsurile preparatorii la începerea operaţiilor, părţile contractante vor trebui să să înţeleagă asupra planului acţiunii militare înaintea zilei începerii ostilităţilor de către armata română. — *Art. 16.* — Chestiunea armistiţiilor să va decide de comun acord la Comandamentele supreme ale armatelor cooperante. — *Art. 17.* — Prezenta convenţiune va rămânea în vigoare din ziua semnării ei până la pacea generală. Făcut în cinci exemplare la Bucureşti la 4/17 August 1916."

Acestea sunt şi vor rămânea în istoria României cele mai memorabile acte prin cari să garantà revendicările teritoriale din cuprinsul Austro-Ungariei, oricare ar fi fost soarta războiului pentru ea. România a pornit la războiu într'un moment când soarta războiului să părea că atârnă de partea Aliaţilor noştri; a pornit fiind asigurată în privinţa procurării continue a muniţiunilor şi având încheiat un tratat de alianţă, în care s'a recunoscut temeinicia drepturilor ei şi s'a garantat înfăptuirea lor. Acţiunea militară a României s'a făcut după un plan conceput împreună cu Aliaţii noştri, coordonat cu acţiunea lor, plan care în acelaşi timp trebuià să dea României posesiunea imediată a teritoriilor revendicate de ea. Acţiunea militară a României erà coordonată cu mişcarea generalului Brusilov şi cu angajamentele formale luate de Aliaţi, pentru începerea simultană a unei ofensive în Austro-Ungaria. Precum Aliaţii să obligau că atât la aripa dreaptă a noastră, cât şi la cea stângă, să atragă forţele disponibile duşmane şi tot aşa, precum pe frontul occidental ofensiva de acolo care urmà să să producă odată cu a noastră, immobilizà toate trupele aflate acolo, aceste împrejurări făceau ca forţa cu care România intrà în războiu, aproximativ 600.000 de oameni, să fie suficientă, după părerea tuturor, pentru ca această ofensivă să să producă şi pentru ca să determine efectul final. Niciodată România n'ar fi intrat în războiu pe baza unui plan de luptă defensiv pe arcul lung de peste 1300 chilometri al Car-

paţilor şi cu putinţa unui atac dela spate, de peste Dunăre. Situaţia militară care s'a produs, a fost urmarea nu a unor insuficienţe, — oricare ar fi fost ele, — ale pregătirii armatei, nici a numărului redus de trupe în luptă, ci a faptelor că ofensiva Brusilov a încetat înainte de timp, — şi faptele *) descoperite mai pe urmă au arătat că atitudinea Rusiei nu a fost aceea a unui aliat de bună credinţă, — că atitudinea generalului Sarrail la Salonic nu a fost destul de hotărâtă şi nu a produs derivativul pe care trebuiă să-l producă la aripa noastră stângă. Mai mult, informaţiunile publicate mai în urmă, cu ocazia procesului vestitului *Bollo* au arătat că inimicul nostru ştiea foarte bine, imediat după intrarea noastră în acţiune, dela indiscreţiuni făcute de un ofiţer al Statului-major al Comandamentului forţelor dela Salonic, că ofensiva, aşteptată de noi, în acea parte, deodată cu acţiunea noastră, nu să va produce, cum nici nu s'a produs. Astfel, pentru toţi judecătorii drepţi, înfrângerea suferită de noi în Ardeal nu a provenit din vina politicii româneşti. Retragerea trupelor române de acolo a fost datorită neputinţei în care ne adusese: atitudinea nehotărâtă a Ruşilor şi a ofensivei lui Sarrail, — de a luptà în acelaşi timp pe tot frontul Dunării şi pe tot frontul de pe Carpaţi, front mult mai lung decât tot frontul de Vest. Astfel armata noastră a fost silită să părăsească în cele din urmă Muntenia şi să să consolideze pe frontul Siretului, unde ne-a dat apoi Mărăştii, Oituzul şi Mărăşăştii şi unde atacurile vrăjmaşe s'au frânt înaintea vitejiei armatei române, precum şi proiectata năvălire a inimicului în Moldova. Victoriile acestea, care sunt cele mai glorioase pagini ale războiului României, au reînviat lumii întregi faima vitejiei strămoşeşti, înscriind numele Mărăşti, Oituz şi Mărăşeşti alături de Marna, Verdun şi alte mari glorii ale marilor şi puternicilor noştri Aliaţi.

25 Mart/7 April 1919.

După o telegramă din Sibiiu, armatele române au primit ordin să ocupe noua linie de demarcaţie fixată de Conferinţa dela Paris. In cursul acestei operaţiuni de ocupare, trupele franceze din Arad au cooperat cu trupele române. Acţiunea lor n'a întâmpinat nici o rezistenţă. Populaţia românească a primit trupele franco-române cu un entuziasm indescriptibil. Elementele ungureşti resfirate prin acea regiune au aclamat şi ele pe soldaţii români; ele să simt fericite de a fi puse la adăpost de ameninţarea bolşevistă. In fiecare zi grupuri de unguri venind de cealaltă parte a Tisei să prezintă la avantposturile româneşti, rugându-să să-i lase să treacă linia de demarcaţie spre a scăpà de anarhia care încetul cu încetul cuprinde Ungaria şi ameninţă s'o descompuie. Autorităţile militare franco-române au

*) Vezi la ziua: **13 Maiu 1920.**

arestat mai mulţi agenţi bolşevişti, trimişi din Budapesta. La aceşti agenţi s'au găsit documente de cea mai mare importanţă. Documentele s'au trimis la Paris.

26 Mart/8 April 1919.

Ziarul Parisian *L'Intransigent* publică un articol de fond de d. *G. Lecomte,* primul său redactor, întitulat *Prestigiul Franţei,* în care vorbeşte de minunatul discurs rostit de primul nostru ministru, d. *Ion I. C. Brătianu,* cu ocazia banchetului ce i-a fost oferit de notabilităţile franceze. Iată ce spune el: „Nu vorbim numai de prestigiul Franţei învingătoare, prestigiu câştigat prin stoicismul minunaţilor ei soldaţi, prin geniul şi ştiinţa şefilor ei, prin resemnarea tenace a întregii ţări, pe care ne încercăm în momentul de faţă s'o realizăm cu toată energia de care suntem capabili, pentru ca victoria care ne-a costat atât de scump să nu fie numai un miraj. Viitorul liniştit al copiilor noştri, depinde în primul rând de siguranţa cu care vom şti să-i apărăm în ceasul acesta. De aceea ziua de mâne este mai hotărâtoare chiar decât zilele critice ale războiului. Fie ca în această nouă formă de luptă pentru care ne trebuie acelaşi spirit de consolidare sfântă şi de disciplină naţională, Franţa să se arate tot atât de hotărâtă ca şi în timpul războiului. Ce consolidare a prestigiului său, va eşi din chiar rezultatele ce am putea obţine! ... Pe când scriem acestea ne gândim la gloria scriitorilor şi savanţilor ilustri cari au inobilat'o şi la splendoarea vecinic reînoită a cugetătorilor şi artiştilor ei, cari au ridicat'o în ochii lumii. Pentru această lume, Franţa este leagănul strălucitor al Libertăţii, pământul cruciadelor pentru ideal şi justiţie, ţara spiritului plin de graţie, a gustului şi a cumpănirii, — calităţi minunate pe care străinii, chiar cei care nu ne simpatizează rasa, le ghicesc sub defectele noastre aparente. Tot Franţa este însă şi pământul de unde au pornit creaţiile spiritului care au îmbogăţit omenirea. Cu câtă emoţie am constatat acest prestigiu al cugetării franceze, ascultând într'una din acele seri pe d. Brătianu, primul ministru al României, care la un prânz dat în onoarea sa, ne-a spus cu tot farmecul gravităţii sale simple şi fine, primele sale impresiuni de adolescent cu privire la ţara noastră, — cuvinte care e bine să le facem cunoscute nu numai fiindcă venind dela un asemenea om au valoarea unei mărturisiri preţioase, dar fiindcă ele ne arată în acelaşi timp ceeace reprezentă Franţa eri pentru imaginaţiunile din afară, precum şi ce poate şi trebuie să reprezinte mâne. Cu un zâmbet încântător şi chiar cu puţină duioşie, d. Brătianu şi'a evocat anii copilăriei când alături de tatăl său, — nestrămutat pretin al Franţei, — distracţia lui cea mai plăcută erà să răsfoiască ziarele noastre ilustrate şi să ne cetească cărţile. După romanele d-nei de Ségur şi ale lui Jules Verne, cetea poemele lui Victor Hugo, Lamartine, Musset si Vigny. Tinărul român de pe malu-

rile Dunării, acărui pasiune literară erà strâns legată cu o educaţie ştiinţifică, ne cunoştea oamenii noştri mari, peripeţiile existenţei lor, originalitatea seducătoare a operei lor, strălucirea şi binefacerile descoperirilor lor, în sfârşit toată bogăţia şi activitatea cugetării franţuzeşti. De departe chiar, el erà orbit de toate acestea. Franţa învinsă, desmembrată şi nevindecată de rănile ei, vedea Germania îmbătată de norocul ei, profitând de triumful armatelor sale ca să să impună în ochii lumii şi să-i smulgă admiraţia filosofiei şi cugetării sale. Cu toate aceste, cu toate că această înfrângere ne-ar fi putut discreditâ, ţara noastră rămasă pentru tinereţa studioasă, graţie marilor noştri oameni, tot ţara cugetării suverane, unde tinerii europeni de calitatea morală şi intelectuală a d-lui Brătianu veneau cu sufletul recules de adevăraţi pelerini. Şi acum ce prestigiu pentru Franţa când alături de strălucirea neştirbită a ştiinţii şi literaturei, îşi adăugă şi reînvierea prestigiului ei militar, acum când din nou forţa este în serviciul dreptului şi nu mai poate întunecă frumuseţa. Nu depinde decât de noi şi de nestrămutata noastră muncă, ca această epocă să fie pe terenul intelectual una din cele mai mari epoci ale vieţii franceze şi ca tineretul tuturor ţărilor, impresionat de imensa muncă creatoare dela noi, să sosească în Franţa în aceeaşi stare sufletească după cum acum 35 de ani sosea d. Ion Brătianu. Exprimându-şi sentimentele pe care le-a simţit acest pretin al Franţei, d-sa ne-a vorbit atât de frumos de geniul lui Victor Hugo, de întinderea lui asupra omenirii, de strălucirea de care este iluminată ţara noastră, că ascultându-i cuvintele sale elocvente ne-am regăsit propriile noastre cugetări, propriile noastre amintiri, propriile noastre emoţiuni. Ce plăcere şi ce mândrie să asculţi vorbindu-să astfel de ţara noastră, cu acea sinceritate profundă al cărei accent nu înşeală... Asemenea şi pentru cei umili lucrători ai cugetării ale căror sforţări nu s'au perdut în viaţa colectivă a naţiunii ce plăcere să constaţi că cugetarea franceză formează un tot care luminează omenirea. Discursul d-lui Ion Brătianu cu toată simplitatea cu care a fost rostit, rămâne cel mai mişcător din toate câte le-a fost dat să le audă sufletele franceze."

27 Mart/9 April 1919.

Astăzi s'a serbat prima aniversară a Unirii Basarabiei cu România în întreaga ţară, prin oficierea de Te-Deum, la care au luat parte toate autorităţile şi un numeros public, precum şi toate şcoalele, ţinându-să discursuri şi organizându-să în multe părţi festivaluri.

După informaţiunile sosite în Bucureşti, în armata americană care s'a luptat în Franţa au fost şi 38,000 de soldaţi români din Ardeal, dintre cari 11,000 au căzut pe câmpul de onoare sub drapelul instelat al Statelor-Unite. Aceşti Români cari s'au oferit de bună voie pentru ca să apere cauza Dreptu-

lui şi a Justiţiei, precum şi pentru a grăbi eliberarea fraţilor lor din tirania Monarhiei Austro-Ungare, sunt fiii Românilor din Transilvania pe cari jugul unguresc i-a silit să să expatrieze şi cari, refugiindu-să în ţara tuturor libertăţilor, au fundat în Statele: Cleveland, Ohio şi până în Far-West o mare şi înfloritoare colonie românească.

28 Mart/10 April 1919.

Primul ministru al României, d. *Ion I. C. Brătianu,* a fost sărbătorit la Paris de către *Uniunea marilor asociaţiuni franceze.* La această sărbătorire d. *Louis Barthou,* fostul prim-ministru al Franţei, a vorbit despre acţiunea reprezentantului nostru în chestiunea naţională în modul următor: „D-voastră aţi înţeles nerăbdarea noastră. Ştieaţi care erà situaţia ţării. In consiliul de coroană, când Regele, luând drept pretext un tratat pe care-l ignoraţi, cerea ca ţara d-voastră să să angajeze cu Germania, aţi declarat că aceasta nu o veţi primi, că România nu putea să să bată contra Franţei. Eraţi în tradiţiile familiei d-voastre. Tatăl d-voastră spunea lui Bismark, atunci când ţara d-voastră erà obligată să contracteze o alianţă cu Germania: „In adâncul sufletului său, România păstrează toate simpatiile sale, toată admiraţia şi toată iubirea pentru Franţa". Eraţi în tradiţia familiei d-voastre, spunând că România nu poate purtà armele contra noastră, dar traduceţi şi propriile d-voastre sentimente atunci când spuneţi că România va purtà armele alături de noi. De multă vreme Germanii vă denunţau. Când pretinii noştrii dela *Revue Hebdomadaire* s'au dus la 1914 în România ca să ducă acolo cuvântul francez, guvernul german s'a neliniştit. Eraţi în acel moment preşedinte al consiliului şi ţin să reamintesc în cinstea d-voastre un articol din *Frankfurter Zeitung* în care să spunea: „Aceste conferinţe sunt politică mascată, sunt politică ce are tendinţe franceze, deoarece d. Brătianu, preşedintele consiliului, nu-şi ascunde sentimentele de simpatie faţă de Franţa." Nădăjduiaţi, desigur, în interesul ţării d-voastre şi în urmărirea unui ideal comun de pace, că veţi purtà armele alături de noi." Vorbind despre intervenţia României în răsboiu, d. Barthou a continuat astfel: „Ai intervenit în răsboiu, asta va fi vecinica d-tale cinste. E primejdios, uneori, scumpul meu preşedinte al consiliului, să-mi faceţi confidenţe, de oarece mi să întâmplă să le repet. De altfel nu le repet în interesul aceluia care mi le-a făcut. Imi spuneaţi eri, făcând aluzie la câteva modeste lucrări, pe cari le-am publicat, că aţi fi voit să fiţi istoric. Cum v'aţi înşelat asupra destinelor d-voastre, dar v'aţi înşelat în mod fericit! E ceva mai bun decât a scrie istoria, este a o face. D-voastră aţi făcut istoria. V'aţi înscris prin hotărârea pe care aţi luat'o în 1914, în rândul celor mai mari slujitori ai ţării d-voastră. Sunteţi un şef, ştiţi să vorbiţi, aţi dovedit'o; ştiţi să faceţi, o dovediţi adesea; ştiţi să ob-

servaţi; ştiţi să reflectaţi, aveţi calităţi de hotărâre şi în acelaşi timp calităţi de dezinteresare".

29 Mart/11 April 1919.

Abia acum încep să să cunoască în toată realitatea momentele de penibilă şi chinuitoare, dar în totul binemeritată, stare sufletească, în care Kaizerul Wilhelm II, primul criminal al politicei mondiale, s'a decis să abzică. Tragedia dela Spaa va rămânea cel mai remarcabil episod al militarismului prusac îngenunchiat. Abzicerea lui Wilhelm a fost urmată de câteva documente care abia acum încep a ieşi la iveală. Dintre acestea ziarul pangermanist *Deutsche Zeitung* publică unul, care este o scrisoare trimisă fiului său la 11 Noembre anul trecut. In această scrisoare Wilhelm scrie Kronprinţului că Hindenburg nu-i mai garantează siguranţa persoanei sale la Cartierul General, întru cât nu mai avea siguranţa trupelor. „M'am decis după o grea frământare să părăsesc armata şi să plec în Olanda", scrie Wilhelm fiului său încheiându-şi astfel răvaşul de adio: „Al tău tată copleşit de durere". Kronprinţul la rândul său s'a făcut şi el un panegiric politic ne care, sub forma unei scrisori, l'a trimis lui Hindenburg.

31 Mart/13 April 1919.

Escelenta revistă *Lectura pentru toţi* a d-lui profesor Eugen Lovinescu, a publicat în No. 3 un articol semnat de M. S. Regina Maria, întitulat: „Femeile noastre în războiu". Cum nimenea n'ar fi putut arătă mai bine şi mai duios rolul femeei române în tot timpul cruntului războiu, cred că fac o plăcere deosebită cetitoarelor mele reproducând acest articol în întregime.

„Şi voi, femeilor, aţi avut partea voastră în timpul războiului. Dela întâiul ceas al mobilizării şi voi aţi răspuns la chemarea ţării tot aşa de vitejeşte ca şi ostaşii. Voi n'aţi plecat să înfruntaţi gloanţele, dar cu bărbăţie aţi trimis pe soţii voştri, pe fiii şi fraţii voştri ca să dea ochi cu moartea. Fără murmur aţi primit jertfa şi aţi văzut pe cei mai scumpi şi mai deaproape cum pornesc din mijlocul vostru cu lumina entuziasmului în ochi şi cu cântecul pe buze, i-aţi văzut cum pornesc ca mulţi din ei să nu se mai întoarcă. Fără jelire aţi îndurat scurgerea lunilor şi anilor de tăcere şi de despărţire şi aţi trăit fără nici o veste dela ai voştri şi fără nici un cuvânt ca să vă întărească credinţa. Şi oriunde am mers v'am găsit neclintite, răbdătoare şi credincioase menirii voastre. In noaptea lungă a durerilor trecute văd chipurile voastre luminând ca nişte candele dealungul drumului întunecat. In împrejurări neînchipuit de potrivnice v'am văzut făcând sforţări eroice, pururea dând o mână de ajutor; nici o privelişte nu vă înspăimântă, nici o datorie nu vi să părea prea umilă şi nici o primejdie prea mare. V'am văzut strecurându-vă dela un pat la altul, şoptind cuvinte de îmbărbă-

tare, punând mânile voastre gingaşe pe frunţile înfierbântate şi stând de veghe la căpătâiul muribunzilor. V'am văzut în sălile de operaţie, stăpânindu-vă ca să nu vă înfioraţi, v'am văzut spălând şi legând rănile cele mai groaznice, fără slăbiciune şi cu singura grije de a ajută pe cei ce sufereau. Am văzut cum feţele voastre erau palide de prea mare încordare şi cum asupra voastră începeau să să vadă semnele multor nopţi de veghe şi de hrană neîndestulătoare. Am văzut cum bărbaţi voinici, slăbiţi de suferinţă, vă urmăreau cu ochii lor înfundaţi ca pe îngerii mântuitori. Pe mulţi i-am văzut tăinuindu-şi durerea inimilor voastre şi alinându-şi chinurile de gingăşia mânilor voastre. Şi în sătele pustiite de lupte v'am văzut pe voi care eraţi departe de căminurile voastre, v'am văzut în mijlocul celor sermani, îmbărbătând pe cei cari nu mai găseau decât casele dărâmate şi ruine aceea ce odată fusese mândria lor. V'am văzut îngrijind de orfani, sprijinind pe bătrâni, ajutând pe bietele femei aiurite să prindă iarăşi la loc rămăşiţele la cari să întoarseră. Unele din voi au evacuat pe răniţii din spitale sub focul duşmanului şi în mijlocul bombelor de aeroplane aruncate asupra capetelor voastre. Pe altele le ştiu că au petrecut doi ani într'un tren, îndeplinind o muncă grea şi aspră, pe cari numai inimile tari puteau s'o facă. Să iei răniţii căzuţi în tranşeie şi să rămâi zile întregi prin gările neîntrerupt bombardate; să nu te plângi când frigul înghiaţă apa pe degetele tale, sau când vagoanele erau ca un cuptor de căldura soarelui."

„Aceasta erà viaţa voastră; aţi împărtăşit toate asprimile cu ostaşii şi aţi îndurat ca şi ei foamea, setea şi lipsa. Plină de admiraţie îmi aduc aminte de acelea care, tăcute, au rămas credincioase posturilor, neînfrânte de nici o greutate, de nici o sforţare, neobosite şi întotdeauna cu zâmbetul pe buze, ca măicuţele dintr'o mănăstire care au jurat să slujească Domnului. Şi voi, femeilor, care n'aţi putut să urmaţi pe cei dragi, voi care aţi rămas sub jugul duşmanului, cât de mare a fost curagiul vostru şi cât de neclintită credinţa voastră. Voi n'aţi fost numai surori de caritate, ci aţi fost şi rezistenţa împotriva cotropitorului, făclia patriotismului, pe care aţi ţinut'o sus în mânile voastre, aţi ţinut'o mereu aprinsă în mijlocul tuturor vânturilor potrivnice care cercau s'o stângă. Cu toate umilirile şi atrocităţile duşmanului voi n'aţi părăsit pe cei rămaşi în mânile lui. Aţi sărit în ajutorul prizonierilor noştri şi aţi luptat pentru drepturile lor. Prin zăpadă şi prin noroaie vă duceaţi pe jos până la lagărele lor, le îndulceaţi lipsurile, îi îmbărbătaţi şi întăreaţi iubirea de ţară şi de tron în inimile lor greu încercate. Voi aţi sperat când totul părea fără speranţă, aţi tăcut de multeori, însă niciodată nu v'aţi îndoit de biruinţa noastră. Despărţite de cei dragi, fără veşti dela cei mai deaproape ai voştri, îngrijorate de soarta ţării, îngropate în mormântul tăcerii, împânzite numai de ştiri mincinoase, de svonuri de spaimă, voi nu v'aţi perdut cumpătul, ci aţi rămas credincioase datoriei voastre".

„Cu drag aşi aminti pe cele care au murit, ca toate generaţiile să le pomenească numele, ca chipurile lor să rămână veci-nic săpate în mintea noastră ca ale sfintelor. Astăzi însă nu pot vorbi despre toate. Insă un nume îmi vine mereu pe buze, numele *Julietei Antonescu*. A murit alături de mine şi a murit în slujba Reginei ţării. O soră de caritate fără asemănare în mijlocul răniţilor şi bolnavilor, când luptele au încetat nu ş'a căutat odihna atât de mult meritată, ci a început să umble din sat în sat şi să împartă haine şi hrană şi să îngrijească de cei sermani, necruţându-şi sănătatea ei gingaşe. Săracii îi să închinau ca unei sfinte, când o vedeau totdeauna cu zimbetul pe buze. Când, într'un sat depărtat în munţi, moartea a răpit'o, sătenii s'au rugat să le fie îngăduit s'o înmormânteze ca pe ostaşi, acolo unde a căzut. Şi numele *Ecaterinei Teodoroiu**), fata vitează dela Jiu, care a luptat cu puşca şi baioneta şi ş'a apărat satul, unde doi din fraţii ei căzuseră ucişi, nu poate să fie uitat. Rănită greu, a zăcut multe luni într'un spital, dar când s'a însănătoşit a plecat din nou pe front şi la un atac a căzut în fruntea plutonului. Numele ei va fi cântat în cântecile cele mai dragi ale războiului nostru".

„Şi voi, femeile satelor, care aţi avut de îndurat o soartă atât de aspră şi atât de tristă, de multe ori am păşit în casele voastre umile, m'am apropiat de inimile voastre şi am vorbit cu voi despre cei plecaţi şi despre cei care erau să nu să mai întoarcă. Ingrijorarea erà întipărită pe feţele voastre, ochii voştri erau adânciţi şi rătăcitori, spatele vostru încovoiat de poveri, căci acum voi faceţi şi munca celor plecaţi. Nici odată n'am auzit o plângere de pe buzele voastre. Când povesteaţi despre cei în primejdie, vă întorceaţi cu faţa spre sfânta icoană din colţul casei voastre şi cu mânile tremurătoare făceaţi semnul crucii. „Trei de ai mei au plecat pe front, doi au căzut, însă dacă aşi avea zece feciori i-aşi dà pe toţi; cu sânge de viteji să sfinţeşte pământul pe care îl ară ... Dumnezeu iartă păcatele celor morţi". Aşa mi-a vorbit o mamă bătrână dela care am auzit şi alte cuvinte, cari erau atât de eroice pe cât erau de simple. „Dumnezeu ne-a dat mulţi ani de pace şi belşug, Acum s'au tulburat vremurile, soarele nu poate să lumineze deapururea şi ... Dumnezeu ştie mai bine". Şi alte cuvinte care au rămas în inima mea ca florile. Vecinic răbdătoare şi vecinic jertfite, smerite femei, sunteţi vrednice de cea mai înaltă admiraţiune pentru soarta voastră. Tăria voastră, iubirea voastră, puterea voastră de renunţare, au întărit pe ostaşii noştri ca să ţină pept duşmanului. Voi n'aţi întrebat nici odată cât va fi de lungă încercarea, ci liniştite aţi luat asupra voastră povara dusă până în ziua războiului de bărbaţii voştri. Dimineaţa la răsăritul soarelui şi sara la apus, înainte de a merge la odihnă, voi căutaţi mereu cărările să vedeţi dacă nu să întoarce unul dintre cei plecaţi."

---

*) Vezi ziua: **28 Aug./10 Sept. 1917.**

„Așa sunt femeile țării mele. Femeia bogată în vestmântul de soră de caritate, părăsind gâteala de odinioară, fără nici una din obișnuințele zilelor de belșug, la patul răniților și muribunzilor, veghind și dând toată iubirea ei pentru alinarea suferințelor și slujind patriei cu credință și jertfă. Și femeia satelor, la sfârșitul unei zile de muncă, cu mâna la ochi, privind pe drum și așteptând, așteptând în fiecare zi pe unul care poate nu să va mai întoarce..."

14 April 1919.

Cu începere de astăzi *vechiul călindar iulian* a fost înlocuit prin decret-lege cu *călindarul gregorian:* așa că ziua de *1-iu April* a devenit *14 April,* rămânând calendarul vechiu valabil numai pentru biserică și sărbătorile vor fi ținute după el, ca și în trecut.

15 April 1919.

De mai multe zile principele moștenitor A. S. R. Carol să află în Ardeal, unde întâmpină o primire din cele mai călduroase și plină de entuziasm din partea fraților noștri. Prin această călătorie, așa de mult dorită de Ardeleni, și care să poate numi *triumfală,* Prințul Carol a afirmat, după cum zice d. N. Iorga, că acolo suntem și că acolo rămânem, chiar și dacă numai singurele energii ale neamului românesc ar stà în sprijinul unui drept sfânt.

La gara din *Brașov* a fost întâmpinat de autoritățile militare și civile, în frunte cu prefectul *Dr. Baiulescu* și de o enormă mulțime de popor din oraș și jur. Dela gară, însoțit de un cortegiu impozant, cu *junii* călări, în costumele lor cusute în fir și fluturi de aur, Prințul s'a dus în Piață, unde a fost întâmpinat de corurile școlare și de aclamațiunile mulțimii. In fața popotei garnizoanei, comandantul regimentului de infanterie local prezintă pe ofițeri. A urmat banchetul la care a toastat prefectul și comandantul regimentului, la cari a răspuns A. S. R. spunând că e fericit că pășește pe pământul Brașovului, în care a petrecut unele din cele mai frumoase clipe ale copilăriei; laudă bravura eroilor flăcăi ai țării Bârsei din regimentul 2 din Brașov și închină în sănătatea și prosperitatea orașului. După banchet, Prințul a vizitat biserica Sf. Nicolae, apoi ducându-să la cimitirul din apropiere, a vizitat mormântul bardului național *Andreiu Mureșanu,* la vederea căruia a esclamat: „Cât de modest este mormântul acestui mare patriot și neobosit luptător!" De aci s'a dus pe platoul de exerciții, unde a trecut în revistă trupele.

Din Brașov A. S. R. a mers la *Făgăraș,* unde a fost întâmpinat la gară de mai multe mii de Români, în frunte cu ministrul *Dr. Aurel Vlad,* venit din Sibiiu anume pentru aceasta, care i-a urat bun sosit în numele Consiliului Dirigent și a poporului român din Ardeal, salutându-l ca pe reprezentantul Dinastiei ro-

mâne sub a cărei conducere dreaptă s'a întrupat România Mare. A. S. a răspuns cu cuvinte calde şi frumoase, mulţumind pentru primirea ce îi s'a făcut pe pământul istoric al lui Radu Negru. De faţă erau toate autorităţile administrative şi bisericeşti, în frunte cu prefectul, Dr. *Octavian Vasu*. Mulţimea cu un entuziasm ne mai pomenit a făcut A. S. Regale ovaţiuni şi manifestaţiuni de bucurie.

La *Sibiiu* principele moştenitor a fost salutat de toţi membri Consiliului Dirigent, în frunte cu *Dr. Iuliu Maniu*, preşedintele, de autorităţile civile şi militare şi de o mulţime imensă, din oraş şi satele vecine. La cuvintele de bună venire rostite de d. Maniu, Prinţul a răspuns prin cuvinte patriotice, amintind că vine pentru a treia oară în această veche capitală a Transilvaniei, însă pentru prima dată de când Ardealul a devenit ţară liberă românească. Este mândru că a venit pe un pământ românesc, pentru care are o dragoste nemărginită. Dela gară Moştenitorul Tronului s'a dus la Catedrală, unde s'a oficiat solemn un Te-Deum, după care a luat parte la banchetul oferit de generalul *Moşoiu*. La toastul pronunţat de acesta, Prinţul a spus cât este de fericit că a fost primul dintre membri familiei regale, care a vizitat pământul sfânt al Ardealului eliberat şi toastează pentru eroicii soldaţi români, mulţumită cărora să datoreşte această eliberare. La ora 5 a avut loc recepţiunile. Entuziasmul poporului eră ne mai văzut. La banchetul dat în sala cea mare dela Otelul *Unicum*, după toastul generalului *Boeriu*, A. S. R. a răspuns astfel: „Astăzi retrăesc ziua de cea mai adâncă emoţiune pentru toţi Românii din cuprinsul României Mari. Nu voiu uită niciodată clipa măreaţă din ziua acea frumoasă de primăvară, când cel d'intâiu contingent de Ardeleni a depus jurământul de fidelitate în mânile Suveranului. Atunci a încolţit în sufletul meu gândul şi credinţa tare că graniţele cele vechi nu mai există. Astăzi când am văzut pe toţi Românii sub arme gândul de atunci mi s'a întărit. Ridic paharul în onoarea diviziilor româneşti şi simt cum vibrează deopotrivă acelaşi suflet ferbinte."

Din Sibiiu Prinţul Carol a plecat însoţit de d-nii Maniu, Aurel Vlad şi Silviu Dragomir spre *Sebeş*. Pe drum îi s'a făcut ovaţiuni entuziaste. La Sebeş, primirea a luat proporţii măreţe. Cam 10,000 de oameni erau adunaţi dealungul drumului şi în piaţa oraşului. Primarul a rostit cuvinte de bunăvenire, oferind un frumos buchet de flori. Principele moştenitor a răspuns adânc mişcat mulţumind pentru omagiile prezentate. La *Podul Mureşului* deasemenea aşteptă sosirea sa o mare mulţime de oameni.

In *Alba Iulia*, în piaţa cea mare istorică A. S. R. a fost întâmpinat de mult popor. Primarul oraşului, *Dr. Camil Velican*, vorbind a arătat că dela 1599, întâia oară un prinţ român întrând în această cetate sfântă întruchipează realizarea visului naţional. A. S. răspunde că a venit adânc emoţionat în acest

oraş de trei ori sfinţit. Intâia oară pirn cucerirea de către viteazul Voevod Mihaiu, apoi prin suferinţele eroilor ce şʼau jertfit aci viaţa şi a treia oară prin declararea de alipire a poporului român din Ardeal, Banat şi Ungaria. După primire Prinţul a vizitat cetatea şi a inspectat trupele nou formate. Apoi şʼa continuat drumul spre mica noastră Romă.

In *Blaj* primirea a fost deosebit de călduroasă. La întrarea în oraş Prinţul a trecut prin o poartă triumfală. La intrarea în Mănăstire întreg clerul aşteptă îmbrăcat în odăjdii, în frunte cu Episcopul Orăzii Mari, *Dr. Dumitru Radu*, care a urat bun sosit înaltului oaspe. In cuvântarea sa, episcopul a arătat importanţa orăşelului dela împreunarea celor două Târnave, atât din punct de vedere cultural cât şi din punct de vedere naţional. Te-Deumul oficiat pe urmă a dat ocazie numeroasei pături de intelectuali să să prezinte în corpore spre a cere revărsarea harului Dumnezeiesc asupra Moştenitorului Tronului. După serbarea din biserică, A. S. R. a primit defilarea instituţiunilor culturale, reuniunilor şi comunelor învecinate, cari au venit să-şi depună omagiile. Condus de episcopul Radu şi de vicariul *Dr. Vasile Suciu*, a vizitat aşezămintele culturale ale Blajului: liceul, internatul de băeţi, seminarul, şcoala de fete. Sara îi sʼa oferit un banchet în Palatul Mitropolitan; a toastat episcopul Radu în onoarea Prinţului, evocând amintirea vremurilor când între aceleaşi ziduri ale Castelului din Blaj, principele Ardealului *Apafi* umilise pe un vrednic Mitropolit din Bălgrad (Alba-Iulia). Cum sʼa schimbat vremurile! Sʼau dus cei de un cuget cu ei şi astăzi nouă ni sʼa făcut cea mai deplină dreptate. Când în acelaş locaş al Mitropolitului din Blaj ne este dat să adăpostim pe cel dʼintâi Principe Moştenitor al României întregite. „Mitropolia noastră, zice episcopul, vă aduce cele mai supuse omagii rugând pe bunul Dumnezeu să vă aducă din nou în mijlocul nostru şi bucuria ne va fi deplină.” A. S. R. răspunzând a spus următoarele: „La cuvintele atât de calde şi atât de emoţionante ce mi le-aţi rostit în faţa Catedralei, mi-am simţit sufletul aşa de impresionat, încât nʼaşi fi putut dà nici un răspuns. Am intrat în sfântul Altar pentru a mulţumi lui Dumnezeu că ne-a hărăzit această frumoasă zi. Ştiu că episcopii al căror chip îl văd aci, toţi au fost luptători aprigi şi strejeri ai neamului nostru; ei au câştigat Blajului dreptul să rămână în veci cel mai sfânt şi cel mai înalt focar de cultură al României întregite. Inchin paharul în amintirea falnicilor luptători din trecut şi pentru înflorirea celor de azi şi celor de mâne.” In ziua următoare A. S. R. a plecat; studenţimea din Blaj şi întreg publicul românesc i-a făcut şi astădată cordon dealungul străzilor. Prinţul a câştigat pe dea'ntregul dragostea Blăjenilor, lăsând în inimile tuturor cea mai frumoasă amintire.

Drumul până la Orăştie a fost o adevărată sărbătoare. Toate satele prin cari a trecut i-a făcut înaltului oaspe cea mai

călduroasă primire, întâmpinându-l cu aclamaţiuni nesfârşite pline de mare însufleţire. Cu deosebire la *Vinţul-de-jos*, în vechiul cerc electoral al preşedintelui Consiliului Dirigent, primirea a fost emoţionantă. Oprindu-să automobilul sub arcul de triumf, preotul comunii i-a prezentat omagiile, iar fetele în minunate costume naţionale i-au oferit buchete de flori.

La ora 10 a. m. Prinţul a intrat în *Orăştie*, unde a fost aşteptat de o escortă de călăreţi, cari l'au condus până în oraş. Aci prefectul judeţului, *Dr. Vasinca*, l'a salutat de bunăsosire. In piaţă, unde a fost ridicat un măreţ arc de triumf, primarul oraşului *Dr. Boca* a prezentat pânea şi sarea tradiţionale. Din partea domnişoarelor îi s'au oferit mai multe buchete de flori, cari i-au acoperit automobilul. Un cor bine condus a intonat imnul regal însoţit de aclamaţiunile furtunoase ale imensei mulţimi. Apoi Prinţul s'a dus spre platoul dela marginea oraşului, unde a inspectat trupele regimentului local de infanterie. Soldaţii s'au prezentat în mod admirabil. După ce a privit aproape două ore exerciţiile trupelor, soldaţii au format careu în jurul A. S. R. care le-a vorbit îndemnându-i să păstreze virtuţile moştenite din bătrâni. La ora 1 ofiţerii au oferit un banchet, la care au servit 12 domnişoare îmbrăcate în splendide costume naţionale româneşti. După toastul comandantului regimentului, a vorbit Prinţul moştenitor arătând partea de moştenire pe care o avem dela strămoşii noştri *Daci*. Acei oşteni mândri şi viteji, care au preferit să moară decât să-şi vadă libertatea strivită. Şcoalele din Orăştie şi comunele din jur au defilat pe dinaintea sa şi A. S. R. a putut ceti de pe feţele lor mândre *vechea Orăştie dacică;* apoi Principele cu suita au părăsit oraşul în cele mai călduroase ovaţiuni.

Sara la ora 6 a sosit la *Săliştе*, unde primirea a fost tot aşa de entuziastă şi înălţătoare. A vorbit primarul, apoi protopopul *Dr. Lupaş*, care a arătat importanţa culturală a acestei comune curat româneşti. Prinţul a mulţumit emoţionat şi după aceea a vizitat biserica şi şcoala, fiind întâmpinat pretutindeni cu ovaţiuni entuziaste. Din Săliştе s'a reîntors la *Sibiiu*, unde a azistat la concertul festiv aranjat în onoarea sa, cu care ocazie publicul azistent a făcut o frumoasă manifestaţie de simpatie pentru Prinţ şi întreaga casă domnitoare.

Cu privire la călătoria triumfală a Prinţului moştenitor în Ardeal, ziarul *Renaşterea Română* din Sibiiu, scrie: „Din pruncia cea mai fragedă şi până în zilele noastre să desprinde din istoria poporului românesc un fapt puţin obicinuit la restul popoarelor: necesitatea sufletească imperioasă şi ireductibilă de a avea un *domnitor*. N'a fost epocă în viaţa poporului nostru, oriunde l'ar fi aruncat soarta, să nu simtă nevoia de a avea un păstor în frunte, pe care împodobindu-l cu toate cele mai alese calităţi, să-l adore. In această privinţă noi, cei de această parte a Carpaţilor, am ajuns proverbiali şi aproape de râsul lumii.

Am fost înşelaţi de Habsburgi în fel şi chip, am fost eludaţi faţă de Maghiari şi faţă de alţii, am fost trimişi în foc, am murit pentru domnitorii, cari ne-au plătit cu ingratitudine vădită, şi totuşi, până acum vr'o zece, două zeci de ani nu ezităm a ne legà speranţele de *„drăguţul de Impărat"*. Prin munca ascunsă a misterioaselor celule cerebrale, din tată în fiu să moştenise la noi şi devenise tradiţie sfântă, — afară de cultul limbei, poate cea mai sfântă, — de a te închinà Măriei Sale şi a-l scuzà pentru nedreptăţi învederate, aruncând vina deapururi pe sfetnici. Devenise pentru noi o noţiune ideală *„Măria Sa"*, legată de cele mai subtile fibre ale eului nostru, până ce în sfârşit lumina vie a speranţei reale ne-a şters din suflet chipul Vienei egoiste şi haine şi ne-a sădit mai adânc în piept icoana *Dinastiei Naţionale* de astădată. Şi gloria pe care ne plăcea s'o făurim în jurul Tronului de astădată este aicea, şi mintea noastră abia o poate cuprinde, aşa de neasemnănată este strălucirea ei. Ca o floare minunată trăită artificial şi trăită doar din imaginaţii factice, ajuns în bătaia fericitoare a soarelui adevărat şi nemijlocit, sentimentul nostru dinastic să va deschide şi prin bogăţia lui va uimi chiar şi pe cei către cari să îndreaptă. Căci nu este Român pe toată întinderea acestor meleaguri stropite cu sânge aşa de mult, cu sânge românesc, care să nu ştie cât şi ce a făcut Dinastia pentru noi Ardelenii. Ştim prea bine că fără perseveranţa dârză şi înţelepciunea prevăzătoare a Regelui şi stăruinţa minunată a Reginei noi am fi poate tot robi astăzi. De aceea înăscutul sentiment dinastic, întărit prin recunoştinţa conştiinţii şi fără margini a desrobiţilor, să îndreaptă cu umilită ardoare spre Tronul românesc. Astfel bucuria cu care a fost întâmpinat Principele moştenitor al României Mari, de puţinul popor care a putut aflà de sosirea neprevăzută a Coconului domnesc, arată setea cu care aşteptăm în mijlocul nostru pe Regele Erou şi pe diplomatul de frunte al României Mari, pe M. S. Regină. Il aşteptăm cu nerăbdarea bolnavului vindecat de crancenă boală, care închinare vrea să aducă binefăcătorului şi cu elanul unei spontaneităţi sublime vrea să-şi aştearnă viaţa la picioarele celor cari i-au făcut'o demnă de trăit. Şi, până atunci, până în ziua de supremă sărbătoare, dela mic la mare, legământ sfânt să facem ca vitejia şi patriotismul Regelui pildă să ne fie în toate ale noastre, iar dragostea de ţară a Reginei să nu fie mai presus de a noastră. Astfel le vom împlini voinţa şi ajungevom să avem parte de dragostea lor! Acestea am dorit să le ştie Fiul regesc care petrece în mijlocul nostru şi să le ducă cu el la picioarele Tronului: omagiul şi nepermurita dragoste a poporului prin El eliberat din suferinţă şi care al Lui vrea să fie pe veci cu neclintită credinţă şi capabil de cele mai înalte jertfe."

Iar ziarul oficios al Consiliului Dirigent *Patria*, tot din Sibiiu, scrie astfel: „Reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române au fost conduşi de P. S. S. Episcopul *Cristea*. Aici s'a petrecut o

scenă emoţionantă, când Prinţul Carol în răspunsul său a accentuat că a fost adânc pătruns de însemnătatea momentului şi mişcat până la lacrimi când a intrat azi în Catedrala din Sibiiu, când parcă toţi cari am fost prezenţi am chemat pe Dumnezeu de mărturie la realizarea visului nostru secular. „*Unitatea naţională este pe vecie înfăptuită, după cum vecinic este Dumnezeu, care ne-a ajutat s'o înfăptuim.*" Cei prezenţi au rămas adânc impresionaţi, în ochii multora au apărut lacrimile, ca o dovadă sinceră, dar strălucită, de nemărginita bucurie de care au fost cuprinşi auzind pe Moştenitorul Tronului grăind aceste cuvinte. — Reprezentanţii Bisericii greco-catolice române au fost conduşi de către d. protopop *Togan*, căruia răspunzându-i Prinţul a spus că ştie cât are să mulţumească neamul românesc bărbaţilor de înaltă erudiţie culturală ai Bisericii greco-catolice."

17 April 1919.

Academia Română a primit dela Societatea regală de literatură din Londra următoarea scrisoare: „Domnului Preşedinte al Academiei Române. Aflarea luptei eroice pe care patria d-voastre o poartă de un timp aşa de îndelungat în faţa unor ne mai pilduite dificultăţi, deşteaptă nu numai admiraţie în inimile tuturor Englezilor, dar şi hotărârea de aşi aduce aminte de sacrificiile României la încheierea socotelei finale. Noi, Direcţiunea Societăţii regale de literatură, ce are scopul de a înlesni o înţelegere temeinică între popoare, simţim dorinţa de a vă aduce asigurarea că, pe lângă sforţările armatelor noastre, s'au organizat şi alte forţe demne pentru a îndreptă victoria finală spre acelea idealuri de drept şi libertate a naţiunilor pentru cari România şa vărsat sângele şi şa jertfit avutul. Şi mai mult decât atâta. Cunoscând situaţia particulară a poporului român, ca o rasă deosebită în ceeace priveşte limba şi caracterul, printre vecinii agresivi şi nesiguri, simţim o datorie mare să veghem ca aspiraţia sa spre o desvoltare intelectuală deosebită să fie îndeplinită. E dorinţa noastră de a contribui la acest scop sfânt în marginile puterilor noastre şi nu ne lipsesc planurile prin cari sperăm că, în scurt timp, s'ar putea realizà scopul nostru comun. Suntem mişcaţi şi admirăm eroismul patriei voastre în lupta ei inegală. Când momentul încercărilor celor amare va fi trecut, vom fi gata să lucrăm cu voi împreună la realizarea acelor nobile idealuri pentru care aţi făcut sacrificii atât de nemărginite."

La această frumoasă scrisoare Academia noastră a răspuns astfel: „Din cauză că o mare parte a României a fost ocupată timp de doi ani de armate duşmane şi că, chiar în urma liberării teritoriului, dezorganizarea în care să găsea patria noastră erà aşa de mare, încât mai nici un serviciu public nu funcţionà în mod normal, scrisoarea dela 22 Februar 1918, ce aţi binevoit a

ne trimite a parvenit Academiei Române cu întârziere de aproape un an. Recunoașterea marilor sacrificii ce patria noastră a făcut, simpatia pe care onorata Societate regală de literatură o exprimă pentru mult încercatul nostru popor și asigurarea ce ne dă că, înlăuntrul puterilor sale, va căutà să susțină drepturile României când să va încheià socoteala finală, este pentru noi o mare mângăiere și o mare încuragiare. In aceste zile când tocmai să discută socoteala popoarelor, nu ne îndoim că cuvântul onoratei Societăți regale de literatură va atârnà greu în cumpănă pentru noi, în Areopagul ce hotărește forma viitoare a lumii. Academia Română este măgulită și fericită să vadă că o corporație așa de ilustră ca Societatea regală de literatură se interesează de poporul român, acărui unitate culturală o reprezintă instituțiunea noastră de peste jumătate de secol. Membri Academiei Române sunt mari admiratori ai poporului englez și a operelor sale intelectuale în toate domeniile științelor și literaturii. Marii autori englezi s'au considerat la noi ca auturi nu numai ai unui popor, ci a omenirii întregi și ne sunt așa de familiari ca ai noștri proprii. Academia Română mulțumește încă odată Societății regale de literatură pentru încurajarea și speranțele ce-i dă și îi exprimă cea mai profundă recunoștință."

20 April 1901.

Astăzi este întâia zi de Paști, ziua Invierii Mântuitorului nostru, pe care o serbează în acest an întreaga omenire creștină în același timp. Pentru noi Românii, Paștile de acum sunt primele pe care le serbează toți fiii neamului nostru împreună, într'un singur popor și într'un singur Stat, și pentru aceasta Paștile din acest an sunt deosebit de frumoase, de o frumseță unică pentru toate inimile românești. Dintr'un capăt până la celalalt al marei noastre împărății, pe malurile Tisei, ale Mureșului, ale Crișurilor, ca și pe malurile Oltului, ale Siretului, ale Prutului, ale Nistrului și ale Mării Negre; pe cele două povârnișuri ale falnicilor noștri Carpați, cari sunt leagănul rasei noastre, în pădurile dese și adânci de pe vârfurile și văile lor, precum și în câmpiile întinse și mănoase din vale; pe toată această mare întindere a României Mari, una din cele mai frumoase țări de pe suprafața pământului, cu râurile, cu pădurile, cu câmpiile și cu munții săi, și mai cu seamă cu ponorul său, același în privința limbei, îmbrăcămintei și moravurilor, peste tot locul, la Miază-Noapte, la Miază-Zi, la Răsărit și la Apus, ziua de azi, dumineca Invierii lui Isus Christos este și dumineca sfântă a Invierii neamului nostru, dumineca sfântă a Unirii noastre într'un singur tot, mare și frumos! Astăzi tot Românul, când va ciocni oul roșu și va zice *Christos a înviat*, să va gândi în același timp la Basarabia, la Bucovina și la Ardeal, la toți frații noștri de peste Prut și la cei de peste munți; precum și cei de pe acolo cu

toţii să vor gândi la fraţii lor din vechiul Regat, şi astfel pe tot pământul românesc să vor întinde, să vor încrucişà şi să vor topi toate acestea gânduri într'o mare pânză nevăzută şi sufletul românesc va simţi unitatea sa nemuritoare, acea unitate pe care veacuri de despărţire şi de apăsare n'au fost în stare s'o sdrobească, şi care unitate, astăzi pentru întâia oară, va simţi bucuria triumfală de a fi liberă. Neamul românesc sărbătoreşte astăzi adevărata Inviere prin libertate, dreptate şi reforme mântuitoare, privind cu încredere viitorul, mândru de chemarea sa istorică şi cu credinţa tare că va reuşi prin propriile lui puteri şi însuşiri să răspundă cu vrednicie menirei sale ca popor de ordine, cultură şi civilizaţie.

21 April 1919

Astăzi, a 2-a zi de Paşti, la ora 10 a. m. Augusta noastră Suverană, Regina Maria, strălucita apărătoare a dreptului nostru în Apus, s'a întors la Bucureşti biruitoare. Lume multă a eşit întru întâmpinarea ei, făcându-i ovaţiuni cu un entuziasm indescriptibil.

22 April 1919.

Cu ocazia acestor sfinte sărbători, d. *Maniu*, preşedintele Consiliului Dirigent din Ardeal, a trimis M. S. Regelui o telegramă de felicitare la care Suveranul a răspuns astfel: „Din adâncul sufletului vă zic: *adevărat c'a înviat!* Mulţumindu-vă pentru urările de sfintele sărbători ce-mi aduceţi cu atâta căldură, sunt fericit că trupele mele au putut aduce prin înaintarea lor ca cel mai frumos dar de Paşti linişte şi ordine în multe sate atât de greu încercate. Fiul meu s'a întors din Ardeal cu amintiri neuitate. Din partea Mea mulţumesc din inimă tuturor pentru frumoasa şi călduroasa primire ce îi s'a făcut. A fost foarte mulţumit de frumoasa ţinută a regimentelor nou formate, care prin conlucrare cu vechile regimente din regat, vor făuri un inel de oţel în lanţul Unirii. Vă urez la toţi sărbători fericite!"

Comandantul trupelor din Transilvania a adresat soldaţilor următorul ordin de zi: „Ostaşi ai armatei din Ardeal! Luând pildă creştinească dela Domnul Isus Christos, astăzi, voi vă supuneţi cu seninătate la jertfe pentru fraţii voştri, pentru dreptatea cauzei Neamului nostru. După cum Mântuitorul, după toate suferinţele la care a fost supus, a înviat mai măreţ şi învăţătura sa înţeleaptă trăieşte şi va trăi veacuri încă, tot astfel greutăţile prin care treceţi voi astăzi vor spori faima neamului de Român, iar strângerea întregii suflări româneşti într'un singur mănunchiu şi liniştea ce o daţi fraţilor noştri asupriţi de pe pământul sfânt al Ardealului, vă va atrage binecuvântarea lui Dumnezeu şi a urmaşilor copiilor voştri. Ostaşi ai armatei din Ardeal! Profit de prilejul sfintei sărbători a Invierii Mân-

tuitorului şi mulţumindu-vă pentru avântul cu care v'aţi aruncat asupra duşmanului, vă zic la toţi creştinescul: *Christos a înviat!*"

28 April 1919.

Sunt mai multe zile decând brava noastră armată a luat ofensiva împotriva armatei şi a bandelor ungureşti, care jefuiau şi omorau pe fraţii noştri de dincolo de nenorocita linie de demarcaţie. Ea îşi face datoria în cel mai strălucit mod, bătând şi alungând vrăjmaşul prin lupte crâncene. Soldaţii noştrii luptă cu acea vitejie, care a creat armatei române o faimă neperitoare, iar ofiţerii mor ca eroi în fruntea unităţilor pe cari le comandă şi le duc la isbândă, şi între aceştia primul loc îl ocupă Colonelul *Constantin Paulian*. Acest brav colonel în săptămâna patimilor, vineri spre sâmbătă, când oastea noastră trecea vijelioasă spre locurile încă nesmulse din ghiarele bestiei ungureşti, într'o luptă dârză şi sângeroasă, a căzut cu cinste în fruntea însufleţitei lui brigăzi de vânători.*) Comunicatele oficiale anunţă zilnic o victorioasă înaintare. La *Oradia-Mare*, la *Sătmar* fâlfăie biruitor tricolorul român, iar armata lui Béla Kun este asvârlită dincolo de Tisa.

Cu privire la strălucitele succese ale armatei noastre, ziarul *Neue Freie Presse* din Viena, publică o corespondenţă din Budapesta, din care reproduc numai începutul: „In şedinţa consiliului de soldaţi şi lucrători revoluţionari din Budapesta, comisarul poporului la externe, Béla Kun, a declarat că ofensiva română, judecând după simptomele ce să arată, a reuşit şi Sătmarul a căzut. In urma succesului armatei române, în această localitate domneşte iarăşi burghezia. Trupele române stau în faţa porţilor Oradiei-Mari, unde în scurtă vreme va reînvia din nou regimul capitalismului exploatator. O parte, o infimă parte a trupelor noastre s'a apărat luptând până la ultima picătură de sânge. O altă parte ş'a părăsit poziţiile, unităţile desfăcându-să. O singură mângăiere pentru noi e Debreţinul. Aci muncitorimea a înfrânt contra-revoluţia. La Bekes-Csaba situaţia de asemenea e rea. Şi acolo o parte din trupe s'au disolvat; cealaltă parte mai rezistă încă. Românii atacă pretutindeni cu forţe superioare, cu arme mai bune, cu muniţiuni mai perfecţionate decât ale tinerii armate a Statului proletar recent."

30 April 1919.

Ziarul *Patria* din Sibiiu descrie întrarea triumfală a armatei române în *Oradia-Mare* astfel: „Tunurile bubuiau asur-

*) Colonelul Paulian mai fusese greu rănit la braţul şi piciorul stâng în timpul aprigelor lupte din Valea Oituziului, pe când să găsea tot în fruntea unităţii lui de vânători.

zitor, împrăştiind moartea în rândurile risipite ale duşmanului, care fugea speriat din faţa dorobanţilor. In oraş enervare mare; diferite svonuri circulă, anume că bandele roşii să apropie de oraş, că forţe mari inimice vin în marş forţat spre a să ciocni cu trupele române. Acestea toate făceau ca populaţia să treacă prin nişte clipe îngrijitoare. Autorităţile şi o parte din populaţie să refugiase spre partea de unde să aşteptau trupele române. „Mai au 3 chilometri" anunţau nişte stafete trimise în grabă. De odată un nor de praf şi un automobil îşi făcu apariţia. In el era un general. Cine să fie? Mii de braţe să ridicară aclamând pe viteazul general, care înfruntând orice pericol, pentru a dà şi mai mare impuls armatei sale, să avântase înnainte de a fi ajuns armata în oraş spre a vesti populaţiunii că *mântuirea a sosit. Un general, un general,* strigà mulţimea în extaz de admiraţie, faţă de acest erou. Cine să fie? Mii de braţe să ridicară aclamând pe viteazul general şi instinctiv din mii de glasuri a răsunat strigătul: *Trăiască generalul Moşoiu,* eroul nostru naţional. *Ura* ... şi văzduhul să cutremurà de mii de strigăte de bucurie. Toată lumea plângea. Teama de bandele roşii dispăruse; erà de ajuns că pentru un moment să găsea eroul marei naţiuni în mijlocul lor, pentru ca să nu să mai teamă de nimic. Nu-l văzuseră până atunci, cei din Oradia-Mare, dar sufletele lor le spuneau că numai el trebue să fie, numai el simbolul desrobirii naţiei româneşti. De patru luni, zi şi noapte îl aşteptau; de patru luni, decând păşind biruitor în Ardeal, numele lui erà pomenit ca numele unui zeu salvator şi acum iată-l, a sosit ... Ce impunător! Din ochii lui de vultur, isbucnesc flacări de ură încontra duşmanului de veacuri. E în picioare, în automobil. Deodată o ploaie de flori îl acoperă în aclamaţiile mulţimii. Erà poporul care îşi dà prinosul său de veneraţie armatei româneşti. Erà sărbătoarea triumfală, a celui mai mare erou, în cele mai sfinte clipe ale neamului. Automobilul nu mai poate înaintà. Mulţimea creşte şi un ocean de capete, Români, Unguri, toate naţionalităţile oraşului aclamă pe viteaz. Deodată apare o delegaţie în cap cu primarul oraşului, care oferă pâne şi sare învingătorului, — salutându-l în aplauzele tuturor, aducându-i cuvinte de o înălţătoare laudă şi de divinizare. Toţi plâng. Sunt lacrimi de bucurie, de bucuria cea mare ce ţ'o dă înfăptuirea unui măreţ vis. „Aţi fost aşteptat, domnule general!" ... şi vorbitorul isbucni în lacrimi. „Să ne trăieşti; acuma putem muri cu toţii, că am văzut înfăptuit cel mai frumos vis al vieţii noastre, am văzut pe fiul Ardealului, pe Dumnezeul nostru, întrând triumfător! Sfidând moartea ca să ne salveze pe noi." Uralele nu mai conteneau. Erà un delier ... Tăcere ... Tăcere ... Generalul cu lacrimi de fericire în ochi vorbeşte: „Cetăţeni! Armata conştientă de îndatoririle sale, a luptat cu cel mai mare spirit de sacrificiu pentru a salvà pentru totdeauna pe fraţii săi, cari erau terorizaţi şi măcelăriţi de

către bandele bolşeviste ale guvernului unguresc. Cu toate că am ocupat acest oraş şi acestea ţinuturi cu puterea armelor, totuşi noi Românii, credincioşi sentimentelor şi idealurilor noastre, vă întindem la toţi mâna de frate, îndemnându-vă ca cu cugetul curat, să deveniţi cetăţeni credincioşi ai marelui nostru Rege, salvatorul neamului nostru, acela care s'a sacrificat pentru fericirea poporului român este marele nostru Rege Ferdinand I şi Augusta sa soţie M. S. Regina Maria. Gândul nostru al tuturora să să îndrepteze către familia noastră regală şi toţi într'un glas să strigăm: Trăiască viteazul între viteji M. S. Regele Ferdinand, Impăratul tuturor Românilor! Trăiască prea mărita noastră Impărătească M. S. Regina Maria! Trăiască A. S. R. viteazul principe moştenitor al Tronului, A. S. R. Prinţul Carol! Trăiască Dinastia Română! Trăiască marii noştri bărbaţi conducători!"... Urale sguduiră pământul şi deodată ca prin minune un cor format în pripă intonează imnul regal român, care este cântat de mii de voci. Măreţia momentului nu să poate descrie. Un ura străbate văzduhul şi capul coloanelor trupelor româneşti apare în piaţa oraşului, defilând în faţa domnului general. Strada să umple cu un covor de flori peste care calcă mândrii şi frumoşii dorobanţi, pe când tunurile bubuie împroşcând moartea în duşmanul care fuge îngrozit de atâta măreţie. I-a fost dat armatei române, le-a fost dat ostaşilor ţărani ai Regelui Ferdinand să defileze, întrând în Oradia-Mare, pe un drum deaproape un chilometru acoperit cu flori. Aproape nouă batalioane au intrat în Oradia-Mare. Soldaţii defilând în faţa domnului general, n'au mai putut ţine privirile lor înainte din cauza valurilor de flori, care să revărsau de pretutindeni asupra capetelor lor. Erà sărbătoarea soldatului român. El să ridică deasupra tuturor celor prezenţi, într'o apoteoză, care făcea să coboare capul, în semn de veneraţie, nu numai vlăstarele româneşti din aceste părţi, dar însuşi străinii şi în deosebi Ungurii. Ca un amănunt care poate oglindi în întregime şi simpatia populaţiei şi respectul pe care l'a impus soldatul român străinilor, amintim că atunci când trec soldaţii pe stradă, chiar izolaţi, locuitorii es în stradă şi îi salută cu admiraţie."

Domnii miniştri *Maniu* şi *Romul Boilă* ţinând să viziteze frontul, pentru a felicità brava armată română şi pe viteazul general Moşoiu, comandantul grupului de Nord, în ziua de 25 April au sosit la *Dej*. La masa intimă oferită de comandament în cinstea distinşilor oaspeţi, au fost întâmpinaţi de generalul *Moşoiu*, însoţit de bravul său şef de stat-major Lt. Colonelul *A. Negulescu*, de sub-şeful de stat-major Maiorul *Nic. Pălăngeanu*, Maiorul *Aurel Focşăneanu*, Locotenentul-adjutant *Popescu*, precum şi de d. *Dr. Teodor Mihali*, preşedintele Sfatului naţional şi prefectul judeţului, împreună cu o parte din şefii autorităţilor oraşului. D. Maniu, ridicând un pahar de vin

în sănătatea generalului Moşoiu şi a armatei române, a spus următoarele: „Domnule General! Am sosit pe front să vă aduc bucuria cea mare ce am simţit'o noi Consiliul Dirigent şi întreg poporul, în urma strălucitelor fapte de arme ce aţi săvârşit. Victoria d-v. faţă de Unguri, pe lângă însemnătatea ei ca victorie militară, care va rămânea neştearsă în istoria poporului nostru, are şi o altă însemnătate morală. Până acum Ungurii au susţinut că dacă au fost învinşi în acest războiu, au fost învinşi de Europa întreagă, nu de armata română, care nici n'ar fi îndrăznit să să bată cu ei. D-voastră, domnule general, aţi dovedit lumii întregi că chiar atunci când armata română luptă numai cu o singură mână, cealaltă mână fiind întrebuinţată pe alt front, ea a putut sdrobi armata ungurească. Atunci când va avea amândouă mânile libere, atunci ea e capabilă să să lupte cu zeci de armate, mai superioare decât a poporului maghiar. Recunoştinţa întregului popor faţă de d-voastră, viteazul conducător al armatei glorioase, este aşa de mare încât nu pot s'o arăt prin cuvinte. D-voastră, domnule general, veţi rămânea vecinic scris în istorie printre cei mai mari eroi ai neamului nostru. Ridic acest pahar în sănătatea victoriosului general şi în sănătatea marei oştiri române, mândria noastră!" — D. general Moşoiu a răspuns astfel: „Domnule Ministru, vă mulţumesc pentru cuvintele elogioase, adresate prin mine armatei de Nord. De când am sosit în Ardeal şi am început să lucrez cu Consiliul Dirigent, v'am spus să aveţi încredere în armata română şi am prevăzut dezastrul militar de astăzi al Ungurilor. Armata este expresia voinţii poporului. V'am spus de atunci că armata română e gata şi că aşteaptă numai porunca ca să pornească spre victorie sigură. Cu această credinţă nestrămutată am lucrat timp de aproape cinci luni, pentru desăvârşirea pregătirei zilei de astăzi. Rezultatul îl aveţi în faţă. In aceste zile de mândrie pentru poporul nostru, un singur gând trebuie să ne însufleţească. Să ridicăm cât mai sus moralul armatei noastre, care este singurul sprijin al neamului nostru. Nespus de fericit sunt în aceste momente, când pot să vă salut în mijlocul nostru pe d-voastră, expresia întrupată a întregului popor din Ardeal. Să trăiţi domnule Ministru. Trăiască conducătorii acestui popor. Trăiască România Mare!" — D. Mihali să adresează d-lui Maniu şi generalului Moşoiu astfel: „Iubite pretine! Domnule General! Domnilor! Trăim timpuri mari. Decând a sosit în mijlocul nostru viteazul între viteji, generalul Moşoiu, plaiurile noastre sunt într'o continuă sărbătoare. Toată lumea la Sibiiu, după cum mi-a declarat şi d. Maniu şi d. Boilă, a fost consternată la plecarea marelui general. Noi de pe plaiurile noastre ne simţim mândri să-l avem în mijlocul nostru pe marele erou naţional. Mare, fiindcă măreţe sunt faptele d-voastre, domnule general. V'am urmărit activitatea d-voastră timp de cinci luni, rămânând în extaz de admi-

rație față de calitățile d-voastră superioare. V'am însoțit în Oradia-Mare și ce am simțit, când zeci de mii de oameni vă aclamă ca pe un zeu, nu să poate descrie. Au fost cele mai frumoase momente ale vieții mele și de acum pot zice: Doamne sunt fericit că am văzut visul vieții mele îndeplinit." Apoi adresându-să d-lui Maniu, continuă astfel: „Frate Maniule, fericirea ce o simt astăzi văzându-te pe tine în mijlocul nostru nu să poate grăi prin vorbe. Am în fața mea două lumini ale neamului nostru, una ești tu și cealaltă e bravul general Moșoiu. Datoria noastră este ca pe tine, alesul acestui popor, să te ajutăm și orice bun român este dator ați dà toată puterea de muncă spre a te ajutà să desăvârșești ceeace s'a câștigat cu armele de către bravii ostași români. Datoria ta este să tai în carne vie, pentru triumful dreptății. Să dispară chestiunile de invidie personală. Să murim cu toții pentru recunoașterea meritelor și ridicarea oamenilor cari s'au sacrificat pentru acest neam. Să nu permitem la noi, ca să să ridice pe laurii câștigați de alții, acei cari n'au nici un merit. Acestea spunându-ți-le și încredințându-te încă odată de tot sprijinul nostru, ridic paharul meu de vin în sănătatea ta și a marelui general zicându-ți: bine ai venit la noi!" — D. Maniu a răspuns astfel: „Iubite Mihali, Domnule General, Domnilor! Mă simt adânc atins de frumoasele cuvinte spuse de pretinul meu Mihali. El nu este numai pretinul meu, ci este tovarășul de luptă politică dusă contra Ungurilor. Regretatul nostru Badea Gheorghe Pop de Băseşti, ducându-să dintre noi, lui Mihali i-a revenit președinția Sfatului Național, sfătuitorul și ajutorul lui Badea Gheorghe. Sacrificiile lui Mihali pentru cauza neamului nostru nu să pot descrie. El a fost și este o pildă a generațiilor viitoare. El nu e numai președintele Partidului Național, pentru a dà o pildă cum trebuie să se muncească, el a primit slujba onorifică de prefect al acestui ținut. Salut în Mihali deci nu numai pe președintele Partidului Național, ci și pe slujbașul onorific, care a știut și acum să să jertfească pentru neamul său. Să trăiești frate Mihali, să-ți deie Dumnezeu viață îndelungată pentru fericirea neamului!"

Dela Dej, domnul Maniu, a plecat spre Careii-Mari, cu generalul Moșoiu, unde va vizità întreg ținutul luând toate măsurile de organizare administrativă.

1 Maiu 1919.

Pe cât de tristă a fost ziua de *1-iu Maiu 1917*, când trăiam sub înfrigorarea unui viitor necunoscut și numai cu credința neclintită în viitorul neamului nostru; pe cât de jalnică a fost ziua de *1-iu Maiu 1918*, când ne duceam zilele sub povara barbarei păci din București, impusă de cel mai crud vrăjmaș al omenirii; pe atât de veselă și înălțătoare este această zi frumoasă de primăvară din acest an. Cerul este senin, soarele stră-

luceşte în toată splendoarea lui; şi pare că natura a luat această înfăţişare sărbătorească pentru ca oamenii, în special Românii, plini de bucurie şi fericire, să petreacă *armindenul* cât să poate mai bine, la pădure, pe iarbă verde, cu carne de miel şi cu amărelul tradiţional sau pelinaşul, cum îl mai desmeardă unii, şi cu un taraf de lăutari alături!...

2 Maiu 1919.

M. S. Regina, întorcându-să din călătoria făcută la Paris şi Londra, a voit să-şi pună singură în curent poporul cu modul cum ş'a îndeplinit înalta sa misiune patriotică. Pentru aceasta a invitat la Palatul Cotroceni pe reprezentanţii ziarelor din Capitală, ca să povestească preţioasele sale impresiuni din rodnica sa călătorie. In palatul Cotroceni, ziariştii au regăsit aceeaşi fiinţă providenţială pe care în timpul celor doi ani din urmă au întâlnit'o vecinic pe front şi prin spitale. M. Sa a vorbit ziariştilor foarte emoţionată şi povestirea sa a fost lungă, evocatoare şi dătătoare de speranţe, iar frazele cu care M. Sa îşi împletià impresiile celor două luni de apostolat românesc, păreau ecoul unor zile şi mai îndepărtate, din care să degagià când hotărârea cu care ştiuse să îmbărbăteze pe luptători, când duioşia cu care ştiuse să mângâie pe răniţi.

Iată, după ziarul *Viitorul*, cele povestite de M. S. Regina: „Inainte de plecare am vrut să am cuvântul Regelui, pe care l'am întrebat dacă are încredere în modul cum voiu şti să-mi îndeplinesc misiunea. Şi Regele mi-a răspuns cu hotărâre: Da, am deplină încredere în tot ce vei face pentru cauza poporului nostru! — Am plecat atunci cu sufletul împăcat şi cu conştiinţa clară a marei sarcini ce luasem. Mărturisesc însă că dacă Regele mi-ar fi exprimat cea mai mică îndoială, eu n'aşi fi plecat. In tot ce am vorbit şi lucrat, n'am făcut decât să reprezint cauza românească şi să pregătesc înfăptuirea cât mai repede şi mai definitivă a idealului nostru. De prisos să vă mai spun că în zilele de grea cumpănă, atât Regele cât şi Eu, atât în Franţa cât şi în Anglia, n'am perdut nici odată curagiul, nici speranţa în ceeace odată şi odată trebuià să să întâmple. Am exprimat Aliaţilor noştri recunoştinţa poporului român pentru toate binefacerile victoriei comune, dar le-am spus în acelaşi timp că idealul pentru care am luptat şi ne-am jertfit cu toţii, are încă nevoie de sprijinul lor. Oamenii noştri politici ş'au luat ei însărcinarea să le explice cum şi ce fel. Eu n'am făcut în străinătate nici un fel de politică şi n'am fost decât „Mama ţării româneşti", care a cerut să ni să facă şi nouă dreptate la fel ca şi altora. Le-am spus că dacă România n'ar fi fost tradată, n'ar fi încetat lupta o singură clipă şi de câte ori i-am văzut înduioşându-să de suferinţele noastre trecute, le-am declarat că n'am venit să cerşesc milă pentru trecut, ci să cer ajutor pentru viitor. Am explicat ce ne lipseşte şi le-am descris

toate bogăţiile ţării noastre, care dacă în momentul de faţă sufere atât de mult, este numai din cauza dezorganizării produse de evenimentele trecute. I'am convins apoi că în viitor România le poate fi de mare ajutor, că grânele şi petrolul nostru sunt garanţii pe care nu le poate dà orice ţară, şi că ajutorul pe care îl cerem în momentul de faţă nu trebuie să ne fie precupeţit. — Francezii şi Englezii m'au ascultat cu o egală bunăvoinţă, cei d'intâiu cu entuziasm, cei de al doilea cu linişte. Pe unii şi pe alţii însă i-am convins deopotrivă. Franţa e ţara dragostei. Anglia e ţara pretiniei. Şi fiindcă cunoşteam foarte bine poporul englez, care pe lângă sentimentalism mai are şi mult simţ practic le-am spus: „Fiindcă Bulgarilor le-aţi arătat atâta pretinie în trecut, încercaţi de data asta să arătaţi aceeaşi pretinie şi Românilor... Vă asigur că va fi un capital bine plasat." Dintre toţi însă Americanii cred a fi cei mai caritabili. Este poporul gesturilor largi, cu care le place să uimească omenirea. Ei bine, Americanii îşi ţin totdeauna cuvântul. Un foarte bogat american mi-a propus chiar să fac o călătorie în Statele-Unite, asigurându-mă că în urma acestei călătorii România va fi provăzută gratuit timp de 21 ani... — Când am fost întrebată ce cred despre oamenii politici din România, am răspuns: pentru mine Brătianu, Tache Ionescu, generalul Averescu şi alţii, nu sunt în momentul de faţă oameni politici, ci simpli Români, cari trebuie să lucreze pentru înfăptuirea şi consolidarea României Mari, iar când mi s'a amintit de luptele politice dela noi, i-am făcut atenţi că aceleaşi lucruri să petrec la fel şi în ţara lor... In momentul de faţă orice om politic de valoare, trebuie să fie mai înainte de toate un mare patriot. Şi ca să vă probez cât este de adevărat lucrul acesta, vă voiu povesti următorul episod din timpul călătoriei mele. Găsindu-mă într'un cerc de personalităţi politice de diferite naţionalităţi, am întrebat, graţie cărui fapt prezenţa mea stârneşte atâta entuziasm?... Fiindcă sunt femeie, sau fiindcă sunt Regină?... Mi s'a răspuns atunci: „Nici pentru una, nici pentru alta, ci fiindcă ai venit în mijlocul nostru ca o democrată convinsă şi ca o mare patriotă... In momentul de faţă, calitatea de *patriot* este cel mai frumos titlu pe care o ţară îl poate da unui cetăţean al ei..." — M. Sa a mai spus că cu ocazia întrevederii sale cu Prinţul regent Alexandru al Serbiei s'a exprimat dorinţa ca pretinia dintre cele două ţări să dăinuiască în viitor ca şi în trecut. Dar pentru aceasta e necesar ca actualul conflict între noi şi Sârbi să să rezolve de comun acord şi spre mulţumirea deopotrivă şi a unora şi a altora. — La despărţire M. Sa a făcut elogiul acestei *a patra puteri* din Stat şi a scos în evidenţă rolul hotărâtor pe care presa trebuie să-l joace mai ales în momentele de faţă, când să pune pe tapet înfrăţirea tuturor claselor sociale. M. Sa a făcut chiar o graţioasă dojană regretând limbagiul violent pe care unii din confraţi îl întrebuinţează la adresa altora asupra

unor chestiuni cari în momentul de faţă n'ar trebui să-i preocupe decât în mod cu totul secundar."

4 Maiu 1919.

Brava noastră armată în urma unor victorii glorioase a respins pe Unguri până la Tisa şi în unele locuri a trecut chiar de acest fluviu. In 19 zile de luptă neîncetată, armata română a ocupat opt comitate, cu suprafaţă de 40,000 chilometri patraţi şi o populaţie de 2.800,000 de oameni, dintre cari 700.000 Români, aşezaţi în comitatele Bihor, Sălagiu, Satmar şi Arad; comitate ungureşti sunt: Cenad, Bichiş, Haidu şi Sabolţ. Numărul total al prizonierilor capturaţi de trupele noastre este de: 1,102 ofiţeri şi 7,818 soldaţi; s'au capturat 10 tunuri, 32 obuziere de diferite calibre, 2849 arme, 141 mitraliere şi mari cantităţi de materiale şi muniţiuni.

Acest succes strălucit de arme a fost sărbătorit astăzi în toată ţara cu un entuziasm fără seamăn. Pretutindenea au avut loc măreţe manifestaţiuni populare, la oraşe şi la sate. In oraşul nostru, în Buzău, primăria a chemat poporul la această sărbătoare prin următorul manifest, lipit peste tot locul: „Români! După doi ani de luptă şi de jertfe, alături de puternicii noştri Aliaţi, în care timp nu ne-a părăsit nici o clipă încrederea şi speranţa în atingerea idealului nostru naţional, am reuşit a ne vedea împlinit visul nostru secular: Unirea tuturor ţărilor române sub sceptrul marelui nostru Rege Ferdinand. Duşmanii cei mai înverşunaţi ai neamului nostru, Ungurii, au căutat printr'o ultimă încercare să ne răpească pentru a doua oară ceeace încă de acum câteva secole înfăptuise marele Voevod al neamului nostru, Mihaiu Viteazul. Datorită însă vitejiei nemărginite a glorioasei şi scumpei noastre armate, această ultimă încercare a duşmanilor seculari a fost spulberată şi fraţii noştri din Transilvania scăpaţi pentru totdeauna de nelegiuirile şi împilările lor. Comunicatul Marelui Cartier General anunţă că trupele române au ajuns la Tisa, hotarul natural şi istoric al ţării noastre. Acest fapt de o importanţă covârşitoare trebuie să fie sărbătorit de întreaga suflare românească, arătându-ne astfel admiraţia nemărginită pentru neîntrecutul avânt de care au dat dovadă ostaşii români. Vom aduce astfel omagiul sufletelor noastre armatei române, care după actele glorioase săvârşite în tot timpul războiului, dă astăzi din nou lumii dovadă de strălucitele sale virtuţi ostăşeşti şi de admirabilul său spirit de disciplină, luptând nu numai pentru îndeplinirea drepturilor noastre imprescriptibile, dar apărând şi restul lumii civilizate de încercările anarhice, care o ameninţă. Români! este o datorie sfântă pentru toţi de a veni astăzi, duminecă 4 Maiu, cu mic cu mare, să sărbătorim pe fraţii şi copiii noştri, cari cu arma în mână şi cu sacrificiul vieţii lor înscriu astăzi o nouă pagină de glorie în istoria neamului nostru. Pentru preamărirea ace-

stui eveniment, care este o adevărată sărbătoare națională, un serviciu religios să va oficià în Catedrala Sf. Episcopii, la orele 10 a. m., după care va urmà o manifestație patriotică. La ora 3 p. m. elevii tuturor școalelor din oraș, vor sărbători această zi de înălțare sufletească în parcul Crângului, iar seara să va face o retragere cu torțe."

6 Maiu 1919.

Astăzi marele pretin al României, generalul *Berthelot*, a plecat pentru a doua oră și definitiv, misiunea sa fiind îndeplinită. Despărțirea a fost duioasă și generalul a promis că va mai vizità iubita noastră țară. Inainte de plecare guvernul nostru a dat în onoarea sa un banchet în localul Ministerului de externe, în ziua de 4 Maiu, iar la 5 Maiu îi s'a dat un prânz în Palatul regal dela Cotroceni, cu care ocazie M. S. Regele a rostit următorul toast: „Pentru a doua oră în cursul celor trei ani din urmă trebuie să ne despărțim de un scump pretin pe care eràm deprinși să-l considerăm ca pe unul dintre ai noștri. Când, în 1918, ne-ați părăsit, România treceà prin cele mai crude încercări, pe care o soartă rea îi le rezervase așa de nedrept. Nouă, acelora cari rămâneam ni să părea că luați cu d-voastră o bună parte din nădejdile noastre și din puterea noastră de rezistență, și, cu toate acestea, credința să sălășluià în inimile noastre, strângându-ne mâna erà ca și cum am fi jurat răsbunare, un jurământ cu atât mai sacru, cu cât n'avea de loc nevoie de cuvinte. Adânci ne erau părerile de rău, dar cu atât mai mare ne fu bucuria atunci când alături de noi întrați ca învingători în Bucureștii liberați de trupele aliate victorioase. De atunci aveam sentimentul că d-voastră, domnule general, și noi, Românii, suntem nedespărțiți și suntem astfel chiar dacă soarta așează sute de mile între noi. Dar chiar părăsindu-ne, rămâneți totuși printre noi, în inimile noastre recunoscătoare. România și, înainte de toate oastea mea nu va putea uità niciodată că dacă a putut rezistà unui dușman de atâtea ori superior, dacă a putut birui la Mărăști și Mărășești, aceste două nume glorioase sunt legate nedespărțit de numele generalului francez, care i-a condus cu atâta știință instrucția și i-a pregătit victoria. Părăsindu-ne astăzi, când mulțumită aceleeași armate, am împlinit visul de atâtea veacuri, adânca noastră recunoștință vă întovărășește, și în mâhnirea naostră de a vă vedea plecând, e amestecată ca o mângâiere siguranța că întorcându-vă în Franța, marea și frumoasa voastră țară, așa de scumpă Românilor, veți spune Francezilor că România merită cu adevărat toată dragostea pe care o soră mai mare a dăruit'o surorii mai mici. Dar vă veți mai întoarce și, nădăjduesc, chiar adesea, căci zicătoarea românească e prea adevărată: „Dâmbovița, apă dulce, cine-o bea nu să mai duce." Și acum să ridicăm paharele noastre în sănătatea generalului Berthelot."

8 Maiu 1919.

M. S. Regele a trimis Președintelui Republicii franceze următoarea telegramă: „La întoarcerea în București, Regina Mi-a împărtășit primirea care îi s'a făcut de d-voastră, de guvernul francez și de populația pariziană. Ea a rămas foarte viu atinsă și Mi-a spus cât a fost de adânc impresionată de acest spectacol admirabil al Franței victorioase. După ce a vizitat regiunile devastate în mod atât de barbar de inimicul nostru comun, Ea să simte legată mai strâns de Franța, ca și Mine și poporul Meu, cari am încercat aceleași suferinți. Din partea Mea, țin a Vă mulțumi, domnule președinte, pentru aceste mărturii de simpatie. Ele îmi sunt deosebit de prețioase în momentul în care România, încunjurată de inimici, dar hotărâtă ași realizà, orice s'ar întâmplà, aspirațiile sale naționale, este obligată de a trage din nou sabia spre a apărà pe frații săi de rasă prigoniți în chip odios și pentru a răspinge în interesul său ca și în acela al tuturor Aliaților, anarhia amenințătoare."

D. Raymond Poincaré a răspuns astfel: „Mulțumesc Maiestății Voastre pentru telegrama Sa și pot să dau asigurarea că Franța a fost fermecată primind vizita Maiestății Sale Reginei. Vă adresez urările cele mai călduroase pentru deplina realizare a aspirațiunilor naționale ale României, căreia Franța îi păstrează și îi va păstrà o amintire credincioasă."

10 Maiu 1919.

Anul acesta *zece Maiu*, fiind primul în România Mare s'a serbat în toată țara cu entuziasm și deosebită solemnitate. In splendoarea unei zile de primăvară orașul Buzău a fost împodobit cu stindarde, ghirlande și flori, dându-i o înfățișare impunătoare și sărbătorească. La ora 10 și jumătate s'a oficiat în biserica episcopiei un serviciu divin, înălțându-să rugăciuni pentru odihna celor căzuți în războiul desrobirii întregului neam, de față fiind autoritățile civile și militare. După aceasta a urmat defilarea în fața Palatului comunal a școalelor primare, a seminarului, a școalei normale, a liceului și apoi a armatei, acărei ținută mândră și vioaie a impresionat adânc întreaga azistență. După defilare prefectul județului și generalul *Vernescu*, comandantul diviziei, au primit în minunatul salon al Palatului comunal, felicitările tuturor corporațiilor și instituțiunilor din localitate, după care s'a servit șampanie. La ora 3 p. m. au avut loc serbări populare la Crâng și seara o retragere cu torțe și muzica militară pe stradele principale, care s'a sfârșit pe la ora 10 printr'o mare horă a unirii pe piața din fața Palatului comunal.

Sărbătorirea acestei zile mari a luat proporții uriașe în toate țările surori alipite. In Ardeal, Basarabia și Bucovina, în

orașe și în sate, peste tot locul s'a serbat *zece Maiu* cu mare veselie și deosebit entuziasm.

11 Maiu 1919

In ziua de *Mercuri, 7 Maiu,* s'a făcut la *Versailles* remiterea tratatului preliminar de pace delegațiunii germane, în frunte cu contele *Brockdorff-Rantzau,* de către d. *Clemenceau* Preliminarele tratatului de pace croiesc Germaniei o nouă hartă politică; îi impun a recunoaște toate prefacerile politice din Europa și o desființează ca putere colonială. Germania a ajuns un Stat esclusiv continental. La apus pierde *Alsacia-Lorena,* cari revin Franței, libere de orice sarcini. Basinul *Saar,* cu minele de cărbuni, a căror proprietate trece asupra Franței, va fi pus sub un regim special, rămânând ca după 15 ani populația, prin plebiscit, să să rostească asupra regimului politic definitiv. Belgia își reià cantoanele valone: *Saint-Vithe, Eupen, Malmedy* și *Montjoie.* Regiunea din stânga Rinului, împreună cu capetele de pod *Colonia, Coblenza* și *Maianța,* va fi ocupată militărește timp de 15 ani, cu condiția de evacuare treptată la intervale de 5 ani, în caz când Germania va dovedi că execută cu fidelitate condițiunile tratatului. Aci regimul politic și administrativ, compatibil cu ocupația, rămâne german. In dreapta Rinului, pe o fășie de 50 chilometri, Germanii n'au voie să întreprindă nimic cu caracter militar. — Frontiera de nord să modifică astfel: provincia *Schleswig* își va hotărî soarta prin blebiscit. — La răsărit Germania sufere o amputație în favoarea *Poloniei.* După ce taie *colțul Sileziei,* cu populația slavă, noua linie de frontieră întră adânc în trupul Prusiei și ajunge la Baltică, lăsând astfel Poloniei acces la Mare. Danzigul, cu oarecare zonă împrejur, va fi oraș liber, scos de sub suveranitatea Germaniei. Prusia orientală este despărțită de restul țării prin accesul polonez la Baltică. Populația din marginea de sud a Prusiei orientale va hotărî prin plebiscit sub care suveranitate preferă să trăiască în viitor. — Prin clauze financiare, Germania este obligată să repare pagubele săvârșite prin agresiune, trebuind să plătească asupra sumei globale un acompt de *20 miliarde* de mărci până la 1 Maiu 1921. — Prin condițiile economice, Germania recunoaște tuturor Statelor aliate și asociate, *egalitatea de avantajii* în baza clauzei națiunii celei mai favorizate. — Armata Germaniei va fi numai de *100.000.* Nu va mai dispune de o *marină de răsboiu,* nefiind necesară în regimul de libertate al mărilor, așa cum îl concep Aliații. — Germania va recunoaște modificarea situațiunii internaționale a Belgiei, care prin desființarea neutralității își recapătă libertatea de mișcare în politica externă. Germania va recunoaște toate schimbările petrecute în Austro-Ungaria, în Bulgaria și în Turcia. — Germania *perde toate coloniile;* să lichidează toate averile germane din posesiunile depărtate, rămânând ca Statul german să-și despăgubească supușii

pentru capitalul investit. Coloniile din Oceanul Pacific să împart între Japonia şi Anglia; cele din Africa între Franţa şi Anglia. — Germania rămâne înafară de Liga Naţiunilor.

Acestea sunt pe scurt condiţiunile impuse Germaniei, care a rămas revoltată la cetirea lor, protestând până la cer contra nedreptăţii ce îi să aduce. Germanii găsesc o crimă de a face mai puţin decât au făcut ei faţă de noi, un popor mic, prin tratatul din Bucureşti şi prin care ni să luau Munţii cu bogăţiile lor şi cu amintirele istorice; ni să luă întreagă Dobrogea; ni se luă petrolul cu toate bogăţiile subpământene, după ce ni să consumase şi răpise vitele cornute, caii, oile, porcii, paserile domestice; ni să secvestră veniturile şi ni să pusese sub control chiar şi Banca Naţională; ni să impunea sarcina de a dà Germaniei pe meşteşugarii cei mai destoinici; ni să luà recoltele pământului cu preţurile impuse de ea; ni să luà venitul căilor ferate; ni să luà Dunărea cu şantierele şi toate porturile; ni să răpea totul lăsându-ne, după propria lor expresie, *numai ochii pentru a plânge.*

Germania n'are decât să pună pe două coloane textul tratatelor dela Bucureşti şi Brest-Litovsc, cu preliminariile păcii dela Versailles, să cumpănească după cum să cuvine condiţiunile impuse României şi Rusiei, cu cele pe care Aliaţii noştri le impun lor, şi să tragă singură concluziunile. Dacă Germania ar fi fost învingătoare şi în Apus, condiţiunile ei de pace ar fi fost cu mult mai aspre.

15 Maiu 1919.

Academia Română, după doi ani de întrerupere, a ţinut o şedinţă solemnă sub preşedinţia M. S. Regelui, având alături pe M. S. Regina şi Principele moştenitor Carol. Solemnitatea a avut un îndoit caracter: deschiderea sesiunii generale a Academiei şi participarea reprezentanţilor provinciilor române eliberate. In afară de membri. Academiei, au fost de faţă mulţi intelectuali şi public numeros.

M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare admirabilă: „Domnilor şi scumpi colegi. Evenimentele răsboinice ne-au împedecat să prăznuim aşa cum am fi dorit, în anul 1918, jubileul Academiei Române. O putem face azi, cu inima recunoscătoare, către Pronia Cerească, când visul atâtor generaţiuni de vrednici români s'a îndeplinit. Am venit dar, cu deosebită bucurie, în mijlocul d-voastre, împreună cu Regina şi Principele Moştenitor, ca după doi ani de lupte grele şi mari să reluăm firul însemnatelor preocupări de cultură ale Academiei Române, sărbătorind roadele unei activităţi de jumătate de secol. In lupta pentru Unirea tuturor Românilor, Academia Română ş'a avut partea importantă pe terenul cultural; de aceea isbânda ţării este şi isbânda ei. Când din imboldul lui N. Creţulescu şi alui C. A. Ro-

setti să puseră bazele Societţii literare, cu scopul de a să ocupă mai ales de limba şi literatura română, alegerea primilor membri ne arată gândul de înalt patriotism ce a călăuzit generaţia din 1866 care, bine încredinţată că numai pe baza unităţii de limbă şi cultură să poate clădi trainic în viitorul unei naţiuni, a reunit în cercul restrâns al viitoarei Academii pe bărbaţii luminaţi din toate ţinuturile româneşti şi astfel România Mare de astăzi îşi găsea de o jumătate de secol patria comună sub acoperişul tânărului aşezământ. Aruncând privirile asupra istoriei noastre, rămânem uimiţi cum neamul nostru a putut eşi biruitor din atâtea greutăţi, din atâtea primejdii, şi cum n'a fost înghiţit de prăpastia ce adeseori să deschidea în drumul lui. Cetind şi recitind poezia populară găsim cheia acestei extraordinare puteri de împotrivire. In doinele şi cântecile lui să oglindeşte toată durerea acestui popor, care cu atâta trudă s'a luptat cu vremurile întunecate ce stânjeneau sborul lui spre soare, dar în clipele de cele mai negre restrişte, tot din poezia populară trăgea nădejdea într'un viitor mai fericit; în ea găsea forţe noi cari îl îmbărbătau în lupte uriaşe pentru existenţă. In ea să putea ceti ca într'o carte deschisă, toată gândirea, toată simţirea, întreaga filosofie atât de simplă şi totodată atât de adâncă a unui popor care azi, ca plugar, trage brazda cea adâncă în ogorul său, punând în ea toată nădejdea anului, mâne, ca ostaş credincios Ţării şi Tronului, făcând scut din peptul său, luptă şi moare ca un erou, cu un zâmbet pe buze. I-am urmat la munca pacinică pe aceşti copii ai unui sol roditor şi am admirat răbdarea lor; i-am văzut în luptă şi am binecuvântat avântul lor; dar, când pe front am ascultat doinele lor, atunci în inima mea s'a înfipt încă mai mare convingerea nestrămutată că un popor care în toiul luptei îşi tălmăceşte cugetul şi simţirea în versuri, că un atare popor nu poate peri. Şi multe din aceste poezii, culese sub bubuitul tunului, sunt aşa de frumoase ca cugetare şi ca limbă, că merită să fie cunoscute mai pe larg. Academia Română, prin menirea ei, chemată să fie păzitorul credincios al limbii şi al culturii naţionale, în timpul întemeietorului Dinastiei, atât de strâns legată de institutul nostru ştiinţific, îşi închină toată munca pentru câştigarea neatârnării şi clădirii Regatului, sprijinită fiind în opera sa de o pleiadă de bărbaţi luminaţi, dintre cari un număr însemnat au fost podoaba acestei învăţate adunări. Dumnezeu a binecuvântat munca d-voastre atât de roditoare pe terenul istoric, ştiinţific şi literar. Seminţele aruncate cu credinţă şi dragoste în ogorul înţelenit al culturii, în curgere de jumătate de veac ş'au adus rodul insutit. Iar lupta pentru unitatea limbii ne-au condus, prin vitejia oastei române, la sfărâmarea graniţelor vitrege dintre fraţi şi la întregirea Statului Român în hotarele sale fireşti până la marginile graiului românesc. Doina

de jale a marelui poet Eminescu: Dela Nistru pân' la Tisa, tot Românul plânsu-mi-s'a" a vrut Domnul să să preschimbe în cântec de vitejie şi biruinţă. Au căzut lanţurile cari ne împedecau mersul liber, s'au prăbuşit hotarele care ne înăduşeau. Respira-vom în voie şi mai larg, după măsura întregului neam. Dar faţă de acest mare act istoric al realizării visului de unire naţională a tuturor Românilor în acelaş Stat şi datoriile noastre să sporesc într'o măsură neînchipuită. Cele mai grele probleme de organizare economică şi culturală ne stau înainte şi pentru a păşi la sănătoasa lor deslegare să cere mai presus de toate *unire* în cugete şi hotărâre la muncă fără răgaz a tuturor forţelor ce ne-au rămas în urma grelelor jertfe ale războiului. Nu mă îndoiesc că Academia Română, căreia i-a fost dat să lupte cu atâta spor în domeniul pacinic al culturii unitare române ne va dà şi în viitor pilda înălţătoare a unirii tuturor la muncă pentru trainica aşezare a României Nouă, pe care ne-a dăruit'o Dumnezeu."

Acesta este admirabilul discurs al iubitului nostru Rege, despre care d. *Iorga* zice că a fost: „scurt şi cuprinzător, cald şi reţinut, plin de siguranţa faptei îndeplinite, dar fără trufia rezultatului neaşteptat, şi care a reprezentat unul din cele mai fericite momente ale cuvântării româneşti, în care Suveranul, ale cărui discursuri şi altă dată s'au relevat prin frumuseţea lor, a ajuns un măestru. Perfect rostit, cu o accentuare impresionantă prin hotărârea ei, discursul Regelui a produs o mare emoţie, şi a fost cea mai demnă sărbătoare a unităţii naţionale, fericit îndeplinită, după atâta plâns fără mângâere, după atâta sânge fără ispăşire şi după atâta trudă fără răsplată, prin însuşi deciziunea, prin însuşi sacrificiul şi prin însuşi norocul meritat al domnescului cuvântător."

25 Maiu 1919.

In urma veştilor ce ne-au sosit în zilele din urmă dela Paris cu privire la Banat, pe care Aliaţii noştri, spre uimirea tuturor Românilor, vreau să-l împartă în două, dând Torontalul Sârbilor în contra tratatului nostru de alianţă din August 1916, semnat de toţi Aliaţii, un strigăt de durere şi de protestare în contra acestei nelegiuri, s'a ridicat dela o margine până la cealaltă a Ţării. Pentru aceasta s'au ţinut astăzi un mare număr de meetinguri în toată ţara; în: Bucureşti, Piteşti, Giurgiu, Călăraşi, Roşiorii de Vede, Roman, Fălticeni, Galaţi etc. precum şi în Bucovina şi Basarabia. In Capitală meetingul a luat proporţii uriaşe. Niciodată Adunarea naţională n'a fost mai demnă şi mai impunătoare, niciodată voinţa obştească a unui popor unitar de 14 milioane nu s'a exprimat mai limpede şi mai hotărât, decât cum s'a rostit astăzi poporul român în marile Adunări ţinute în sala şi în piaţa Teatrului naţional. Sala Tea-

trului a fost arhiplină. Afară pe piaţă, mulţimea care nu putuse intrà în sală, ascultà oratorii cari cuvântau de pe balconul Teatrului. Discursurile au fost ascultate cu mare însufleţire patriotică, în deosebi cuvântările Bănăţenilor, cari au exprimat durerea dar şi speranţa fraţilor din acest scump pământ românesc, au fost primite cu furtuni de aplauze şi ovaţiuni. După terminarea discursurilor s'au expediat patru telegrame celor 4 potenţaţi ai lumii dela Conferinţa din Paris, prin cari să cere să ni să deie Banatul întreg, care trebuie să fie al nostru şi întreg al nostru din toate punctele de vedere: etnic, istoric, geografic, economic şi strategic. După aceasta întreaga lume adunată a făcut o impunătoare manifestaţie pe străzile principale ale Capitalei.

29 Maiu 1919.

Astăzi s'au ţinut alte meetinguri de protestare în contra tendinţelor de ciuntire a Banatului la: Iaşi, Brăila, Focşani, Craiova, Ploeşti, Piatra-Neamţu, Râmnicul Vâlcii, Constanţa, Caracal, Buzău şi în alte oraşe. In oraşul Buzău, meetingul a fost organizat de Liga culturală şi corpul profesoral în sala Teatrului Moldavia. Oraşul este împodobit cu steaguri. De dimineaţă grupuri de orăşeni să îndreaptă spre Teatru. Sosesc pe rând membri Ligei, profesori, institutori, comercianţi, elevii liceului, ai şcoalei normale, apoi un mare număr de cetăţeni şi de doamne, fără deosebire de stare socială, veniţi cu toţii ca să protesteze contra nedreptăţii ce e pe cale să ni să facă la Congresul de pace. Sala teatrului este prea mică pentru a cuprinde pe toţi şi o mare parte sunt nevoiţi să steie pe stradă aşteptând sfârşitul întrunirii. Muzica militară întonează cântece naţionale. Un cor format din elevii şcoalei normale a intonat *Pe-al nostru steag e scris unire*, care a fost ascultat de adunare în picioare.

La ora 10, d. *Răşcanu*, profesor şi preşedintele Ligei culturale, declară adunarea deschisă, spunând că astăzi nu putem serbà unirea desăvârşită a tuturor Românilor, şi că această serbare este pentru un moment amânată din cauză că la Congresul de pace e vorba ca o parte din Banat să fie atribuită pe nedreptul Sârbilor. „V'am convocat, a zis d-sa, ca împreună, fără să ţinem seamă de vr'o deosebire politică dintre noi, să chibzuim ce trebuie să facem în această împrejurare." Au vorbit apoi d-nii: Emil P. Theodoru, G. Popescu, Petre Şerdinescu, Iustin Stănescu, Holban, C. N. Jitianu, după care a luat cuvântul cel ce scrie aceste însemnări, rostind următoarea cuvântare:

„Dela Tisa până la Nistru tot Românul să sbate de durere şi rămâne uluit când vede că în Capitala surorei noastre celei mai mari, Franţa, în Oraşul-Lumină, măritul Congres al Păcii universale, este pe cale de a comite una din cele mai mari nelegiuri, o nedreptate strigătoare la cer! Voi, fraţilor Români, ştiţi

cu toţii ceeace v'a adus aci şi inima voastră românească bate turburată văzând pe fraţii noştri Bănăţeni ameninţaţi de o nouă sclăvie, o sclăvie şi mai cumplită decât cea ungurească, sclăvia jugo-slavă, care în loc de milenară are să fie vecinică! Banatul, scumpul şi mândrul nostru Banat, sângerează şi geme în aceste clipe şi cu ochii în lacrimi să uită la fraţii lui desrobiţi şi întinde mâna spre România-Mare cerându-i ajutor! Poporul românesc este greu rănit în mândria lui naţională şi în spiritul său de dreptate, când vede că marii noştri Aliaţi par a nesocoti tratatul iscălit de ei în August 1916, pe baza căruia am întrat în acest cumplit războiu, luptând vitejeşte pentru cauza comună şi expunându-ne la nenorociri şi suferinţe fără seamăn. România a fost jefuită, prădată, dezorganizată; îi s'au distrus oraşe şi sate, fabrici şi uzine; îi s'au furat avuţiile şi îi s'au nimicit gospodăriile, şi este silită acum, ea care a hrănit pe alţii, să trăiască din caritatea americană. România este acum uitată şi nedreptăţită de cei pe cari i-a ajutat, îndurând toate suferinţele unui lung şi crâncen războiu, şi cei 800.000 de morţi ai ei nu-şi află răsplata deplină şi nu pot să-şi găsească odihna în glorioasele lor morminte, fiindcă dreptatea n'a încununat jertfa lor măreaţă! Vreau să ne fure Banatul, bogatul Banat, care cu mândrie s'a crezut întotdeauna ca cel mai românesc ţinut. Şi astăzi fraţii noştri de acolo spun cu fală că „pe lume Român ca Bănăţanul nu-i . . .!" Şi pe acest Banat, în partea lui cea mai bogată, vreau să ni-l răpească Sârbii, drept recunoştinţă şi răsplată pentru gestul nostru cavaleresc din 1913, când i-am scăpat din ghiara bulgărească şi le-am dăruit cu marinimie Tratatul din Bucureşti, împreună cu mult oropsiţii noştri fraţi macedoneni. Şi acum Aliaţii noştri, marii noştri Aliaţi, îşi calcă angajamentul luat şi caută să ne ştirbească graniţele hărăzite de Dumnezeu, să ne iee Tisa şi Dunărea, lăsându-ne în acea parte moşia fără apărare şi la bunul plac al vecinilor hrăpareţi. Iar, tu soldat român în zădar ai salvat Verdunul, în zădar ai învins la Mărăşti şi Oituz; în zădar, ai rămas neclintit ca un zid de granit la Mărăşeşti; în zădar ai stat şi stai de veghe la Nistru; în zădar ai zdrobit bolşevismul unguresc pe malurile Tisei. In zădar ai murit pretutindeni, unde Aliaţii tăi au voit. Sângele tău a curs şiroaie şi bogăţiile ţi le-ai risipit pentru alţii; neamul s'a jertfit pentru străini! Până eri n'o credeai . . . Stăteai liniştit cu arma la picior, lângă hotarul pe care ţi-l hotărâseră Aliaţii, în locul unde ţ'au zis: Aşteaptă! In faţa ta, în ţinuturile româneşti unde nu-ţi eră permis să treci ca să-ţi îmbrăţişezi fraţii, intrau armate străine, iar neamul tău era schinjuit, bătrânii preoţi şi fruntaşii lui erau legaţi şi duşi în locuri necunoscute, unii din ei erau înecaţi cu petrile la gât, şi tu, soldat român, trebuiă să stai nemişcat la locul arătat, cu pumnul încleştat pe puşcă, cu ochii lăcrămânzi şi cu inima îndurerată, şi . . . aşteptai! Aşteptai dreptatea eternă, dreptatea

dumnezeiască, către care să întindeau mânile martirilor din Banat, dreptatea care trebuià să vie să gonească oştile, care în contra voinţii ţării, ocupaseră un pământ care nu este al lor... Iată, astăzi a venit, a venit acea dreptate sub formă de transacţie, sub formă de compromis, care tratează pe un popor ca pe o marfă, şi, în locul cuvântului mântuitor, îţi sosește solie de moarte! Veghiază soldat român! Luptă la Nistru, luptă la Tisa, luptă şi iar luptă, căci aceasta este menirea ta. Tu n'ai cămin; leagănul neamului tău, Banatul, este dat stăinilor, cari în loc să apere un drept, au ocupat o ţară... Fraţi Români! Trăim timpuri amare şi trecem prin grele încercări! Dar, în faţa lor nu trebuie să ne aplecăm capul, nu trebuie să ne resemnăm şi nu putem uità. Dela Oradia-Mare şi Caransebeş până la Hotin şi Cetatea Albă, din Banatul care geme şi până la ţărmul Mării Negre, întreagă ţara, unită într'un gând şi suflet, să protestăm în contra nedreptăţii ce ne ameninţă. Să protestăm, fraţilor, cu glas tare; cu glas puternic pentru ca Aliaţii noştri să ne audă şi să ne deie hotarul nostru aşa după cum s'au legat prin tratat, să ne deie Banatul întreg, care este Alsacia românească, şi care este românesc din toate punctele de vedere: etnic, geografic, istoric şi economic; el este un tot care nu să poate împărţi, nici discută, aparţinând României prin logica evenimentelor. Să ştie Aliaţii noştri şi să ştie lumea toată că nu putem renunţà la Banat şi nu vom renunţà niciodată, căci nime nu ne poate goni dela Dunăre şi Tisa, apărate de 18 veacuri de sentinela română, de fiul Romei eterne adus aci dè Impăratul Traian!"

Ultimul ia cuvântul părintele Provian, care arată jertfele făcute de Români în acest uriaş răsboiu şi că trebuie să ni se dea Banatul întreg, cu atât mai mult cu cât şi noi avem peste Dunăre, în valea Timocului, o populaţie românească cu mult mai numeroasă decât cea sârbească din Banat, şi la care am renunţat numai ca să evităm în viitor neînţelegerile dintre noi şi Sârbi. N'am făcut atâtea jertfe numai pentru ca Românii din Banat să schimbe un stăpân vechiu cu altul nou.

Toate discursurile au fost puternic şi des aplaudate. D. Răşcanu a dat cetire apoi la următoarea moţiune, care a fost primită şi votată prin aclamaţiune, şi care s'a trimis miniştrilor Franţei, Angliei, Italiei şi Americei, precum şi d-lui prim-ministru Ion I. C. Brătianu la Paris: „Cetăţenii buzoieni, după ce au ascultat discursurile rostite la întrunirea publică din 29 Maiu a. c., convocată de Liga Culturală şi de corpul profesoral din localitate, au adoptat următoarea rezoluţiune: „Banatul ca şi Ardealul sunt provincii pur româneşti; ele au fost mai întâiu incorporate Ungariei şi apoi Habsburgilor. Sârbii, cari niciodată n'au posedat pământ pe malul stâng al Dunării, n'au asupra Banatului nici un drept istoric. Astăzi când Austro-Ungaria dispare, Banatul trebuie să fie în întregime al României în virtutea principiului naţionalităţilor şi a dreptului istoric, tot aşa

după cum noi n'avem nici o pretenţie teritorială pe malul drept al Dunării, deşi în unele localităţi să găseşte o populaţie pur românească. Nu este permis nici unei naţiuni să-şi întindă dominaţiunea pe malul stâng al Dunării în detrimentul Românilor, cari îl locuiesc în baza drepturilor. Rugăm pe reprezentanţii României să susţină cu energie integritatea Banatului şi toate revendicările noastre, căci fără ele nu să va putea încheià o pace echitabilă şi durabilă. Rugăm călduros pe puternicii noştri Aliaţi, cari au început lupta pentru civilizaţie şi drept, amintindu-le imensele noastre sacrificii, să recunoască revendicările noastre în virtutea cărora am intrat în acest răsboiu de emancipare al naţiunilor."

Apoi corul elevilor intonează un marş românesc. Cetăţenii, după eşirea din sală, au format un cortegiu impozant, cu steagurile Societăţilor în frunte, în sunetul muzicii militare, care cântà marşuri patriotice, au percurs mai multe străzi principale ale oraşului, manifestând astfel protestarea în contra nedreptăţii pe care Congresul de pace vrea s'o facă dând o parte din Banatul nostru Sârbilor.

1 Iun. 1919.

Iubiţii noştri Suverani au vizitat Ardealul în zilele dela 22 Maiu şi până astăzi. Pentru fraţii noştri de acolo această vizită regală a fost sărbătoarea sărbătorilor şi primirea pe care au făcut'o Suveranilor întrece orice închipuire. Această călătorie, care să poate numi *triumfală*, a fost făcută în mijlocul unui entuziasm cât să poate de cald, a unei bucurii desăvârşite. Arcurile de triumf, podoabele oraşelor şi gărilor, mulţimea imensă a ţărănimii conştiente de marele act istoric al primului Rege al tuturor Românilor, au fost impresionante; iar cortegiile etnografice, cari în unele locuri au atins proporţii uriaşe, participând la ele zeci şi sute de mii, au provocat o măreţie şi o mândrie patriotică cari nu să pot descrie. Costumele pitoreşti pă- [illegible] seculară aşi cum erau înainte de stăpânirea ungurească, au dovedit origina latină a poporului român din sânul Carpaţilor. Ceeace a fost cu deosebire mişcător şi a arătat profunzimea sentimentului patriotic şi dinastic la fraţii ardeleni, este că fără îndemnul nimănui, ci numai din voia lor singură, ş'au lăsat muncile şi gospodăriile, pornind cu mic cu mare, cale de zile şi nopţi întregi, spre oraşe şi gări, numai pentru mulţumirea sufletească de a vedea pe Maiestăţile Lor Regele şi Regina României-Mari.

Vizita Suveranilor noştri în Ardeal a fost un simbol al unităţii noastre naţionale şi în acelaşi timp un prilej pentru România de aşi pune în adevărata ei valoare, importanţa şi puterea ei de element de ordine şi de omogenitate sufletească în sbuciumatul centru al Europei. In chiotele de bucurie ale celor de azi s'a putut ceti lozinca generaţiilor trecute, cari s'au stâns

sub dominaţiune străină, lăsând copiilor lor moştenirea idealului naţional care s'a înfăptuit în zilele noastre. In această călătorie s'a recunoscut şi atitudinea populaţiilor de neam străin, care privind pe Români ca pe nişte adevăraţi liberatori s'a grăbit să îngenunchie la picioarele Suveranilor pentru a depune omagiile lor de recunoştinţă şi credinţă.

Vrednice de amintit sunt *darurile* oferite M. S. Reginei de către Ardelence. Aceste daruri au fost numai obiecte lucrate de mâna lor: feţe de masă, ştergare, marame, batiste, linguri, etc., toate lucrate în stil românesc; cât să poate de artistic. Darul Ardelencelor dovedeşte o delicateţă de simţire şi un gest rafinat, care caracterizează firea românească, şi prin aceasta chiar, el a impresionat în mod foarte plăcut pe iubita noastră Regină.

Iată cum s'a desfăşurat această călătorie cu părţile ei mai impresionante. In gara *Predeal*, prefectul Braşovului, Drul *Baiulescu*, a întimpinat familia regală salutând'o călduros, în faţa unei asistenţe imense. Trenul a plecat în urale nesfârşite. In gara *Dârstea-Săcele*, populaţia în costume naţionale de sărbătoare face ovaţiuni mari iubiţilor Suverani. In gara *Braşov*, trenul să opreşte în sunetele imnului regal, cântat de muzica regimentului de acolo. Suveranii sunt întâmpinaţi de autorităţile militare şi civile şi de un public foarte numeros. Generalul *Eremia* prezintă raportul militar, iar protopopul *Dr. Saftu* salută pe Suverani, cari răspund emoţionaţi. Primarul oraşului oferă pânea şi sarea tradiţionale. Urmează prezentările şi M. S. Regele să întreţine cu fiecare în parte, iar Regina primeşte în compartimentul său pe Doamnele române, care au salutat'o urându-i bunăvenire. Trenul a plecat spre Oradia-Mare în uralele nesfârşite ale poporului. Entuziasm indescriptibil pe tot cuprinsul Ardealului. Dela Braşov până la Oradia, dealungul drumului de fier mii şi mii oameni; autorităţi, armată, şcoli, cu steaguri şi ghirlănzi de flori, cu cântece; focuri pe vârfurile dealurilor luminează văzduhul; toţi aşteaptă şi aclamă pe Suverani noaptea întreagă...

Trenul regal a sosit în *Oradia-Mare*, la ora 9 dimineaţa; aşteptau în gară miniştri *Iuliu Maniu*, *Aurel Vlad*, *Aurel Lazăr*, *Romul Boilă*, *Ion Suciu*, episcopul *Dumitru Radu*, vicariul *Ciorogaru*, *Octavian Goga*, episcopul catolic *Szechényi*, reprezentanţii ziarelor româneşti şi ungureşti din localitate, etc. In aer evoluau două aeroplane din care unul capturat dela bolşeviştii ruşi. Regele şi Regina să scoboară din tren, trec în revistă trupa, d. Maniu rosteşte cuvântul de bunăvenire. Suveranul adânc emoţionat mulţumeşte colonelului *Pop*, prefect, care prezintă pânea şi sarea din partea oraşului eliberat, ca semn de supunere şi recunoştinţă, iar Suveranul răspunde asigurând pe toate neamurile liberate de anarhism că vor avea drepturi egale şi să vor bucură de o eternă paternitate regală. După prezentări azistenţa porneşte în cortegiu spre Catedrală; străzile împodo-

bite cu arcuri de triumf, ghirlande de flori şi verdeaţă, steaguri, sunt mărginite de mulţimea de orăşeni şi săteni, cari aclamă frenetic şi aruncă flori. La Catedrala ortodoxă episcopul *Ioan Pap* din Arad urează în pragul bisericii bunăvenire în pământul liberat. Să oficiază un Te-Deum, care să repetă şi la Catedrala unită de episcopul *Radu*. Urmează revista trupelor. In piaţa mare, parada e comandată de generalul *Holban*. Regele decorează pe generalii *Mărdărescu, Panaitescu* şi *Holban*. Ofiţerii şi soldaţii, aclamaţi de populaţie, au o înfăţişare mândră. După armată, defilează în faţa Suveranului populaţia ţinutului *Bihor;* 250.000 de oameni aclamă pe Domnul liberator şi pe Regina; rând pe rând satele trec în conducte etnografice, în frumoase costume naţionale, cu steaguri, cu flori, cu nesfârşite urale, ovaţiuni cu un mare entuziasm. Sunt 175 comune din împrejurimi. Bărbaţi, femei, bătrâni şi copii, cântă, râd şi plâng şi joacă de bucurie, strigând din băierile peptului: Trăiască Regele, Trăiască Regina, Trăiască naţia românească, Trăiască România-Mare! La ora 2 şi jumătate dejun la Divizie; toastează generalul Holban, iar Regele răspunde arătând recunoştinţă trupelor sale pe care le-a revăzut acum tot aşa de viteze ca altădată şi încheie prin: *Trăiască trupele grupului de sud!*

Dela Oradia familia regală a mers la Bichişciaba, unde a fost întâmpinată de episcopul unit din Lugoş, *Dr. Traian Valeriu Frenţ*, de prefectul din Lugoş, *Dobrin*, prefectul din Arad, *Marşieu*, ministrul *Suciu*, de o deputaţie de 500 de Bănăţeni, numeroase Doamne în splendide costume naţionale. O deputaţiune de Şvabi din Banat a înmânat Regelui un memoriu cerând alipirea Banatului la România-Mare. Primarul a prezentat pânea şi sarea. Zeci de mii de ţărani din ţinuturile Ardealului, Cenadului şi Bichişului salută pe Suverani cu urale şi flori. Tot drumul dela gară în oraş e decorat şi plin de Românime entuziastă care saltă de bucurie. Regele a trecut în revistă trupele şi a decorat cu *Mihai Viteazul* pe generalii *Leca* şi *Niculescu*, şi cu *Virtutea militară* numeroase grade inferioare. A urmat defilarea trupelor în o ţinută admirabilă. Prefectul Lugoşului a ţinut următoarea cuvântare: „Maiestate! Banatul nostru oropsit vă aduce prin noi cei prezenţi omagii de preamărire pentru glorioasele fapte săvârşite în scopul închegării neamului românesc şi asigurându-vă de neclintita sa alipire către Maiestatea Voastră şi Coroana României cu supunere fiească Vă roagă să binevoiţi prea graţios a năzui cu inzistenţă ca hotărârile marei Adunări dela Alba-Iulia, consfinţite de Maiestatea Voastră prin Decretul-lege în înţelesul cărora şi Banatul s'a decretat de necondiţionat alipit în întregimea sa la România-Mare, să fie recunoscute din punct de vedere internaţional de Congresul de pace, căci prin luarea unui colţ cât de mic din Banat, închegarea neamului nu să va putea privi ca desăvârşită şi justele aspiraţiuni naţionale ca îndeplinite, şi interese superioare geografice,

etnice, culturale, financiare și economice reclamă imperios contopirea întreg Banatului cu grosul României. De aceea noi Vă jurăm că suntem gata a aduce toate jertfele posibile spre a Vă ușură înfăptuirea cât mai grabnică a unității neamului prin alăturarea Banatului neștirbit la România Unită. Să trăiți Maiestate, trăiască M. S. Regina, îngerul păzitor al neamului românesc, trăiască A. S. Principele Carol, trăiască Casa Domnitoare!" Apoi vorbește protopopul *Popovici* din Lugoș în acelaș senz înaintând un memoriu, iar M. S. Regele a răspuns spunând: „Fiți siguri că trăgând spada n'am tras'o numai ca să desrobesc ținuturile ardelene, dar și acele ținuturi, care astăzi prin graiul vostru confirmă din nou voința lor neclintită de a fi unite cu România Mare. Vă asigur că voiu face tot ce-mi va stà putință pentru realizarea dorințelor voastre. Deocamdată atâta pot să vă spun." Aceste vorbe au provocat un entuziasm de nedescris în grupul deputațiunii bănățene, care a răspuns prin urale și aclamații.

Maiestățile lor au plecat la *Careii Mari*, unde au sosit duminecă sara. Au vizitat spitalul și autoritățile, primind pe notabili și pe reprezentanții oficiali în Palatul administrativ. S'a dat un banchet în Castelul istoric al contelui Ghiula Kàrolyi. Generalul *Traian Moșoiu* a toastat închinând pentru Suveranul care a înfăptuit visul milenar al *unității tuturor Românilor*. M. S. Regele a răspuns mulțumind de primire și salutând trupele cari s'au luptat pentru idealul nostru sfânt și cari acum în urmă au luptat infigând steagurile noastre în granițile hotărâte de voința neamului și aducând ordine acolo unde bande fără lege și Dumnezeu au făcut pe locuitori să vadă în trupele române pe salvatorul lor.

In drumul spre Jibău aceeași însuflețire peste tot locul. Poporul dealungul drumului de fier a aclamat pe Suverani, iar preoții stăteau în gări în odăjdii cu crucea în mână. In gara dela *Baia Mare* așteptă primarul *Victor Maniu*, care a vorbit astfel: „Vechiul oraș al Băii Mari, unde strămunii noștri Romani au ajuns să lucreze în minele de aur, azi saltă de bucurie că poate să prezinte omagiile sale de supunere și de lealitate la picioarele desrobitorului urmașilor de azi ai Daco-Romanilor. In numele acestui oraș pe care am onoare a-l reprezentà cu mila și încurajarea Maiestății Voastre rugându-vă să ne luați sub părintească și prea înțeleapta oblăduire a Maiestății Voastre jurând fidelitate și supunere vecinică față de primul Rege al tuturor Românilor." La acestea cuvinte toată azistența ridică mânile în sus și strigă: *„Jurăm"*. „Vă mulțumim că V'ați îndurat a descălică și în străvechiul nostru oraș românesc. Vă rog să. vă îndurați grațios a primi semnul supunerii noastre: pânea și sarea."

In gara *Jibău*, locul de naștere al d-lui Iuliu Maniu, în apropierea căreia să află ruinele vechii cetăți romane *Porolissium* a legiunii a 13-a Roma, au întâmpinat pe Suverani pre-

fectul județului Sălaj, *Dr G. Pop*. Salonul de primire era decorat cu covoare de mare preț și de o vechime de 500 de ani, proprietatea baronilor Wesselény. Prefectul Pop a salutat pe Suverani în numele celor 200.000 de Români adăpostiți sub poalele cetății romane Porolissium. Mulțumește Regelui, care cu ajutorul triumfătoarei sale oștiri i-a scăpat din ghiarele inimicului, cât și bunei Regine cari a sters lacrimile văduvelor și orfanilor, alinând pe răniți. La gara de jos aceeași primire a oficialităților. Așteptă în gară prefectul *Teodor Mihali*, primarul, clerul tuturor naționalităților și doamnele române în costume naționale. Prefectul *Dejului*, T. Mihali, rostește următoarele cuvinte: „In numele Românilor din Dej și din întreg pământul strămosesc, ajuns sub Domnia Măriei Sale Regelui, exprim sentimentele de mulțumire pentru zilele de bucurie și răsplată cu care i-a dăruit cerul și încredințează pe Maiestățile Lor de lealitatea și recunoștința poporului nostru românesc față de jertfele făcute și de înțelegerea durerilor neamului nostru și adaugă și credința și sprijinul până la moarte a nației pentru păstrarea patriei întregite."

In gara *Bistrița* așteptă prefectul județului, *Dr. Gavril Tripon*, clerul, șefii poliției, șefii Sașilor, autoritățile școlare, romănce și săsoaice, etc. Gara era frumos împodobită cu steaguri, flori și covoare naționale. Regele a trecut în revistă o companie a regimentului ardelenesc No. 100, întregit din Bistrița. Prefectul salutând sosirea Suveranilor spune că venirea M. S. Regelui pe plaiurile bistrițene șterge veacurile de suferințe și să începe o nouă epocă în istoria fostelor regimente grănițărești, care în 122 de lupte s'au jertfit sângele luptând pentru credința jurată. Vizita Suveranilor sigilează unirea pe veci a Ardealului cu Patria-mamă. Termină zicând să fie binecuvântat ceasul în care Suveranii au pus piciorul pe acest pământ. M. S. Regele a răspuns că acest popor a știut să-și păstreze naționalitatea și datinele, punându-și astăzi dragostea și credința în slujba neamului. „Ați vorbit de o comoară ce ați păstrat: *Patria*. Găsesc o altă comoară care este inima voastră pe care o primesc cu drag." Primarul sas, *Schreitbar*, prezentând pânea și sarea îi salută în limba germană astfel: „Ca șef al orașului aduc Maiestății Voastre salutul de bunăvenire prin cele mai scumpe daruri: pânea și sarea, implorând grația și îndurarea Maiestății Voastre pentru locuitorii orașului." Urmează revista trupelor și prezentarea persoanelor oficiale, apoi regimentul 100 infanterie și veteranii grăniceri, cu care Regele să întreține în parte.

Drumul până la prefectură este împodobit cu arcuri de triumf pe care să poate ceti: *„Ave Caesar Populus Daco-Romanorum Te Salutat."* De ambele părți ale drumului stau îngrămădiți peste 60.000 de oameni din tot județul, cari fâlfâiă steaguri și aruncă flori în calea Suveranilor. In fața Catedralei calvine, clădită în anul 1519, să face defilarea trupelor și a conduc-

tului etnografic, compus din 60.000 de bărbaţi, femei şi copii, preoţii şi învăţătorii cu şcoalele, în frumoase costume naţionale româneşti şi săseşti. O clipă înduioşătoare şi mişcătoare a fost defilarea ultimilor grăniceri în viaţă în frunte cu *Laurenţiu Anca*, cu stegarul *Ştefan Vasile* din Năsăud, care poartă *drapelul* sdrenţuit şi decorat cu cea mai mare medalie de răsboiu de fostul împărat Francisc Iosif I, pentru vitejiile regimentului în cele 122 de lupte. In tot timpul clopotele dela toate bisericile au sunat neîntrerupt până ce Suveranii au sosit la locul de defilare. Veteranii, ajungând în faţa tribunei regale, au îngenunchiat înnaintea M. S. Regelui şi au închinat steagul sdrenţuit, iar conducătorul lor Anca a cetit o scrisoare prin care cere graţia regală ca drapelul glorios să fie încredinţat primului regiment bistriţian. Garda de veterani a prezentat M. Sale steagul, plecându-l la picioarele lui. Emoţionat Regele chiamă garda şi încredinţează slăvitul steag Comandantului regimentului, ca o relicvă ce trebuie să fie o sfântă amintire şi pildă pentru generaţiile viitoare. Apoi M. S. Regele decorează pe bătrânul stegar cu „Coroana României" de răsboiu. După aceea a avut loc recepţia la Prefectură. Spre sară Maiestăţile Lor au vizitat oraşul, iar la ora 8 au luat parte la banchetul oferit de prefectul Tripon. La acest banchet serviciul a fost făcut de doamnele şi domnişoarele din elita românească şi săsească. A toastat prefectul urând M. Sale ceas bun şi bun sosit, asigurându-l de devotamentul neclintit al întregii populaţiuni bistriţene. Regele a răspuns arătând dragostea nemărginită şi încredinţează populaţia că va fi un părinte al ei, socotind pe fiecare ca fiu al său. In tot timpul corul de domnişoare a cântat imnuri patriotice într'un entuziasm indescriptibil.

Primul popas după Bistriţa este la *Gherla*. In gara splendid decorată aşteaptă un val imens de lume, doamne şi domnişoare în cele mai pitoreşti costume naţionale. Sunt de faţă: episcopul *Iuliu Hosu*, tot clerul înalt, teologii, autorităţile civile şi o companie dintr'un regiment ardelean, care a dat onorurile. Foarte bine dispuşi, Suveranii descind pe peron în aclamaţiile poporului, care-i acoperă cu o ploaie de flori. M. S. Regele trece în revistă trupa, după care episcopul salută pe Suverani prezentând omagiile respectuoase şi sentimentul de iubire şi de supunere nestrămutată a poporului din ţinutul Gherlei. M. S. Regele, mulţumind pentru cuvintele ce exprimă frumoasele sentimente ale locuitorilor din acest ţinut, spune că ştie că în sufletul supus suferinţele sunt mărturii depline de credinţă şi speranţă în îndeplinirea idealului unităţii noastre. Domnişoara *Coroianu*, directoarea şcoalei de fete, a prezentat M. S. Reginei o jerbă minunată de trandafiri şi a rostit o caldă urare Reginei tuturor Românilor. Pe peron să încinge apoi o horă cu cântece şi strigături locale. Suveranii încântaţi să întreţin cu multă amabilitate cu cei prezenţi.

In ziua de 28 Maiu, Suveranii sosesc la *Cluj*, capitala şi centrul cultural al Ardealului, unde a fost martirizat Românismul şi unde acum 25 de ani, cari să împlinesc chiar astăzi, s'a rostit faimoasa sentinţă în procesul *memorandului*. Gara este împodobită într'un mod vrednic de admirat. Pe peron o companie de onoare cu drapelul şi muzica unui regiment ardelenesc, prefectul judeţului *Dr. Tamaş*, prefectul oraşului *Dr. Valentin Poruţ*, primarul oraşului *Dr. Iulian Pop*, protopopul *Dr. Ilie Dăianu*, *Dr. Amos Frâncu*, apoi reprezentanţii autorităţilor civile: judiciare, şcolare şi administrative, dintre cari lipsesc maghiarii şi evreii, motivându-şi absenţa prin faptul că nu recunosc *Unirea* decât după hotărârea Conferinţei de pace. Din tot cuprinsul judeţului veniseră mai bine de 100.000 de Români. Primarul întâmpină pe Suverani arătând fericirea nemărginită a poporului român de a vedea pe glorioşii Suverani în Capitala Ardealului; el prezintă omagii de recunoştinţă eternă şi supunere plină de dragoste a poporului, mulţumind călduros Suveranilor pentru cinstea ce o fac oraşului prin această înaltă vizită. M. S. Regele răspunde astfel: „Cu vie recunoştinţă mulţumesc Proniei cereşti că a îngăduit să trăim timpurile măreţe prin care trecem şi am putut pune piciorul în Cluj, cetate istorică pentru România-Mare, pentru că de aci au pornit toate durerile şi chinurile la care a fost supus încercatul nostru neam. Timpurile ce au precedat zilele înălţătoare de azi ne-au oţelit inima românească şi au înarmat braţul oştirei care a sdrobit lanţurile ce vă apăsau. Sunt foarte fericit că azi pot veni aici ca primul Rege al tuturor Românilor şi vă spun din toată inima *bine v'am găsit!*" Primarul a prezentat pânea şi sarea în semn de fiească supunere, devotament şi lealitate. In numele oraşului urează Suveranilor *bun sosit*. M. S. Regele mulţumeşte. Apoi să face recepţia doamnelor în salonul gării, frumos împodobit cu covoare şi chilimuri naţionale, cu brădet şi flori. Doamnele oferă M. S. Reginei un buchet de flori, urându-i bună venire. Oraşul este împodobit cu flori şi verdeaţă, arcuri de triumf cu diferite inscripţii, printre care una zicea: „Al nostru eşti Maiestate!" Defilarea trupelor şi a cortegiului etnografic s'a făcut în piaţa Matei Corvinul din faţa Catedralei, pe al cărei turn fâlfăie tricolorul românesc. In cortegiul etnografic satele sunt reprezentate prin costume locale; moţi călări şi femei cu tulnice, cu tunul de lemn al lui *Avram Iancu;* cară reprezentând munţii şi gospodăriile săteşti; apoi şcolile, etc. Un întreg alaiu omenesc de peste 150.000 de oameni defilă mândru. Dejunul a fost luat la Prefectură, cu care ocazie prefectul Poruţ a rîdicat un toast la care a răspuns M. S. Regele. După amiazi Suveranii au vizitat spitalele şi instituţiunile.

In gara *Turda* aşteaptă trenul regal d. *Chirtop*, prefectul judeţului, generalul *Boeriu*, episcopul *Miron Cristea*, clerul, autorităţile administrative şi şcolare, precum şi un public imens în haine de sărbătoare. Suveranii scoboară din tren şi M. S. Regele

trece în revistă compania de onoare, după care prefectul salută pe Suverani urându-le bunăvenire pe pământul sfinţit cu sângele marelui Voevod, care a dat pentru întâia oară realizarea visului unităţii naţionale. „Aci veţi găsi Maiestăţile Voastre un cuib de vulturi, leagănul lui Avram Iancu, Regele Munţilor, şi mormântul martirilor Horia, Cloşca şi Crişan. In numele oraşului şi a judeţului Turda, vă urez bună sosire." Regele a răspuns astfel: „Am venit în locul acesta sfânt pentru Neamul Românesc tocmai în clipa când am putut întregi ceeace marele Voevod ne-a lăsat ca moştenire, pe un pământ sfinţit în memoria neamului şi



Avram Iancu

care este în inima tuturor acelor ce simt româneşte; de două ori sfinţit este pământul pe care ne aflăm, căci în ţărâna lui odihnesc moaştele marelui Voevod, care prin jertfa de sine a arătat fraţilor de dincolo de Carpaţi calea spre Ardeal, şi pentru că aci s'a născut vulturul care a ridicat steagul libertăţii, Regele Munţilor, şi tot aci a primit mucenicia neamului Horia, Cloşca şi Crişan; vă zic *bine v'am găsit!*" Primarul a prezentat sarea şi rodul pământului, pânea, după care Regina să îndreaptă spre doamnele îmbrăcate în minunate costume naţionale, cari i-au oferit buchete şi jerbe de flori.

La eşirea din gară Suveranii trec pe sub un arc de triumf cu inscripţia: „Umbra Regelui Munţilor Salută pe Regele tuturor Românilor!" Pe tot percursul sunt înşirate satele din ţinutul

Turda-Arieș cu steaguri și cu prapurile bisericilor; clopotele sună din toate turnurile. La banchetul dat în Palatul Prefecturei, d. Chirtop, a toastat pentru Suverani, iar M. S. Regele a răspuns astfel: „Am venit între voi la Turda nu numai cu mare plăcere, dar și cu datoria patriotică pentru că întâia mea călătorie prin ținuturile realipite la Patria-Mumă trebuie să vadă locul unde a căzut marele Voevod, care a trecut din viața pământească la viața eternă, unde eroul Horia și ceialalți și mai cu seamă

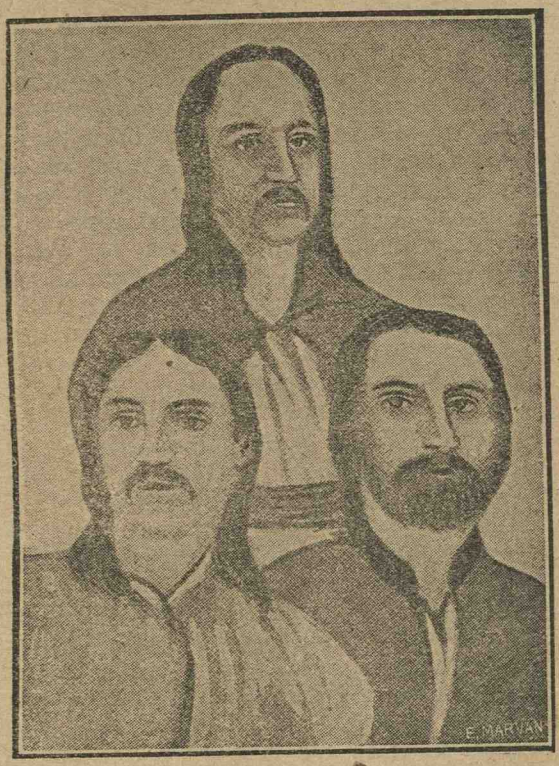

Horia, Cloșca și Crișan.

Avram Iancu ș'au jertfit viața. Am venit aci plin de recunoștință față de acestea mari figuri ale Românismului, cari mi-au lăsat o moștenire sfântă, o iubire de neam mai presus de oricare alta, și memoria lor m'a sprijinit în orice timp de grea restriște și de dureri, dându-mi puterea de rezistat până la sfârșit. Grație puterii și curagiului acestuia am putut să ajungem la împlinirea visului lor. Primirea ce mi-ați făcut aci, Mie și Reginei, mi-a arătat cât de adânc este săpată în inimile voastre credința în biruința lor și de aceea Mi-a pricinuit multă bucurie. Ridic paharul în sănătatea orașului și județului Turda."

In dimineaţa zilei următoare, la ora 9, s'a celebrat o panahidă la mormântul marelui Mihaiu, pentru pomenirea sfântului şi simbolicului său nume. Zeci de mii de oameni erau adunaţi pe *Câmpia* unde a fost odinioară leagănul vitejilor legionari ai lui Mihaiu şi unde a fost ucis mişeleşte marele Voevod. Aci Ungurii puseseră odinioară următoarea inscripţie: „Aci zac osemintele sălbaticului Voevod valah Mihail, neam de câne, care ne-a urzit peirea." Această inscripţiune a existat până la 1825. Sfânta slujbă a fost oficiată de episcopul Miron Cristea, încunjurat de clerul din Sibiiu, iar răspunsurile au fost date de corul seminarului mitropolitan. Mormântul era împodobit cu flori, iar pe locul unde a fost cortul Voevodului român, străjuit astăzi de doi dorobanţi cu arma la umăr, săltând coliva, episcopul a rostit următoarea cuvântare: „Rămăşiţele pământeşti ale lui Mihaiu Voevodul se mişcă din mormântul lui când văd că Maiestatea Voastră în entuziasmul popular aţi venit astăzi la mormântul lui ca să aduceţi prinos de recunoştinţă către acela ce ni-a arătat calea spre marele ideal al României-Mari, iar sufletul lui din ceruri să bucură văzând că al doilea Mihaiu nu s'a oprit la Turda, ci a înaintat până la Tisa. Aţi înfăptuit, Maiestate, idealul marelui Mihaiu şi cele mai îndrăsneţe visuri ale noastre. Aţi căpătat o mare răsplată pentru moartea de mucenic a marelui Mihaiu şi pentru suferinţele poporului nostru. S'au coborât *Horia, Cloşca, Crişan* şi Regele Munţilor în faţa acestui sfânt mormânt, în faţa acestor sfinte locuri ne închinăm înaintea Maiestăţilor Voastre nu numai cu dragoste şi supunere, ci şi cu iubire fiească pentrucă aţi înfăptuit idealul nostru românesc. Iar Măria Ta Doamnă să fi în veci slăvită că ai dat naştere Dinastiei, care doresc să fie una cu poporul românesc şi aşa să fie în vecii vecilor, amin." Regele şi Regina trec apoi şi îngenunchiază la mormântul marelui Voevod rostind rugăciuni şi închinându-să gloriei sale. In urmă M. S. donează 20,000 lei pentru ca să să puie temelia unui fond pentru înălţarea unui vrednic monument în onoarea Voevodului. Imediat s'au subscris şi alte sume. Suveranul, luând această iniţiativă, a exprimat dorinţa ca pe locul sfinţit cu sângele lui Mihaiu să să ridice un monument vrednic de acel ce a visat ceeace s'a înfăptuit acum şi aceasta în cel mai scurt timp. Scoborând de pe colina unde să află mormântul, Suveranii trec pe lângă fiecare grup de săteni, cari îngenunchiază şi sărută mânile Suveranilor. Regele s'a întreţinut cu sătenii şi a mângăiat copilaşii. La orale 10, Suveranii pleacă spre Câmpeni, Vidra şi Abrud.

In comuna *Vidra* perechea regală a fost întâmpinată de o mulţime de popor. Primarul satului a salutat pe Suverani, cari s'au întreţinut cu poporul. La *Câmpeni*, Suveranii au străbătut drumul în oraş, pe jos până la locuinţa prefectului, Dr. Zosim Chirtop, unde aşteptă mult popor. Câteva fete cântau frumos din

tulnic. Prefectul a dat un prânz în onoarea Suveranilor. După prânz s'a încins o horă în care a întrat şi Regele şi Regina. A urmat apoi o escursiune la *Vidra de jos*, unde Suveranii au vizitat *Casa lui Avram Iancu* şi casa primarului *Nicula*. La *Ţebea* Suveranii au vizitat *Mormântul lui Avram Iancu*, umbrit de *secularul gorun al lui Horia* din cimitirul de acolo. Pe piatra mormântului să ceteşte inscripţia: „Avram Iancu Adv. Pref. Leg. Gem. Rom. in anu 1848—9+1872." Adecă: Avram Iancu, advocat, prefectul legiunii gemine române în anul 1848—9, mort la 1872. Mormântul este acoperit de flori şi este păzit de *doi foşti legionari ai lui Iancu*, înarmaţi cu armele de pe vremuri: *Ion Benea*, din Tărăţel de lângă Brad şi *Solomon Micu*, din Blăjeni, judeţul Hunedoara. La mormânt aşteptau mii de oameni. La sosire Regele a fost salutat de subprefectul, *Dr. Nerva Oncu*, la care M. S. a răspuns: „Da, Avram Iancu şi Horia sunt înainte-mergătorii şi urzitorii ideei care astăzi să traduce în realitate." Regina a îngenunchiat şi a rostit o rugăciune. Apoi Suveranii s'au întreţinut cu cei doi moşnegi legionari, rugându-i să le spună ceva din vremurile marelui erou, care a fost schinteia ce ne-a încălzit sufletele în zilele grele prin care am trecut. De aci Maiestăţile Lor s'au înapoiat la Câmpeni de unde au plecat la *Abrud:* acolo la cuvântarea primarului M. Sa Regele a răspuns astfel: „Pentru mine şi Regina a fost o mare bucurie de a puteà străbate ţinuturile acestea muntoase, locuite de scumpul meu neam al Moţilor, pentrucă ei constitue un sâmbure deosebit în neamul nostru. De aci a isvorât toate mişcările premergătoare ale visului înfăptuit acum. S'au zis odată aceste versuri triste: „Munţii noştri aur poartă, noi cerşim din poartă 'n poartă." Timpurile acelea au trecut. De acum înainte nimeni nu va mai cerşi, ci toţi vom trăi aşa cum ne arată sufletul, cum ne îndrumează gândirea."

Dela Abrud iubiţii noştri Suverani s'au dus la *Alba Iulia*, unde îi aşteptà la poarta Cetăţii, la poarta lui Carol VI, o mulţime nesfârşită de popor. Pe câmpul unde în ziua de 18 Novembre 1918 s'a decretat *Unirea* să află trupele locale şi peste 100.000 de săteni cu steaguri şi flori. O altă mare mulţime de săteni români şi saşi, cu femei şi copii, aşteaptă pe ambele laturi ale şoselelor care duc şi es din Cetate. Sosirea Suveranilor este salutată de 21 lovituri de tun, trase din străvechea cetate a lui Mihaiu Viteazul. Clopotele bisericilor încep să sune. Arcuri de triumf sunt pretutindenea. Pe poarta lui Mihaiu sunt portretele Eroului dela 1599 şi ale Suveranilor. In oraşul din preajma cetăţii sunt iarăşi adunaţi mii de oameni: Români, Sârbi şi Evrei, reprezentanţi ai cultelor şi ai şcoalelor, precum şi delegaţiuni numeroase ale celor 16.000 socialişti români, unguri, poloni şi ruteni de pe Valea Jiului; minerii dela Petroşeni, Lunca, Vulcan, etc., conduşi de inginerul Valeriu Pop. Suveranii sunt întâmpinaţi la poarta lui Mihaiu Viteazul de autorităţile locale. Primarul oraşului a salutat familia regală prezentând pânea şi sarea. M. S.

Regele răspunde cu vie emoţiune apoi păşeşte pe calea pe care a intrat marele Voevod, acolo unde au suferit şi s'au chinuit eroii cari au purtat sus steagul nostru naţional. In sala unde s'a decretat Unirea, Suveranii au primit notabilităţile. Din cetate Suveranii s'au dus în piaţa din centru oraşului, unde a defilat cel mai frumos conduct etnografic. In timp de trei ore au fost reprezentate gospodării, şezători, secerători, călăraşi, călueşei, mineri şi băieşi de aur în acest măreţ conduct de peste 100.000 de oameni. M. S. Regina a primit nenumărate daruri dela ţărance: furci cu caiere de lână, artistic lucrate în stil românesc, şervete, ştergare, chilimuri, marame, etc. La banchet a toastat prefectul, iar M. S. Regele a răspuns arătând că Alba Iulia, care a fost totdeauna pilda speranţelor şi mândria naţiunii române, are un farmec deosebit pentru toţi Românii, căci aci s'a cuprins toată durerea unui popor, care n'a avut alt dor sub soare decât să să exprime în graiul său. M. Sa încheie strigând: „Trăiască ţinutul şi cetatea Alba-Iulia!"

Vineri, 30 Maiu, spre seară, Suveranii au sosit la *Blaj*, oraş mic prin numărul locuitorilor, dar mare prin rolul pe care l'a jucat în domeniul cultural al Românilor din Ardeal. Şi astăzi, această Metropolă a Românismului stă în frunte prin numărul şi importanţa şcoalelor şi instituţiunilor sale culturale. Din Blaj a eşit sute şi mii de apostoli ai Românismului, modeşti şi mari meşteri ai operei sfinte acărei realizare avem fericirea s'o vedem astăzi. Cu toată ora înaintată, cu toată oboseala zilei, iubiţii noştri Suverani şi'au exprimat dorinţa de a lăsă să defileze pe dinaintea lor *conductul* format de mii de ţărani, veniţi din depărtări mari ca să vadă pe „Impăratul" şi mult iubita lor „Impărăteasă". Conductul, pitoresc şi entuziast, s'a terminat la lumina toarţelor la ora 9 şi jumătate sara. La 10 ore a fost banchetul oferit în saloanele Mitropoliei de către vicarul *Dr. Vasile Suciu*, viitorul Mitropolit al Blajului. Banchetul a fost servit şi aci de tinere domnişoare din localitate, îmbrăcate în costume mândre naţionale.

La miezul nopţii Suveranii şi miniştri s'au înapoiat în vagoanele lor, unde au dormit, iar Sâmbătă, 31 Maiu, la ora 10 şi jumătate a. m. au intrat în *Sibiiu*, care are mândria de a fi reşedinţa Consiliului Dirigent şi prin urmare Capitala provizorie a Ardealului alipit la marea Românie. Aci iubiţii noştri Suverani au fost primiţi cu o însufleţire ce nu să poate descrie şi cu un elan de bucurie fără seamăn, iar programul bogat al festivităţilor a ridicat nivelul acestei vizite regale la o serbare înălţătoare naţională. La gară Maiestăţile Lor au fost salutate de întreg Consiliul Dirigent, de autorităţile civile şi militare şi de numeroase deputaţiuni. Intrarea în oraş a fost cu adevărat triumfală, pe sub arcuri de triumf strălucit împodobite, stradele şi casele fiind decorate în mod foarte artistic. In frumoasa şi splendida Catedrală românească s'a oficiat un Te-Deum, apoi a urmat pe piaţa

cea mare defilarea mândrelor noastre trupe în frunte cu generalul *Mărdărescu*, după care a venit măreţul cortegiu etnografic şi economic, admirabil organizat, cel mai interesant şi mai impunător dintre toate cortegiile organizate în celelalte localităţi. In timp de mai bine de 2 ore au defilat mii de ţărani români din jurul bogat al Sibiiului, îmbrăcaţi în costume naţionale de o bogăţie uimitoare. In acest cortegiu erau reprezentate toate industriile casnice. Pe cară trase de câte 8 sau 10 boi, mari şi frumoşi cum numai în Elveţia să pot vedeà, erau arangiate case întregi, ateliere de totfelul; ţăsătorie, industrie artistică de lemn şi de piele (lemnărie şi pielărie), brânzerii, fabricaţia vinului în toate fasele ei, grădinării în cari să plantà şi să udau legumele şi florile, etc. Bărbaţi viguroşi, femei strălucind de frumuseţă, bătrâni cu plete lungi, aruncate pe spate după obiceiul strămoşesc, preoţi şi învăţători cari îi conduceau, toţi cu conştiinţa deplină a valorii pe care o reprezintă şi mândri de ei însuşi. Incălecaţi pe cai frumoşi, împodobiţi cu covoare de preţ, călăreţii ţărani, bogat îmbrăcaţi, aveau o alură de voevozi. Femeile aveau un mers şi o ţinută de prinţese. Din toate acestea se degajà o impresiune extraordinară de sănătate, de bogăţie, de frumuseţă şi mai cu seamă de o vitalitate puternică. Dacă după atâtea veacuri de apăsare aspră acest popor românesc din Ardeal este în stare să să arate sub astfel de înfăţişare, ce va fi în viitor acum când în deplină libertate să va putea desvoltà pe indelete în democratica Românie Mare?! Aci ar trebui să vie atotputernicii delegaţi ai Conferinţei de pace dela Paris, să vadă toate acestea şi apoi să hotărască destinele rasei româneşti. Eu cred că singuri s'ar ruşina de precupeţia ce o fac cu noi şi pedicile pe cari le pun în întemeierea Statului nostru în graniţele sale naturale.

La ora 3 p. m. a avut loc banchetul oferit de generalul comandant al trupelor române din Transilvania, într'o sală decorată cu o bogăţie şi un gust perfect. După banchet vizita în oraş, apoi la ora 9 alt banchet, oferit de Consiliul Dirigent în splendida sală *Unicum*, în timpul căruia s'a rostit discursuri importante de către d-nii *Iuliu Maniu* şi *M. Ferechide*, la cari au răspuns M. S. Regele astfel: „A voit soarta rezervată ţării noastre ca scopul cu care legionarii romani au venit în ţările dunărene şi în cele cuprinse în cercul Carpaţilor să fie în viitor o adevărată cetate a unei culturi latine şi a unei forţe compacte în mijlocul popoarelor de alte neamuri. Ca neamul românesc să ajungă acolo i-a fost dăruită de Pronie o vitalitate care i-a mijlocit să reziste tuturor vijeliilor ce s'au deslănţuit asupra-i în cursul veacurilor şi să păstreze însuşirile proprii şi credinţa nestrămutată că va ajunge acolo unde prin voia soartei drumul i-a fost indicat. Şi ce erà această soartă? Erà ca toţi cei cari erau urmaşii legionarilor să-şi dea într'o zi mâna de fraţi. In decursul istoriei neamului nostru a fost un moment de nădejde ca această menire a neamului să să realizeze: a fost un moment sub Mihaiu Viteazul

când am putut sperà că o să să înfăptuiască o Românie Mare așa cum înțelegem astăzi. N'a vrut Dumnezeu să fie de lungă durată, dar după Mihaiu a rămas urmași de ai acelora cari au luptat alături de el și pentru el și aceștia din urmă au trăit din aceeași ideie sfântă. Vremurile au fost grele, atât pentru Ardeal, cât și pentru vechiul regat. Pare că această epocă de luptă erà trebuincioasă pentru a putea pregăti și oțeli brațul acestui brav popor pentru ca, în clipa când va sunà ora hotărâtoare, să aibă puterea să înfăptuiască în adevăr aceea ce erà dorința păstrată în suflet și ce erà menirea dată de soartă. Sunt recunoscător Proniei cerești că mie mi-a fost dat nu numai să văd, dar să înfăptuiesc cu ajutorul ostașului român acest ideal, care este unic în istoria noastră. In călătoria făcută în frumoasele ținuturi am văzut ceva care rar se vede: am văzut credința unui popor și cea mai frumoasă răsplată pentru mine a fost dragostea cu care m'a încunjurat poporul acesta, care atât de amar a suferit atât de multă vreme. Bucuria lui a fost bucuria mea. Din toate unghiurile au alergat ca să-și arate sentimentele de credință: și din Ardeal și frații din Banat și pot să vă asigur că fac tot ce este în puterea mea ca și dorința lor să fie realizată. Am simțit mare emoție când am putut pipăi pulsul acestui popor, și ceeace mi-a spus el a fost adevărat și frumos, și mi-a dovedit lealitatea care a existat întotdeauna printre voi Ardelenii. Nu este cu putință că această unire, făurită de sângele vărsat pe câmpurile de bătaie și credința acestui popor, să nu fie destul de puternică pentru ca nimic să nu ne mai poată despărți în viitor.Avem mult de lucru. In fața atâtor probleme sociale și economice va fi trebuință ca să ne dăm mâna frățește și ca, toți uniți în aceeași gândire și în același suflet, să lucrăm pentru soluțiunea acestor probleme. In această lucrare să va manifestà cu adevărat unirea tuturor Românilor, despre ceeace sunt pe deplin convins. Ridic paharul meu în sănătatea RomânieiMari, una și indivizibilă!" Această cuvântare a fost primită cu ovațiuni de un entuziasm care nu să poate descrie. Intreagă azistența s'a sculat și a aclamat pe Rege și pe Regină. In timpul serei orașul a fost iluminat în mod măreț și populațiunea, românească și săsească, fraternizà în același elan de bucurie și de adânc entuziasm.

In ziua următoare, duminecă, 1 Iunie, Maiestățile Lor au vizitat locul luptelor din toamna anului 1916 și mormintele eroilor căzuți pentru întregirea neamului. In drumul lor Augustii Suverani au trecut prin satele *Turnișor*, *Cristian și Orlat*. Populația i-a primit cu urale nesfârșite. Regina a depus un superb buchet de flori pe mormintele eroilor. Florile Reginei ard ca sângele sus pe culmea cetății deasupra Orlatului, pe țărina neagră a mormintelor, în sânul căreia eroii își dorm de acuma împăcați somnul lor de veci. După plecarea Maiestăților Lor s'a slujit la mormintele eroilor un requiem de către părintele *Ion Agârbiceanu*, în fața unei numeroase azistențe. Apoi Suveranii

au vizitat marele sat *Sălişte*, vestit prin bogăţia sa şi prin frumuseţa femeilor sale, şi care a fost de astă dată la înălţimea reputaţiei sale.

La *Făgăraş*, ca în toate gările din *Ţara Oltului*, populaţiunea a alergat în mare număr pentru ca să salute pe Suverani, arătându-şi în mod strălucit dragostea şi lealitatea ei. Evocaţiunea legendarilor *Duci Români* ai Făgăraşului din evul mediu şi a marei figuri istorice a prinţului *Radu Negru*.

La orele 10 sara trenul întră în gara *Braşov*, în sunetele imnului regal, cântat de muzica militară, şi în uralele entuziaste ale mulţimii. La coborârea Maiestăţilor Lor, generalul *Eremia*, comandantul garnizoanei, a prezentat raportul, apoi s'a trecut în revistă trupele. Prefectul, *Dr. G. Baiulescu*, şi protopopul *Dr. V. Saftu*, au făcut prezentările, iar Suveranii s'au întreţinut cu fiecare. Reginei îi s'au oferit multe şi frumoase buchete de flori, servindu-să înghetată şi şampanie de către doamnele şi domnişoarele din localitate. Judeţul *Odorheiu* a oferit Suveranilor mai multe obiecte de marmoră rară şi presse-papier-uri de aur brut, trei bucăţi mari de caş frumos garnisit şi mai multe covoare şi ţesături cari au plăcut foarte mult Reginei. La vederea caşului M. S. Regina a esclamat: „De ce n'am avut această brânză în Moldova, unde eră lipsă aşa de grozavă, ca s'o pot împărţi scumpilor mei răniţi!" După ce s'au întreţinut cu mulţi din azistenţă, Maiestăţile Lor au trecut în revistă populaţiunea aranjată în două rânduri. Eră ceva feeric să vezi pe Suverani la lumina toarţelor întreţinându-să cu ţăranii din diferite ţinuturi. M. S. Regina eră îmbrăcată în costum naţional, cu o frumoasă ghebă cusută în fir şi mătasă. Pe la ora 11 şi jumătate Maiestăţile Lor s'au urcat în tren şi în uralele mulţimii, care strigă: „Trăiască desrobitorii neamului nostru," trenul s'a pus în mişcare, sfârşindu-să astfel călătoria triumfală din Ardeal a mult iubiţilor noştri Suverani.

M. S. Regele, cu ocaziunea călătoriei în Transilvania, a trimis din Sibiiu, d-lui prim-ministru *Ion I. C. Brătianu*, la Paris, următoarea telegramă: „In momentul când calc pentru prima oară pământul liberat al Ardealului, gândul meu să îndreaptă spre colaboratorii mei. Vă mulţămesc pentru tot ce aţi făcut şi faceţi încă pentru unirea completă şi definitivă a poporului român."

Tot cu privire la această călătorie d. *Iuliu Maniu*, preşedintele Consiliului Dirigent al Ardealului, a trimis la Paris d-lui Ion I. C. Brătianu următoarea telegramă: „Terminându-şi Maiestăţile Lor călătoria în adevăr triumfală în ţinuturile desrobite, de care prilej populaţiunea recunoscătoare s'a folosit, demonstrându-şi recunoştinţa sa sinceră faţă de eliberatorii săi, cu o căldură şi dragoste indescriptibile, ceeace dovedeşte în mod clar şi neîndoios că unirea înfăptuită a fost şi este izvorâtă din inima întregului popor românesc. In această ocaziune ne aducem aminte

cu gratitudine de d-voastră, acel sfetnic al Maiestăţii Sale, care a avut curagiul să ia asupra sa răspunderea politică pentru paşul care a făcut posibilă realizarea Unităţii noastre naţionale, prin care astăzi aţi câştigat un titlu neperitor de glorie şi aţi contribuit pentru a înscrie cele mai frumoase pagini în istoria neamului nostru."

2 Iun. 1919.

Astăzi a avut loc la *Saint-Germain* remiterea condiţiunilor de pace *delegaţiunii austriace*, de către d. Clemenceau, care a rostit următoarele cuvinte: „Domnilor plenipotenţiari ai republicei austriace! Puterile aliate şi asociate m'au însărcinat să vă remit proiectul tratatului, care a fost discutat între noi; dacă nu chiar proiectul în întregime, pentru că ar urmà de făcut rezerve în această privinţă, cel puţin principalele părţi asupra cărora aţi putea începe de acum deliberările." In urmă d. Clemenceau le-a făcut cunoscut procedura care va fi urmată de Conferinţă pentru discuţiuni, punându-le în vedere că nu vor avea loc discuţiuni verbale şi că vor trebui să prezinte în scris observaţiunile lor. Li s'a dat 15 zile pentru aceasta.

In acest proiect să determină frontierele Austriei cu Ceho-Slovăcia, cu Bavaria, cu Italia, cu Jugo-Slavia; iar între Austria şi Ungaria nu să face nici o schimbare vechii frontiere. Austria va acceptà frontierele Bulgariei, Ungariei, Poloniei, Românie, Statului Sârbo-Croato-Sloven şi Statului Ceho-Slovac, aşa cum vor fi fixate ulterior. Austria acceptă anularea tratatului dela Brest-Litovsc, recunoscând deplina independenţă a tuturor teritoriilor fostei Rusii. Ea recunoaşte că nu are dreptul să intervină în nici o negociere care va avea loc între Anglia şi alte puteri în chestiunea Egiptului şi consimte să transmită Marei Britanii toate puterile date ei de fostul Sultan al Turciei privitor la navigaţiunea în Canalul Suez. Austria renunţă la toate drepturile şi privilegiile în Austria elveţiană. Ea renunţă în favoarea Chinei la privilegiile şi despăgubirile din protocolul dela 1904. Vasele de răsboiu vor fi predate Aliaţilor. Armata navală, muniţiuni şi material de răsboiu, vor fi desfiinţate. Forţele armate vor fi demobilizate. Ea să angajează a acordà puterilor aliate şi asociate libertatea deplină a trecerii şi debarcării în orice parte a teritorului ei. Dunărea de la Ulm până în jos este declarată internaţională, împreună cu porţiunile navigabile ale afluenţilor şi canalelor laterale. Drepturile Ungariei de a face întărituri la Porţile de fier sunt abrogate, deasemenea şi drepturile acordate Austriei pe acest râu. Fosta comisiune a Dunării îşi va reluà puterile de dinainte de răsboiu, dar numai Anglia, Franţa, Italia şi România vor fi reprezentate, etc.

5 Iun. 1919.

Dela sora mea *Cornelia*, soţia protopopului *Ioan Pop* din Morlaca, pe care n'am văzut'o de 7 ani, am primit o scrisoare

din care reproduc aceste rânduri şi din care să poate vedea destul de bine care este starea sufletească a fraţilor noştri din Ardeal decând au scăpat de robia ungurească şi cât de fericiţi sunt ei în aceste zile mari: „Adeseori ne gândim la tine şi mult te dorim, aşteptând cu nerăbdare timpul când vom avea fericirea să te avem în mijlocul nostru, pentru ca să-ţi povestim multe din cele suferite decând nu ne-am mai văzut şi peste ce pericole am trecut. Fie lăudat bunul Dumnezeu că am scăpat cu bine din toate şi că suntem în viaţă şi că răsplata ne-a fost aşa de mare văzându-ne realizat visul neamului, *România Mare!* O, cât suntem de fericiţi că ne-a fost dat să ajungem şi noi aceste mari evenimente şi cât ne bucurăm că copiii noştri şi urmaşii lor nu vor mai avea de suferit atâtea chinuri, atâtea persecuţiuni şi atâtea umiliri de cari noi nu am fost scutiţi“ ... „Suntem ca buimăciţi de atâta bine ce ne-a dat cu înbelşugare Cel ceresc. In săptămâna trecută am fost şi noi la Cluj la primirea mult iubiţilor noştri Suverani, care a fost aşa de strălucită şi de măreaţă, încât nici nu pot să-ţi spun ceeace a simţit inimile noastre. Regina ne-a fermecat ca o zână din poveşti“ ... „Apoi în frumosul teatru al oraşului, cu care să mândreau odinioară Ungurii, am avut marea fricire să vedem o trupă venită din Bucureşti şi să auzim vorbindu-să în dulcea noastră limbă ...“

10 Iun. 1919.

De mai multe luni Crucea Roşie Americană ajută populaţuinea săracă din România, în mod cu totul gratuit, cu alimente, îmbrăcăminte şi medicamente. Această operă de ajutorare s'a întins pe tot cuprinsul ţării dela Mehedinţi până'n Dorohoiu. In fiecare lună s'au împărţit peste un milion de porţii de mâncare de către cantinele deschise în toate oraşele. In toată ţara s'au împărţit până acum peste 4 milioane de chilograme de alimente, îmbrăcăminte şi furnituri spitaliceşti. Ajutorul să întinde şi la satele din jurul centrelor de aprovizionare din oraşe. In continuu sosesc vapoare încărcate cu provizii, cantităţi mari de făină, carne, slănină, fasole, conserve, lapte condensat, ciocolată, cacao, marmeladă, untură, uleiu, zahăr, apoi articole de spital, stofe, flanele, ciorapi, cearşafuri, ace, aţă, maşini de cusut, săpun de tot felul, etc. Aceste ajutoare sunt trimise de poporul american prin intermediul Crucii Roşii ca o expresiune practică a simpatiei şi pretiniei faţă de poporul român, care a suportat cu multă vrednicie şi în mod atât de brav chinuitoarele suferinţe ale celui mai crunt războiu.

Cu privire la această operă de ajutorare îndeplinită în ţara noastră de către Crucea Roşie Americană, M. S. Regele, drept mulţumire şi recunoştinţă pentru binefacerile ei, a adresat Misiunii americane a scrisoare autografă în limba engleză, din care să remarcă următoarele rânduri: „Numele Crucii Americane va fi pururea binecuvântat în Ţara Mea. Cu o energie neasemuită

ea a ajutat pe suferinzi devenind un spirit de devotament şi de abnegaţie mai pe sus de orice laudă. Oriunde nevoia era mai mare, acolo să află şi Crucea Roşie Americană, pătrunzând în cele mai depărtate colţuri, dând ajutor bolnavilor, îmbrăcând pe cei goi, hrănind pe flămânzi, ducând alinare şi confort celor suferinzi. Indreptez toate mulţumirile Mele speciale către membri Misiunii, cari sub conducerea inteligentă a Colonelului *Anderson*, au săvârşit minuni printre populaţiunea săracă. Deşi războiul a trecut, în loc de a să înapoià la casele şi interesele lor, văzând mizeria pe care ocupaţia a adus'o asupra noastră, ei au rămas cu mult peste terminul stabilit la început, numai pentru ca să nu părăsească opera începută. Neperitoare va rămânea memoria Crucii Roşii Americane."

29 Iun. 1919.

Ieri, Sâmbătă, 28 *Iunie*, după masă la orele 3, în Galeria Oglinzilor dela *Versailles*, s'a semnat *tratatul de pace* între puterile aliate şi asociate şi Germania. Şedinţa a fost foarte scurtă. La 3 şi un sfert, d. Clemenceau, preşedintele, să ridică şi zice: „Şedinţa este deschisă. Acordul s'a făcut între guvernele Puterilor aliate şi asociate şi guvernul german. Textul ce trebuie să-l semnaţi e conform cu acela al exemplarelor cari au fost remise plenipotenţiarilor germani. Semnăturile vor fi schimbate; ele constitue angajamentul irevocabil de a executà în mod leal şi fidel şi în întregimea lor termenii tratatului. Am onoare a invità pe domnii delegaţi ai guvernului german ca să vie să semneze."

Cum nu putea fi vorba de a să ceti tratatul care are mai mult de 400 de pagini, d. Clemenceau, în numele Conferinţii, a adresat delegaţilor germani o scrisoare certificând că textul tratatului de pace supus spre a fi semnat de ei, este identic cu cel care le-a fost comunicat. Cei cinci plenipotenţiari germani să ridică, părăsesc locurile lor, să aşează în faţa măsuţei dela mijloc şi semnează pe rând tratatul, fără să să producă nici un incident, nici o protestare. După aceea diferitele delegaţiuni ale puterilor aliate şi asociate sunt chemate în ordinea fixată să iscălească. La 3 şi 3 sferturi ceremonia s'a sfârşit.

In acel moment încep a bubui primele lovituri de tun, vestind lumii că pacea s'a încheiat. D. Clemenceau să scoală zicând: „Condiţiunile păcii între puterile aliate şi asociate şi imperiul german sunt un fapt împlinit." Şedinţa să ridică. Sâmbătă seara delegaţii germani au părăsit Parisul ducându-să la Berlin. In acea seară Parisul a fost în sărbătoare. Nouă retrageri militare cu torţe au percurs principalele străzi şi bulevarde ale lui.

Un schimb de telegrame s'a făcut între Impăratul Japoniei, Regele Angliei, Regele Italiei, Regele Spaniei, guvernele asociate şi între Preşedintele Republicei franceze. Regele nostru a trimis d-lui Poincaré următoarea telegramă: In clipa când semnarea păcii cu Germania încununâ sforţările popoarelor aliate şi răs-

plăteşte jertfele suportate cu atâta eroism, este o trebuinţă a inimii mele ca să vă adresez, Domnule Preşedinte, felicitările noastre cele mai călduroase, precum şi dorinţele mele ferbinţi ca o eră de prosperitate şi de fericire să să deschidă nobilei naţiuni franceze, soră şi pretină a României."

Camera franceză a votat un credit de 14 milioane pentru celebrarea sărbătorilor *Victoriei*, cari vor avea loc în ziua de 14 *Iulie*. Programul va cuprinde o defilare de trupe în ţinuta de campanie, având în frunte pe cei trei mareşali ai Franţei: *Joffre*, *Foch* şi *Pétain*.

De când lumea e lume nici o pace n'a meritat să fie aşa de sărbătorită ca această pace făcută de biruinţa dreptăţii. Când te gândeşti că la *21 Ianuar 1871*, Parisul, după o rezistenţă dusă până la extrem, silit de foame şi de frig, după nişte suferinţe mai presus de închipuirea omenească, a ridicat pavilionul alb. Trimisul guvernului apărării naţionale, *Jules Favre*, trecând avantposturile a fost dus cu escortă la Cartierul general al armatei germane, în faţa lui *Bismarck*, aşa zisul Cancelor de fier, şi acesta cu mâna sprijinită pe masă, i-a dictat cele mai grele condiţiuni: Strasburgul şi Metzul, abandonări de provincii, părăsiri de cetăţi, răscumpărări îngrozitoare, despăgubiri pentru armată, etc. In zadar trimisul republicei franceze a încercat în numele umanităţii să apeleze la generozitatea învingătorului. Colosul cu cap de box nu cunoştea mila. Ochii lui Jules Favre să umplură de lacrimi şi după opt zile el s'a dus la Versailles să iscălească tratatul de armistiţiu, care însemnă capitularea îngrozitoare. La 2 Martie a semnat pacea, Franţa eră obligată să plătească *cinci miliarde în aur* şi să sacrifice două provincii: Alsacia şi Lorena, etc.... Şi acum după o jumătate de veac a învins dreptatea şi s'a sfărmat pumnul de fier; Franţa a eşit biruitoare şi pe deplin răsbunată. *„Iată 49 de ani decând aştept această clipă,"* a esclamat bătrânul Clemenceau, preşedintele Conferinţei de pace, în consiliul de miniştri, când telefonul i-a adus Luni, 23 Iunie, ştirea că Germania s'a supus, primind să semneze pacea. Intreagă Franţa a îmbrăcat haina de sărbătoare şi toţi cei cari o iubesc şi o stimează serbează gloria ei, căci sărbătoarea aceasta a Franţei este sărbătoarea dreptăţii, care pentru toate popoarele nu poate fi decât una şi aceeaşi, egală pentru toţi!

In aceeaşi ordine de idei voiu aminti o curioasă coincidenţă de date. La *7 Maiu 1918*, în sala istorică a Palatului dela Cotroceni, acolo unde s'a hotărât războiul nostru pentru unitatea naţională, s'a semnat în silă, sub ameninţarea duşmanului îngâmfat, instrumentul de subjugare definitivă a întregului neam românesc. Impărăţia Kaizerului atingea apogeul forţii şi să pregătea să dea cu armatele liberate din răsărit ultima lovitură Franţei şi să sfărâme astfel tot ce-i stă în cale. Abia trecură câteva luni şi cea mai trufaşe armată de pe pământ a trebuit să primească fără discuţie capitularea dictată în pădurea dela

Compiègne și după o așteptare chinuitoare, exact în aceeași zi, în ziua semnării tratatului dela București, la *7 Maiu 1919*, Germania a aflat sentința Areopagului dela Paris și a luat cunoștință de condițiunile tratatului ce-i mai îngăduia să trăiască. După triumful iluzoriu din anul 1918, aceeași zi de *7 Maiu* a anului viitor i-a desvelit partea tragică a unei politici nesocotite, sfârșită printr'un îngrozitor dezastru. Germania a stat consternată înnaintea documentului diplomatic, întocmai cum stătuse și mica Românie în fața tratatului dela București. Ziua de *7 Maiu* i-a arătat Germaniei calea acea lungă și grea a reparațiunilor juste și a ispășirii cuvenite, iar ziua de eri, *28 Iunie*, i-a statornicit regimul viitor, dând Franței victorioase cea mai meritată răsplată. Dela *28 Iunie 1914*, după atentatul încă nelămurit dela *Serajevo*, a început a să pune la cale, sub autoritatea morală dela *Postdam*, deslănțuirea groaznicului războiu de cucerire. Cinci ani mai târziu, în aceeași zi, *28 Iunie 1919*, Germania semnează *pacea dela Versailles*, mărturisind completa ei neputință fără nici cea mai mică demnitate. A semnat pacea în *acelaș palat*, de unde a strălucit prestigiul incomparabil al unei Regalități fără seamăn în lume, de unde a radiat lumina neperitoare a spiritului francez. Ceremonia, simplă și impunătoare, a avut loc în *Sala Oglinzilor*, în acea sală în care la *18 Ianuarie 1871*, marea națiune greu rănită azistă cu amărăciune la înălțarea orgolioasă a dușmanului neîmpăcat dela Rin. Acolo, unde Regii și Prinții germani, sub impulsul lui Bismarck, au proclamat de *Împărat al Germaniei* pe Wilhelm I, acolo au păsit eri niște simpli burghezi, smeriți, temători și resemnați, ca reprezentanți ai Germaniei democratizate, ca să iscălească tratatul impus de Franța.

Guvernul român fiind înștiințat oficial încă de aseară că pacea dintre Aliați și Germania s'a semnat, astăzi s'a oficiat un Te-Deum în Capitală și în toate orașele și satele României. In București s'a oficiat Te-Deum-ul la Mitropolie în prezența iubiților noștri Suverani, a tuturor miniștrilor și plenipotențiarilor țărilor aliate, membrilor misiunilor militare și numeroșilor ofițeri generali și superiori români. După serviciul divin M. S. Regele a primit defilarea companiei de onoare a Vânătorilor de Munte. Seara capitala a fost splendid iluminată și împodobită cu drapele române și aliate.

Astfel s'a sfârșit cel mai sângeros războiu pe care îl cunoaște istoria; vinovații intră pe calea ispășirii, iar victimile agresiunii își înalță frunțile luminate de biruință și răsplată... Cu toate acestea, nici unii, nici alții nu sunt mulțumiți. Să înțelege dela sine că Germania nu poate să fie mulțumită, ea care a pornit și dus războiul cu scopul de a stăpâni lumea și care nici chiar acum n'a simțit îndeajuns genunchiul învingătorului și n'a putut fi redusă la supunerea oarbă, însoțindu-și iscălitura pusă pe tratat cu amenințări și protestări și considerând în ace-

lași timp și acest tratat ca pe un petec de hârtie... Dar nici chiar Aliații nu sunt deopotrivă de mulțumiți de acest tratat de pace, care este exclusiv opera celor *patru mari*. — Belgia este mâhnită că glasul ei a fost nebăgat în seamă și nici una din promisiunile ce îi s'au făcut n'au fost împlinite pe deplin, deși suferințele, distrugerile și masacrele ei o îndreptățesc la cea mai deplină satisfacție. — România, care a dus războiul alături de Aliații săi cu un spirit de abnegațiune și de jertfă, care au făcut pe unii din marii purtători de cuvânt ai sufletelor occidentale să numească țara noastră *paratonerul* tuturor loviturilor germane; România, care a îndurat toate durerile ocupațiunii vrăjmașe, ce i-a secătuit rezervele de viață, toate suferințele trădărilor rusești și s'a dus calvarul misiunii sale destul de nobil; România, cu tot martiriul n'a fost luată în seamă și a fost tratată ca o țară care nu merită decât rămășițele unui festin, precupețindu-i-să cu metrul teritoriile pe care le-a revindecat în virtutea unui tratat semnat tocmai de cei mari, cari au dictat pacea de astăzi, iar în Comisiunea pentru fixarea despăgubirilor de războiu nici n'a fost primită. — Italia este iarăși adânc nemulțumită; ea care, deși reprezentată în Consiliul celor patru, n'a putut avea vot egal, ceeace a atras căderea ministerului Orlando. — Apoi, chiar Franța, după unele ziare, n'a fost pe deplin mulțumită.

Ți să strânge inima când te gândești că poate nici din tratatele de pace cari să vor încheiă cu Austria, Bulgaria și Turcia nu vor dispărea toate greșelile și cauzele de discordie viitoare. Este de mirare cum *Cei Mari* nu vreau să înțeleagă nici acum că numai printr'un spirit larg de dreptate și de egalitate între *mari* și *mici*, sprijinit pe sfințenia tratatelor de alianță, cum este și al României, să va putea asigurà Europei o eră de liniște și de consolidare în viitor?!

7 Iul. 1919.

La 15/28 Iunie s'au împlinit treizeci de ani dela moartea marelui nostru poet *Mihail Eminescu*. Cu această ocaziune d. *A. C. Cuza* a publicat în numărul 143 al *Neamului Românesc* următoarea frumoasă poezie întitulată: *Omagiu lui Eminescu:*

Seninei tale frunți îi să cuvine
Cununa cea de laur și de stejar...
Și-acum când ceasul răsplătirii vine,
Pe-a dușmanilor jalnice ruine,
Să să ridice sfântul tău altar.

Căci ieri „la arme" ț'ai chemat poporul,
Care gemea în lanțuri, umilit...
Și azi, te-aclamă el, biruitorul,
Ce ț'a urmat cu vitejie sborul
Spre idealul tău, neprihănit.

Un veac de prigoniri, sinistru,
Il ispăşesc străinii, blestemaţi . . .
Sântem stăpâni pe Tisa şi pe Nistru,
Pe Ceremuş, pe Mureş şi pe Istru,
Un neam, un singur neam, unit de fraţi.



Mihail Eminescu

Fi dar slăvit, poet al desrobirii,
Poet al idealului visat . . .
Tu, ce ne-ai dus pe calea mântuirii,
A biruinţii noastre şi-a Unirii,
Poet, cu lauri azi încununat!

10 Iul. 1919.

Conferinţa de pace dela Paris, sau mai bine zis *cei patru potenţaţi ai lumii*, caută să ne trateze mai mult ca pe nişte duşmani, decât ca pe aliaţi. Dupăce au nesocotit cu totul tratatul nostru de alianţă dela 4/17 August 1916, iscălit de Anglia, Franţa, Italia şi Rusia, cu privire la graniţa dela apus, ciopârtindu-ne Banatul, acum vreau să ştirbească şi suveranitatea Statului român, pentru care naţiunea noastră a luptat de veacuri ca s'o câştige şi s'o păstreze. Cei mari vreau ca să impună prin tratat protecţiunea minorităţilor şi aceasta sub controlul marilor puteri, formând astfel Stat în Stat din fiecare naţionalitate, pe câtă vreme România a acordat naţionalităţilor minoritare: egală

îndreptățire politică, culturală și confesională, și aceasta fără controlul și presiunea nimănui. Apoi prin diferite clauze economice privitoare la drepturile de transit și politică vamală, tratatul de pace ne pune la discreția puterilor mari și în imposibilitate de a ne creà o industrie națională și un comerț care să pună în valoare resursele economiei naționale. Prin clauze financiare, tratatul de pace ne obligă să luăm partea noastră nu numai la datoriile monarhiei austro-ungare până la 1914, ci și la datoriile ei de răsboiu. Astfel la această mare Conferință a păcii universale glasul dreptății noastre a fost înăbușit și, pentru a satisface pe acei cu putere și influință mai mare, ni s'au luat sute de mii de Români, veseli că în sfârșit au fost scăpați din robia ungurească, ni s'au refuzat singurele hotare care să pot apără, ni s'au impus sarcini și ni s'au cerut îndatoriri care calcă drepturile și întrec puterile noastre.

Cine s'ar fi îndoit vr'odată de sinceritatea făgăduelilor Puterilor Mari, de lealitatea și cuvântul lor de onoare? Și mai cu seamă de a Statelor-Unite din America. Toată lumea avea o deplină încredere că *Dreptatea* va fi ocrotită de astă dată, dacă nu de toți, cel puțin de modernul apostol Wilson, care publicase acea faimoasă tablă de 14 porunci, pe cari trebuià să să întemeieze o nouă politică morală. Roadele păcii dela Versailles sunt: știrbirea Banatului, iluzia completă a despăgubirilor de răsboiu și celelalte condițiuni de robire tot așa de grele și de rușinoase ca și acele cari ni le-au impus vrăjmașii prin tratatul dela București. Toți ș'au călcat în picioare făgăduelile iscălite și neiscălite, cu cari au înșelat o lume întreagă. Tratatul dela Versailles a fost înveluit de o grozavă țăsătură de minciuni și nedreptăți. Prin această pace s'a dovedit mintea greoaie alui Wilson și totala lui nepregătire pentru deslegarea problemei mondiale. In jurul acestei păci s'au petrecut lucruri cari ar putea da vedere și orbilor și fariseii politici n'au decât să-și plece ochii dacă ar mai aveà un pic de rușine. Impăciuitorii lumii dela Paris, vestitul *Consiliu suprem*, a dat dovadă de nepregătire și lipsă de concepție politică, lipsă de plan și de idei și întregul tratat de pace este o urzeală de sofisme și de interpretări iezuitice, cari i-au învăluit cu prefăcătorie limbagiul și substanța lui. Aveà dar Romănia pentru ce să meargă la Paris cu tratatul său de alianță din August 1816 în buzunar, mândră că ș'a făcut cu prisosință datoria!

Pentru toate acestea motive, d. Brătianu a plecat din Paris cu inima rănită ca să vină în țară și aci să arate Regelui și guvernului cum stă lucrul, examinând situația în toate amănuntele ei și să să iee o hotărâre împreună și cu miniștrii Ardealului, Basarabiei și Bucovinei. In seara zilei de 6 Iulie d-sa a sosit în București.

In drumul său spre casă, în gara *Arad*, unde trenul s'a oprit mai bine de o oră, d. Brătianu a fost primit de un public

foarte numeros în frunte cu episcopul *Ioan* şi prefectul Dr. *Iustin Marşieu*. La scoborârea sa din vagon a fost întâmpinat cu urale şi strigăte de: „Să trăiască făuritorul României Mari!" Prefectul judeţului l'a întâmpinat cu următoarele cuvinte: „Suntem fericiţi, domnule prim-ministru, că ne-am putut vedeà visul împlinit, operă la care d-voastră aţi muncit din răsputeri. Bărbatul care a realizat acest măreţ act este idolul nostru şi recunoştinţa ce-i purtăm va fi vecinică. In calea spinoasă ce aveţi de dus şi de acum înainte pentru binele României, vă dorim succes şi din adâncul inimii vă urăm ca năzuinţele pentru care luptaţi să le aduceţi la îndeplinire. Trăiască întemeietorul României Mari!" D. Brătianu a răspuns astfel: „Sunt fericit astăzi de a călcà în acest Arad pe pământ românesc. Avem datoria de a fi strâns uniţi şi a ne apărà şi în viitor şi obligaţiunile ce avem faţă de poporul nostru ne impune o muncă comună, sinceră şi strâns unită. Vă zic deci: Să trăiască România Mare, care trebuie să fie o *Românie tare!*"

După întoarcerea în ţară d. Brătianu a fost primit în audienţă de Rege, căruia i-a prezentat raportul asupra situţiei României la Conferinţă. S'a ţinut un consiliu de miniştri, în care d-sa a făcut o expunere amănunţită a situaţiunii noastre externe în legătură cu lucrările dela Paris. Al 2-lea consiliu de miniştri a avut loc astăzi, la cari au participat d-nii *Iuliu Maniu*, preşedintele Consiliului Dirigent din Ardeal, şi *I. Nistor*, ministrul Bucovinei. După consiliu, d. Brătianu fiind întrebat de ziarişti le-a declarat că nu are ce să le spună, fiindcă ei ştiu ce s'a petrecut, dar a adaugat că „lucrurile bune să fac cu răbdare şi aşteptare." D. Brătianu crede că politica de *rezistenţă* va avea un efect grabnic pentru obţinerea unor modificări în tratat. D-nii Maniu şi Ciugureanu au declarat că să solidarizează cu punctul de vedere al guvernului. De altfel toţi miniştri teritoriilor alipite, în urma consfătuirilor avute au constituit un bloc politic comun în ceeace priveşte politica externă, declarându-să categoric pentru *integritatea* teritorului românesc şi în contra oricărei cesiuni.

21 Iul. 1919.

Eri a avut loc înmormântarea cu toate onorurile militare a generalului *Eremia Grigorescu, eroul dela Mărăşeşti*, mort în câteva zile de gripă infecţioasă, în etate numai de 56 ani. După dorinţa M. S. Regelui, corpul neînsufleţit al marelui general a fost depus în biserica *Mihaiu Vodă*, pe un catafalc împodobit cu flori şi coroane, în jurul căruia au făcut de gardă patru ofiţeri inferiori. In acelaşi timp, Regele printr'un ordin de zi, pentru a cinsti memoria mult regretatului general, a ordonat ofiţerilor, cari în timpul campaniei au făcut parte din armata I să poarte doliu timp de trei zile. Funeraliile naţionale făcute ilustrului general au întrecut tot ceeace s'a făcut până acum la noi. Capi-

tala a fost cernită și întreagă suflarea românească a plâns moartea prematură a acestui erou național. In biserică, primul ministru d. Brătianu, în cuvinte emoționante, a adus prinosul de recunoștință al Românimei întregi, pentru acărei mântuire generalul Grigorescu a luptat cu așa strălucită bărbăție. Tot astfel au vorbit și d-nii general Văitoianu, ministru de răsboiu, și Tache Ionescu. Din biserică corpul generalului a fost transportat la gara de Nord pentru a fi dus la *Mărășești*, însoțit de un cortegiu impunător. Pe capacul sicriului erau țintuite chipiul generalului și cele *trei* spade ale lui: cea de onoare dăruită de cetățeni, având la dragon panglica ordinului Mihaiu Viteazul, apoi spada dăruită de Japonia și spada pe care a purtat'o generalul în timpul luptelor dela Mărășești.



Generalul Grigorescu Eremia

Astăzi, la ora 7 de dimineață, a sosit în gara Mărășești trenul care purtă corpul neînsuflețit al viteazului general, de unde a fost dus cu toate onorurile militare, străbătând satul, la cimitirul din localitate, unde erà de față o imensă mulțime de oameni din toate satele din jur. După cuvântarea duioasă a generalului *Referendaru*,

trei salve de tun au vestit punerea în mormânt a generalului Grigorescu, în cimitirul din lunca Siretului, în apropierea tranşeielor pe cari trupele lui biruitoare le-au umplut cu cadavre duşmane, în locul unde a bubuit glasul monstruos al tunului şi unde a curs cel mai bun şi mai bogat sânge românesc, dormind somnul de veci alături de ceialalţi fii ai ţării, căzuţi pentru ea, şi pe cari marele general i-a condus la isbândă. Numele acestui viteaz va rămânea în cartea de aur a suferinţii şi gloriei poporului român, legat de bătălia dela *Mărăşeşti*, care odată cu mântuirea României a adus după sine şi începutul dezastrului german. Faima victoriei dela *Mărăşeşti* merge împreună cu numele generalului Grigorescu, tot aşa după cum *Oituzul* săpase pentru prima oară în stâncă alături de numele lui şi lozinca rămasă de atunci celebră: *„P'aici nu să trece!"*, la care a răspuns în curând lozinca tot aşa de celebră dela Mărăşeşti: *„Nicî p'aici nu să trece!"* (Vezi ziua de: *6/19 Sept. 1917*, tom. I).

D. Iuliu Maniu, preşedintele Consiliului Dirigent din Sibiiu, a trimis doamnei *Elena general Grigorescu* următoarea telegramă: „Deplângem şi noi perderea Marelui General şi neînvinsului erou, care prin geniul său a scris o nouă pagină de glorie în Istoria Neamului Românesc, contribuind în mod puternic la înfăptuirea idealului românesc. Consiliul Dirigent vă roagă, să primiţi expresiunea adânc simţitei condoleanţe."

24 Iul. 1919.

Tratatul de pace înmânat delegaţilor Austriei n'a fost modificat de loc în favoarea noastră, cu toate protestările ridicate de delegaţii noştri şi de opinia publică, atât la noi cât şi în Franţa, ceeace face ca România, neputând acceptă condiţiunile de pace care îi să impun, să refuze semnarea tratatului cu Austria.

Multe ziare din Franţa şi dintre cele mai mari, cum este *„Le Temps"* arată nedreptăţile pe cari le comite Conferinţa de pace faţă de România. Iată ce scrie ziarul *Le France* în privinţa aceasta: „România a intrat în luptă alături de aliaţi pe baza unui tratat care-i asigură în caz de victorie, nu numai deplinătatea revendicărilor ei teritoriale, între cari şi Banatul întreg, dar şi *loc egal cu celelalte puteri la Conferinţa păcii precum şi independenţa economică faţă de oricine ar fi.* Cu toate că n'au fost ajutaţi, ba, ceva mai mult, au fost chiar tradaţi de Ruşi, Românii ş'au făcut mai mult decât datoria. Ei s'au sacrificat perzând 800.000 de oameni la o populaţie de 8 milioane, adecă proporţional cu celelalte state beligerante au avut cele mai grele perderi. Cu toate acestea Românii n'au sfârşit nici azi războiul. Deşi mor de foame şi n'au de nici unele, ei continuă să să bată şi contra bolşeviştilor ruşi şi contra Ungurilor, fără să să plângă şi fără să facă paradă de suferinţele lor. Tradată odată de Ruşi, România s'a ridicat de data asta ca o lupoaică ca să-şi apere puii, aruncându-să în foc din nou, gata să să răsbune, gata să-şi

arate până la sfârşit fidelitatea către Aliaţi." Cu privire la nemulţumirile României pentru nedreptăţile făcute de către Conferinţa păcii zice: „Mai întâiu îi s'a luat României jumătate din Banat, cea mai frumoasă şi cea mai bogată din provinciile pe cari le revindică şi care îi să cuvin de drept. I-s'a modificat frontiera în Transilvania împingând'o cu 30—40 chilometri la est de Tisa, în detrimentul României şi în favoarea Ungariei inimice şi învinse. Dar atât nu-i de ajuns. România este sfătuită să cedeze Bulgariei, o altă inimică învinsă, parte din Dobrogea sudică. Toate acestea în ceeace priveşte teritoriul. I să impune încă României să asigure transitul pe căile sale de comunicaţiune tuturor mărfurilor aliate, precum şi controlul şi dreptul de veto al străinilor pentru utilizarea mijloacelor sale de comunicaţie, pentru tarifele sale vamale, pentru legislaţia sa comercială şi industrială, sau cu alte cuvinte să renunţe implicit la completa sa suveranitate în organizaţia propriei sale vieţi economice. Tot aşa o forţează să primească controlul principalelor state asupra sorţii minorităţilor etnice, control care ar puteà atinge legile, administraţia, ba poate chiar formaţiunile ministeriale şi care ar avea de urmare amestecul marilor puteri în afacerile interioare ale ţării, precum şi crearea de partide politice, fie francofile, fie anglofile, fie italofile, după influenţa uneia sau alteia din acestea mari puteri. Ca culme însă, Conferinţa de pace ridică din nou chestia Basarabiei, provincie care a făcut parte din corpul României mai bine de 1000 de ani şi care de data asta s'a alipit patriei-mume prin libera voinţă a locuitorilor ei. In faţa acestor lucruri să înţelege dela sine că d. Brătianu nu poate să-şi iee răspunderea unui asemenea tratat, nici ca om politic, nici ca şef de partid, nic ca şef de guvern."

Sub titlul *Rezistenţa latinităţii* d. *Radu Dragnea* scrie în ziarul *Patria* din Sibiiu un interesant articol care să sfârşeşte astfel: „Latinitatea este metodic înlăturată şi aceea ce nu s'a observat la Paris, ea a fost înlăturată cu concursul Franţei. Resentimentul Italiei şi al României, faţă de metropola latinismului, nemulţumirea lor recentă, au cauze mai adânci decât nedreptăţile teritoriale cari li să fac. Culpabilitatea Franţei nu este de a nu fi apărat drepturile noastre geografice; nu; culpabilitatea Franţei este de a nu fi văzut, că sub ochii ei să pregăteşte *predominarea pe continent a rasei anglo-saxone în colaborare cu rasa slavă şi în dauna rasei latine.* Şi acest sentiment pe care îl încercăm, este cu totul legitim, pentru că el isvoreşte din revolta fraternităţii. Franţa a eşit din războiu istovită şi cu o psihologie sdruncinată. Trăind cinci ani cu frica în sân de a nu fi învinsă, soluţiile de perspectivă, cu care s'a caracterizat politica ei în trecut, faţă de ţările latine, au fost înlocuite cu soluţiile imediate. Preocuparea din timpul războiului, de a găsi în fiecare zi câte o soluţie, pentru isbiturile pe cari le primea zilnic, i-a alterat şi metoda politică în senzul că astăzi soluţionează marile probleme,

tot cu repeziciunea nerăbdării de a să repară îndată, cu care soluţionă rupturile de front. Psihologiceşte este şi senzibil, este şi esplicabil. Aşa se esplică cum nu poate vedea ea, că la Paris, România încercuită de Slavi, este tratată nedrept, că Italia este scoasă din concertul marilor puteri, şi că toate acestea să petrec în timpul în care Spania nu dă nici un semn de viaţă nouă. Dar va veni o vreme când Franţa se va desmetici, când îşi va scutură de pe suflet toate rămăşiţele războiului şi când va trebui să înscrie pe steagul ei, în faţa luptelor de rasă, care să desemnează în viitor: *„Rezistenţa latinităţii."*

Ziarul *Mişcarea* din Iaşi, în Nrul 139, publică sub titlul *„Latinii"* următorul articol plin de adevăr şi cu adânc înţeles: „Pe cât de strânsă a fost unirea popoarelor neolatine în timpul războiului, pe atât sunt ele astăzi de desbinate. Pe cât de mari au fost sacrificiile lor în vremea măcelului, pe atât recompensele au fost mai mici. Aceste sunt adevărurile ce să desprind clar din analiza tratatului dela Versailles, — şi nu sunt de sigur îmbucurătoare. Căci odată cu dispariţia visului frumos al Unirii latine să ia şi putinţa de propăşire a celor mai admirabile popoare ale Europei, după cum prin nerecompensarea sacrificiilor ele devin victimele unui războiu care le-a fost impus fără voia lor. Nu voim să ştim care este cauza pentru care Franţa este lipsită de flota ei, de o parte din despăgubirile ce îi să datorau, de garanţiile suficiente pentru viitor. Nu cercetăm pentru ce Portugalia a fost desconsiderată, Italia esclusă din recenta alianţă a marilor Puteri, nedreptăţită în chestiunea Smirnei, a portului Fiume, a Adriaticei; nu căutăm motivele nedreptăţirii României printr'o vasalitate nedemnă de trecutul ei, nici pe acelea a desconsiderării Belgiei şi a sacrifiilor ei. Constatăm numai că *latinitatea sufere*, că „înţelegerea latină", după cum spun ziarele italiene, *„în câteva săptămâni va fi trăit!"* Iar această desbinare este cu atât mai întristătoare cu cât porneşte dela cele două surori mai mari, Franţa şi Italia, cari în deplin acord trebuiau să susţie pe cei mici. Opinia publică franceză a voit să ştie cauza acestei desuniri. Reprezentanţii marelor ziare pariziene au făcut anchete în Italia şi Belgia, au luat interviewuri oamenilor politici români şi portughezi. Rezultatul este învariabil acelaş, politica celor *patru* a uitat de latini. Şi doar sacrificiile lor au asigurat victoria ... Aceasta este situaţia prezentă. Italia înţelegând'o a luat întotdeauna apărarea surorilor ei mai mici. Opinia publică franceză e pe cale de a înţelege şi ea că după cum spune în *„Le Journal"* d. Maurice de Welffe: „Franţa e prea mică pentru ca să poată prosperă izolată." „Ea trebuie să profite de cele câteva săptămâni ce au mai rămas, pentru a împiedecă nimicirea înţelegerii latine. Viitorul va arătă dacă o va face."

Marele ziar elveţian *Le Démocrate* publică un senzaţional articol, din care vrednice de reprodus sunt următoarele, fără să facem nici un comentar: „să petrec actualmente în Europa cen-

trală fapte de o oarecare gravitate, care sunt de natură să discrediteze *Societatea Națiunilor*. Marile puteri, sau mai bine zis unele din marile puteri, sub impulsiunea nababilor internaționali, ai căror șefi să află la New-York, dacă nu la Berlin, să silesc să pună literalmente sub tutelă Polonia, Ceho-Slovacia, România și Jugo-Slavia. Este aci un precedent, care pentru micile State ca Elveția, prezintă o semnificare de temut." După ce discută pe larg chestia nedreaptă a minorităților, chestie ridicată, legiferată și impusă tocmai de aceia cari au refuzat să recunoască Chinezilor și Japonezilor egalitatea în tratament cu rasa albă, și care chestie va fi o sămânță de anarhie pentru micile state; — după ce descrie sclăvia financiară și economică care va apăsà asupra acestor State, arătând că prin acele măsuri surprinzătoare să ajunge la acest rezultat paradoxal că Serbia și România, cari erau în 1914 State suverane sunt coborâte în 1919 la rangul de Colonii ale „Societății Națiunilor," în al cărei consiliu nu sunt măcar reprezentate, așa că Marile Puteri așiază aceste patru mici state sub adevărată aservire, tratându-le ca inimice, pe ele, ale căror popoare au suferit toate martiriul pentru cauza libertății, și cari au contribuit într'o măsură inegală, dar foarte importantă, la victoria comună; — după ce arată că aceasta este o mare nedreptate, și că nu pe o nedreptate se poate întemeià *Societatea Națiunilor*, continuă astfel: „Secretul misterului rezidă, trebuie s'o spunem, în puterea formidabilă a unei anumite finanțe semi-evreiască și semi-creștină — mai ales adoratoare a vițelului de aur — care își zice americană, dar să află tot așa de bine și la Londra ca și la Franckfurt. Aceiași speculatori arhimilionari apără bolșevismul, pentru că slăbește Rusia și le îngăduie să obție dela Lenin, concesiuni fructuoase. Politica lor constă în a menajà Germania pentru ai răscumpărà comerțul și industria, apoi a impovorà d'impotrivă restul Europei, a sămănà discordia și zizania pentru a putea mai bine pescui în apă turbure și ași umple pungile. Astfel Jugo-Slavia, cu totul sleită, e pe cale de a deveni prizoniera și sclava sindicatelor financiare americane. De trei ori s'a găsit soluțiunea problemei Adriaticei; de trei ori nababii căptușiți cu aur s'au pus deacurmezișul și au isbutit să-și opună *veto* al lor. Lor le este indiferent dacă sângele curge; esențialul este ca să producă capitalurile lor. Satrapii *Baruch*, *Branteys* și *Bawmann*, sprijiniți de puternice personalități politice, și prea adese secondați de un înalt personaj *) din anturajul direct al Președintelui Wilson, n'au încetat de opt luni încoace, să terorizeze pe marele bărbat de stat, care guvernează, — sau e ținut că guvernează, — la *Casa Albă*. Această treime aspiră ca să devie adevărata succesoare a camarilei din Berlin? Urmarea istoriei ne va lămuri.

*) Să zice că soția Președintelui Wilson ar fi evreică, adecă de aceeași națiie ca cei trei satrapi arhimilionari.

In așteptare, România, condusă de d. *Ion I. C. Brătianu*, refuză să semneze tratatul de pace, nevrând să treacă sub furcile caudine ale triumvirilor multimilionari. Iar noi îi strigăm: *„Bravo, Elveției aplaudă gestul d-tale!"*

26 Iul. 1919.

Generalul *N. Petala*, comandantul corpului IV de armată din Iași, fiind mutat la Corpul VI din Cluj, a dat următorul *Ordin de zi:* Ofițeri, Subofițeri și Soldați ai Corpului IV de Armată! După un an și două luni de muncă comună, plec din fruntea voastră, fiind mutat prin Inaltul Ordin al M. S. Regelui la Comanda Corpului VI de Armată. Am venit în mijlocul vostru în cele mai grele zile ce au fost hărăzite Neamului Românesc, după încheierea vremelnicei dar dureroasei păci dela București. Am suferit împreună acele clipe de umilință și de durere, și din încrederea reciprocă, ce s'a legat între noi, am căpătat puterea de a nădăjdui și de a ține mereu fruntea în sus, conștienți de dreptatea noastră, mândri de faptele noastre de arme și încrezători în isbânda ce trebuia să vină. Această isbândă am așteptat'o împreună, zi cu zi, ceas cu ceas, fără să șovăim în credință și fără ca voi cei mai viteji între vitejii oștirei românești, să murmurați sub povara suferințelor voastre ... Am așteptat'o încrezători, până în ceasul când, prin valul cernit al lacrimilor unui neam, a străbătut glasul de înviere. Și atunci ... v'am văzut oștași, prefăcându-vă într'o clipă din mucenici ai durerii în crainicii isbândei mult așteptate! V'am văzut pornind spre porțile zăvorite de veacuri ale Carpaților, și am văzut căzând sub pașii voștri lanțurile seculare ale Ardealului și Bucovinei! V'am văzut la Putna, desrobind mormântul Marelui Stefan; la Suceava, unde ați înviat trecutul de Glorie, prin măreția unei clipe de isbândă, și la Hotin, unde ați tras din nou hotarul strămoșilor noștri! V'am văzut peste tot neînfrânți în fața primejdiei, mândri dar generoși în zilele de isbândă; — iar în clipele de liniște, atunci când glasul tunului tăcea, v'am văzut soldați ai civilizației și culturii românești, propovăduind în țările desrobite credința în *„noua patrie"*, și ducând pe plaiurile lor, cuvântul de pace, de ordine și de înfrățire. V'am văzut peste tot și în tot timpul, tot atât de vrednici în luptă, pentru cucerirea hotarelor firești, pe cât de harnici și de înțelepți în lupta mai grea, dar și mai glorioasă a cuceririi sufletelor! De aceea azi, când vă părăsesc pentru a merge în fruntea unui Corp de Ardeleni, o fac cu mare părere de rău, însă și cu legitima mândrie a datoriei împlinite cu folos. Noilor frați de arme le voi duce imboldul măreț al ostașilor din Moldova, al vostru, care ați luptat așa de frumos pentru biruința noastră și pentru desrobirea lor. Le voi arătă pilda de jertfă și de vitejie ce ați dat și dați încă neîntrerupt, veghind cu bărbăție la vechile hotare ale Moldovei reîntregite. Le voi spune toată povestea suferințelor

şi vitejiei voastre, şi le voi duce cuvântul vostru de dragoste şi de frăţie, pe care vom aşezà pe veci temelia unirii noastre sufleteşti! Ostaşi! Astăzi când în jurul ţării noastre, Impărăţiile cad şi Statele să sfărâmă în lupte fratricide, unele pentru că erau întemeiate în dispreţul Dreptăţii, altele fiind cuprinse de nebunia anarhiei şi a distrugerii, voi aţi rămas credincioşi ca întotdeauna, şi, strânşi în jurul Regelui şi Steagului vostru, aţi câştigat victoria. Prin disciplina voastră de fier, prin energia şi vitejia voastră,aţi arătat ce poate ostaşul român. Despărţindu-mă de voi, mândru de ceea ce am înfăptuit împreună, vă mulţumesc la toţi pentru vrednicia şi credinţa pe care, sub ordinele mele, le-aţi pus în serviciul Ţării şi a Regelui nostru. Vă mulţumesc şi vă îndemn ca şi mai departe, sub ordinele noului vostru Comandant de Corp de Armată, care este una din mândriile oştirei noastre, să mergeţi pe aceeaşi cale, luptând cu arma, cu pilda şi cu cuvântul dreptăţii şi al legalităţii pentru înfrăţirea sufletească a tuturor cetăţenilor noştri, fără deosebire de credinţă şi de clasă socială şi pentru sporirea prestigiului şi puterii Statului Român. Cu aceasta, voi care cu arma în mână, aţi dat fiinţă României Mari, vă veţi fi făcut încă odată datoria, consolidând ca apostoli ai civilizaţiei şi culturii româneşti şi ca propovăduitori ai unirii şi armoniei sociale, opera înfăptuită de voi ca soldaţi. Cu acest ultim îndemn vă zic la toţi *„rămas bun"*, Ofiţeri, Subofiţeri şi Soldaţi ai Corpului IV de Armată!"

27 Iul. 1919.

In ziua de 22 l. c. armata română a ocupat partea din Banat pe care o părăsiră francezii; cu această ocaziune, încă din ajun, clubul român din Lugoş a publicat următoarea chemare: „Iubiţi concetăţeni! Către Românii din Lugoş avem următoarele cuvinte: Mâne, Marţi în 22 Iulie, soseşte în Lugoş armata română, care pentru prima dată păşeşte pe pământul nostru. Ea vine în numele Maiestăţii Sale Ferdinand I, Regele tuturor Românilor. Aproape două mii de ani sunt, decând Impăratul Romei, Marele Traian ne-a aşezat pe acest pământ. Nu mult după acest aşezământ, popoare multe şi lacome au năpădit asupra noastră şi ne-au împărţit acest aşezământ, popoare multe şi lacome au năpădit asupra noastră şi ne-au împărţit ţara şi pe noi între ele, aşa că poporul român a putut să-şi zică cuvintele Scripturii: „Impărţit'au hainele mele loru-şi şi pentru cămaşa mea au aruncat sorţi!" Impărţiţi sub mai multe împărăţii, când acestea au purtat răsboaie între ele ne-au pus faţă în faţă la frontul de luptă, şi frate cu frate ne-am spintecat şi omorât, întărind domnia lor. Aşa a fost şi acum, în răsboiul din urmă, de care avurăţi şi voi parte. Aţi fost mânaţi acum chiar şi contra fraţilor voştri din România, cari luptau ca să vă desrobească pe voi. Când milioane de duşmani s'au pus contra celor şase sute de mii de ostaşi ai României, şi când această mică, dar

vitează armată a trebuit să să retragă cedând dușmanului Capitala Țării, Bucureștii, stăpânii noștri de odinioară ne-au silit ca să sunăm clopotele bisericilor noastre, ca semn de bucurie. Ne-au silit să râdem cu ei de durerea noastră! Dar Dumnezeu a văzut batjocura și nedreptatea ce ni s'a făcut, a întors roata ce a despicat pe Horia și Cloșca, contra celor fără de lege prin baioneta soldatului român dela Oituz, Mărăști și Mărășești. Acolo, la acel front de luptă, a primit mângăierea cuvenită Avram Iancu și marele Mihaiu Viteazul, cari de acum înainte își vor dormi somnul în liniște. Acolo s'a hotărât soarta poporului român. Luptătorii de acolo ne-au scos din robia în care gemurăm aproape două mii de ani, căci acolo au fost frânți dușmanii noștri de veacuri! Această armată, care a deschis porțile libertății, nouă și urmașilor noștri, este armata care mâne între în orașul nostru. Preoților, încununați altarele cu rugăciuni de mulțumire! Mamelor, nu mai plângeți pe fiii voștri, cari au murit pe câmpul de luptă, căci iată Dumnezeu mâne vă trimite mângăiere ca să vedeți pe răsbunătorii fiilor voștri. Soțiilor, nu mai plângeți pe bărbații voștri, căci copilașii, rămași orfani de tatăl lor, vor binecuvântă țărâna acestora d'impreună cu toată suflarea românească! Aceia cari au trebuit să moară pentru interese străine sunt răsbunați prin vitejii care ne sosesc mâne. Sunați clopotele bisericilor! Ridicați inimile dragostei de frate! Impodobiți-vă casele! Aprindeți lumânările! Căci vin frații noștri, răsbunătorii noștri și eliberatorii noștri! Eșiți întru întâmpinarea lor și strigați: „Osana celor ce vin întru numele Domnului!" A venit pacea! Ne adresăm deci și către concetățenii noștri de altă naționalitate așa: Dumnezeu a rânduit ca stăpânitorul nostru de acum înainte să fie Maiestatea Sa Regele tuturor Românilor Ferdinand I. El este și Regele vostru! Prăznuiți d'impreună cu noi, și mulțumiți lui Dumnezeu că prin sabia ostașilor lui ați scăpat de o anarhie de care conaționalii voștri din alte părți n'au scăpat. Nu uitați nici ordinea socială, căci cei mai puțini trebuie să să plece votului celor mulți. Vivat! Trăiască armata română!"

Nu să poate descrie bucuria ce au simțit'o cu această ocazie Românii din Orșova, dar mai ales cei din Lugoș și cei din Caransebeș, vechiul cuib de grăniceri români. Așa primire nu s'a mai văzut aiurea, căci nicăiri nu s'a prelungit așa de mult mucenicia Românilor, după constituirea României Mari, ca aci, unde tiranica administrație ungurească a dăinuit până în aceste zile.

31 Iul. 1919.

In cetatea Sibiiului, în care până mai acum de curând nu să putea arborâ tricolorul românesc, s'a deschis în ziua de 9 l. c. Marele Sfat Național, în localul Prefecturii, pentru a discută liber organizarea pământului și neamului desrobit, înfă-

tuind reforma agrară şi reforma electorală. Au luat parte 130 membri din Ardeal, Banat şi din părţile ungurene locuite de Români. Au mai fost de faţă membri Consiliului Dirigent, fruntaşii clerului, a învăţământului şi a muncitorimii organizate şi ai ţărănimei. In această mare adunare, fraţii noştri, cari au cunoscut zilele triste ale asupririi ungureşti, s'au adunat pentru a consolidà şi organizà unirea cu patria-mamă, pentru a întări marile reforme democratice şi a luà ultimele măsuri pentru cimentarea şi unificarea României Mari. Ţi să umple inima de bucurie când te gândeşti că în locurile unde graiul românesc erà oprit de a să auzi, unde şcolile erau ţinute să scoată buni cetăţeni unguri şi unde manifestarea unui gând românesc erà pedepsită cu închisoare, — acolo să întruneşte astăzi în mod liber în ţară liberă o Adunare ca să-şi organizeze viaţa românească!

Misiunea aceasta, înfăptuită prin jertfa marelui şi sfântului nostru răsboiu de desrobire şi de întregire, dovedeşte că *dreptatea* este o mare putere şi că în contra ei nu să află pedeci destul de tari ca s'o oprească de a triumfà. Cu toate asupririle ungureşti şi cu toată tirănia austriacă şi moscovită, cu toate aceste mari nedreptăţi, neamul nostru, care este unul din cele mai unitare din Europa, a obţinut în fine marea fericire de a să vedea unit şi liber. Cu credinţa neclintită în *dreptate*, Românii vor luptà şi de azi înainte revendicând dreptul lor integral până ce va fi pe deplin recunoscut. Adunarea naţională din Sibiiu este una din cele mai sublime manifestări ale neamului nostru întregit şi liberat, după atâtea veacuri în care numai conştiinţa naţională i-a fost cea din urmă nădejde, mângăiere şi putere de susţinere, faţă de asupririle sălbatice ale Statului unguresc.

Adunarea a trimis M. S. Regelui următoarea telegramă: „Marele Sfat Naţional, ales din Adunarea Neamului dela Alba Iulia, întrunit astăzi pentru desbaterea reformei electorale şi agrare ce să va realizà, călăuzit de îndrumările civilizaţiei şi ale democraţiei, exprimă Maiestăţii Sale Regelui Ferdinand I omagiile de respectuoasă supunere a poporului român din Ardeal, Banat şi părţile ungurene. Pământul desrobit şi apărat de viteaza armată română sub înţeleapta şi glorioasa conducere a Maiestăţii Voastre să consolidează azi într'o viaţă naţională de stat clădită pe temelia trainică a energiilor populare descătuşate. România întregită în hotarele ei firesti, mergând înainte pe drumul muncii, cinstei şi dreptăţii va binecuvântà Domnia Aceluia care a înţeles şi ascultat voinţa nestrămutată a poporului său în zilele de grea cumpănă. Să trăiţi Sire pentru strălucirea viitoare a neamului românesc. Să trăiască Maiestatea Sa Regina, augusta Doamnă a tuturor Românilor. Să trăiască Dinastia naţională a României Mari!"

Marele Sfat a mai adresat telegrame şi domnilor: prim-

ministru *Ion I. C. Brătianu*, generalului *Prezan* pentru armată, Dr. *Ciugureanu* pentru Basarabia și *I. Nistor* pentru Bucovina. Iată cum a răspuns d. Brătianu: „Guvernul a primit cu adâncă emoțiune expresiunea sentimentelor Marelui Sfat. Unitatea națională înfăptuită sub glorioasa conducere a Regelui Ferdinand prin vitejia soldatului român, nu să poate hotărî decât prin unirea cea mai desăvârșită a tuturor ținuturilor cu patria-mamă, printr'o muncă încordată și vrednică pe cale hotărât democratică și prin cumințenia firească a poporului nostru. Nu ne îndoim că reforma electorală și cea agrară pe cari Marele Sfat le întocmește după aceleași principii ca și în restul regatului, vor contribui la această mare operă de consolidare națională și vor permite astfel României, ce-și apără cu atâta bărbăție noile hotare, să îndeplinească cu strălucire menirea sa civilizatoare în această parte a lumii. Personal sunt fericit că voiu putea străbate în zilele acestea frumoasele d-voastre ținuturi, scumpe oricărei inimi românești."

2 Aug. 1919.

Luna aceasta începe cu nouă și strălucite fapte de armă ale valoroasei noastre armate. La 20 Iulie, Ungurii au început o mare ofensivă contra noastră, cu 7 divizii de infanterie și mai multe detașamente de cavalerie, în total vr'o 8 sau 9 divizii. In cursul luptelor dela 20 și 21 Iulie avantposturile române au fost silite să să retragă, iar Ungurii au trecut Tisa în mai multe puncte între Solnoc și îmbucătura Mureșului. In sectorul de nord, în spre Tokay și Tisa, puternice atacuri ungurești au fost respinse cu mari perderi. La 22 Iulie, au intrat în luptă și rezervele sectorului român. Prima divizie de Vânători a recucerit prin contra-atac Hodmező-Vásárhely. Trupele lui Bela Kun au suferit o gravă înfrângere, lăsând pe teren peste 4000 de oameni, și au fost respinse dincolo de Tisa. Trupele române au trecut Tisa prin mai multe puncte și au început să urmărească deaproape pe dușman, care să retrăgea în debandadă. In cele din urmă inimicul a fost complet încunjurat și a trebuit să capituleze. S'au dezarmat diviziile 1, 3, 5 și 6 inimice, iar diviziile 2, 4 și 7 continuă a fi urmărite deaproape. S'au capturat comandamentele și statele-majore ale diviziilor, mai multe mii de prizonieri, multe tunuri, mitraliere, arme și muniținni.

După înfrângerea Ungurilor și aruncarea lor peste Tisa, generalul *Mărdărescu*, comandantul trupelor române, a trimis M. S. Regelui următoarea telegramă: „Trupele noastre, care veghiau pe țărmul stâng al Tisei au fost atacate de inimic pe tot frontul în dimineața zilei de 20 Iulie 1919. Vrășmașul fiind bine utilat a reușit să împingă perdeaua noastră de acoperire pe toată întinderea frontului, să execute o trecere în masă în regiunea Solnoc și să înainteze în direcțiunea Solnoc-Dobrițin-Oradia Mare pe o adâncime cam de 50 chilometri. Dușmanul fiind însă pretutindenea manevrat energic și la timp, după lupte

crâncene şi neîntrerupte de 7 zile, bravele noastre trupe au reuşit să-l arunce pe dreapta Tisei, în lungul frontului, în completă debandadă. Mândre că au putut să-şi îndeplinească încă odată datoria faţă de Neam, Ţară şi Tron, bravele trupe ale frontului de Vest îşi îndreaptă gândurile cu dragoste şi supunere către Tron şi într'un singur glas strigă: Să trăiască M. S. Regele, Comandantul de căpetenie! Să trăiască M. S. Regina, îngerul protector al celor în suferinţa! Să trăiască A. S. R. Principele moştenitor şi toate vlăstarele Dinastiei!"

In acelaşi timp, generalul Mărdărescu a dat următorul „Ordin de zi No. 53 din 27 Iulie 1919": „Straje fiind pe ţărmul stâng al Tisei, pentru a apără vatra strămoşească şi pentru a asigură viaţa, cinstea şi avutul întregii populaţiuni din regiunile ocupate de voi, fără deosebire de neam şi de credinţă, inimicul trecând Tisa s'a năpustit asupra voastră atacându-vă pe furiş în tot lungul frontului. După lupte crâncene şi neîntrerupte de 7 zile, duşmanul lovindu-să de zidul format de pepturile voastre de bravi, a fost sdrobit şi aruncat peste Tisa în completă debandadă. Prin acest nou fapt strălucit de arme, falnicele divizii româneşti au făcut dovadă încă odată lumii întregi de neîntrecutele virtuţi ostăşeşti şi neclintitul spirit de disciplină cu care sunt înzestrate. Credinţa că prin sforţările făcute v'aţi îndeplinit o datorie sfântă faţă de Neam, Ţară şi Tron, este cea mai desăvârşită uşurare pentru toate greutăţile prin care aţi trecut. Sunt neîntrecut de mulţumit şi mândru că m'am găsit în mijlocul vostru şi v'am comandat într'o întreprindere atât de măreaţă. Mulţumindu-vă la fiecare în parte, vă zic: Sănătate şi voie bună, bravi Ostaşi ai Armatei din Ardeal!"

Trupele româneşti continuă să înainteze în Ungaria; avantgardele lor au ajuns până la 15 chilometri de Budapesta. Iubiţii noştri Suverani s'au dus pe front; tot acolo să află şi generalul *Prezan*, şeful marelui stat-major, şi d. prim-ministru *Brătianu*. M. S. Regina s'a dus pe front pentru ca să reverse balsamul de mângăiere şi alinare peste suferinţele bravilor noştri răniţi în luptele dela Tisa.

Pretutindeni pe unde ajungeau trupele noastre, poporul măghiar, din sate şi din oraşe, le-a primit cu lacrimi de bucurie, cu flori şi cu ovaţiuni, ca pe eliberatorii lor de tirania bolşeviştilor unguri. Iată cum să răsbună istoria. Impilatorii, inimicii şovinişti şi crânceni de eri, s'au dat seama că suntem un popor de drept şi ordine. A fost scris ca Românii să pacifice Ungaria şi să redeie populaţiunii terorizate de anarhie şi secătuită de banditismele bolşeviştilor unguri, liniştea şi siguranţa de care are nevoie în drumul firesc al propăşirii. Prin această operă generoasă, poporul român să simte răsbunat. Veacurile de robie sunt astăzi răscumpărate printr'un gest măreţ de umanitate. Cinste să cuvine vitejilor liberatori români, pe cari îi cinstesc astăzi atât aliaţii cât şi vrăjmaşii.

In urma acestei grave înfrângeri guvernul bolşevist al lui *Bela Kun* a căzut şi a fost înlocuit cu un guvern pur socialist sub preşedinţia lui *Iuliu Peidl*. Căderea lui Bela Kun este un prim efect al acţiunei României, care rezolvă astfel prin ea singură aventura ungurească dela Budapesta, restabilind în acelaşi timp şi ordinea în Europa centrală. România îşi îndeplineşte în acest mod încă odată rolul în această parte a Europei, servind cauza victoriei comune.

3 Aug. 1919.

Indată ce a venit ştirea despre marea victorie a armatei noastre au avut loc mari manifestaţiuni de bucurie în toate oraşele şi satele; întreaga ţară a fost în plină sărbătoare. Cu deosebire în Capitală s'a făcut o măreaţă manifestare. Poporul din cele mai depărtate mahalale a venit la centru însufleţit de o bucurie ce nu să poate descrie. Oraşul erà pavoazat şi iluminat feeric. La ora 8 sara, zeci de mii de cetăţeni s'au adunat în jurul statuei lui Mihaiu Viteazul; toate societăţile erau cu drapele şi muzici. Invalizii de răsboiu au luat şi ei parte făcând o adâncă impresie. Apoi s'a încins o mare horă în acordurile muzicilor militare, iar lumea strigà: Trăiască Armata! Trăiască Regele! Trăiască Regina! După aceasta mulţimea a pornit'o pe Bulevardul Academiei până în Calea Victoriei. Ajungând în curtea Palatului regal, lumea a strigat: Trăiască Regele şi Regina! La un moment dat Regele a apărut în balcon, iar publicul a isbucnit în ovaţiuni, cari au ţinut câteva minute. M. S. Regele profund emoţionat a rostit o scurtă cuvântare, mulţumind pentru sentimentele de simpatie ce îi le manifestă poporul şi aducând elogii bravelor oştiri române. Ultimele cuvinte ale Suveranului au fost acoperite de urale şi ovaţiunile mulţimii. La orele 9 a avut loc o retragere cu torţe. Intre orele 9 şi 10, Suveranii au eşit din Palat făcând o plimbare pe Bulevardul Elisabeta şi Calea Victoriei, iar strigătele de *trăiască Regele şi Regina* spintecau văzduhul. Când Suveranii s'au întors la Palatul Cotroceni, aceleaşi ovaţiuni i-a întâmpinat peste tot locul. A fost un moment extrem de emoţionant când o parte din public suit pe scările automobilului regal ovaţionà pe Suverani, cari, profund mişcaţi, mulţumeau călduros poporului entuziasmat la culme. Cetăţenii Capitalei au continuat cu manifestaţiile până noaptea târziu.

Astăzi la ora 4 p. m. Budapesta a fost ocupată. Un detaşament de trei arme, în frunte cu generalul *Holban*, a defilat în piaţa Octogon din mijlocul oraşului, una din cele mai principale centre ale Capitalei Ungariei, în faţa Comandantului trupelor din Ardeal, generalul *Mărdărescu* şi a unui imens public.

Vestea sosirei armatei române în oraş s'a răspândit ca fulgerul până prin cele mai depărtate mahalale ale Budapestei. Oameni, cari timp de 4 luni nu eşiseră din casă de frica bolşeviştilor, de astă dată să scoborâsără în stradă şi mândrul Bulevard Andrássy gemea de lume venită să vadă soldaţii cu *căşti de*

oţel şi cu *baionete lungi*. Defilarea a fost impunătoare. Ministrul de răsboiu unguresc, care azistă la ea alături de generalul Mărdărescu, nu ş'a putut stăpâni emoţiunea şi felicitând pe comandantul român de admirabila ţinută a trupelor noastre a declarat că nu s'ar fi aşteptat nici odată, ca după 3 ani de răsboiu şi după 14 zile de lupte neîntrerupte, soldatul român să să poată prezentă în astfel de condiţiuni. După defilare, zecile de mii de oameni, au însoţit trupele române spre locurile lor de cantonament şi în prima lor noapte petrecută în Budapesta, patrulele române au fost obiectul admiraţiei, tăcute şi respectuoase, nu numai a populaţiei civile, dar şi a militarilor care începuse a depune armele.

Imediat ce trupele române au întrat în Budapesta, ele au ocupat poşta, telegraful şi căile ferate, instituind şi un serviciu de cenzură al presei. Mulţumită măsurilor luate de Comandamentul român în oraş a domnit cea mai completă linişte şi ordine. Guvernul român a adus în mod oficial la cunoştinţa Marilor Puteri faptul ocupării Budapestei de către trupele noastre.

Această scurtă dar strălucită campanie a dovedit încă odată calităţile admirabile ale soldaţilor noştri, de care cu drept cuvânt s'a spus că sunt printre cei d'intâiu în lume. Ocuparea Budapestei de către trupele române a produs cea mai mare bucurie în toată ţara, mai ales că această ocupaţie reprezintă de fapt înfrângerea politicei imperialiste germano-maghiare în Orient şi biruinţa noilor legi morale consfinţite prin Victoria finală. Pentru prima oară o armată a Aliaţilor întră prin luptă într'o Capitală duşmană, pecetluind printr'un act militar măreţ triumful Inţelegerii în uriaşul răsboiu pentru Drept, Onoare şi Libertate. Ocuparea Budapestei însemnează stăpânirea cheei de boltă a celui mai vechiu şi mai primejdios proces care să desbate de veacuri în Orientul Europei şi implantarea dreptului aliaţilor pe ruinele fortăreţei imperialismului maghiaro-german. Românii, ca părtaşi şi colaboratori ai victoriei şi politicei aliaţilor, au isbutit să-şi îndeplinească cu strălucire datoria şi merită să-şi însuşească o satisfacţie în care să amestecă deopotrivă demnitatea şi mândria naţională. Pentru fraţii noştri din Ardeal, cari pentru prima oară luptă sub sceptrul unui Rege iubit, întrarea în Budapesta ia proporţiile unei sărbători istorice fără seamăn. Regimentele ardelene, defilând pe frumoasele bulevarde ale Capitalei Ungureşti, în care au pătruns prin luptă, vor simţi până în adâncul sufletului ca victoria Românismului este măreaţă şi definitivă, şi că însemnătatea acestei zile va fi întipărită în suflete a zeci de generaţiuni. Victoria aceasta a armatei române este o garanţie mai mult că drepturile noastre vor triumfă şi că aspiraţiile Românismului vor câştigă deplina lor realizare. Prin ocuparea Budapestei s'a stârpit focarul bolşevis-

mului maghiar, care erà o ramificaţie a celui din Moscova şi Sofia, pus la cale de Germania, şi din acest punct de vedere această strălucită faptă însemnează o mare victorie, care apără succesele marilor noştri Aliaţi şi serveşte interesele civilizaţiunii europene.

Iată cum povesteşte un martor ocular ocuparea Capitalei Ungariei: „Dintre trupele române, care au încunjurat Budapesta, prima unitate care ş'a făcut întrarea în oraş a fost brigada a 4-a de cavalerie de sub comanda generalului *Rusescu*. Inainte de a intrà în Budapesta această brigadă, o delegaţie maghiară a guvernului Peidl, a cerut ca armata română să nu între în oraş. Generalul comandant Mărdărescu a răspuns că la cea mai mică rezistenţă va bombardà Capitala. La orele 4, unităţile brigăzii 4 roşiori, dealungul străzii *Üllöi*, au pătruns în centrul Budapestei. In ziua următoare la orele 11 şi jumătate a intrat infanteria, în frunte cu divizia 1 vânători. După aceştia au urmat alte divizii de infanterie, împreună cu divizia 2 cavalerie. La orele 6, trupele au defilat pe Bulevardul Andrássy, în faţa generalului Mărdărescu. După ce generalul Rusescu întrase cu trupele sale în Budapesta, guvernul maghiar prin preşedintele său Peidl l'a învitat la un consiliu de miniştri. Generalul Ruşescu ş'a aşezat mai întâiu trupele în poziţie de atac, apoi s'a dus cu automobilul la consiliul de miniştri. Acolo, guvernul socialist i-a cerut din nou ca trupele române să părăsească Budapesta. Generalul însă, conform ordinului ce avea, a refuzat categoric să mai stea de vorbă asupra acestei chestiuni şi a cerut ca imediat să îi să pună la dispoziţie cazarma Jozsef şi celelalte după trebuinţă.

Cu ocazia întrării armatei române în Budapesta, un grup de cetăţeni au publicat următorul manifest către poporul Capitalei noastre: Cetăţeni! Trăim într'un moment istoric, care ne răsbună de toate amărăciunile strânse de veacuri în sufletele noastre. Cuibul Tigrilor dela Pesta a fost călcat de vitezele noastre oşti, ale căror steaguri flutură azi ca un simbol de dragoste de ţară, al credinţei în Dumnezeu şi în dreptatea cauzei noastre, a nețărmuritei adoraţiuni a făuritorului României Mari, care n'a pregetat o clipă să ducă armata pe calea gloriei trasă de marii Voevozi înaintaşi. Numele de *Român* flutură astăzi pe buzele întregii lumi, care admiră vitejia şi dragostea de ţară a oşteanului nostru, straje neclintită a hotarelor scumpei lor moşii. Acestui oştean, urmaşul falnicului stegar de altădată, i-a fost dat ca odată cu victoria şi fala armatei române să ducă ordine în locul anarhiei, să ducă bunătatea lui legendară în locul cruzimei de fiară! Să ne strângem dară cu toţii şi mic şi mare, şi tânăr şi bătrân, ca la picioarele chipului Marelui Voevod de altă dată, să preamărim aceasta zi mare care l'a răsbunat pe deplin. Astăzi, Marţi la orele 8 seara, să nu lipsească nimeni dela Statuia lui Mihaiu Viteazul, să nu stea nimeni acasă în această zi mare

a neamului nostru, al atingerii ţelului luptelor noastre ce de veacuri le purtăm. Trăiască viteaza noastră armată! Trăiască Dinastia! Trăiască România Mare şi conducătorii ei!" — Şi în adevăr, după cele scrise prin ziare, s'a făcut în Bucureşti o manifestaţie cum rar s'a putut vedea, cu totul la înălţimea evenimentului istoric, care s'a sărbătorit.

Comunicatul oficial cel din urmă spune că: Corpul I din armata roşie a fost dezarmat complet la Cegled. Armele au fost depuse în faţa brigăzii 4 roşiori. S'au capturat artilerie, enorme cantităţi de muniţiuni. Comandant al Budapestei şi împrejurimi a fost numit generalul Holban.

6 Aug. 1919.

Inainte de a să întoarce în ţară de pe frontul dela Tisa, d. prim-ministru d. Ion I. C. Brătianu, a vizitat Aradul, Timişoara şi alte localităţi din Banat. Pretutindeni a fost primit cu mare însufleţire. Din toate răspunsurile date saluturilor cu cari a fost întâmpinat vrednic de însemnat sunt acele dela Timişoara. Astfel, prefectului Dr. *A. Cosma*, care a reamintit cu acest prilej că bucuria Bănăţenilor nu este completă, deoarece o parte din Banat, cea mai frumoasă şi mai bogată, nu este încă alipită la România Mare, d. Brătianu a răspuns prin următoarele cuvinte: „Vindecarea durerii că nu întreg Banatul este liber, atârnă de voinţa, energia, puterea şi bărbăţia neamului românesc. Nu ne-am îndoit nici când, dar mai cu seamă astăzi când revendicările României să vor realizà în întregime." Domnului *A. Imbroane*, directorul ziarului *Banatul*, care vorbind în numele Românilor cari sunt sub Sârbi, a arătat că neamul românesc nu să poate bucurà de linişte decât numai atunci când să vor înfăptui toate aspiraţiile pentru care am luptat, d. Brătianu i-a răspuns astfel: „Simt care e situaţiunea şi voiu continuà politica pentru desrobirea tuturor Românilor. Sper că întreg Banatul să fie al nostru." Aceste răspunsuri au produs în sufletul ascultătorilor un entuziasm indescriptibil.

Din Banat d. Brătianu s'a dus în Sibiiu, unde îi s'a făcut o măreaţă manifestaţie de simpatie din partea Marelui Sfat al Ardealului. In ziua de eri, 5 August, la ora 4 p. m., d. Brătianu a apărut în sala de şedinţă a Marelui Sfat în aplauzele şi ovaţiunile nesfârşite ale membrilor. Intreagă asistenţa s'a sculat în picioare strigând: „Trăiască România Mare! Trăiască Brătianu! După ce primul ministru ia loc alături de d. *Iuliu Maniu* pe banca Consiliului Dirigent, împodobită cu flori şi tricolorul românesc, d. *Teodor Mihali*, vice-preşedintele Sfatului i-a ţinut următorul discurs: „Domnule Prim Ministru! Pătrunşi de adâncile sentimente de fericire şi de înălţare sufletească ce ne-aţi procurat prin prezenţa d-voastră în mijlocul nostru, în numele Marelui Sfat Naţional din Ardeal, Banat şi părţile ungurene locuite de

Români, vă zic: Bine aţi venit! (Toţi membri Sfatului să ridică şi strigă: Bine aţi venit!) Bunul Dumnezeu a rânduit ca după suferinţele seculare ce a trebuit să îndure mult încercatul nostru neam, astăzi să vedem împlinit visul moşilor şi strămoşilor noştri şi dorul ce ardea în inimile noastre ale tuturor, ca să ajungem să vedem înfăptuirea unităţii noastre naţionale. Cu deosebită mândrie şi satisfacţiune putem constată că azi, prin faptul că Dorobanţul român a lovit în inimă pe duşmanul nostru cel mai neîmpăcat, am ajuns să dictăm ordinea în Europa orientală. (Aplauze prelungite şi strigăte: Trăiască armata română!). Să sperăm că de acum înainte nu va mai rămânea nici una din aspiraţiunile noastre nerealizate. (Aplauze furtunoase şi strigăte: Trăiască Banatul!) Domnule Prim-Ministru. In toiul şi în valurile războiului mondial, când eră pusă în cumpănă soarta României, şi nu să putea prevedea viitorul neamului nostru, divizat şi supus stăpânirilor străine, d-voastră aţi fost unul dintre cei d'intâiu factori dătător de ton, care sub greutatea marei responzabilităţi faţă de patrie şi neam, aţi înţeles însemnătatea momentului, (Oratorul este întrerupt de aplauze frenetice şi strigăte: Trăiască Brătianu) şi în înţelegere şi în armonie cu tovarăşii d-voastre şi toţi factorii competenţi sub înţeleapta conducere a gloriosului nostru Regă Ferdinand I, (Intreaga adunare să ridică şi strigă: Trăiască Regele!) bazaţi pe vitejia armatei române aţi început campania de desrobire a neamului nostru. (Aplauze îndelungate şi strigăte: Trăiască armata!). Suntem mândri şi fericiţi că opera începută şa ajuns rezultatul dorit. Vă mulţumim dar din adâncul sufletului nostru pentru multele jertfe ce aţi adus şi pentru tot ce aţi făcut pentru realizarea idealului nostru naţional! Să trăiţi la mulţi ani! (Aplauze prelungite şi strigăte: Trăiască făuritorul României Mari!).

D. *Iuliu Maniu* rosteşte o cuvântare entuziastă, al cărei rezumat este acesta: „Domnule Ministru preşedinte. In numele poporului românesc al Ardealului, Banatului şi părţilor ungurene şi în numele Consiliului Dirigent vă zic din inimă: Bine aţi venit! Suntem fericiţi că preşedintele Guvernului Regal vizitează Ardealul nostru. In acest moment înălţător, poporul român simte o datorie să aducă mulţumire şi recunoştinţă reprezentantului Regatului Român. După cum unirea Italiei nu s'ar fi îndeplinit dacă n'ar fi fost Piemontul care să strângă pe fraţii săi mai mici, tot aşa Regatul Român şi oamenii săi de Stat au înţeles datoria şi au împlinit'o în totul. Ei au fost consecvenţi atunci când au tras sabia pentru desrobirea noastră. Suntem plini de recunoştinţă că Regatul a fost la înălţimea datoriei sale. Mulţumirea noastră să îndreaptă către d-voastră şi către Guvernul pe care mereu l'aţi condus când a fost nevoie. Mai ales noi vedem în d-voastre pe reprezentantul tuturor bărbaţilor cari şau luat răspunderea să rupă cu aceia de care ne legă tratate, dar ne despărţea inima. Aţi fost omul care a înţeles curentul şi a ştiut să-l fo-

losească spre binele poporului său. Pentru aceasta vă datorăm recunoştinţa şi vă rugăm să primiţi asigurarea adâncii noastre mulţumiri şi făgăduinţa că ne vom împlini mereu datoria de buni Români, cu tot trupul şi sufletul. Destinele României au fost conduse cu înţelepciune şi bună cumpătare, iar partea leului din aceste merite vă revine de bunăseamă d-voastre, omul înzestrat cu distinse calităţi personale, caracteristică reformatorilor epocali. Pentru aceasta vă urez din toată inima ca să vă deie Dumnezeu mulţi ani!" (Aplauze entuziaste, ovaţiuni).

D. prim-ministru *Ion I. C. Brătianu* ia cuvântul, vădit emoţionat, în mijlocul ovaţiunilor însufleţite ale întregii adunări, la care s'a asociat de data asta şi publicul din tribune, şi rosteşte o cuvântare lungă şi strălucită, care să poate rezuma astfel: „Domnilor. Am păşit cu adâncă emoţiune în această sală şi am ascultat tot cu aceeaşi emoţiune cuvintele pe care aţi binevoit a le rosti. Să elaborează în aceste zile aici desăvârşirea actului făcut la Alba-Iulia, de care este legat viitorul neamului întreg şi care să chiamă: *Unirea tuturor Românilor!* Cuvântul chiar de *unire* ne arată care sunt datoriile noastre reciproce: Unirea tuturor Românilor, adecă *unirea tuturor conştiinţelor noastre, unirea tuturor energiilor noastre* spre un scop comun. Aţi binevoit a arătà cu cuvinte de recunoştinţă ajutorul pe care Regatul Român l'a dat, — şi erà dator să-l deie, — Românimei de peste tot. Am fi uitători şi ingraţi, dacă n'am şti să tragem din istoria trecutului toate învăţămintele, care ne sunt de folos. Tocmai pentru ca Regatul să fi fost pus în măsura de a ajutà pe Românii de pretutindenea, el a trebuit mai întâiu să fie ajutat pentru a să întemeià de către Românii de peste munţi. Din întregimea ţinuturilor din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească, ei au reaprins conştiinţa naţională pentru timpurile moderne ale României. Dacă d-voastră aveţi motive de dreptate şi recunoştinţă pentru noi, şi noi avem motive de acelaş fel pentru d-voastre. Ne-am fost de ajutor unii altora, şi noi şi d-voastre; în cursul unui veac întreg, bărbaţi din cei mai buni dela d-voastră ne-au ajutat pentru întemeierea şi întărirea Regatului, care trebuià să fie şi a fost sâmburele României Mari. De aceea ne gândim la trecut cu o firească recunoştinţă către toţi aceia cari ori şi unde ar fi fost dincolo şi dincoace, au ştiut să simtă solidaritatea, care ne legà şi cari în împrejurările politice, în cari îşi puteau desvoltà activitatea lor, n'au perdut din vedere, că pe lângă munca impusă de problemele zilei, fiecare generaţiune erà datoare ca prin muncă necontenită să ajute ceea ce a fost întotdeauna în conştiinţa neamului nostru aspiraţiunea cu temeiu a existenţei noastre naţionale: Unirea tuturor Românilor! Astăzi când am realizat'o ni să impune tuturor de sigur datoria de recunoştinţă pentru aceia cari au preparat'o prin suferinţele lor, prin munca lor, dar mai ales prin credinţa lor . . . Sunt convins că atunci când d-voastră înfăptuiţi definitiv unirea cu ţara-mamă, nu veţi

pregetà să arătaţi şi celor de alt neam, care locuesc în cuprinsul ţării româneşti, întregite în organismul Statului Român, că voim să asigurăm pentru toţi viaţa pacinică şi să promovăm dragostea frăţească. Vrem ca cei de alt neam să ne fie pretini, după cum şi noi le vom fi pretini. Nu vom întrebà pe nimeni de unde vine, ci unde să duce. Şi toţi aceia cari vor să ţină cu noi, vor să lucreze cu noi, pentru consolidarea României Mari, vor avea parte de sprijinul nostru frăţesc. Garanţia dragostei noastre frăţeşti o pot avea toţi aceia cari lucrează la întărirea Statului nostru, la progresul lui cultural, dar ş'o perd toţi aceia, cari nu din conlucrarea cu noi îşi aşteaptă fericirea, ci o aşteaptă din afară din graniţele Patriei. Multe dintre problemele ţării noastre şi ale neamului nostru întreg întâmpină greutăţi ce-şi aşteaptă deslegarea. Aceste lucruri ne dau mult de gândit şi ne produc multe supărări, dar nici un Român nu să mai poate îndoi astăzi, când armatele române au luat în stăpânire Budapesta, în viitorul strălucit al neamului nostru, fiindcă prin acţiunea ei, armata română a asigurat pe deplin nu numai soarta norocoasă a ţării româneşti, ci a pus stavilă şi pentru vecinii noştri curentului anarhic şi distrugător de dincolo de Tisa şi la Nistru. Stânca de care s'au frânt bolseviştii, au fost energia şi bărbăţia poporului român. Iată de ce este de datoria oamenilor, care pretind şi au datoria de a conduce destinele acestui popor, să înţeleagă de sus, cu toată înălţimea vederilor, misiunea pe care o are acest popor în locul unde Dumnezeu l'a pus, şi unde din istoria trecutului şi faptele prezentului să dovedeşte care este rostul lui, misiunea sa în istoria civilizaţiunii. Prin unirea simţemintelor noastre într'o credinţă comună, într'o credinţă neclintită, precum a fost aceea a strămbunilor noştri, vom găsi isvorul de energie, care să asigure pentru ziua de mâne aceea ce este şi dreptul şi datoria neamului. Nespusă bucurie am simţit în cursul acestor cinci zile în care am străbătut mai întâiu printre şirurile ostaşilor români câmpiile din partea de dincolo de Tisa, iar apoi în mijlocul ţărănimei române ţinuturile înviorate ale Banatului, ale Transilvaniei şi ale părţilor româneşti din vechia Ungarie. Am resimţit câtă conştiinţă şi câtă însufleţire reprezintă acest popor. De aceea numai adevărul îl spun când zic că nu numai că m'am simţit cel mai fericit om în zilele acestea, dar în ele am găsit răsplata nu numai a vieţii mele, ci şi a acelora, cari m'au precedat în munca de dragoste pentru acest neam. Am păşit, domnilor, în mijlocul d-voastre cu cele mai solemne sentimente de înălţare sufletească ca în biserică, când să slujeşte slujba Invierii. Cu aceleaşi senzaţii de recunoştinţă, de credinţă, de dragoste, de fericire îmi voiu reaminti de orele petrecute la d-voastre. Şi a vrut Dumnezeu, ca în aceasta zi mare şi la această solemnitate, care reprezintă pentru patriotismul meu *Invierea*, să fie cum să cuvine primăvară, o zi în care soarele îşi arată toată splendoarea şi fala. Armata care intră astăzi în Budapesta este soarele care stră-

luceşte cu toată fala şi splendoarea neamului. Mă duc din mijlocul d-voastre cu adâncă recunoştinţă, cu cea mai mare comoară de mulţumire sufletească, care va ţine cât viaţa mea!" (Aplauze frenetice, entuziaste; urale nesfârşite au acoperit ultimele cuvinte, atât din partea deputaţilor, cât şi a publicului din tribune. Intreaga bancă a prelaţilor s'a ridicat şi s'a îndreptat spre d. Brătianu pentru a-l felicită. Metropolitul Blajului, Vasile Suciu, Episcopii Cristea, Radu, Hosu, Pap şi Frenţiu, îi strâng pe rând mâna cu o emoţiune şi mulţumire sufletească care să cetea bine în feţele lor. Toţi deputaţii s'au părăsit locurile şi s'au dus în jurul prim-ministrului exprimându-i fiecare în parte sentimentele lor de admiraţie şi recunoştinţă).

7 Aug. 1919.

Ieri sara, pe la orele 6, în vreme ce ministerul social-democrat Peidl din Budapesta, ţinea şedinţă, nişte jandarmi unguri au pătruns în sală şi au risipit pe miniştri. In acelaş timp s'a constituit un nou guvern sub auspiciile arhiducelui *Iosif*, care a luat titlul de *guvernator* al Statului. Noul cabinet este prezidat de un domn *St. Frederic*, din partidul burghez, care a luat titlu de ministru preşedinte şi care imediat s'a pus în raport cu reprezentanţii militari aliaţi din Pesta.

8 Aug. 1919.

Comandamentul superior al armatei române a impus Ungariei următoarele condiţiuni de armistiţiu: Pentru *dezarmare* predarea întregului material de războiu al armatei maghiare, afară de materialul indispensabil forţelor armate pe cari Ungaria le va păstrà pentru asigurarea ordinei în interior până la ratificarea tratatului de pace cu România; — efectivul acestor trupe nu va trece în nici un caz de 15,000 oameni. Predarea uzinelor utilizate astăzi în Ungaria la fabricarea muniţiunilor de războiu, precum şi a echipamentului prevăzut pentru o armată de 300,000 oameni. Ca *reparaţiuni: 50* la sută din tot materialul rulant al Statului Ungar şi a întregului material şi a maşinelor necesare construcţiunii, întreţinerii precum şi reparaţiunilor căilor ferate şi a materialului rulant; — 200 automobile şi 400 automobile camioane cu accesoriile lor; — 30 la sută din vitele şi animalele de tot felul existând în Ungaria; — 30 la sută din întregul utilagiu agricol; — 20,000 vagoane de grâu, 10,000 de porumb şi 5000 orz şi furaje; — întregul material fluvial aparţinând Statului Român, companiilor româneşti şi supuşilor români, care a fost luat din România în timpul ocupaţiunii şi care să găseşte acum în apele ungureşti; — 50 la sută din materialul fluvial aparţinând Statului maghiar; — toţi prizonierii şi ostaticii români; — toţi dezertorii români de orice naţionalitate, cari s'au refugiat în Ungaria până la semnarea prezentei convenţiuni; — să acopere cheltuielile ocazionate cu menţinerea trupelor române

în teritoriile ungureşti până la semnarea prezentei convenţiuni; — procurarea cărbunilor necesari deplasării indispensabile trupelor române în regiunea dela vestul Tisei; — armatele române nu să vor retrage la estul Tisei decât când Comandamentul suprem ungar va executà condiţiunile impuse prin prezenta convenţiune.

10 Aug. 1919.

Cu ocaziunea întrării trupelor române în Budapesta, ziarul *Unirea* din Blaj, a publicat, sub semnătura d-lui Dr. *Victor Macaveiu*, următorul articol: „Istorie a neamului meu, opreşte-te puţin la data zilei de 4 August nou, a anului dela Hristos: Una mie nouă sute nouă spre zece! Increstează mai adânc în răbojul tău, această zi de glorie şi triumf, de mândrie şi de satisfacţie naţională a neamului românesc!... Intrat'au, în această zi de vecinică pomenire, oştile neamului românesc în cetatea Budapestei, în Capitala duşmanilor noştri, cari de aici ne-au stăpânit o mie de ani. Intrat'au în această cetate a bolşevismului naţional unguresc, — după ce au frânt şi au dezarmat toate diviziile tari ale lui Kun Bela, care s'a sculat cu ofensivă împotriva străjerilor noştri dela Tisa. In sunete de goarnă întrat'au roşiorii şi călăraşii, şi copitele cailor lor sirepi au lăsat urme pe asfaltul înmuiat de dogoreala lunei August! In alergarea lor repede, — fără de splină parecă, — defilat'au companiile de infanterie: vânători, dorobanţi, — ardeleni, olteni, munteni, moldoveni, — pe calea lui Rákoczy şi a lui Kossuth. Şi, la întrarea în Capitala ungurească a oştirii româneşti şi a căpitanilor ei, răsărit'au pe toate casele steagul nostru tricolor: roşu-galbin-albastru!... Iară dacă a întrat oastea românească în Capitala ţării ungureşti, — mulţumind lui Dumnezeu mai întâiu, — alergat'au cu degrabă la *Szabadságtér*, ca să culce la pământ furcile care erau ridicate acolo pentru fiii neamului unguresc, şi să surpe păretele de oţel de pe malul Dunării, lângă care erau împuşcaţi cei judecaţi fără judecată de eătre tribunalele lui Kun. Şi au mulţumit lui Dumnezeu atunci şi mulţi dintre Unguri! Şi au adus Românii să îngroape apoi pe cei omorâţi fără judecată, aşa cum a fost făcut şi pe aiurea; ca să arate că nu gând de răsplată, nu gând de Nemesis pentru Bucureşti, nu amintirile de acum cinci ani i-au adus la Budapesta, nici gând de răsbunare a nedreptăţilor, ce de acolo, din Capitala lor, s'au urzit, atâtea veacuri, asupra neamului românesc, ci dorinţa de a face rânduială aici în răsăritul Europei şi de a stârpi cuibul de viespi, ce tot mai îndrăsnea să ameninţe şi tulbure pacea lumii întregi... Istorie a neamului meu, cu adevărat, încrestează adânc în răbojul tău, pentru toate vremurile, această vrednică de pomenire zi, în care neamul românesc s'a dovedit din nou, înaintea lumii întregi, de sentinelă a civilizaţiei din Răsăritul Europei! Iar, Ţie, Doamne al părinţilor noştri, plecăm genunchii inimilor noastre şi îţi mulţumim şi

noi, cei dela vetrele noastre, că ne-ai hărăzit să vedem, să trăim aceste zile. Tu, care ne-ai păstrat firea noastră românească vreme de două mii de ani, ocroteşte-ne şi de aci înainte. Alungă dela noi duhul trufiei şi al zavistiei, dă-ne duhul cinstei, fă-ne, una în gânduri şi în simţiri, spre lauda Ta şi spre gloria neamului românesc! Iar lor, celor al căror idol le-a fost Budapesta, dă-le, Doamne, minte, ca graniţele puse de Tine neamului românesc să nu mai cuteze a le tulburà niciodată!"

14 Aug. 1919.

Aliaţii noştri, după ocuparea Budapestei, fiind induşi în eroare de cei interesaţi, au încercat faţă de noi o politică şi o atitudine care nu putea fi nici într'un caz justificată prin legăturile de alianţă şi pretinie dintre România şi Aliaţii ei. Astăzi delegaţiunea României a remis Conferinţei de pace răspunsul guvernului nostru la cele trei comunicări ale Conferinţei, privitoare la situaţia din Ungaria şi ocuparea militară română a Budapestei. Reproduc şi eu acest răspuns luminos şi plin de demnitate.

„Domnule preşedinte al Conferinţei păcii. Guvernul român a fost penibil surprins de comunicarea pe care a primit'o din partea Conferinţei păcii. El n'a meritat nici imputările, nici acuzaţiunile pe care ea le cuprinde. România nu ar putea înfruntà o Conferinţă la hotărârile căreia ea trebuie să participe în urma cooperării sale cu Aliaţii la opera de justiţie pe care victoria Aliaţilor o asigură lumii, precum şi revendicările naţionale pe care Românii le-au formulat cu preciziune încă din primul ceas al înţelegerii lor cu Aliaţii. România n'a făcut să varieze revendicările teritoriale odată cu succesele armatelor sale, dar ea consideră că noile sforţări militare pe cari a fost constrânsă să le facă pentru a respinge ofensiva ungară şi serviciile pe cari prin sacrificiile sale, le-a adus din nou cauzei civilizaţiei îi dau un nou titlu pentru aşi reclamà drepturile. Guvernul român, la Budapesta ca şi aiurea, înţelege să lucreze de acord cu reprezentanţii puterilor aliate. Comandamentul militar român a primit ordine în sensul de a colaborà cu misiunile militare din Budapesta, spre a stabili împreună măsurile necesare pentru a uşurà posibilitatea unei guvernări ungare, care să asigure ordinea în ţară şi să garanteze siguranţa relaţiunilor de pace pe graniţa română. Chiar în acest scop guvernul regal a însărcinat pe înaltul său comisar, d. Diamandi, să să ducă la Budapesta unde, graţie ordinei stabilite de victoria armatei române, el va putea întâlni pe reprezentanţii Puterilor aliate. România e hotărâtă să lucreze de acord cu politica pe care Conferinţa va putea de aci încolo s'o fixeze faţă de Ungaria, în urma nouăi stări de lucruri realizată prin intervenţia armatei române. In ceeace priveşte atitudinea guvernului şi comandamentului român faţă de hotărârile Conferinţei, privitoare la ocuparea Budapestei, nu să poate

ignorà că trupele române să aflau dejà acolo când s'a făcut prima comunicare guvernului regal, şi că celelalte patru nu i-au fost prezentate simultaneu decât în după amiaza zilei de 9 August. De altfel această ocupare, care nu compoartă vărsarea de sânge de care să temea Conferinţa, este indispensabilă dacă să voeşte a face să înceteze starea de lucruri care a turburat prea multă vreme centrul Europei. Evenimentele anterioare au dovedit'o. Guvernul român nu putea prevede că Conferinţa de pace ar considerà încă drept existând armistiţiul din Noembre 1918, după ce a primit dela ea învitaţiunea de a cooperà la o acţiune militară contra armatei maghiare. El nu putea crede acest lucru cu atât mai puţin, după ce fusese obiectul uneï ofensive generale din partea acestei armate. România nu putea crede că, după lupte sângeroase, în urma cărora armata română a făcut să capituleze toate forţele organizate inamice, nu avea dreptul să dispuie de materialul de răsboiu de care acele forţe se servise pentru a o atacà, fără a fi stânjenită prin situaţiunea creată de armistiţiul anterior. Cât despre celelalte rechiziţiuni, ele n'au fost prevăzute decât în proporţiuni care să asigure, ţinând seamă şi de nevoile populaţiunii, largi disponibilităţi de export şi necompromiţând activitatea economică a ţării. România n'a fost obligată la acest lucru decât prin faptul sleirei totale în care au fost lăsat'o invaziunile germano-maghiare şi prin acela că chiar în aceste regiuni, — ocupate astăzi de ea, — a fost depozidată o mare parte din prada de răsboiu, ridicată de armatele Puterilor centrale. Ar fi greu să concepem că s'ar tăgădui României acest drept, când alte armate aliate au putut fără nici o pedecă din partea Conferinţei, să golească şi să sleiască în întregime teritorii ocupate care trebuiau totuşi, după încheierea păcii, să revie nu unui fost vrăjmaş, ci unor aliaţi. Guvernul român regretă că marii săi Aliaţi au luat în consideraţiune acuzaţiunile calomnioase aduse de un inimic fără scrupule. Departe de a încurajà jaful, trupele române, prin prezenţa lor chiar, au restabilit ordinea şi au oprit anarhia şi devastarea. Prezenţa însăşi a reprezentanţilor puterilor aliate la Budapesta este o mărturie a acestei stări de lucruri. Comandamentul român, încă din primele zile, a luat măsuri pentru aprovizionarea Capitalei ungare, pe care o găsi cu desăvârşire lipsită de proviziuni. Circulaţia trenurilor n'a fost întreruptă decât provizoriu, în interesul strict al siguranţei militare. Cât priveşte guvernele cari au urmat lui Bela Kun, ele n'au fost puse, nici înlocuite, nici arestate de trupele române. Armata română, care a dovedit în mijlocul tuturor încercărilor ce a avut de suferit, înaltul spirit care o însufleţeşte şi disciplina care o conduce, n'a perdut nici o clipă din vedere datoriile pe care omenia şi civilizaţiunea îi le impune. Primirea ce i-a făcut populaţiunea este dovada strălucită în toate teritoriile ocupate. Dacă acţiunea militară română, graţie conducerii operaţiunilor şi vigilenţei trupelor, s'a desfăşurat şi terminat aşa de repede, România are con-

ştiinţa că a făcut un serviciu eminent operei de pace pe care Conferinţa păcii o urmăreşte."

Consiliul suprem interaliat, la aceasta notă a guvernului nostru, a răspuns astfel: „Conferinţa de pace, fără a reveni asupra unor anumite puncte care i-ar impune rectificări, ia cunoştinţă cu satisfacţie de declaraţia guvernului român „că a hotărât să lucreze de acord cu politica pe care Conferinţa o va urmă faţă de Ungaria". Ea interpretează această declaraţie ca un indiciu că România în calitatea ei de membră a Conferinţei de pace, are intenţia să să conformeze hotărârilor ei, comunicate prin mijlocirea misiunii militare trimeasă la Budapesta de Consiliul suprem. Directivele trimise de trei ori de Conferinţă misiunii generalilor aliaţi şi comunicate la Bucureşti, au definit în mod amănunţit şi explicit politica puterilor aliate faţă de Ungaria, în situaţia actuală: „Dezarmarea trupelor ungare, menţinerea ordinei cu minimum de trupe străine, aprovizionarea Ungariei, abţinerea dela orice amestec în politica internă sub rezerva liberei expresiuni a voinţei naţionale." Consiliul suprem insistă asupra faptului, că nici o reluare definitivă de material de războiu, de cale fierată, de agricultură şi nici de vite nu poate avea loc acum. Conform principiilor Conferinţei, admise de toate Statele aliate şi aplicate în special în tratatul cu Germania, Conferinţa puterilor aliate şi asociate poate singură determină despăgubirile ce trebuesc impuse Ungariei şi repartiţia lor între Statele interesate. Nici armata română, nici guvernul, nu sunt în drept să fixeze singure partea ce să cuvine României, bogăţiile Ungariei de orice natură, fiind gajul comun al Puterilor aliate."

19 Aug. 1919.

Astăzi să sărbează cu mare pompă şi însufleţire în întreagă România Mare, a doua aniversare a marei şi hotărâtoarei noastre victorii dela *Mărăşeşti*. La *6/19 August* s'au împlinit doi ani decând atacul german început, în ziua de *23 Iulie st. v.*, pe frontul Siretului, a fost definitiv sdrobit la *Răzoare* şi armata română a înscris în cartea de glorie a naţiunii şi în istoria războiului mondial, numele colectiv al *bătăliei dela Mărăşeşti*. Această zi însemnează apogeul unei rezistenţe care poate să se compare cu cele mai mari exemple similare, pe care războiul mondial le are. In vitejie, soldatul român nu s'a lăsat mai pe jos, în acele zile infernale, decât nemuritorii apărători ai *Verdunului*, dar el a fost mai inferior decât inimicul prin număr şi mijloace de luptă. Căci la atacurile continue, la straşnicile asalturi zilnice ale duşmanului, să mai adaugă şi loviturile date de armata rusă, care nu voiă să lupte, şi regimentele române, dejà prea puţin numeroase, erau silite să umple golurile frontului rusesc, părăsit de cei ce trebuiau să-l apere. Intreaga lume a urmărit cu încordare această rezistenţă epică, şi armata română, acărei bravură în timpul retragerii sale tragice a putut fi ignorată, s'a ridicat de

astădată în ochii acelora cari o necunoşteau, în aureola strălucitoare a victoriei sale asupra faimosului spărgător de fronturi, Mareşalul Mackensen, care până atunci n'a fost bătut. Miile de eroi cari s'au jertfit pentru a apără de cotropire brasda frontului dela Mărăşeşti, pot privi cu mândrie din înaltul cerului unde odihnesc la nemărginitul ogor al Patriei reîntregite, pe care stropul lor de sânge viteaz l'a statornicit şi l'a fecundat cu cinste şi libertate vecinică. Astăzi soarele a răsărit şi străluceşte în toată splendoarea lui asupra naţiunii române, liberă şi unită, care sărbătoreşte aniversarea marei victorii dela Mărăşeşti, dela Tisa până la Nistru, şi, în mândra Capitală a Ungariei fâlfăie drapelul român, înfipt în inima Maghiarismului! Unde sunt legiunile lui Mackensen? Unde sunt Impăraţii cei Mari, Regii, Arhiducii, Prinţii şi toţi Prinţişorii, cu genialii mareşali şi generali austro-germani? Ce a devenit gloria militară huno-teutonică? *Praf şi cenuşă!* Inima noastră să umple în această zi de o emoţiune religioasă în faţa acestui spectacol, de o măreţie unică, a justiţiei victorioase asupra nelegiuirilor seculare pe care le-a îndurat neamul nostru. Suntem cuprinşi de o legitimă mândrie şi de o bucurie nemărginită, văzând realizarea drepturilor noastre naţionale. Victoria dela Mărăşeşti, care a însemnat începutul dezastrului german, simbolizează, cu o admirabilă strălucire, cinstea şi vitejia fără prihană a sufletului românesc, înscriind în cartea istoriei naţionale una din paginile cele mai glorioase.

Trupul neînsufleţit al eroului general *Eremia Grigorescu*, căruia îi să datoreşte această mare victorie, să odihneşte pentru vecie din ziua de *21 Iulie* a. c. (vezi această zi) în cimitirul dela Mărăşeşti, alături de ceialalţi bravi fii ai ţării, căzuţi în acea bătălie glorioasă şi pe cari el i-a condus la isbândă. Cu ocazia acestei aniversări s'a făcut un pios pelerinaj la mormintele eroilor căzuţi la Mărăşeşti, localitate devenită istorică şi care va simbolizà de aci înainte eroismul legendar al ţăranului român şi desrobirea neamului. Au luat parte la acest pelerinagiu, cetăţeni din toate unghiurile României întregite. După terminarea serviciului divin au ţinut cuvântări înălţătoare d-nii miniştri: Alex. Constantinescu, Stefan C. Pop, I. Inculeţ, general Istrate, rectorul universităţii I. Atanasiu, bucovineanul Procopovici, apoi N. N. Săveanu şi alţii. După care au defilat detaşamente din toate unităţile eroicilor divizii (13) de sub comanda generalului *I. Popescu*, şi din cele 10 divizii de sub comanda generalului *Cihoschi*. Trupele aveau în frunte drapele decorate cu ordinul militar Mihaiu Viteazul. Au defilat şi mai multe societăţi cu drapelele lor. In gara Mărăşeşti, după defilare, s'a servit o masă la care au luat parte peste 250 persoane şi s'au împărţit ajutoare invalizilor, văduvelor şi orfanilor de războiu, peste 10.000 lei, precum şi pânzeturi, pâne, zahăr, conserve, etc.

21 Aug. 1919.

O ştire a biroului de presă din Belgrad anunţă că guvernul sârb s'a declarat gata, pentru soluţionarea diferendului cu România, să accepte plebiscitul pe întreg Banatul. Această veste ne-a umplut inima de bucurie, deoarece propunerea guvernului din Belgrad este primirea propunerii făcută la Conferinţa păcii de către delegaţia României, spre deosebire de propunerea guvernului sârbesc de atunci, care nu admitea decât numai plebiscitul pentru Torontal. Plebiscitul pe întreg Banatul nu poate să ne fie decât favorabil, întru cât marea majoritate a populaţiunii o constitue Românii şi Şvabii, cari deja s'au pronunţat în favoarea României. Acceptarea plebiscitului pe întreg Banatul arată din partea guvernului Serbiei dorinţa de a să dà o soluţie normală diferendului cu România în vederea bunelor raporturi dintre cele două state vecine, care în afară de problema Torontalului, nu au nici un alt motiv de neînţelegeri viitoare. Numai dacă această veste ar fi adevărată?!

Tot în legătură cu interesele româneşti să anunţă că Bulgaria a comunicat la Paris că renunţă la orice pretenţie asupra Dobrogii, lucru de altfel cu totul inutil întru cât România nu s'a gândit nici un moment ca să pună în discuţie drepturile ei intangibile de stăpânire a Dobrogii.

23 Aug. 1919.

Ziarul *La Presse* din Bruxelles publică următorul articol interesant: „România erà ca şi Belgia o ţară mică. Ca şi Belgia ea a fost târâtă în formidabilul războiu al Puterilor mari. Ca şi Belgia ea a fost învinsă, sdrobită, victimă a tuturor ororilor unei invaziuni barbare. Tot ca şi Belgia ea a luptat până la urmă. Armata ei, cramponată la ultimul petec de teritoriu naţional, n'a capitulat niciodată. Mai nefericită decât ţara noastră, România a fost trădată şi părăsită de marea sa aliată Rusia, şi silită să sufere umilinţa unei păci ruşinoase. Dar, în fine, ea a cunoscut ca şi Belgia ceasul reînvierii, al revanşei şi al victoriei. Armata română, care n'a putut fi nimicită, nici de austro-germani, nici de bolşevişti, s'a aflat atunci din nou viguroasă şi bine disciplinată în faţa învingătorilor de eri, puşi pe fugă. Iar Aliaţii, credincioşi României, s'au bucurat sincer de un triumf costisitor, e drept, dar definitiv. Veni şi ceasul cu adevărat greu: acela al distribuirii recompenselor şi pedepselor, ca şi al împărţirii prăzii. Şi din nou România şi Belgia sunt tratate la fel, adecă mai mult rău. Marile puteri declară scurt că sunt tutoarele şi protectoarele micilor naţiuni, că acestea n'au voit şi că trebue să primească fără cârtire soarta ce le vor croi cei cinci stăpâni ai lumii. Din acest moment paralela dintre România şi Belgia încetează. Când *cei cinci mari* impuseră operà lor aprobării, mai mult sau mai puţin benevole, *puterilor cu interese limitate*, reprezentanţii Belgiei să înclinară protestând, pe când aceia ai României prote-

stară, dar nu să înclinară. Domnul Brătianu a părăsit Parisul şi Versailles-ul, preferând să renunţe la putere, *decât să semneze un tratat pe care din motive binecuvântate îl consideră ca nedrept pentru ţara sa.* Virtualmente deci România să resculase contra marilor puteri aliate. E drept că ea a dat dovadă de o mare prudenţă, evitând orice scandal şi mărginându-să la o resistenţă pasivă şi expectativă. Ungaria, vrăjmaşa ei seculară, eră repusă, sfăşiată de răsboiul civil şi redusă la o totală neputinţă. Drumul spre Budapesta eră deschis armatei române, *însă marile puteri veghiau, fiind hotărâte a impune statelor mici ca să respecte cu stricteţă aceea ce ele numesc dreptate şi care să confundă în chip admirabil cu interesele unora din ele.* Cu toate acestea armata română înaintă spre obiectivul ei, metodic, în salturi mici. La fiecare nouă etapă, înaltele puteri interveneau. Atunci armata română să oprea, dar păstră terenul cucerit. In fine, într'un ultim salt, în vreme ce diplomaţii marilor puteri erau din nou surprinşi şi desorientaţi din cauza evenimentelor, Românii pătrunseră în Capitala duşmană şi să instalară acolo mai înainte ca Puterile tutelare să fi avut timp să să concentreze, să ia hotărâri şi să dea ordine. Pentru toate acestea noi Belgienii trebuie să aclamăm România. Ea ne-a dat exemplul cel bun. Ea nu s'a lăsat şi ş'a ajuns scopul, pentru că a îndrăsnit. Dacă şi noi am fi îndrăsnit ne-am fi ajuns ţinta. *In lumea asta de pradă nu ajungi la nimic prin supunere şi cuminţenie.* Desigur că diplomaţii români nu vor obţine atâtea certificate de bună purtare, nici atâtea decoraţii ca ai noştri, dar România va avea toată Dobrogea, toată Basarabia, toată Transilvania şi toată Bucovina. România va deveni o ţară mare, care mâne nu va mai avea nevoie de nici o tutelă şi va fi stăpână pe destinele sale. Ea va conta de aci înainte, iar în viitoarele congrese va puteà să-şi spună cuvântul şi să nu mai fie tratată ca o rudă mai săracă, ca o cantitate negligeabilă. Totul în lumea asta este ca să nu te laşi şi să şti, la nevoie, să reziști amicilor ca şi inimicilor. Iată ce ne învaţă exemplul României. Să ştim să ne folosim de el şi să facem să-l înţeleagă şi diplomaţii noştri."

24 Aug. 1919.

Astăzi este aniversarea naşterii M. S. Regelui nostru, care împlineşte 54 de ani. Este prima aniversară care s'a sărbătorit de întreg neamul românesc desrobit de viteaza noastră armată şi de marele şi gloriosul ei Căpitan. In Capitală şi în toate oraşele României Mari s'a oficiat câte un Te-Deum, în prezenţa autorităţilor civile şi militare locale. Această aniversare a dat ocazie sufletelor româneşti să sărbătorească pe Acela, căruia un neam întreg îi datoreşte recunoştinţa pe care trecerea anilor o va face să apară din ce în ce mai măreaţă. In aceste mari evenimente, care ne fac să fim martorii neaşteptaţi ai prefacerilor celor mai mari şi cari ne dă putinţa de a trăi mai multe veacuri

în câţiva ani, figura Regelui nostru să desprinde într'o aureolă de glorie, de abnegaţie şi de jertfă, care consolidând deapururea un Tron şi o Dinastie, fac să strălucească în plină lumină şi valoarea omului, în sine. Trecând peste toate legăturile familiare, Regele României a avut puterea să devină într'o clipă hotărâtoare a istoriei noastre, simbolul revendicărilor celor mai scumpe şi factorul de avânt şi de entuziasm pentru înfăptuirea acestor revendicări. Marele nostru Rege a ştiut să fie simbolul viu al unirii şi libertăţii tuturor Românilor. In el, în energia, voinţa, abnegaţia şi jertfa lui s'a concentrat în minutele cele mai tragice ale istoriei neamului nostru ultimele şi supremele speranţe. Pe când unii erau sceptici, El nu avea decât religia credinţii şi când zilele de doliu păreau că îngroapă toate idealurile, cari hrăneau de secole sufletele noastre, Regele nostru stă hotărât cu fruntea ridicată, înfruntând furtuna şi dând exemplul curagiului,speranţei în timpuri mai bune şi credinţa în victoria finală, care avea să fie şi a noastră şi a civilizaţiei întregi faţă de barbaria care ameninţă să stăpânească lumea. Pentru aceasta, în ziua aniversării marelui nostru Rege şi în aceste momente când armata română, care îl venerează ca pe cel mai mare şef, stăpâneşte Capitala Ungariei, inimile româneşti urează iubitului lor Rege viaţă lungă, ca să să bucure împreună cu tot poporul român de măreţia spectacolului României Mari!

25 Aug. 1919.

Ziarele din Bucovina ne-au adus în zilele din urmă una din acele ştiri care înalţă sufletele şi arată odată mai mult virtuţile cu care e înzestrat poporul românesc. La Cernăuţi s'au făcut recrutări. Lucru obicinuit şi normal până acum. Dar partea interesantă constă în faptul că s'au prezentat la recrutare şi acei tineri cari nu erau obligaţi să să prezinte, cerând cu stăruinţă ca să fie şi ei înrolaţi, ca să nu rămână mai pe jos decât camarazii lor. Este ştiut că ţăranul nostru nu consideră de om întreg pe acela care n'a făcut armata. La aceasta să alătură şi împrejurarea că acum pentru prima oară i-a fost dat Românului din Bucovina, Basarabia şi Ardeal ca să slujască în propria lui armată naţională, ceeace pentru ei este o deosebită mândrie. Ne putem închipui bucuria pe care flăcăii bucovineni vor fi resimţit'o văzându-să soldaţi români. Ei au mers cu inima deschisă şi cu dragoste ca să-şi îndeplinească sfânta datorie oriunde ar fi trimişi, căci în tot locul să vor duce să-şi apere scumpa lor ţară. Ei ştiu, după cum toţi ostaşii României Mari trebuie să ştie, că în timpul de faţă au de îndeplinit mari datorii, cari trec peste cerinţele particulare ale fiecăruia. Tinerii bucovineni n'au voit să deie un exemplu, ci au vrut să arate că ei nu sunt mai pe jos decât soldaţii din vechiul regat şi că nu aşteaptă decât să-şi facă datoria acolo unde li să cere. Aşa este şi soldatul ardelean, cu aceleaşi sentimente mari, căci şi el este pătruns de credinţa

că în aceste clipe, disciplina și stăpânirea de sine ce și le va impune singur, vor dà cele mai frumoase roade de cari să vor bucurà urmașii noștri. Această nobilă satisfacție înalță sufletele și dovedește superioritatea spiritului de jertfă de care sunt animați toți ostașii României Mari și *Tari*, după cum așa de frumos a spus'o la Arad d. prim-ministru Brătianu.

28 Aug. 1919.

Astăzi în ziua *Sfintei Mării*, 15 August stilul vechiu, s'au împlinit *trei ani* dela decretarea mobilizării și întrarea noastră în acțiune răsboinică, alăturea de Aliații noștri. Această dată are o importanță care va rămânea pe vecie în cartea de aur a întreg neamului românesc. Ea s'a serbat de către toată suflarea românească din tot cuprinsul României Mari cu mult entuziasm și întreaga presă română de pretutindenea, în special cea din Ardeal, Basarabia și Bucovina, i-a consacrat coloane întregi, preamărind vitejia armatei române, care a trecut granițele pentru desrobirea fraților subjugați. Aceștia abia acum au putut să-și manifeste în mod liber și la lumina zilei sentimentele înălțătoarelor clipe, pe cari Românii din Regat le-au trăit la auzul goarnelor de mobilizare în ziua Sfintei Mării din 1916.

In acești trei ani Românii au cunoscut amarul înfrângerii și beția triumfului; au suferit grozava impilare a unui dușman fără milă și au plătit'o cu un răsboiu cavaleresc, care le-a adus pacea în căminurile batjocorite. Românii au tras spada pentru o cauză dreaptă, și spada lor nu s'a înroșit nici odată în sângele femeilor și a copiilor. Tunul românesc a răsturnat tranșeiele dușmane, fără să aprindă ruguri din orașe pacinice. Infometați, Românii n'au omorât prizonierii prin foame; batjocuriți, ei n'au batjocurit pe nimeni; ei au știut să lupte, au știut să moară, au știut să învingă. Nedreptatea sorții, care i-a aruncat legați în mânile vrăjmașilor, i-a oțelit; suferințele umilinții i-au întărit și în corpurile uscate ale acelora cari n'au știut nici odată ce este odihna, oțelul nervilor vibrà sub loviturile destinului. Apoi a sosit reînvierea; regimentele au pornit din nou și au străbătut Carpații, lăsându-i de astădată mult în urma lor; un mare număr de morminte arată drumul spre Budapesta, după cum au arătat și drumul spre Mărășești. Să ne închinăm cu smerenie umbrelor, căci prin ele am reînviat, am gustat veselia triumfului și fericirea idealurilor împlinite. Cuvine-să ca lângă aceste cruci, sub care cei mai buni fii ai țării își dorm somnul vecinic, să jelim împreună cu părinții, văduvele și orfanii pe toți aceia cari le-au fost dragi. Jertfele au rodit, iar generațiile viitoare vor trăi în liniște și frăție. Dar rodul nu este încă copt și națiunea română trimite salutul său recunoscător acelora, cari, trecând peste primejdii, nesimțind oboseala și luptând zi cu zi, caută să întărească aceea ce a făurit strălucita jertfă a umbrelor. La Tisa, la Budapesta, întocmai ca la Nistru,

soldaţii români stau straje neclintită a civilizaţiei oţelindu-i blândeţa şi curagiul, statornicia şi credinţa. Victoria păşeşte înaintea steagurilor lor, iar gloria neperitoare să întinde asupra poporului întreg. Să ne închinăm înaintea acestor ostaşi, să ne închinăm viteazului lor Căpitan, fiindcă ei nu luptă numai pentru libertatea unui neam, ci şi pentru civilizaţia omenirii întregi!

Părintele *Ion Agârbiceanu*, preamăreşte sfânta zi a răsboiului desrobirii în ziarul *Patria* din Sibiiu, cu aceste cuvinte: „Cum să te slăvim mărită zi, aniversară sfântă? Slăvind Patria-mamă şi pe marii noştri fraţi, din vrednicia cărora te-ai zămislit. In zadar ar fi stăpânit ordinea etică din lume, dacă Dumnezeu n'ar fi avut cui să vorbească, dacă ar fi lipsit vrednicia neamului nostru liber, dacă n'am fi avut o *Ţară*, care să ridice spada pentru desrobirea noastră, dacă n'ar fi fost sâmburele din care să răsară, mândru şi puternic, steagul libertăţii tuturor Românilor! Şi de aceea, în această zi de aniversare sfântă, aducem din adâncurile sufletului nostru, prinos de recunoştinţă, de caldă închinare tuturor acelora, cari prin munca, voinţa, cumînţenia şi sângele lor, au creat şi susţinut România liberă,Voivodate, Principate şi Regat. Ne închinăm cu adâncă smerenie Voevozilor descălecători de Ţară, cari simţind primejduită libertatea aci, au pornit pe alte plaiuri în urma isbăvitoarei zeiţe; — ne închinăm strămoşilor, cari veacuri întregi au păzit, cu arma în mână, focul sfânt pe vatra lor săracă, dar mândră şi liberă; — ne închinăm morţilor cari au căzut pe pragul independenţei voevodatelor româneşti ;— ne închinăm bătrânului strămoş Mircea, sfinţilor Arhangheli Stefan şi Mihail, din spada cărora a fulgerat lumina libertăţii până la noi; olteanului Tudor şi întâiului Domn Cuza-Voda şi sfetnicilor lui, cari au voit şi s'au jertfit pentru libertatea şi unirea principatelor; — ne închinăm eroilor dela Plevna prin jertfa cărora s'a născut independenţa României; — şi ne închinăm celor ce au căzut şi au biruit în răsboiul pentru întregirea neamului. Din jertfa şi voinţa tuturor s'a născut România, care ne-a isbăvit pe noi. Şi când îi slăvim pe ei, slăvim în rândul cel d'intâiu pe blândul şi nobilul ţăran român, pe fratele bun al pământului românesc. Din sângele acestor plugari şi păstori s'au ridicat toate figurile mari ale istoriei româneşti, şi prin braţele lor s'au săvârşit toate faptele mari din trecut şi prezent. Ei ne-au dat, în frunte cu M. S. Regele nostru, sfânta zi acărei aniversare de a treia o prăznuim azi, din voinţa lor, pe întreg cuprinsul neamului."

Ziarul *Glasul Bucovinei* a publicat următorul articol: „După mai bine de trei veacuri, ostaşul României repetă gestul vitejilor marelui Mihaiu Viteazul, trecând în ajunul zilei de Sfântă Măria Mare Carpaţii ca să libereze Ardealul îndurerat, leagănul neamului nostru şi să rupă lanţurile Bucovinei înstrăinate, cuibul vechii Moldovei lui Stefan cel Mare. Ziua aceea de 15/28 August

1916, acărei aniversare de a treia oară o sărbătorim astăzi, e ziua în care s'a hotărât întregirea neamului românesc, strângerea lui sub o singură stăpânire românească. Şi numai astfel, strâns la un loc, — neamul nostru românesc putea să-şi îndeplinească menirea sa culturală şi politică, el, singurul stâlp latin al culturii şi al sufletului omenesc, aici, în sud-estul Europei. Şi ziua aceea n'a fost zi de hotărâre uşoară, ci una din cele mai grele şi mai încurcate răspântii prin câte a trecut neamul românesc în viaţa sa de aproape două mii de ani. Slavă conducătorilor neamului românesc, căci au ales acel drum, slavă Măriei Sale Regelui Ferdinand, Domnul nostru, care n'a pregetat o clipă să-şi jertfească totul, ce e al său şi să apuce pe drumul arătat, slavă Măriei Sale Reginei Maria, Doamna noastră, care a fost geniul cel bun al neamului nostru, cu ochii mereu îndreptaţi spre zarea singurului drum care avea să fericească neamul nostru şi care merge spre munte, nu spre şes. Neobosită a îndemnat şi a sfătuit într'acolo."

Cred interesant a reproduce şi părerile exprimate cu privire la această zi în anul *1918*, sub ocupaţie germană, de către unele ziare guvernamentale de atunci. *Iaşul*, ziar marghilomanist sub direcţia nenorocitului profesor universitar *Ilie Bărbulescu*, din Iaşi, a scris: „Dispari zi, ce prin crimă ai căutat să râvneşti a luà rangul de sărbătoare naţională; foaia care ne va anunţà poposirea ta în cursul anului, o vom îmbrăcà în negru ca să ne amintim vecinic de o culme de munţi, ce într'un moment de nebunie am crezut că-i vom stăpâni." — *Steagul*, ziar marghilomanist din Bucureşti, scrie: „Ziua de 15/28 August a fost o *criminală ticăloşie*. Cei ce au făcut'o să fie ceeace a fost: *eroii miseliei*." — Apoi *Renaşterea* întrăinaţilor *Nenițescu* şi *Virgil Arion* a scris că: „Ziua aceasta a început *smintita aventură* în serviciul Antantei." Iar sub semnătura blestematului *Petre Ciorăneanu*, tot în acel ziar, s'a scris: Antanta a preparat şi preparat dezastrul nostru; consecinţele acestui dezastru sunt definitive." Şi mai departe: „România să prăbuşi părăsind de seara până dimineaţa, de bună voie, o politică quasi-seculară." — (care a durat abia trei zeci de ani!). — E de prisos, cred, să mai citez şi din celelalte reptile: *Acţiunea română*, *Tribuna* şi mai ales *Gazeta Bucureştilor*, etc. Te miri cum de bunul Dumnezeu nu le-a împetrit mâna cu care aceşti trădători ai neamului şi reptile veninoase, şʼau aşternut pe hârtie balele spurcate! Deschide-te odată pământule, înghite-i şi fă să dispară urmele lor pentru vecii vecilor!

2 Sept. 1919.

Mai multe tunuri luate dela bolşeviştii unguri în luptele dela Tisa au fost aduse la Bucureşti şi aşezate la picioarele Statuei lui Mihaiu Viteazul şi în piaţa Palatului Regal. Cele mai multe din aceste tunuri, de sistemele cele mai perfecţionate sunt eşite din

fabricile ungureşti sau provin din manufactura dela Skoda. Un public numeros aleargă să vadă şi examinează cu mult interes şi mare bucurie aceste trofeie glorioase. La întrarea în parcul Carol s'a expus un tun de 420 mm., capturat tot dela bolşeviştii unguri.

10 Sept. 1919.

Azi dimineaţă s'a semnat la Saint-Germain pacea cu Austria de către delegaţii austriaci şi de către toţi delegaţii Aliaţi, afară



Statuia lui Mihaiu Viteazul.

de delegaţii români şi jugo-slavi. Românii, dupăce Consiliul suprem le-a refuzat alternativa de a semnă tratatul cu rezerve, s'au hotărât să nu semneze de loc. Jugo-Slavii n'au semnat din cauza articolului privitor la protecţiunea minorităţilor. Să vedem dacă Serbia va şti să să menţină în atitudinea aceasta de rezistenţă. In tot cazul refuzul Serbiei de a semnă pacea din cauza controlului minorităţilor trebuie să fie şi pentru cei mari o dovadă că sunt nedreptăţi din acelea, pe cari nici un fel de interes şi nici un fel de beneficiu nu le poate impune simţemân-

tului unui popor, care este gelos de independența lui. Aceasta a fost dela început politica României, care a protestat la Conferință pentru toți cei mici, dar cei mici n'au voit însă să înțeleagă de atunci, ceeace ar fi putut opri din vreme atâtea nedreptăți și jicniri. Absența dela Saint-Germain a României și a Serbiei confirmă dreptatea politicei românești de rezistență împotriva nedreptăților Consiliului Suprem, ale cărui hotărâri au provocat până și refuzul Serbiei de-a semnà pacea cu Austria. Poate că până în cele din urmă dreptatea își va face drumul ei împotriva tuturor hotărârilor cari să inspiră numai din satisfacerea unor anume interese materiale de ordin economic și comercial. De altfel o telegramă din ultimul moment vestește că Consiliul suprem ar înclinà spre a dà satisfacție dezideratului înaintat de România. Dezideratul despre care este vorba în această telegramă să referă probabil la *memoriul-protest* depus de către delegația română odată cu declarația care anunță refuzarea României de a semnà pacea.

11 Sept. 1919.

Iată acum și memoriul protest sau mai bine zis întâmpinarea guvernului român, depusă pe biroul Conferinței de pace de către delegația română din Paris, odată cu refuzul de a semnà pacea cu Austria.

„România a venit la Conferința de pace cu conștiința de a și fi îndeplinit cu prisos îndatoririle luate către Puterile Aliate. Regatul Român, Stat suveran, căruia dela întemeierea lui nimeni nu-i putea contestà independența, n'a încetat de a fi un factor de ordine, de liniște și de împăciuire în sud-estul Europei. Când în August 1914 Puterile Centrale i-au cerut ajutor, el refuză să participe la acțiunea lor de agresiune. In urmă România încheie cu guvernul rus, el însuși de acord cu Aliații din occident, o înțelegere care preparà cooperația cu Aliații și care îi asigurà, în schimbul neutralității ei binevoitoare, dreptul de a ocupà când ea ar găsi de cuviință, ținuturile din Austro-Ungaria locuite de Români, și cari afară de Banat au și fost ocupate de armata română cu arma în mână în cursul anilor 1918 și 1919. Ca consecință a acestei înțelegeri, când Aliații au atacat Constantinopolul, guvernul român, cu toate protestările amenințătoare ale Germaniei, opri, din propria-i bunăvoință și fără vr'o îndatorire scrisă, orice trecere de muniții ale Puterilor Centrale. — In August 1916, când Aliații au înzistat asupra utilității unui concurs militar efectiv din partea României, aceasta s'a angajat la o cooperațiune militară cu ei, în schimb Aliații asigurau drepturile României asupra Banatului întreg, asupra regiunilor din Ungaria locuite de Români, și asupra Bucovinei până la Prut. Prezența Rusiei ca parte contractantă înlătură, în acel moment, posibilitatea de a să recunoaște drepturile României asupra fruntariilor Nistrului și asupra Basarabiei. Spre a executà acest tratat, și cu

toată neputința în care să aflau Aliații de a îndeplini întru cât îi priveau condițiunile militare prevăzute, întrarea în războiu a României a avut loc. — Operațiunile armatelor ei au atras pe frontul român mai mult de 40 de divizii și au scos din luptă peste 200.000 de soldați inimici. România a perdut peste 300.000 de soldați, adecă aproape 1/20 din populațiunea totală a ei, iar cu civilii morți de boale, de mizerie, de foamete, ea a perdut mai mult de 1/10 din populațiunea ei totală. Pe lângă aceasta ea a avut să sufere o ocupație grea, care a devastat o bună parte din teritoriul ei și a secătuit cu desăvârșire cealaltă parte. Totuși România n'a încetat lupta, decât după pacea dela Brest-Litovsc și defecțiunea Ucrainei, când imposibilitatea de a continuà sforțarea ei militară fusese recunoscută de reprezentanții Puterilor Aliate și ai Statelor Unite la Iași, prin declarațiunea scrisă din 10 Decembre 1917. — România „părăsită și tradată" (cuvintele Președintelui francez la deschiderea Conferinței de pace), a trebuit să să supună condițiunilor impuse de Germani la București. Ea nu mai avea decât o datorie de împlinit pentru a face din nou cu putință cooperațiunea ei militară cu Aliații, aceea de ași păstrà armata. România aproape în întregime încălcată, a reușit să împedece ca trupele să-i fie desarmate, și prin atitudinea ei, 8 divizii de ocupație inimică au trebuit să rămână încă pe teritorul regatului. Regele a refuzat de altmintrelea să iscălească pacea dela București, care astfel n'a avut nici odată ființă legală. Guvernele aliate au fost prevenite de intențiile României, și când Aliații au socotit că schimbările situației strategice din Orient făceau iarăși cu putință o cooperațiune a armatei române, aceasta a reîntrat în acțiune în ziua stabilită de Comandamentul aliat. — In pregătirea hotărârilor Conferinței nu s'a ținut seamă nici de sacrificiile făcute de România, nici de convenționea încheiată cu Puterile aliate. România, sigură de drepturile ei naționale, încrezătoare în Aliații ei, a expus în fața Consiliului Marilor Puteri temeinicia revendicărilor ei, acăror deplină legitimitate fusese deja recunoscută de Franța, Anglia și Italia prin convenția anterioară îndelung discutată. In stadiul în care a ajuns lucrările Conferinței de pace, situația creată României nu corespunde cu dreptele ei așteptări. După ce în tratatul cu Germania nu îi s'a dat reparațiuni potrivite cu perderile ei,în proectul de tratat cu Austria să jicnește în chipul cel mai grav, în mai multe privințe, drepturile și interesele ei. In adevăr, România, cu toate repetatele ei protestări, își vede prin acest tratat impusă obligațiunea de a primi dinainte hotărârile pe cari Marile Puteri vor socoti de trebuință să le iee în privința punctelor cari interesează viața internă a țării, atât în chestia minorităților, cât și a transitului și comerțului cu celelalte State. Această stipulațiune este, atât în formă cât și în fond, incompatibilă cu demnitatea, cu liniștea internă și cu interesele economice ale unui Stat suveran. Proiectul de tratat pe cari Marile Puteri vor să-l

impună României ca o consecinţă a obligaţiunii prevăzută în tratatul cu Austria, stabileşte un regim de control şi neatârnare mărginită, care nu corespunde cu situaţia Regatului dinainte de războiu, nici cu raporturile internaţionale normale dintre Statele suverane. Pe de altă parte Consiliul Marilor Puteri, fără a ţine seamă de tratatul din 1916 şi de actul solemn de unire dela Alba Iulia, n'a respectat integritatea teritorială a Banatului, pe care l'a împărţit în trei, cu graniţe arbitrare şi artificiale, isvor inevitabil de conflicte, în dauna unor interese economice şi politice româneşti de prima ordine şi cu nesocotinţa sentimentelor marei majorităţi a locuitorilor acestei provincii. — Deasemenea în ceeace priveşte graniţa fixată de Puteri între România şi Ungaria, nu s'a luat în consideraţiune nici stipulaţiunile tratatului din 1916, nici actul Unirii, iar linia convenţională stabilită fără cooperaţiune cu reprezentanţii României nu ţine seamă nici de condiţiunile locale economice, nici de condiţiunile de siguranţă necesare căiii ferate, care să întinde dealungul acestei fruntarii. Această graniţă străbate Mureşul şi desparte gurile lui de tot cursul unui râu care constitue cea mai însemnată cale de comunicaţiune fluvială din tot centrul Regatului. Pe această linie de hotar Marile Puteri ceruseră României să-şi retragă trupele sale fără a fi procedat mai întâiu la desarmarea trupelor bolşevişte ungare. O atare hotărâre contrarie însăşi intereselor de ordine şi de stabilitate în această parte a Europei centrale, schimbă în chipul cel mai periculos situaţia militară a României. Ea expunea dominaţiunii bolşeviste ţinuturile şi oraşele pe cari ocupaţiunea României le scăpase de urgia ei şi încuragia şi întărea focarul de anarhie dela Budapesta, care ameninţă să să întindă în tot centrul Europei. Acum, în urmă, Marile Puteri au fost puse în măsură a constată că numai prin ocuparea Budapestei să poate pacifică Europa centrală. — Acest nou serviciu adus de România cauzei păcii şi ordinei, ar fi trebuit să constitue un nou titlu în faţa Conferinţei, pentru ai asigură din partea acesteia dreptele revendicări ce-i fuseseră recunoscute de tratatul din 1916. Cu cea mai penibilă surprindere România a văzut însă micşorându-să posibilităţile oferite de ocupaţiunea ei armată pentru a stabili şi consolidă în Ungaria pe baze democratice o stare de lucruri, care să garanteze în acelaşi timp ordinea şi pacea în centru Europei şi raporturi de amiciţie pe noile ei graniţe. Consiliul celor patru n'au voit să înlesnească dobândirea acestor resultate printr'o colaboraţiune amicală la Budapesta. Dimpotrivă acţiunea lui a încuragiat elementele ostile. El a decis ca să impună României ca având fiinţă armistiţiul ungar din Noembre 1918, după ce acest armistiţiu fusese nesocotit în două rânduri de guvernul dela Budapesta, după ce Conferinţa însaşi ceruse armatei române să coopereze contra Ungariei, şi după ce forţe ungureşti organizate, împotriva prescripţiunilor acestui armistiţiu, contestă armatei române dreptul de aşi însuşi materia-

lul de răsboiu şi de cale ferată luate dela inimic şi de care acesta s'a servit pentru a o atacà. Deasemenea el caută să împedece ca ea să-şi poată redobândi pe cale de rechiziţii o parte neînsemnată din instrumentele şi din materialul agricol şi industrial de care în timpul ocupaţiunii lor Puterile Centrale au despoiat cu totul România şi din care o mare parte fuseseră date tocmai Ungariei. — Cu toate acestea rechiziţiile cerute de Comandamentul român nu trebuiau să atingă o treime din disponiblităţi, aşa încât să respecte nevoile populaţiunii şi să nu oprească în loc viaţa economică a ţării. Această atitudine a Consiliului faţă de România nu trebuie să ne facă a uità că alţi Aliaţi au putut, sub regimul aceluiaşi armistiţiu din Noembre 1918 şi fără să aibă motivul unor noi ciocniri cu armata ungară, să golească ţinuturile ocupate de ele, nu numai fără opoziţie din partea Marilor Puteri, dar chiar cu concursul efectiv al unora din reprezentanţii lor. Ce e drept aceste teritorii după pace trebuiau să revie unui Aliat, României, iar nu să fie înapoiate inimicului. — In fine, Consiliul suprem a menţionat în condiţiunile puse amiralului Colceag şi „părţile locuite de Români din Basarabia", ceeace au îngăduit celor rău-voitori să încerce a răspândi svonul că ar există părţi neromâneşti, cari ar putea fi contestate României în această provincie unită în întregime cu Regatul prin voinţa populaţiunii sale, ca o dreaptă şi firească reparaţiune a actului de răpire făptuit în 1812 de autocraţia rusească. Formula astfel întrebuinţată de Consiliul suprem, precum şi întârzierea de a dà o formă definitivă hotărârii lui, aduce acestei provincii cele mai mari pagube. Deşi această hotărâre nu poate să fie în contradicţie cu natura însăşi a elementelor şi cu intenţiile exprimate de majoritatea reprezentanţilor Marilor Puteri, totuşi asemenea întârzieri sunt menite să trezească speranţe printre agitatorii bolşevişti şi alţii, şi să ameninţe opera de ordine şi de pace pe care România a săvârşit'o din fericire în Basarabia, pe când toate ţinuturile de peste Nistru sunt încă prada celei mai groaznice anarhii. — Situaţiunea creată României prin hotărârile şi proectele Conferinţei se poate rezumà astfel: 1) Articolul din proectul de tratat cu Austria privitor la drepturile minorităţilor, la tranzit şi la comerţ, prevede în forma lui o obligaţiune care cu greu s'ar putea admite chiar faţă de un vrăjmaş învins, — şi departe de a îndulci efectele, proiectul de tratat pe cari Marile Puteri voiesc să-l impue României conţine considerente jicnitoare la independenţa acestui Stat, de care guvernul român nu poate luà cunoştinţă fără a protestà. Stipulaţiunile pe care le prevede nu să potrivesc de asemenea cu acea neatârnare acărei luare în discuţiune sau mărginire guvernul român nu ar putea-o admite nici din partea Puterilor semnatare ale tratatului din Berlin, nici din partea celorlalte Mari Puteri, cari n'au iscălit acel tratat. In adevăr în 1916 Franţa, Marea Britanie şi Italia recunoşteau României dreptul de a participà la negociaţiunile de pace cu ini-

micii pe un picior de perfectă egalitate cu ele. Iată textul articolului VI: „România să va bucură de aceleași drepturi ca și Aliații în tot ce privește preliminarele și negociațiunile de pace, precum și în ce privește discuția chestiunilor cari vor fi supuse hotărârilor Conferinței de pace." In 1919 aceleași Puteri prin tratatul pe care îl negociază cu Austria iau hotărârea ca România să să oblige a primi tot ceeace ele, în înțelegere cu America, vor socoti de cuviință să-i impună privitor la drepturile minorităților, la tranzit și la comerț. Contradicțiunea dintre cele două tratamente, dinainte și după războiu, este prea mare pentru ca guvernul român să poată pierde nădejdea de a vedea recunoscându-să dreptatea cauzei sale. — Guvernul român nu poate să conceapă ca acțiunea sa politică și militară alături de Aliați și în urma cererii acestora să îndreptățească a să repune în discuție independența noastră 40 de ani, după ce semnatarii tratatului dela Berlin o recunoscuseră în mod formal și definitiv. De altminteri atari stipulațiuni prin rezultatele lor practice nu adaugă nimic drepturilor legitime ale minorităților pe cari România le-a asigurat în chipul cel mai larg și mai echitabil. — Delegațiunea României în notele ei din 27 și 31 Maiu 1919 s'a declarat gata să înscrie în proectul de tratat la art. 5, part. III, secț. IV, textul următor: „România acordă tuturor minorităților de limbă și religiune care locuiesc înlăuntrul noilor sale granițe, drepturi egale cu cele de care să bucură ceialalți cetățeni români," precum și de a primi în genere toate dispozițiunile pe care toate statele făcând parte de Liga Națiunilor le-ar admite pe propriul lor teritoriu. Guvernul român speră că un sentiment de amiciție în chip firesc impus de atâta sânge vărsat împreună și că un sentiment de dreptate, dictat de principiile care trebuie să domine opera Conferinței, vor face să să respecte neatârnarea unui Stat liber și vor împedecă să să constitue în dauna lui un ferment de neîncetate agitațiuni, pe care intervenții vrăjmașe nu să vor feri de a le desvoltă și care vor amenință siguranța politică și desvoltarea economică a României. — 2) Nerecunoscându-să integritatea Banatului hotărâtă de tratat, România să vede lipsită de granițele care garantau liniștea teritorială de desvoltarea ei firească economică. — 3) Pe când ostilitățile au încetat în restul Europei, de mai bine de 7 luni, România să găsește în stare de războiu cu vecinii ei bolșeviștii Ruși și Unguri, și populațiunile neromânești din țările române sunt într'o neîncetată agitațiune prin nesiguranța soartei ce le așteaptă. — Această stare de lucruri nu corespunde nici cu drepturile care fuseseră recunoscute României prin tratatul de alianță din 1916, ale cărui clauze nu au fost respectate, nici cu condițiunile indispensabile pentru garantarea siguranței internaționale și a păcii interne a acestei țări. La Budapesta, unde guvernul bolșevic, a fost răsturnat prin acțiunea militară română, departe de a întâmpină dreapta recunoaștere a acestui rezultat atât de însemnat pentru cauza generală a păcii

şi colaboraţiunea amicală necesară spre a-i consolidà efectele lipsindu-i, România se găseşte într'o situaţie care încuragiază ostilităţile împotriva ei şi ameninţă să arunce din nou în mijlocul nesiguranţei şi dezordinei acele ţinuturi de abia scăpate de anarhie. Drept urmare a acţiunii române la Budapesta, Consiliul Marilor Puteri a crezut chiar de cuviinţă să oprească trimiterea oricărui material militar promis sau datorit de el României, cu toate consecinţele de ordine morală şi materială pe care o asemenea măsură le poate atrage după sine. Dintr'un simţemânt de solidaritate şi pentru a afirmà încă odată tot preţul ce-l pune în menţinerea intactă a legăturilor ce o unesc cu Puterile aliate şi asociate, delegaţiunea română, deşi interesele României n'au fost ţinute în seamă în tratatul de pace cu Germania, l'a iscălit totuşi fără nici o rezervă. Guvernul român să vede însă silit să declare, pentru consideraţiunile mai sus arătate, că îi este cu neputinţă să adere la unele din clauzele înscrise în tratatul cu Austria şi că nu-l poate iscăli, dacă Consiliul suprem nu să socoteşte dator să revie asupra stipulaţiunilor care lovesc demnitatea şi interesele ţării".

12 Sept. 1919.

D. Ion I. C. Brătianu, preşedintele Consiliului de miniştri, a prezentat azi M. S. Regelui demisiunea guvernului, al cărei text este următorul: „Sire. După victoria Aliaţilor Maiestatea Voastră a binevoit a mă însărcinà cu formarea ministerului şi a mă numi Prim Delegat al României la Conferinţa de Pace. Am primit de acord cu colegii mei, această înaltă şi grea misiune, rugând pe Maiestatea Voastră să binevoiască a aprobà ca să n'o îndeplinească decât pe temeiul tratatului de alianţă ce semnasem la 1916. Consiliul suprem al Marilor Puteri, care a înlocuit Conferinţa de Pace a Statelor aliate n'a ţinut seamă de acest tratat şi a hotărât să impună României condiţiuni pe care ea nu le poate primi, deoarece sunt incompatibile cu demnitatea, neatârnarea şi interesele sale politice şi economice. Aceasta este convingerea unanimă a membrilor guvernului, atât a celor din vechiul regat, cât şi a celor ce reprezintă toate ţinuturile unite. Tratatul nostru de alianţă fiind astfel nesocotit, am onoare a rugà pe Maiestatea Voastră să binevoiască a primi demisiunea ministerului". — Demisiunea a fost primită şi M. S. Regele va avizà.

15 Sept. 1919.

Cu privire la nedreptăţile cari să fac României, faţă de jertfele ei, marele ziar italian *Roma* a publicat următorul articol: „Visul unui popor valoros, dar persecutat de soartă, s'a realizat în cele din urmă: după două zeci şi cinci de veacuri Dacia lui Traian a reînviat şi s'a prefăcut în România Mare. Dela Dunăre la Carpaţii cei mari, dela Tisa la Nistru şi Marea Neagră să întind, în formă semicerculară, împrejurul masivului muntos al

Transilvaniei sau Sibiiului, şi reuniţi într'un Stat compact şi omogen, câmpiile Munteniei, Moldovei, Bucovinei, Basarabiei şi ale Banatului Timişanei, care sunt cele mai fertile din lume. Acest Stat bogat în grâne, lemne, animale, fier, cărbune şi petrol, plin de căderi de ape, cu terenuri canalizabile şi irigabile, având norocul de a să găsi la gurile unui fluviu atât de important ca Dunărea şi de a avea un debuşeu la Mare, este populat astăzi de mai bine de 15,000.000 de oameni muncitori, în majoritate agricultori, prolifici, capabili de a se dublà într'o jumătate de veac şi de a deveni una din puterile mijlocii ale Europei. — Dar câte furtuni n'au trecut şi n'au sguduit acest popor tenace în păstrarea limbii şi naţionalităţii sale şi pentru aşi recuceri libertatea şi independenţa politică. Aşezaţi de Traian pe masivul Daciei pentru a apărà civilizaţiunea greco-latină a Europei orientale, vitejii pionieri români şi strănepoţii lor ş'au realizat destinul dealungul veacurilor contra invaziunilor şi turburărilor barbarilor germani, ale Sarmaţilor, Mongolilor, Turcilor, etc. Rolul lor, la început militar, a devenit o misiune civilă, geografică şi istorică, şi încă şi astăzi, nu printr'o frază retorică, ci printr'un fapt real neatacabil, România este sentinela civilizaţiunii occidentului latin contra oricărei reacţiuni şi contra oricărei primejdii. Pe când, în cea mai mare furie a războiului mondial, Europa se cutremurà sub isbiturile armatelor germane care masacraseră totul d'imprejurul lor, România nu şovăi să-şi puie existenţa în primejdie, prin credinţa ei într'un mare ideal. Astăzi când bolşevismul ruso-german o ameninţă din două părţi, ea luptă, să impotrivească şi triumfă, păstrându-şi ordinea şi civilizaţia primite dela părinţi. — E nevoie a studià lupta României contra bolşevismului spre a înţelege şi a admirà acest ultim act al marii bătălii. România foarte bogată prin natura sa este astăzi săracă din punct de vedere comercial, deoarece a fost jefuită şi prădată în timpul războiului, mai ales de Germani. Este de altfel o ţară de reminiscenţe feudale şi de mari proprietăţi, moştenire a regimurilor străine medievale din nenorocire puţin depărtate. Primejdia ca bolşevismul să invadeze România erà deci enormă şi ea n'a fost înlăturată decât de bunul simţ şi de patriotismul poporului român. Soldaţii români desculţi şi rău echipaţi de Antanta ingrată, în lupta contra bolşeviştilor din Rusia şi din Ungaria, au făcut minuni de sacrificii, de o valoare egală ca aceea a trupelor italo-franceze ale lui Napoleon, fiind susţinuţi numai de forţa morală a idealismului latin. — Şi totuşi acest popor minunat, care ş'a câştigat titluri atât de mari la recunoştinţa Europei n'a fost răsplătit de Antanta victorioasă decât prin ignoranţă, uitare şi chiar printr'un tratament agresiv şi nedrept. Şi, pe când România ş'a jucat ultima carte pentru Antantă, aceasta nu-i recunoaşte graniţele sale geografice şi istorice, promise şi garantate de tratate şi discută, pentru ca să-i răpească o parte din Basara-

bia, Banat şi Dobrogea. Ca să aibă pace şi linişte la ea, după atâtea secole care au răsfirat pe Români înafară de graniţele lor naturale, şi au altoit pe trupurile lor frânturi neînsemnate de popoare străine, Românii, întocmai cum face săteanul după o inundaţie, ar voi să cureţe terenul schimbând elementele etnice eterogene importate, cu cele naţionale împrăştiate înafară de graniţe. D'impotrivă Antanta prin Art. 60 din proiectul Tratatului de pace dela Saint-Germain, caută să protejeze în România interesele minorităţilor etnice şi religioase, ameninţând să perpetue o stare de lucruri dezastroase pentru opera de consolidare naţională. România e desamăgită, dar nu descuragiată. Ea are nevoie de un concurs material şi moral spre a continuă misiunea ei de sentinelă latină şi dacă ea nu-l va obţine dela Antantă, îl va primi cel puţin dela latinitate, care devine din ce în ce mai conştientă de importanţa României şi de datoriile ei către ea. Cu toată ingratitudinea şi desiluzia care le-a suferit, România va triumfă mulţumită virtuţii poporului său."

19 Sept. 1919.

Astăzi la orele 10 şi jumătate a avut loc remiterea condiţiunilor de pace ale Aliaţilor delegaţiunii bulgare la ministerul afacerilor străine din Paris. D. Clemenceau, care prezidă şedinţa, a rostit următoarele cuvinte: „Domnilor plenipotenţiari bulgari, textul condiţiunilor de pace ale Aliaţilor vă va fi remis; cu începere de azi veţi avea, pentru a vă prezentă în scris observaţiunile, un termin de 25 de zile. Consiliul suprem, după examinarea observaţiunilor prezentate în terminul fixat, va adresă un răspuns scris delegaţiunii bulgare, indicându-i terminul în care va trebui să deie răspunsul definitiv". D. Teodorov, şeful delegaţiunii, luând volumul cu condiţiile de pace, a cetit un memoriu lung, în care a prezentat apărarea poporului bulgar asigurând de bunele sale intenţiuni în viitor.

Din acest tratat pe noi nu ne interesează decât frontierele Bulgariei, mai ales că într'un timp era vorba ca Marii noştri Aliaţi să ne iee Cadrilaterul şi să-l deie inimicului învins. Frontiera de sud, după tratat, va fi linia Munţilor Rhodope, lăsând Bulgariei o ieşire economică la Marea Egeă, sub protecţiunea Ligei Naţiunilor. Frontierele cu România rămân cum au fost fixate prin Tratatul din 1913 din Bucureşti. Frontiera din partea Serbiei să modifică puţin în regiunea Strumiţei în favoarea acesteia. Apoi prin Art. 127, Bulgaria să angajează să restituie toate obiectele luate sau sechestrate în teritorul invadat al României, Greciei şi Serbiei. Afară de aceste, va da României: 60 de tauri, 6000 vaci de lapte, 5250 cai şi iepe, 1050 catâri, 3400 boi de jug; berbeci şi oi, 15.000, iar ca despăgubire de războiu 1 miliard de lei.

25 Sept. 1919.

Marele ziar american *The New-York Herald* din zilele tre-

cute a publicat sub titlul: *„România părăsită și prădată"* un articol foarte important, care apără cu multă energie drepturile noastre, după cum urmează: „Este greu de închipuit un rechizitor mai aspru al operei îndeplinite de Conferința păcii decât *nota*, pe care guvernul român a prezentat'o Conferinței de pace, motivând refuzul său de a semnà pacea cu Austria. *Și ceea ce este mai regretabil este faptul că severitatea sentinței este pe deplin justificată.* Atitudinea *Celor Patru Mari* constituie o flagrantă călcare a stipulațiunilor unui tratat semnat de ei, *încercând a restrânge independența României și punând'o sub tutela economică a marilor puteri.* Să analizăm întâiu obligațiunile Tratatului: D. Wilson afirmă că hotărârea în chestia Shantungului s'a luat cum s'a luat din cauză că Franța și Marea Britanie *erau legate prin angajamente contractate cu Japonia.* Argumentul este irefutabil. Dacă tratatele ar trebui privite ca „petece de hârtie" de către Marile Puteri, de ce am condamnà atunci pe Germani? Hotărârea în chestia Shantungului a fost dictată din cauza obligațiunilor unui tratat, — orice altă justificare este de prisos. *De ce atunci: principiul sănătos de respect și de credință față de obligațiunile tratatului este batjocorit în cazul României?* Iată pentru ce este batojocorit. In 1916 când Aliații împingeau România să între în războiu, dânșii printr'un tratat solemn de alianță au stabilit drepturile României asupra Banatului, asupra părților din Ungaria cu populațiune românească și asupra Bucovinei până la Prut. Aliații s'au mai angajat să furnizeze munițiuni, *pe cari nu le-au furnizat nici odată;* iar prin articolul 5 al Convenției să stipulà că *România să va bucurà de aceleași drepturi ca și Aliații pentru tot ceeace privește preliminarele, negocierile de pace precum și discuția asupra chestiunilor cari vor fi supuse la deciziunile Conferinței de pace.* Acest tratat de alianță a fost sfășiat într'un mod așa de cinic ca și Germania care a făcut la fel când a încălcat neutralitatea Belgiei. Teritoriile cari după faimosul principiu al „autodeterminării" să cuvineau României și i-au fost garantate prin tratatul din 17 August 1916 îi sunt acum refuzate din partea Conferinței de pace. In loc să ià parte la lucrările Conferinței pe picior de perfectă egalitate, care lucru i-a fost garantat în acelaș tratat din 1916, României s'a dat să joace rolul de „Cenușereasă". *Banatul a fost împărțit în trei părți după un plan care desfidea orice principiu de siguranță națională, orice sentiment de rasă sau bun simț politic. Pe scurt, tratatul cu Japonia este sfânt, — și așa e drept. Dar un tratat cu România este, de fapt, fără valoare. Pentru ce? Fiindcă Japonia este un Stat puternic și fiindcă România este „o națiune mică cu interese limitate". S'a spus de multe ori cu amărăciune că sunt două legi: o lege mai dulce pentru criminalul bogat și alta fără milă pentru săracul delicvent. Dar este revoltător că s'a găsit asemenea doctrină luată drept regulă de acțiune tocmai de aceia cari propovăduesc că să va creà o lume nouă pe bazele onoarei*

și a justiției. — „Atitudinea Conferinței de pace față de minoritățile etnice" pentru a întrebuința jargonul pedant al tratatelor de pace este inadmisibil. *România este un Stat suveran și ca atare este în drept să-și reguleze afacerile interne în deplină independență.* Ea a propus de bună voie înserarea în tratatul cu Austria a unei clauze categorice care statuă că: „România acordă tuturor minorităților de limbă și de religiune cari locuesc în interiorul noilor sale fruntarii, drepturi egale cu ceialalți cetățeni români". *Un Stat nu poate merge mai departe în ceeace privește pe supușii săi decât să le garanteze egalitate de drepturi pentru toți.* Dar Conferința a creat un Stat în Stat. Ea pune „minoritățile etnice" sub egida unei Comisiuni internaționale de supraveghere (epitropii). Conferința pune guvernul român și pe celelalte guverne ale „națiunilor mici și cu interese limitate" în o poziție de vasalitate. Aceasta arată modul cum Marile Puteri aplică clauzele tratatului, tratând România pe picior de egalitate! *Are oare Comisiunea de epitropi (board of guardians) aceeași putere de mediațiune în Statele mari cu interese nelimitate?* A pune chestia astfel înseamnă, cum spun pretinii noștri francezi, să primești și răspunsul (din însuși cuprinsul întrebării reiese răspunsul). — Mai departe, nemulțumită cu condițiile de perpetue turburări pe cari le-a organizat înăuntrul micilor State cu minoritățile etnice privilegiate, Conferința a înlănțuit independența economică a acestor State, decretând modul cum ele trebuie să pună convențiile de tranzit și comerțul internațional. Chiar dacă micile națiuni ar cunoaște exact măsurile ce s'au luat cu privire la dânsele, totuși pretenția Conferinței ar fi exorbitantă. Dar ceeace e și mai rău este că ele nu știu nimic asupra cuprinsului acestor măsuri. *Ele sunt obligate să primească prin anticipație orice hotărâri va luă Conferința mai târziu.* Și să să știe: aceste State astfel tratate sunt State Aliate. România în special este Aliatul, pentru care Conferința este foarte avară în simpatie. *Dânsa a luptat cu vitejie, cu toate că a fost părăsită și tradată de Rusia. Intrarea ei în războiu a atras patru zeci de divizii inimice pe frontul ei de pe alte fronturi. Lealitatea ei față de Aliați a costat o zecime din populația ei totală și devastarea celei mai mari părți a teritorului României, de inimicul, care a fost și al nostru.* De îndată ce a putut să revie din situația dezastruoasă provocată de succesele germane, cari succese au fost pricinuite de defecțiunile rusești, România a reluat armele de luptă. *Și nu mai departe decât acum câteva săptămâni Aliații au fost scăpați de un serios pericol, când România atacată de armatele lui Bela Kuhn, a destrus complet bolșevismul unguresc. și în schimbul fidelității sale, a curagiului și a sacrificiilor ei, România este obligată de Puterile care s'au dat cuvântul să trateze cu ea pe picior de egalitate, să subscrie stipulațiuni cari îi lezează demnitatea, cari pun în joc siguranța ei și care îi impedecă libera ei desvoltare economică.* Ce mai început pentru Liga Națiunilor!

D. Lloyd George a avut dreptate propunând închiderea Conferinţei de pace. Era şi timpul!"

28 Sept. 1919.

După o criză lungă şi laborioasă, eri s'a constituit noul guvern astfel: Generalul *Artur Văitoianu*, preşedinte al Consiliului şi ministru la interne; *N. Mişu*, la externe; generalul *I. Popovici*, la domenii; generalul *I. Popescu*, la industrie şi comerţ; generalul *I. Răşcanu*, la răsboiu; *Eman. Miclescu*, la justiţie. Domnii *Al. Vaida Voevod*, *Ştefan C. Pop*, *Vasile Goldiş*, *I. Nistor*, *I. Inculeţ* şi *D. Ciugureanu*, miniştrii ai Ardealului, Bucovinei şi Basarabiei. D. *Ion Anghelescu* a fost numit ministru la finanţe.

După depunerea jurământului noii miniştri s'au întrunit în Consiliu. La eşirea din Consiliu, d. general Văitoianu a dat presei următorul comunicat: „Însărcinat de M. S. Regele cu formarea guvernului, am primit această grea misiune ca o datorie către Ţară şi Coroană. Menirea noastră este ca menţinând legăturile cele mai strânse cu Aliaţii, să asigurăm drepturile şi demnitatea Statului. Înăuntru acest guvern, străin de luptele politice, va prezidà alegerile pentru Constituantă într'un spirit de libertate, de nepărtinire şi de ordine, pentruca rezultatul lor să exprime întreagă, liberă şi nesilită voinţa ţării".

Din acest comunicat reiesă în mod limpede hotărârea noului guvern de a menţine strânse legăturile cu Aliaţii noştri, urmând astfel linia de conduită a politicei externe, care are asentimentul întregii suflări româneşti. Menţinând aceste legături cu Aliaţii, noul guvern declară apoi că asigură drepturile şi demnitatea Statului, ceeace este iarăşi o directivă de guvern, care intră în cadrul sentimentelor unanime ale Românilor, atât din vechiul Regat, cât şi din ţările alipite.

A doua misiune a noului guvern este să prezideze alegerile, dând putinţă ţării a arătà care este opiniunea dominantă a ei în chestiunea mare ce îi să pune dacă trebuie să primească condiţiunile adânc jicnitoare drepturilor şi suveranităţii ei ca Stat liber, sau să nu accepte aceste condiţiuni. Prezidarea alegerilor de către noul guvern, care este format înafară de cadrele partidelor politice este o garanţie suficientă a libertăţii lor şi că noii aleşi vor reprezentà şi simţirile ţării întregi.

18 Oct. 1919.

Astăzi se împlineşte un an de când d. *Alex. Vaida-Voevod*, deputat, a declarat în parlamentul unguresc, în mod solemn şi cu bărbăţie, că Românii din cuprinsul Regatului Sfântului Stefan să consideră ca naţiune independentă. Toată lumea ştie ce a urmat după aceasta. Cu ocazia acestei aniversări, d. *Iuliu Maniu* a trimis d-lui Vaida-Voevod următoarea telegramă: „La prima aniversare a zilei când comitetul central al partidului naţional român prin glasul tău cuminte şi înflăcărat a declarat în parla-

mentul din Budapesta independenţa naţiunii române din Transilvania şi Ungaria, ca pe urmă să decreteze pentru vecie Unitatea tuturor Românilor, cuprins de cea mai intimă recunoştinţă faţă de prevederea politică şi hotărârea bărbătească cu care ai rostit cuvântul tuturor Românilor, ţin să-ţi arăt gratitudinea întreg neamului românesc faţă de tine, faţă de tovarăşii tăi în parlamentul ungar şi faţă de întreg comitetul central al partidului naţional român. In mijlocul muncii stăruitoare pe care şi azi ca totdeauna necontenit o desfăşuri pentru asigurarea drepturilor integrale ale întreg neamului românesc şi al României Unite, rog primeşte asigurarea alipirii noastre frăţeşti, a recunoştinţii şi încrederii desăvârşite a poporului românesc". (Vezi ziua de: 7/*20 Oct. 1918*).

26 Oct. 1919.

Implinind 39 de ani de când am fost promovat ca doctor în medicină şi chirurgie de către Universitatea din Bucureşti, dintre cari 36 de ani în serviciul Direcţiunii generale a serviciului sanitar şi 2 ani luând parte la marele şi sfântul războiu al întregirii neamului românesc ca medic-colonel, am crezut că a sosit timpul ca să las locul unui confrate tânăr, consacrându-mi restul zilelor pentru redactarea şi tipărirea acestor *Insemnări din Războiul României Mari* şi scoaterea ediţiei a II-a din *Dicţionarul Sănătăţii* completându-l şi îmbogăţindu-l cu cel puţin 1000 de figuri, am demisionat din postul de medic primar al *Spitalului I. C. Brătianu*, din Buzău, pe ziua de 1 Octomvrie pentru a'mi regulă drepturile de pensiune. Onor. Direcţiune generală a serviciului sanitar mi-a primit demisiunea prin ordinul Nr. 3316 din 17 Septembre a. c. cu aceste cuvinte: „Domnule Medic primar. Am onoare a vă face cunoscut că am luat cunoştinţă de hotărârea d-voastre de a vă retrage din serviciul acestei Direcţiuni. Direcţiunea simte de a sa datorie, a vă aduce cu această ocaziune, viile sale mulţumiri pentru nepreţuitele servicii aduse ei, în timp de 36 ani, rugându-vă să credeţi în regretul ce simte de a fi lipsită de un destoinic şi conştiincios slujitor şi că îşi va aduce aminte întotdeauna cu plăcere de modul cum v'aţi achitat de îndatoririle d-voastre, care poate servi de pildă corpului nostru medical". p. Director general, *Dr. Martinescu*.

Fiindcă providenţa m'a învrednicit să ajung şi să petrec aceste zile fericite în România Mare, m'am hotărât ca acum, după 43 de ani petrecuţi în scumpa noastră *Ţară*, să mă stabilesc în frumosul nostru *Ardeal*, locul meu natal, ca să mă bucur împreună cu toţi iubiţii mei de acolo, trăind în deplină libertate, cu mulţumire sufletească şi în adevărată lume românească. Greu îmi vine însă să mă despart de Buzău, unde m'am bucurat de multe simpatii, precum şi de mulţii mei pretini de aci, cari stăruiesc să rămân cu ei.

Părăsind oraşul Buzău mi-am adus aminte de anii 1896—1899, în cari am fost şi *profesor de igienă* al elevilor clasei

VII din liceul „Hâșdău", și în suvenirul acelor ani, voind să stabilesc o legătură vecinică între acest liceu și numele meu, i-am făcut o mică donațiune, dăruind un titlu de rentă de 5%, de lei 5000 (cinci mii), *Împrumutul Unirii* 1919, pentru ca Direcțiunea liceului să deie venitul de *250* lei, în fiecare an ca *premiu* elevului român-creștin care a reușit *cel d'intâiu* la examenul de capacitate.

Pe de altă parte mi-am adus aminte și de săracii orașului, luându-mi rămas bun dela ei și dela toți cetățenii prin următoarea adresă înaintată Primăriei: „Înfăptuindu-să România Mare, m'am hotărât să mă stabilesc în mărețul nostru Ardeal, locul meu de naștere. Părăsind cu multă părere de rău orașul Buzău, în care am petrecut mai bine de 27 de ani, cei mai frumoși din viața mea, și în care am întâmpinat multă simpatie din partea bunilor săi cetățeni, nu găsesc cuvinte îndestulătoare pentru a le exprimă sincera mea mulțumire și adânca mea recunoștință decât urându-le din toată inima sănătate, prosperitate și fericire la toți. Ca un mic semn vădit al sentimentelor de recunoștință și de regret cu care mă despart de acest frumos și inimos oraș, am onoare, domnule primar, a vă rugă să primiți odată cu aceasta 5000 (cinci mii) lei, pe cari vă rog să binevoiți a-i împărți săracilor din acest oraș cu ocaziunea sfintelor sărbători ale Nașterii Mântuitorului nostru din acest an". — Primăria a răspuns prin următoarele cuvinte: „Domnule Doctor. Avem onoare a vă aduce la cunoștință că Consiliul comunal în ședința extraordinară dela 14 Octombre a. c. a luat act cu cea mai mare satisfacție de marinimoasa d-v. faptă, de a donà 5000 lei, pentru a să distribui săracilor din oraș cu ocaziunea sf. sărbători ale Crăciunului și, adânc mișcat de aceasta, Consiliul în unanimitate m'a însărcinat a vă exprimà cele mai călduroase mulțumiri, atât pentru donațiunea ce ați făcut, cât și pentru munca neobosită ce ați depus în calitate de medic. Apreciind cu toții înaltele d-voastre calități sufletești, precum și bunătatea, blândețа și cele mai cordiale relațiuni ce ați întreținut cu societatea buzoiană în decursul celor 27 de ani de conlocuire, credem că suntem interpretul tuturor cetățenilor noștri, exprimându-vă unanimele regrete ce lasă în inimile tuturor plecarea d-voastre. Părăsind acest oraș, spre a vă reîntoarce în frumosul și iubitul nostru Ardeal, al tuturora, suntem convinși, domnule doctor, că veți întâmpinà aceeași dragoste, stimă și considerațiune, de care v'ați bucurat între noi, și vă urăm să lucrați cu aceeași râvnă, spor și putere de muncă până la adânci bătrânețe, pentru binele concetățenilor d-voastre". Primar: *G. Stambuliu.* Secretar: *C. T. Mănciulescu.*

31 Oct. 1919.

Of, ce greu e să te muți, mai ales pe astfel de vremuri! Până să-ți capeți un vagon, până să-l încarci, apoi să-l plum-

bueşti, să-l nitueşti, să-i pui şi nişte lăcate tari, wertheimiane, pentru mai bună siguranţă, şi să-l vezi plecat, câtă bătaie de cap, câtă alergare! Norocul că şi aci am prietini şi oameni cari m'au ajutat, aşa că vagonul a plecat înaintea mea. Astăzi, la ora 1 p. m., am plecat şi eu, singur şi în tăcere, căci pentru a nu-mi derangià pretinii le-am spus că voiu plecà cu o zi mai târziu... Adio, oraş bun, vesel, atrăgător şi ospitalier; rămâi cu bine şi cu suvenirul meu plăcut al unei vieţi de om! Adio, crâng frumos, legat de inima oraşului prin splendidul bulevard I. C. Brătianu, pe dreapta şi la capătul căruia să află şi iubitul meu spital cu acelaş mare nume, şi în care am năzuit cu toată mintea şi puterea mea ca să alin cât mai multe suferinţe şi să scap cât mai multe vieţi în restimp de 27 de ani! Adio, buni şi inimoşi cetăţeni ai Buzăului, cari mi-aţi arătat aşa de multă simpatie şi mi-aţi înseninat zilele în clipele grele şi întunecoase ale vieţii mele!

2 Nov. 1919.

După un drum de 39 de ore, am ajuns azi dimineaţă la ora 3 în *Cluj*. Ghemuit într'un colţ de vagon de clasa III, deşi aveam bilet de cl. I, căci să vând biletele de cl. I fără să fie vagoane de aceeaşi clasă, cu geamul uşii spart, stând ceasuri întregi prin gări, fără lumină în timpul nopţii, cu merinde pe sprânceană, am ajuns aci înţepenit şi amorţit. Ca să nu tulbur somnul rudeniilor la cari voiam să mă adăpostesc, am stat în restaurantul gării unde era lume peste lume, un miros greu şi un aer încărcat de fum de tutun, până la ora 7. Mi-a trebuit trei zile de odihnă ca să mă pot restabili. De altfel *căile ferate* sunt obiectul reclamaţiunilor obşteşti şi toţi călătorii sunt indignaţi. Din relele lor, unele sunt legate în mod fatal de starea anormală din timpul de faţă, de lipsa vagoanelor şi a locomotivelor, iar altele să leagă de incuria şi lipsa de conştiinţă a personalului căilor ferate în mare parte străin şi cu simţeminte antiromâneşti.

10 Nov. 1919.

Impresiunea pe care ţ'o face *Clujul* la prima vedere este dintre cele mai plăcute. El este un oraş curat, cu pavaje şi trotoare în bună stare, mai toate în asfalt, cu canalizaţie, apă bună de băut şi cu lumină electrică. El este străbătut de râul *Someş*, care contribuie mult la curăţenia oraşului, căci în el să scurg apele pluviale şi domestice, cu toate murdăriile lor. Păcat numai că Ungurii n'au ştiut să-i aprecieze mai bine valoarea lui, ţinând seamă şi de estetică, căci în acest caz ar fi tras dealungul lui două splaiuri (cheiuri) tot aşa de frumoase şi binefăcătoare din punctul de vedere al aeraţiei, ca şi acele cari mărginesc Dâmboviţa în trecerea ei legănată prin Capitala României, şi nu ar fi lăsat să se clădească edificiile tocmai pe malurile lui, dând călă-

torului o privire așa de respingătoare când trece pe podul de peste Someș.

N'am văzut Clujul din 1912. Ce schimbare între ceeace era și ceeace este! Pe acele vremuri mergeai strade întregi fără să auzi cuvânt românesc, iar astăzi treci printr'un furnicar de oameni, vorbind cei mai mulți dulcea noastră limbă: — mișcare și veselie pretutindeni; — chipuri din vechiul regat amestecate cu chipuri ardelenești și cu multe din ținuturile ungurene, locuite de Români, de aci și varietatea cea mare în vorbire, în cuvinte și accent, varietate care va dispărea cu timpul, rămânând numai un singur graiu românesc pe tot cuprinsul României Mari.



Statuia lui Mateiu Corvinul.

Orașul Cluj, acest cuib al șovinismului unguresc, în care să făureau toate loviturile care să îndreptau în contra neamului nostru și înăbușea spiritul românesc pe toate căile, să romanizează văzând cu ochii. Stradele și piețile principale poartă alte nume: dela gară intri în oraș pe *Calea Regele Ferdinand I.* (fost Ferenc Jozsef), iar când treci podul Someșului dai în *Piața Mihaiu Viteazul* (fost: Szechényi-tér), apoi ajungi în *Piața Unirii* (fost: Mátyás Király-tér). In mijlocul acestei pieți să înalță bătrâna biserică gotică care datează cam din anul 1400, lângă care să răsfață și astăzi Statuia călăreață, cu cei 4 Unguri cu gurile căscate la picioarele ei, a eroului național maghiar, *Mátyás Király*, simbolul gloriei maghiare, născut din

românul *Ion Corvinul* şi dintr'o căţea ungurească, după cum spune un istoric de al nostru.

Din Piaţa Unirii pleacă *Calea Victoriei* (fost: Kosuth şi Magyar u.), străduţa *Iuliu Maniu* (f. Szent Egyház u.), bulevardul *Regina Maria* (f. Deák Ferenc); strada *Universităţii* (fost: Egyetem), spre bibliotecă strada *Nicolae Iorga* (f. Jokai u.) iar din alt colţ al pieţii pleacă strada *Memorandului* (f. Unio u.); apoi din bulevardul Regina Maria treci printre pieţile: *Ştefan cel mare* (f. Hunyadi-tér), în care să înalţă majestos Teatrul Naţional, la dreapta, şi *Cuza Vodă* (f. Bocskay-tér) la stânga, în mijlocul căreia să va ridică măreaţa *Catedrală* românească ortodoxă, în care va oficia viitorul *Episcop român al Clujului*, şi ajungi în *Calea Dorobanţilor* printre monumentalele edificii: Palatul Justiţiei la dreapta şi Palatul administraţiilor financiare la stânga. Strada Arpàd poartă numele de *Calea Traian;* Farkas-utca să numeşte *M. Cogălniceanu*, Király-u.: *I. C. Brătianu;* Petöfi-u.: *Avram Iancu;* Honvéd-u.: *Calea Dorobanţilor*, mai sus amintită, etc.

Firmele prăvăliilor toate sunt scrise româneşte şi ungureşte, însă într'o limbă cât se poate de stâlcită, dintre cari am notat din fugă unele de o naivă timiditate în româneşte, pe un fond tot străin, cum sunt acestea: *Prăvălie de ciorapu. Magazin de corset. Prăvălie de fer. Fabrica de desert-bonbon şi prăjitură de ceaiu. Mâncăr reci. Măcelar şi cărnar. Vânzare de gazetă. Camere de darmit. Să va căpăta casă pentru darmit. Pantofar de luş. Ceasornicar şi giuvargiu. Orologeri şi juvernicar. Seuri de călărit pentru dame să află de vânzare. Se capete puyne pentru faine, şi fara faine. Vând şi cumper haine falosité. Muncare rece. Societate marmantare evrei, etc.*

La unele cafenele am cetit următoarele anunţuri puse în ferești: *In aceasta sară zice muzica lui George Molnár. Azi soara concertează Aladàr Szentkirályi. De-az en tata dupameaz muzică de uzină* (în loc de ogină), etc. O firmă mi-a atras mai mult atenţiunea: *Dr. Veress, pantofar*, apoi alta tot aşa: *Dr. Kálmán Imre, băcănie.* Cum? Ce fel de doctorate vor mai fi şi acestea? Până acum n'am auzit să fie vr'o Academie de Pantofărie şi de Băcănie, care să oferă titlul de doctor! Ciudată naţie mai e şi cea ungurească!

Dar să lăsăm aceasta la o parte, eu cred că administraţia oraşului ar face bine să iee grabnice măsuri în privinţa firmelor, să nu permită decât firme şi inscripţii scrise într'o limbă corectă şi adevărat românească, oprind astfel pe duşmanii noştri înciudaţi să-şi bată joc de frumoasa noastră limbă.

Populaţiunea Clujului, care înainte de războiu, numără între 50 până la 60 de mii, prin Iunie a. c. a ajuns la 95,000, iar acum să crede că ar trece de 120,000, dintre cari cam vr'o 30,000 sunt Români. Din această cauză să simte o mare lipsă de locuinţe. Sute de familii de ale funcţionarilor români sunt

fără de adăpost și unii dorm la gară în vagoane. Pentru aceasta a trebuit să se institue un birou de încvartirare la Primărie. In acest birou zilnic este un adevărat pelerinaj de chiriași și proprietari, certați între ei, și de noii-veniți: unii cer locuințe, alții să plâng că li să rechiziționează prea multe camere și alții că sunt dați afară fără să aibă unde să se mute.

16 Nov. 1919.

Pentru noi Românii, orașul Cluj are o deosebită importanță, tot așa de mare ca și aceea pe care Ungurii i-au dat'o. Ei au voit să facă din acest oraș, care să află în mijlocul Românimei din Regatul lor, un focar de cultură ungurească, prin ajutorul căreia să cucerească sufletele românești, răpindu-le încetul cu încetul limba și cu ea naționalitatea. Pentru aceasta Ungurii s'au pus pe creare de Școli de Stat, de tot soiul și pretutindenea, dar mai ales aci în Cluj, în inima Românismului, au căutat să facă un mare și puternic centru cultural, din care să să răspândească cu profuziune curente mari și continue de desnaționalizare.

Cu mare răbdare și multe sacrificii Ungurii au clădit o *Universitate*, vrednică de admirat, cu două *Căminuri* mărețe pentru întreținerea studențimei și cu o minunată *Bibliotecă*. Mulți Români s'au adăpat la acest isvor de cultură ungurească, dar, spre cinstea lor, mai toți au păstrat în sufletul și mintea lor numai disciplina învățăturii, pe care au aplicat'o mai pe urmă sufletului și scrisului românesc și în acest mod s'a născut mișcarea de renaștere a limbei și literaturii românești, care a dat naștere generațiunilor cari au făurit România Mare.

Universitatea din Cluj, care eră cea mai puternică școală a *urii* în contra tuturor celor de neam străin, s'a transformat astăzi într'un sanctuar în care răsună mândrul graiu românesc din gura atâtor fruntași ai culturii și științii române. Această universitate este de azi înainte focarul culturii românești pentru tot cuprinsul Ardealului și al țărilor ungurene locuite de Români, până la malurile Tisei. La acest focar vor veni să să încălzească la razele *Științii românești* generațiile tinere din aceste ținuturi desrobite și vor plecă de aci purtând în mintea și sufletul lor bogăția cuvântului românesc, răspândindu-l până în cele mai depărtate unghiuri ale țării.

Această universitate, chiar din primul an, numără *1880* studenți, adecă de două ori mai mulți decât avea sub Unguri. Acești studenți după *naționalitate* să împart astfel: 1296 Români, 278 Evrei, 229 Germani și 77 Maghiari. După *locul nașterii* ei se împart astfel: 1305 din Transilvania, 315 din Banat, 101 din părțile Aradului, Bihorului și Maramureșului, 84 din vechiul Regat, 12 din Basarabia, 12 din Bucovina (adecă *1829* din România întregită), 38 din Ungaria, 5 din Polonia, 2 din Rusia, 1 din Franța, 1 din Elveția, 1 din Austria, 1 din Ceho-

Slovacia, 1 din Ucraina şi 1 din Jugo-Slavia (Macedonia), adecă *51* din străinătate. Cei mai mulţi studenţi sunt înscrişi la *drept:* 938, la *medicină:* 721, la *litere:* 116 şi la *ştiinţe: 105.* Este vrednic de însemnat că au venit la universitatea de aci studenţi din *Torontal*, cari n'au voit să meargă la Belgrad, apoi un student din Ucraina şi, lucru de mirare, 77 sunt studenţi unguri.

Ca forţe didactice, universitatea din Cluj, numără: la facultatea de *drept*, 11 profesori şi agregaţi; la *medicină*, 17 profesori şi agregaţi, ajutaţi de 102 adjuncţi, asistenţi şi practicanţi; la *litere*, 22 profesori, agregaţi, conferenţiari şi lectori, iar la *ştiinţe:* 19 profesori, agregaţi şi conferenţiari, asistaţi de 20 şefi de lucrări, asistenţi conservatori de colecţii şi preparatori.

Am avut fericirea să fiu de faţă la câteva lecţiuni de deschidere dela medicină ale profesorilor Dr. Iacobovici, Dr. Mihail, Dr. Minovici, iar la litere la ale profesorilor Sextil Puşcariu, I. Paul, V. Pârvan, Bogdan-Duică, V. Bogrea şi I. Lupaş, cari au fost adevărate sărbători ale ştiinţii şi culturii româneşti. De altfel, alegerea profesorilor a fost riguros făcută, afară de puţine escepţiuni. Profesori cu reputaţie bună, la unii chiar mondială, au fost aduşi din vechiul Regat, precum şi o pleiadă de tineri distinşi, elemente de prima ordine, cari cu toţii vor contribui la strălucirea acestei înalte şcoale.

Pe lângă universitate funcţionează două *Căminuri*, clădiri mari şi frumoase, cari adăpostesc 5—600 studenţi, ca bursieri şi semibursieri, având toată întreţinerea, aşa că ei pot să-şi vadă serios de studiu. Localul universităţii este măreţ şi corespunde tuturor condiţiunilor tecnice, atât ca mobilier şi împărţire, cât şi în ceeace priveşte dotaţiunile speciale ale fiecărei facultăţi: laboratorii, biblioteci, colecţii, etc.

O altă anexă importantă a universităţii este *Biblioteca publică*, al cărei local este unic în ţara noastră, atât ca construcţie, soliditate şi siguranţă contra incendiului, cât şi ca înlesnire pentru consultarea cărţilor şi revistelor, putând servi ca model pentru astfel de clădiri. Să zice că numai Biblioteca din Berlin o întrece. Biblioteca are aproape 500.000 de volume, cea mai mare parte nemţeşti şi ungureşti.Publicaţiunile istorice, cari ocupă un loc de frunte, sunt foarte multe şi cuprind lucruri interesante privitoare şi la trecutul nostru. Cărţi româneşti să găsesc foarte puţine, dar sperăm că de aci înainte să vor înmulţi atât prin donaţiuni, cât şi prin cumpărări.

La facultatea de medicină sunt anexate spitalele numite: *Clinicele*, cari constau în o sumedenie de clădiri sau *pavilioane*, toate în acelaş loc; admirabil organizate şi bogate în mijloace de învăţământ, aşa cum rar să vede chiar şi în alte ţări. Este o mare înlesnire pentru studentul în medicină, care găseşte în aceste clinici tot ce-i trebuie pentru aşi însuşi toate cunoştinţele pentru ca să devină un bun medic, fără a fi silit să iasă din incinta lor dela înscriere şi până la promovarea lui la gradul

de doctor. Păcat numai că şi aci ca şi în celelalte instituţiuni, din lipsă de personal inferior românesc, să păstrează încă tot aparatul administrativ străin şi duşmănos.

In afară de universitate s'au mai deschis în Cluj, în edificii monumentale două licee: unul pentru băieţi cu numele *Gheorghe Barit* şi altul de fete: *Regina Maria*, amândouă cu internate; apoi un *conservator*, mai multe şcoale *primare*, etc.

In piaţa Ştefan cel Mare să înalţă mândrul *Teatru Naţional*, clădire modernă, spaţioasă, şi înzestrată cu cele mai perfecţionate mijloace de înscenare. Trupa este condusă de artistul-poet ardelean Zaharia Bârsan şi să compune din elemente destul de bune. In curând vom avea şi *Operă română*.

Pe o parte a acestei pieţi şi a pieţii Cuza-Vodă se află alte două clădiri monumentale: *Palatul Justiţiei* (Curtea de apel, Tribunalul şi Judecătoriile) şi *Palatul financiar*. In altă parte a oraşului, la începutul străzii Mănăşturului, să înalţă măreţ *Palatul administrativ*, prefectura judeţului Cojocna. Pe toate aceste monumentale clădiri să răsfaţă mândră *Coroana României*. Păcat că nu mai trăeşte contele *Tisza István*, cel care a redactat *ultimatul* Serbiei, ca să mai vină odată în acest Cluj, în care vinea odinioară şi era primit şi sărbătorit ca cel mai mare Ungur, să-şi vadă roadele politicei sale ultraşoviniste!

18 Nov. 1919.

Sunt zece zile decând s'au terminat alegerile generale pentru Cameră şi Senat în tot cuprinsul României Mari, după noua lege electorală, cu votul universal şi reprezentarea minorităţilor. Alegerile pentru Cameră au avut loc în zilele de 2, 3 şi 4 Nov., iar cele pentru Senat în zilele de 7 şi 8. După *provincii* aleşii naţiunii în *Camera Deputaţilor* să împart astfel: Vechiul Regat 247, Basarabia 90, Ardeal 195 şi Bucovina 26. *Senatori* sunt din: Vechiul Regat 101, Basarabia 37, Ardeal 87, Bucovina 11, iar Universităţile 4. După *nuanţele politice* vechiul regat a dat următorii *deputaţi:* liberali-naţionali 103, liberali disidenţi 9, ţărănişti 75, naţionalişti-democraţi 19, conservatori progresişti 13, independenţi 21 şi socialişti 7, precum şi următorii *senatori:* liberali-naţionali 54, ţărănişti 24, naţionalişti-democraţi 13, conservatori-progresişti 4, independenţi 3 şi socialişti 3. Aleşii din provinciile alipite nu să pot încă împărţi după nuanţele politice. La senatorii aleşi *(240)* să mai adaugă senatorii *de drept:* Principele moştenitor şi înalţii prelaţi ai tuturor confesiunilor. Alegerile s'au petrecut în cea mai mare linişte şi ordine.

20 Nov. 1919.

Astăzi s'a îndeplinit un mare act istoric. Primul Parlament al României întregite s'a întrunit în Bucureşti, după ce mai întâiu s'a oficiat la Mitropolie un Te-Deum, la care I. P. S. Mitropolit al Moldovei a cetit următoarea rugăciune: „Dumnezeule

Atotputernice, Impărate al Cerului şi al Pământului, care cu negrăita Ta bunătate ai ocrotit neamul nostru, ca să faci din el un popor ales şi bine plăcut Ţie. Prin ce cuvinte alese îţi vom aduce prinos de recunoştinţă, căci, după nesfârşite dureri şi mari suferinţe, ni-a fost dat, ca în vremea de acum, cu ochii noştri să vedem împlinindu-să dorinţa de veacuri a strămoşilor noştri. Prin Legea Ta cea sfântă, în care au trăit şi au adormit părinţii noştri, ne-am deprins a crede cu tărie în Tine şi a nădăjdui că dreptatea Ta va veni cândva peste neamul nostru, ştiind că Tu eşti drept şi prin braţul tău cel puternic, faci dreptate aleşilor Tăi. Această credinţă nu a lipsit niciodată şi ea a îmbărbătat la luptă, contra duşmanilor, pe vitejii neamului nostru, în toate timpurile şi în toate locurile, dar mai ales la Călugăreni, la Baia, la Răsboieni, la Plevna, şi în timpul din urmă, în marele războiu, cu ajutorul Tău, prin lupte sângeroase purtate asupra duşmanilor, la Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti, în vremea Domniei glorioase a Măritului nostru Rege Ferdinand I, a desrobit pământul strămoşesc şi a unit într'un Stat pe toţi fraţii, ai căror aleşi adunaţi aci alcătuesc astăzi, — pentru prima oară, — Marele Sfat al Ţării. Pentru toate aceste binefaceri ce ai revărsat asupra noastră, cu smerenie îţi mulţumim, rugându-te să binecuvintezi întregirea neamului nostru pentru vecinicie, avându-l sub sfânta Ta pază şi conducându-l pe calea luminii celei plăcute Ţie. Senatorilor şi Deputaţilor dă-le dragoste desăvârşită către Ţară şi Tron, ca aşa călăuziţi şi însufleţiţi de dreptatea Ta, să fie organe destoinice, slujind cu vrednicie şi cu credinţă interesele obşteşti ale poporului. In această zi, aşteptată de veacuri, adu-ţi aminte Doamne şi de marii noştri Voevozi şi de toţi cari s'au jertfit, luptând pentru apărarea Legii şi Credinţii strămoşeşti. Şi pe noi ne învredniceşte ca să ne ridicăm sufletele la înălţimea cuvenită, slăvindu-Te că ne-ai dăruit aceste vremuri mari şi strălucite pe cari le vedem şi le trăim, înlăturând dela noi toate uneltirile vrăjmăşeşti şi patima cea rea, care întunecă sufletele şi le depărtează dela lumina adevărului. Pe bătrâni şi invalizi, pe văduve şi pe orfanii de răsboiu îi mângâie şi-i ocroteşte, iar pe scumpa noastră oştire o întăreşte cu vitejie. Pe poporul român îl împodobeşte cu binecuvântările Tale cele sfinte şi câmpiile fă-le să fie totdeauna roditoare şi pline cu îmbelşugare în România Mare. Amin!"

Marea sală a Ateneului Român erà îmbăcsită de aleşii naţiunii şi aspectul vastei incinte era impunător. In loji să aflau toţi demnitarii statului, corpul diplomatic şi reprezentanţii tuturor autorităţilor. Reprezentanţii ţărănimei din vechiul Regat şi din provinciile alipite purtau costume pitoreşti şi dădeau sălii o înfăţişare nouă. Deputaţii şi senatorii, în grupuri-grupuri, convorbesc şi aşteaptă clipa emoţionantă a cetirii Mesagiului Regal. Pe feţele tuturor este întipărită cea mai vie mulţumire sufletească, acea mare bucurie patriotică pe care o dă măreţia clipei de înălţare a

Țării, Inalții prelați ai diferitelor provincii sunt înconjurați cu respect și dragoste deosebită. Pe scenă ia loc Casa civilă și militară a M. S. Regelui, membri Consiliului Dirigent al Ardealului, membri guvernului și miniștri provinciilor alipite. La ora 12, M. S. Regele intră în Sala de ședință în aplauzele, aclamațiile și ovațiile entuziaste și prelungite ale întregii azistențe, și, suindu-să pe Tron, cetește cu voce tare și emoționantă următorul Mesagiu:

„Domnilor Deputați, Domnilor Senatori. In aceste clipe înălțătoare pentru neamul românesc, sunt mândru aflându-Mă în mijlocul domniilor voastre, în mijlocul reprezentanților din vechiul Regat, Basarabia, Bucovina, Ardeal, Maramureș, Crișana și Banat, unite pentru vecie în Statul Român și din tot sufletul vă urez tuturor: „Bine ați venit". Gândul nostru cel d'intâiu trebue să fie la acei cari, prin truda, prin vitejia și prin jertfele lor, au luptat pentru întregirea neamului. Amintirea lor va rămânea vecinic scumpă tuturor Românilor. Sfântă, mai presus de toate, vom păstrà pe a celor cari s'au jertfit viața și puterile de muncă. De aceștia și de urmașii lor Statul va avea o deosebită grije. Credința noastră nestrămutată în virtuțile poporului și ostașului român s'a găsit răsplata prin înfăptuirea idealului național. Această credință nu M'a părăsit niciodată, nici în momentul de restriște, nici în vremea încercărilor sufletești cele mai grele. Mai caldă ca oricând este dragostea Mea pentru oștire, pe care, recunoscător și mândru, o împărtășesc cu țara întreagă. Acum nouă ne revine înalta datorie de a pune așezământul viitor al Patriei pe temelii solide, astfel ca poporul român să rămână neclintit sentinela civilizațiunii în răsăritul Europei. Astăzi, mai mult ca oricând, să cere unirea sacră a tuturor Românilor iubitori de țară pentru deslegarea problemelor interne și externe, cari ne stau în față. De aceea, fac un apel călduros la toți să pună toată inima și toată râvna pentru desvoltarea și întărirea așezământului României Mari, dovedind astfel că jertfele de pe câmpul de luptă nu au fost înzadar. Domnilor Deputați, Domnilor Senatori. Cu adâncă mulțumire sufletească constat că alegerile s'au făcut în toate ținuturile României Mari în liniștea și ordinea cea mai deplină, cu toate că aceste alegeri au avut loc în mijlocul preocupărilor celor mai grave înlăuntru și înafară. Poporul Român care a dat strălucită dovadă de bărbăția cu care este gata să apere țara ca ostaș, a dovedit și înțelepciunea străbună, cu care este hotărît să păzească ordinea și legalitatea înlăuntru, ca cetățean. Sunt convins că această pildă dată de popor va fi urmată de toți bărbații politici, fără deosebire de partide și păreri, în împrejurările mari și grele prin cari trecem și că, unindu-să laolaltă, vor avea grijă numai de interesele Patriei. Domnilor Deputați, Domnilor Senatori. Am intrat în războiul mondial, cel mai mare și cel mai aprig care s'a pomenit în istoria lumii, pentrucă așa cerea onoarea noastră, datoria noastră și dreptatea cauzei noastre. Alături de glorioșii ei Aliați, România este astăzi printre învingă-

torii lumii. Ne-am înfăţişat înaintea Conferinţei de pace cu convingerea datoriei împlinite şi a dreptăţii revendicărilor noastre, a căror înfăptuire fusese recunoscută ca legitimă de Aliaţii noştri. Complexitatea problemelor, diversitatea intereselor, împrejurărilor grele ale lucrărilor şi dorinţa de a pune cât mai curând capăt stării anormale din toată lumea, au făcut ca conferinţa să nu poată încă împăcà toate interesele vitale ale tuturor Aliaţilor, mici şi mari. Ne aflăm noi înşine astăzi în faţa unor probleme cari cer toată grija noastră, dar cari, cu bunăvoinţă, sunt convins că vor găsi deslegarea dorită. Hotărârea noastră nestrămutată este de a stà nedespărţiţi de Aliaţii noştri cu cari împreună am sângerat pentru triumful dreptăţii în lume, şi, în acest scop vom face totul pentru ai convinge că interesele noastre vitale sunt în în acord cu marile interese ale propăşirii pacinice în Orientul Europei. Guvernul Meu n'a prejudecat deslegarea acestor chestiuni. Ele să prezintă întregi deliberărilor Domniilor voastre. Domnilor Deputaţi şi Domnilor Senatori. Prin măsurile înţelepte ce veţi chibzui veţi asigurà, odată cu poziţiunea României Mari în raporturile ei internaţionale, şi interesele noastre dinlăuntru. Sunteţi chemaţi să desăvârşiţi organizaţia constituţională, care trebuie să să întindă pe tot cuprinsul României întregite, ţinând seamă de însemnate cerinţe, menite să asigure viitorul poporului român, şi marele său rol în aceste părţi ale Europei. Pronia Cerească să binecuvinteze lucrările domniilor voastre! Trăiască România pururea Mare! Sesiunea ordinară a Corpurilor legiuitoare este deschisă."

Mesajul a fost ascultat de către reprezentanţii naţiunii cu cea mai încordată atenţiune şi a fost adeseori şi cu însufleţire aplaudat, mai ales în părţile în cari să vorbeşte de vitejia soldatului român, de realizarea integrală a idealului naţional şi de nedreptatea care ni s'a făcut de către Conferinţa de pace, iar ultimele cuvinte au fost acoperite de urări şi ovaţiuni prelungite.

In acest mod s'a întrunit astăzi în Capitala României Mari, Adunarea naţională obştească a neamului românesc întreg, unul şi nedespărţit. Această întrunire este cu adevărat, un act istoric, a cărui însemnătate întrece putinţa scrisului de ai arătà întreagă măreţia. Suntem prea aproape de semnificarea lui uriaşe pentru ai putea cuprinde întreagă perspectiva. Ceea ce putem simţi este că în ziua aceasta de 20 Novembrie 1919 să încheagă aievea visul secular, pregătit şi hrănit de seria lungă a generaţiilor trecute, ţinta supremă către care s'au îndreptat luptele trupeşti şi sufleteşti ale neamului nostru aşezat de providenţă la gurile Dunării. Parlamentul care s'a întrunit astăzi este prima manifestaţie politică a întreg neamului românesc, chemat de soartă să-şi croiască o nouă cale în lume. Suntem siguri că el va asigurà poporului român acele condiţiuni nouă de traiu, care să-i permită nu numai o desvoltare potrivită cu înaltele-i însuşiri etnice, ci să-i asigure menirea civilizatoare pe care istoria i-a hărăzit-o în această parte

a Europei. In cartea istoriei noastre o mare pagină să scrie. Este apoteoza zilei în care să deschide Adunarea României Mari!

21 Nov. 1919.

In una din zilele trecute trupele române au evacuat Budapesta. In preziua retragerii trupelor, comandantul lor, generalul *Mărdărescu*, şi înaltul Comisar al guvernului român, ministrul *Diamandi*, au publicat următoarea proclamaţiune către populaţiunea oraşului: „Armata românească să retrage. Budapesta va fi evacuată. Părăsind Capitala Ungariei, România ţine a afirmă încă odată, că în vremea atacului de pe Tisa, care a motivat acţiunea sa militară, ea n'a fost călăuzită decât de legitima apărare a intereselor sale militare. Orice gând de asuprire sau de răsbunare, i-a fost străin. Armata română a căutat ca să facă cât mai uşoară posibilă pentru populaţiune prezenţa trupelor în Ungaria şi nici o sforţare n'a fost neglijată, care să uşureze viaţa populaţiunii suferinde. Cu simţământul de aşi fi executat dreptul ei şi de a fi îndeplinit o datorie de umanitate, armata română ţine să afirme că a considerat întotdeauna afacerile lăuntrice ale Ungariei ca aparţinând singur poporului ungar, să facă posibilă vindecarea trecutului şi să aducă încheierea păcii dorită de România şi Aliaţii ei. Armata română mulţumeşte pentru atitudinea corectă a populaţiunii Capitalei în tot timpul ocupaţiunii".

Evacuarea Budapestei de către trupele române a stârnit, după cum erà uşor de înţeles, o mare bucurie printre Unguri şi le-a mărit speranţa că starea actuală a lucrurilor este numai provizorie, un vis rău, care va dispărea şi că în curând Ungaria să va aşezà iar în vechile ei graniţe. Toţi cred în Horthy, comandantul suprem al armatei ungureşti, ca într'un Mesia, şi îl aşteaptă cu nerăbdare să treacă Tisa... O doamnă nobilă din Cluj a dat o mare serbare cu danţ când a aflat că generalul Horthy a intrat în Budapesta, după eşirea Românilor, şi spunea, plină de bucurie, oaspeţilor săi că n'a danţat de mulţi ani, dar astăzi va dănţui şi va petrece cu tot sufletul ei pentru acest mare eveniment.

23 Nov. 1919.

Aseară am luat parte şi eu la tradiţionala *seară de cunoştinţă* a tinerimei universitare din Cluj, care a avut loc la *Căminul Studenţilor*, din strada Avram Iancu, şi la care au participat: tot corpul profesoral, reprezentanţii autorităţilor civile şi militare şi un mare număr de studenţi. In trecut serile de cunoştinţă aranjate de studenţimea română din Cluj aveau de scop numai strângerea legăturilor de camaraderie dintre studenţi, de data asta însă seara de cunoştinţă a avut un scop cu mult mai măreţ, ţintind la apropierea sufletească dintre profesori şi studenţi. In mijlocul unei animaţii desăvârşite, doctorandul *Groze* a deschis seria toastelor, vorbind în numele studenţimii şi punând în evi-

dență importanța acestei zile pentru Români. Studentul *Ioan Țețu*, doctorand, președintele Societății Studenților în Medicină, relevează sacrificiul făcut de profesori, cari conduși de considerațiuni pur naționale, ș'au părăsit situațiile strălucite din Regat, venind la Cluj pentru ași dà tributul măreț la înfăptuirea unor scopuri înalte, care tind la fericirea unei națiuni întregi. Intre aplauze frenetice exprimă salutul studențimii adresat *profesorilor noștri*, desrobitorii culturali ai Transilvaniei.

D. rector *Sextil Pușcariu* adresează studențimii o cuvântare călduroasă îmbărbătând la muncă continuă, cinstită și desinteresată. Cuvintele sale au fost adesea întrerupte de ovațiunile furtunoase ale studențimii, încălzită de dragostea nețărmurită ce i-o poartă d-sale și tuturor profesorilor.

Scriitorul acestor *Insemnări* a rostit următoarea cuvântare: „Domnilor. Oricât de bogată este în cuvinte dulcea noastră limbă românească, îmi este peste putință ca să pot exprimà adânca emoțiune și simțemintele ce-mi sguduie sufletul în această clipă înălțătoare și strălucitoare pe firmamentul culturii românești. Această emoțiune să explică ușor când mă gândesc că acum 43 de ani, în ajunul Războiului Independenței României, alungat de urgia persecuțiunii maghiare, în vârstă numai de 18 ani și având drept avere numai un *Testimonium Maturitatis*, eliberat de școalele Blajului, mica noastră Roma, am trecut falnicii Carpați, în *Țară*, pe pământul făgăduinții, în Canaanul românesc, și acolo, în Cetatea lui Bucur, udată de apele dulci și ademenitoare ale Dâmboviței, am fost înălțat după 5 ani la gradul de doctor în medicină. In acel timp am avut marea fericire să azist la războiul Independenței, legând rănile vitejilor Curcani, cari ș'au schimbat porecla în renume, iar la 1881 să fiu de față la *Incoronarea Primului Rege al României libere*, devenită Stat Național Român, menit să slujească drept sâmbure în jurul căruia trebuià să să închege Unitatea neamului românesc de pretutindenea. Inainte de a să împlini o jumătate de veac neamul nostru a putut să facă o sforțare uriașe, luând parte glorioasă la cel mai crâncen războiu pe care l'a purtat omenirea și care războiu, mulțumită vitejiei soldatului nostru la Mărăști, Oituz și Mărășești, ne-a dat România Mare. Și iată-mă acum în Cluj, în această inimă nouă a Românismului, în acest locaș împodobit de studențimea română, care a alergat din toate unghiurile românești, până și din Torontal, din Valea Timocului, din Macedonia și chiar din Ucraina, venind la Universitatea din Cluj, la acest nou și sfânt focar al *Culturii românești* din Ardeal, ca să să încălzească la razele luminoase ale științei românești, de unde apoi va plecà purtând în sufletul și în mintea ei bogăția *cuvântului românesc*, pe care îl vor propovădui până în cele mai depărtate și mai ascunse colțuri ale României Mari. Fericiți sunteți voi iubiți studenți universitari de aci, cari zilnic sunteți conduși pe căile spinoase și întortochiate ale științii și culturii românești de către o pleiadă de Profesori,

din cei mai meritoşi, mai distinşi şi mai bine calificaţi, unii chiar cu reputaţiune mondială, şi a căror voce a răsunat pentru prima oară în dulcele graiu al neamului nostru în incinta sfântă a Universităţii din Cluj. Ridic şi închin acest pahar în sănătatea prea distinşilor Profesori ai Universităţii, precum şi în sănătatea voastră, iubiţi studenţi, mulţumindu-vă din inimă de marea cinste ce mi-aţi făcut poftindu-mă şi pe mine la această mare şi veselă masă, urând ca această Universitate să formeze în Cluj un mare centru de cultură românească, unde să domnească o atmosferă de intelectualitate şi de înălţare sufletească. Urez ca Universitatea din Cluj să fie farul luminos, care să steie ca o straje neclintită în inima frumosului şi mult iubitului nostru Ardeal, al tuturora, simbolizând drepturile şi menirea rasei latine în Orientul Europei! Să trăiţi şi să trăiească!!"

Studenţimea a primit aceste cuvinte cu aplauze frenetice şi ovaţiuni prelungite. A mai vorbit prefectul judeţului, *Dr. Tamaş*, şi profesorul *Dima*, dela facultatea de Ştiinţe, în aplauzele unanime ale azistenţei. La plecarea d-lui rector, întreaga azistenţă a cântat în picioare „*Gaudeamus igitur*", cu o insufleţire greu de descris, urmând o serie de cântece patriotice, după care profesorii s'au retras aproape de miezul nopţii, iar studenţimea a trecut în salele vecine avântându-se la dânţ cu toată vigoarea şi agilitatea juvenilă.

6 Dec. 1919.

După multe tratative între grunările politice parlamentare, s'a constituit un nou guvern în locul celui prezidat de generalul Vaitoianu, în modul următor: *Alex. Vaida-Voevod*, preşedinte al Consiliului şi ministru la externe; generalul *Averescu Alex.*, la interne*); general *Răşcanu I.*, la războiu; *Aurel Vlad*, la finanţe şi ad-interim la industrie şi comerţ; *Victor Bontescu*, la agricultură şi domenii; *Octavian Goga**) la instrucţie şi culte; *Mihail Popovici*, la lucrări publice; *Ion Pelivan*, la justiţie; *Dr. I. Cantacuzino*, *Ion Inculeţ*, *Pantelimon Halipa*, *I. Nistor*, *Ştefan C. Pop*, miniştri fără portofoliu.

D. prim-ministru fiind bolnav n'a putut eşi din casă şi prin urmare declaraţiunea ministerială să va face în parlament numai după câteva zile. Dar, după felul cum este compus acest guvern şi după svonurile ce circulă prin lume ar rezultà că politica de rezistenţă faţă de Consiliul suprem, preconizată de partidul naţional liberal şi de fostul guvern, va fi înlocuită cu o politică conciliantă, ceeace a stârnit îngrijorare şi nemulţumire.

---

*) Dnii general Averescu şi Oct. Goga, după câteva zile au demisionat şi în locul lor au fost numiţi: **Dr. N. Lupu**, la interne, şi d. **I. Borcea**, la instrucţie, iar d. **I. Mihalache** la industrie şi comerţ.

8 Dec. 1919.

Cu privire la atitudinea Consiliului suprem față de țara noastră, ziarul francez *Presse de Paris* scrie următoarele: „Furia Consiliului suprem în contra României revoltă întreaga opinie publică. Această politică nu este o politică franceză. Ea este contrarie lealității, bunului simț și intereselor noastre cele mai evidente. O atare atitudine este contrarie chiar poziținii generale luate de guvernul francez în Europa orientală față de bolsevism. *Oare voim să dărâmăm și singurul Stat organizat, care mai rămâne în această vastă zonă a anarhiei?* Să observăm mai bine perturbația pe care un tratament analog impus Italiei și Poloniei a produs'o în interiorul acestor țări. E timpul ca să să renunțe la metoda distrugătoare a lui Wilson, cu atât mai mult, cu cât Wilson a fost desarmat de proprii săi concetățeni. *) *Franța care a dorit ordinea pentru ordine, trebuie s'o dorească și pentru popoarele aliate, cărora în tot timpul războiului, printr'o adevărată năvală de elocvență le-a făgăduit o recunoștință și fidelitate vecinică.*"

12 Dec. 1919.

In urma ultimatului trimis de Consiliul suprem, guvernul român a crezut de cuviință să să supună și a dat autorizație telegrafică d-lui general *Coandă*, șeful delegațiunii române la Conferința Păcii, ca să semneze tratatul de pace cu Austria. Generalul Coandă s'a dus mercuri, 10 Decembre, la ora 5 și jumătate p. m. la Ministerul Afacerilor Străine, din Paris, și a semnat diferitele acte internaționale, care constitue *tratatul de pace din Saint-Germain cu Austria* precum și aranjamentele anexate acestui tratat. In același timp, generalul Coandă a semnat și *tratatul de pace dela Neuilly* (Neivillium), de lângă Paris, cu *Bulgaria*.

Cu acest prilej s'au produs oarecari modificări fără nici o importanță în Convenția specială. S'a suprimat din preambul paragrafele 2 și 3, care să refereau la angajamentele impuse României prin tratatul dela Berlin. S'a menținut în schimb partea finală a preambulului care condiționează și astăzi (după 41 de ani de independență necontestată) recunoașterea independenței României de către *proprii noștri Aliați*, de admiterea controlului minorităților. Câtă vreme principiul controlului să menține, modificarea aceasta nu mai are nici o importanță. Suprimându-să articolele 9 și 10 din Convenție, ca și o parte din preambul, condițiunile principale de robire politică și economică au rămas neatinse.

Vestea semnării acestui tratat de pace, care prin articolul 71 și prin Convenția specială asupra minorităților și libertății tran-

*) Să știe că Senatul american nu voește să ratifice tratatul de pace dela Versailles cu Germania.

zitului însemnează robia politică şi *economică* a României, a produs o impresiune penibilă asupra fiecărui Român şi această semnare constitue o pagină de doliu, unică în istoria noastră, căci în timp de 70 de ani de renaştere a Statului Român, nu s'a văzut nici un nivel mai scăzut şi nu s'a semnat nici un act mai dureros ca tratatul acesta cu Austria, care sdruncină prestigiul ţării, îi mărgineşte independenţa şi îi aduce o gravă atingere a suveranităţii sale. Această semnare s'a făcut cu uşurinţă, cu lipsă de prevedere şi în afară de uzanţele constituţionale, punând Parlamentul, care este deschis, în faţa faptului îndeplinit. Acceptarea sclăviei impusă de acest tratat apasă greu asupra politicei Statului Român şi poate avea urmări triste pentru viitorul nostru istoric, compromiţând eroicele sforţări şi sfintele jertfe ale neamului nostru în uriaşul războiu pentru *drept* şi *libertate*. O singură speranţă ne mai rămâne, căci faptul nu este încă definitiv. Şi această speranţă o punem în Adunarea Naţională a României Mari, rezultantă a desrobirii şi a unirii, care poate să îndrepteze lucrul, imitând în această privinţă Senatul american şi să nu voteze acest umilitor şi impilator tratat dela Saint-Germain.

14 Dec. 1919.

Acum o lună s'a ţinut în Căminul studenţesc din strada Avram Iancu, şedinţa de constituire a *Societăţii Studenţilor în Medicină* din Cluj, admiţându-să în principiu ca organizarea ei să să facă după modelul aceleia din Bucureşti. Entuziasmul ferbinte produs de solemnitatea acestei şedinţe, în care s'a pus bazele unei societăţi studenţeşti de o valoare socială şi ştiinţifică îndiscutabilă, este expresiunea cea mai fidelă a prefacerilor mărete ce să desfăşură în aceste timpuri memorabile pe tărâmul educaţiunii şi consolidării naţionale. Primul comitet al acestei societăţi să compune din următorii studenţi distinşi: *Ion Ţeţu*, preşedinte; *Oct. Puşcariu*, vicepreşedinte; *V. Bidu*, secretar general; *Pintecan*, *Aurel Voina* şi domnişoara *Şenchea*, secretari de şedinţe; *I. Voicu*, casier; *N. Ruşdea*, bibliotecar; *D. Nicolae*, *Crişan*, *Roşu* şi *Popa Isaia*, membri.

Scriitorul acestor *Insemnări*, încântat de această societate care va dà roade aşa de mari, pentru a constitui nucleul *bibliotecii* ei, i-a dăruit întreagă biblioteca sa medicală, cuprinzând 714 (şapte sute patrusprezece) volume, româneşti şi franţuzeşti. Această donaţiune a fost primită de către membri societăţii cu mare entuziasm, exprimat prin următoarele cuvinte: „Atunci, când ne-aţi promis că veţi binevoi a donà societăţii noastre un număr oarecare de volume ştiinţifice şi am adus acest lucru la cunoştinţa societăţii, vestea a fost primită cu o satisfacţie nemărginită, iar acum când ne vedem în fericita situaţiune de a fi posesorii cărţilor ce aţi binevoit a ne dărui, bucuria noastră nu mai cunoaşte margini. Cele 714 volume, — cu dulapul lor propriu, — a căror valoare ştiinţifică nu să poate aprecià îndeajuns, con-

stitue cea mai de seamă avere a societăţii noastre. Vă asigurăm, domnule doctor, că pentru frumosul d-v dar, vă vom păstrà recunoştinţă neţermurită, şi portretul d-voastre, care împodobeşte sala noastră de lectură, va veghià asupra noastră, pentru ca sămânţa aruncată în sufletul nostru de lectura cărţilor ce ne-aţi dăruit, să aducă rod mănos". Preşedinte, *Ion Ţeţu*; secretr *Aurel Voina*.

29 Dec. 1919.

In şedinţa de astăzi, Adunarea Naţională a tuturor Românilor, Camera şi Senatul, fiecare separat, într'o atmosferă de înaltă solemnitate, într'un entuziasm religios şi măreţ, cum nu s'a mai văzut până acum, au votat cele *trei legi* care consfinţesc în faţa neamului, a umanităţii şi a istoriei, *UNIREA* completă şi eternă a tuturor ţărilor locuite de Români cu Patria-mamă, sub un singur sceptru, sub un singur Rege şi sub un singur Dumnezeu. Măreţia celui mai mare ceas istoric din viaţa politică a neamului românesc s'a scoborît în sufletul tuturor celor de faţă, deputaţi, senatori şi public, cu o pătrundere aşa de covârşitoare încât feţele s'au transfigurat, ochii au lăcrimat şi o fericire dumnezeească a înstăpânit pe toţi, tineri şi bătrâni. In toţi cei cari au votat şi cei cari erau de faţă s'a scoborît bucuria strămoşilor, cari au murit cu gândul la acest cias, precum şi dumnezeiasca mulţumire a vitejilor căzuţi pe câmpul de luptă pentru mântuirea şi întregirea neamului nostru. Cei vii şi cei morţi au proclamat dintr'un singur suflet *UNIREA* pe vecie a tuturor Românilor; morţii, spunând că pentru acest cias ş'au dat viaţa, iar viii jurând că pentru acest cias vor trăi şi în viitor. In acest mod s'a împlinit visul de veacuri al atâtor eroi şi mucenici, s'a isbândit năzuinţele strămoşilor şi părinţilor prin consfinţirea solemnă şi statornică a legii eterne, şi s'a răscumpărat temeinic şi trainic nenumeratele jertfe şi râuri de sânge, cari în curgerea a zece veacuri au adăpat cu viaţă de sfârşit ideia măreaţă şi sfântă, astăzi pentru veci triumfătoare.

Marile acte politice dela *Chişinău*, *Cernăuţi* şi *Alba-Iulia* ş'au primit astăzi consfinţirea dela voinţa întregului neam românesc, reprezentat în primul Parlament al tuturor Românilor. Unirea tuturor Românilor a fost votată în această zi istorică de întreg neamul nostru cu aceiaş unitate înălţătoare şi spontaneitate mult grăitoare, cu care a fost votată *Unirea* de cele trei frumoase şi bogate provincii româneşti. Asemeni celor trei domniţe din poveste, cari după pribegii amare şi încercări grele ale iubirii şi credinţii lor, îşi primesc răsplata trecând prin faţa tronului împărătesc şi unde li să încununează frunţile cu steme neperitoare, tot aşa şi ţările surori, ale căror suflete uriaşe au plutit astăzi în atmosfera luminată a Parlamentului Român, primind pe rând harul *Unirii* celei de o fiinţă şi hrisovul trainic al logodnei isto-

rice în vecinicie, pentru a formă o singură țară, una și nedespărțită, în vecii veciloř!

Cele șase-spre-zece milioane de Români, care trăiesc între Tisa și Mare, Dunăre și Nistru, vor fi unite în cugete, în simțiri, în năzuințe și hotărâre, formând un singur bloc de granit, neclintit în drumul vijeliilor și în vârtejul amenințător. Voința de veacuri a neamului românesc s'a prefăcut în lege fundamentală înscrisă în noua Constituție a României Mari. Jertfele gigantice aduse de neamul nostru în cursul istoriei sunt răsplătite. Din Istoria Românilor să poate învăță că în lume trebuie să învingă legea desăvârșirii individuale, sociale și naționale, și că numai popoarele cari trăiesc luptând pentru un ideal nu trăiesc zadarnic pe acest pământ. Nu trebuie însă să uităm, chiar în clipele mari ale bucuriei, pământul pierdut vremelnic la apus și miază noapte, pământul românesc din Banat, Crișana și Maramureș, care rămâne încă în suferință și împilare. Steagul nostru să-i ocrotească pe acei frați rămași dincolo de brâul unității naționale până în ciasul în care tricolorul nostru să va împlântă pentru vecie în hotarele noastre adevărate! De azi înainte o epocă nouă să deschide în istoria noastră și vrednicia noastră să va arătă după cum vom ști apără și consolidă marele act votat astăzi cu atâta unanimitate. In fața acestui act sfânt, eșit din cea mai firească trebuință vitală a neamului românesc, ni să impune la toți o mare datorie și o adâncă hotărâre. Fiecare Român să facă, în intimitatea tainică a sufletului său, votul solemn al jertfei statornice, al jertfei de fiecare minut, al jertfei întregii lui ființe, a tuturor energiilor lui pentru viitorul acestei frumoase Patrii, unită și nedespărțită. Să-i dea toată iubirea lui, toată însuflețirea și tot avântul de care este capabil, prin încordarea tuturor puterilor sădite de Providență în ființa lui. Printr'o muncă nesfârșită și cu socoteală, printr'o muncă conștientă și rodnică să facă toți Românii, uniți în urmărirea aceluiași ideal, din scumpa noastră țară cu granițe mari, o cetate neînvinsă a culturii, a progresului, a liniștii sociale și a fericirii omenești. Să trăiască *România Mare!*

31 Dec. 1919.

După *unirea sufletească*, existentă chiar atunci când granițele despărțeau frații a venit *unirea teritorială*, votată și sărbătorită cu un entuziasm înălțător de primul Parlament al tuturor Românilor. Ca o urmare a acestui act măreț, trebuiă să vină *Unitatea completă*, până la contopire a tuturor ramurilor de viață sufletească și socială pentru ca să să poată ajunge la acea desăvârșire națională, cerută de măreața adunare dela Alba Iulia. Mercuri de dimineața s'a adunat la Ateneul din București, într'o ședință solemnă Sinodul Bisericii Ortodoxe din vechiul Regat. La această ședință au luat parte și reprezentanții bisericii ortodoxe din toate provinciile unite cu Patria-mamă! Ședința s'a deschis

sub preşedinţia Mitropolitului *Pimen* al Moldovei. Apoi părintele episcop al Caransebeşului, Dr. *Miron Elie Cristea*, a cetit declaraţia de *Unire* a Bisericilor Române Ortodoxe din Ardeal, Basarabia şi Bucovina cu biserica din vechiul regat, rugând adunarea să proclame această unire. Declaraţia a fost semnată de Inalţii prelaţi, reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe. Prin această declaraţie, după ce să preamăreşte *Unirea* votată de Parlament, să recunoaşte *Sinodul* ca autoritate supremă a Biserici noastre şi să proclamă *unirea bisericească* în aplauzele entuziaste ale azistenţei. D. ministru *Borcea*, care erà de faţă, a spus că să simte fericit că a azistat la această şedinţă solemnă. Biserica română din provinciile alipite Regatului, are marele merit că a păstrat neatinsă conştiinţa naţională a poporului. Guvernul promite să dea tot spirijinul Bisericii române ca să continue opera moralizatoare şi rolul ei mare în noul Stat Român. Inceputul desăvârşirii naţionale l'a făcut Biserica. Aceasta este un bun augur pentru Unitatea tuturor Românilor!

Astăzi Marele Colegiu, compus din membri Sfântului Sinod, ai Consistoriului bisericesc şi membri Camerei şi Senatului, a ales ca Mitropolit Primat pe I. P. S. Episcop *Miron* al Caransebeşului. Această alegere este salutată cu mare însufleţire de către întreagă suflarea românească, părintele Miron fiind podoaba cea mai strălucită a clerului român, dela care să aşteaptă mult bine!

1. Ian. 1920

Cu ziua de astăzi intrăm într'un an nou. Anul care a deschis poarta lui 1919 a fost anul *sfânt* în care *Unirea tutror Românilor* s'a înfăptuit printr'o înţelegere a inimilor şi ca o urmare a marelui nostru războiu, care a cerut atâtea jertfe de vieţi cu scopul întregirii noastre naţionale. Astfel, anul *1918* a reprezentat în istoria noastră anul afirmaţiunilor naţionale, anul voinţii unui neam întreg de a fi liber şi unit. In anul 1919 însă s'a consolidat *unirea definitivă* a poporului român de pretutindenea, deşi România, mai puţin fericită decât alte state, intrate mai repede în epoca de pace şi de refacere, a fost silită să steie de straje a ordinei Europei, ameninţată de valul anarhiei bolşeviste, care să sparse de piepturile oştirii noastre dela Nistru, iar pe de altă parte tot armata română a trebuit să sdrobească anarhia din Ungaria, care urmărea înfrăţirea cu cea din Rusia, pentru a preface civilizaţia europeană într'o ruină şi o totală descompunere socială. Ocuparea Budapestei, a fost pentru România încoronarea unei opere de potolire a dezordinei, precum şi un simbol vădit al forţei noastre militare şi al luminatei conştiinţi politice româneşti. In acelaş timp delegaţia română la Conferinţa păcii din Paris a luptat din puteri ca să apere faţă nu de duşmani, ci de Aliaţii noştri, drepturile întregi ale României, garantate prin tratatul nostru de alianţă din 1916, întărit şi mai mult prin jertfa celor *opt sute de mii* de vieţi. *Consiliul suprem*, isvorît dintr'o

ciudată metamorfoză de atribuţiuni şi drepturi, în contra intereselor europene din Orient, n'a voit să admită în întregime revendicările noastre, ceace a mâhnit adânc pe toţi Românii şi le-a înourat bucuria produsă de înfăptuirea României Mari. La această tăgăduire a dreptăţii România va trebui să răspundă cu puterea ei de muncă şi de refacere, pentru ca să dovedească şi mai mult Aliaţilor ei că ea găseşte în sine forţa de a fi un element de progres şi de ordine în Europa. Pentru aceasta cea mai bună urare ce să poate face astăzi este ca *anul nou* în care am intrat să fie anul în care să să înscrie în istoria socială a scumpei şi iubitei noastre Patrii: Unirea tuturor energiilor în munca pentru întărirea Statului şi a neamului românesc, pentru ca *România Mare* să fie şi *România Tare!*

Cu ocazia *anului nou* M. S. Regele a dat următorul *Ordin de zi* către armată: „Pe pragul unui nou an gândul Meu să îndreaptă cu deosebită mulţumire spre iubita Mea armată. Anul ceapune a împodobit cu noi lauri drapelele noastre şi renumele vitejiei româneşti, pe care le-aţi putut duce departe peste hotarele Ţării, înfigându-le pe zidurile Capitalei unui vecin rătăcit. Respingând un atac mişelesc, aţi făcut o operă de ostaşi în luptă şi operă civilizatoare, ocrotind pe cei persecutaţi şi ajutând pe cei nevoiaşi. Cu vie satisfacţie puteţi privi înapoi anul ce s'a scurs. Un an nou să deschide înaintea noastră. El vă aduce ca o sfântă datorie să staţi de pază la hotarele Ţării noastre întregite, uniţi sub cutele aceluiaşi falnic steag cu fraţii din Ţinuturile câştigate prin vitejia voastră. Vă cer astăzi tuturor ostaşilor să puneţi toată râvna şi toată credinţa ce aţi jurat în îndeplinirea datoriilor voastre. Cu dragostea unuia dintre voi, care a împărtăşit cu ostaşii săi zilele rele ca şi cele bune, vă urez din tot sufletul ani mulţi şi fericiţi!"

2 Ian. 1919.

Investirea Mitropolitului Primat, I. P. S. *Miron Cristea*, a I. P. S. *Vladimir de Repta*, Mitropolitul Bucovinei, şi a I. P. S. *Ioan Ignaţie Pap*, al Aradului, s'a făcut la Palatul Regat, în sala Tronului, cu mare solemnitate. Cu această ocazie M. S. Regele a rostit următorul discurs înălţător: „*Inalt Prea Sfinţiţi Părinţi.* Zice în sfânta Scriptură: Cei ce samănă cu lacrimi cu bucurie vor secera. Mare lucru a făcut Domnul cu noi. Căci mare e ziua aceasta în care fraţii de o credinţă şi o isonire, după veacuri de nedrepte despărţiri, îşi pot întinde mânile spre vecinica unire duhovnicească. *Inalt Prea Sfinţia Ta* (să adresează Mitropolitului Primat). Fiind ridicat la cea mai înaltă treaptă a Bisericii române, cu vie mulţumire ţi-am înmânat după vechile datini toiagul arhiepiscopal ca să oblăduesti cu dragoste turma ce îţi este încredinţată. Această veche Mitropolie, sub ocrotirea căreia au fost şi fraţii de peste munţi în timpul marilor Domni munteni, îşi chiamă din mijlocul fraţilor împilaţi până acum sub mâni

străine pe purtătorul cârjii sale mitropolitane. Te poţi mândri Sfinţia Ta Părinte de a fi urmaşul atâtor Mitropoliţi, cari au fost podoaba acestui scaun. Bărbaţi ca Grigorie al 2-lea, sub a cărui vlădicie s'au tălmăcit cele 12 mineie, şi mai cu deosebi ca Antim, care păstorea în fericitele vremuri ale lui Constantin Basarab, şi care au dat Mitropoliei ţării un renume care strălucea şi peste hotarele Ţării. Chemat la Mitropolia Ţării I. P. S. ai părăsit o eparhie dragă inimii tale al cărei sfătuitor ai fost în timpuri grele de lupte naţionale. Ai frumoasa menire de a înfăptui politica religioasă a lui Mihaiu Viteazul, care înfiinţase Mitropolia dela Alba Iulia, ţinând să unească toate bisericile româneşti. Aceasta dă alegerii întâiului Primat al României întregite o deosebită semnificaţie. Sunt încredinţat că chemarea Inalt Prea Sfinţiei Tale va fi fericită pentru organizarea temeinică şi unitară a bisericii, precum şi pentru întărirea credinţii, isvorul nesecat al



Mitropolitul Primat I. P. S. Miron Cristea.

faptelor bune şi al înălţării sufleteşti. Din tot sufletul îţi urez o lungă şi rodnică activitate arhipastorală! — *Inalt Prea Sfinţia Ta* (să adresează mitropolitului Bucovinei). In urma măreţului act al realipirii frumoasei Bucovine la Patria-mamă şi în puterea vechilor datini cu mare dragoste şi cu deosebită mulţumire am întărit Inalt Prea Sfinţiei Tale purtarea cârjii mitropolitane a Bucovinei. Vei primi acest semn vădit de recunoaşterea deosebitei râvne ce ai desfăşurat în buna conducere pastorală a turmei încredinţate ţie. Frumoasele monumente religioase să ridică la Suceava, Rădăuţi, Putna, ca o vie mărturie a evlaviei vrednicilor Voivozi ai Moldovei; ele ne amintesc asemenea că credinţa la un popor este singura temelie trainică pe care să poate răzimă viito-

rul său, căci destinele popoarelor sunt în mâna Atotputernicului. Cu mare nerăbdare aştept să pot veni şi Eu în Bucovina de a mă închină la aceste sfinte ctitorii şi a înveseli sufletul Meu la bogăţiile şi comorile de artă religioasă din toate mănăstirile Bucovinei. Grija ce ai purtat de păstrarea lor a găsit un resunet de vie recunoştinţă în inimile credincioşilor. Din tot sufletul urez I. P. S. Tale încă mulţi ani de fericită arhipăstorire! *Prea Sfinţite Părinte* (să adresează Episcopului Aradului). In urma unirii ţinuturilor de peste munţi cu Patria-mamă şi în puterea vechilor datini, cu deosebită bucurie ţ'am dat întărirea cuvenită pentru păstorirea poporului ortodox din Eparhia Aradului. Cunosc grelele lupte ale acestei episcopii dela marginea Românismului, cea mai expusă la bătaia valurilor străine, şi aduc în ziua aceasta prinosul nostru de recunoştinţă pentru vrednicii luptători ai Bisericii române, precum şi mărturisirea sentimentelor noastre de dragoste pentru scumpii noştri poporeni de pe malurile Mureşului şi ale Crişului, îndemnându-i ca şi pe viitor să-şi păstreze cu aceiaşi credinţă limba şi legea strămoşască întru mulţi ani de rodnică păstorire! *Inalt Prea Sfinţiţi Părinţi.* Mergeţi şi întoarceţi-vă acum la scaunele voastre episcopale şi urmaţi a apropiă cât mai mult de biserică sufletele credincioşilor, propovăduind în aceste vremuri de grele încercări morale tuturor treptelor sociale iubirea aproapelui, buna înţelegere şi pacea obştească. Intăriţi în inimi frica de Dumnezeu, ferirea de nedreptate şi fapte rele, respectul ocârmuitorilor către ocârmuiţi şi al acestora din urmă către autoritate. Numai prin păstrarea şi întărirea unor asemenea sentimente putem avea o ţară bine întemeiată cu o propăşire sigură în timp de pace şi o puternică pregătire pentru orice vreme grea. Vă mulţumesc din adâncul sufletului pentru bunele urări ce ne-aţi adus Reginei, Mie şi Familiei Mele!"

15 Ian. 1920.

Ieri, în ziua *Sfântului Vasile*, care a fost lumina Bisericii răsăritene, s'a făcut sfinţirea şi instalarea Mitropolitului, Dr. *Vasile Suciu*, în Blaj, ales ca arhiepiscop, încă din iarna anului 1918 de către Sinodul electoral. Astfel după doi ani de văduvie arhidieceza greco-catolică română de Alba Iulia şi Făgăraş, s'a primit în fine pe mirele său, iar provincia mitropolitană unită cu Roma a Românilor din Transilvania pe capul său. Mitropolitul Vasile a fost hirotonit întru episcop de către episcopii: Dr. *Dumitru Radu* al Orăzii Mari, Dr. *Valeriu Traian Frenţiu* al Lugojului şi Dr. *Iuliu Hosu* al Gherlei, în Catedrala din Blaj, aşa zisa *Mănăstire*, în care acum 150 de ani s'a slujit cea dintâiu liturghie. Solemnitatea, care în timpul robiei ungureşti erà numai o sărbătoare a clerului, o sărbătoare bisericească, care să desfăşurà în cadrele stricte prescrise de canoane şi de faţă fiind un reprezentant al guvernului din Budapesta, de obiceiu prefectul din Aiud, fie chiar şi cocoşat, îmbrăcat în diszmagyar, — cu

ocazia hirotonisirii noului Mitropolit, a luat proporţiile unei mari sărbători naţionale. Şi cu tot dreptul, căci aceasta este prima sfinţire de Mitropolit unit în România Mare, şi toţi factorii bisericeşti şi politici a noulu nostru Stat, au ţinut să fie reprezentaţi. Insuşi M. S. Regele, marele şi bunul nostru Stăpânitor, a trimis ca reprezentant pe A. S. Principele Moştenitor *Carol*, strălucita odraslă a Dinastiei, care şi'a luat pe veci locul cel dintâiu în inimile tuturor Românilor. Guvernul central a fost reprezentat prin d. ministru *Ştefan C. Pop*, iar Consiliul dirigent prin preşedintele său d. Dr. *Iuliu Maniu* şi şefii de resort: *V. Branisce*, *E. Hăţăganu* şi *R. Boilă*; parlamentul român prin ilustrul preşe-



Mitropolitul dr. Vasile Suciu.

dinte al Camerii, d. *N. Iorga*, precum şi prin mai mulţi senatori şi deputaţi. Micul Blaj a fost în această zi mare de anul nou, martorul unor sărbători, cari nu să vor uită niciodată, fiind vizitat de un număr imens de români din toate părţile.

După terminarea actului hirotonisirii şi a liturghiei noul Mitropolit, urcând amvonul din Presbiteriu, în cuvinte calde şi pline de adâncă emoţiune, aduce omagiile sale, ale clerului şi ale

Românilor Uniți M. S. Regelui, care a binevoit să fie reprezentat prin însuși Moștenitorul Tronului României Mari. Această înaltă onoare și considerație o primește cu adâncă mulțumire, ca o apreciere pe care Mărita Dinastie Română o aduce Bisericii noastre unite, operii culturale pe care a făcut'o în trecut, și cu o promisiune a sprijinului pe care biserica noastră îl va avea pe viitor din partea marei noastre Dinastii. I. P. S. Părinte spune mai departe că niciodată nu s'ar fi putut gândi că la o festivitate din Catedrala Blajului să să coboare însuși Tronul Țării, când în trecut Românii n'au fost învredniciți nici chiar de prezența unui subsecretar de stat la astfel de prilejuri. Roagă pe A. S. Regală să ducă la treptele tronului omagiile sale și ale tuturor Românilor Uniți, mulțumirile și recunoștința lor cea mai adâncă precum și sentimentele lor de neclintită lealitate față de Augusta Familie Regală. In tot decursul vorbirii publicul asistent a ovaționat călduros Dinastia Română.

Alteța Sa Regală, Prințul Carol, primit cu mari ovațiuni, cu nesfârșită dragoste și însuflețire de întreaga asistență, a răspuns printr'o strălucită cuvântare, care a fost cea mai înaltă și mai valoroasă apreciere ce i-s'a adus vr'odată Bisericii Române unite cu Roma. Nu mă pot opri de a nu o reproduce, atât este de clasică această minunată cuvântare: „Inalt Prea Sfinția Ta! Sunt fericit că am avut prilegiul de a asistà, fiind delegatul M. S. Regelui, la această impunătoare solemnitate. Fără greș voiu fi tălmaci pe lângă M. S. Regele a cuvintelor atât de simțite în numele credincioșilor de I. P. Sfinția Ta. Nu pot să mă gândesc la Blaj, cu atât mai mult nu pot veni în această localitate, fără a fi adânc mișcat. Serbarea de astăzi justifică și mai mult această emoție, de oarece este una din petrile ce împodobesc crucea așezată pe vârful clădirii, ridicată cu atâta trudă și dragoste de neam de către generațiile trecute. In numele M. S. Regelui Te salut astăzi în citadela culturii românești de peste munți, ca pe cel d'intâiu Mitropolit unit al României pe veci întregite. Inalt Prea Sfinției Tale ia hărăzit Atotputernicul să întrupeze visul strămoșilor. In persoana Mitropolitului de astăzi, România salută cu veneratie pe predecesorii lui și pe acei cari s'au luptat și s'au jertfit pentru neam. Primiți pe lângă scaunul mitropolitan și moștenirea celui mai puternic isvor de cultură românească. Când în 1700 s'a făcut Unirea sub Episcopul Atanasie spre a ușură soarta nenorociților de Români, nimeni, cred, nici pretini, nici dușmanii mai ales, n'au întrezărit serviciile neprețuite ce le-a adus această Biserică cauzei românismului. In istoria Culturii Românești, Bisericii Unite, și mai ales Mitropoliei din Blaj, îi revine cinstea de a fi aceea, care a făurit pentru prima oară legătură intelectuală între Români și țările învățate ale Apusului. Numele Episcopilor: *Inocențiu Clain Micu, Petru Pavel, Aron* și *Ioan Bob* vor fi vecinic prea slăvite de către Români, căci ei au fost întemeietorii și mijlocitorii renașterii culturii române. Grație lor,

marii cercetători *Samoil Clain*, *Gheorghe Şincai* şi *Petru Maior*, au putut să redeştepte în sufletul neamului nostru credinţa sămănată pe vremuri de *Miron Costin*, că suntem o viţă străbună, oţelită în lupte şi cuceritoare a lumii, că suntem sânge de *Roman*. Tot de aci au pornit aceia cari au fost între primii cercetători cu deamănuntul a problemelor limbei, dela Blaj au plecat *August Treboniu Laurian*, *Papiu Ilarian*, *Timoteiu Cipariu* şi alţii, cari au studiat semnul nemuririi neamului, a graiului strămoşesc, acelaşi ori şi unde bate sufletul românesc şi care, cu veacuri înaintea unirii politice de azi, au arătat lumii întregi, că Românii de peste tot sunt un singur neam, uniţi prin o putere mai pre sus de toate schingiuirile omeneşti, uniţi prin puterea chiagului aceleeaşi limbi. Dar pe lângă această moştenire culturală, predecesorii v'au lăsat şi toată munca lor naţională şi etnică ale cărei roade să văd strălucit astăzi. Biserica greco- catolică strâns unită cu cea greco-orientală a fost cetatea de nedărimat prin care s'a păstrat nestânsă naţionalitatea Românilor din Ardeal, Românii nu vor uită niciodată că aci în Blaj, să găseşte lângă locul unde stăm acuma, Câmpia Libertăţii, pe care neuitatul *Simion Bărnuţ* a proclamat în 1848 fiinţa etnică a neamului românesc. Mare a fost munca acelor, înaintea amintirii, muncii şi suferinţii cărora ne închinăm cu adâncă evlavie. Iată ce s'a făcut până astăzi. Inalt Prea Sfinţiei Tale îi rămâne sarcina de a păstrà şi a desvoltà până în cele mai tainice colţuri ale sufletului nonorului credincios, această bogată şi sfântă moştenire. Alegerea I. P. S. Tale este pentru toţi o chezăşie. Activitatea de bun Român atât pe terenul naţional cât şi pe cel cultural ne asigură. Elev al Blajului, crescut în sufletul şi în credinţele de aci veţi şti să duceţi mai departe măreaţa operă a premergătorilor".

Publicul a fost încântat şi adânc impresionat, ca să nu zicem fermecat, de cuvântul cald şi atât de românesc al Moştenitorului Tronului. Adânca înţelegere a trecutului nostru de care a dat dovadă Alteţa Sa, a contribuit să crească în proporţii epice însufleţirea şi dragostea de care e împărtăşită înalta sa persoană. Cuvântarea Alteţei Sale Regale va fi gravată cu litere de aur pe tablă de marmoră şi să va aşeza în Mănăstirea Blajului, ca să rămână ca un semn vecinic de cum a ştiut să aducă prinosul său mucenicilor idealului românesc, Acela care va fi odată al Doilea Domn Stăpânitor al tuturor Românilor!

Academia Română a hotărât să prezinte M. S. Regelui o adresă omagială cu ocaziunea ratificării Unirii la Regat a Ţărilor româneşti liberate de sub stăpânirea străină. Delegaţia, compusă din d-nii *I. C. Negruzzi*, *I. Brătescu-Voineşti*, *D. Onciul* şi *St. Hepites*, a prezentat eri Suveranului următoarea frumoasă scrisoare: „Sire. Cu legile votate de Corpurile legiuitoare, în memorabilele şedinţe dela 29 Decembre 1919 şi promulgate prin înaltele decrete regale din 31 Decembre, s'a desăvârşit Unirea tuturor Ţărilor surori în Regatul Român, sub binecuvântata

Domnie a Maiestăţii Voastre ca primul Rege al tuturor Românilor din cuprinsul Daciei Traiane reunite. Academia Română în urma deciziunii luate în şedinţa sa din 2 Ianuar 1920, vine să prezinte prea respectuos Maiestăţii Voastre, augustului său Protector şi Preşedinte de onoare, urările sale omagiale pentru acest mare act naţional, aşteptat de veacuri de tot neamul românesc şi adus la fericita îndeplinire prin viteaza sabie şi luminata iubire de neam a Maiestăţii Voastre. Dela înfiinţarea sa în anul 1866, an binecuvântat cu întemeierea augustei Dinastii a României, prin alegerea fericitului întru amintire Domn şi Rege Carol I, Institutul nostru format de reprezentanţi ai ştiinţei şi literaturii româneşti din toate Ţările locuite de Români, a cultivat şi întreţinut vie conştiinţa Unităţii naţionale. In fiecare primăvară acest Institut de cultură naţională a tuturor Românilor întrunea, în sesiunea sa generală, pe fruntaşii intelectuali ai Românismului de pretutindeni, cari, întorcându-să, duceau cu ei acasă cuvântul înţelept, îndemnul înălţător al Suveranului şi Protectorului, cuvântul mângăietor de dragoste, nădejde şi credinţă, cuvântul însufleţitor de unire şi înălţare naţională ce să propovăduiă de noi pentru Neamul întreg. Iată cuvântul s'a înfăptuit. Când să împlinea jumătate de veac dela întemeierea Dinastiei ca şi a Institutului nostru, Maiestatea Voastră a tras sabia pentru îndeplinirea unităţii naţionale, conducând poporul românesc la biruinţă şi mântuire. Binecuvântată fi-va deapururea marea cucerire românească ce aţi înscris, Sire, în istorie, în care glorificat veţi fi, din veac în veac, ca întemeietor, al României unite, „*restitutor Daciarum*". Binecuvântată deapururea fi-va sublima dragoste de Ţară şi Neam a Maiestăţii Sale Reginei, a duioasei Mame a ostaşilor, care ca un Inger păzitor a veghiat la patul de suferinţă al răniţilor pentru patrie şi la grelele încercări ale ţării. Bogat roditoare fie binecuvântatele fapte ce aţi împlinit, întru mărirea şi gloria Maiestăţilor Voastre, întru fericirea şi înflorirea patriei unite şi a neamului românesc întreg! Cu cel mai profund respect aducem Maiestăţii Voastre şi Maiestăţii Sale Reginei omagiile de recunoştinţă şi urările Academiei Române, şi Vă rugăm să binevoiţi a le primi ca prinos la cununa de dragoste şi mărire ce vă închină toate inimile româneşti. Să trăiţi Sire! Trăiască Maiestatea Sa Regina şi Augusta Dinastie! Trăiască şi înflorească România Unită!"

M. S. Regele a răspuns delegaţiunii următoarele: „Sunt adânc mişcat de caldele şi frumoasele cuvinte şi urări ce-mi aduceti din partea Academiei Române, cea mai înaltă Instituţiune de cultură românească, aceea care de atâtea decenii, neîntrerupt şi fără preget, chemând la sânul ei elementele culturii româneşti, care trăiau sub stăpâniri străine, a întreţinut în inimile lor vecinic vie şi neşovăitoare scumpa şi sfânta speranţă că va sosi odată ziua împlinirii de întregire a neamului românesc.

Azi când acest ideal s'a înfăptuit, rolul Academiei Române nu a încetat: tot ei îi rămâne cea mai mare parte a sarcinii de a lucrà la desăvârşirea, la consolidarea acestei întregiri a neamului prin unificarea culturii româneşti, prin înlăturarea diversităţilor de gândire, ce dominaţiunile străine au impus elementelor române de sub stăpânirea lor, spre a le stăpâni mai cu înlesnire. Nu mă îndoesc o clipă că Academia Română îşi va îndeplini această misiune cu aceeaşi pricepere şi cu aceeaşi râvnă, cu care a muncit pentru înfăptuirea celor de azi. Cât despre Mine, ştiţi ce iubire caldă port în inima mea Academiei Române. Vă încredinţez că îi voiu păstrà şi în viitor întreaga mea iubire şi că voiu face tot ce-Mi stă în putinţă pentru a o ajutà la greaua, însemnata şi preţioasa operă ce va avea de îndeplinit".

20 Ian. 1920.

Preşedintele Camerei franceze, d. *Paul Deschanel* a fost ales cu o imensă majoritate, aproape în unanimitate, ca Preşedinte al Republicei franceze, în locul d-lui *R. Poincaré*, al cărui septenat expră în curând. Erà vorba ca să candideze şi d. *G. Clemenceau*, primul ministru, dar, în ultimul moment, văzând că nu o să aibă majoritate, ş'a retras candidatura. Alegerea d-lui Deschanel, acest mare şi sincer prietin al României, a umplut de bucurie pe toţi Românii. D. *Ştefan C. Pop*, preşedintele ad-interim al Consiliului nostru de miniştri i-a trimis următoarea felicitare telegrafică: Am aflat cu cea mai mare bucurie despre alegerea Escelenţei Voastre la înalta demnitate de Preşedinte al Republicei şi mă grăbesc a Vă arătà în numele guvernului român, cât şi în numele meu personal, cele mai călduroase felicitări. Guvernul şi poporul român nu vor putea să uite niciodată sentimentele de afecţiune frăţească şi de cordială simpatie, precum şi binevoitorul şi puternicul sprijin ce Escelenţa Voastră n'aţi încetat de a-i arătà în toate ocaziunile şi mai cu samă în cele mai triste şi grele momente prin cari a trecut România. Cuvintele neuitate de încuragiare prin care Escelenţa Voastră a binevoit să le rostească în favoarea noastră la Sorbona în Iulie 1917[1]), vor rămânea adânc săpate în inima poporului român, care a găsit în această manifestaţie de simpatie tăria necesară ca să reziste şi să continue lupta susţinută în numele civilizaţiunii, împotriva duşmanului comun. Ţin să asigur pe Escelenţa Voastră, că însufleţit de sentimentele de adâncă recunoştinţă faţă de Republica franceză pentru tot ce a făcut şi va mai voi să facă pentru înfăptuirea aspiraţiunilor naţionale şi pentru consolidarea României în frontierele sale etnice, guvernul român va năzui să stăruie în politica de foarte sinceră prietenie şi de strânsă colaborare cu marii săi Aliaţi şi

[1] Vezi ziua: *31 Iul./13 Aug. 1917.*

în deosebi cu Franţa, fiind încredinţat că această politică concordă în întregime cu interesele României." — La această telegramă d. Deschanel a răspuns astfel: „Sunt foarte mişcat de felicitările ce mi-aţi adresat în numele guvernului român şi al d-voastre personal. Esprimând simpatia mea pentru România în împrejurările cele mai dureroase din istoria sa, am fost desigur în sentimentele poporului francez. Ţările noastre nu vor uită că au suferit şi au luptat cu eroism pentru aceeaşi cauză. Această nobilă amintire nu va încetà să înspire politica celor două guverne, care vor continuà astfel să lucreze împreună pentru realizarea idealului de dreptate către care tind aspiraţiile celor două naţiuni".

Asupra acestei alegeri marele ziar parizian „*Le Temps*" a publicat un articol prin care esplică într'un mod foarte sugestiv şi extrem de interesant cauzele eşecului d-lui Clemenceau, din care extragem următoarele: „Mai cu seamă două concepţiuni asupra Prezidenţiei Republicii s'au întâlnit la Congresul pregătitor. Unii considerau posibil ca înainte de orice revizuire constituţională şi chiar fără ea, să să dea Prezidentului *un rol mai puţin şters, o intervenţie mai vizibilă*. Alţii erau mulţumiţi să vază *prima magistratură a Statului în penumbră, azil discret al arbitragiilor prudente, al autorităţii persvasive şi sfaturilor isteţe*. Nimeni, fără îndoială, n'ar fi exercitat prima misiune mai bine ca d. Clemenceau. Nimeni nu era mai calificat, în ochii majorităţii, să continue pe a doua ca d. Deschanel". Şi mai departe: „Dealtfel cauzele eşecului d-lui Clemenceau sunt multiple şi complexe. I-să opunea vrâsta. E drept că mai înainte nu să gândise nimeni la asta. In 1918 el avea 77 de ani şi erà mereu pe front... Alţi parlamentari îi reproşau că nu ş'a pus mai de timpuriu pe faţă candidatura... D. Clemenceau să închisese de câtăva vreme într'o tăcere mândră, într'o rezervă misterioasă. Vroià să fie ales fără să spuie nimic şi servit fără să ceară. Poporului nu-i plac nici enigmele, nici dispreţul. Şi adunările care-l reprezintă au cochetăria femeilor frumoase, care vor, când sunt dorite, să li să spuie şi să fie cucerite. Era suficient d-lui Clemenceau nitică sforţare. Să-şi mai fi imblânzit orgoliul şi dumirit anturajul... Ş'apoi d. Clemenceau îşi făcuse mulţi vrăjmaşi, fie chiar numai prin ironiile sale. Nimic mai răbdător ca ura ce să înarmează în umbră. Unii nu-i iertau un trecut încărcat de glorie, alţii să speriau de un viitor încărcat de prea multe riscuri..."

Pentru România d. Clemenceau a fost, trebue s'o spunem cu toată durerea inimii noastre, un *om rău*, un vrăjmaş chiar. Fără să-i facă cineva ceva, din contră, toţi Românii l'au încunjurat cu o legitimă admiraţiune pe care o inspirà admirabilul său trecut şi netăgăduitele servicii pe cari le-a adus ministeriatul său în timpul războiului cauzei şi victoriei comune. Iar ţării sale, dulcea Franţă, România noastră mică i-a dat totul: tot

ajutorul, toată dragostea, toate speranţele. Şi cu toate acestea d. Clemenceau a lucrat tot în contra intereselor noastre; n'a fost umilintă, n'a fost brutalitate de care să ne fi scutit, n'a fost nedreptate făcută României la care să nu să fi asociat, căreia să nu-i fi dat crezare sau pe care să nu ş'o fi insuşit. Opera d-lui Clemenceau, dela armistiţiu încoace, n'a fost decât să stîrbească necontenit drepturile României, cuprinse în tratatul ei cu Aliaţii dela 4 August 1916. A trebuit să răbdăm şi aceasta dela un aliat, dela un frate, cum am răbdat atâtea dela inimici. Ce nu rabdă un popor pentru aşi vedeà visul de veacuri împlinit deapurerea închegat! Dar să vede că şi aci s'a adevărit vorba *nu este faptă fără răsplată.* Când puterea lui Clemenceau erà la apogeu şi Prezidenţia Republicii să părea că-i asigură o *dictatură* indelungată şi necontestată, iată că o mică conspiraţie de culise parlamentară îl trânteşte fără milă şi pe neaşteptate din viaţa publică şi îl sileşte să să gândească la deşertăciunea lucrurilor omeneşti şi să iee toiagul unei lungi călătorii de odihnă şi de reculegere în ţara Faraonilor şi mai departe! Din nenorocire pentru noi însă, opera lui Clemenceau, aşa de puţin binevoitoare faţă de România, nu să sfârşeşte odată cu prăbuşirea şi dispariţia lui de pe orizontul politic, ea are urmări şi ţara noastră, umilită şi nedreptăţită, va trebui să lupte din greu pentru restabilirea drepturilor ei încălcate. Pentru Români personalitatea fostului preşedinte al Consiliului suprem rămâne ca o tristă amintire pentru vecie.

Vorbind de tristul sfârşit al lui Clemenceau nu pot să nu mă gândesc şi la ceilalţi vrăjmaşi ai României, cari au avut un sfârşit şi mai trist. Kaizerul, mândrul Wilhelm II, care în timpul când am fost aliaţii lui nu ne-a făcut cinstea să ne viziteze, a crezut de datoria sa ca în timpul războiului nostru sfânt de desrobire şi de emancipare naţională, să cutriere falnic teritoriile noastre ocupate, şi la *Costeşti*, în faţa trupelor sale deja bătute la *Mărăşeşti* să spună că gloriosul nostru rege, Ferdinand I va fi ultimul Hohenzollern, care a domnit peste România semeaţă şi trădătoare. Dar după un an, Ferdinand a intrat triumfător în Capitala Regatului său desrobit ca Domn şi Rege al României Mari, pe câtă vreme el, Wilhelm II a fost ultimul Hohenzollern care a domnit peste puternicul imperiu german, fugind şi ascunzându-să într'un colţişor ascuns al micei Olande, pentru ca să scape de furia poporului său nenorocit.

Cancelarul Czernin, al Austro-Ungariei, care a crezut că poate pedepsi un popor, care să luptă din greu pentru unitatea sa etnică, plimbându-să, imbătat de succesele trecătoare ale Impărăţiei sale, prin Bucureştii pângăriţi, cu aroganţa parvenitului, astăzi acel Czernin plânge pe ruinele monarhiei habsburgice, prăbuşită pentru totdeauna.

Vestitul calău al Românilor, contele Tisza, a avut norocul că revoluţionarii unguri i'au scurtat zilele mai înainte ca el să vadă

peirea Ungariei milenare, tricolorul român fâlfăind pe zidurile Budapestei şi graniţa României Mari trecând pe lângă moşia sa dela Salonta, iar pe Regele României plimbându-să triumfal prin frumosul Ardeal, îngenunchind în Câmpia Turzii pe mormântul marelui nostru Mihaiu, acum pe deplin răsbunat.

Ţarul năsos al Bulgariei, Ferdinand de Coburg, care visà încoronarea lui în Sfânta Sofia din Constantinopol, tradându-şi protectorii, binefăcătorii şi pretinii, care ş'a bătut joc de munca noastră cinstită din timp de 40 de ani în Dobrogea, stă astăzi ascuns într'un domeniu al său din Ungaria, blestemat de poporul său nenorocit prin nebuniile lui.

O sortă nemiloasă, fără seamăn în istoria lumii, a isbit pe Nicolae II, puternicul Ţar al tuturor Rusiilor, care deşi personal, să zice că, nu ne-a duşmănit, a fost însă instrumentul celor cari urzeau peirea noastră prin cea mai grozavă tradare.

Ce să mai zicem de vestitul preşedinte al marei democraţii americane, Wilson, aşa zisul *apostol* al umanităţii, care sub inspiraţia unor curente de ură şi de mult pornite impotriva noastră, a luat iniţiativa în numele unor principii de umanitate să ne umilească fără nici o dreptate, lovindu-ne în tot ce avem mai sfânt? Acel luminat Wilson stă fixat astăzi pe scaunul durerii şi priveşte la opera lui, impusă cu atâta autocraţie şi ingâmfare, cum este lovită de toate părţile şi respinsă chiar de senatul american.

Mai rămâne în picioare şiretul Lloyd George, care a căutat să facă rău, celor pe cari nu-i iubeşte, cu mâna altora, ascunzându-şi cu precauţiune ghiarele. Dar să aşteptăm!

3 Febr. 1920.

Luna Faur s'a început cu o mare sărbătoare. In ziua *primă* s'a făcut *inaugurarea oficială* a Universităţii din Cluj şi depunerea jurământului profesorilor în faţa Suveranului şi a familiei regale. Sărbătorile au început din după amiaza zilei de 31 Ianuar şi s'au terminat în noaptea de 2 Februar. Aceste zile au fost unele din cele mai înălţătoare ale acestui mare şi frumos oraş, de azi înainte oraş românesc. Clujul, care în trecutul nostru atât de sbuciumat a fost focarul celui mai năprasnic şovinism, sufocând spiritul românesc din tot cuprinsul Ardealului, a prăznuit cu mare alaiu şi pompă inaugurarea Universităţii Române, a celui mai sfânt altar al Culturii şi Ştiinţii Româneşti.

Oraşul a avut o infăţişare vrednică de măreţia acestor zile. Intreg Clujul a fost îmbrăcat în tricolorul românesc. Străzile, edificiile publice şi particulare erau impodobite în raport cu solemnitatea acestui mare eveniment. In partea dreaptă a Pieţei Unirii, lângă biserica de mai multe ori seculară, s'a ridicat o prea frumoasă tribună pentru familia regală şi de fiecare parte a ei câte o tribună pentru inalţii demnitari ai Statului şi pentru distinşii oaspeţi din străinătate şi din toată ţara. La Universitate

s'au înalţat două columne monumentale şi Palatul ei a fost înveluit de o decoraţie pitorească şi mândră; de asemenea şi interiorul lui nu lasă nimic de dorit ca splendoare.

Sâmbătă, 31 Ianuar, la $9^1/_2$ au sosit delegaţii studenţimii universitare din Iaşi, Cernăuţi şi Bucureşti, în număr de vr'o 300, fiind salutaţi în mod cordial de către studenţii din Cluj. La orele 2 au sosit cu tren special Principele Moştenitor cu întreaga sa suită, fiind salutat de autorităţi şi o mare de lume. Primarul oraşului îl salută prin cuvinte calde spunându-i că întreg neamul românesc încunjură pe A. S. Regală cu neţărmurită dragoste, de mult încă, decând nu erà încă al nostru, şi că mamele noastre vorbeau întotdeauna cu drag de feciorul de Impărat, care a trăit numai spre binele Românilor, îl salută acum întreagă suflarea românească ca pe cea mai scumpă speranţă a noastră în viitor. La ora 6 a sosit şi trenul mult aşteptat, muzica întonează imnul regal, iar mulţimea isbucneşte în strigăte furtunoase de *ura*, apoi apar figurile surizătoare ale prea iubiţilor noştri Suverani, strigătele şi ovaţiunile să înteţesc şi entuziasmul ajunge la culme. Primarul Clujului rosteşte o insufleţită cuvântare de binevenire, la care Regele răspunde adânc emoţionat. Să fac prezentările, Maiestăţile dau mâna cu fiecare. Un reflector iluminează Calea Regelui Ferdinand şi dă un aspect măreţ oraşului invesmântat în mândrul tricolor românesc. Convoiul împărătesc porneşte spre inima oraşului şi sărbătorile încep în toată strălucirea lor. Bătrânul Cluj n'a mai văzut atâta splendoare şi atâta lume românească!

Imi este peste putinţă şi nici nu este locul aci, ca să descriu tot ceeace s'a petrecut, nici macar ceeace am văzut. Pentru ca cetitorul să-şi poată închipui ceeace a putut să fie voiu schiţà în puţine cuvinte bogatul program: In prima zi, după sosirea Suveranilor, s'a dat un banchet de către Primărie la Otelul New-York. A două zi, duminecă, 1 faur, la ora $9^1/_2$ Inaugurarea festivă în Aula Universităţii sub prezidenţia M. S. Regelui, în prezenţa Familiei Regale şi a delegaţilor străini şi români : discursul Suveranului, jurământul solemn al Profesorilor, discursul rectorului, discursul delegatului studenţimii, discursul ministrului instrucţiunii, cetirea adreselor delegaţilor Universităţilor şi instituţiunilor culturale din străinătate şi din ţară. La ora 2 p. m. banchet dat de Rectorul Universităţii în sala Prefecturii. La ora 5 reprezentaţie de gală în Teatrul Naţional. La ora 8 retragere cu torţe a studenţimii şi a armatei. La ora 9 sara, prânz dat invitaţilor de către Ministerul instructiunii. Luni, a treia zi, dimineaţa până la ora 11 vizitarea Universităţii, Bibliotecii, Clinicilor şi Institutelor Universitare. La ora 11 defilarea armatei în Piaţa Unirii pe dinaintea MM. LL. La ora 1 banchet dat delegaţilor de resortul cultelor, iar Suveranii vor luà masa la Comandamentul Corpului de Armată. La ora 2 reprezentaţie populară la Teatrul naţional. La ora 3: şedinţă festivă la Clubul studenţesc

„Petru Maior" în Aula Universităţii. La ora 5: plecarea Maiestăţilor, iar sara balul studenţimii în sala Teatrului de vară.

Inaugurarea Universităţii româneşti a Daciei superioare a depăşit cadrele unei solemnităţi naţionale, luând proporţiile unei sărbători de rasă: *Sărbătoarea Latinităţii*. Cultura română a fost încadrată în sufletul latin şi astfel nu numai că s'a şters pentru vecie, pata turanică de pe fruntea fostei Universităţi Ungureşti, dar s'a ridicat întreg Ardealul, cu tot cuprinsul lui, în concertul popoarelor latine, aşezându-l la locul unde avea dreptul ca să fie dela început. Voiu reproduce aci numai minunatul discurs al M. S. Regelui. Acest discurs constitue o pagină de splendidă elocinţă, în care amintirea mucenicilor cari ne-au pregătit zilele de astăzi, pomenirea energiilor milenare ce ne-au păstrat aşa de stăruitor neamul în Transilvania, să ridică la înălţimi de o frumseţe neîntrecută. Cuvântarea Regelui nostru iubit iasă din comun prin elogiul aşa de academic pe care Suveranul l'a adus culturii latine. In acest înţeles, ca focar de *latinism* trebue să lucreze Universitatea română din Ardeal, adecă pentru acea cultură care face din armonie, disciplină, claritate şi spirit de dreptate şi de lumină principii normative de conducere, şi bine a făcut Maiestatea Sa că a pus în lumină acest caracter latin pentru ca să să vadă câtă deosebire este între Clujul academic de azi şi între Clujul de eri al Ungurilor. Clujul de astăzi nu va mai fi centrul unei acţiuni şoviniste ungureşti, ci miezul unei activităţi naţionale româneşti. Sfaturile adresate de Maiestatea Sa tinerimii universitare, căreia Augusta Familie i-a dăruit un cias de neştersă amintire, sunt indreptarul însuşi al creşterii acestei tinerimi.

Iată acum discursul înţeleptului nostru Suveran: „Domnule Rector! Domnilor Profesori! Iubiţi Studenţi! Cu adâncă mulţumire sufletească am răspuns la invitaţia de a azistà la sărbătoarea de azi ; am considerat ca o datorie plăcută pentru Regina şi Mine de a prezidà la inaugurarea Universităţii Române din Cluj, în ziua solemnă, când un nou duh îşi face intrarea în aceste ziduri. Salut cu vie plăcere între oaspeţii noştri pe Savanţii reprezentanţi ai Universităţilor şi instituţiunilor ştiinţifice din ţările, care prin prezenţa lor a vrut să arate dragostea frăţească ce o simt faţă de tânăra lor soră, aducându-i urări calde şi simpatia lor imbărbătoare pentru viitor, dând astfel acestei serbări culturale un caracter de solemnitate deosebită. Un frumos obiceiu din vechime cerea celui ce avea să vorbească într'o ocazie solemnă să-şi înceapă cuvântul cu o binecuvântare: *„Sit orator antequam dictor"*.[1] Socotesc că rareori acest nobil sfat a fost mai potrivit ca în împrejurarea de faţă. Ca un curat prinos al inimilor noastre recunoscătoare, ridice-să dar, duioasă şi smerită închinaciunea

[1] Aceste cuvinte ale Sfântului Augustin să traduc astfel: *„Să fie rugător înainte de a fi orator"*.

noastră către vestitorii, înainte urzitori şi făuritori ai acestei zile de glorie, către slăviţii şi din veac adormiţii mucenici ai neamului acestuia, ştiuţi şi neştiuţi, mari şi mărunţi, ca şi către acest nemuritor sobor de morţi ai războiului din urmă. Căci dacă bucuria de azi e numai a noastră, a celor rămaşi, meritul e al lor, al celor duşi, al tuturor; dela Mihaiu isbăvitorul dintr'un început, dela marii ostaşi ai gândului şi faptei româneşti de aici străjeri neadormiţi ai limbii şi legii, până la cel din urmă cioban şi plugar sărac, care au păstrat cu *indărătnicie dacă* patrimoniul naţional, toţi, dar absolut toţi au partea lor în opera de azi, în strălucita minune a României Mari în hotarele Daciei Traiane, pe care nu le-a fost hotărît s'o vadă, dar care fără truda şi jertfa lor de fiecare clipă, n'ar fi fost cu putinţă. Când viteaza Mea armată s'a aruncat peste munte. ea a putut găsi astfel în energia poporaţiei şi în conştiinţa ei de neam, sprijinul necesar biruinţii, iar când pe urma oştirilor biruitoare au descălecat dascălii şi cărturarii Regatului Meu, ei au aflat nestânsă vatra de foc sacru, pe care Românimea ardeleană, vestală credincioasă, îl păstrează de veacuri. Cuvine-să dar cu adevărat, să-i unim pe toţi în aceeaşi pioasă binecuvântare astăzi împreună cu vitejii, care cu sângele lor generos au scris şi pecetluit, după datină, Hrisovul stăpânirii noastre vecinice prin acestea mândre ţinuturi. Binecuvântat şi slăvit în veac fie numele lor. Rod al aceloraşi stăruinţi e şi Universitatea Română pe care o inaugurăm astăzi aci. Aici, în acest oraş care, sub stăpânirea de eri ajunsese centrul conceptiei maghiare în Ardeal, fosta Universitate ungurească întemeiată în bună parte şi cu banul românesc şi de formă cu cele mai dulci făgăduinţi de toleranţă,—cursurile erau să fie paritetice,— a devenit în curând focarul gândirii maghiare escluziviste faţă de orice alt sentiment naţional. Nicăiri poate nu s'a simţit mai nemilos pumnul stăpânirii trecute pe sufletul Românimei ca în Clujul unguresc cu Universitatea lui. Dumnezeu însă n'a îngăduit ca această unealtă crudă să-şi vază scopul îndeplinit. Şi iată, prin voinţa acelor puteri misterioase, care pot fi întârziate dar nu zădărnicite, să desface azi ca semn luminos al idealului nostru înfăptuit, templul senin al învăţăturii şi iubirei de Patrie, Universitatea românească a Clujului românesc. Ieri încă datoria către neamul românesc era deslusită; înfăptuirea unirei naţionale. Azi prin mărirea teritorului şi prin înglobarea în Statul Român a unui însemnat număr de cetăţeni, care aparţinând altor neamuri, reclamă dreptul de a trăi pe pământul care i-a născut, problemele politice, sociale şi economice au crescut mult şi în aceeaşi măsură s'au înmulţit îndatoririle tuturor acelora cari sunt chemaţi a jucă un rol în viaţa Statului. Nu numai după forţa brută sau după numărul baionetelor, nici după întinderea teritorului să măsură puterea unui Stat modern, ci mai cu samă după gradul culturii sale intelectuale. Prin ştiinţă şi lumină putem numai întări prezentul şi pregăti temeliile unui viitor rod-

nic. Precum în ordinea vieţii materiale spiritul pune în mişcare materia, asemenea şi în ordinea vieţii sociale forţa unei naţiuni creşte prin împulsiunea desvoltării sale morale şi cine oare poate dà această împulsiune mai eficace decât creerul unei naţiuni, Universitatea. Cuvântul Universitate : *Omnium scientiarum universitas*, ne spune menirea ei. Imbrăţişând tot domeniul gândirii, la ea ca la un izvor nesecat aleargă tineretul studios ca să-şi potolească setea sa de lumină şi ştiinţă; şi cu cât ea să va ridică mai sus pe aripile luminoase ale cugetării, cu atât mai bogat, mai limpede şi mai binefăcător va curge acest izvor. Astfel apare în viaţa Statului Universitatea în puterea rolului ei atât de înalt, atât de nobil, nu de a scoate un număr cât mai mare de titraţi, nu cantitatea ci calitatea e factorul important de a formà generaţii de oameni de caracter, însufleţiţi de vederi largi, pătrunşi de iubire de patrie şi de dragoste de învăţătură şi de muncă, dornici de aşi pune energia şi capitalul lor de ştiinţă în slujba acestei ţări. Am ferma convingere, că tânăra Universitate română ai cărei naşi suntem azi, va şti să răspundă în viitor tuturor aşteptărilor Mele. Aşezată într'o ţară în care diferitele naţionalităţi au trăit fiecare viaţa ei proprie culturală şi intelectuală, în raport cu aspiraţiunile lor etnice şi cu puterile lor civinzatoare, ea are frumoasa menire de a deschide uşile ei tuturor acelora cari au dorinţa să să încălzească la razele luminii ei arzătoare, dovedind lumii întregi că în România întregită ştiinţa nu face deosebire, cărui neam aparţine tânărul studios; cu aceeaşi dragoste îi va primi pe toţi sub aripile ei materne. Inchinat adevărului pe căi de dreptate,—singurele care conduc la concordie între diferitele semiinţii ale lumii,—acest aşezământ de înaltă cultură va putea fi de folos neamului şi umanităţii, cinstindu-ne de o potrivă prin munca sa ştiinţifică. Dar ca un semn vădit al preţuirii şi iubirii Mele faţă de ea şi faţă de ţinutul care o adăposteşte am hotărât în amintirea acestei serbări a dărui un fond de **400 mii** de lei, a-căror dobândă să va întrebuinţà pentru înfiinţarea pe lângă această Universitate, a unui *Institut pentru studiul istoriei române*, atât de vitreg tratat sub stăpânirea trecută. Urările călduroase pentru un viitor strălucit şi pentru propăşirea pe calea adevăratei ştiinţe, ce fac astăzi pentru noul aşezământ naţional de înaltă cultură le cuprind în cuvintele: *Vivat, floreat, crescat alma mater clujiensis ad scientiae honorem Patriaque salutem!*"

Cuvântarea prea iubitului nostru Suveran a făcut o adâncă impresiune asupra întregii asistenţe şi mulţi ochi au lăcrimat de bucurie şi fericire la auzul ei. Frumuseţa cuvântării a fost la înălţimea solemnităţii, căci inaugurarea Universităţii din Cluj are pentru întreg Românismul o însemnătate deosebită; ea simbolizează consolidarea culturală a neamului nostru ca o urmare firească a operii de întregire pe care avântul militar şi conducătorii României au făptuit'o milităreşte şi politiceşte. Universitatea din Cluj, împreună cu Universităţile din Bucureşti, Iaşi şi Cer-

năuţi, vor formă un cadrilater cultural, înlăuntrul căruia va putea propăşi activitatea intelectuală a României Mari. Ea va creă impulsiuni spre o nouă viaţă naţională, va stabili principiile generale ale culturii unui neam în toate direcţiunile, aruncând lumini în domeniul politic, economic, financiar, juridic, pur ştiinţific şi tecnic. Ea va fi laboratorul în care să vor pregăti energiile intelectuale ale neamului nostru şi din care vor eşi orientările generale ale culturii lui, şi pentru aceasta, Universitatea din Cluj reprezintă o afirmare a României Nouă pe terenul cultural.

5 Febr. 1920.

Academia Română a trimis Universităţii din Cluj, cu ocaziunea inaugurării, următoarea scrisoare de salutare: „S'a împlinit un secol şi un pătrar de când,—la 1795,—cărturarii români din aceste părţi ale Ardealului, atinşi de razele de lumină învietoare ale culturii occidentale au înfiinţat „Secţiunea filosofică a Neamului Românesc în mare Principatul Ardealului". Intemeietorii acestei Societăţi, în „Inştiinţarea", tipărită şi împărţită, spuneau „că de acum înainte nu va încetă Muza limbii româneşti, ci prin frumuseţea cuvântării cei nemuritoare vor eşi ştiinţele ca nişte raze ale zorilor spre luminarea Neamului Românesc". In aceste cuvinte să exprimă întâia oară în mod lămurit şi conştient inspiraţia călduroasă spre unirea culturii naţionale a neamului nostru de pretutindenea. Pentru realizarea acestei aspiraţiuni, care era întâia condiţiune de viaţă şi de desvoltare în viitor a acestui neam, au muncit, au suferit, au luptat şi au murit întreg şirul de mucenici, cari au umplut cele din urmă două secole din Istoria Românilor, începând cu Episcopul Inochentie Micul şi continuând cu nepotul său Samoil, cu Şincai, cu Petru Maior, Lazăr. Mitropolitul Veniamin, poetul, artistul şi dascălul Asachi, Eliade, Bariţ, Şaguna, Cipariu, Pumnul şi alţi mulţi în toate ţinuturile româneşti. Pentru realizarea acestei unităţi culturale a Românimei întregi s'a înfiinţat la 1866 Academia Română, deodată cu realizarea celeialalte dorinţi naţionale, — aşezarea Dinastiei domnitoare. In cele mai grele zile s'a împlinit întâia jumătate de secol de activitate a acestei Academii Române, în sânul căreia toate ţările româneşti erau reprezentate prin cărturarii lor, prin învăţătorii şi scriitorii lor cei mai de frunte. In acea jumătate de secol în sânul Academiei s'a cimentat unirea sufletească şi astfel s'a pregătit realizarea unirii depline a neamului dela malurile Nistrului până în valea Tisei. Pentru acest scop s'a lucrat din conştiinţa limpede a celei mai înalte misiuni şi datorii. In ziua acestei mari sărbători de astăzi tresar toate inimele româneşti, să înalţă spre slăvile nemăsurate toate minţile înţelegătoare, să exaltează în Empireu sufletele tuturor nenumăraţilor mucenici ai neamului nostru atât de mult apăsat, cari au muncit şi s'au stâns închinându-şi toată viaţa neamului nostru. Inaugurarea Universităţii româneşti în Cluj

nu poate avea nicăiri un resunet aşa de puternic şi de adânc ca în sânul Academiei Române. Faptele trecutului, starea prezentului şi îndrumările viitorului lămuresc înţelegerea acestui resunet. Cuvântul Academiei Române către Universitatea românească din Cluj este deci: să crească, să muncească pentru ca printr'ânsa cultura neamului românesc să înflorească".

8 Febr. 1920.

In *Monitorul Oficial* s'a promulgat legea prin care *ziua de 24 Ianuar stil vechiu* (6 Februar stil nou) va fi considerată ca *Sărbătoare naţională a unirii tuturor Românilor*. Această zi, în anul acesta s'a serbat cu mare pompă în toate oraşele şi satele *României Mari*. Cu deosebire în Bucureşti au avut loc mari serbări la Mitropolie, la Teatrul Naţional din partea Societăţii *Tinerimea* şi la Academia Română. Sara: banchet mare la Iordache, reprezentaţie de gală la Teatru Naţional şi retragere cu torţe, făcută de un mare număr de cetăţeni şi trupe pe Bulevardul Academiei şi pe dinaintea Statuei lui Mihaiu Viteazul, unde s'au ţinut câteva cuvântări înflăcărate, apoi pe Calea Victoriei pe dinaintea Cercului Militar. La orele $8^1/_2$ M. S. Regina trecând în spre Teatrul Naţional a fost viu aclamată de către manifestanţi.

La Mitropolie serviciul divin a fost oficiat de Mitropolitul Primat Miron, împreună cu Mitropolitul Moldovei Pimen. O companie cu drapel şi muzică a ridicat din Parcul Carol *drapelul lui Ştefan cel Mare*[1]) şi l'a dus la Mitropolie. După slujba religioasă ministrul de răsboiu, generalul Răşcanu, a predat Mitropolitului Primat acest drapel rostind următoarele cuvinte: Inalt Prea Sfinţite. Cu adâncă emoţiune şi nesfârşită pietate, încredinţez I. P. S. Voastre acest odor sfânt, al mult slăvitului Domnitor şi Mare Voevod Ştefan cel Mare şi cel Sfânt, odor care a fost găsit la Sfântul Munte de Aliaţii noştri francezi, de pe frontul Salonicului. Guvernul francez a avut bună voinţa de a ni-l încredinţa; profit încă odată şi de această ocaziune solemnă ca şi în numele guvernului să aduc prinosul de mulţumire şi gratitudine guvernului francez pentru acest frumos gest. Incredinţez I. P. S. Voastre sfântul odor, spre a fi păstrat în locaşul Sfintei Mitropolii a tuturor Românior, şi a fi purtat cu înălţătoare evlavie la toate procesiunile viitoare, ce să vor face pentru pomenirea sufletelor eroilor căzuţi pentru Patrie şi Rege, în grelele lupte ale întregirii neamului, precum şi pentru mărirea faptelor strălucite de arme. Fie ca generaţiile viitoare, la vederea şi atingerea acestei flamuri sfinte, să să inspire de faptele vitejeşti ale înaintaşilor săi, să-şi oţelească sufletele şi să-şi întărească caracterul şi să-şi mărească încrederea în neamul nostru,—tărie de care şi în viitor ca şi în trecut, să vor sdrobi toate stâncile oceanului. Incredinţat I. P. S. Voastre în această zi mare şi luminoasă, în ziua când sărbăto-

[1]) Vezi la ziua de: *2/15 Sept. 1917* (tom. I., pag. 210), descrierea Steagului lui Ştefan cel Mare.

rim Unirea tuturor Românilor, fie ca Sfântul Odor să ne aducă roade şi belşug, să fie pentru mărirea Ţării şi pentru sănătatea marelui nostru Rege, a iubitei noastre Regine şi a întregii Dinastii, precum şi pentru binele, norocul, belşugul şi iubirea fiilor ţării, întru muncă rodnică spre întărirea Patriei întregite".—I. P. S. Mitropolitul a răspuns arătând că va păstră cu sfinţenie drapelul lui Ştefan cel Mare, în paraclisul Sfintei Mitropolii, ca o comoară a neamului românesc, şi sfătuind tinerimea ca să iee exemplu dela faptele măreţe ale strămoşilor noştri.

Astfel s'a serbat *Unirea cea mare a tuturor Românilor*, cu tot fastul şi pe tot cuprinsul ţării. Unirea *cea mică*, înfăptuită acum 61 de ani, a fost începutul închegării neamului românesc, sortit să să întregească pe deplin acum, pentru a trăi în veci în hotarele lui firesti, între Nistru, Marea Neagră, Dunăre şi Tisa. Venită curând după marea sărbătoare culturală dela Cluj, serbarea de alaltăeri a avut un puternic resunet în sufletele Românilor de pretutindeni. Intelectualii, studenţimea şi tinerimea studioasă, toate clasele muncitoare ale neamului nostru, au luat parte cu mare însufleţire la sărbătorirea *Unirii celei mari*. In tot cuprinsul României Mari, în ţara binecuvântată a Ardealului, în scumpul nostru Banat, care îşi stăpâneşte durerea de a fi fost rupt în două, în Bucovina plăieşilor lui Ştefan cel Mare, în bogata Basarabie, scăpată pentru vecie de jugul rusesc, precum şi în vechiul Regat,—preoţii şi dascălii au adunat poporul în mii de biserici şi de bisericuţe, precum şi în şcoli, şi au sărbătorit cu mare însufleţire această clipă măreaţă, aşteptată de mai multe veacuri, a înfrăţirii şi întregirii neamului românesc, care a suferit şi a nădăjduit cu neclintită credinţă în împlinirea visului său secular. Toată suflarea românească a dat frâu liber bucuriei de a fi rupt zăgazurile puse de nedreptăţile unei istorii sbuciumate şi de a vedea aievea înfăptuită *unitatea*, care singură poate dă unui popor condiţiunile de desvoltare, potrivit calităţilor sale etnice.

12 Febr. 1920

Primul nostru ministru, d. *Al. Vaida Voevod*, a plecat în ziua de 28 Ianuar din Paris la Londra, unde a petrecut mai multe zile, fiind primit cu toate onorurile care să cuvin înaltei sale poziţiuni într'un Stat amic ş aliat. Chiar a 2-a zi a fost primit de Preşedintele Consiliului de miniştri, Lloyd George, cu care a luat parte apoi la un dejun, dat de ministrul de externe. S'au ţinut toaste, imprimate de o notă cât să poate de simpatică din ambele părţi, dintre cari nu pot să nu reproduc pe acel rostit de primul ministru englez, care sună astfel: „Mă bucur mult că pot salutà în numele guvernului englez şi al meu pe primul ministru al României întregite. România în trecut ne-a fost pretină şi a reprezentat pentru noi un ajutor efectiv şi sperăm că pe acest ajutor vom putea contà şi pe viitor. Mă bucur cu atât mai mult, că pot

salută pe d. Vaida, care reprezintă o parte din oamenii, cari ne-au fost foarte scumpi. Ştiu că d-voastre sunteţi unul din conducătorii transilvăneni, cari aţi purtat în parlamentul ungar o splendidă luptă şi aţi ştiut să întreţineţi spiritul eliberării în Transilvania. Vă salut mai departe ca pe un reprezentant al libertăţii transilvănene, care libertate cred că o veţi şti conduce şi mai departe. Este o mare diferinţă de a întâlni pe un om personal şi de a avea cu el întrevederi directe şi intime, decât a-l întâlni la Conferinţa de pace, în parlament sau câte odată în cabinet. Eu am fost nerăbdător ca să văd stabilit odată o legătură mai strânsă între noi şi România, şi sper că vom putea contă şi în viitor pe legătura asta intimă care ne va putea fi de mare ajutor în ce priveşte Ungaria şi Rusia. Răsboiul a adus cu sine mari schimbări, toate ţările trec şi au trecut prin mari schimbări interne, dar sunt convins, că dacă în trecut ar fi fost între persoanele de importanţă un mai larg schimb de vederi. atunci răsboiul nu s'ar fi făcut, de aceea sunt foarte plăcut impresionat, că d. Vaida ne-a făcut onoarea să vie în ţara noastră. Ştiu că are o grea situaţie, cu multe dificultăţi, dar îl cunosc că e bine echipat şi curagios şi sper că va avea tot succesul dorit".

In aceeaşi sară ii s'a oferit un prânz de gală de guvernul englez, sub prezidenţia d-lui Harding, care a închinat pentru primul ministru al României, aşa cum este astăzi. D. Vaida Voevod a răspuns făcând elogii Angliei pentru rolul aproape deciziv ce l'a avut în răsboiul mondial şi pronunţând cuvinte pline de încredere în viitorul ţării româneşti al cărei ideal naţional s'a realizat. „Suntem ferm hotărâţi, a zis d-sa, să trimitem un mare număr de tineri români în ţările apusene, pentru ca viitoarele generaţii de oameni politici, de oameni de ştiinţă, de comercianţi, industriaşi şi muncitori să vină acasă cu obiceiuri, cultură şi mentalitate de naţiune mare". A închinat apoi pentru familia regală, guvernul şi poporul englez.

La 30 Ianuar ii s'a oferit un mare dejun de gală de 200 persoane la Primăria Londrei (Maison House), fără discursuri, iar la ora $4^1/_2$ p. m., d. Vaida Voevod a primit presa engeză la legaţiunea română, făcând o serie de declaraţiuni cu privire la chestia minorităţilor etnice şi confesionale dela noi, cari au fost primite cu deplină satisfacţie. După aceasta a avut o nouă întrevedere cu Lloyd George şi Lordul Harding, iar sara mare prânz la Carlton, cu asistenţa arhiepiscopului de Canterbury, a doctorului Meyer, şeful confesiunii disidente anglicane şi a doctorului Bovie Copland, episcopul unitar, etc. S'a discutat chestiunea minorităţilor confesionale. deoarece Ungurii, profitând de comuniunea lor confesională cu Englezii (reformaţi şi unitari) ne-au calomniat pe această temă, mai ales prin presa engleză. Esplicaţiile date de primul nostru ministru au avut un succes mare, întru cât în urma lor, arhiepiscopul de Canterbury a luat apărarea României în cuvinte foarte hotărâte. Toţi şefii bisericelor au declarat

că renunță la orice anchetă în chestiile confesionale din țara noastră. Sâmbătă, 31 Ianuar, s'a dat un banchet de 50 tăcâmuri la legațiunea română în onoarea notabilităților engleze. D. Vaida a mulțumit pentru primirea călduroasă ce îi s'a făcut la Londra, iar d. Bonar Law a răspuns indemnând la muncă și relevând bogățiile României cari vor ajuta-o să iasă la liman.

Dar, dacă primirile au fost cât să poate de strălucite, trebue să constatăm cu durere că rezultatul practic al acestei vizite n'a fost la aceeași înălțime. Imprumutul extern pe care d. prim ministru ar fi dorit să-l contracteze n'a isbutit din cauză că Englezii ne-au cerut ca garanție terenurile petrolifere și alte bogății. Bunii noștri Aliați au uitat cu totul semnătura lor de pe Tratatul nostru de Alianță din August 1916, precum și imensele servicii pe cari România le-a adus cauzei comune, nedeosebindu-să întru aceasta de Imperiul german, care a considerat Tratatul de neutralitate al Belgiei ca un petec de hârtie. Guvernul englez, ca și cel american, au voit și vreau cu orice preț să ne acăpăreze bogățiile și să ne subjuge economicește, și fiindcă aceasta nu să poate, el ne sacrifică Jugo-Slaviei, prin împărțirea Banatului, și chiar Ungariei, în Capitala căreia vreau să stabilească reședința Comisiunii Dunărene, care înainte de războiu era la Galați, punând stăpânire asupra comerțului pe Dunăre și pe Strâmtori. Anglia intenționează să transforme Budapesta într'un centru al comerțului englez în Orient. Astfel să poate explică foarte bine politica engleză în Budapesta față de România, de acărei acțiune militară să pare că vor profită alții în ultima instanță. Din toată acțiunea Angliei să poate deduce cu ușurință tendința ei de a ocupă în Europa rolul preponderant, din punctul de vedere al influenței în așezarea păcii europene.

Din acest punct de vedere o parte din presa engleză nu ne tratează mai bine, propunând pe față o politică de protejare a Austriei și a Ungariei, State inimice Înțelegerii, în contra României și a celorlalte state create pe urma desmembrării Monarhiei Habsburgice, vorbindu-să ca de un fapt sigur și despre subjugarea economică a acestor din urmă state. Cu deosebire este de remercat un articol publicat în ziarul *The Sundnay Times*, intitulat: *Lupta supremă în Europa răsăriteană, — greșeli ale Conferinței de pace.* In acest articol să arată că „*o înțelegere pretinească cu Austria și Ungaria sunt de o importanță politică deosebită pentru Anglia în viitor*, și va dà mijloacele cele mai sigure de a păstrà pacea viitoare în Europa. Istoria sfărâmării vechii Monarhii habsburgice nu să cetește cu plăcere. Ea arată lămurit greșelile care s'au comis de Conferința păcii din Paris în anul trecut, și necunoașterea aproape de necrezut a faptelor vitale și esențiale, arătată de *Cei patru*, cari au luat hotărâre la această conferință." Mai departe arătând greșelile pe cari le-au făcut Puterile Înțelegerii cu privire la Austro-Ungaria zice: „Greșeala criminală de a permite ca bolșevismul să să răspândească prin toată Ungaria și să

să nimicească isvoarele acestei ţări atât de necesare întregii Europe. Bolşevismul s'ar fi putut opri ori când printr'o paradă a unui batalion englez sau american în Budapesta... *Politica ne mai auzită de a permite Românilor să ocupe aproape toată Ungaria, să maltrateze populaţia într'un mod demn de Lenin şi Trotzky* (vezi raportul Munro şi cele ale Misiunii britanice în Budapesta) *şi să fure aproape tot ce era important refacerii economice a Ungariei.*" Mai departe vorbind de viitorul Ungariei, zice: „Problema Austriei şi a Ungariei nu poate fi luată a parte. Amândouă statele, după cum frontierele lor actuale, *formează un întreg economic* şi trebue considerate impreună. Marea câmpie a Ungariei să întinde până la porţile Vienei, şi frontiera între amândouă ţările e pur artificială şi nu prezintă obstacole naturale. Importanţa Ungariei e evidentă pentru toată lumea. Unitatea ei perfectă geografică şi economică a fost distrusă, *fiindcă mari secţiuni a celui mai bogat ţinut al ei au fost deja date României, Iugo-Slaviei şi Cehilor.* Insă faptul rămâne că *Ungurii sunt rasa cea mai puternică şi virilă a Europei de est. Ei sunt soldaţi escelenţi şi chiar mai buni intriganţi politici. Ei nu vor primi niciodată ca un aranjament, care le ia iubita lor ţară să fie definitiv, şi e imposibil ca ei cari au fost de veci stăpâni la ei acasă să să supună vr'odată stăpânirii vecinilor lor mai slabi.*" La fine arătând pericolul care vine din partea Germaniei, prin preponderenţa pe care va lua-o în răsăritul Europei, prin subjugarea economică a Austriei şi Ungariei, termină astfel: „Germanii îşi dau bine samă de aceasta. Ei lucrează fără sgomot, însă cu pricepere, pentru a realiza aceste visuri de cucerire a Estului apropiat, cari n'au isbutit din cauza războiului. Actualmente ei sunt jenaţi prin scăderea valoarei monetei lor, însă dacă nu primesc ajutor dela capitaliştii americani sau englezi, Austria şi Ungaria vor fi silite să să bizue pe marca germană, care valorează de patru ori cât coroana, şi care poate fi schimbată pe pieţele străine. Acuma este momentul şi ocazia. Viitorul Europei răsăritene e pe punctul de a fi decis la Paris în săptămânile care urmează. Vom predă noi oare roadele victoriilor noastre Germanilor, *ca să ne răsbunăm şi mai mult în contra Austriei şi Ungariei ruinate?* Nu le putem pedepsi mai aspru. Teritorul lor este redus, comerţul lor stagnează, finanţele lor sunt într'un chaos absolut. Există limite şi pentru suferinţă. Dacă vrem să salvăm teritoriile amicii şi aliaţii în Europa de Est şi în propriul nostru Imperiu de Est, trebue să împedecăm formarea acestui bloc german solid, central şi european. Avem ocazia pentru ultima dată. O vom lăsă să ne alunece printre degete? A două măsură trebuie *să fie stabilirea unei Confederaţiuni Dunărene sub garanţia Intelegerii* şi restaurarea sistematică a relaţiunilor pretinesti între vechile State şi Monarhia habsburgică.

22 Febr. 1920.

Wilson, preşedintele Statelor Unite s'a însănătoşit şi a reintrat în viaţa publică printr'o scrisoare adresată locţiitorului său în timpul boalei, d. Lansing, căruia îi arată nemulţumirea lui de modul cum a condus afacerile statului. In urma acestei scrisori Lansing a demisionat şi a fost înlocuit cu Colby. In acelaş timp Wilson ş'a exprimat dorinţa de a fi prezent la lucrările Conferinţei de pace dela Paris, arătându-şi nemulţumirea pentru modul în care a fost rezolvată chestiunea Adriaticei. El ameninţă cu retragerea sa dela Conferinţă dacă nu să va primi în întregime soluţia dată de dânsul. Şi cum Statele-Unite au la dispoziţie un stoc însemnat de monete engleze şi franceze, să crede că diplomaţii Conferinţei vor ocoli deslănţuirea furiei Suveranului american. Aceasta eşire impetuoasă, în momentul când sunt atâtea chestiuni de rezolvat, să pare a fi a unui om nu tocmai pedeplin vindecat. Să crede însă că semnatarii tratatelor dela Versailles şi Londra nu vor cedà de astă dată. De altfel şi presa americană, aproape în întregime, critică în mod aspru scrisoarea lui Wilson către Aliaţi şi să plânge că poporul a fost ţinut într'o neştiinţă completă asupra situaţiei. Un ziar mare spune verde că la Casa Albă, Wilson s'a compromis prin inadmisibila lui politică dictatorială.

Presa italiană şi mai ales ziarul *Italia* scrie că martiriul Italiei să prelungeşte prin voinţa unui singur om care dictează întregei Europe, iar *Tribuna* scrie că Europa nu poate tolerà impotrivirea unui singur om, care nu reprezintă nici macar voinţa unui partid, cu atât mai puţin a unei ţări. La fel să scrie şi în presa franceză şi engleză, ceeace dovedeşte că opinia publică mondială condamnă gestul şi politica lui Wilson.

Prin rolul jucat de Wilson dela încetarea războiului şi până astăzi, s'a destrămat încetul pe încetul legenda spiritului absolut umanitar, a sacrificiului dezinteresat. S'a evaporat ca un nor de ceaţă vălul bombastic al reclamelor dezinteresate şi a început să să arate sufletele şi intenţiunile lumei noi, iar cei mici, ca şi cei mari, au trecut din deziluzie în deziluzie. Şi când te gândeşti la cumplitul trecut, atunci când intrasem şi noi cu tot sufletul în vârtejul războiului mondial, cu propriile noastre puteri şi înarmaţi mai numai cu eroismul strămoşesc, când tradarea marei noastre Aliate ne-a produs cele mai grozave răni sufleteşti, când în toiul luptei desbrăcaţi, flămânziţi şi prăpădiţi de tot felul de boale molipsitoare, care ne decimau rândurile în mod îngrozitor, câtă bucurie, câtă alinare şi cât entuziasm ne-a procurat întrarea Americei în războiu!

Acest act a fost însoţit de atâta reclamă, încât ne apărea încunjurat de o măreaţă aureolă de altruism, de caritate şi de abnegaţie, căci să zicea pe toată linia că America a tras sabia numai şi numai pentru a grăbi pacea pe pământ, pacea drep-

tăţii. Vedeam deja victoria, marea victorie care a învins duşmanul şi a ştiut să să învingă şi pe sine; victoria dreptăţii, aceea care înfrânge toate cătuşele celor cari de multă vreme zăceau în sclăvie; victoria aducătoare de pace şi de mulţumire pentru toţi. Victoria a sosit şi cu ea s'a pus capăt vărsării de sânge; recunoştinţa omenirii faţă de America a fost la înălţimea ei. Din toate părţile a început să să ridice osanale reprezentantului acestei lumi noi şi aceste osanale n'au conţinut decât numai atunci când prima sgâdărire în aureola de umanitarism, altruism şi abnegaţie, cu care Statele Unite s'au încununat, ne-a dat întâia deziluzie. Apoi au urmat celelalte deziluzii rând pe rând: armistiţiul, tratatele de pace, convenţiile economice, tendinţa de acăpărare a solurilor şi subsolurilor naţiunilor mici, jocul meschin al burselor, tendinţele dictatoriale, toate, toate acestea au desvăluit sufletul american şi intenţiunile lumii noi. Astăzi America n'are altă grije decât să-şi ramburseze banii pe cari i-a împrumutat Europei, iar după ce să va vedea în stăpânirea lor să nu să mai ocupe de continentul european, şi atunci lumea să poată întrebà: unde este spiritul de sacrificiu şi de echitate, altruismul şi umanitarismul Statelor Unite şi cine a câştigat aşa de mult cu sacrificii aşa de mici?

25 Febr. 1920.

Conform hotărârii Consiliului suprem, trupele române au părăsit eri Tisa, pentru a să retrage pe frontiera fixată de el, pe linia afurisită, care în vecii vecilor va purtà numele lui Clemenceau. Această retragere să va executà în mod continuu şi sistematic, ca să nu să producă nici o dezordine în urma ei. Lordul Grawford, răspunzând Lordului Newton, care a ţinut un discurs în favoarea Ungurilor, criticând cu asprime ocupaţiunea românească şi acuzând pe Români că au jefuit Ungaria, a respins toate acestea acuzaţiuni nedrepte şi a exprimat în Camera Lorzilor din Londra încrederea în guvernul român, care va cooperà în mod leal cu Consiliul suprem, evacuând Ungaria şi restaurând cât mai curând posibil starea de pace.

28 Febr. 1920

Primul nostru ministru, d. Vaida Voevod, a plecat din nou din Paris la Londra, împreună cu primul ministru al Franţei, d. Millerand. La 26 l. c. d-sa a avut o lungă întrevedere cu premierul englez, d. Lloyd George. In urmă, d. Vaida Voevod a fost primit de Regele George, căruia i-a expus în mod amănunţit actuala situaţie din Ungaria. Primul nostru ministru este considerat astăzi în lumea politică din Paris şi Londra ca cel mai competent expert al Aliaţilor, în toate afacerile păcii cu Ungaria; d-sa a lămurit lumii politice engleze o serie întreagă de chestiuni maghiare în privinţa cărora englezii până acum erau cu totul neorientaţi. D. Vaida Voevod va stà neclintit la postul său

în Londra şi Paris până ce să va semnà tratatul de pace cu Ungaria.

După presa engleză, cercurile politice din Londra au primit cu încredere pe primul nostru ministru şi au considerat de sinceră politica Statului nostru faţă de minorităţi. Această atitudine a fost exprimată şi de d. Lloyd George, care să consideră prietin al primului nostru ministru, în mod oficial într'o şedinţă a Camereii Comunelor, când la cererea unui deputat de a trimite o anchetă în Ardeal, a răspuns astfel: „Am mare încredere în primul ministru român şi sunt convins că face totul pentru protecţia minorităţilor. Atâta vreme cât nu sunt convins de contrarul, cred că nu e de trebuinţă să să trimită o asemenea comisiune. Dacă să va întâmplà ceva mai târziu, chestiunea va fi discutată. Nu vreau să vorbesc de ceeace s'a întâmplat sub vr'un guvern precedent în România sau aiurea, dar în România s'a produs acum de curând o schimbare de guvern."

Din acestea vedem cu bucurie că opinia engleză, precum şi presa engleză, care nu ne-a fost favorabilă din cauza intrigilor duşmanilor noştri şi mai ales a Ungurilor, au început să să schimbe faţă de România. Ungurii ş'au pus toată nădejdea în Anglia, unde au făcut o propagandă teribilă în contra noastră, şi sperau ca de acolo să le vină salvarea, mai ales că barbaţii politici unguri au oferit Angliei toate bogăţiile ţării lor, pe care doreau chiar s'o prefacă într'o colonie economică engleză, numai ca să-i ajute încontra noastră. N'au reuşit însă şi tot efectul propagandei lor s'a nimicit mulţumită lămuririlor date de d. Vaida Voevod asupra adevăratei situaţiuni din România întregită. Astăzi cele mai importante ziare ca: *Times, The Observer, Manchester Guardian, The Daily Telegraph* etc., toate condamnă propaganda ungurească. In special revista *The New Europe* într'un articol de fond atacă cu asprime prea marea toleranţă a autorităţilor britanice pentru propaganda maghiară în Anglia şi termină astfel: „Sperăm că opinia Aliaţilor nu va fi rătăcită de falsul pretext al persecuţiilor religioase învocat de lupul unguresc, care îşi vede prada smulsă, pe când, în realitate, motivele propagandei sunt pur *politice;* deocamdată ar fi interesant de ştiut cine este răspunzător de a fi învitat pe aceşti propagandişti duşmani să vină pe pământul Angliei."

8 Mart. 1920.

In şedinţa dela 6 l. c. în Camera Deputaţilor, d. preşedinte *N. Iorga* a cetit telegrama trimisă din Londra, guvernului şi parlamentului, de către delegatul basarabian la Conferinţa păcii d. *Pelivan*, cu privire la recunoaşterea alipirii pe vecie a Basarabiei la România. Această îmbucurătoare telegramă sună astfel: „Conferinţa din Londra a recunoscut unirea Basarabiei cu Patria-mamă. Dreptatea cauzei noastre a triumfat, scuturându-şi şi ultimele urme ale jugului moscovit. Basarabia îşi are de

acum înainte liniștea necesară ca prin muncă încordată să-și asigure desvoltarea economică și culturală și să contribue la prosperitatea întregului neam românesc. In aceste clipe de adevărată sărbătoare, cu inima plină de bucurie, felicit în persoana d-voastre Parlamentul României, urându-vă spor și succes în greaua muncă de refacere a puterilor naționale. Trăiască România Mare!"

Camera a ascultat în picioare această telegramă aplaudând și ovaționând pe delegații noștri dela Conferința păcii, apoi d.



Nicolae Iorga.

președinte N. Iorga a rostit următorul discurs: „Printr'o fericită împrejurare s'a întâmplat ca gândul recunoscător pe care îl trimitem țărinimii noastre române din Basarabia, care nu s'a lăsat desnaționalizată nici cu binele, nici cu răul; că gândul acesta pleacă tocmai în momentul când această adunare să pregătește să dea acestei țărănimi pământul pe care l'a muncit și care e al ei (ovațiuni, aplauze, strigăte de bravo, adunarea aplaudă în picioare). Să ne întoarcem cu toții recunoscători către

acei bărbaţi, cari, ridicaţi din mijlocul acestui popor, crescuţi la şcoala grea a robiei şi suferinţii, au înfruntat toate prigonirile, şi, din anii cei tineri, păstrând speranţele cari azi sunt încununate de isbândă, au muncit pentru deşteptarea sufletească şi binele material, pământesc, al neamului lor, şi cari azi să întâmplă să fie în mijlocul nostru, ca acela care a stat în fruntea Basarabiei şi care azi o vede revenind patriei (aplauze prelungite, îndelung repetate, strigăte de bravo), ori ca deputaţi ne-au adus din întreaga lor ţară, dela Soroca, dela Orheiu, dela Tighina până la Prutul blestemat eri, şi dela Hotin până la Cetatea Albă şi Chilia, încredinţarea că Basarabia ne-a vrut întotdeauna, totdeauna ne-a iubit şi cu noi împreună vrea să rămâie (bravo, aplauze prelungite), ori cari, ca soli ai dreptului şi ai nădejdii noastre, au avut fericirea, fără pereche în viaţă, de-a anunţà alor săi, în mijlocul cărora au trăit zile de umilinţă şi robie, că a venit şi ziua răsplătitoare, şi răsplătirea nu va avea sfârşit, prin munca şi credinţa neamului nostru, în sfârşit isbânditoare asupra osândei îndurate o sută de ani (aplauze prelungite). Domnilor, ceasul în care conştiinţa lumii civilizate, biruitoare împotriva barbariei cotropitoare de neamuri, recunoaşte dreptatea neamului nostru asupra ţinutului care, mai bine de o sută de ani, părăsit de Dumnezeu şi de oameni, a ştiut să-şi păstreze în masele adânci ale ţăranului muncitor şi cinstit întreaga noastră conştiinţă şi toate nădejdile noastre de viitor; ceasul când dreptatea acestui neam să înfăptueşte în văzul lumii întregi, de pe urma jertfei întregului nostru neam, e desigur unul din ceasurile cele mari din istoria noastră naţională (aplauze prelungite, ovaţiuni). Ferice de noi cari ne-am învrednicit să vedem încununată munca şi răbdarea părinţilor noştri cari au fost ; ferice de noi cari am culeş roadele ostaşilor noştri căzuţi pentru întemeierea României Mari (aplauze, ovaţiuni prelungite).

D. Inculeţ, ministru Basarabiei, a răspuns astfel: „Domnilor Deputaţi. Prea mare este bucuria şi cuvintele nu-mi ajung ca să exprim toate ce aşi dori să vorbesc. Am început cu forţe slabe. Dar mi-am pus o ideie clară şi această ideie clară cu insistenţă, cu energie, cu iubire de neam, cu iubire de democraţie, ne-a dus la scopul care astăzi este încoronat. Trecutul nostru nu este prea lung: o sută de ani. Dar atât am suferit, dar şi atât de mare este bucuria de azi, că parcă pe toate le-am uitat ! Dumnezeu a fost bun pentru noi ! Generaţiunea noastră tânără şi energică din Basarabia, generaţia din vechiul Regat, din Ardeal, din Bucovina, a fost fericită să vadă înfăptuirea reală, fiindcă acum întregirea hotarelor României Mari e *recunoscută*, e consfinţită, — hotare care de mult trăiau în conştiinţa naţională (aplauze prelungite). Şi domnilor, cum să împleteşte soarta unui neam ! Noi din Basarabia am aşteptat ajutor mult, l'am aşteptat şi în fine a venit în fiinţa soldatului român (aplauze prelungite). Am aşteptat recunoaşterea, — şi recunoaşterea a venit în timpul guvernării unui

Guvern, în capul căruia să află un Ardelean (aplauze). Fratele scapă pe frate (aplauze). Şi parcă o minune, parcă o poveste, când vezi cum Dumnezeu, — că altul nu poate fi, — cum Dumnezeu împlineşte soarta unui neam (aplauze). Am intrat în războiu ; soarta ne-a pus să eşim frate contra fratelui, dar acelaşi Dumnezeu face ca un frate să salveze pe alt frate, un frate întregeşte pe alt frate (aplauze). Domnilor, cum am spus, a fost fericită generaţia noastră, fiindcă am văzut împlinirea şi a visului nostru naţional şi vedem azi şi împlinirea visului nostru democrat; toate le-am văzut, *toate le-am căpătat*. Ce ne mai trebue? Ne mai trebue în momentul acesta să fim uniţi strânşi, unul cu altul (aplauze prelungite şi repetate). Trebue, domnilor, să lăsăm ambiţiunile de partid, căci, când Dumnezeu a fost atât de mare pentru noi, când însuşi Dumnezeu ne-a arătat atâtea minuni, ne-a arătat calea, trebue şi noi să fim demni, cu toţii împreună, să ducem pe cărarea aceasta neamul la fericire şi propăşire, adecă, fiindcă le-a meritat şi pe una şi pe alta (aplauze prelungite). Noi, Basarabenii, multă teamă aveam în sufletul nostru, multe speranţe, dar erau şi multe inzistenţe şi multă energie. Vedem clar drumul pe care trebuiă să mergem şi vedeţi că am isbutit. Să dea Dumnezeu să isbutească şi întreg neamul tot aşa de bine cum au isbutit Basarabenii (aplauze prelungite şi repetate)".

In numele Adunării Deputaţilor, d. Iorga a trimis d-lui Pelivan următoarea telegramă: „Solului fericit al triumfului cauzei, care a fost a sa încă din tinereţa-i de apostol al Basarabiei desrobite, Camera Deputaţilor profund mişcată, îi trimite omagiul său, expresiunea unei recunoştinţe supreme, pe care cuvântul omenesc nu-i în stare să-l exprime".

Acelaşi lucru s'a petrecut şi în Senat, în aceeaşi zi. Ştirea aceasta a produs şi în Capitală un entuziasm de nedescris. Consiliul de miniştri a hotărât sărbătorirea recunoaşterii unirii Basarabiei în ţara întreagă. Telegrama d-lui Pelivan va fi afişată în toate comunele. Eri, duminecă, 7 Mart, Capitala a fost îmbrăcată în haine de sărbătoare. Fericitul eveniment a fost adus la cunoştinţă cetăţenilor printr'un comunicat al guvernului, cuprinzând telegrama d-lui Inculeţ, lipit pe zidurile oraşului, iar afişe mari, din iniţiativa unui grup de deputaţi basarabeni, chemau poporul Capitalei la Statuia lui Mihaiu Viteazul. La ora 11 s'a oficiat un Te-Deum la Mitropolie în prezenţa membrilor guvernului şi a şefilor autorităţilor militare şi civile. După amiazi în Piaţa Teatrului Naţional s'a adunat un public imens, care, în frunte cu două muzici militare şi cu drapele naţionale şi interaliate, s'a îndreptat spre Statuia lui Mihaiu Viteazul, care era împodobită cu ştegulete şi cununi. Un cor de studenţi, însoţit de o fanfară militară, a intonat imnuri patriotice. In mijlocul entuziasmului general, ministrul de interne, *Dr. N. Lupu*, a luat cuvântul în numele guvernului şi a spus că Basarabia, care a fost atâtea decenii jertfită Ţarismului să întoarce astăzi definitiv la Patria-mamă. Ţăranii

alături de preoți au păstrat limba și datinele românești și ei vor rămânea pidă pentru viitorime. Vechia prejudecată populară că Prutul este singurul obstacol și că este dușman poporului român să dovedește astăzi ca neîntemeiată. Prutul cu șerpuirea albiei lui când furà Moldovei Basarabia, când i-o înapoià. Azi Prutul să învoiește la unirea pentru vecie a Basarabiei. Guvernul recunoscând meritele țărănimii a depus în parlament un proiect de lege care acordă pământ țăranilor basarabeni. Apoi ministrul aduce elogii armatei române care a trecut Prutul și marelui ei căpitan Ferdinand. Incheie cu urări pentru dinastie, armată și România Mare în veci nedespărțită de Basarabia. După ministru a vorbit deputatul basarabean *Busdugan*, aducând laude țărănimii; deputatul țăran din Botoșani, David Ion Șerpeanu, și doi studenți basarabeni.

De aci, cortegiul s'a îndreptat spre Calea Victoriei, oprindusă în Piața Carol I, în fața Palatului Regal, unde au aclamat pe Suverani. Regele, Regina și prințesa Ileana au apărut pe balcon, mulțumind publicului, în sunetul Imnului regal. Sara la ora 9 s'a făcut o retragere monstră cu torțe. La aceeași oră a avut loc și un prânz de gală la Palat, la care au luat parte miniștrii, cardinalul francez Dubois, generalul Pétin, ataşat militar, și ministrul Franței Henry Cambon, etc., iar după prânz a fost o mare recepție de peste 200 de învitați.

In acest mod s'a sărbătorit acest mare eveniment, care pentru noi are o importanță covârșitoare, căci el nu s'a putut înfăptui fără mari și îngrijitoare dificultăți. După sfârșitul victorios al războiului, recunoașterea alipirii Bucovinei și a Ardealului a venit dela sine, căci dreptul nostru asupra acestor provincii era prevăzut în tratatul de pace pe baza căruia România a pornit la luptă. Pentru Basarabia însă, marii noștri Aliați nu-și luaseră nici o obligațiune și din această cauză precum și din alte multe considerațiuni, ridicate de protivnicii neamului nostru, lupta desfășurată, la Conferința de pace din Paris, de către delegații noștri a fost foarte mare, fără ca atunci să să poată obține consimțemântul formal al bunilor noștri Aliați, cu privire la unirea Basarabiei cu România. D. Ion Pelivan, fruntașul basarabian și reprezentantul intereselor Basarabiei, a luptat din greu și nu s'a liniștit până ce nu a obținut rezultatul dorit în tratările dela Londra. Despre acțiunea primului nostru delegat la Conferința din Paris, d. Pelivan spune că: „D. Ion Brătianu a fost ascultat apoi și a expus în mod extraordinar de limpede și cu o putere de argumente sdrobitoare drepturile noastre înprescriptibile asupra acestei vechi provincii moldovenești care, în virtutea principiului sfânt de autodeterminațiune, solemn proclamat de însăși Conferința și de revoluția rusă, își arătase cu hotărâre, prin votul Sfatului Țării din 27 Mart 1918, neclintita sa voință de a se realipi la Patria-mumă. In subsidiar, d. Brătianu a arătat că plebiscitul cerut de dușmanii noștri, înadmisibil în drept, deoarece

Basarabia să pronunţase deja, era absolut imposibil chiar în fapt, pentru mult timp încă, din cauza ameninţărilor continue ale bolşevicilor asupra acestei provincii". ,

Cu atât mai mare este deci victoria obţinută de noi la Conferinţa de pace din Londra, căci este o adevărată victorie când ne gândim la acţiunea desfăşurată de o mulţime de elemente protivnice pentru a zădărnici aceeace conştiinţa naţională înfăptuise. Am învins la Londra pentru că dreptatea era cu noi. Din clipa când, în istoria ultimului veac, principiul naţionalităţilor începuse să-şi croiască drum binişor încontra principiilor imperialiste, din clipa aceea s'a pus şi problema *României tuturor Românilor*, din care nu putea lipsi vechia ţară românească dintre Prut şi Nistru. Astăzi Aliaţii noştri au consfinţit cu unanimitate alipirea Basarabiei, asupra căreia să pronunţaseră deja odată în mod cam nefavorabil pentru România.

Recunoaşterea alipirii Basarabiei la România a provocat la Chişinău un entuziasm de nedescris. S'au format cortegiuri cu muzică şi facle, rostindu-să discursuri însufleţite de către episcopul *Gurie*, generalul *Popovici*, primarul oraşului *Cojocaru* şi la urmă s'a jucat *hora unirii* cu un entuziasm până la delir.

12 Mart 1920.

In şedinţa de eri Senatul a admis în aplauzele furtunoase ale Senatului, cu unanimitatea voturilor (157), proiectul de lege pentru reforma agrară din Basarabia. După votare ministrul Basarabiei a spus foarte emoţionat că „ziua aceasta de 11 Mart 1920 este atât de fericită pentru noi încât ar putea să moară acum. Dumnezeu a fost bun cu noi. Am văzut, zice d. Inculeţ, îndeplinite dorinţele noastre naţionale şi acum şi pe aceea de a vedea că ţăranul basarabean are pământ". Aduce mulţumiri partidului liberal şi fraţilor Ardeleni, Bucovineni şi partidului naţional democrat şi celui ţărănesc. Aduce mulţumiri şi bătrânului luptător *Zamfir Arbore*. „Să ne amintim, zice d-sa, astăzi şi de Regele nostru care a fost călăuza în această reformă. De aceea noi l'am numit *Regele ţăranilor*. Niciodată nu s'a simţit atât de tare şi de-ferbinte unitatea noastră ca acum. Acest moment este cea mai măreaţă manifestare a unităţii noastre naţionale şi va rămânea neperitor în istoria neamului (ovaţiuni prelungite)", D. *Paul Bujor*, preşedintele Senatului, a zis : „Sunt emoţionat azi, când mi-a fost dat să văd realizat unul din idealurile pentru care lupt de 25 de ani de viaţă publică. Fie ca acest act să fie o prevestire pentru reforma agrară din vechiul regat (ovaţiuni)". — D. *Alex. Constantinescu*, fost ministru liberal, a rostit cam următoarele : „De-când fiinţează acest parlament, aceasta este a doua zi mare, de concordie şi de măreţie pentru neamul nostru. Prima a fost când s'a votat unirea dela Nistru până la Tisa. A doua este azi când toată suflarea românească a recunsocut că este nevoie să să dea pământ pentru îmbunătăţirea sorţii ţăranului (aplauze). Să nu

regrete nimeni că s'a dat, căci e dat pentru întărirea solidarității neamului nostru. Regele s'a dovedit al nostru, al întregii suflări românești (ovațiuni). Omagiul adus Suveranului este împărtășit de noi, de toți (aplauze). El este care a dat pildă de vrednicie în toate împrejurările, și pe front și acum. Trimitem Coroanei asigurarea devotamentului nostru, — Regelui care s'a legat pe vecie de neamul nostru. Unirea de azi este dovadă că Românul e capabil de fapte mari și că ne vom uni spre a consolidà România Mare, dobândită cu grele sacrificii (ovațiuni)". — D. ministru, *Ion Mihalache* a spus că : „E noroc prea mare de a fi prezidat ca ministru al domeniilor acest act. Meritul e al parlamentarilor și ministrului basarabian. Legea aceasta e o dovadă de ce să poate obține prin luptă civilizată. Și s'a obținut de Basarabieni mai bine și mai repede decât au obținut cei din Rusia, cu jertfe mai grele și îndelungate (aplauze). Doresc ca aceeași însuflețire, unire și dragoste să vă anime și când va veni împroprietărirea țăranilor din vechiul Regat (aplauze). Aduc mulțumiri Senatului pentru unanimitatea votului și omagiu Regelui pentru dragostea de țărani (ovațiuni)". — Preotul *Teculescu* vorbește în numele Ardealului și părintele *Cotlarciuc* în numele Bucovinei. — Senatul a admis publicarea în Primării a discursurilor d-lor Inculeț și Constantinescu.

Votarea legii agrare din Basarabia de către Cameră și Senat însemnează sfârșitul tuturor jocurilor pe cari le-au făcut până azi adversarii declarați sau tăinuiți ai reformei agrare. După votul aproape unanim pentru Basarabia, cine ar mai putea refuză țăranului din vechiul regat o reformă la fel ? Oare țăranul soldat din România veche, care a mântuit pe lângă România mică și Basarabia, și Bucovina, și Ardealul cu Banatul, să nu aibă așa mare drept la satisfacerea unor revendicări sociale ca și frații săi eliberați de peste Prut ? Toată lumea românească așteaptă cu drept cuvânt ca drepturile țărănimii din vechiul regat să fie consfințite cu o și mai numeroasă și înălțătoare unanimitate.

13 Mart 1920.

La propunerea de pace a Republicii bolșevice rusești, primul ministru, d. Vaida Voevod, a răspuns astfel : „România s'a făcut unitatea națională, grație spiritului de disciplină și jertfelor armatei române, precum și a întregului popor român. Această unitate a fost înscrisă în noua constituție a țării prin votul unanim al Corpurilor legiuitoare, alese prin sufraj universal, egal și secret. România dorește, pentru a trăi în raporturi de pace și prietinie cu toți vecinii, să stabilească viitoarea ei ființă economică și politică pe baze democratice. Față de luptele și evenimentele din Rusia, România a observat o atitudine de abținere dela orice amestec în afacerile interne ale unei țări străine. Propunerile d-voastre de a intrà în negocieri pentru restabilirea de relațiuni de pace, natural folositoare, corespund intențiilor guvernului ro-

mân. Ca prim-ministru și ministru de externe al guvernului român, primesc propunerea d-voastre formală de a începe negocieri de pace. In scop de a putea fixă un loc de întâlnire pentru reprezentanții ambelor țări, mă voiu pune imediat în contact cu guvernele țărilor interesate și voi cere asentimentul și ospitalitatea lor, comunicându-vă rezultatul fără întârziere. In ceea ce privește data întâlnirii reprezentanților noștri, îmi voiu luà libertatea de a vă face propunerea îndată ce voiu primi răspunsul dela București".

După propunerea de pace din parte Rusiei bolșevice, guvernul nostru a primit o propunere de pace și din partea Ucrainei, semnată de președintele comisarilor poporului, Dr. Racovsky, și redactată în termenii cei mai împăciuitori. Câteva zile mai târziu, această propunere a fost spirjinită de guvernul dela Moscova, prin următoarea telegramă adresată de către Cicerin, comisarul dela externe, d-lui Vaida Voevod la Londra : „Guvernul sovietist rus ià cu plăcere act de hotărârea guvernului român de a începe negocieri de pace. Ne permitem, de acord cu guvernul sovietist ucrainian, să propunem ca loc de întâlnire orașul Charcow, situat foarte favorabil pentru a permite celor trei participanți : România, Rusia și Ucraina, raporturi directe și neîntrerupte cu guvernele lor. Republica sovietistă ucrainiană fiind situată între România și Rusia, participarea sa la tratativele noastre să impune prin forța lucrurilor, căci nici un fel de chestiune teritorială nu poate fi rezolvată fără dânsa și multe alte chestiuni importante cer în mod imperios prezența sa".

Condițiunile de pace oferite României de Rusia sunt : 1. România să recunoască Republica sovietelor ca autoritate de guvernământ. 2. România să acorde amnestie generală tuturor dezertorilor români din Rusia și făptuitorilor de crime politice. 3. România să plătească despăgubiri Rusiei sovietiste pentru armamentul și depozitele armatei ruse, lăsate la retragerea din Moldova și Basarabia. 4. Rusia restitue tezaurul român dela Moscova (afară de acele titluri despre acăror soartă nu știe nimic). 5. Rusia sovietistă recunoaște drepturi depline României asupra Basarabiei.

14 Mart 1920.

Procesul lui *Caillaux*, fost președinte de consiliu al Franței, continuă să pasioneze întreaga opinie publică. După interogatorul acuzatului s'a început ascultarea martorilor. Intre aceștia pentru noi Românii este vrednic de amintit marele nostru pretin *A. Briand*, fost prim ministru în 1916—17, care vorbind de situația mondială în 1917 a spus : „In Franța spiritele erau tari, încrezătoare în victorie, sforțările Aliaților încununate de succes pe toate fronturile, afară de unul. Pe frontul francez : Verdun și Somme. In Rusia ofensiva lui Brussilov. Campania din Mesopotomia. Victoria de pe Carso, cucerirea Goriziei, erau de natură să

ne deie încredere şi să ne asigure că vom fi învingători. Un singur punct negru era în *România*, însă *nu să va şti niciodată ce imens serviciu a adus cauzei aliaţilor această ţară eroică !*"

15 Mart 1920.

Guvernul prezidat de d. Al. Vaida Voevod şi ad-interim de d. Ştefan C. Pop, a demisionat şi în locul lui a venit un altul compus astfel : Generalul *Al. Averescu*, preşedinte al consiliului şi ministru la interne ; *Duiliu Zamfirescu*, la externe ; *C. Argetoianu*, la finanţe ; generalul *G. Văleanu*, la lucrări publice ; generalul *I. Răşcanu*, la războiu ; *Octavian Tazlăuanu*, la industrie şi comerţ ; *P. P. Negulescu*, la culte şi instrucţie publică ; *Mateiu Cantacuzino*, la justiţie ; *T. Cudalbu*, la domenii şi agricultură ; *Gr. L. Trancu-Iaşi*, la muncă şi ocrotiri sociale ; *Ant. Mocioni*, *V. Goldiş*, *Oct. Goga*, miniştri ai Ardealului ; *I. Inculeţ*, al Basarabiei ; *I. Nistor*, al Bucovinei [1]).

Prezentându-să corpurilor legiuitoare, noul guvern a anunţat că M. S. Regele a aprobat ca lucrările parlamentului să să amâne pentru 10 zile, pentru ca în timpul acela să poată luă în primire departamentele respective. In prima şedinţă apoi guvernul îşi va expune programul.

„Această schimbare aşa de repede de guvern a surprins pe toată lumea. Schimbarea aceasta s'a făcut de M. S. Regele, unul din factorii constituţionali. Lumea românească aşteaptă să vadă dacă şi celelalt factor constituţional voeşte să conlucreze cu noul guvern, ceeace să va putea vedea numai după ce vor trece 10 zile. Popularitatea de care să bucură şeful guvernului îi înlesneşte întru câtva sarcina grea ce ş'a luat şi este o garanţie că ş'o va putea împlini.

20 Mart 1920.

D. Al. Vaida Voevod, înainte de a plecà din Paris la Bucureşti, a trimis următoarea telegramă d-lui Lloyd George. primul ministru al Angliei: „Escelenţă. Noi şi grele îndatoriri mă chiamă în ţară. După crâncena răsturnare pricinuită de războiu sunt dator cu totul ţării mele, oricare ar fi dificultăţile momentului, oricare ar fi vitregiile împrejurărlor, părăsind ţările Aliaţilor, ţin să reînoesc mărturisirea adâncii mele simpatii, a marei admiraţii şi a nesfârşitei mele recunoştinţe pentru spiritul de bunăvoinţă şi echitate, ce v'a călăuzit în deciziunile cu privire la ţara mea. Ducându-mă în ţară. voi spune aceasta compatrioţilor mei, cărora le va fi şi mai drag numele vostru. Vă rog să nu uitaţi neamul meu care trece printr'o epocă critică, despre care am credinţa nestrămutată în consolidarea şi în măreţia sa pe viitor, aşa cum a fost şi în trecut va fi alături de Aliaţi. Voiu încercà ca admirabila d-voastre constituţie să sevească de model patriei

[1]) După câteva zile a fost numit şi *C. Garoflid*, ministru fără portofoliu, care va prezidà Comisiunea agrară de pe lângă ministeriu.

mele, pe care veţi cunoaşte-o într'o zi. Doresc să ne faceţi cinstea de a fi oaspele României, care va fi totdeauna recunoscător, mulţumindu-vă încă odată, vă rog să primiţi omagiile mele respectuoase."

La aceasta d. Lloyd George a răspuns telefonic astfel: „Rog să primiţi sincerile mele mulţumiri pentru foarte cordialul mesagiu. Am fost fericit de a fi avut marea plăcere de a vă întâlni şi de a fi avut împreună convorbiri folositoare cu privire la chestiunile româneşti şi la cele externe europene. Sunt sigur că şederea d-voastre în Anglia v'a convins de simţemintele sincerii pretinii a poporului şi guvernului britanic pentru poporul României şi al Transilvaniei. Dorim prosperitate şi progres patriei d-voastre sporite."

25 Mart 1920

In şedinţa de azi a Parlamentului, d. general Averescu, a cetit programul guvernului. In prima parte guvernul declară că va supune Corpurilor legiuitoare ratificarea tratatului de pace. Apoi în ce priveşte reforma constituţională să va modificà întreagă Constituţia, punându-să de acord cu noile cerinţe ale României întregite. Cu privire la reforma agrară să va face imediata împroprietărire a ţărănimii în loturi individuale de câte cel puţin 5 hectare; să vor fixà mijloacele prin cari Statul să ajute pe ţărani la plata pământului; să vor luà deasemenea dispoziţiuni de ordin economic general ca să să asigure neapărat şi cultivarea întregei suprafeţe a pământului expropriat. In politica externă, guvernul va duce aceeaşi politică ca în timpul războiului, adecă alături de Aliaţi. Va asigurà armonizarea intereselor antagoniste ale diferitelor clase sociale, menită să asigure desvoltarea normală şi economică a Statului. Politica financiară va constà în aceea că toate impozitele prezente vor fi mărite potrivit cu situaţia de astăzi, iar pentru a consolidà România întregită să vor creà noi impozite necesare acestei consolidări. Reforma administrativă va avea în vedere descentralizarea cea mai largă; înamovibilitatea tuturor funcţionarilor şi scoaterea lor prin dispoziţii severe de sub influinţele politice. Pentru înlesnirea sarcinei noului guvern să vor creà încă 5 ministere: al muncii, tezaurului, comunicaţiei, refacerii şi sănătăţii publice.

27 Mart 1920.

Generalul Averescu, neobţinând concursul întreg al Parlamentului, în şedinţa de eri, preşedintele consiliului de ministri, a cetit decretul regal prin care să disolvă Corpurile legiuitoare, iar alegerile nouă să vor face pentru Adunarea Deputaţilor în zilele de 25, 26 şi 27 Maiu a. c., pentru Senat la 30 şi 31 Maiu, iar pentru Universitate la 1 Iunie. Noile Corpuri legiuitoare sunt convocate în ziua de 10 Iunie 1920.

1 April 1920.

D. *Raymond Poincaré*, fostul președinte al Republicii franceze până mai în zilele trecute, a publicat în *Revue des deux Mondes* un articol foarte judicios în care apreciază în mod foarte aspru compunerea și activitatea faimosului *Consiliu suprem*. In acel articol d. Poincaré, cu înalta sa autoritate, arată că acel Consiliu, născut nu să știe cum, ca printr'un fenomen inexplicabil de generațiune spontanee, s'a arogat drepturi escesive, fără contact cu parlamentele și opinia publică a țărilor respective, și a tratat în mod jicnitor și nedrept națiunile pe cari le numea **mici**... Atât prin înalta situațiune pe care a ocupat'o în timpul Conferinței păcii, cât și prin prestigiul și autoritatea sa personală, d. Poincaré este în măsură mai mult decât orcine să judece actele arbitrare ale Consiliului suprem și de aceea aprecierile sale au o deosebită importanță în opinia publică europeană, iar în țara noastră au produs o adâncă impresiune. Modul cum Consiliul suprem a tratat sau mai bine zis a maltratat România, este o probă că diplomații democrați de după războiu ai Puterilor *mari*, întocmai ca imperialiștii dinaintea războiului, n'au fost la înălțimea timpurilor, nici a trebuințelor adevărate ale Societății pe care trebuiau s'o servească. Și printre atâtea exemple, în frunte va stà *Cauza română* înaintea Conferinței de pace.

4 April 1920.

Senatul american a refuzat să ratifice tratatul de pace dela Versailles. Cu privire la aceasta marele ziar *New-York Times* scrie: „Eșuarea tratatului este atât de caracteristică încât poporul american trebue să abandoneze orice speranță de a-l salvà. Totuși mărturisirea că marea Putere a libertății n'a fost în stare de a duce la capăt realizarea păcii ar produce cea mai mare desiluzie la un popor, care cu câteva luni mai înainte a fost însuflețit de ideia înaltă de a putea face imposibilă isbucnirea unui nou războiu mondial. Alt ziar : *New-York World* vede în atitudinea Senatului, dela depunerea tratatului din Versailles, un eveniment dureros în istoria Americei și adaugă că morții din războiu au fost sacrificați în zadar. Apoi, ziarul *New-York Tribune* desemnează respingerea tratatului ca cea mai mișcătoare tragedie. Țara crede că Presedintele a lăsat să esueze această mare operă, fiindcă Constituția nu-i lăsase mână liberă.

Opinia publică franceză n'a fost surprinsă de acest refuz, deși acest eveniment aduce o complicație mai mult în situația destul de dificilă a lumii, compromițând în mod grav funcționarea Societății Națiunilor și reorganizarea economică a Europei. Câteva ziare ăcuză pe președintele Wilson de acest fapt. Ziarul *Figaro* scrie: „Suntem convinși că dacă circumstanțele o vor cere, vom putea contà încă odată pe bunăvoința și pe concursul

Statelor Unte. Intre cele două mari democraţii, unite printr'o amiciţie seculară, cordialitatea relaţiunilor rămâne ceeace a fost."

După ştirile mai noi sosite din Washington, comitetul Camerei reprezentanţilor a exprimat hotărârea în favoarea rezoluţiunii pentru terminarea stării de războiu cu Germania.

5 April 1920.

Eri şi astăzi au fost Paştile Catolicilor. Ungurii le-au prăsnuit de astădată cu mare intristare şi în mod ostentativ. Niciodată, după cum spun vechii locuitori ai Clujului, bisericile lor n'au gemut de atâta lume şi procesiunea făcută în ziua primă în jurul Catedralei din mijlocul Pieţii Unirii, erà o mare de capete cu nenumerate prapore şi steaguri, cari fâlfăiau pe deasupra lor. Zidurile tuturor bisericilor lor răsunau de jale şi de suspinuri. Şi aveau de ce să răsune; acum este rândul lor. Noi Românii am jelit şi am suspinat o miie de ani! Ungurii au uitat sau n'au vrut să înţeleagă că unul este Dumnezeu şi că toţi suntem fiii lui!

6 April 1920.

Ziarele franceze au reprodus un articol din revista americană *Colliers*, prin care să arată activitatea *Doamnei Wilson* în Casa Albă. Deschiderea corespondenţei întregi a Preşedintelui o face *dânsa* şi ea hotăreşte care anume trebue supusă la cunoştinţa lui Wilson. Mai departe să afirmă că d-na Wilson arată soţului său în corespondenţa cu Cabinetele şi cu personalităţile marcante, înţelesul scrisorilor şi telegramelor. Ea azistă la toate convorbirile lui Wilson, având în acelaşi timp şi însarcinarea de a uşurà pe Preşedinte de anumite afaceri politice, precum şi prepararea unor schimbări, etc. Preşedinta, după afirmaţiunile a celui articol, nu ar fi numai stăpână a Casei Albe, dar şi Suverana vieţii politice din America. Având, pe lângă acestea, în vedere că d-na Wilson ar fi de origină **Evreică,** uşor ne putem esplicà de ce chestiunea **minorităţilor** în Statele **mici** a fost impusă cu atâta stăruinţă şi în măsură aşa de jicnitoare... până la revoltă.

7 April 1920.

Când autorităţile noastre s'au reîntors în Basarabia s'a aflat de următorul fapt, care caracterizează aşa de bine simţul datoriei, de care a dat dovadă soldatul român în cele mai grele împrejurări din acest crâncen războiu. In momentul retragerii trupelor române din regiunea Bazargicului, a fost uitat la postul său de sentinelă din faţa localului de poştă din Bazargic, un soldat infanterist din Regimentul 40 Călugăreni, al cărui nume este păcat că nu să cunoaşte. Trupele bulgăreşti să apropiau de oraş,

când un locuitor cu mai multă inimă, îngrozit de ceeace presimţea că are să să întâmple, s'a dus îngrabă la soldat şi i-a vestit sosirea inimicului, zicându-i: *„fugi! cât mai e vreme, că te omoară!“* — *„Eu nu fug! Aici sunt, aici rămân!“* — Astfel a răspuns Românul şi ş'a continuat liniştit pasul ca să-şi măsoare postul



Sentinela Română.

dela un capăt până la celalalt. Puţin timp după aceea, un foc inimic de armă omoară sentinela pe loc. Corpul bravului soldat a rămas acolo în stradă *două săptămâni*, straje neînsufleţită a postului încredinţat lui.

Am aflat cu multă plăcere că în Bazargic s'a format un Comitet pentru ridicarea unui monument măreţ, comemorând îndeplinirea datoriei până la sacrificiul suprem de către soldatul

necunoscut, care prin această faptă eroică a rezumat chiar din prima zi a războiului nostru simțul datoriei ostașului român, așa precum avea să să confirme mai în urmă de toți camarazii lui în luptele dela Cara-Omer, Cara-Chioi, Amzacea, Topra-Isar, etc., apărând metru cu metru pământul sfânt al Dobrogei noastre, față de un inimic în număr covârșitor.

8 April 1920.

Ziarul *Patria*, din Cluj, a publicat în No. 71, în rubrica *Efemeridelor Zilei* sub titlul : *Un aventurier* următoarele : „Ziarele franceze să ocupă de furtul unui colier de perle, săvârșit la Nisa, de faimosul *Ilie Catarău*, în paguba unei bogate americane. Nu să mai auzise multă vreme nimic de acest aventurier extraordinar, care ș'a petrecut o parte din viața-i sbuciumată în România. Iată pe scurt povestea lui. Câțiva ani în urmă, un soldat din cavaleria rusă a trecut Prutul în not și a venit în București spunând că este student român din Basarabia. Primit la facultatea de litere ș'a câștigat repede simpatia celor cari îl cunoșteau, văzând în el un entuziast naționalist. In curând a început să deie avânt impulsului aventurier care îl stăpânea, trecând într'o noapte la Brașov și cu un cartuș de dinamită a ciuntit *Statuia lui Arpad* de pe Tâmpă. Ceva mai târziu, trecând granița în Bucovina, de astădată cu un pașaport, a expediat *Episcopului de Haidudorog*, cu locuința în *Dobrețin*, cunoscutul cadou din mijlocul căruia a exploatat o bombă. Refugiat în țară scapă de urmăriri și trece în Serbia. De aci prin Egipt în India și apoi în Australia. Intrarea noastră în războiu îl găsește în țară, unde cere să fie primit în armată dar a fost respins. In timpul revoluției rusești și a proclamării Republicii moldovenești în Basarabia, îl găsim la Chișinău, unde ajunge Comandantul garnizoanei și un fel de dictator de care se temeà orașul. Surprins într'o noapte, e legat și pornit într'o căruță spre Odesa, pentru a fi ucis pe drum. Dar, mulțumită puterii de convingere pe care o are, determină escorta ca să-i dea drumul. Dela Odesa ajunge în Anglia si de acolo în China și Japonia, unde făcea contrabandă de opiu. După ce a rătăcit prin Mexico și Statele Unite ș'a făcut apariția la Paris și Nisa, unde a fost arestat sub învinuirea furtului pe care îl tăgăduește. De o putere erculeană, frumos și inteligent, vorbind perfect 7—8 limbi, acest faimos aventurier va mai dà încă mult de vorbit". *Aristarc et Comp.*

Cetind acestea nu pot să nu mulțumesc d-lor Aristarc et Comp. pentru publicarea lor. Mulțumită acestui articol numele și viața lui *Ilie Catarău* vor fi cunoscute de toată suflarea românească, și ele merită să fie cunoscute și tipărite în mintea fiecăruia. Ceeace nu mi-a plăcut din partea d-lor Aristarc et Comp., este sfârșitul articolului, mulțumindu-să să ne spuie, după ce au înșirat însușirile trupești și intelectuale ale lui, însușiri așa de

frumoase şi rare, mai ales în combinaţiunea lor, că *acest aventurier va mai da încă mult de vorbit.* Cu această concluziune nu pot să mă împac cu nici un preţ. Cum ? Acest *Ilie Catarău,* care a avut curagiul şi hotărârea să arunce în aer Statuia lui Arpad, arătând lumii prin această faptă măreaţă că acolo este locul lui *Mihaiu Viteazul ;* — el, care s'a dus în Bucovina cu rizicul vieţii şi a trimis minunatul cadou Episcopului de Haidudorog în Dobreţin, ca să arate Primului Ministru de pe vremuri al Ungariei că de jeaba s'a bucurat, declarând în Parlamentul din Budapesta, în ziua când s'a votat legea blestemată a înfiinţării acelei episcopii, că *acea zi este cea mai fericită zi din viaţa lui,* arătând, în acelaşi timp, şi lumii întregi că aceea instituţiune atentatoare la viaţa neamului românesc nu poate să trăiească şi să va spulberă ca praful de puşcă prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională ; — apoi el, care la intrarea noastră în războiul României Mari a fost în ţară şi a cerut să fie primit în armată, dar a fost respins fără nici un motiv plauzibil, şi care, dincontră, trebuiă primit cu braţele deschise, fiind sigur că el ar fi fost în fruntea *eroilor români* prin însuşirile lui trupeşti şi sufleteşti aşa de mari, cari singure pot face pe eroi. El, un aventurier ? Nu ! Ilie Catarău trebuie să fie considerat ca unul din avantgarda războiului sfânt de întregire a neamului, ca un far dătător de direcţie, şi numele lui trebuie să fie binecuvântat şi păstrat cu sfinţenie de fiecare suflet românesc.

Cu prilejul atentatului gazetele ungureşti au găsit o nouă ocazie de a se năpusti asupra poporului român. Astfel ziarul „Ujság" din Cluj a publicat în numărul lui dela 25 Febr. 1914 un articol intitulat „Cinemintye !" (Ţine minte !), în care neamul românesc era taxat drept „cea mai murdară naţiune din lume şi ruşinea vie a veacului al XX-lea". Ziarul „Világ" din Budapesta a publicat în foileton o poezie alui Ady Endre intitulată „Alszik a magyar" (Doarme Ungurul) în care poetul făcea atenţi pe Români că „deşi iubeşte toate naţiile, dacă Românii vor trezi bestia în poet, voiu năvăli asupra lor lovind şi tăind". Iată acum şi câteva rânduri dintr'un articol al lui Keri Pal, apărut în No. 1 al revistei săptămânale „A Toll" din Budapesta : „Il cunoaştem pe Catarău, pe acest apaş sălbatic, nemilos, admirator al propriei sale forţe şi monstruos de imoral. Acest Catarău de bună seamă a râs cu hohot când a trimis prin poştă pachetul infernal..... Mai înalt cu un cap decât alţi oameni, de o putere erculeană, încât nici atleţii de profesiune nu îndrăzneau să lupte cu el, cu părul negru, cu ochii de flăcări şi de o frumuseţă uimitoare, toată lumea îl cunoştea în acel înfrigurat Bucureşti, dar nimeni nu ştiea cine este.... Acum însă s'a descoperit că acest Catarău este trimisul unor mari taine, legat de nişte forţe grozave cari au avut nevoie de el pentru împlinirea unei sinistre glume. Apaşul fatal, Catarău, este un nume ce pare a fi mai mult o lătrătură din adâncul

unui crater !... Umblă vecinic cu cilindru şi cu monoclu, în buzunar cu revolverul încărcat şi patimile lui isbucneau furioase şi sălbatice. Făcea curte fetelor din mahalale, cari, desigur, erau îndrăgostite de el. Era o figură dostoievskiană ; — scriitorul rus iubea pe aceşti indivizi cari nu să sfârşesc la marginile corpului, ei au legături nemăsurate cu necunoscutul. El nu a fost nici bun, nici rău ; numai forţa tainică care l'a trimis a fost exasperant de sinistră şi de sarcastică. Catarău mai face un semn apoi dispare în umea lui de primejdii ce rânjesc, de unde a venit, pentru ca odată, să reapară, poate, din nou într'o nouă formă şi pentru o nouă glumă. Catarău este un adevărat balcanic, precum balcanică-i este şi fapta. De acum nici la Dobriţin măcar nu să mai poate mâncă cârnaţi în linişte căci, iată sboară şi până aci scânteia Balcanului. Medievalul şi sălbatecul Balcan să răsbună asupra chinuitorilor şi opresorilor lui şi bomba lui Catarău ajunge până la Dobriţin. Dar va fi şi mai rău : Ce Cataraĭ vor mai naşte din sămănătura balcanică a Europei !..."

Ca încheiere voiu aminti că Ungurii din Budapesta au serbat cu mare fast aniversarea morţii celor *trei* slujbaşi ai Episcopiei de Hajdudorog, ducând flori la mormintele victimelor atentatului. Ceiace Ungurii de azi uită, este că autorul moral al crimei este însuşi şovinismul maghiar, întotdeauna provocator, care prin tendinţa lui de maghiarizare cu orice preţ a exasperat întreg neamul românesc.

9 April 1920.

In *Monitorul Oficial* dela 4 l. c. s'au publicat Decretele-legi prin cari să desfiinţează Consiliul dirigent al Ardealului, Directoratele din Basarabia şi Secretariatele din Bucovina. Iar prin alt Decret-lege s'au numit membrii din Comisiunea de unificare pentru descărcarea Consiliului dirigent, a directoratelor şi secretariatelor, şi anume : I. Nistor, ministru de stat ; Oct. Goga, ministru de stat ; Oct. Tazlăuanu, ministru de industrie şi comerţ ; I. C. Atanasiu, secretar general al ministerului de industrie ; I. Cămărăşescu, fost prefect, şi Niţă Sergiu, secretar general la ministerul Basarabiei.

Desfiinţarea Consiliului dirigent, precum şi a directoratelor şi secretariatelor, este urmarea proiectelor de legi depuse pe birourile parlamentului, înainte de disolvarea lui, şi prin aceasta s'a grăbit cu un cias mai iute mult dorita unire administrativă a României întregite.

10 April 1920.

Eri s'a publicat prin *Monitorul Oficial* Decretul-lege prin care să ratifică, sub rezerva aprobării ulterioare a Corpurilor legiuitoare, tratatul de pace între Puterile aliate şi asociate si Germania, şi protocolul, semnate la Versailles la 28 Junie 1919. In urma acestui act să vor reluă relaţiunile politice şi economice între Germania şi România, pacea fiind acum definitivă.

13 April 1920.

In anul acesta sărbătorind Invierea Mântuitorului nostru, neamul românesc a serbat *învierea dreptății*. Sub limpedea bolță albastră a acestor trei zile de Paști, al căror praznic aproape uitat de patru ani, în acord cu veselia ridicată în văzduh de toate neamurile întraripate, să ridică suspinul de fericire al tuturor celor ce au suferit în tăcere și acuma pot să să bucure din tot sufletul. Pretutindenea bucurie și veselie ; pretutindenea cântări înălțătoare de isbândă și de reînviere a neamului nostru întru România Mare, înfăptuită cu jertfe mari și fără de număr. Poporul românesc a înviat ! Adevărat c'a înviat !

Prea buna noastră Regină Maria n'a pregetat să ajute de sfintele sărbători populația atât de încercată de pe Valea Oituzului și Trotușului din Moldova, pe unde au fost lupte înverșunate și îndelungate în tot cursul războiului. Sosită în gara *Onești* în ziua de 8 l. c. s'a ocupat în zilele de 9, 10, 11 April cu împărțirea de obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte, precum și cu tot felul de alimente, la locuitorii din toate comunele așezate în zona de războiu. Dragostea care ii s'a arătat M. Sale de către populație a fost atât de mare, încât milostiva noastră Regină a ținut ca și Sfânta Inviere s'o facă în mijlocul acelei vrednice populații în biserica din comuna Mânăstirea Cașin, situată pe vechia graniță și unde s'au dat lupte aprige. M. S. a vizitat mai multe localități, cari au fost apărate cu atâta eroism și în toate părțile ii s'a făcut o primire entuziastă. In gara Onești a fost întâmpinată de corul gimnaziului din Târgu-Ocna, cu diferite cântece patriotice. In comuna Grozești s'a celebrat un Te-Deum. In com. Cașin, la *Casa națională* s'a reprezentat de către flăcăi și fete „*Istoria Neamului*". In ziua de Paști s'au întins hore mari la cari a azistat și M. Sa. S'au ridicat arcuri de triumf și s'a făcut tot posibilul pentru a-i arătà iubire nețermurită Reginei noastre, care aplecat a 2-a zi de Paști, lăsând în urmă-i amintiri vii și adâncă recunoștință împreunate cu admirația tuturora. Așa a petrecut sfintele sărbători buna noastră Regină cu simplicitatea-i recunoscută, ducând mângâiere și alinare pe câmpiile unde noaptea aleargă fantomele vitejilor, cari au făurit din sufletele lor aureola de glorie, apoteoza de lumină a României întregite !

20 April 1920.

Ziarele din zilele trecute ne-a adus vestea tristă că Doctorul *Cornel Păcuraru*, medicul serviciului maritim al României, pe când să întorcea pe vaporul „Impăratul Traian" dela Marsilia spre Țară, a încetat din viață în ziua întâie de Paști, 11 April a. c. El a fost debarcat în portul Pireu, find greu bolnav, într'un spital din Atena în ziua de 10 april, iar a treia zi de Paști, 13 april, a fost înmormântat într'un cimitir din Capitala Greciei, departe de rudenii și prieteni, cu toată dorința lui de ași lungi zi-

unui crater !... Umblà vecinic cu cilindru şi cu monoclu, în buzunar cu revolverul încărcat şi patimile lui isbucneau furioase şi sălbatice. Făcea curte fetelor din mahalale, cari, desigur, erau îndrăgostite de el. Era o figură dostoievskiană ; — scriitorul rus iubea pe aceşti indivizi cari nu să sfârşesc la marginile corpului, ei au legături nemăsurate cu necunoscutul. El nu a fost nici bun, nici rău ; numai forţa tainică care l'a trimis a fost exasperant de sinistră şi de sarcastică. Catarău mai face un semn apoi dispare în umea lui de primejdii ce rânjesc, de unde a venit, pentru ca odată, să reapară, poate, din nou într'o nouă formă şi pentru o nouă glumă. Catarău este un adevărat balcanic, precum balcanică-i este şi fapta. De acum nici la Dobriţin măcar nu să mai poate mâncà cârnaţi în linişte căci, iată sboară şi până aci scânteia Balcanului. Medievalul şi sălbatecul Balcan să răsbună asupra chinuitorilor şi opresorilor lui şi bomba lui Catarău ajunge până la Dobriţin. Dar va fi şi mai rău : Ce Cataraĭ vor mai naşte din sămănătura balcanică a Europei !..."

Ca încheiere voiu aminti că Ungurii din Budapesta au serbat cu mare fast aniversarea morţii celor *trei* slujbaşi ai Episcopiei de Hajdudorog, ducând flori la mormintele victimelor atentatului. Ceiace Ungurii de azi uită, este că autorul moral al crimei este însuşi şovinismul maghiar, întotdeauna provocator, care prin tendinţa lui de maghiarizare cu orice preţ a exasperat întreg neamul românesc.

9 April 1920.

In *Monitorul Oficial* dela 4 l. c. s'au publicat Decretele-legi prin cari să desfiinţează Consiliul dirigent al Ardealului, Directoratele din Basarabia şi Secretariatele din Bucovina. Iar prin alt Decret-lege s'au numit membrii din Comisiunea de unificare pentru descărcarea Consiliului dirigent, a directoratelor şi secretariatelor, şi anume : I. Nistor, ministru de stat ; Oct. Goga, ministru de stat ; Oct. Tazlăuanu, ministru de industrie şi comerţ ; I. C. Atanasiu, secretar general al ministerului de industrie ; I. Cămărăşescu, fost prefect, şi Niţă Sergiu, secretar general la ministerul Basarabiei.

Desfiinţarea Consiliului dirigent, precum şi a directoratelor şi secretariatelor, este urmarea proiectelor de legi depuse pe birourile parlamentului, înainte de disolvarea lui, şi prin aceasta s'a grăbit cu un cias mai iute mult dorita unire administrativă a României întregite.

10 April 1920.

Eri s'a publicat prin *Monitorul Oficial* Decretul-lege prin care să ratifică, sub rezerva aprobării ulterioare a Corpurilor legiuitoare, tratatul de pace între Puterile aliate şi asociate si Germania, şi protocolul, semnate la Versailles la 28 Junie 1919. In urma acestui act să vor reluà relaţiunile politice şi economice între Germania şi România, pacea fiind acum definitivă.

13 April 1920.

In anul acesta sărbătorind Invierea Mântuitorului nostru, neamul românesc a serbat *învierea dreptății*. Sub limpedea boltă albastră a acestor trei zile de Paşti, al căror praznic aproape uitat de patru ani, în acord cu veselia ridicată în văzduh de toate neamurile întraripate, să ridică suspinul de fericire al tuturor celor ce au suferit în tăcere şi acuma pot să să bucure din tot sufletul. Pretutindenea bucurie şi veselie ; pretutindenea cântări înălțătoare de isbândă şi de reînviere a neamului nostru întru România Mare, înfăptuită cu jertfe mari şi fără de număr. Poporul românesc a înviat ! Adevărat c'a înviat !

Prea buna noastră Regină Maria n'a pregetat să ajute de sfintele sărbători populația atât de încercată de pe Valea Oituzului şi Trotuşului din Moldova, pe unde au fost lupte înverşunate şi îndelungate în tot cursul războiului. Sosită în gara *Onești* în ziua de 8 l. c. s'a ocupat în zilele de 9, 10, 11 April cu împărțirea de obiecte de îmbrăcăminte şi încălțăminte, precum şi cu tot felul de alimente, la locuitorii din toate comunele aşezate în zona de războiu. Dragostea care ii s'a arătat M. Sale de către populație a fost atât de mare, încât milostiva noastră Regină a ținut ca şi Sfânta Inviere s'o facă în mijlocul acelei vrednice populații în biserica din comuna Mânăstirea Caşin, situată pe vechia graniță şi unde s'au dat lupte aprige. M. S. a vizitat mai multe localități, cari au fost apărate cu atâta eroism şi în toate părțile ii s'a făcut o primire entuziastă. In gara Oneşti a fost întâmpinată de corul gimnaziului din Târgu-Ocna, cu diferite cântece patriotice. In comuna Grozeşti s'a celebrat un Te-Deum. In com. Caşin, la *Casa națională* s'a reprezentat de către flăcăi şi fete „*Istoria Neamului*". In ziua de Paşti s'au întins hore mari la cari a azistat şi M. Sa. S'au ridicat arcuri de triumf şi s'a făcut tot posibilul pentru a-i arătă iubire nețermurită Reginei noastre, care aplecat a 2-a zi de Paşti, lăsând în urmă-i amintiri vii şi adâncă recunoştință împreunate cu admirația tuturora. Aşa a petrecut sfintele sărbători buna noastră Regină cu simplicitatea-i recunoscută, ducând mângăiere şi alinare pe câmpiile unde noaptea aleargă fantomele vitejilor, cari au făurit din sufletele lor aureola de glorie, apoteoza de lumină a României întregite !

20 April 1920.

Ziarele din zilele trecute ne-a adus vestea tristă că Doctorul *Cornel Păcuraru*, medicul serviciului maritim al României, pe când să întorcea pe vaporul „Impăratul Traian" dela Marsilia spre Țară, a încetat din viață în ziua întâie de Paşti, 11 April a. c. El a fost debarcat în portul Pireu, find greu bolnav, într'un spital din Atena în ziua de 10 april, iar a treia zi de Paşti, 13 april, a fost înmormântat într'un cimitir din Capitala Greciei, departe de rudenii şi prieteni, cu toată dorința lui de aşi lungi zi-

lele până la sosirea vaporului în Portul Constanţa. In drumul spre Marsilia s'a răcit şi a început să-l doară o urechie, de care a mai suferit în copilărie în urma unui pojar şi care multă vreme i-a curs. Acum îi s'a redeşteptat acea boală, iar puroiul din ure-

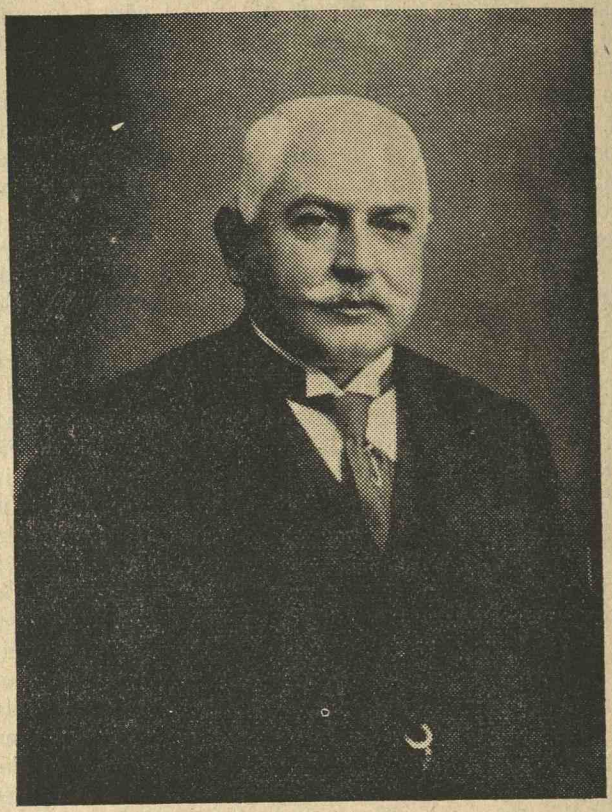

Dr. Cornel Păcuraru-Bianu

chie în loc să curgă în afară s'a dus la creeri. Cu această boală cumplită şi chinuitoare a făcut tot drumul lung şi încet până la Marsilia şi înapoi până la Atena, când n'a mai putut însoţi vaporul ca să-şi deie sufletul în scumpa lui Ţară. S'a stâns în pământ străin, în etate de 60 de ani. [1])

Doctorul Păcuraru a fost un vrednic fiu al Ardealului, căruia i-a făcut cinste prin toată viaţa lui. El s'a născut în Şimleu, în anul 1860, din părinţii *Vasile Bianu*, magistrat, din satul Făget,

[1]) După patru ani osemintele lui au fost aduse în ţară de către Academia Română şi Astra din Sibiu, al căror binefăcător a fost, şi îngropate cu mare pompă în com. Făget, lângă părinţii săi.

comitatul Târnavei mici, şi *Elisaveta*, născută Pop-Mateiu, din Şard, de lângă Alba-Iulia.

Studiile primare şi liceale le-a făcut în Mediaş şi în Blaj, fără ca să poată terminá liceul din pricina unor imprejurări, cari l'au silit să treacă Carpaţii în *Ţară*, în pământul făgăduinţii, în Canaanul românesc, în toamna anului 1879, şi acolo s'a încris la facultatea de medicină din Bucureşti, schimbându-şi numele de *Victor Bianu* în acela de *Cornel Păcuraru*.

După o muncă grea şi cu puţine mijloace băneşti, ajutat fiind de unul din fraţii săi (scriitorul acestor rânduri), care era student în anul IV de medicină, şi cu leafa mică de custode al Bibliotecii Centrale din Bucureşti, al cărei director era marele ardelean A. Treb. Laurianu, sub aripa căruia mulţi ardeleni s'au adăpostit şi ş'au făcut o carieră, care să le asigure o existenţă onorabilă şi folositoare Patriei, apoi ca extern al spitalelor civile şi intern al Spitalului Brâncovenesc, în toamna anului 1886, după 7 ani de muncă trudnică, a fost promovat la gradul de doctor în medicină şi în chirurgie, susţinându-şi cu mult succes *Teza* de mare preţ, intitulată: *Câteva cuvinte asupra leprei* şi în special asupra cazurilor de lepră din România.

După eşirea lui ca doctor a fost numit *medic de plasă* la *Călugărenii* lui Mihai-Viteazul, în judeţul Vlaşca, unde n'a stat decât un an, fiind permutat ca *medic al spitalului şi al oraşului Panciu*, din judeţul Putna, de unde a trecut ca *medic al spitalului din Cernavoda*, de curând zidit, tocmai în timpul când să construiá Podul Regele Carol I de peste Dunăre, pus în circulaţie în Septembre 1895. Acolo a desfăşurat o mare activitate, fiind primul medic al spitalului, pentru a-l instalà şi provedea cu toate cele trebuincioase şi pentru a atrage populaţiunea din jur, română şi turcă, care era aşa de refractară şi neîncrezătoare în foloasele acelui institut sanitar. In acelaşi timp fiind angajat de Compania franceză care construiá. Podul a îngrjit şi pe numeroşii ei lucrători. Printr'o muncă şi un devotament mai presus de orice laudă, spitalul a început să fie cercetat de un număr aşa de mare de bolnavi, încât devenise cu totul neîndestulător.

Cam pe la anul 1900, îndrăgit de frumuseţa mării, la apelul Direcţiunii Serviciului maritim al Statului român, înfiinţat atunci, doctorul Păcuraru a părăsit spitalul din Cernavoda spre părerea de rău a tuturora şi s'a angajat ca medic al acelui serviciu. In această calitate el a bătătorit o viaţă întreagă drumurile mişcătoare dintre Portul nostru dela Constanţa, perla Mării Negre, şi Porturile Constantinopol, Pireu, (Atena), Smirna, Alexandria, Marsilia şi uneori până la Rotterdam. Ori cine a venit în atingere cu el, toţi călătorii, aveau în el un bun sfătuitor, fiind gata de serviciu în tot minutul, şi prin vorbele şi amabilităţile lui s'a făcut plăcut tuturora. Mai ales când să întâmplà să fie printre călători vr'un ardelean, nu mai ştiea ce să facă ca să-i fie călătoria pe mare cât să poate de uşoară şi de plăcută.

In timpul războiului sfânt al întregirii neamului nostru, pe care îi iubea din adâncul sufletului şi mai presus de orice, serviciul maritim fiind suspendat, doctorul Păcuraru a cerut să fie primit în serviciul sanitar al armatei, în mod provizoriu, şi în calitate de *medic-maior* a îngrijit în iarna grea a anului 1917 şi a căutat cu tot devotamentul bolnavii de *tifus exantematic* din spitalul Trestiana-Dorohoiu, apoi pe cei din spitalele Uriceni şi Flămânzi (judeţul Botoşani). A muncit cu un curaj fără seamăn, înfruntând moartea care în toată clipa îi stă înainte, şi cu o abnegaţiune mai presus de orice elogiu, până în momentul demobilizării lui din ziua de 31 Maiu 1918.

Dar ceeace l'a chinuit pe doctorul Păcuraru n'a fost lupta uriaşe şi istovitoare în contra uneia din cele mai cumplite molime, care secerà fără milă pe vitejii apărători ai scumpei noastre Românii, ci suferinţele sufleteşti produse de mersul şi desfăşurarea războiului şi de purtarea sălbatecă a vrăjmaşului cotropitor al pământului sfânt al Patriei, apoi de *pacea brutală*, pe care ne-au impus'o duşmanii în ziua a treia de Paşti (24 april ⁊ maiu) din 1918, zi dureroasă de doliu naţional; pace semnată în Palatul dela Cotroceni din Bucureşti şi care pace ne lăsà scumpa noastră ţară trunchiată şi îngenunchiată, cu datorii de războiu ce treceau peste puterile ei, cu sute de mii de morminte închise peste tot atâtea vieţi tinere, jertfite pentru un mare şi sfânt ideal. Cu toate acestea, pacea umilitoare a Nemţilor şi Ungurilor, nu l'a descuragiat pe doctorul Păcuraru, căci el spunea la toţi cei din jurul lui că această pace nu poate ştirbi întru nimic cinstea neamului românesc, care prin faptele strălucite de arme dela Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti nu poate fi decât un *învingător-învins;* învins nu de ei, ci de întrigile şi maşinaţiunile lor, de tradarea Rusiei, care ş'a călcat cuvântul chiar dela începutul războiului. El erà sigur că soarta neamului nostru nu poate fi cea impusă de pacea dela Bucureşti, semnată sub ameninţarea pumnului; el susţinea cu toată convingereo că Germanii nu pot câştiga războiul, neavând în ajutorul lor nici factorul moral, nici pe cel material, căci mările le erau zăvorite şi legile umanităţii li să împotriveau; el aşteptá cu neclintită credinţă *pacea generală*, care nu putea să fie decât triumful Dreptului şi al Dreptăţii, biruinţa geniului bun al omenirii, care va redà pământului pacea adevărată, liniştea şi libertatea, înăbuşite pentru o clipă de glasul tunului distrugător; el aşteptà să vie *pacea noastră*, care ne va împlini visul nostru de veacuri: *unirea tuturor Românilor* într'un regat mare şi puternic! Insufleţit de aceste simţeminte, îşi poate uşor închipui cetitorul, cât de mare i-a fost fericirea pe care a simţit'o când a ajuns ziua înfăptuirii visului nostru de aur, când a căzut graniţele carpatine şi când el pribeagul ardelean de acum 40 de ani s'a văzut cetaţean liber al României Mari! Această mare fericire i-a uşurat mult suferinţele morţii!

Iată care a fost viaţa pe scurt a doctorului Păcuraru, dar nu

aceasta îi împodobește fruntea cu aureola nemuririi, ci *iubirea* sa cea nemărginită de neam și mai ales a poporului țăran și a limbei românești, iubire dusă până la fanatism. Neavând familie, întreaga lui viață a muncit din greu, trăind cât să poate de modest, atingând marginile avariției, numai ca să adune bogăție, mobiliară și imobiliară, cât să poate mai multă, pentru ca s'o deie toată moștenire neamului românesc, pentru înaintarea și buna îndreptare a culturii naționale.

Acestă avere, care după evaluările mai recente, să ridică aproape la *800.000 (opt sute de mii)* lei, o lasă prin testament în regulă,[1] astfel: o parte Academiei Române din București și altă parte Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, *Astra*, din Sibiiu, sub numele de: *Fundațiunea Dr. C. Păcuraru—Bianu*, cari vor întrebuința venitul astfel: 20% pentru sporirea fundațiunii; 40% pentru burse date fiilor de țărani, cari îmbrățișează comerțul, meseriile, industriile și agricultura; iar 40% va servi pentru *cultivarea limbei române în senzul aspirațiunilor pe care ea are dreptul să și le reclame în cadrul limbilor neolatine*, dându-să premii din doi în doi ani pentru cea mai bună lucrare literară sau didactică tipărită, scrisă în limba română cea mai curată „adecă astfel ca, zice testamentul, cuvintele de origine maghiară, turcă, slavă, greacă, introduse pe orice cale în limba noastră să fie cu totul negligiate și înlocuite cu cuvintele sinonime de viță latină ce să vor află în dicționarul limibii române sau în gura poporului român de pretudindeni; sau celei mai bune cărți, care combate documentat curentul greșit de a primi în limba literară tot felul de cuvinte barbare: ungurești, bulgărești, turcești, grecesti, etc."

„Ușurința, zice mai departe testamentul, cu care poporul român mărginaș sau amestecat cu neamuri străine, asimilează în mod progresiv cuvinte străine până ce în urmă își părăsește cu totul limba națională, m'a convins că fenomenul de maghiarizare și rutenizare este spriginit de curentul nostru literar și didactic poporanist, care introduce în limbă toate amestecăturile poporului nepregătit îndeajuns pentru rezistența națională. Pe de altă parte desgroparea de către scriitori a cuvintelor de origină străină de prin „chrisoave" și „ceasloave" scrise pe timpuri de tristă memorie națională, de către străini abia romanizați, sau de Români cu cultură cu totul străină, sub cuvânt, că ar fi vorbe arhaice, înlocuind unele cuvinte adevărat românești de viță latină, precum și pe acelea pe cari cultura ne-a îndreptătit a le adoptă din limbile surori neolatine pentru nuanțarea ideilor noastre, o consider ca un fenomen de desnaționalizare pe cale literară și didactică. Desnaționalizarea poporului începe cu promiscuitatea de cuvinte străine

[1] Testamentul a fost scris și depus la Tribunal, înainte de războiul mondial atunci când nimenea nu credea în realizarea așa de apropiată a visului nostru: *România Mare*.

adoptate în limbă. Ea devine fatală prin bilinguism, adecă când poporul este nevoit a cunoaşte o a doua limbă; aceasta din urmă o sugrumă pe cea veche. E de ajuns ca lucrătorii din creerii munţilor lui Horia şi ai lui Avram Iancu să meargă vara la lucru pe câmpia ungurească, ca ei să să întoarcă cu un vocabular însemnat de cuvinte ungureşti pe cari să le răspândească ca neghina în grâul curat prin satele lor. Când o limbă poporană devine astfel impestriţată este imposibil să lupte contra unei culturi străine; aceasta devine predominantă şi până la urmă nu mai rămâne nimic din limba naţională. In acest fel s'au rutenizat în 100 de ani falnicii plăeşi ai lui Ştefan cel Mare din Bucovina; tot astfel s'au maghiarizat sute de sate româneşti de descendenţi ai legiunilor şi coloniilor romane în Ardeal şi Ungaria. Tot în acest fel şi cu siguranţă mai repede, căci trăim în era electricităţii, s'ar desnaţionaliză chiar poporul din regat în caz de o nenorocită învazie şi ocupaţie străină. A adoptă toate străinismele în limba literară şi didactică, nepotrivit cu geniul latin al limbii, este un semn trist de decadenţă, de decadenţă naţională, care ne pregăteşte, la o mai uşoară asimilare, dar contra căreia trebue să luptăm cu energie pe toate căile şi cu toate mijloacele; a nu cedă străinului nimic din ce e de viţă latină, în limba şi sufletul Românului, e principiul care trebue să călăuzească pe orice Român, deoarece poporul nostru numai ca sentinelă a latinităţii are rost de a există aci la porţile Orientului şi deoarece o naţiune numai prin limba sa cât mai curată să poate diferenţiă cât mai bine de celelalte popoare vecine, cari toate caută să o asimileze. Pentru aceste motive scriitorii noştri făptuesc o crimă naţională când cu nepăsare sau cu neştiinţă primesc şi cultivă în limbă cuvinte de origine străină în detrimentul celor de viţă latină, stricând prin aceasta nu numai caracterul neolatin al ei, ci şi sonoritatea ei, superioare celorlalte limbi, cari o profanează cu barbarismele lor. Prin acest legat neînsemnat doresc nu numai a protestă în contra acestui nenorocit curent, ci şi a formă simburele unei indreptări în înţelesul ca limba noastră să-şi poată menţinea prin literatură şi şcoală adevăratul caracter românesc neolatin."

„Acest testament. zice vărul nostru *Ion Bianu*, profesor universitar în Bucureşti şi membru al Academiei Române,[1] este un document care cuprinde în sine arătarea şi esplicarea rostului moral şi naţional al celui care l'a scris: Naţionalism-democraţie-cultură, sunt cele trei idei fundamentale, cari au stăpânit pe cel care a închinat neamului său tot avutul adunat ban cu ban din modesta lui leafă şi din mici şi rare câştiguri aduse de profesiunea lui de medic. Fapta doctorului Păcuraru arată nu numai un om, un caracter; ea arată o întreagă şcoală, năzuinţa sufletească a uneia din părţile cele mai bogate în virtute naţională a neamului nostru.

[1] în articolul său: *Un donator pentru cultura naţională*, publicat în Călindarul Asociaţiunii pe anul 1921, la pagina 69.

Fapta lui este pentru mulţi o mustrare şi pentru alţii să fie un exemplu.“ Iar mai departe continuă astfel: „Când a văzut doctorul Păcuraru unirea visată şi dorită de dânsul din adâncul sufletului, spunea: „Acum numai dacă s'ar limpezi iute la cap clasa conducătoare şi naţia să să pună pe lucru! Cum nu este pe lume ţară mai frumoasă ca Dacia noastră, aşa în câţiva ani să nu fie popor mai mândru decât al nostru. Pentru acest scop dau şi eu tot ce am şi ce pot dá.“ Câţi Români ar fi putut şi ar putea face înmiiit mai mult decât doctorul Păcuraru! Avem toţi în minte numele unor mari bogaţi, cari au închis ochii lăsând averi de multe milioane făcute din ţară şi prin ţară, fără să fie lăsat nimic pentru cultura neamului lor şi folosul ţării lor, lăsând tot unor rude bogate! Şi erau toţi Români adevăraţi din cea mai înaltă clasă conducătoare a neamului ! Iar instituţiile înalte de ştiinţă şi de cultură ale ţării tânjesc în sărăcia slabelor dotaţii ce le poate acordà bietul Stat ! Această deosebire adâncă între sufletele oamenilor este luată din deosebitele îndreptări morale ale spiritului în care au fost crescuţi, în care ş'au format caracterele şi directivele vieţii. Doctorul Păcuraru a fost crescut în spiritul de iubire devotată şi de datorie către neam, — fără deosebiri de nici un fel, — care de secole a stăpânit Blajul copilăriei şi tinereţii lui şi al părinţilor lui. Acest spirit nu l'a părăsit niciodată, cum a părăsit pe mulţi Ardeleni veniţi în ţară, unde au făcut averi, dar au uitat de greutăţile naţionale ale celor rămaşi acasă. Cu atât mai mare este meritul acelora, cari nu ş'au uitat şi nu-şi uită această înaltă datorie. — Şi între aceştia unul din cei dintâi este doctorul *Cornel Păcuraru-Bianu !* Cu cinste să fie veşnică amintirea lui !“

Pentru meritele sale în exercitiul profesiunii, doctorul Păcuraru a fost decorat cu ordinul „Coroana României“ în gradul de ofiţer.

10 Maiu 1920.

Această zi sfântă a neamului nostru a fost sărbătorită în anul acesta cu deosebită veselie şi însufleţire de întreg poporul românesc pe tot cuprinsul României Mari. In Capitala Marelui nostru Regat această sărbătoare a luat proporţii uriaşe, fiind favorizată de un timp splendid, cu un soare strălucitor de primăvară. Stradele şi casele au fost împodobite cu stindarde, covoare şi flori. Trupele au fost înşirate dealungul drumului pe unde a trecut cortegiul regal până la Mitropolie. Lume foarte multă ; circulaţia aproape imposobilă. Familia regală a sosit la Mitropolie la ora $10^1/_2$, cu cortegiul obicinuit, fiind aclamată pe drum de miile de cetăţeni înghesuiţi în dosul cordonului de soldaţi. Serviciul religios a fost oficiat de Mitropolitul Primat Miron, azistat de episcopi şi arhierei.

După terminarea serviciului religios *şase copile* din Orfelinatul Radu-Vodă au oferit M. S. Regelui un splendid *busdugan de aur*, cumpărat printr'o subscripţie publică, după iniţiativa

marelui proprietar din Ialomiţa *Marin Ionescu*. Planul acestui busdugan a fost făcut de talentatul pictor *Costin Petrescu*, profesor la şcoala de arte frumoase. El a fost executat la Paris de Casa Aug. Bauvain, şi este întreg de aur împodobit cu pietre scumpe. La baza măciucii să află 5 figurine de aur, reprezentând ţările surori unite, iar pe mâner să află încrustată această inscripţie: „Regelui Ferdinand I, Regele tuturor Românilor, dându-i-să acest busdugan de către poporul său ca răsplată pentru vrednicia şi buna conducere a ţării în anii 1916—1919".

La predarea busduganului, d. Marin Ionescu, a ţinut o scurtă cuvântare în care arată jertfele făcute de neamul nostru în luptele pentru realizarea idealului naţional şi termină spunând că acest busdugan este dovada cea vie a devotamentului obştesc. Ministrul de răsboiu, generalul *Răşcanu*, vorbind a arătat însemnătatea zilei de *10 Maiu* şi roagă pe Rege să primească omagiile întregei armate. Furtuna a trecut şi soarele păcii şi a propăşirii a răsărit iar. Dacă nevoia va cere, armata e gata mai mult decât oricând să lupte şi să moară pentru Patrie şi Tron. Incheie exprimându-şi încrederea în viitorul neamului românesc. Apoi generalul *Averescu*, în numele guvernului spune că Regele viteaz simbolizează faptele şi speranţele neamului românesc. „Simt o nemărginită fericire, spune d-sa, ca în numele poporului să asigur pe Maiestatea Voastră de încrederea şi dragostea care v'o poartă. Dacă trebuinţa va cere-o, suntem gata pentru ca Regele nostru să ne conducă iar la victorie!"

M. S. Regele a răspuns astfel: „Cu o vie emoţiune primesc acest dar aşa de frumos, busduganul care odinioară era purtat de vitejii noştri Voevozi, când au pus întâia temelie Statului şi au întrezerit visul pe care Dumnezeu Mi-a dat să-l realizez cu ajutorul iubitului meu popor. Făurit din iubirea poporului îl primesc cu atât mai mare plăcere cu cât ştiu că iubirea poporului românesc este temelia cea mai sigură şi cea mai frumoasă chezăşie pentru un viitor tot mai strălucit al Ţării. Il voiu purtă ca un semn de amintire a timpurilor celor mai grele prin cari am trecut, dar şi a zilelor celor mai glorioase. In el văd stăruinţele de multe veacuri ale unui neam iubit, văd vitejia strămoşească a ostaşului român şi suferinţele unui popor întreg şi lacrimile cari s'au vărsat, dar cari au dat un rod aşa de frumos. Pentru Mine va fi un imbold şi mai mare la muncă şi strig: Trăiască iubita noastră ţară".

După aceasta Regele a trecut în revistă trupele, iar după aceea s'a format cortegiul, care a plecat la Statuia lui Mihaiu Viteazul unde a avut loc *defilarea*. In fruntea paradei au defilat cercetaşii din cohorta „Păstorul Bucur", ofiţerii garnizoanei, şcoalele militare, regimentele de vânători 6. 4 şi 9, regimentul de grăniceri 1, regimentul de infanterie 46, 61, 21 şi 80, regimentul de vânători Cic-Sereda 16, jandarmii pedeştri, regimentul de artilerie uşoară şi obuziere, mitralierele şi tunurile blindate, tunurile şi

mitralierele antiaeriane, *tancurile* şi regimentul de escortă regală.

După defilare a fost o recepţie la Palatul regal, iar după ameazi festival la Teatrul Naţional şi sara retragere cu torţe. Capitala a fost iuminată până noaptea târziu.

13 Maiu 1920.

In timpul din urmă mi-au căzut în mână două scrieri de mare importanţă şi cu ajutorul cărora am putut să cunosc cauzele care au produs *prăbuşirea imperiului rus,* şi să-mi esplic decursul războiului, în care România a mers chiar dela început din trădare în trădare din partea Aliatului nostru dela nord. Prin cetirea lor oricine să poate convinge că nu conducătorii României, nici nepregătirea ei, au fost cauzele suferinţelor şi a deceptiunilor prin care am trecut. Ori cât de bine ar fi fost pregătită oştirea noastră şi oricât de minunat ar fi fost planul nostru de războiu, România trebuiă să treacă prin tot ceeace a trecut, soartea ei fiind hotărâtă *chiar dela început* de către marele său Aliat, înţeles de mai înainte şi unit în toate cu puternicii noştri duşmani.

Aceste două scrieri sunt : 1. **Rasputin.** Călugărul criminal. Episod din istoria contimporană a Rusiei, de William Le Queux. Traducere din Engleză de E. Delaşupra. Bucureşti, 1920. şi 2. **Pacostea rusească.** Note istorice, impresii, documente şi scrisori în legătură cu războiul nostru, de Ion Rusu-Abrudeanu. Bucureşti, 1920.

Voiu luà din aceste cărţi, în rezumat cât să poate de scurt, tot ceea ce mi să pare interesant şi îndestulător pentru a dovedi trădarea Rusiei faţă de noi şi de marii noştri Aliaţi.

Acest războiu mondial a destăinuit Europei şi lumii întregi personalităţi ciudate, însă nici una n'a fost aşa de seamă şi de înfiorătoare ca acea a falsului călugăr *Grigorie Efimovici,* cunoscut sub numele de **Rasputin.** Acest ţăran sau mujic rus era din satul Pokrovski, din provincia siberiană Tobolsk, căruia sătenii i-au dat numele nemuritor de *Rasputin,* care pe românește însemnează *desfrânatul.* Acest trist personagiu era un păcătos cu pornire spre beţie (vutcă) şi femei tinere. Mujic simplu, fără cultură, abia ştiea scrie şi ceti, cu moravuri degradatoare şi maniere bestiale, el să dedà lenei, desfrâului şi furtului. A fost arestat pentru furt, ca tâlhar de drumul mare, de 2—3 ori biciuit în public şi dezonorat, ceeace l'a silit să părăsească satul său natal Pokrovski.

După doi ani de vagabondaj, el concepu ideia de a să dà drept *om sfânt :* îmbrăcă haina călugărească, fără să fie călugăr sau preot, şi duse o viaţă de continue pelerinaje pe la diferitele mânăstiri, mai ales pe la cele de *maici,* colectând bani pentru *instituţiuni de caritate.* Umblând astfel, Rasputin capătă în cele din urmă siguranţa că are însuşiri extraordinare. El nu suridea niciodată, chiar şi când făcea chefuri mari ; putea să beie vutcă multă şi chiar câte trei sticle de şampanie fără ca să să îmbete.

Vutca îl făcea vorbăreţ, dar niciodată indiscret. El avea ochi mari, cenuşii şi strălucitori, cari fermecau pe acela asupra căruia să îndreptau, cum nu să mai văd la alţi oameni. Avea un magnetism personal deosebit, drăcesc, care ţinea pe oricine sub puterea unui farmec misterios, mai ales pe *femei*, asupra cărora exercită o *influinţă înfricoşetoare*, ori de ce stare sau condiţie socială ar fi fost; chiar şi bărbaţii, dintre cei mai însemnaţi, îi ascultau poveţile, să lăpădau de strălucitoarele lor uniforme şi îşi chinuiau corpul. Sub mantia religiunii şi a sihastriei, Rasputin atrăgea o mulţime de femei *nevrozate* din toate treptele sociale, asupra cărora avea o influinţă covârşitoare, şi formă cu ele un fel de *societate religioasă*, bazată pe o doctrină nouă şi ciudată, la acărei temelie era mai mult *amorul* decât cultul religiei. In faţa acestui om viclean şi prefăcut, satir drăcesc, acărui putere *ipnotică* eră foarte mare, nici o femee, oricare i-ar fi fost originea, cultura, moralitatea şi gradul de religiositate, nu putea rezistă. Cu vicleníe deosebită el afectă o pietate adâncă, astfel că era bine primit prin toate mânăstirile de maici şi în toate casele, bogate şi sărace.

Cultul fondat de Rasputin s'a desvoltat repede. *Sfântul părinte*, după cum ii să spunea de adepţii lui, a întrunit prin puterea sa ipnotică extraordinară o mulţime de *surori discipole*, formând cultul *Credincioaselor goale*. Iată, după raportul unui agent de poliţie, trimis în cercetare de Prefectură, în ce constă acest cult : „Am vizitat No. 136 din Tverskaja, la ora 3 dimineaţa. Am găsit acolo într'o odaie o adunare a credincioaselor goale, îngenunchiate, înaintea călugărului Grigorie ; erau 28 de femei, dintre cari 14 din lumea bună. Sfântul părinte stă după un pupitru şi cetea capitole din Evanghelia Sfântului Luca, amestecate cu propriele lui îndemnuri asupra încercărilor cărnii. Pereţii camerii erau împodobiţi cu imagini pornografice revoltătoare. In dosul călugărului atârnà o copie a Sfintei Icoane din Novgorod....“ Apoi, el ţinea şedinţe săptămânale la cari luau parte cele mai nobile doamne ale Imperiului rus si acolo să desfăşurau scene groaznice de urgie, Rasputin slujind ca mare preot al acestei obştii erotice.

In curând acest *sfânt om* a început să facă şi *minuni*. El şa luat de ajutor pe *Ilie Kusmici*, cu concursul căruia a reuşit să înducă în eroare o mulţime de femei cinstite şi demne de respect din Kiev, Moscova şi Petrograd, săvârşind câteva *vindecări miraculoase*. Intr'o adunare de doamne distinse să află şi baroneasa Korotki, care sufera de nişte dureri nervoase nu bine localizate. Sfântul părinte a pus mâna pe umărul ei, a fixat'o în ochi cu privirea-i pătrunzătoare, a pronunţat câteva cuvinte neînţelese şi durerile baronesei au dispărut, minunea era îndeplinită. Alte femei îi descoperiră boale închipuite şi după ce le supuse la anumite rituri prescrise de el, sfântul părinte punea mânile pe ele, una după alta, şi după ce le aducea în stare de ipnoză le sugerà vindecarea şi toate erau vindecate. In acest mod să duse faima lui peste tot lo-

cul. El spunea tuturor ca erà în posesiunea unui principiu dumnezeiesc, mulţumită căruia scăpate vor fi acelea care vor întrà cu dânsul în comunitate de spirit şi de corp.

Principiile învăţăturii lui Rasputin erau următoarele: „Mântuirea este remuşcarea; remuşcarea nu poate veni decât după păcat, păcatul cărnii; să păcătuim deci, surorile mele, pentru a meritâ mântuirea noastră. Păcătuind cu mine, mântuirea este sigură, căci eu sunt întruparea sfântului duh.“ El mai spunea că nici o femee nu poate obţine graţia lui Dumnezeu fără a fi mai întâiu înfăptuit păcatul cărnii, acest păcat fiind cel mai uşor de iertat.

La una din întrunirile ţinute în familia Litvinov a fost de faţă şi frumoasa doamnă *Ana Vyrubova*, prima damă de onoare a Impărătesei, persoană de mare încredere a Ţarului şi a Ţarinei. Această femee întrigantă căzu numai decât sub farmecul falsului călugăr. Noua religiune trupească să potrivea de minune cu temperamentul ei senzaţional şi astfel a devenit una din credincioasele cele mai pasionate ale lui Rasputin şi mai târziu ajunse a fi *sufletul diabolic* al lui. Cu ajutorul acestei doamne s'a întrodus acest om sfânt în Palatul Imperial, la început cu scopul de a redà sănătate Ţareviciului (prinţului moştenitor) Alexi, la care mama sa ţinea cumplit de mult şi trăià cu singura ideie ca să-şi vadă fiul punându-şi pe cap Coroana Romanovilor, şi asupra sănătăţii căruia medicii erau foarte pesimişti.

Odată cu întrarea lui Rasputin la Palat, sănătatea Ţareviciului s'a îmbunătăţit pe neaşteptate şi în mod foarte simţitor, mulţumită rugăciunilor şi unor medicamente de ale lui şi cari medicamente numai el şi Ana Vyrubova le cunoaşteau. Aceasta a fost de ajuns ca înfluinţa lui Rasputin asupra Ţarinei să devie covârşitoare, iar mai târziu asupra Ţarului însuşi.

In acest mod viermele rozător al doctrinei Călugărului, ajutat de Ana Vyrubova, s'a întrodus cu înlesnire în cercul Curţii imperiale. Mai multe şedinţe secrete avură loc la Palat şi toate doamnele curţii ruseşti deveniră adeptele ferbinţi ale Sfântului Părinte şi practicară cele mai de necrezut blestemăţii, exercitând fără nici o ruşine infama lui religiune. In fruntea tuturor era Ţarina cu ficele ei şi Ana Vyrubova, complicea lui Rasputin. El şedea în Palat într'un apartament vecin cu acela al Anei, la care întrà după voie, tot astfel la Impărăteasa şi la ficele ei.

Mai târziu, pentru a fi mai liber, s'a instalat într'o casă luxoasă din strada Gorokovaja, lângă Moyka, în apropierea Palatului, unde îşi rezervase apartamentul. In noua lui locuinţă să ţineau de două ori pe săptămână *întrunirile de mângăiere şi de rugăciuni* ale adeptelor sale. Sute de femei nu să mai gândeau decât să între şi ele în această comunitate şi în această casă năvăleau grupuri distinse de membre convertite, care să întitulau *surorile discipole* şi veneau la *Sfântul Părinte* să asculte şi să practice noua lui docrină.

Răsboiul isbucnise şi Aliaţii lăudau mărirea şi puterea irezis-

tibilă a Rusiei, dar lumea nu știea că Impărăteasa acestui puternic imperiu era tocmai pe cale de ași pregăti fetele sale proprii la Cultul tainic al Credincioaselor goale, sugestiune la care ele să supuseră cu ascultare. Această stare infricoșetoare de lucruri era la Curtea Rusiei în momentul isbucnirii războiului. Ascendentul lui Rasputin asupra Țarinei era extraordinar; cu ochii lui strălucitori, cu privirea-i limpede o magnetizà, o subjugà. Pentru a dovedi aceasta este de ajuns să reproduc una din multele scrisori, pe cari îi le-a trimis Țarina: „Sfinte Părinte. Pentru ce n'ai scris? Pentru ce această tăcere dătătoare de moarte, când inima mea sărmana oftează oră cu oră pentru a avea veștile și cuvintele voastre de îmbărbătare. Vai, sunt slabă, dar te iubesc pentru că ești totul pentru mine. O! dacă cel puțin ași putea ține mâna voastră și a răzimà capul meu pe umărul vostru. A! uita-voiu vr'odată senzația de pace completă și dulce uitare, pe cari le resimt când ești lângă mine? Acum că ai plecat, viața nu mai e pentru mine decât o mare cenușie de desperare. Curtea s'a întrunit eri sara; eu nu eram. Ana și cu mine am cetit scumpele voastre scrisori și am îmbrățișat portretul vostru. După cum ț'am spus adeseori, scumpe părinte, vreau să fiu o fică devotată lui Hristos, dar vai! e așa de greu. Ajută-mă, scumpe părinte. Roagă-te pentru Alexi. Reîntoarce-te repede. Niky (Țarul) spune că viața îi este nesuferită fără voi, căci suntem încunjurați de primejdii. In ceeace mă privește, doresc arzător reîntoarcerea voastră. Totul e trist fără întâlnirile noastre săptămânale. Veșnic războiul ăsta nesuferit. Germania câștigă victorii; ea va triumfà. Dar trebue să avem o bună ținută în fața poporului nostru rus. N'am încredere decât în voi. Trebue să plecăm la Yalta; nu mă voiu mișcà până nu vă voiu vedea aci. Te sărut; Niky și Ana deasemenea. Fică devotată *Alexandra*."

Tot astfel îi scrieau și ficele Țarinei, în cap cu marea ducesă Olga: „Dulcele și binefăcătoarele noastre întruniri, zicea între altele ea, ne lipsesc și dorim cu ardoare întoarcerea voastră. Ești sfinte părinte, nestimatul meu amic. Nu mai mă gândesc la Nicolae (un ofițer, de care era îndrăgostită), ci numai la d-ta și la sfânta noastră religiune. Mama mea este dezolată de absența d-tale. Sărut scumpele d-tale mâni, fica d-tale care te iubește *Olga*."

In primii doi ani ai războiului o mentalitate bolnăvicioasă și specifică cuprinsese pe Guvernanții Rusiei și pe Șefii partidelor politice în ceeace privește scopul războiului. Partizanii Țarismului, precum și adversarii săi erau *mistuiți de teama unei victorii prea mari în contra Puterilor centrale*. — Guvernanții credeau că **prin victorie, elementele înaintate**, întoarse acasă de pe front, vor cere *libertăți mari și regim adevărat constituțional* și din această cauză începură a să gândi la o *pace separată*. Pentru acest scop aveau nevoie de *tradarea și sacrificarea Romăniei*. — Partidele liberale și socialiste să temeau de victorie, convinse fiind că aceasta ar *întări Țarismul* și atunci n'ar putea obține libertățile râv-

nite. Pentru aceasta democraţii şi socialiştii preparau în secret marea mişcare revoluţionară, care, după socoteala lor, trebuia să conducă, chiar în timpul războiului şi tocmai din cauza lui, la realizarea postulatelor lor. Credinţă foarte greşită. — Pe de altă parte Polonii, Finlandezii, Ucranienii, Evreii şi celelalte naţionalităţi, constituiţi în disidenţe naţionale împingeau la dărâmarea Impărăţiei ruseşti prin revoluţie. In special Evreii sămănau sămânţa urii şi a revoltei, pentru ca să servească pe Germani şi ca să-şi răsbune suferinţele din partea regimului ţarist, ceeace a şi scos mai târziu la iveală pe Evrei, ridicându-i în culmea valurilor revoluţionare şi în cele din urmă în fruntea Republicei bolşevişte.

Aceasta a fost situaţia politică şi sufletească a Rusiei, când în ziua de *26 Ianuar 1916,* Ţarul Nicolae, împins de Camarila din jurul lui şi în deosebi de Impărăteasa, după înţelegerea avută cu Rasputin, a numit pe neamţofilul *Boris Stürmer,* fost director în ministerul de interne, ca preşedinte al Consiliului de miniştri, iar pe la finele lunei Iunie din acelaşi an, i-a pus pe umeri şi *conducerea afacerilor străine* în locul înţeleptului Sasonov, care fu silit să să retragă. Stürmer erà tovarăşul nedespărţit în desfrâu al lui Rasputin, cu care petrecea nopţi vesele în diferite localuri reputate în privinţa aceasta. Numirea lui Stürmer a fost un triumf al lui Rasputin şi acest triumf l'a făcut să creadă că acum autoritatea lui este tot aşa de mare în Imperiu ca şi a Ţarului şi el adeseori spunea râzând că el este Ţarul... *fără coroană.* „Trăiesc la Palat, zicea el, Impărăteasa să pleacă la toate voinţele mele, ficele ei sunt ca şi copiii mei, curtea mă salută, Niky îmi suride ca un idiot. Nu sunt eu adevăratul Ţar al Rusiei?"

La Stürmer şi Rasputin trebuie să alăturăm şi pe *Protopopov,* ministrul de interne, căci acesta şi cu falsul călugăr erau acum principalii făptuitori ai intrigilor care aveau de scop prăbuşirea Rusiei. Ei primeau bani de pretutindeni şi mai ales din Germania, care-i plătea foarte bine.

Nobilul *von Schwanenbach* a ajuns mai în urmă ministru al instrucţiunii publice în pravoslavnica Rusie. El îşi făcea rapoartele secrete în două exemplare: unul destinat Ţarului şi altul Impăratului Germaniei.

Inalta birocraţie rusă erà compusă în mare parte de Germani de origine, căpătuiţi la Curte, cum erau: *Frederiks* şi *Benckendorf,* la cari trebuie să mai alipim şi partidul germanofil destul de mare şi de înfluent.

Nu trebuie să uităm pe vestitul *Sukomnilov,* ministru de răsboiu, care a lucrat numai în favoarea duşmanilor Rusiei, făcând totul ca armata rusească să nu aibă muniţiuni în cantitate îndestulătoare. Pentru aceasta a fost denunţat de ajutorul său *Kartzov* şi dat judecăţii pentru a domoli opinia publică care să revoltase. S'a dovedit că planurile lui de mobilizare erau în mod intenţionat pline de greşeli; puştile, mitralierele, tunurile grele şi de câmp erau foarte puţine; el n'a fost la Direcţia Artileriei decât

numai de 2 ori în tot timpul cât a fost ministru; el contractase cu uzinele Rickerts pentru fabricarea mitralierelor cu prețul de 2000 ruble fiecare, pe câtă vreme fabrica Tula oferise mitraliere mai bune și numai cu 900 ruble una, etc.

Puterile tainice pe care Kaizerul le organizase atât de ingenios împrejurul Tronului Rusiei încă din *april 1914*, erau acum în culmea activității.

Cu venirea lui Stürmer în capul guvernului s'a conceput și planul machiavelic acărui victimă trebuia să fie *România*. Escomptarea înfrângerii ei trebuiă să conducă în mod fatal, în gândul autorilor acestui complot, la o *pace separată ruso-germană*. Pacea aceasta avea și un caracter profitabil: Rusia va luá Moldova, Austria Muntenia și Bulgaria Dobrogea. Dar România ezită încă să intre în războiu alăturea de Înțelegere. Ea nu erà încă gata. Conducătorii ruși trimisese la București sub formă de *ultimat*, aceste cuvinte cari au precipitat un popor de bună credință la înfrângere: *acum ori nici odată*. Aceste cuvinte au fost repetate și de *mareșalul Jofre* al Franței, după stăruința guvernului rusesc. Guvernul român s'a văzut astfel silit să să arunce în războiu la 14 August **1916**, punând condițiunile din tratatul nostru cu Înțelegerea și din Convenția militară, anexată la acel tratat de alianță, condițiuni pe cari le-a primit Stürmer, știind că nu o să le împlinească.[1]

România a fost sdrobită, lăsată la propriele ei forțe; cooperațiunea rusească, din derizorie ce fusese în timpul înaintării Nemților în Oltenia și Muntenia, a devenit eficace numai pe *linia Siretului*, pentru că *acolo era locul hotărât de Stürmer* ca să să oprească retragerea noastră, în scopul ca negocierile *de pace separată* să poată luà semnificarea pe care voià el să le-o deie. Să știe că deja Dobrogea erà ocupată de Bulgari, cărora le-a cedat'o Rusia. Astfel credea Stürmer că opinia publică rusească va înțelege nefolosul unei sforțări mai îndelungate fără ca să să resimtă săgeata unei înfrângeri date însăși Rusiei. Austro-Germanii opriți pe linia Siretului, Rusia ar fi fost în aparență aceea care a oprit înaintarea lor, din momentul în care aceasta amenință teritorul rusesc. Singură România era învinsă și din această nouă victorie germană reieșea faptul că puterea germană de ofensivă nu erà înfrântă, și, prin urmare, cel mai bun lucru era *o pace separată*, fără ca Rusia să suporte umilința unei înfrângeri.

Stürmer a fost slujitorul constant al intereselor germane; el dela început și până la sfârșit a fost un adevărat *trădător* al țării sale. Cele nouă luni de guvernare stürmeriană au fost de ajuns ca să dezorganizeze și demoralizeze în mod iremediabil Rusia. Astfel să esplică întreg mersul războiului nostru, cu toate peripețiile lui; din momentul întrării în războiu, România a mers din tradare în tradare din partea puternicului său Aliat.

---

[1] Vezi ziua de: *24 Martie/6 April 1919* (Tom. II).

A doua zi după întrarea României în războiu, la *16 August 1916*, Rasputin primește din Berlin această scrisoare: No 70 (sub acest număr să înțelege șeful spionagiului din Germania *Steinhauser)*. Noi am notat după cum să cuvine rapoartele voastre asupra acțiunilor din Krusenstern (Comandamentul corpului 38 de armată) și asupra camaraderiei lui Sakharov și lui Yepancin (doi membri influenți ai Dumei). Casa Frații Berekmann din Kiew, varsă Creditului Lyonnais în contul d-voastre 120 mii de ruble, asemenea o sumă echivalentă pentru pretinul d-voastre. Instrucțiile sunt următoarele: Sugerați lui S(türmer) acest plan conceput contra Dumei. In arhivele ministerului de interne el poate găsi o listă de nume și de adrese a mii de revoluționari ruși cu tendințe extremiste. Acești din urmă după poruncile voastre pot fi încarcerați sau traduși înaintea unui consiliu de războiu și impușcați. Cu toate acestea el va procedà cu multă blândeță și discreție. El va face din ei agenții săi cu făgăduința de protecție după ce le va dà fonduri și să va arangià ca un număr însemnat de democrați socialiști germanofili să poată pătrunde în Petrograd și să lucreze în înțelegere cu anarchiștii ruși, tolstoienii, pacifiștii, comuniștii și socialiștii roșii. Datorită unei întinse propagande, dusă de agitatori violenți în uzinele de muniții, noi putem aținà greve, provocà catastrofe în momentele potrivite când instrucțiile vor fi date. Ar trebui să le insuflăm ideia ca să aținà lucrătorii de a să pune în grevă și a începe astfel mișcare care trebuie să facă din Europa o federație de *republici socialiste*[1]. Acest plan seduse clasele muncitoare și a reușit de acum pe Clyde și în Irlanda. Singurul vostru adversar serios este *Gucicov*, dar veți strădui cu Impărăteasa de a'l îndreptá spre alte sfere de activitate. Inrolează în partidul vostru celmai mare număr posibil de membri ai Dumei. Supuneți-ne din timp o listă de plată făcută de d-voastră și Casa Berckmann vă va menține contul deschis la Creditul Lyonnais. Așteptăm rezultatul bunelor servicii pe cari Maiestatea Sa știe să le aprecieze și care vor fi larg răsplătite când vom ține Rusia în mânile noastre,ceeace nu va întârzià acum.Mai aveți și următoarele însărcinări: Inștiințați pe S(türmer) să să păzeàscă de marele duce Dimitrie. El are o scrisoare compromițătoare scrisă de Nada Litvinov privitoare la încercarea de corupție alui Brusilov. Noi credem a ști că femeia Litvinov locuește la Otel Regina din Petrograd. Nu economisi nici o sforțare pentru a obține și distruge această scrisoare atât de primejdioasă. Profesorul *Miliucov* trebue să dispară. Zece mii de ruble vor fi plătite pentru acest serviciu. S'ar putea cercetà I. sau B. Ambii au o grabnică nevoie de bani. Spuneți Anei (Vyrubova) să roage pe Impărăteasa ca să primească o femeie numită Geismann, care va cere o

[1] Ce bine să poate aplicà aci proverbul că *cine sapă groapa altuia va cădea în ea.* Desigur că atunci Kaizerul nu s'a gândit că și tronurile Germaniei să pot prăbuși în niște *Republici federatiste!*

audienţă pentru ziua de 30 August la prânz. Ea aduce un mesagiu *vorbit* dela Impăratul. E nevoie să cunoaşteţi pe contesa Zia Kloiev din Voronaj; ea are mare influenţă într'un anumit mediu militar, care v'ar putea fi eventual foarte folositor H. (un spion al cărui nume adevărat nu să cunoaşte) a fixat la 29 August, ora $11^1/_2$, când trebuie să aibă loc catastrofa dela uzina de pirotecnie din Krestovschi. Un cablu electric a fost pus sub Neva şi totul e pregătit. Salutări dela noi trei. N."

La aceasta Rasputin a răspuns astfel : „Am primit scrisoarea d-voastre şi cele trimise. S'a pus de acum pe lucru. Am înştiinţat pe M. S. Impărăteasa şi toate măsurile sunt luate pentru lovitura cea mare. Cu cât vor fi mai multe nenorociri şi jertfe în uzinele de muniţii, cu atât răsfrângerea în favoarea d-voastre va fi mai mare. S'a trimis deja 400 de extremişti revoluţonari pe front cu bani şi instrucţii. Am notat toate amănuntele d-voastre. Martos va duce aceasta la Helsingsfors şi va aşteptă răspunsul d-voastre şi alte ordine. N'am primit nici o instrucţie în privinţa Englezului C. Vă rog să trimiteţi. Sfătuesc încarcerarea sub falşe învinuiri de spionaj. Dacă sunteţi înţeleşi trimiteţi-mi cu ce să-l acuz şi probe de adus. G."

Femeia Geismann a fost primită de Impărăteasa, după cum s'a zis mai sus, şi i-a înmânat mai multe documente precum şi o scrisoare a Impăratului. Apoi altă scrisoare a fost dată lui Rasputin, de cuprinsul următor : „Personală şi strict confidenţială. Marele Cartier General în Franţa. Marele Cartier Montmedy, 10 August 1916. Herr Steinhauser mi-a dat socoteala serviciilor distinse în favoarea Imperiului nostru. Vă felicit şi mă bucur de a şti că Impărăteasa Alexandra are în d-voastre un atât de bun şi înţelept sfetnic. Aţi făcut mult, dar rămâne încă bun lucru de îndeplinit. Trebuie ca pretinii d-voastre să potrivească pentru a mări lipsa de material şi de muniţii ; ca Berlinul să fie înştiinţat de comenzile de tunuri, de esplozive, automobile făcute în Anglia, pentru a putea pândi transporturile pe coasta Finlandei şi a le distruge. Noi vă sfătuim să provocaţi accidente pe căile ferate, în fabricile de muniţii şi în alte părţi ; Steinhauser vă trimite 6 agenţi de încredere în acest scop. Pretinii d-voastre le vor acordă protecţia oficială şi le vor uşură sarcina. Am sugerat şi M. S. Impărătesei câteva idei pe cari le va discută cu d-voastre. Cei mai primejdioşi duşmani ai d-voastre par a fi în acest moment Prinţul *Yuri Lyov*, care are numeroşi partizani, şi *Cheidze* din Tiflis. Aţi putea ocoli primejdia, făcând ca activitatea lor să înceteze. Să poate să răuşiţi. Consultaţi pe Impărăteasa. E dorinţa mea imperială ca plata întocmită între noi să fie dublată începând dela data aceasta. Salutări, *Wilhelm* I. R."

Care scrisoare ar putea să dea o sarcină mai covârşitoare? Kaizerul, care chemă mereu pe Atotputernicul, sugerà omor şi crime agentului său plătit, omul care ajutat de primul ministru Stürmer şi ministrul de interne Protopopov, ţinea viitorul Ru-

siei în mânile lui. Germania era înştiinţată asupra oricărei operaţii militare proiectate cu mult înainte ca ea să fie executată şi mii de soldaţi glorioşi erau zilnic jertfiţi, pe când Rasputin îşi continuà viaţa în desfrâu.

Nu mult după aceasta *patru* explozii avură loc la mici intervale : două la Petrograd, una la Moscova şi alta la Kostrovna, cauzând moartea multor oameni. Trenuri cu trupe deraiară la încrucişeri şi alte atentate fură înfăptuite, fără ca poliţia să descopere autorii. Mai târziu au sărit în aer două fabrici mari în împrejurimile Moscovei, precum şi marile cuptoare de topit alama din Obukov, cauzând numeroase morţi de oameni. Apoi s'a încercat distrugerea marei pulberării situată în faţa Schusselburgului. Pe lângă acestea, aceeaşi clică răspândea svonuri falşe cu o iuţeală uimitoare : la Petrograd, că o răscoală a avut loc la Moscova, iar acolo să svonea că la Petrograd s'au petrecut scene sângeroase ; la Karkov, că a isbucnit o revoluţie groasnică la Moscova, iar acolo s'a lăţit vestea că astfel de lucruri s'au petrecut la Karkov, şi toate acestea pentru ca să zăpăcească lumea, provocând panică, după care să să poată cere *o pace separată.*

In acest mod Germania, înafară de răsboiul de pe fronturi şi din tranşeie, ştiea să poarte un alt răsboiu şi mai cumplit prin spionaj şi tradări îngrozitoare. Kaizerul ajunsese să ţină Rusia în palmă. Toate telegramele din Petrograd către Aliaţi, comenzile de material, înştiinţările de tot felul, împărăteşti, diplomatice sau particulare, erau la minut copiate şi transmise la Wilhelmstrasse în Berlin, unde negocierile erau cunoscute în acelaşi timp ca şi la Londra şi Paris, şi uneori şi mai curând.

S'a încercat asasinarea lui Brusilov cu otravă şi a generalului Kornilov cu explozie de granată, dar n'au reuşit. Tot după poruncile din Berlin, Rasputin pregătea foametea şi isbucnirea epidemiilor de ciumă şi de holeră în însăşi inima imperiului rus : foametea prin împedecarea proviziunilor de a sosi la Petrograd, iar epidemiile prin *banane pline cu microbi*, trimise în cutii din Germania, şi cari trebuiau împărţite în Moscova, Karkov, Odesa şi în alte centre, dar n'a reuşit din cauză că bananele s'au stricat repede şi n'au mai putut fi împărţite. Este cunoscută şi încercarea făcută cu mai multe cutii conţinând aceiaşi microbi, găsiţi în Bucureşti, ascunse în grădina legaţiunii germane.

Rasputin ajunsese în anul 1916 cel mai puternic şi mai preţios spion şi agent al intereselor nemţeşti în Rusia. El lucrà sub ordinele directe ale Impăratului Wilhelm II, de care a şi fost primit odată în audienţă, în luna Decembre 1916, când falşul călugăr a stat în Berlin la Otelul Westfalischer-Hof sub numele de *pastorul olandez* **van Meeuven**, şi de unde a trimis mai multe rapoarte Impărătesei, lui Stürmer şi lui Protopopov.

Iată cum descrie William Le Queux întrarea noastră în răsboiul mondial. „România şovăità încă de a face cauză comună cu Aliaţii; ea nu bănuià de loc intrigele dela Curtea rusească. Hâr-

tiile lui Rasputin şi telegramele primite în Bucureşti conţin dovada documentară a imensului complot urzit în vederea distrugerii ei. Un mesagiu primit de Rasputin în ziua marii victorii câştigate de generalul Lecitzki, descopere un adevărat plan machiavelic. Acest mesagiu este de cuprinsul următor : „Memorandum 27546—112. Situaţia din Dobrogea ameninţă de a deveni foarte serioasă. Invită pe S(türmer) ca să sugereze îndată Impăratului, pe când d-voastre veţi insinuà Impărătesei, de *a sili România să iee armele în contra noastră.* Ea nu mai trebuie să păstreze neutralitatea. Să va trimite o telegramă la Bucureşti acărei termini vor constitui un ultimatum. *Dacă nu să uneşte cu Aliaţii imediat, atunci trebuie să să luptee încontra Rusiei*". — Astfel trei zile mai târziu când sfântul Părinte şi complicii lui ţinură sfat cu Impăratul, Stürmer trimise o telegramă la Bucureşti prin care rugà pe guvernul român să nu tărăgănească mai mult intervenirea sa alături de Aliaţi. La Bucureşti nu să bănuià nici un complot ; mai mult, cererea nu păru extraordinară faţă de situaţie. Chiar la Aliaţi întrebarea erà pe toate buzele : *Când va interveni România ?* Ea nu intervenise prin simplul fapt că nu erà complet pregătită. Germania ştiea aceasta şi cu ajutorul lui Rasputin ea îşi întocmise *un întreg plan de năvălire.* Cu toate că nepregătită, România fu silită de Stürmer să înceapă ostilităţile. Nouă spre zece zile după trimiterea mesagiului din Berlin, *România a declarat oficial răsboiul în contra Austriei.* Berlinul chiuià de bucurie şi sinistrul dărâmător al Rusiei îşi frecà mânile. El presimţea reuşita complotului, complot drăcesc nebănuit nici de cel mai iscusit dintre diplomaţi, şi care constà *în a predà România duşmanului cu imensele ei rezerve de cereale şi de petrol.* Rezultatul fu îngrozitor. Armata ruso-română, complet tradată, fu silită să bată în retragere sub presiunea armatelor lui Mackensen ; — pe urmă, mai înainte ca Aliaţii să fie informaţi, România şi calea ferată din Dobrogea (Cernavoda-Constanţa) căderau în mânile duşmanului. După alt ultimat : *acum ori niciodată !* al lui Stürmer, dezastrele produse de Camarilă să produseră cu o iuţeală fulgerătoare. Făgăduelile primite de vitejii români fură rupte una câte una. De ce ? Pentru că Rasputin, Protopopov şi anumiţi generali, supuşi de falsul călugăr, susţineau pe primul ministru Stürmer în scopul de a obţine *marea retragere şi năvălirea fulgerătoare a României pentru a obligà pe Ţar şi Imperiul său a încheià o pace separată.* In adevăr. Rasputin în zilnicele lui vizite la Tzarskoe-Selo, declarà *Impărătesei şi surorilor sale discipole* dela Curte că avusese viziunea Ţarului şi a Kaizerului fraternizând. Interpretând'o ca o înştiinţare cerească, el hotărâse aproape pe Impărat să semneze o declaraţie de pace. Dar deputatul Miliucov şi tovarăşii lui descoperiră la timp această faptă vicleană şi pace nu s'a mai cerut".

In Franţa şi Anglia nu să ştiea nimic din toate acelea ce să petreceau în Rusia. Stürmer o spunea la toată lumea şi în gura

mare că va duce războiul până la victoria finală. Iar Protopopov făcuse declarații de pretinie Angliei, asigurând despre aceasta pe Lloyd George, când s'a dus la Londra în calitate de vicepreședinte al Dumei. Nimenea nu bănuia pe omul sfânt și pe făcătorul de minuni că ar fi ambasadorul secret al asasinului dela Potsdam, căci Rasputin pretutindenea pe unde să ducea afișă ura lui încontra Kaizerului și aţâţà lumea cu înverșunare pentru continuarea războiului.

Marii Duci Nicolae, Dimitrie și Sergie, cu Miliucov, Puriskievici, Gucicov, Lyov și alți patrioți ruși, bănuiau de câtva timp că lucruri necurate să petrec la Curtea imperială și că ar fi vorba de o tradare groaznică și s'au pus în urmărire. Camarila la rândul ei a observat aceasta și a căutat să scape de ei dar n'au reușit.

In istorica ședință a Dumei dela *14 Noembre 1917*, Miliucov a dat pe față toate mișeliile și fărădelegile dela Curte, vestejind pe primul ministru Stürmer cu numele de *Iuda trădătorul* și cu mâna plină de un teanc de documente a strigat în gura mare : *Am aci*, domnilor, *siguranța nelegiuirii ; cifrele sunt aci, numărul mărturiilor, piesele de bani, prețul tradării !*

Două ore după această ședință, tot Petrogradul era în fierbere, iar după câteva zile Stürmer fu îndepărtat dela Președinția Consiliului de Miniștri și numit în alt post din apropierea Țarului, unde acum lucrà în unire cu baronul Fredericks, altă unealtă nemțească. In locul lui Stürmer a fost numit Trepov.

In sfârșit în noaptea de *15 Decembre* Sfântul Părinte a fost omorât în casa Prințului *Yusupov*, unde fusese învitat la o orgie. El a fost otrăvit cu cianur de potassiu pus în vin, apoi fiindcă nu vroià să moară repede a fost împușcat cu mai multe gloanțe de revolver și în urmă aruncat în Neva. Abia la *26 Decembre*, după 10 zile, s'a știut cu siguranță că Rasputin a fost omorât și moartea lui a produs mare consternare și dezolare la Curtea imperială. Durerea Impărătesei Alexandra a fost nemărginită și nu să putea măsurà decât cu ura pe care o simțea față de persoanele bănuite ca autorii tragediei. Prințul Yusupov a fost arestat în gară, apoi exilat la o moșie alui din Gubernia Kursk. Marele Duce Nicolae a fost arestat în gară când vroià să plece în Crimeia, unde a fost numit comandant. Marele Duce Dimitrie a fost arestat și expulsat pe frontul persan. Puriskievici a putut fugi la Iași. Ancheta judiciară oficială condusă de însuși ministrul justiției Makarov n'a dat nici un resultat.

Dar odată cu moartea acestui om nelegiuit, vestitul Rasputin, s'a apropiat și sfârșitul Dinastiei Romanovilor. N'a trecut nici trei luni dela moartea lui și Țarul Nicolae ș'a subscris abdicarea în noaptea *2—3 Mart 1918* în tren, aproape de front. Perechia imperială și Camarila de trădători erau prizonierii acelora cari voiau să vadă Rusia renăscând, spălată de pângăreala germană și liberată de cultul degradator al criminalului intrigant și bles-

temat, care a fost Grigorie Efimovici Rasputin ! Moartea lui a fost preludiul marei revoluţiuni dela sfârşitul lunii Februar 1918, care a schimbat forma de guvernământ al Colosului Imperiu dela Nord.

Astfel s'au petrecut lucrurile în Rusia şi acum cu multă uşurinţă ne putem esplică mersul războiului cu toate tragicele lui peripeţii, cari mult chin sufleţesc ne-au produs la toţi. Vedeam, simţeam şi nu îndrăsniam nici măcar să bănuim tradarea Rusiei. Rasputin şi Stürmer, în cap cu Impărăteasa, de origine germană, au fost geniii răi ai Imperiului moscovit pe care l'au prăbuşit pentru vecie, iar nouă Românilor, deşi ne-au înmulţit şi mărit chinurile şi suferinţele, ne-au adus în cele din urmă *cel mai mare folos posibil.* O susţin aceasta cu tărie şi deplină convingere, în contra părerii unora, între cari să numără şi d. Ion Rusu-Abrudeanu, autorul documentatei cărţi : *Pacostea rusească,* cari cred şi susţin că sorta României ar fi fost mai bună dacă ei n'ar fi existat, adecă fără tradarea Rusiei. Credinţa mea neclintită este că fără ei România nici n'ar fi avut timpul ca să intre în războiu, care, desigur, s'ar fi terminat în cel mult doi ani *printr'o pace mai mult de învoială,* iar nu *impusă,* deoarece nici una din părţi n'ar fi fost sdrobită şi astfel nu s'ar fi putut dictă o pace în felul aceleia care s'a făcut. Apoi fără trădarea Rusiei este absolut sigur că nu s'ar fi prăbuşit nici Imperiul moscovit, nici Imperiul german, nici Monarhia austro-ungară, şi prin urmare n'am fi avut *nici Basarabia, nici România Mare aşa cum, din fericire, o avem astăzi !* Şi eu, cu inima mulţumită şi veselă, pun între Sfinţii neamului nostru şi pe această treime : **Kaizerul, Tisza şi Rasputin !**

22 Maiu 1920

In zilele trecute Maiestăţile lor Regele şi Regina cu prinţesa Elisabeta au făcut prima călătorie în Bucovina şi Basarabia. Pretutindinea au fost întâmpinaţi de popor cu cel mai mare entuziasm. La Suceava, la Putna, la Rădăuţi şi la Cernăuţi primirea familiei regale a depăşit în splendoare orice închipuire; pe tot parcursul suveranii au fost aclamaţi cu frenesie de întreg poporul românesc. Tot aşa şi în Basarabia, la Hotin, la Chişinău şi la Cetatea Alba.

Din această călătorie triumfală voiu fixà aci numai strălucita clipă din ziua de 16 Maiu a. c., în care M. S. Regele iubit al poporului român, a petrecut'o la *Putna,* lângă mormântul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt. Acolo Regele nostru, făuritorul României Mari, s'a dus să aştearnă Umbrei Marelui Voevod prinosul său de admiraţie, de cucernicie şi de evlavie patriotică.

Ajungând lângă acest sfânt mormânt, M. Sa a fost salutat de primul ministru al ţării, generalul Averescu, cu un discurs însufleţit, vrednic de a fi cetit de oricare Român şi care sună aşa: „Sire. Prea înalţată Doamnă. Să-mi fie îngăduit a mă face ecoul

sentimentelor, de care este firesc să fim cuprinşi astăzi când găsindu-ne în aceste locuri sfinte, aduşi de o pornire atât de înălţătoare a sufletului Maiestăţii Voastre, nu ne putem opri, — evocând marele fapte, acăror amintire ne-o deşteaptă mormântul nemuritorului Voevod, — de a face o apropiere între ce a fost şi ce este, între ce au făcut strămoşii noştri şi ne-au lăsat, şi între ce am făcut noi înşine şi vom lăsă urmaşilor noştri, — dela Ştefan cel Mare până la Ferdinand I. Cea dintâi cale bătătorită de suferinţe şi dureri, de asuprimi şi aşteptare; cealaltă forţă neîntreruptă de neînvinsă rezistenţă, de necurmată nădejde şi de neadormită credinţă în puterea de viaţă şi de isbândă a neamului! Străbătând cu mintea această întinsă cale bogată în suferinţe şi bucurii şi făcând suma lor, la lumina ultimelor mari evenimente, nu putem ocoli constatarea că şi unele şi altele ne-au oţelit firea în aşa măsură, că am putut fi necontenit la înălţimea cerinţelor vremurilor. In adevăr şi astăzi chiar, în această clipă, cea mai mare din istoria noastră, când de un trecut plin de vitejie să leagă desăvârşirea eroică a visului secular şi când întărirea pacinică a isbânzii noastre pare încă ameninţată de primejdii dinafară şi dinăuntru, este din cale afară preţioasă şi liniştitoare constatarea că poporul nostru a desvăluit necontenit un minunat amestec de bărbăţie şi blândeţă, de mândrie de neam şi de îngăduitoare iubire de oameni, de porniri generoase şi de simţ al dreptăţii; dar a mai făcut şi dovadă că de iubirea lui oţelită de ţară s'au sfărâmat întotdeauna neputincioase atacurile primejduitoare, precum şi ademenirile otrăvitoare. Şi precum a făcut până acum, aşa va face şi în viitor. Sire. După pilda marelui Voevod Ştefan, Maiestatea Voastră aţi ştiut să aveţi încredere în poporul de care Provedinţa v'a legat, şi cu iubire şi abnegaţiune identificându-vă cu năzuinţele lui sfinte l'aţi dus la isbândă şi la mântuire. Unind voinţa Maiestăţii Voastre cu voinţa rostită de toate clasele naţiunii, Maiestatea Voastră a simţit că jertfa şi vitejia poporului trebuie să-l ridice la demnitatea de neatârnare cetăţenească precum şi la mândria de a să şti stăpân pe pământul pe care-l munceşte. Aţi simţit această mare necesitate a vremii şi ca un gest ce va rămâne pe veci în istorie aţi înfăptuit'o. Prea înălţată Doamnă. Maiestatea Voastră aţi ştiut pe de altă parte să alinaţi suferinţele cele mai sfăşietoare, să împodobiţi jertfele cele mai tragice. Alăturea cu poporul vostru, în zile bune şi în zile rele, aţi plâns un plâns cu el, aţi nădăjduit cu el, aţi crezut în el şi cu el. Pentru toate aceste, Sire şi Prea înălţată Doamnă, poporul vostru vă mulţumeşte, poporul vă iubeşte, precum a iubit întotdeauna pe Voevozii cari au ştiut să să identifice cu ei. Iar nouă, cei din generaţiile actuale, din toate ţinuturile deapururea unite, cari avem cinstea şi norocul a fi în jurul M. Voastre, umbra marelui Voevod ne spune că ne mai rămâne încă o datorie de îndeplinit. Toate credinţele, toate ambiţiunile, toate puterile, avem datoria să le închinăm ţării, pentru ca prin muncă fără preget şi prin luptă fără

ură să îndrumăm aşezarea Unităţii Neamului pe temelii sănătoase. Pentru acest scop măreţ ne este cerut ca în pragul unei vieţi nouă, să jertfim din însuşi sufletul nostru chiar şi cele mai tainice porniri, dacă aceste porniri, sămănând învrăjbirea ar primejdui opera sfinţită cu sângele atâtor viteji. Ar fi un adevărat blestem al lui Dumnezeu dacă nu ne-am arătă vrednici de jertfele făcute şi de nădejdea ce pune Maiestatea voastră în fiecare din noi, spre binele şi gloria Patriei. Să trăiţi Sire ! Să trăiţi Prea înaltă Doamnă !"

Răspunzând, M. S. Regele a rostit o cuvântare plină de avânt de simţire concentrată, plină de acel sentiment al trecutului pe care atingerea cu cronicele bătrâneşti, îl dau celor cu sufletul curat ca să le înţeleagă, o cuvântare care în aceste clipe înfăţişează un adevărat imn de reculegere şi un mare indemn la îndatoririle fiecărui Român. Iată minunatul sfârşit al acestei cuvântări vrednice de a rămâne în istoria naţională a neamului românesc: „Şi totuşi, când am plecat genunchii în faţa scumpului Tău mormânt, în sufletul meu s'a născut încă o duioasă rugă, pe care o îndreptăm către Tine ca unui părinte din veac adormit, dar necurmat alăturea de sufletele noastre. In numele Tău şi al marilor Tale fapte am găsit isvorul nesecat al răbdării în timpul de umilinţă şi al curagiului în timp de restrişte. Insuflă-ne duhul sfintei uniri în inimele noastre, pentru ca să putem duce înainte greaua sarcină a Statului nostru întregit. Coboare-să raza geniului Tău ocrotitor în sufletele noastre pentru îndreptarea tuturor păturilor sociale pe calea concordiei din care numai poate isvorî adevăratul bine obştesc. Insufleţit de acest gând al unirii cetăţeneşti chemasem aci pe fruntaşii ţării şi ai neamului şi mai ales pe acei cari împreună cu mine au luptat îndurând într'un fel sau în altul marile greutăţi prin cari am trecut şi cari m'au ajutat să văd adus la înfăptuire visul nostru secular, şi vroiam să ne împărtăşim împreună de bucuria acestei zile înălţătoare şi totodată să ne aruncăm privirile asupra viitorului ce ni să deschide şi să ne gândim că opera unităţii noastre de Stat şi naţiune aşteaptă încă dela noi multe şi îndelungate silinţe pentru ca tot ce am dobândit prin atâtea jertfe să fim în stare a păstrà şi consolidà prin înţeleaptă şi necurmată muncă. Iar asemenea muncă nu să poate îndeplini cu sorţi de isbândă decât numai prin unirea tuturor forţelor naţionale din vechiul Regat şi din ţinuturile unite la Patria-mamă, şi prin conlucrarea tuturor bărbaţilor pricepuţi la refacerea tuturor ramurilor de gospodărie ale Statului după marile sguduiri prin cari am trecut. Să jurăm în faţa mormântului acestui erou naţional că în împrejurările grele vom fi strâns uniţi, având numai un singur gând şi o singură simţire: fericirea scumpei noastre Patrii pentru care suntem gata a face orice sacrificiu!"

Aceste sublime cuvinte ale Regelui nostru reprezintă după cum trebuie chintezenţa grijilor şi dorurilor neamului românesc,

şi Maiestatea Sa înţelege acest apostolat regesc în aşa fel încât după cum în timpul războiului sufletul Său s'a adăpat din simţirea comună a neamului nostru, tot astfel El să solidarizează cu cele mai mari revendicări ale cugetelor şi inimilor noastre, cerând dela toţi Românii ridicarea deasupra patimilor şi jertfa comună pentru întărirea înăuntru a României întregite! Să urmăm sfaturile Marelui nostru Rege, cucernicul admirator al lui Ştefan cel Sfânt şi vrednicul continuator al lui. Să fim recunoscători bunilor noştri Suverani cari s'au adus aminte cu veneraţie de sfântul mormânt dela Putna, astăzi eliberat, şi au făcut această regească excursiune, care a devenit un adevărat pelerinagiu, în care Marele Rege şi Buna Regină s'au dus însoţiţi de toate inimile româneşti. Acolo, lângă mormântul lui Ştefan, sufletele noastre să întăresc şi conştiinţa că generaţia noastră a liberat Umbra marelui Voevod din lanţurile străine este o înălţătoare forţă morală. Acolo, lângă Umbra Voevodului perdut în noaptea veacurilor şi alături de Regele viteaz şi Regina milostivă sufletele noastre înţeleg preţul jertfelor, valoarea suferinţelor şi marea răsplată pe care Dumnezeu o dă mai curând sau mai târziu Dreptăţii neamurilor, cari s'au făcut datoria pe acest pământ.

24 Maiu 1920.

Ieri, duminecă dimineaţa, la Mitropolia din Capitală s'a ţinut şedinţa festivă pentru a să luă la cunoştinţă hrisovul Regelui nostru prin care să vesteşte hotărârea de a să ridică în Bucureşti o *Catedrală mare* întru amintirea victoriei armatelor noastre care ne-a adus **România Mare**. Mitropolitul Primat *Miron* a rostit cu această ocaziune o cuvântare spunând că generaţiunea de astăzi este cea mai fericită dintre toate generaţiunile din trecutul de 2000 de ani al neamului românesc. Apoi a dat cetire următorului *hrisov domnesc:* „Prea Sfinţiţi Părinţi. Înfăptuitu-s'a unirea politică a tuturor Românilor prin strădania atâtor minţi alese şi prin sângele atâtora dintre copiii cei mai buni ai neamului. Laudă îndreptăţită lor şi slavă nesfârşită Atotputernicului Dumnezeu, care nu ne-a părăsit în necazuri, ci ne-a întărit inima şi gândul ducându-ne la isbândă. Astăzi mai mult ca oricând suntem datori să-l preamărim din toată inima cu cântarea: „cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi, căci cu noi este Dumnezeu.“ Această cântare însă trebuie să răsune în **Biserica Mântuirii,** pe care datori suntem să o ridicăm în Capitala tuturor Românilor, ca semn de mulţumire pentru ajutorul Celui prea înalt şi ca simbol al unităţii sufleteşti a întregului neam şi veşnică pomenire celor răposaţi pentru înfăptuirea României întregite. Iar întru aceasta slujească-ne de pildă bunii noştri strămoşi. Pildă să ne fie Ştefan cel Mare şi Sfânt, care după luarea Chiliei, mulţumi lui Dumnezeu, dătătorul biruinţii prin ridjcarea Mănăstirii Putnei, de unde a purces atâta duh întăritor în vre-

mile noastre de restriște. Pildă să ne fie făuritorul Unității noastre politice de acum 318 ani viteazul Mihaiu Voevod, acărui mână s'a deșteptat de pe sabia-i fulgerătoare, ca să pună o nouă și puternică piatră de temelie Mitropoliei românești din Alba-Iulia Ardealului, drept mulțumire Celui Prea Inalt pentru biruința îndreptățitei sale lupte. Pildă să ne fie Mateiu Voevod Basarab, care a sămănat pământul țării cu lăcașuri dumnezeiești, ca mulțumire Celui de Sus pentru ajutorul dat întru ajutarea sfintelor sale năzuințe. Iar acestea lăcașuri închinatu-le-a el sfinților mucenici ostași în conștiința dreptei jertfiri a oștenilor săi. Pildă să ne fie șirul de strămoși, întemeietori de lăcașuri Dumnezeiești pentru binefacerile primite de Sus. In sfârșit, pildă să ne fie răposatul Rege Carol I, care s'a unit gândul cu vechii ctitori, aducând la nouă strălucire minunile dela Argeș și Trei-Erarhi. Căci sufletul și jertfa biruitorilor dela Plevna s'au adaugat la temelia și frumusețea acestor altare de mulțămire și proslăvire a Stăpânului tuturor. Noi și poporul român am avut fericirea a conduce țara la înfăptuirea visului de aur al strămoșilor: Unirea sa într'un singur Stat național. Deci și sfânta Biserică, care dorim a să înalță întru amintirea acestui strălucit eveniment să cuvine să fie un moment vrednic de țelul măreț ce l'am atins și opera tuturor Românilor, ca un simbol al unității de neam și de credință. Neamul întreg s'a încordat vânjoasele-i brațe pentru indeplinirea scumpului său ideal național: neamul întreg să cuvine să-și arate recunoștința către Dumnezeu, dela Care ne vin toate darurile, ridicându-i altar de închinare, pe care ni-l închipuim ca o podoabă a gândului artistic românesc. Iar pentru fericita întrupare a acestui gând al nostru și pe temeiul orânduirilor canonice, cer prea sfințitului Sinod al Bisericei strămoșești înalta sa binecuvântare, spre a să putea începe pregătirile pentru ridicarea acestei sfinte Biserici. Și Domnul va răsplăti celor ce iubesc buna podobă a Casei sale. Al prea sfinților voastre cu creștinească dragoste **Ferdinand.** București, 10 Maiu 1920."

Mitropolitul *Pimen* al Moldovei spune că după cum Alexandru cel Bun, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare și Sfânt, Mihaiu Viteazul, Neagoe Basarab, Mateiu Basarab, Vodă Carol, ridicau câte o mănăstire sau biserică în urma victoriilor avute, tot astfel și Vodă Ferdinand I a luat inițiativa ridicării Catedralei *„Mântuirea Neamului"*. Face urări de sănătate pentru întreaga familie regală. Episcopul *Nifon* al Dunării de jos, propune să să aleagă o comisiune cu reprezentanți din toate provinciile unite, care să să ocupe cu strângerea fondurilor necesare. Arhiereul *Bartolomeiu Bacaoanul* dă cetire răspunsului Sinodului către Rege, prin care mulțumește Suveranului pentru frumoasa și laudabila inițiativă care a umplut de bucurie inima tuturor credincioșilor. Să dă apoi binecuvântarea Sinodului cântându-să „Troparul Rusaliilor." Corul întonează „Imnul Regal". Arhiereul Bartolomeiu rostește o cuvântare de încheiere preamărind și aducând slavă altarelor, după care ședința să ridică la ora 12.

31 Maiu 1920.

Cu mare pompă, cu mult entuziasm şi cu deosebită înălţare sufletească s'a făcut eri în cetatea Sibiului sfinţirea şi instalarea vrednicului Mitropolit al Ardealului, Dr. *Nicolae Bălan*, ales ca atare cu unanimitatea Congresului spre bucuria întregului neam românesc. Deşi tânăr încă, noul Mitropolit a dat multe dovezi despre strălucitele sale calităţi intelectuale şi morale. Fiu de preot dela sat, care şi'a crescut la şcoli opt copii şi acuma, la bătrâneţe, are fericirea să-şi vadă pe cel mai mare fiu ajuns în capul Bisericii, căreia îi slujeşte încă cu atâta devotament. Noul Mitropolit a cunoscut lupta grea a vieţii, ridicându-să din şcoli fără protecţii, prin muncă cinstită şi mare dragoste de carte. La facultatea de teologie din Cernăuţi şi'a câştigat o cultură teologică temeinică, pe care la rândul său a ştiut s'o împărtăşească elevilor ca profesor de teologie şi ca director al unei bune reviste teologice pe care o scotea cu mari greutăţi la Sibiiu.

Actul sărbătoresc dela Sibiiu nu trebue privit numai ca ocuparea unui scaun vacant, iar fastul deosebit cu care s'a făcut corespunde de fapt importanţei extraordinare pe care instalarea noului Mitropolit al Ardealului, Banatului, Crişanei şi Maramureşului o are în viaţa poporului român.

Nu voiu descrie aci, nefiind locul, toate serbările date cu această ocazie şi cari au ţinut cu totul 3 zile. Voiu spune numai că ceremonia sfinţirii întru arhiereu şi mitropolit a fost oficiată de către Mitropolitul Primat Miron, încunjurat de 7 episcopi şi arhierei şi de 6 arhimandriţi, iar răspunsurile au fost date de un cor mixt compus din 70 de persoane.

Vrednic de însemnat este că hirotonirea unui Mitropolit al Ardealului de către un Primat al Ungro-Vlahiei este un eveniment pe care istoria noastră bisericească nu l'a mai cunoscut de peste două veacuri, de 222 de ani. In anul mântuirii 1698, Domn al Munteniei fiind Constantin Brâncoveanu şi Mitropolit al Ungro-Vlahiei prea vrednicul Teodosie, a fost hirotonisit în Catedrala mitropolitană din Bucureşti ultimul mitropolit ortodox din Alba-Iulia, Atanasie. După trecere de două veacuri acest eveniment s'a putut din nou împlini în sfânta Catedrală din Sibiiu, în ziua de eri, *30 Maiu 1920*, când a fost hirotonisit I. P. S. S. Mitropolitul *Nicolae*.

Cu această ocaziune Mitropolitul Primat Miron a rostit o cuvântare, care vă rămânea ca una din paginile cele mai înălţătoare din istoria noastră bisericească. După ce a arătat rolul pe care l'a avut în ridicarea mândrului locaş dumnezeiesc din Sibiiu, Mitropolitul Primat a esprimat măreţia clipei când i-a fost dat să treacă din nou pragul Sfântului locaş prin aceste cuvinte: „Dar n'am gândit eu niciodată că preaputernicul şi dreptul Dumnezeu, Cel ce conduce destinele popoarelor, mă va învrednici vr'odată să intru în acest sfânt locaş, încunjurat de cei mai înalţi ie-

rarhi ai tuturor Românilor, în calitate de Mitropolit Primat al României, căreia să-i aparţie şi înstreinatul nostru Ardeal şi în prezenţa sfetnicului Maiestăţii Sale Regelui în treburi bisericeşti, a marilor cugetători şi învăţaţi ai Neamului şi a unor viteji generali ai ţării, cari au contribuit la desrobirea lui. Şi iată acum vin ca urmaş al vestitului şi prea vrednicul mitropolit al Ungro-Vlahiei Teodosie din Veştem, ca după 222 de ani să-mi daţi sama despre modul cum aţi condus în vremuri de grele furtuni naia ortodoxismului român şi cum aţi lucrat pentru salvarea lui şi prin el neamul românesc". Legăturile erarhice şi sufleteşti dintre Mitropolia Ungro-Vlahiei din Bucureşti şi Biserica ortodoxă din Ardeal, au fost apoi evocate de Mitropolitul Primat, care a reamintit tot ajutorul moral şi material pe care Domnul Constantin Brâncoveanu l'a dat pentru păstrarea şi întărirea legăturilor sufleteşti seculare dintre cele două Biserici. Apoi I. P. S. S. a continuat astfel : „Cu toate că în măsura cea mai abondentă aţi avut parte de toate urmările grele ale loviturii cuprinse în cuvintele Scripturii : *Bate-voiu păstorul şi să va risipi turma*, totuşi din cenuşa morţii aşa zicând aţi reînviat, v'aţi ştiut reculege, v'aţi ştiut întări şi astfel aţi salvat nu numai românismul ortodox sau ortodoxismul românesc, ci cu ajutorul Macedo-Românului *Şaguna* şi a tuturor preavrednicilor erarhi şi fruntaşi ai Bisericii de aci, ne prezentaţi o Biserică conştie de tăria credinţii sale şi bine organizată, încât, — pe lângă toate mizeriile îndurate, pe lângă toate umilirile şi persecuţiile grele, la care au fost supuşi erarhii şi preoţii, — cu linişte deplină puteţi afirmà „Luptă bună am luptat, credinţă bună am păzit". Ce-i drept *Unirea* a sfăşiat în două turma poporului român, dar mulţumità geniului nostru naţional şi tenacităţii extraordinare a poporului nostru, precum şi a atâtor scriitori şi bărbaţi vrednici ai bisericei surori unite cu Roma, — această sfăşiere dureroasă n'a avut pentru Români acele urmări funeste ca la alte popoare din fosta Ungarie, ci dimpotrivă, Românii au ştiut şi din acest atac străin să tragă foloase pentru neam şi cultura lui, încât puternica conştiinţă naţională a ambelor Biserici surori ne îndreptăteşte a nédăjdui că geniul naţiunii noastre va pregăti sufletele şi împrejurările şi va încălzi dragostea de frate până la acel grad, când, fermecaţi de unirea politică, ne vom închegà şi sufleteşte în aceaşi unitate de lege şi credinţă, căci este prea firească vorba poetului : *Că toate cum e'n fire să'ntorc la matca lor.* Răbdat-aţi până la sfârşit şi iată ceasul mântuirii a sosit ! Bătrâna noastră maică sfânta Mitropolie a Ungro-Vlahiei, mânată de dorul ferbinte pe care numai o inimă de mamă îl ştie simţi de aşi revedea şi regăsi pe fica-i înstrăinată, n'a avut răbdare a mai aşteptà, ci luându-şi toiagul plecării, iată vine la voi ca să vă îmbrăţişeze cu un ceas mai iute şi să reià din nou şi pentru vecie firul întrerupt al vechilor şi atât de folositoarelor legături erarhice, pe care şi cu ajutorul vostru şi al Bisericii din celelalte provincii româ-

neşti sperăm ale desăvârşi pe temeliile tari ale unei autonomii cu viaţă constituţională, mai ales că nici în vechiul Regat nu există un singur erarh, care să nu dorească din toată inima a să da bisericii autocefale întregite o asemenea organizaţie, aptă a contribui şi pe viitor, cu tot mai bun succes la închegarea şi mântuirea neamului şi la consolidarea Patriei, pentru care şi în trecut cu atâta pricepere a lucrat". I. P. S. S. Mitropolitul Primat îşi termină cuvântarea astfel : „Iar acum îndreptez cuvântul meu către tine, iubite în Hristos frate Nicolae, care cu ziua de astăzi te-ai înălţat la vrednicia treptei arhiereşti. Fi fericit, că ai scăpat de umilirile şi sbuciumările celor ce ţ'au precedat în scaunele episcopiilor de aci, începând cu patimile lui Simion Ştefan, Sava Brancovici, Vasile Moga şi până la umilirile de tot soiul a celor din zilele noastre. De aceea aştept ca întreagă energia tinereţelor s'o întrebuinţezi pentru munca pozitivă a lăţirii credinţii evangelice, a îndreptării moravurilor, a sporirii aşezămintelor de cultură bisericească şi de filantropie, făcând ca această ramură a maicii noastre Biserici strămoşeşti să devie cât mai rodnică, pentru fericirea vremelnică şi vecinică a poporului credincios. Intru îndeplinirea acestei grele chemări, aibi încredere în cel de sus".

Au vorbit apoi episcopul Ioan al Aradului şi ministrul Negulescu, după care ia cuvântul noul Mitropolit rostind o înălţătoare cuvântare, prin care arată programul său de directivă şi muncă, program foarte bogat şi pentru îndeplinirea căruia cere ajutorul lui Dumnezeu şi concursul iubitului său cler şi popor. „Apelez, zice I. P. S. Sa, la munca fără preget, la munca ordonată de ţintele care strălucesc înainte şi nu dibuind pe căi şovăelnice. Aceasta o îndrept către clerul şi poporul meu cel prea iubit, lăsând în sarcina mea grija materială a zilei, iar ei îndrumându-să în calea sufletească. Am înaintea mea figura Erarhului care vede trebuinţele poporului său. Năpasta războiului ne impune trebuinţa de a făuri suflete mai solide prin educaţie. Văd chip de Arhiereu care coborând focul de sus, îl împarte din inima sa în scânteieri, cari să scoboară în toate sufletele. Ne gândim plini de recunoştinţă la aceia cari prin jertfa inimii, una făcându-să cu idealul de veacuri, au ridicat steagul căzut din mâna lui Mihaiu şi l'au împlântat deasupra Carpaţilor. Dumnezeu să coboare binecuvântarea sa asupra lor şi a Tronului şi să ne dea vremuri cu pace pentru înflorirea pământului şi sufletului românesc. Amin".

Astăzi, luni 31 Maiu, a patra zi, întreg publicul vizitator şi localnic, având în frunte pe Capii Bisericii, au făcut un pelerinagiu la Răşinari, la mormântul fericitului şi adormitului întru Domnul, vrednic de amintirea vecinică a neamului nostru, Arhiepiscopul şi Mitropolitul *Andreiu Şaguna*. Cu această datorie pioasă împlinită a luat sfârşit marea sărbătoare a bisericii noastre naţionale.

4 Iun. 1920.

Tratatul de pace cu Ungaria s'a semnat astăzi, Vineri, la Versailles în Galeria care leagă Micul de Marele Trianon. Acest tratat va purtà numele de Tratatul dela Trianon şi va sta alături de tratatele dela Versailles, dela Saint-Germain şi dela Neuilly. Scena a fots lipsită de ceremonial, fiind numai o copie redusă a faimoasei semnări germane dela Versailles din anul trecut. Figurile cele mai cunoscute erau Millerand şi Lordul Derby, şezând unul lângă altul. In faţa lor un loc special a fost rezervat pentru Regele Greciei Alexandru.

Ziua de Vineri, 4 Iunie 1920, a fost pentru Ungaria o zi de doliu general. Toate serviciile de utilitate publică au încetat serviciul ; s'au oficiat servicii speciale în toate bisericile din Budapesta şi Regat ; căile ferate din întreg cuprinsul ţării n'au funcţionat ; tramvaiele au stat pe loc şi toate prăvăliile au fost închise. Este şi drept ca cel puţin o singură zi să fie şi Ungaria cernită, după ce sute de ani Românii din Ungaria au fost în mod statornic în doliu. Şi apoi, nu trebue să uităm noi Românii ziua de *24 April 1918*, ziua a 3-a de Paşti, zi dureroasă de doliu naţional, în care s'a semnat *tratatul de pace dela Bucureşti*, la ora 12, în Palatul dela Cotroceni, tratat care ne-a ciuntit scumpa noastră Ţară de toţi munţii ei şi ne-a impus datorii de răsboiu peste puterile noastre, cu toate sutele de mii de morminte închise de curând peste tot atâtea vieţi jertfite pentru marele şi sfântul nostru ideal! In acea zi aşa de tristă pentru noi, câtă bucurie şi veselie stăpânea Capitala Ungariei şi ce cântare de biruinţă resunà pe tot cuprinsul mândrului Regat al Sfântului Ştefan ! Poruncit-au ca şi clopotele bisericilor româneşti să sune credincioşilor victoria Ungurilor, iar preoţilor români să înalţe rugăciuni către Atotputernicul pentru sdrobirea României ! Mărire ţie Doamne, mărire în vecii vecilor, că ne-ai dat drept răsplată Tratatul de pace dela Trianon !

Acest tratat are următoarele clauze relative la România :

Art. 45. — Ungaria renunţă în favoarea României la toate drepturile şi pretenţiunile sale asupra acelor teritorii ale fostei Monarhii austro-ungare, cari sunt dincolo de hotarele fixate în Art. 27 şi pe care actualul tratat, sau orice alt tratat care are de scop arangiarea chestiunilor actuale, le recunoaşte că aparţin României.

Art. 46. — In decurs de 15 zile (două săptămâni) dela intrarea în vigoare a actualului tratat, să înfiinţează o comisiune de 7, şi anume : 5 membri numiţi de puterile aliate şi asociate, unul de România şi unul de Ungaria, pentru a trage la faţa locului linia de graniţă fixată în articolul 27.

Art. 47. — Proporţia şi felul sarcinelor financiare pe cari România va avea să le suporte pe urma teritoriilor trecute sub dominaţiunea ei, vor fi stabilite corespunzător articolului 186

(partea IX) a prezentului tratat. Înțelegeri ulterioare vor aranjà toate acele chestiuni cari n'au fost tranșate prin prezentul tratat și cari ar urmà eventual din faptul cedării teritorului amintit. Clauzele relative la protecțiunea minorităților din Ungaria sunt înșirate în articolele 54—58 (partea IV).

Prin semnarea tratatului de pace cu Ungaria să încheie în mod oficial și pentru noi Românii marea dramă ai cărei actori am fost. Statul artificial care să mândrea cu o existență milenară și în care milioane de oameni de diferite naționalități gemeau sub cel mai greu jug ; — Statul care nu să putea menține decât prin tirănie înăuntru și agresiune înafară, așa încât erà o amenințare permanentă pentru liniștea și siguranța Europei ; — Statul acela nu mai există nici de fapt, nici de formă. In locul lui a rămas o Ungarie potrivită cu numărul și însemnătatea poporului unguresc, adecă un Stat natural, care va putea trăi și să va putea desvoltà în liniște, dacă oamenii chemați la cârma lui își vor dà samă de condițiile nouei întocmiri a așezământului european. Dacă fruntașii Ungurilor vor înțelege că o reîntoarcere la starea din trecut este peste putința omenească și dacă vor ști să-și lumineze poporul în privința aceasta, atunci Ungaria și numai atunci nu va avea să să teamă de vecinii ei și în deosebi de România și va putea să-și întrebuințeze toate puterile pentru vindecarea rănilor, pentru împlinirea lipsurilor și pentru îndrumarea poporului maghiar pe căile adevăratei civilizațiuni europene. Intr'o asemenea lucrare Ungurii pot contà pe concursul vecinilor și pe sprijinul binevoitor al marilor puteri, iar eu voiu încheià această zi istorică, această zi mare și sfântă pentru neamul nostru, strigând din toată inima : Trăiească România Mare, în vecii vecilor !

17 Iun. 1920.

Alegerile pentru Cameră și Senat s'au terminat în tot cuprinsul României Mari. Rezultatul acestor alegeri a fost pentru partidul guvernamental, zis al poporului, un succes deplin, ca să nu zicem un triumf. Cei 369 deputați din cari să compune noua Cameră să împart astfel : partidul poporului 214 (vechiul regat 122, Bucovina 6, Ardeal 66 și Basarabia 20) ; federația 34 ; socialiști 19 ; democrați 14 ; liberali 9 ; țărăniști basarabeni 25 ; partidul național din Ardeal 28; Sași și Șvabi 8; independenți 5: evrei 1; ucraineni 1; germani 1; țărăniști ardeleni 6; nelămuriți 4. Tot așa și la Senat, candidații guvernului au reușit în majoritate covârșitoare.

Prin aceste alegeri guvernul generalului Averescu a câștigat sprijinul puternic al unei majorități compacte și ne place să credem și omogenă, cu același program politic, și cu ajutorul căreia va putea rezolvà toate problemele dela ordinea zilei, așa de necesare consolidării și progresului mândrului nostru Regat.

Aceste alegeri au și o mare importanță din punctul de vedere

al luptei dintre Români şi elementele străine din ţările alipite. In aceste ţări alipite lupta a fost dată pe deoparte între Români, împărţiţi în 2—3 tabere, şi între celelalte naţionalităţi pe de altă parte. Ei bine, Românii au trimis în Parlament o mare majoritate, aproape unanimitate, pusă în serviciul ideei de unitate naţională şi ordine. Străinii, adecă Ungurii, cari odinioară sub ocrotirea unor legi nedrepte îşi formau majorităţi sdrobitoare, — abia 3-4 Români reuşind să să strecoare în Parlamentul din Budapesta, pentru a protestă acolo încontra nedreptăţilor strigătoare la cer făcute neamului lor, — aceşti străini, cari voiau să arate Conferinţei de pace că Ardealul este unguresc şi Basarabia rusească, astăzi, sub regimul votului universal, formează numai mici însule răslețe în Parlamentul românesc, — dovedind prin aceasta că Românii, chiar învrăjbiţi fiind în 2—3 tabere, formează îmensa majoritate în aceste ţinuturi. Acesta este marele învăţământ al acestor alegeri şi el este cu atât mai bine venit cu cât Budapesta este în mare doliu pentru *„ţinuturile ungureşti robile"*; cu atât mai util cu cât constitue în aceleaşi timp un adevărat *plebiscit*, alegerile făcându-să cu votul universal şi dându-să putinţă fiecărei naţionalităţi să să exprime liber. Căci Românii nu s'au gândit nicăiri să împedice minorităţile dela manifestarea liberă a voinţei lor, ba, din contră, în cercurile în cari formau majoritate nici nu li s'au opus contra-candidaţi. Minorităţile au pătruns în Parlament conform însemnătăţii lor numerice, adeverind prin aceasta caracterul profund românesc al ţinuturilor alipite. Altă constatare îmbucurătoare este şi faptul că minorităţile au trimis în Parlament reprezentanţi ai ideei de ordine şi în marea lor majoritate partizani ai unei înţelegeri cu Românii. Au fost învinse şi tendinţele unei părţi dintre intelectualii Şvabi cari voiau o autonomie inadmisabilă într'un Stat unitar ca al nostru. De asemenea au fost învinse mai pretutindeni şi elementele bolşeviste, cari n'au reuşit să aibă decât 2—3 reprezentanţi. Acum, la muncă serioasă pentru binele obştesc al Patriei!

18 Iun. 1920.

In urma alegerilor, guvernul s'a remaniat astfel: Generalul *Al. Averescu*, preşedinte al consiliului de miniştri; *Take Ionescu*, ministru la externe; *D. Greceanu*, la lucrări publice; *C. Argetoianu*, la interne; *Mateiu Cantacuzino*, la justiţie; *N. Titulescu*, la finanţe; *Const. Garoflid*, ministru de Stat, preşedinte al comitetului agrar; generalul *I. Răşcanu*, la războiu; *Octavian Goga*, la culte şi arte; *T. Cudalbu*, la domenii; generalul *I. Văleanu*, la comunicaţii; *P. Negulescu*, la instrucţia publică; *Oct. C. Taslăuanu*, la industrie şi comerţ; *Gr. Trancu-Iaşi*, la muncă şi ocrotiri sociale; *Anton Mocioni*, ministru al Ardealului; *Ion V. Stârcea*, al Bucovinei; *Niţa Serghie*, al Basarabiei; *I. C. Atanasiu*, subsecretar de stat al refacerii şi aprovizionării.

Credinţa multora este că guvernul prin această remaniere s'a

întărit, câştigând nouă şi recunoscute forţe de muncă, dar iarăşi mulţi să tem dincontră că prin această remaniere s'au întrodus în guvern elemente disolvante, cari vor nimici omogenitatea partidului poporului şi de această părere este şi scriitorul acestor rânduri. Dar, viitorul va arătà de partea cărora este adevărul.

20 Iun. 1920.

Astăzi s'a deschis al doilea Parlament al României întregite cu toată ceremonia stabilită prin programul oficial. M. S. Regele a fost însoţit de M. S. Regina şi a cetit cu glas puternic următorul mesagiu: „Domnilor Senatori, Domnilor Deputaţi. Situaţiunea politică internă de acum două luni, precum şi rezultatul alegerilor parţiale din luna Februar, M'au pus în necesitatea de a consultà din nou corpul electoral al ţării, pentru ca naţiunea să-şi arate în terminul hotărât de Constituţiune voinţa sa faţă de împrejurările mari prin cari trecem. Acum când ţara s'a pronunţat, viu în mijlocul reprezentanţilor naţiunii, cu deplină încredere că, punând interesele Patriei mai pesus de orice altă preocupare. Corpurile legiuitoare vor dà ţării legile ce aşteaptă dela ele. Domnilor Senatori, Domnilor Deputaţi. Un câmp foarte vast de activitate vă stă deschis înainte şi chemarea domniilor voastre este din cele mai frumoase, dar şi din cele mai pline de răspunderi. După ce armatele noastre viteze, sprijinite de puterea de rezistenţă a întregii naţiuni au isbutit, prn jertfe atât de simţitoare, să lărgească hotarele ţării, pentru ca să cuprindă în ele întreg Românismul, rămâne acum, nu mai puţin, greaua sarcină de a statornici ordinea noastră lăuntrică, pe temelii cu totul corespunzătoare nouei stări de lucruri şi noilor cerinţe ale timpului. Opera aceasta, la care sunt chemaţi a pune umărul toţi Românii la olaltă, este uriaşă. Infăptuirea ei va durà mult şi nu va putea fi desăvârşită decât cu concursul patriotic şi luminat al tuturor puterilor vii ale naţiunii, călăuzite numai de dorul de ţară. In această scurtă sesiune extraordinară, pe lângă ratificarea tratatelor de pace, vor trebui cercetate legile ce am fost nevoit a decretà provizoriu. Prin ratificarea lor, le veţi dà tăria definitivă pentru ca în aplicarea lor să fie înlăturată orice nesiguranţă. O neîntârziată deslegare cere statornicirea şi echilibrarea bugetului, precum şi îndrumarea sistematică a lucrărilor de împroprietărire a ţăranilor din ţinuturile eliberate, cu măsuri analoage celor în curs de aplicaţiune dejà în vechiul Regat. Până la deschiderea sesiunii ordinare de toamnă, diferite comisiuni din sânul domniilor voastre vor întocmi, cu guvernul Meu, proiectele de legi pentru marile reforme ce noua stare de lucruri ne impune şi din care va trebui să iasă noua aşezare a Statului. Domnilor Senatori, Domnilor Deputaţi. Nimic nu poate asigurà mai bine prepăşirea unei ţări, decât un just echilibru între diferitele interese, pentru ca cu concursul tuturor să să poată creià o stare de lucruri mulţumitoare pentru fiecare în parte, fără nici o distincţiune şi binefăcătoare pentru toţi. Făcând

apel la patriotismul luminat al tuturor, învoc binecuvântarea Atotputernicului asupra lucrărilor domniilor voastre. Sesiunea extraordinară a Corpurilor legiuitoare este deschisă. **Ferdinand**" (Urmează semnăturile tututror miniştrilor).

21 Iun. 1920.

Investitura I. P. S. Părintelui Nicolae Bălan ca Mitropolit al Ardealului, s'a făcut cu întreaga solemnitate obicinuită în asemeni



Mitropolitul Nicolae Bălan.

ocaziuni în vechiul Regat, la Palatul Regal din Bucureşti. I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae luând cârja episcopală din mâna M. S. Regelui a rostit o scurtă cuvântare prin care şi'a arătat mulţumirea ce o simte ca fruntaş al Bisericii creştine din Ardeal. Aminteşte apoi grija pe care marii Voevozi şi erarhi ai Bisericii ortodoxe au avut'o faţă de neamul Bisericii române din Ardeal, pe care au dotat'o cu cărţi şi ajutoare.

M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare: „Inalt Prea Sfinte Părinte. Cu deosebită bucurie am întărit alegerea Inalt Prea Sfin-

ţiei Tale, în scaunul Mitropoliei ortodoxe a Ardealului şi potrivit vechilor datine sunt fericit aţi încredinţă astăzi cârja mitropolitană. Din timpurile slăviţilor Voevozi cari îşi întindeau stăpânirea asupra ţinuturilor de peste Carpaţi, unde s'au revărsat atâtea binefaceri creştineşti, pentru întâia oară Mitropolitul Românilor ortodoxi de peste munţi primeşte toiagul său arhipăstor*esc din* mânile Regelui tuturor ţărilor româneşti, pe veci unite. Să mulţumim Atotputernicului că ne-a învrednicit să trăim în aceste timpuri de mărire, dar totodată să-l rugăm cu smerenie a ne întări sufletele după măsura acestor vremi. Căci dacă ţinta nemuritorului Andreiu Şaguna, pe scaunul căruia te-ai înălţat, a fost ca Mitropolia neatârnată infiinţată de dânsul să cuprindă pe toţi ortodoxii din Ardeal şi Bucovina, nouă ne-a fost dat să-i vedem adunaţi într'un singur mănunchiu dela Nistru la Tisa şi din munţi până la malul Dunării şi al Mării. Minunea visată de strămoşi s'a îndeplinit, dar datoria noastră este să ne arătăm vrednici de însemnătatea acestor momente istorice. Şi precum biserica noastră naţională a fost chiagul unităţii sufleteşti în trecutul atât de apăsător, tot aşa trebue să fie, şi cu mai multă putere, acum când să aşează temeliile României întregite. In acest scop cuvântul de ordine care trebue să ne insufleţească este acesta: Să ne apropiem de popor pe toate căile şi în toate zilele vieţii noastre. Intre aceste căi, aceea a bisericii şi a credinţii stă deasupra tuturora, pentru că sub aripile binefăcătoare ale bisericii să adăpostesc sufletele noastre. Ea ne întâmpină la întrarea noastră în viaţă, ea ne petrece când am închis ochii pe vecie, ea ne binecuvântează în ziua cea mai sfântă a tinereţii noastre şi tot ea ne mângâie şi ne întăreşte în ceasurile cele mai grele ale traiului nostru pe pământ. Insufleţirea cu care ai fost întâmpinat din partea tuturora cu prilejul sfinţirii arhiereşti în măreaţa Catedrală a Sibiiului este semnul cel mai vădit al încrederii că vei răspunde pedeplin la înalta chemare de păstor sufletesc al creştinilor ortodoxi de peste munţi. Din toată inima vă mulţumesc pentru mărturisirile de dragoste şi devotament ce Ne-aţi arătat Reginei, Mie şi Familiei Mele, urându-vă mulţi ani de fericită şi rodnică arhipăstorie".

25 Iun. 1920.

Marele basarabian *Ion Pelivan*, cunoscutul luptător pentru cauza naţională în Basarabia, şi care, în calitate de delegat la Conferinţa păcii din Paris, a contribuit în măsură mare la obţinerea marelui succes diplomatic, prin recunoaşterea de către Consiliul suprem a drepturilor noastre asupra uneia din cele mai frumoase părţi ale României dintre Prut şi Nistru, la întoarcerea sa în Chişinău a fost sărbătorit de către prietinii şi admiratorii săi. Pentru aceasta s'a dat o masă comună în sala Cercului oraşului, la care au luat parte peste 150 de persoane: profesori, medici, preoţi, magistraţi, avocaţi, etc. S'au ţinut mai

multe cuvântări pline de laudă pentru sărbătorit, pentru munca cinstită și încordată ce a desfășurat în toată viața lui pentru binele Basarabiei. La toate aceste cuvântări, d. Pelivan a răspuns prin cuvinte simple și adânc simțite mulțumind pentru măgulitoarea atenție și pretineasca dragoste a celor de față și, înlăturând persoana sa, a evocat încă odată momentul norocos pentru țară al deplinei și în veci înfăptuitei uniri a Basarabiei cu patria-mamă. Iată cât de frumos a cuvântat d. Pelivan, evocând sufletele marilor luptători naționali, cari prin gândul lor îndrăsneț, inima lor caldă și suferința grea au rămas, în cartea neamului românesc dela Nistru, ca tot atâtea icoane duioase și sfinte. „Vocabularul graiului meu moldovenesc, zice d-sa, este destul de modest ca să vă mulțumesc pentru elogiile ce ați adus activității mele. Sunt măgulit și emoționat de toate cele ce am auzit aci, și să știe că unde sunt emoții multe sunt foarte puține cuvinte. Cred că întrunirea n'a fost penru modesta mea persoană, ci a fost dorința Românilor de a sărbători încă odată **unirea**. După cum suferințele și durerile, dacă le împărtășești pretinilor, devin mai ușoare, tot așa și bucuria o simțim mai mult daca o împărtășim mai mulți. Unirea Basarabiei cu Patria-mumă s'a făcut și s'a recunoscut de către Conferința de pace, pentru că ea a isvorit din voința neamului românesc din Basarabia. Dușmanii noștri spuneau că *unirea* a fost invenția blocului moldovenesc, cumpărat de Români, și a delegațiunii basarabiene la Paris. Vorbind de unire, nu pot să nu-mi aduc aminte de apostolii națiunii din veacurile trecute, cari au păstrat focul sfânt al Patriei și au suferit pentru ideia sfântă a dreptăți românești, predicând din generație în generație iubirea de neam. D-voastre din vechiul Regat, cunoașteți pe *Hâsdeu, Stamate, Donici, Ruso,* dar foarte puțini sunt aceia cari au cunoscut pe scriitorul *Petrino,* pe mareșalul nobilimii *Scarlat Dimitrie Sturza,* pe *A. Cotruță, E. Gavriliță* și alții. Din această pleiadă de mari oameni, mă opresc asupra lui Scarlat Sturza, care a prezis nu numai unirea Basarabiei cu Patria-mumă, dar *Imperiul român,* întrunind toate țările locuite de Români. Un cronicar al vremurilor de atunci, *Vighel,* de origină germano-baltică, dar Rus șovinist să mirà cum Scarlat Sturza, care a căpătat o așa mare cultură, — vorbea în perfecție 15 limbi, — își poate închipui un *imperiu român,* cnâd Valachia este impilată de Fanarioți, Ardealul de Unguri, Bucovina de Austriaci. Contimporanii n'au putut pricepe pe Scarlat Sturza. Din această pildă mă opresc asupra unui alt mare Român : *N. Casso.* Nu vreau să vorbesc de activitatea sa politică. Știm că la 1860 să pregătea în Polonia revoluția. Având legătură cu revoluționarii poloni, prin poetul *Mateevici,* ale cărui lucrări le-am găsit la Paris și sper să le editez în curând, el s'a hotărât să facă revoluție și în Basarabia pentru a o realipi la Patra-mumă. Cuvintele lui erau lege pentru țărani, care îl purtau din sat în sat ca să-l ascundă de poliție și își puneau viața lor în pericol pentru el". D. Pelivan regretă

că faptele acestor mari patrioţi, zac prin biblioteci şi adresându-să d-lor St. Ciobanu şi Siminel le spune că sunt datori să studieze viaţa acestor mari patrioţi pentru a fi pildă tuturor generaţiilor viitoare. „Când la 3 Mart 1920 să iscăleau drepturile noastre în Basarabia am zis : „Acum slobozeşte Doamne pe robul tău că văzură ochii mei visul antemergătorilor noştri". Sosind acasă însă constat că Cetatea noastră este ameninţată de forţele întunerecului, de puterile iadului, care vor să zădărnicească munca desfăşurată. In numele acestor mari apostoli, în numele celor 800.000 de soldaţi cari ş'au vărsat sângele pentru neamul nostru, apelez la patriotismul d-voastre în lupta contra duhurilor rele. Sunt fericit că la această adunare au luat parte reprezentanţi din toate profesiunile, sunt fericit pentru această bucurie românească care însemnează încuragiare pentru lupta grea a viitorului strălucit hărăzit ţării româneşti. Pentru acest viitor, pentru viitorul României Mari, daţi-mi voie să închin paharul meu".

28 Iun. 1920.

In ziua aceasta ar fi să să sărbătorească două aniversări ale epocei celei mai măreţe din istorie. — Ziua de *28 Iunie 1914*, în care arhiducele Francisc Ferdinand al Austro-Ungariei a căzut victimă atentatului săvârşit de tânărul patriot sârb *Princip*, pe o stradă din *Seraievo* şi care a fost numai un *pretext* de mult timp aşteptat de Wilhelm II pentru a turbură Europa şi aşi cuceri titlul de **Impăratul lumii** (Kaiser der Welt). — Cinci ani mai târziu, în ziua de *28 Iunie 1919*, la Versailles, plenipotenţiarii mândrului Imperiu german iscăleau cu capul plecat *Pacea impusă de Inţelegerea victorioasă*. Mai multe salve de tun salutară acest mare eveniment. In parcul strălucitor dela Versailles, mulţimea să îngrămădea plină de un entuziasm delirant ; toţi aplaudau şi strigau: **Trăiască Franţa!**

Cumcă asasinarea arhiducelui Francisc Ferdinand a fost numai un pretext pentru Wilhelm II să poate dovedi şi prin cele ce urmează.

In luna Decembre 1914 şi Ianuar 1915, ziarul englez *„Cassel's Magazine"*, a publicat *Memoriile contelui Axel de Schwering*, care a fost în copilărie camaradul de joc al Kaiserului şi de atunci s'a bucurat de prietinia intimă a lui. Memoriile acestea arată convorbirile extraordinare care au avut loc între Kaiser şi contele de Schwering, în momentul în care erâ să isbucnească răsboiul mondial. Convorbirile, care au îndepărtat pe Kaiser de prietinul său, arată lămurit că stăpânul Germaniei a lucrat şi s'a preparat pentru acest răsboiu încă de mulţi ani. Contele de Schwering s'a sinucis în casa sa după ce a isbucnit răsboiul şi memoriile lui au fost comunicate ziarului mai sus pomenit, în acelaşi timp cu scrisoarea contelui către Impăratul Wilhelm, pe care o public şi eu mai la vale. Memoriile contelui sunt de mare

interes prin naturalul şi adevărul lor, demascând politica mincinoasă a lui Wilhelm II precum şi lipsa lui de sinceritate faţă de prietinii săi cei mai devotaţi şi mai încercaţi.

Memoriile contelui de Schwering încep cu ziua de 30 Iunie 1914, a doua zi după tragedia dela Seraievo, care a avut o înrâurire covârşitoare asupra hotărârii Kaiserului, care, de altfel, de mult să gândea şi să preparà pentru un răsboiu mare din care va eşi *ultimul triumf al civilizaţiei Germaniei şi al politicei germane.* Apoi să arată toate peripeţiile cari s'au desfăşurat până la isbucnirea răsboiului şi cum contele a încercat în toate convorbirile avute cu Impăratul său ca să-l abată dela această pornire care nu poate să fie în folosul poporului german, ci d'impotrivă va face ca el să piardă tot ceea ce a câştigat în cei o sută de ani, dela Napoleon cel mare încoace.

Răsboiul a isbucnit cu toată furia, neutralitatea Belgiei, garantată pnitr'un tratat semnat şi de Prusia, a fost violată şi acest colţ de raiu european a fost teatrul celor mai îngrozitoare privelişti, cari au uimit lumea.

Iată cum îşi încheie contele de Schwering memoriile, în cea din urmă zi a vieţii lui din luna Septembre 1914 : „N'am avut curagiul să continui jurnalul meu ; în adevăr mi-e ruşine să reiau condeiul după toate suferinţele mele din săptămânile trecute ; până azi m'am luptat ca să nu-mi mărturisesc adevărul mie însu'mi, fiindcă nu voiam să-l admit. Acum nu mai e cu putinţă. Am văzut de ce este capabil Impăratul. Am văzut sate în Belgia arse şi culcate la pământ. Am văzut copii şi femei, fără casă şi fără scop pribegind printre ruinele, cari odinioară erau căminuri înfloritoare. Am văzut cadavre de băieţi, de bătrâni şi de tinere fete, asasinaţi fără apărare. Am văzut atâtea mizerii, atâtea suferinţe, atâtea rele, atâta nesocotinţă a legilor lui Dumnezeu şi a oamenilor, încât mă mir că nu am înnebunit încă la vederea unor spectacole aşa de cumplite. Peste tot pe unde au trecut armatele germane, au lăsat dezolaţiunea şi grămezi de ruine fumegânde ca martori ai trecerii lor. Mă întreb : ăsta-i răsboiul ? Desnădejdea mă cuprinde. Mai face să trăiesc într'o lume care poate să surâză la atâtea infamii şi grozăvii ? Nu e mai bine să sfârşesc odată pentru totdeauna cu suferinţele acestea, care mă sugrumă, şi cu propria mea viaţă, care de acum înainte nu mai poate fi folositoare, fiindcă simt că îmi e imposibil să continui a servi un monarh capabil de acţiuni atât de sângeroase, ca acele de cari Wilhelm II este vinovat. Să servesc pe altul nu pot, căci prea multe tradiţii de familie mă leagă de această nefastă casă a Hohenzollernilor, care azi a devenit blestemul Europei. Cu toate acestea, înainte de a face ceva irevocabil voiu face o ultimă încercare. Voiu căutà să vorbesc cu Impăratul, voiu căutà să-i deschid ochii, ca să vadă purtarea generalilor şi a armatei sale. Voiu încercà să-l hotărăsc să fie îndurător. Nu poate să fie cu desăvârşire rău. Trebuie să-i mai rămână încă ceva din spiritul omenesc la care să poate apelà".

Mai departe contele continuă astfel : *„Miezul nopții"*. Sorții au căzut, — am jucat ultima mea cartă și am pierdut. totul s'a sfârșit, iluziile, speranțele, ambițiile, iubirea pentru virtute și ura pentru rău, totul s'a scufundat și a fost luat de valurile potopului, care a căzut pe sermana omenire desamăgită. Cred într'adevăr că ora desființării generale, prezisă de sfintele scripturi a sunat, și că această tristă omenire atât de fragilă va dispărea în cataclismul care s'a abătut asupra ei. Am văzut pe Impărat, am încercat să fac apel la inima lui și la sentimentele lui de dreptate și de umanitate. Am încercat să-i arăt nedreptățile la care să dedă și pe care le favorizează. Toate sforțările mele au fost zadarnice. Impăratul a fost inflexibil, când îl rugai să să gândească la urmările faptelor de care să face vinovat. Imi răspunse că războiul nu este jucărie, că ar fi vreme să ne dăm samă de aceasta ; că n'are de gând să riște un alt războiu peste câțiva ani, și că singurul mijloc de a asigurà o pace stabilă Germaniei constă în a să arătà fără milă și fără ezitare. Că tot regatul Belgiei a fost distrus este lucru regretabil, dar că-i trebuià lumii o pildă pentru a-i arătà că nu să glumește cu Germania. „Am datorii de îndeplinit către poporul meu", adaugă „și trebue să mă gândesc la el. Imi e imposibil să cer Germaniei să mai facă odată sacrificiile ce le-a făcut. De altmintrelea o țară capabilă de a să supune așa ușor voinței mele își merită răsplata. Să-și găsească această răsplată în convingerea că nici o putere din lume nu este în stare să-i reziste, și că acela care va încercà de a să opune Germaniei este imediat nimicit". Nu vă gândiți la Germania, i-am zis atunci, ci la propria voastră ambiție și vanitate, și când vorbiți de poporul vostru, este numai un atac nou de ipocrizie, o nouă minciună pe care o adaugați la altele. Wilhelm II să uită fix la mine, apoi îmi zise : Iți pot iertà chiar aceasta, amice Axel."

Inainte de a să sinucide, contele de Schwering. a lăsat pentru Impăratul această scrisoare: „Când această scrisoare Vă va parveni, voi fi acolo unde nu mai e durere și suferință, acolo unde desamăgirile sunt necunoscute. Nu știu dacă Maiestatea Voastră va dà o amintire duioasă, acelui care fu crescut pe lângă Voi, și care până la un punct V'a împărtășit toate ambițiile și a urmărit pas cu pas viața Voastră, cu o dragoste și un devotament fără margini. Nu cred, fiindcă prezența mea pe lângă Maiestatea Voastră a trebuit să fie, fără voia mea, ca o condamnare vecinică, deoarece Vă amintea fără răgaz ce om ați fost odinioară și ce om sunteți astăzi. Cu toate acestea morții au dreptul să fie ascultați. De aceea din fundul mormântului Vă strig : în numele umanității, a religiei, a onoarei, opriți-Vă înainte de a merge prea departe pe această cale însângerată, în care Vă angajați fără milă și fără trebuință. Când eram băieți tineri împreună pretindeați a urmări idealuri înalte, așteptați cu nerăbdare momentul, în care să retrăiți toate tradițiile antice ale cavalerismului german, care, ca Lohengrinul legendei, cutreerà lumea

pentru a ajută nevinovaţia oprimată. Vă încercaţi atunci, după spusele Voastre cel puţin, să Vă preparaţi pentru poziţiunea înaltă pentru care eraţi născut. Ascultându-Vă ar fi crezut cineva că toată energia sufletului, toate facultăţile inteligenţii Voastre tindeau spre această ţintă, adecă a lăsà urmaşilor Voştri pilda unei vieţi nobile. Prea mulţi ani, Maiestatea Voastră a înşelat nu numai pe acei cari au cunoscut'o superficial, dar încă pe cei mai buni prietini, cari ca mine au crezut că Vă pricep caracterul până în cele mai mici amănunte. Aţi dat lovitura de graţie acestor inimi credincioase. Dar nu are să Vă fie milă de ele? Nu Vă veţi întoarce la simţeminte de umanitate? Ziceţi că aţi lucrat pentru gloria şi triumful Germaniei. Ei bine! Dar când astăzi V'am reproşat de a fi lucrat numai pentru propria Voastră ambiţie, nu Mi-aţi răspuns nimic. Această ambiţie va cauzà ruşinea Voastră; această iubire de Voi şi de propria Voastră mărire Vă va aduce căderea, dacă nu Vă veţi opri până ce nu va fi prea târziu. Aduceţi-Vă aminte că viaţa e scurtă pe câtă vreme istoria trăieşte vecinic. Aveţi de ales între două căi, să nu urmaţi pe acea la acărei răspântie stă Satana. V'aţi născut pentru o ţintă mai nobilă. In numele creatorului, care V'a înzestrat darnic cu însuşiri spre a-l servi, ar trebui să aduceţi tuturor naţiunilor vestea de pace pe care ne-a trimis'o prin Fiul său, mort pe cruce, pentru ispăşirea păcatelor umanităţii. Nu daţi greş misiunii Voastre. Nu ascultaţi puterile întunericului, şi în loc de a combate naţiuni fără apărare, combateţi demonul care Vă ţine şi siliţi-l să să întoarcă în regiunile infernale pe care le locueşte. Vă vorbesc astfel fiindcă a matâta dragoste pentru Maiestatea Voastră încât mă voiu sinucide, şi aceasta numai fiindcă nu vreau să văd prăbuşirea speranţelor pe care le aşezasem în capul Vostru; pentrucă nu vreau să admit că aţi greşit faţă de idealul, care trebuià odinioară să Vă însufleţească, fără de care nu aţi fi putut convinge pe alţii de existenţa şi de realitatea lui. Mă voiu încercà şi voiu strigà din fundul mormântului: întoarceţi-Vă la acest ideal, încercaţi să vă ispăşiţi păcatele, uscând câteva din lacrimile ce curg din vina Voastră şi cari nenorocesc lumea, care strigă răsbunare; o răsbunare care, dacă nu daţi înapoi pentru a opri ruina ce aţi împrăştiat în jurul Vostru, Vă va lovi rasa şi dinastia Voastră, până la al 7-lea neam, cum e scris în sfintele scripturi. Nu mai am nimic de adaugat. Moartea mea să Vă fie spre folos, deschizându-Vă ochii şi aducându-Vă la realitatea a tot ceeace aţi pierdut decând V'aţi depărtat de hotărârile tinereţii Voastre, pentru a deveni omul de oţel şi de sânge pentru care umanitatea întreagă nu are astăzi decât ură şi desgust. Dacă ar putea moartea mea să aibă acest rezultat, cred că nu voiu fi murit în zadar."

4 Iul. 1920.

Pe platoul Cotroceni a avut loc solemnitatea depunerii ju-

rământului recruţilor basarabeni şi bucovineni. Cu această ocaziune M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare : „Dragi ostaşi din ţinuturile basarabene şi bucovinene, iarăşi alipite la Patria-Mumă ! Cu vie mulţumire către Dumnezeu Atotputernicul care ne-a condus braţul ca să înfăptuim ceeace de veacuri era dorul fiecărei inimi româneşti, oriunde bătea ea, şi cu mare bucurie vă găsesc azi, aci în ziua de sărbătoare, în care, prin jurământ v'aţi legat pentru apărarea Patriei şi a Tronului în faţa lui Dumnezeu şi a acestor Drapele, cari au condus oştirile noastre, ca să vă scape pe voi de o stăpânire, care nu era românească şi să vă aducă iarăşi la sânul Mamei care este România Mare ! Când v'aţi legat prin jurământul acesta cu inima şi trupul către Ţară, aţi intrat într'o nouă familie, care este brava oştire românească. Zi mare şi Zi frumoasă este când prin depunerea jurământului soldatul intră în familia mare a fraţilor ostaşi români, căci de aci înainte el este adevărat ostaş român, bucurându-să de toate drepturile şi trebuind să facă faţă la toate datoriile. Şi cari sunt aceste îndatoriri ? Să fiţi fraţi de inimă ca şi de sânge; să fiţi gata să apăraţi aceeace este mai scump: Căminul vostru, Ţara şi Patria voastră, Regele şi Dinastia voastră şi toate acestea din toate puterile şi cu tot sângele vostru. Gândiţi-vă întotdeauna că sus în Ceruri este un ochiu părintesc, care vă priveşte în orice clipă ; gândiţi-vă ca să nu păşiţi greşit şi să apucaţi drumul cinstei şi al datoriei, ca orice bun ostaş român. Atunci veţi căpătă nu numai încrederea, dar şi iubirea şefilor voştri, cari vă vor primi şi vă vor îngriji ca pe copiii lor, căci oştirea română este o familie mare, care are legături tari şi sfinte între membri ei, legături constatate în cursul războiului naţional şi cari constau ca toţi să să jertfească pentru unul, unul pentru toţi şi toţi la rândul lor pentru Patria iubită. Venirea Voastră în Capitala României întregite mai formează şi chiagul cel mai puternic, pentru unirea de veci a tuturor ţărilor româneşti. Prin serviciul ce-l faceţi aci în vechile şi glorioasele regimente, înfăptuiţi şi mai trainic unirea sacră, care cuprinde pe toţi fiii României Mari, în interiorul aceloraşi hotare şi sub acelaşi acoperământ. Cu nădejde mă uit la voi şi am convingerea că voiu găsi în voi, astăzi şi în viitor, ostaşi buni şi vrednici cari cu credinţă nestrămutată şi cu jertfa vieţii lor îşi vor servi Ţara şi Patria românească. Şi acum cu toţii împreună să strigăm: Trăiască scumpa noastră oştire românească!"

Cele din urmă cuvinte ale cuvântării M. S. Regelui au fost acoperite cu nesfârşite urale isbucnite din pepturile tuturor celor de faţă.

6 Aug. 1920.

Eri, ministrul de războiu, generalul Răşcanu, împreună cu d-nii N. Iorga, Iuliu Maniu, Al. Vaida-Voevod şi M. Popovici, au vizitat noile şi importantele săpături ce să fac la *Curtea de*

Argeș. Cu o zi mai înainte a fost și M. S. Regele de le-a vizitat. D. Virgil Drăghiceanu, secretarul comisiei monumentelor istorice a făcut cunoscut rezultatul săpăturilor dela *Biserica Domnească*. Acolo s'au descoperit trei morminte așezate sub lespezile de piatră. După inscripțiuni mormintele sunt din vremea între 1266 și 1340. Primul mormânt este al Voevodului Vladislav Bosarul, ale cărui osăminte s'au păstrat perfect impreună cu zalele centurii, cu spada și cu inelele cu perle și pecetia domnească. Celelalte două morminte să crede a fi al lui Vlaicu Vodă, sau al lui Tihomir, sau al lui Semislav, dar nimic precis nu s'a putut stabili încă.

O parte din petri și din perle să zice că vor fi așezate ca podoabă în Coroana regală cu care să va încorona Regele Ferdinand. Moaștele desmormântate să vor așezà cu onoruri naționale într'un muzeu național. Capetele Voevozilor s'au găsit petrificate și o bună parte din veșminte cu hlamida domnească de purpură și veșmântul de mătasă s'au păstrat admirabil, deasemenea și arama.

D. Drăghiceanu în scrisoarea către d. Iorga, publicată în No 166 al *Neamului Românesc* din 5 Aug. a. c. spune că cel dintâiu mormânt descoperit a fost al Cavalerului dela stâlpul din fața altarului, acărui osatură completă a găsit'o în mormanul de dărâmături provenite din prăbușirea mormântului. A găsit *cinci* bumbi (nasturi) de aur dela veșminte și o insignă de aur cavalerească, reprezentând un cavaler stând pe un scaun în zale, cu mantia atârnând pe umeri, picior peste picior, mâna stângă pe genunchi, dreapta ridicată în sus. Al doilea mormânt este între stâlpii din naos din spre laturea sudică: un sarcofag de piatră, scobit într'un bloc, acoperit cu o lespede groasă. Acolo zace întins cu mânile pe pept scheletul unui Voevod cu barba neagră, peste mijloc cu brâu de mătasă brodat cu perle; mânșetele hainei cu bordură de perle; la cap o diademă de sârmă de aur cu perle. Mânile prinse una de alta într'o plasă de coral cu perle. In degete patru inele de aur cu inscripții: Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum și Is. Chs. autem transit per modua. Inscripțiile sămănă cu cele de pe mormântul Contelui Laurențiu dela Câmpulung, ca duce.

Aceste morminte, după d. Iorga, ar fi din secolul XIV și că anul 1351 ar fi mai aproape de adevăr. Aceste descoperiri ar dovedi puterea influinții occidentale și a relațiilor politice, ceeace să întărește și prin faptul că bisericile române din nordul Munteniei au fost construite cu fața spre Ardeal.

D. Alex. Lăpădatu, profesor universitar în Cluj, *băgându-să* între altele și pe inscripția descoperită sub tencuială de pictorul Norocea, susține că principalul mormânt este al lui *Basarab Voevod*. cel bătrân și mare, mort în 1338, iar al doilea al lui *Radu Vodă*, confundat cu Negru Vodă al tradiției, mort în 1385 și înmormântat tot aci în Biserica Domnească, construită dar neter-

minată de Basarab Voevod.

D. Const. Moisil, directorul *„Cronicei numismatice"*, dă lămuriri importante cu privire la identificarea mormintelor și moaștelor cu ajutorul *monetelor* aflate, nu în morminte, ci în urma săpăturilor din altar, și mai ales prin compararea motivelor eraldice ale obiectelor găsite în mormânt cu acelea aflătoare pe monetele din evul mediu, D-sa ajunge la concluziunile următoare cu privire la istoricul Bisericii din Curtea de Argeș: 1. Mormintele aflătoare în Biserica Domnească sunt ale membrilor Dinastiei Basarabilor. 2. Unul din morminte este al lui *Radu* I, și 3. Clădirea bisericii n'a putut începe mult timp înaintea anului 1272.

10 Aug. 1920

Astăzi s'a semnat la *Sèvres*, tratatul de pace cu Turcia. Solemnitatea semnării a fost prezidată de d. Millerand. După Germani, Austriaci, Bulgari și Unguri, a venit, în fine, și rândul ultimului dușman din marele războiu al Unității noastre naționale ca să încheie pacea cu Aliații noștri!

In acest mod mult dorita *pace generală* este încheiată și în plină aplicațiune. Tratatele dela Versailles, dela Saint-Germain, dela Neuilly, dela Trianon și dela Sèvres, constituesc marele tratat al păceii universale. Din această pace generală, după părerea d-lui *I. G. Duca*, arătată prin articolul său publicat în revista *Democrația*, No. 11—12, din anul curent, rezultă patru învățăminte principale: aplicarea principiului naționalităților, triumful ideei democratice, progresele chestiunii sociale și adânca perturbare economică din lumea întreagă.

Mulțumită *principiului naționalităților*, care s'a aplicat pentru prima oară în istoria omenirii, și care a făcut ca să cadă granițele vitrege cu toate nedreptățile seculare, harta lumii și în deosebi *harta Europei* s'a schimbat în mod radical.

Franța, după 48 de ani, și'a readus ficele-i răpite în 1871: *Alsacia* și *Lorena*.

Italia și'a întregit granițele cu *Trentinul*, *Triestul* și *Fiume*.

Serbia, care dintr'un pașalic turcesc, cum era acum 50 de ani, astăzi cuprinde în granițele ei: *Croația*, *Slavonia*, *Bosnia*, *Herțogovina*, *Muntenegrul* și *Macedonia*, întinzându-să din Istria și de pe coastele Dalmației până aproape de Salonic și până peste... Tisa și Dunăre la răsărit, schimbându-și numele în: *Jugo-Slavia*.

Grecia s'a întins până la *Smirna* și până în *Tracia* în căutarea coloniilor grecești, dealungul *Arhipelagului* și ale *Pont Euxinului*.

România și'a îmbrățișat cu dragoste și pentru vecie ficele-i răpite și chinuite de cei mai mari tirani ai lumii: *Basarabia*, *Bucovina*, *Transilvania*, *țara Maramureșului*, *Crișana* și *țara Banatului*, și astfel Românismul și'a găsit întruparea în falnicul Regat al **României Mari!**

Bohemia, care de secoli era zestrea Habsburgilor, împreună cu *Slovăcia*, au întemeiat *Ceho-Slovăcia*, mândră republică care de aci înainte va trăi ca Stat național și liber.

Polonia, sfâșiată în trei rânduri de vecini și devenind pământul tuturor suferințelor și al tuturor batjocurilor, este astăzi reîntregită în hotarele ei istorice, mândră de ași putea continuà opera ei civilizatoare, întreruptă mai bine de un veac.

Belgia își reià cantoanele valone *Saint-Vithe, Eupen, Malmedy* și *Montjoie*.

Finlanda, Letonia, Ucraina, Armenia și *Georgia* au renăscut, zice d. Duca, din cenușele istoriei și să trudesc să-și întemeieze o viață națională de Stat. Până și neutra *Danemarcă* ș'a redobândit ținuturile pe cari i le-a răpit Prusia în 1864.

Prin această pace generală *Germania, Austria, Ungaria, Bulgaria* și *Turcia*, precum și *Rusia*, trădătoare, au fost reduse la limitele firești ale naționalităților lor. *Harta Europei* s'a prefăcut astfel încât *hotarele Statelor să confundă cu hotarele etnice ale fiecărei naționalități în parte*, și aproape toate Statele pot spune astăzi că trăiesc în hotarele lor naționale.

România a eșit triumfătoare din războiul mondial, îndreptându-să spre drumul idealului său național din ziua în care *revoluția rusească* a completat opera armatelor germane, ceeace a asigurat existența **Românismului** de pretutindeni. Unire, dinastie străină, independență, democrație, toate-toate ar fi fost praf în vânt dacă războiul acesta nu ne-ar fi scăpat de *Imperiul moscovit* și *pericolul slavic*, din pricina căruia România niciodată nu s'ar fi putut consolidà completându-și granițele naturale!

Dar, cu toată mulțumirea sufletească ce o simt privind harta nouă a Europei, nu pot scăpà de înțepăturile inimii pe cari le simt oridecâteori mă uit la granița apusană a mândrei noastre Impărății și nu pot să nu aud vaietele sfâșietoare ale Românilor din Torontal, pe cari nedreptatea omenească, care n'a dispărut încă cu totul, ni i-a răpit pe nedreptul din sânul nostru.

In privința aceasta, precum și în privința cerințelor democrației moderne, a chestiunilor sociale și față de adânca perturbare economică din lumea întreagă, pacea generală are mari lipsuri.

Cei **cinci oameni**, formând vestitul **consiliu suprem**, s'au închis într'o cameră, au desfășurat înaintea lor niște hărți asupra geografiei cărora cei mai mulți dintre ei nu aveau decât cunoștințe foarte superficiale și zăvorind cu gelozie ușile și-au luat dreptul ca să hotărască singuri *nu numai asupra învinșilor*, ceeace la urma urmelor ar fi fost esplicabil, dar și *asupra sorții aliaților*, a tovarășilor lor de lupte și de jertfe, ceeace este cu adevărat **monstruos.** Când să vor desveli într'o zi toate amănuntele negociațiunilor din Paris, omenirea va rămânea uimită. In adevăr este fără precedent în analele diplomatice ca până în ajunul semnării, *nici chiar aliații* să nu fi știut ceeace **acei cinci auguri,**

în atotputernicia lor, au hotărât despre ei, şi tocmai din aceeastă cauză *consiliul suprem* n'a putut pune temeliile trainice ale unei vieţi internaţionale cu adevărat democratice.

Pacea generală nefiind făcută într'un spirit de dreptate şi nepărtinire, neţinând samă deopotrivă de interesele tuturor cari au contribuit la victorie şi trecând prea uşor peste chestiuni cari cereau un studiu mai adânc şi mai documentat, opera *celor cinci potentaţi* să înfăţişează astăzi în toată slăbiciunea ei. Sub loviturile ce îi să dau din toate părţile, opera lor să clatină pe şubredele-i temelii ce îi s'au pus. Părăsind criteriile de dreptate şi de idealism, în numele cărora atâtea jertfe s'au mistuit, fiecare din Marile Puteri au pus, mai pe sus de toate, interese egoiste de dominaţiune sau de expansiune şi de âcăpărare economică.

Despărţind pe învingători în **mari** şi **mici**, adecă unii cu drepturi mai multe şi alţii cu drepturi mai puţine, înlocuind dreptul prin forţă, adecă întorcându-să la o concepţie pe care toţi o credeau de mult apusă, călăuzite nu de grija unei organizări a lumii pe temelii trainice, potrivite aspiraţiunilor îndreptăţite, nevoilor şi menirii fiecărui popor în parte, ci de aceea a unei grabnice şi egoiste împărţiri a beneficiilor victoriei, Marile Puteri, desbinate ele însile prin ciocnirea intereselor protivnice, au clădit pe nisip. Anumite îndreptări voite şi gândite, precum şi neţinerea în samă a unor principii de mai înainte stabilite, fac ca întreaga operă de pace să fie şubredă.

Cu toate neajunsurile şi umilirile ce ni s'au făcut de Conferinţa păcii, voiu terminà această zi cu înţeleptele cuvinte şi pline de bun simţ ale d-lui Duca: „Alături de marii noştri aliaţi, să aşteptăm cu răbdare, în linişte şi veghetori, desfăşurarea evenimentelor. Micile combinaţiuni nu să potrivesc cu măreţia vremurilor de azi şi marile vanităţi personale nu vor compensà desigur niciodată marile neajunsuri naţionale ce putem suferi de pe urma lor. De mult s'a zis că cea mai bună dintre toate politicile externe e cea care urmăreşte întărirea internă a Statului, fiindcă prestigiul înafară, succesele înafară, sunt întotdeauna consecinţa directă a puterii reale dinăuntru. Increzători în viitorul Românismului deapururea întregit, siguri de dreptatea cauzei noastre, hotărâţi, mai hotărâţi decât oricând, să ne îndeplinim menirea civilizătoare ca factor de ordine, de progres şi de pace în această parte a lumii, să muncim deci la consolidarea unirii, la desăvârşita democratizare a ţării, să îi restabilim finanţele, să îi asigurăm neatârnarea economică, să îmbunătăţim soarta muncitorilor, să răspândim lumina în toate straturile sociale, să dăm tuturor claselor şi tuturor naţionalităţilor o bună administraţie, să facem din ţărănimea noastră harnică, înţeleaptă şi vitează o puternică şi instărită democraţie rurală, — şi politica externă a României Mari va străluci în toată deplinătatea ei."

23 Aug. 1920.

Mareşalul Franţei **Joffre,** fericitul dela Marna, care a schimbat desfăşurarea dinainte calculată a Germaniei şi a împedecat ca să să deie lumii soarta pe care i-o pregătise Kaizerul, a sosit în Bucureşti mercuri, 18 l. c., la ora 9 dimineaţa. Capitala României a avut fericirea să sărbătorească în mijlocul ei pe unul din cei mai glorioşi bărbaţi ai omenirii şi totodată pe acela, care prin **victoria dela Marna** a înlesnit cel mai mult înfăptuirea



Mareşalul Joffre.

idealului nostru naţional: **România Mare.** Toţi acei cari au trăit, plini de emoţiune şi de groază, zilele luptelor până la lupta dela Marna, înţeleg şi mai bine însemnătatea rolului jucat de Joffre. In înfrigurarea nervoasă a Franţei, cuprinsă din nou de groaza infrângerii, în faţa avalanşei armatelor germane, cari să revărsau după sdrobirea Belgiei peste trupul Franţei ca un prăpăd groaznic, generalul Joffre, — **Papa Joffre,** cum l'au botezat

vitejii dela Marna, cum i-a zis poporul francez, recunoscător geniului său militar, — generalismul Joffre a fost unul din puţinii Francezi cari ş'au păstrat toată liniştea, tot sângele rece. El a avut deplina stăpânire de sine, fără ca să ţină seamă de nerăbdarea nervoasă a opiniei franceze, precum şi de impresionabilitatea temperamentului galic, să abandoneze părţi din trupul Franţei în mânile năvălitorului, pentru ca să fixeze o linie de rezistenţă, unde avea siguranţa victoriei. *Linia Marnei* a fost aceea pe care voinţa mareşalului Joffre, voinţa nestrămutată a comandantului suprem, exprimată într'un ordin de zi scurt dar celebru către soldaţii lui, a fixat'o ca limită extremă de expansiune pentru forţa armatelor duşmane. Efectul material şi moral al loviturii lui Joffre la Marna a fost fulgerător: ea a fost lovitura capitală, hotărâtoare, care a răpit Germaniei victoria, pe care trebuiă s'o obţină repede. Dintr'un războiu de *cucerire* fulgeratoare, Germania începu perioada care trebuiă să-i fie fatală, perioada războiului de *uzură*, în care Puterile centrale erau blocate, pe câtă vreme dincolo de tranşeie, Aliaţii erau stăpânii mărilor şi erau întovărăşiţi cu toate popoarele libere.

Fără Marna, Parisul ar fi fost ocupat, Franţa sdrobită şi în neputinţă de a să mai reface; Anglia nu mai avea timp să-şi facă armată; Italia n'ar mai fi avut timpul să intre în Războiu; România deasemenea şi gloria românească, marea noastră epopeie dela Oituz, Siret, Mărăşti şi Mărăşeşti nu s'ar fi cunoscut; Statele Unite n'ar mai fi intervenit, şi, prin urmare n'ar mai fi fost **Foch învingătorul.** Toate celelalte episoade, în decurs de 5 ani, n'au fost decât desvoltarea firească a victoriei dela Marna în favoarea Aliaţilor şi n'au însemnat decât istovirea treptată dar sigură a celor cari perduseră victoria în singurul moment când ar fi putut'o avea, în momentul loviturii prin surprindere.

România a avut fericirea să salute pe făuritorul cel mai ilustru al *victoriei*, din care a eşit **unitatea noastră naţională,** întregirea ei până în graniţele-i naturale; să salute pe învingătorul al cărui nume va ramânea înscris pentru vecie în istoria omenirii. Cinstea de a veni însuşi el, cel dintâiu mareşal al Franţei, ca să întărească şi mai mult legăturile cu noi, este o dovadă mai mult de statornica afinitate de rasă şi de completă armonie. Fie binevenit pe pământul Latinilor dela Dunăre !

Mareşalul Joffre a venit la noi, trimis de sora noastră mai mare Franţa, ca să remită iubitului şi marelui nostru Rege „*Medalia Militară*" şi să decoreze Capitala Bucureşti şi oraşelul Mărăşeşti [1]), cu „*Crucea de războiu*". Pentru aceasta solemnitatea primirii n'a depăşit cadrul unei armonii militare cu reprezentarea guvernului şi a autorităţilor.

---

[1]) Satul Mărăşeşti a fost înaltat la rangul de *comună urbană*, păstrându şi acelaşi nume. Stema oraşului Mărăşeşti va reprezentă pe Sf. Arhanghe *Mihail* doborând pe *Lucifer* şi va purtà deviza: „*Pe aci nu se trece!*"

Mareşalul Joffre, însoţit de Lt. Colonelul *Issailly* şi de Maiorul Davy, a fost întâmpinat la Timişoara de generalul *N. Petala*, cu o suită de alţi 4 ofiţeri, şi de acolo condus până la Bucureşti, unde primirea a fost extraordinar de entuziasmată. Treunl împodobit cu verdeaţă şi însoţit de o gardă de onoare, la intrarea lui în gară a fost primit cu urale nesfârşite. La scoborârea din tren, Mareşalul a fost salutat de Colonelul *Cezărescu*, ajutant regal, în numele M. S. Regelui, de d. *Tache Ionescu* în numele guvernului şi de d. *Dr. Gheorghian*, în numele Capitalei. Mareşalul a răspuns foarte emoţionat că să simte fericit de a ii să fi încredinţat onoarea ca să remită decoraţiunile în numele Republcei franceze oraşelor Bucureşti şi Mărăşeşti, precum şi să ofere „Medalia Militară“ Suveranului. A terminat declarând că să simte un fiu al României.

După ce Mareşalul a trecut în revistă trupa, care dă onorurile, a primit în sala de recepţie a gării prezentările Ovaţionat de mulţimea care umplea toate străzile, Mareşalul a plecat la Palat unde a fost întâmpinat de M. S. Regele şi Prinţul Nicolae.

La ora 12 a avut loc solemnitatea remiterii „Medaliei Militare“ (cea mai înaltă răsplată militară franceză) M. S. Regelui. Solemnitatea a avut un caracter strict militar, azistând toţi generalii din garnizoană. In faţa tronului, Mareşalul a pronunţat o scurtă cuvântare arătând dragostea Franţei pentru Rege, familia regală şi armata română, apoi, vădit emoţionat a prins pe tunica Suveranului Medalia Militară. M. S. Regele a răspuns că să simte onorat nu numai pentru El, dar şi pentru că vede în aceasta o răsplată a eroismului armatei şi soldatului român. Regele şi Mareşalul s'au îmbrăţişat, după care au fost prezentaţi ofiţerii francezi şi români.

A urmat un dejun la Legaţiunea franceză în onoarea Mareşalului Joffre. Sara el a luat parte la prânzul intim care i-a fost oferit la Cotroceni de M. S. Regele.

Joi, 19 l. c., Mareşalul a fost invitatul Ministerului de Externe la dejun. La ora 5 p. m. a avut loc în Arenele Romane din Parcul Carol, solemnitatea remiterii „Crucii de războiu“ oraşului Bucureşti. Cu această ocaziune Mareşalul Joffre a cetit următoarea : „*Citaţiune*“, în baza căreia s'a oferit Capitalei această decoraţie : „Dela declararea războiului României Imperiilor Centrale, oraşul Bucureşti a suferit aproape zilnic, timp de trei luni, bombardamente aeriene din partea inimicului, cari au făcut aproape 1000 de victime, fără ca moralul populaţiei să fie atins, sau patriotismul scăzut. A arătat aceeaşi statornicie patriotică, cu toată presiunea germană şi a dat probe de un înalt eroism, atât în timpul incidentelor, cari au precedat armistiţiul, cât şi cu intrarea trupelor româneşti şi aliate în Decembre 1918“.

După decorarea oraşului, Mareşalul a mai decorat cu *Le-*

giunea de onoare pe următorii ofiţeri : generalii *Răşcanu, Petala, Cihoschi, Pavelescu, Ştefănescu-Amza* şi *Samsonovici* ; colonelii *Bianu Virgiliu, Jipescu, Stârcea, Ionescu, Sergiu, Constandache, Diaconescu, Gabrielescu, Argeşanu, Eliad, Marinescu* şi *Sturza* ; maiorul *Andreievici* ; căpitanii *Ion Mihalache, Greceanu, Busduganu, Cehos* şi *Mardare* ; locotenentul *Zoppa*. Decorarea s'a făcut în prezenţa Regelui şi în sunetul goarnelor. Apoi a urmat defilarea trupelor, cari au avut o ţinută admirabilă.

Mareşalul a făcut apoi o vizită I. P. S. Mitropolitului Primat Miron Cristea, care salutându-l l'a încredinţat că biserica română va rugà pe Dumnezeu ca Franţa să rămână şi în viitor conducătoarea civilizaţiunii mondiale.

M. S. Regele a conferit Mareşalului Joffre *Colanul Ordinului Carol*, cea mai mare decoraţie românească.

Sara la ora 8, în sala de recepţie a palatului regal, a avut loc un mare banchet de gală în onoarea ilustrului oaspe, la care a luat parte M. S. Regele, Prinţul Nicolae, ministrii, preşedinţii Corpurilor legiuitoare, foştii prim-miniştri, Mitropolitul primat, foştii preşedinţi ai Corpurilor legiuitoare şi alte personalităţi politice şi militare. M. S. Regele a rostit un toast entuziast în onoarea Franţei şi a eroului dela Marna, unul din cei mai mari fii ai ei, mulţumind guvernului francez pentru Medalia Militară. A răspuns Mareşalul Joffre foarte emoţionat şi a urat marelui Rege al României Mari şi viteazului popor român viitor strălucit în răsăritul Europei.

Vineri, 20 l. c., a avut loc la Cameră recepţiunea solemnă a Mareşalului într'o sală arhiplină şi entuziastă. A vorbit preşedintele Senatului, generalul *Coandă*, preşedintele Camerei d. *Duiliu Zamfirescu*, d. general *Averescu* primul-ministru, d-nii *Ion I. C. Brătianu* şi *N. Iorga*, salutând toţi cu cuvinte elogioase marea noastră soră *Franţa* şi pe marele ei general, care a salvat libertatea lumii. La urmă a răspuns Mareşalul astfel : „Domnilor. Nu fără emoţiune mă găsesc în mijlocul reprezentanţilor României Mari, liberată din lanţuri prin bravura soldaţilor ei. Cuvintele frumoase pe care le-am auzit m'au mişcat adânc, căci, dela patrioţii români la soldatul francez, e destul să ne ascultăm inimile bătând. Graţie sforţărilor comune ale ţărilor noastre amândouă, graţie sângelui românesc amestecat cu sângele francez România a eşit din războiu mare şi glorioasă. Pentru mine este o mare bucurie să văd poporul român urmărind unirea tuturor fiilor lui şi independenţa lui suverană, glorioasele destine pentru pace şi libertate. Trăiască M. S. Regele Ferdinand ! Trăiască M. S. Regina Maria ! Trăiască România Mare !“ (Aplauze prelungite şi puternice ; ovaţiunile şi aclamaţiunile durează mai multe minute).

Sara a fost banchetul dat de Primărie în Sala Teatrului Naţional, splendid decorată. In fundul sălei era arangiată o

grădină în mijlocul căreia să ridică a casă țărănească, în pridvorul căreia a bandă de lăutari, banda faimosului Christache Ciolac, îmbrăcați în vechile costume ale lăutarilor români, giubeaua și anteriul, iar Ciolac în costumul legendarului *Barbu Lăutarul*. Acest decor a făcut o plăcută impresiune celor de față și Mareșalul a privit cu mare interes acest tablou rustic pur românesc.

Banchetul a început la ora 9 și au luat parte 200 persoane ; toate lojile arhipline ; aspectul feeric. Primul toast l'a ridicat d. Dr. Gheorghian, Primarul Capitalei, care după ce arată cât de fericită e Capitala României de a fi primit vizita ilustrului Mareșal, precum și legăturile indisolubile dintre România și Franța ; Franța cu ajutorul căreia s'a făcut Unirea Principatelor Române ; Franța cu ajutorul căreia s'a înfăptuit România Mare de astăzi. România nu va uită nici odată ce datorește surorei sale iubite, păstrându-i o recunoștiință eternă și neclintită pretenie. Pătruns de asemenea sentimente, d. Gheorghian ridică paharul în onoarea d-lui Președinte al Republicei franceze *Deschanel* și termină strigând : Trăiască Mareșalul Joffre ! — La sfârșitul cuvântării Primarul anunță că Consiliul comunal a proclamat pe Mareșal ca *Cetățean de onoare* al Capitalei României Mari ! (Urale și ovațiuni prelungite).

Mareșalul răspunzând a spus că în numele Franței primește cu recunoștință cuvintele atât de pline de inimă, atât de vibrante, pe cari le-a pronunțat d. Primar și pentru care îi mulțumește. Ridică paharul pentru prosperitatea orașului București, creerul și inima României Mari. Trăiască M. S. Regele și M. S. Regina ! Trăiască România Mare ! (Aplauze îndelung repetate).

Sâmbătă, 21 l. c., M. S. Regele a plecat la Sinaia, însoțit de Mareșalul Joffre și de suită. Trenul a sosit acolo la 12 ore. O imensă mulțime le-a făcut la gară călduroase ovațiuni. La Castelul Peleș a avut loc prânzul. Sara M. S. Regele a plecat la București, iar la Ploiești vagonul în care era Mareșalul s'a alipit la trenul special, care mergea spre Mărășești.

Duminecă, trenul a intrat la ora 9 de dimineață în gara Mărășești în sunetele Marsiliezei. Autoritățile civile și militare, precum și un imens public așteptau pe înalții oaspeți. Solemnitatea a avut loc pe platoul dela apus de gară, zis și Dealul *Răzoarele*, unde s'au dat lupte grozave. Serviciul divin a fost oficiat de Arhiereul *Vartolomeu Bacaoanul*, care a rostit la urmă o frumoasă cuvântare în limba franceză întru pomenirea ofițerilor și soldaților morți la Mărășești. Pe când gloriosul Mareșal Joffre a salvat la Marna Franța și cu ea lumea întreagă de pericolul teuton, tot așa la Mărășești s'a spus dușmanului *„Pe aci nu se trece“* și nu s'a trecut. D. general *Rășcanu*, ministrul de răsboiu, a ținut un inimos discurs arătând luptele eroice ale

soldatului român pe acest colţ sfânt al Ţării, cum cerbiciea românească a învins puterea pumnului de fer german, scăpând petecul de ţară ce ne mai rămase şi cu el armata, dinastia şi întreaga noastră energie, cu care astăzi ne refacem. Pe laurii câştigaţi aci clădim opera începută acum 300 de ani de marele Mihaiu ; laurii aceştia sunt temelia edificiului măreţ, înălţat cu preţul a imense sacrificii : *Idealul Naţional*. Strălucirea Mărăşeştilor, fruct al vitejiilor neamului şi recunoştinţii lui, trecând hotarele, străbătând lumea, va spune tuturora, întotdeauna, că *„Pe aci nu se trece"*. Termină strigând să trăiască marele şi viteazul nostru căpitan M. S. Regele şi Dinastia română ! Trăiască armata română ! Trăiască brava noastră populaţie din sânul căreia au eşit şi es vitejii străjeri ai Neamului ! Trăiască România Mare şi Tare !

Apoi a luat cuvântul, generalul *Cristescu*, şeful marelui stat major, care a dirigiat la început luptele cele mari de aci, duse la sfârşit glorios de generalul *Eremia Grigorescu*, eroul îngropat nu de mult în ţărâna sfântă a Mărăşeştilor. D-sa spune că pe aceste plaiuri s'au dat cele mai mari lupte pe cari le-a scris vr'odată istoria omenirii. Voevozii Mihaiu şi Ştefan s'au întrupat în marele Căpitan, în Regele Ferdinand, care a dus cu bine soldatul român la cele mai înverşunate lupte ce s'au văzut vr'odată, lupte eroice în cari soldaţii au luptat despoiaţi şi cu o ardoare care a înspăimântat şi sdrobit valul teuton. Termină spunând că şi azi soldatul român este gata a sări în orice clipă pentru apărarea graniţelor României Mari.

După acest discurs, Mareşalul Joffre decorează satul, astăzi oraşul Mărăşeşti, cu *„Crucea de războiu"*, rostind următoarele cuvinte : „Domnule Primar. In Iulie 1917, armatele lui Mackensen atacau frontul ruso-român, spre Siret, pentru a-l rupe. Ele încercau să pătrundă pe la Sud în Moldova, ameninţată la Nord de ofensiva combinată a principelui Leopold al Bavariei şi aceea a arhiducelui Iosif. Cu toate atacurile furioase, cari durară mai mult de 15 zile, Mackensen nu isbuti, în faţa rezistenţei dârze a armatei române. Stăpânind astfel inimicul, cu preţul unor sforţări eroice şi a unor perderi considerabile, — armata română a salvat armatele ruseşti de pe frontul Bucovinei şi acopereau, victorios, drumul Odesei. Chiar duşmanii noştri au recunoscut proporţiile eşecului lor. Ludendorff scrie în memoriile sale : „Armata română să consolidează în aşa fel că, judecând drept imposibil obţinerea vr'unui succes strategic, am oprit atacurile." Franţa a ţinut să fie reprezentată prin mine aci şi pentru ca amintirea Mărăşeştilor să rămâie unită cu fastul istoriei sale, ea l'a citat la ordinea de zi a armatei sale, pe acest sat devenit celebru pentru totdeauna, conferindu-i astfel titlul noblеţei, pe care l'a decernat şi oraşelor sale martire. Mă închin cu pios respect în faţa glorioasei amintiri a *generalului Grigorescu* şi salut, în numele armatei franceze, pe eroii

români căzuți pe acest câmp de onoare". (Aplauze vii și îndelung repetate).

Locotenent Colonelul *Issailly*, din armata franceză, a cetit decretul de decorare dat de guvernul Republicei franceze, după care Primarul orașului Mărășești, d. *Ch. Negroponte*, a răspuns Mareșalului prin câteva cuvinte călduroase și emoționante, spunând că Mărășeștii însemnează o dată glorioasă în analele istoriei românești. Elanul furios al diviziilor teutone s'a sfărâmat aci, în fața rezistenței eroice a unui stoicism antic a mândrilor soldați români. *Pe aci nu se trece* a spus bravul general Grigorescu Eremia spre gloria iubitului nostru Rege Ferdiand și fericirea poporului român, și în adevăr că nu s'a trecut. Spuneți Franței, domnule Mareșal, că mormintele fiilor ei căzuți aci ne sunt scumpe și le vom purtă o pioasă recunoștință. Victoria dela Mărășești a fost Marna noastră și pentru aceasta suntem foarte mișcați că iubita noastră soră mai mare Franța ne-a făcut onoarea ca cu ocaziunea aceasta solemnă să ne trimită pe eroul dela Marna. (Aplauze furtunoase).

După aceasta Mareșalul mulțumește și donează în numele guvernului său suma de 300 de mii de lei pentru restaurarea orașului Mărășești.

In sunetul Marsiliezei a urmat decorarea de către Mareșal cu *Legiunea de onoare* a mai multor ofițeri, cari au luptat la Mărășești, între cari: generalii *Moșoiu, Popovici și Zadic;* colonelii *Grigorescu Artur, Martian, Pop, Ene* și *Mihăilescu Nicolae;* Lt. colonelul *Eugen Nicodem;* căpitanul *Zamfirescu;* iar pe locotenenții *Popa N., Stănescu* și *Sora* cu *Crucea de războiu.* Generalul Rășcanu a decorat în numele guvernului român pe căpitanul francez invalid *Toley* cu ordinul *Steaua României* cu spade.

Apoi a urmat defilarea trupelor, care a fost impunătoare, iar după aceea Mareșalul Joffre a mers la mormântul generalului Grigorescu și a depus o frumoasă coroană. Totul s'a terminat printr'un banchet de 300 de tăcâmuri pe peronul gării, iar la ora 4 p. m. Mareșalul a plecat la București fiind ovaționat și aclamat în toate gările în sunetul Marsiliezei.

Astăzi, luni, 23 l. c., sara la ora 11, Mareșalul Joffre a părăsit Bucureștii, plecând cu trenul Simplon la Belgrad. A fost petrecut la gară de Ministrii, personalul legațiunii franceze și de numeroși ofițeri superiori. La despărțire Mareșalul a mulțumit d-lor General Averescu și Tache Ionescu de călduroasa primire ce îi s'a făcut pe pământul României.

Primăria Capitalei noastre a hotărât ca Piața din fața Parcului Carol să să numească: „*Piața Mareșalului Joffre*". Deasemenea și una din Pietele Mărășeștilor va purtă pe veci numele Eroului dela Marna.

26 Aug. 1920.

Transportarea **Capului lui Mihaiu Viteazul** dela Iași la Târgoviște s'a făcut cu mare ceremonie. Incă de duminecă, 22 l. c.,

invitaţii oficiali din Bucureşti, între cari Mitropolitul Primat Miron, au sosit cu un tren special în Iaşi; gara şi oraşul erau splendid decorate. Luni, 23 l. c., ora 10 a. m.. a început solemnitatea. Trupele garnizoanei erau înşirate în curtea şi în faţa Mitropoliei. Generalul *Lupescu* a depus Capul lui Mihaiu pe o masă; relicva era acoperită cu o coroană. S'a oficiat un părăstas de Mitropolitul Primat şi de cel al Moldovei, încunjuraţi de arhierei şi preoţi. Mitropolitul *Pimen*, în cuvinte mişcătoare, a arătat faptele de vitejie ale marelui Voevod. Relicva a fost aşezată pe un afet de tun, împodobit cu drapele şi flori. S'a făcut o procesiune la care au luat parte toate oficialităţile, Societăţile invalizilor, a veteranilor de răsboiu, şcolile şi un numeros public, şi care a percurs oraşul până la gară, unde a avut loc defilarea trupelor. Relicva a fost depusă apoi într'un vagon special, iar la ora 1 trenul a plecat spre Ruginoasa, Mircești, Roman, Bacău, Panciu, Târgovişte.

In toate gările pe unde a trecut trenul special cu Capul lui Mihaiu, sătenii în frunte cu preoţii şi învăţătorii au eşit întru întâmpinarea lui, închinându-se în faţa relicvei, lângă care doi preoţi în odăjdii rosteau rugăciuni. O pioasă manifestaţie a fost la *Podul Iloaei* şi la *Târgul-Frumos*, unde au vorbit Mitropolitul Primat, d. *N. Iorga* şi deputatul *Petrovici*, explicând marele eveniment al zilei şi arătând faptele frumoase şi vitejeşti ale lui Mihaiu Viteazul. Sătenii au ascultat cu multă atenţie cuvântările rostite şi să apropiau cu mare evlavie de sfânta relicvă. Pe alocuri sătenii erau înşiraţi dealungul liniei ferate şi să închinau cu smerenie când trecea trenul. La ora 3 trenul intră în gara *Ruginoasa*. Azistenţa vizitează spitalul şi Palatul Domnitorului **Cuza**; mitropoliţii fac sujba religioasă pentru pomenirea marelui Cuza Vodă. La ora 4, în gara *Păşcani*, o lume imensă aşteptă; mitropolitul Pimen a oficiat slujba religioasă şi a rostit o scurtă cuvântare, aducând laude Regelui Ferdinand, înfăptuitorul României Mari, întrezărită de Mihaiu Viteazul. Noaptea s'a petrecut la *Mircești*, unde însoţitorii sfintei relicve au vizitat casa şi mormântul bardului naţional *Vasile Alexandri*.

In dimineaţa zilei de 24 l. c. trenul pleacă spre oraşul glorios, până mai eri sat, mândru în ruinele sale: *Mărăşeşti*, unde sosește la 5 d. a. Locuitorii veniră în masă ca să vază şi să să închine sfintei relicve. Sărbătorirea măreaţă însă să face la *Focşani*, în gară, al cărei peron erà o mare de capete; detaşamente din garnizoană cu drapele şi muzică au dat onorul; mitropolitul Pimen a rostit câteva cuvinte; pelerinajul în jurul catafalcului pare a nu să mai sfârşi. Peste noapte sentinela veghează la uşa vagonului.

In ziua a 3-a, mercuri 25 l. c., prima manifestaţie frumoasă a fost la *Râmnicul Sărat*, după care a urmat cea din gara *Buzău*, unde au fost multe şi mari momente de înălţare sufletească. Episcopul *Dionisie* a oficiat cu soborul său o slujbă pentru pomenirea eroului şi a rostit o cuvântare, urmată de acea a prefec-

tului *Petre Zaharescu*, a primarului *Petrache Gheorghiu*, apoi a profesorului universitar din Cluj, *Marin Ştefănescu*, care a vorbit foarte înduioşetor. O clipă sublimă a atins mitropolitul primat *Miron*, arătând că sărbătoarea transportării Capului lui Mihaiu Viteazul este o mare şi sfântă afirmaţie a sentimentului românesc, de care nu trebue să să atingă nimeni şi care nu poate fi internaţionalizat, şi prin urmare duşmanii inconştienţi sau răuvoitori din ţară să nu mai încerce să omoare acest sentiment, căci împotriva lor să va ridică întreagă conştiinţa cetăţenească. După aceasta urmează pioasa defilare a credincioşilor la catafalc, ca înaintea unui sfânt. *Mizilul* încă ş'a făcut datoria şi locuitorii lui treceau sfioşi şi cu evlavie pe lângă Capul lui Mihaiu închinându-să. La *Ploeşti* aşteptă un detaşament din Regimentul 7 Prahova; s'au ţinut câteva cuvântări şi orăşenii s'au apropiat de sfânta relicvă închinându-să cu adâncă evlavie şi smerenie.

In ziua a 4-a, joi, 26 l. c., la ora 9 dimineaţa, trenul s'a oprit în gară la *Târgovişte*. Dealungul bulevardului târgovişteni şi sătenii din împrejurimi, bătrâni, femei si copii, cu un sentiment de pioasă adorare, erau înşiruiţi pe ambele părţi până departe pe aleia care să urcă şerpuind spre *Mănăstirea Dealului*. Cosciugul cu sfintele relicve era tranportat pe un afet de tun plin de flori; dealungul drumului să aruncau flori peste flori şi în sunetele muzicii, care cântă cântece de sărbătoare cortegiul să îndreptă spre lăcaşul de veci. Priveliştea de pe deal era una din cele mai frumoase; dealurile înverzite, bogate în rod, desfătau privirile. Generalul *Dragu*, care comandă cele trei detaşamente din Regimentul 6 Mihaiu Viteazul, din Regim. 62 şi 68, opreşte cortegiul în faţa Mănăstirii Dealului.

După două ore de aşteptare sosesţe M. S. Regele, ca să rostească cuvântul de prinos înaintea sfintei relicve. Cel care a prezidat la înfăptuirea României Mari să apropie cu evlavie şi sfială, însoţit de generalii săi. Cei trei Mitropoliţi: Primatul *Miron*, *Pimen* al Moldovei şi *Nicolae* al Ardealului, oficiază serviciul dumnezeiesc, o slujbă măreaţă cum nu s'a mai făcut în ţara românească, apoi Suveranul rosteşte următoare cuvântare: „Insufleţit de aceeasi patriotică pietate cu care m'am închinat la Putna umbrei Marelui şi Sfântului Ştefan, vin astăzi împreună cu d-voastră să aduc ca Rege al României întregite, prinosul de recunoştinţă şi preaslăvire faţă de osemintele acestei mari figuri a Istoriei Românilor. Cu evlavie şi plini de admiraţie ne descoperim şi plecăm capetele noastre înaintea Ta, Viteze Mihaiu, care ne-ai fost o stea lucitoare în timpuri de grea încercare şi un isvor nesecat de îmbărbătare pentru ostaşul nostru în toiul luptei, iar pentru întreg neamul românesc ai fost încă mai mult decât atâta : *simbolul viu şi glorios al unităţii naţionale*. Lăsat-ai undeva în Capitala unei mari Impărăţii din vremi trecute, care s'a folosit mult de sabia-ţi cuceritoare, dar drept răsplată ţ'a pregătit peirea, aceste cuvinte scrise de însăşi

mâna Ta : *„Şi hotarul Ardealului, pohta ce am pohtit, Moldova şi Ţara-Românească"*. După trei veacuri de lupte şi îndelungate suferinţe prin grele jertfe de sânge, isbutit-am a-ţi aduce la îndeplinire *„pohta ce ai pohtit" :* Ţara Românească, întreagă şi nedespărţită, şi-a dobândit neatârnarea în marginile hotarelor pentru care ţ'ai dat viaţa. Dreptatea a învins, iar jertfa Ta n'a fost în deşert. De aceea Ţi să închină azi ca eroului lor naţional milioane de inimi româneşti, Te salută din cer sufletele miilor de ostaşi cărora, jertfindu-şi ca şi Tine viaţa pentru măreaţa ideie a Unirii, le-a fost dat să fie executorii testamentului Tău. Cu noi toţi să să bucure şi sufletele întâilor Voevozi Basarabi, ale căror rămăşiţe au fost descoperite decurând în străvechea Biserică Domnească din Curtea de Argeş ; par'că le-a ajuns prea strimt lăcaşul lor în zilele noastre, când atâta s'au întins hotarele Ţării, ai cărei întemeietori au fost şi ei. Dea Domnul ca mărimea jertfei lui Mihaiu Viteazul şi amintirea pururea vie a suferinţelor seculare ale unui neam întreg, precum şi a marei răsplăţi prin izbânda noastră, să ne fie indemn statornic spre înălţarea sufletelor către acea unire a tuturor, dela mic până la mare, în munca pentru binele obştesc, prin care să putem consolidă ceeace ne-a ajutat Dumnezeu să câştigăm, căci grea este răspunderea ce avem faţă de trecutul şi viitorul neamului românesc ! *Iubiţi şcolari !* Acea patriotică inimă românească prin stăruinţa căreia s'a înfiinţat şcoala voastră lângă locul de odihnă al lui Mihaiu Viteazul, s'a gândit cu drept cuvânt că tinerele voastre suflete să vor încălzi de faima şi aureola acestui mare Domnitor şi că învăţămintele vieţii sale atât de bogate în fapte de vitejie să vor sădi mai adânc în inimile viitorilor conducători ai iubitei noastre Armate. Voi sunteţi bucuria pururea înoită a măreţei umbre care vă ocroteşte. Vouă vă este dată credincioasa pază a acestei sfinte rămăşiţi, fiţi vrednici de această mare cinste."

Această cuvântare, una din cele mai frumoase ale iubitului nostru Suveran, a impresionat adânc întreaga azistenţă, tot aşa de mult ca şi înduioşetorul gest al Regelui, în clipa când şi-a desfăcut crucea „Mihaiu Viteazul" dela gâtul Său şi-a pus'o în sarcofagiul, în care El însuşi a aşezat Capul Viteazului între Viteji.

Mitropolitul Primat *Miron* într'o strălucită cuvântare arată gestul Suveranului care a ţinut să cinstească memoria lui Mihaiu şi face un apel emoţionant la Unirea tuturor pentru ca România Mare să rămână pe veci unită şi nedespărţită. Au mai vorbit senatorul *Herbay* şi deputatul *Petrovici* preamărind memoria sărbătoritului şi aducând elogii Celui care a îndeplinit pentru vecie un vis de o clipă. Profesorul *Iorga* în numele Academiei Române, arată că Viaţa lui Mihaiu a fost una din preocupările principale ale ei ; face o interesantă expunere a stării sociale din epoca eroului, stabilind că boerimea de atunci erà în

slujba adevărată a țării. In numele Universităților din Cluj și Cernăuți au vorbit profesorii *Lupaș* și *Tarnovschi*. După aceasta în sunetele muzicilor și ale corurilor, cosciugul e ridicat și transportat în biserică, unde Capul a fost închis în sarcofagul de marmură. Tunurile bubuie și infanteria trage salve.

Astfel s'au petrecut sărbătorile aducerii la lăcașul de odihnă vecinică, purtat în triumf, Capul Viteazului Mihaiu, al Voevodului între Voevozi. Acest Cap care a cuprins mintea ageră și geniul strălucit al unui neam risipit. Sunat-au vesel și triumfător toate clopotele din toate turlele, precum și trimbițele și muzicele din toate părțile pe unde a trecut. Puterea omului nu este în stare să mărturisească măreția timpurilor pe cari le trăim și cuvintele nu sunt în stare să împărtășească gândurile. In negura veacurilor trecute s'au risipit suferințele adunate de mai multe zeci de veacuri. In aceste zile mari, din împărăția sufletelor s'a scoborât sufletul care ne-a stăpânit de veacuri și ne-a înviorat cu puterea-i nevăzută. In strălucirea soarelui dreptății a răsărit ca să nu mai apună niciodată, a fâlfâit aripa semețului vultur, care a cuprins cu privirea-i ageră neamul de pretutindeni, peste țărâna frământată cu lacrimi și sânge și peste mormintele de curând deschise. Mintea tuturor Românilor a fost stăpânită în aceste zile sfinte de fruntea lui boltită și de privirea lui vitează. Ca un glas al triumfului a răsunat peste tot cuprinsul mărețului său vis, ruga ferbinte pentru odihna sufletului său. Fericirea zilelor pe cari le trăim este mai mare decât suferințele și lacrimile risipite de mamele eroilor căzuți pe câmpul de luptă. Securea nemiloasă a tradării n'a putut nimici idealul sfânt al unui neam și dreptatea a răsbunat pe eroul eroilor, purtându-i în strălucit mars triumfal sfântul Cap, a cărui minte înțeleaptă a cuprins destinul poporului românesc. Poporul român este fericit, mărire ție Umbră sfântă a celui mai mare Voevod al lui, mărire ție !

15 Sept. 1920.

In zilele de 12—14 l. c. s'a întrunit în Cluj marele Congres al Studenților Universitari din România Mare. Tinerimea universitară română din toate țările României Mari s'a întâlnit pentru prima oară în Capitala Ardealului, în Cluj, cetatea șovinismului unguresc de odinioară, în care s'a plămădit toate suferințele poporului nostru, dela întemeierea dualismului austro-ungar și până la Pacea din Paris. Pentru prima oară studenții Basarabiei, ai Bucovinei, împreună cu ai vechiului Regat, s'au întâlnit cu studenții Ardealului, Maramureșului, Crișanei și Banatului, putând să-și spună liberi păsurile lor și să pună bazele planului de luptă, după care vor cuceri sufletește pe toți cei cari să mai îndoiesc în fața ideii de Românism. Pentru aceasta Congresul studenților ținut la Cluj în anul acesta poate fi considerat ca o sărbătoare națională.

Terenul pe care tinerimea noastră universitară va avea să ducă lupta cea mare, va cuprinde în primul rând propaganda culturii românești și a culturii latine, făcând pentru aceasta, dacă să va cere, chiar o risipă de energie, căci numai așa să va putea duce la bun sfârșit acest apostolat. Apoi tinerimea universitară va stărui din puteri ca sămânța muncii sale să cadă în pământ roditor; va evita cu o tactică civilizată neghina care ar putea să să ivească pe unele locuri; va căutà să întreacă în toate privințele pe cei dintr'un hotar cu noi, cari au tendințe deosebite.

Nu mă voiu ocupà de lucrările Congresului, nici de modul cum s'au desfășurat ele, nici de rezultatele lor, acestea fiind cunoscute și știute din dările de samă publicate mai în toate ziarele românești. Mă voiu mărgini numai la reproducerea discursului pe care ministrul cultelor și al artelor, d. *Octavian Goga*, cântărețul Ardealului, l'a rostit cu ocazia deschiderii Congresului, făcută în ziua de 12 Septembre în Sala Teatrului Național printr'o ședință solemnă. Iată acest discurs frumos :

„Cel din urmă congres studențesc la care am luat parte a fost acela care s'a ținut la Galați în anul 1915. De atunci au trecut 5 ani, în care timp fața lucrurilor s'a schimbat mult. Limbile de foc ale dușmanilor erau împrejurul nostru. Jumătate din poporul nostru românesc erà pe câmpul de răsboiu, pe câmpiile Galiției, unde își vărsà sângele sub steag străin, călăuzit de gânduri dureroase. Atunci și cealaltă jumătate, adecă Regatul liber să sbuciumà. Pe deoparte să sbuciumà sufletul românesc, rănit în așteptările clipei, văzând că trebue să îndeplinească un vis, iar pe de altă parte veniră pe capul nostru o mulțime de cumpărători de grâne și de conștiinți, cari voiră să stârnească durerea poporului. Trebuià, deci, să să facă un for de recreare, de credință în mijlocul poporului nostru. Acest for, atât de necesar, l'a făcut tinerimea universitară română. Mi-aduc aminte de Congresul dela Galați ; mi-aduc aminte de sforțarea de gândire, de dorința și de spiritul de sacrificiu, care să manifestà atunci, în acel congres. Văd și astăzi pe acei tineri, cari s'au strâns atunci pentru a înfăptui, ceeace vedem înfăptuit astăzi. In acel congres s'a luat hotărârea ca viitorul congres să să țină în Cluj. Astfel a hotărât și studențimea în București. După cum vedem ei sunt exacți la rendez-vous. Desigur că mulți din cei cari erau atunci acolo n'au venit, pentru că oasele lor au rămas în trecătorile Carpaților, dar totuși au venit sufletele lor, cari să află astăzi la această adunare. Cadavrele acelor cari s'au jertfit pentru scumpa noastră țară, trebue să formeze pedestalul gloriei noastre. Au suferit mult frații noștri. O credință însă, din care purcede această glorie a biruit. La Galați vă spuneam : dragi pretini, scuturați praful de pe cărți și eșiți la larg. Lăsați bătrânii să păzească comoara înțelepciunii, voi sunteți pumnul acestui popor. Aceasta o spuneam fiindcă sufletul meu o simțea și mintea își dădea bine samă că suntem

într'o vreme când numai sângele vărsat va putea face prima noastră justificare. Graţie acestor pilde suntem astăzi stăpânitorii acestui pământ. Dar, a stăpâni astăzi înseamnă a avea deplină toleranţă şi totodată deplină conştiinţă a drepturilor tale. In faţa dumneavoastră nu mai sunt azi tranşeiele de eri, unde trebuiă să vă vărsaţi sângele. Tranşeiele de astăzi sunt bibliotecile şi laboratoarele. Laurul biruinţii a fost câştigat în tranşeie, unde s'a vărsat atâta sânge românesc. Prin urmare pornind cu aceeaşi religie, aceeaşi religie trebue să vă călăuzească şi în tranşeia bibliotecii. Vremea prin care trecem astăzi, socotesc că are nevoie de o purificare morală, sufletească a omenirii din urma războiului. Doctori şi vindecători nu să pot ridica decât acei, cari câştigă concepţiunea morală. Dumneavoastră, cari aţi dovedit sprijinul de satisfacere eri, îl veţi dovedi şi mâne. Domnii mei, sunteţi studenţi şi sunteţi tineri. Două calităţi pentru a simţi bine. Sunteţi nepăsători de frământările de închiegare a principiilor de viaţă, sunteţi mustul care fierbe cu toată vigoarea. Viaţa încă nu v'a cuprins în mrejele ei. In dubla mea calitate de ministru şi din dragostea ce o port studenţimii, vă doresc spor la muncă!"

La sfârşitul acelei şedinţe solemne, studentul *Popoiu* a recitat poezia sa:

Ţara mea!

Cântarea României Mari.

Ţara mea e orizontul
Ce l'au străbătut mai an
Soli din Roma cea măreaţă,
Fala bravului Traian!

E cetatea ce rămas-a
Din acele timpuri vechi,
De pe când strămoşii nostri,
Pe pământ n'aveau perechi!

Ţara mea este comoara
Străjuită'n sfântul cer,
Şi în faţa ei duşmanii
Pentru vecinicie per.

Ţara mea-i fermecătoare!
Doina dulce îşi ia sbor
Din caval, cimpoi şi fluer
Când ciobanii cânt de dor

Ţara mea e salbă verde
Tuturor ce vieţuiesc,
Este leagăn de durere
Este raiul pământesc!

Ţara mea a fost de veacuri
Forfecată de furtuni...
Şi atâta jale strânsă
Dela Unguri, Slavi şi Huni!...

Insa ţara mea rămas'a
Vecinică pământ român,
Căci noi ştim că „Apa trece
Insă petrile rămân!"

Ţara mea este vulcanul
Plin cu glorii viteşti,
Care-or isbucni întruna
Alţi Mărăşti şi Mărăşeşti!

Căci în ţara mea-s flăcăii
Arşi de soare, nalţi ca brazi,
Cuib de glorie străbună
Cuib eroilor de azi!...

Azi ţara mea pe veci infipt'a
Ca sfânt semn liberator,
Intre Nistru şi intre Tisa
Românescul tricolor!

23 Sept. 1920.

Președintele Republicei franceze, d. *Paul Deschanel*, care a fost întotdeauna un pretin sincer al României, s'a dat demisiunea din cauză de boală.

Congresul din Versailles a ales astăzi în locul său pe d. *Alex. Millerand*, cu 695 de voturi din cele 786 exprimate. Ministerul a rămas același în frunte cu d. *Leygues* ca președinte al consiliului și ministru de externe.

In legătură cu interesele românești, d. Millerand, în timpul neutralității noastre, în calitate de ministru de răsboiu al Franței, s'a arătat favorabil Românilor. In tot timpul, chiar când n'a ocupat funcțiuni oficiale, d-sa a dat un concurs prețios causei noastre. După atitudinea pe care a avut'o ca șef al guvernului francez acum de curând, avem credința că dacă d-sa ar fi fost la Conferința păcii în locul bătrânului ranchiunos *Clemenceau*, ar fi arătat mai mult zel și ocrotire pentru interesele *Statelor mici*.

24 Oct. 1920.

Astăzi a avut loc în măreața sală a Sinodului din reședința Mitropolitului inaugurarea Universității din Cernăuți, în prezența Regelui, Reginei, Prințului Moștenitor și Prințesei Marioara, precum și a miniștrilor, a reprezentanților Universităților din București, Iași și Cluj, ai Academiei Române, a Mitropolitului Primat *Miron* și a reprezentanților autorităților civile, militare și bisericești, și ai Studenților.

Mitropolitul Primat a salutat Universitatea din Cernăuți în numele Bisericii Române Ortodoxe. D. *Nistor*, rectorul Universității, într'un lung și frumos discurs, a arătat importanța zilei acesteia pentru întreaga Bucovina. D-sa spune că Universitatea din Cernăuți, care sub regimul austriac fusese focarul manifestațiunilor contra intereselor românești, este demnă astăzi de a dà mâna cu celel'alte trei surori ale sale din Iași, București și Cluj. Dar pecând Universitatea luptă contra culturii românești, tineretul Bucovinei își desvoltă cultura sa în celelalte școli călugărești, așa că această Universitate nu a putut înăbuși tendința culturii românești.

D. ministru *Negulescu*, mulțumește intelectualilor din Bucovina, cari cu toate neajunsurile create lor de trecutul regim au știut să-și păstreze cultura și limba.

M. S. Regele a rostit această frumoasă cuvântare: „Domnule Rector. Domnilor Profesori. Iubiți Studenți. După înălțătoarea serbare a inaugurării Universității surori din Cluj, am așteptat cu o deosebită bucurie prilejul de a-mi îndeplini și față de Universitatea din Cernăuți aceeași plăcută datorie, prezidând împreună cu Regina și cu Principele moștenitor inaugurarea cursurilor acestui înalt așezământ cultural, care prin

reunirea Bucovinei la sânul Patriei-mume a îmbrăcat o haină nouă potrivit trebuinţelor naţionale ale Statului român. Dar temelia care este a adevărului rămâne neclintită şi ştiinţa împodobită de aci înainte cu haina românească îşi urmează necontenit cu aceeaşi râvnă sborul spre sfere tot mai înalte şi noi o urmărim cu aceeaşi necurmată dragoste. De aceea în aceste timpuri de mari frământări economice şi sociale, salut cu deosebită plăcere acest prilej care ne permite să ne adunăm noi cârmuitorii ţării şi ai culturii şi să ne îndreptăm cugetul nostru la menirea celor mai înalte aşezăminte de învăţătură care înfăţişează, pe deasupra sbuciumărilor vieţii de toate zilele, năzuinţa eternă a minţii omeneşti către progres şi adevăr. Precum trupul rămâne o materie inertă şi nefolositoare fără puterea conducătoare a creerului, tot astfel viaţa economică şi socială a unui Stat este lipsită de forţa diriguitoare, dacă n'ar avea la cârmă în toate domeniile, minţile luminate ale naţiunii, iar lumina ne vine dela Universitate, căci aci să pregătesc conducătorii tuturor ramurilor de producţiune. Şi tot aci, pe căi spinoase şi îndelung răbdătoare, pornesc cercetările pentru descoperirea şi utilizarea noilor forţe cucerite dela domeniul necunoscutului. Acei cari având ochii aţintiţi numai la activitatea practică şi imediată, să întreabă ce folos poate eşi din lucrările de ştiinţă pură, uită că dacă nu s'ar cercetă tainele naturii cu îndărătnicie şi din iubire de ştiinţă, ne-am învârti mereu în cercul restrâns al rutinei, precum prea lesne uită lumea de rând cui să datoreşte atâtea descoperiri şi invenţiuni ajunse acum la îndemâna şi spre folosul tuturor. Munca intelectuală chelтuită la studierea până în cele mai mici amănunte în orice direcţiune să răsplăteşte mai curând sau mai târziu cu foloase practice de interes obştesc. Să cinstim dar după cuviinţă această muncă isvorâtă din tot ce este mai înalt în firea omenească. In aceste clipe, care pentru Universitatea din Cernăuţi este o serbare de înaltă bucurie în onoarea ştiinţei şi a studiului, să nu supunem unui studiu, între aceea ce a fost aci înainte. să nu îngăduim unei umbre să întunece veselia momentului. Trecutul aparţine istoriei, să îndreptăm deci privirile noastre cu încredere spre viitor. Totuşi şi în trecut a fost în fosta Universitate un colţ de unde raze luminoase s'au răspândit şi asupra României de eri. Nu sunt puţini preoţii şi vlădicii din vechiul Regat, cari s'au întors dela Cernăuţi în ţara românească cu un capital bogat de învăţătură creştinească, predată şi în limba strămoşească, şi aşa facultatea teologică greco-ortodoxă este lanţul care leagă trecutul cu prezentul. Să nu uităm însă pe viitor că nimic nu să poate face viu şi trainic în viaţa unui Stat decât pe *temelii naţionale* şi de aceea pe lângă munca ştiinţifică de ordin general, o preocupare deosebită a studiilor înalte universitare trebue să fie cunoaşterea ţării şi a poporului său. Şi într'aceasta, uşoară şi plăcută este sarcina, pentru că e prea

frumos acest cap de țară și vrednic popor este care o locuește dela descălecatul Moldovei, care de aici s'a lățit până la Nistru, Dunăre și Mare. Sunt bine încredințat că prin activitatea d-voastre, veți scoate la iveală și spori tot ce este frumos și nobil în sufletul tineretului și că veți formă nu numai generațiuni cu caracter, folositoare țării, dar și cetățeni credincioși și iubitori de patrie. Ca un semn al dragostei mele pentru tinerimea universitară bucovineană, dăruiesc suma de 200.000 lei, spre a servi ca prim fond pentru ajutorarea culturală a studenților meritoși dela toate facultățile acestei Universități, după cum senatul universitar va chibzui mai bine. Salutând cu dragoste pe toți profesorii adunați la această zi de sărbătoare culturală urez din toată inima : *vivat, floreat et crescat alma mater Cernoviciensis !*"

In numele Academiei Române a vorbit d. *D. Onciul*, apoi rectorii Universităților din București și Iași, iar din partea Universității din Cluj s'a cetit o telegramă.

La prânzul festiv, M. S. Regele a rostit următorul toast : „In numele Reginei ca și al Meu aduc viile Mele mulțumiri pentru călduroasa primire ce ne-a fost făcută la serbarea de azi dimineață din partea Universității române din Cernăuți. Este încă vie în mintea și inima Mea amintirea zilelor frumoase ce am petrecut în luna Maiu în mijlocul noilor Mei supuși de pe pământul acesta presărat de urmele vechii stăpâniri moldovenești din timpul slăviților Voevozi, care au fost fala istoriei noastre naționale. Vă puteți deci închipui cu ce mare bucurie am venit astăzi pentru a prezidă cu suflet românesc serbarea culturală menită a restatornici pentru vecie stăpânirea Românului asupra acestui frumos colț de țară, care din toată istoria lui este pământ românesc. Față de acest pământ locuit de neamuri diferite, Universitatea are frumoasa și înalta misiune de a întruni ceeace era separat, de a netezi asperitățile, răspândind cu aceeași căldură razele ei binefăcătoare asupra tuturor, căci ce legături pot fi mai puternice decât adăpostirea tuturor fiilor aceleeași glii sub același acoperământ fără deosebire de neam și lege, adăpându-se la același isvor de știință, muncind pentru același scop înalt : *binele obștesc*. Fie ca tânăra Universitate română să-și întindă lumina ei, iubirea adevărului și dragostea de patrie peste tot ținutul acesta, în toate părțile deia palatele bogaților până la coliba țăranului și să contribue și ea prin acțiunea sa culturală ca să să simtă toți locuitorii din acest „*ținut al fagilor*" ca frați născuți din aceeași mamă, scumpa noastră patrie română. Din vorbirile de azi dimineață am dobândit convingerea că atât profesorii cât și studențimea, înțelegând acest rol de înfrățire, își vor pune toată râvna patriotică, tot sufletul lor cald de dascăl și tot entuziasmul tinereții, în această nobilă misiune. Viitorul să deschide deci înaintea noastră în colori vesele și să dea Domnul ca opera începută azi

să fie binecuvântată de generaţiunile care vor urmă. Cu această fermă convingere ridic paharul Meu pentru propăşirea Universităţii din Cernăuţi şi a tuturor membrilor ei".

4 Nov. 1920.

Alegerea prezidenţială în Statele Unite s'a terminat cu înfrângerea sdrobitoare a democratului Cox, susţinut de Wilson, care n'a obţinut decât 140 voturi faţă de cele 391 date senatorului republican *Warren Harding*. Această alegere are o însemnătate mondială, care ese din cadrul obicinuit al alegerilor de acest fel, mai ales întru cât priveşte raporturile Americei cu Aliaţii pe chestiunea tratatului de pace dela Versailles, care n'a fost ratificat de Senatul american, şi aceasta din cauza republicanilor cari s'au opus din toate puterile la această ratificare. Noul preşedinte al Statelor Unite este unul dintre acei cari au primit rezervele lui Lodge asupra tratatului, rezerve cărora să datoreşte atitudinea specială faţă de tratatul cu Germania. Alegerea lui Harding reprezintă pentru lumea politică internaţională înmormântarea Ligei Naţiunilor, pe care partidul republican al lui Harding nu o admite decât cu rezerva pentru Statele Unite de a nu considerà obligatoriu executarea hotărârii Consiliului general al Ligei Naţiunilor. Această creaţiune şubredă a lui Wilson să prăbuşeşte de fapt înainte de fi început să trăiească. Nici tratatul dela Versailles nu va avea o soartă mai bună în Senatul american, aşa că o pace directă între Statele Unite şi Germania este astăzi şi mai probabilă decât până acum.

14 Ian. 1921.

Astăzi fiind *anul nou*, după calendarul ortodox, M. S. Regele a dat următorul *Ordin de zi* pe întreaga armată română: „In pragul unui nou an, gândurile mele să întorc cu dragoste spre iubita mea armată. Cu mândrie mă uit înapoi mulţumind pe credincioşii Mei ostaşi, cari au fost fala neamului şi pavăza sigură a ordinei din timpuri grele; cu încredere privesc în viitor când văd cu legitimă bucurie, cu ce avânt au alergat sub drapel contingentele chemate în serviciul Patriei. Intâia dată s'au reunit anul acesta recruţi din tot cuprinsul României întregite şi au răspuns chemării Mele plini de simţemântul datoriei. Modul voios cum aţi alergat sub drapel Imi este cea mai bună chezăşie că şi pe viitor Statul şi Regele vostru să pot bizui pe credinţa şi vitejia armatei. La toţi vă urez un an bun şi fericit!"

16 Febr. 1921.

D. Poincaré, fostul preşedinte al Republicei franceze, examinând situaţia noului guvern Briand, are cuvinte de laudă pentru intenţia ce o manifestă de a stabili un front unic al Aliaţilor, necesar tot aşa de mult în timpul reparaţiunilor războiului, cum

eră pe timpul războiului. Cu această ocazie d. Poincaré, care nu s'a sfiit să atace chipul cum a lucrat *Consiliul suprem* şi care a caracterizat atitudinea marilor puteri cu acea muşcătoare apreciere: „*l'impertinente formule des gfandes puissances*", de a împărţi puterile aliate învingătoare în *mari* şi *mici*, în ţări cu interese *generale* şi cu interese *limitate*, revine şi afirmă următoarele: „D. Briand a rupt'o în mod franc cu politica ciudată pe care am dus'o anul trecut în Europa centrală şi care a reuşit să nemulţumească pe toţi pretinii noştri". Intru cât România a avut să sufere aşa de mult de pe urma politicei nenorocite a Consiliului suprem de tristă memorie, aprecierile atât de autorizate ale d-lui Poincaré confirmă şi mai mult legitimitatea plângerilor şi criticelor româneşti.

20 Febr. 1921.

Cu ocazia hotărârilor luate de Consiliul suprem din Paris, a avut loc în Camera franceză o mare discuţie. D. *André Tardieu*, unul din redactorii tratatului dela Versailles, a criticat deciziunile acestui Consiliu în ultima sa întrunire, ceeace a determinat pe d. *Aristide Briand*, preşedintele Consiliului de miniştri, care este şi un maret orator, să răspundă că dacă Franţa n'a obţinut prin acest tratat tot ceeace ar fi putut obţine, cauza este că guvernul d-lui *Clemenceau*, din care făcea parte şi d. Tardieu, n'a profitat de împrejurările favorabile Franţei, imediat după victoria finală.

Atunci când Aliaţii proclamau că Franţa a fost graniţa libertăţii şi guvernul avea întreaga aureolă a prestigiului Franţei şi a puterii sale; atunci, desigur, că să puteau obţine multe dela Aliaţi. Nu s'a făcut atunci totul ce era posibil, acum este mai greu, căci s'au ivit greutăţi şi aceste greutăţi cu cât ne depărtăm de războiu, cu atât devin mai mari din cauza divergenţelor de interese cari să manifestă printre Aliaţi. Dar pe noi Românii nu ne interesează aceasta, ci modul în care d. Briand, un mare şi sincer pretin al României, şi a fost mare păcat că n'a fost d-sa la cârma Franţei în locul d-lui ,Clemenceau atunci când s'au încheiat tratatele de pace cu duşmanii noştri, pe noi ne interesează, zic, modul în care d-sa cu mintea sa luminată recunoaşte în acest răspuns *importanţa intrării României în războiu* şi importanţa frontului dela Salonic.

Campania din Orient a fost combătută prin presă şi în Cameră cu multă vigoare de d. Clemenceau şi amicii săi, între cari eră şi d. Tardieu, considerând'o ca o aventură, fără a recunoaşte că această expediţie a dat ocazie Aliaţilor să scoată din luptă pe Bulgari şi să silească la capitulare pe Austro-Ungaria. D. Briand continuând a spus: *Mai este un fapt*, domnilor. *In timpul războiului, d. Tardieu mi-a reproşat în mod viu că am hotărât întrarea României în războiu alături de noi. Mi-a reproşat cu aceeaşi ardoare că am impus menţinerea expediţiei dela Salonic. Pentru ce? Pentru că rezultatele nu erau imediate. Cee-*

ace n'a împedecat mai târziu beneficiul acestor operaţiuni, cari au determinat victoria". Mai departe d. Briand arată că din memoriile lui Ludendorff şi din constatările marelui stat-major interaliat reesă că Germania şi aliaţii ei, a fost nevoită *să mobilizeze încă 58 divizii pe frontul oriental din cauza întrării României în acţiune. Victoria română dela Mărăşeşti, unde s'au consumat peste 30 divizii germano- austro-ungaro-bulgaro-turce, a salvat frontul oriental în 1917, până la venirea iernii, căci prin ocuparea Moldovei şi a Basarabiei s'ar fi prăbuşit mult mai de vreme armata rusă, înainte ca Înţelegerea să fi ajuns la maximul efortului său militar şi America să-şi fi transportat în Franţa trupele sale, imensele cantităţi de alimente şi muniţiuni,* **cari au hotărât victoria pe frontul occidental.**

2 Mart. 1921.

In fine, Wilson a părăsit eri scaunul prezidenţial din *Casa Albă* pentru a face loc lui Harding, fericitul triumfător din Novembre 1920.

America a întrat în războiu împinsă de acest ideolog şi aportul ei a fost hotărâtor pentru sdrobirea Germaniei.

După încheierea armistiţiului Wilson a venit în Europa în fruntea delegaţiei americane ca să pună bazele păcii. A fost primit ca un Mesia: popoarele cred întotdeauna în puterea magică a formulelor. Cele 14 puncte ale lui Wilson promiteau întronarea păcii pe pământul sbuciumat de atâtea războaie şi suferinţe. Bucuria mulţimii era delirantă şi osanalele care să ridicau ideologului întreceau prea mult puterea lui de realizare. Wilson stăpânit de concepţia lui admirabilă, socotind omenirea din punct de vedere ideal, a negligiat realităţile şi s'a încunjurat numai de profesori universitari, ca şi el, oameni buni pentru misiunea lor, dar cu totul străini de politică, pe câtă vreme la Conferinţa păcii trebuiă să aducă oameni politici, adânc cunoscători ai oamenilor şi împrejurărilor, care să ştie până unde să poate merge cu concesiile sau întransigenţele. Wilson a *impus pacea* Consiliului suprem aşa cum erà dictată de ideologia lui democratică pacifistă. De câte ori să ridică vr'unul să-l combată şi să propună soluţii mai echitabile, Wilson ameninţà cu retragerea dela Conferinţă, ceeace ar fi însemnat, în acele împrejurări turburi, părăsirea Franţei în voia armatelor germane, disciplinate şi straşnic înarmate. Pacea dela Versailles a fost primită aşa cum a cerut'o Wilson, dar ea a fost destul de şubredă pentru ca să dea naştere la complicaţii neprevăzute. In adevăr, pacea dela Versailles, bazată pe cele 14 puncte, pacea ideologiei a folosit mai mult Germaniei şi Rusiei, cari s'au agăţat şi să ţin morţiş de cele 14 puncte cu dreptul de a dispune singure de soarta lor.

Ca instrument al aplicării păcii universale, Wilson a înfiinţat *Societatea Naţiunilor*, care nu va fi în stare să facă nimic în privinţa aceasta, aşa după cum ea va fi constituită. Această pace

ideologică va sămănà în toată lumea sămânța războaielor viitoare, pentru că doleanțele micilor națiuni au fost tratate cu dispreț, ignorare și nedreptate.

Această pace a răpit României cea mai românească și mai bogată parte din Banat, pentru ca să fie dată Sârbilor lacomi, ignoranți și hrăpăreți, deoarece Wilson n'a cunoscut dreptatea cauzei, revendicărilor noastre și le-a dat în cercetarea unei subcomisiuni, în care predomină un evreu american, care ne urăște de moarte.

Astfel popoarele care îl idolatrizau, văzând că cele 14 punctele ale lui Wilson nu corespund actelor politice ale lui, au început să-l părăsească și să-i disprețuiască ideologia lui sterilă. Primul popor care s'a arătat nemulțumirea a fost însuși poporul lui, apoi poporul american, care a refuzat să-i mai acorde încrederea și să ratifice tratatul dela Versailles. Acum Wilson încărunțit și bolnav de nervi părăsește Casa Albă în tăcerea dușmănoasă a poporului care altădată îl aclamă.

23 Mart. 1921.

In zilele acestea s'au împlinit 100 de ani decând **Tudor Vladimirescu**, în fruntea a 5000 de *panduri țărani* a pornit lupta de redeșteptare națională. Atunci când Europa a fost străbătută de spiritul de libertate și de emancipare, fruct al marei revoluțiuni franceze, acel spirit nu putea să nu încolțească și în inimile obidite ale neamului românesc. Pandurul Tudor este întruparea cea mai desăvârșită pe acele timpuri ale dorului de libertate. Dacă îl privim în lumina acelui trecut, Tudor să arată în toată măreția lui, și cu cât timpul trece cu atât și figura cu operile lui vor atinge culmi mai înalte. A trebuit să treacă o sută de ani pentru ca să vedem chipul acestui mucenic național în toată strălucirea lui. Din revoluția lui Tudor dela 1821 s'au pornit toate operile naționale ale neamului nostru: mișcarea dela 1848, unirea principatelor române dela 1859, războiul independenței dela 1877 cu regalitatea din 1881 și, în fine, împlinirea visului național din zilele noastre, *România-Mare* din 1918,— toate acestea sunt urmările acelei strălucite epopei naționale.

Tudor s'a născut în anul 1780, din părinții Constantin Ursu și Ioana soția lui, în satul *Vladimir*, plaiul Gilortului în Jiul de sus, județul Gorjiu. Știința de carte o primise Tudor dela popa *Ciuhoiu* din satul său natal, apoi dela dascălul *Lupu* în Craiova, care i-a luminat mintea așa că să pricepea la multe învățături de cari să minună și vlădica *Ilarion* din Argeș, când stà de vorbă cu el. Să mai zice de Tudor că ar fi fost și hotarnic de moșii și negustător și că ar fi călătorit prin Turcia și prin Austria până chiar la Viena, învățând și vorbind mai multe limbi.

Tudor luase parte cu Pandurii lui în războiul rus dintre 1806-1812. La 1808 el să iscălea: *căpitan de panduri*. Constantin Ipsilante a dat viteazului oltean rangul de *sluger*, sub domnia căruia el fuse *vătaf de plaiu* în Cloșani (1806), unde și'a zidit o casă, care servește astăzi ca local de școală. El a luat parte strălucită cu

andurii săi la bătălia contra Turcilor dela Fetislau, când îi s'a
ut de comandantul rusesc gradul de *parucic* şi afost decorat cu
dinul *Sf. Vladimir*. Numele lui nu vine dela această decoraţie,
dela satul său de naştere. La încheierea păcii din 1812, de frica
urcilor, el s'a dus în Ardeal şi de acolo la Viena, de unde s'a
tors sub scutul noului Domn Caragea.

Invăţătura cea mai adâncă ce o căpătă Tudor a fost cunoaş-
rea de aproape a suferinţelor ţării, a situaţiunii groaznice a
ranului român, care era chinuit şi stors de toţi jefuitorii Pa-
riei de pe acea vreme: Grecii şi Boerii răi, hrăpareţi, cari erau
şa de mulţi faţă de *„Boerii buni şi de bine lucrători"*, pe cari
ţăranii îi iubeau şi îi cinsteau după cum să cuvine.



Tudor Vladimirescu.

„Tudor a pornit *revoluţia* la 21 Ianuar 1821 în Oltenia; a în-
trat în Bucureşti la 16 Mart; a fost *Domn* numai *două luni*: a
părăsit Bucureştii la 16 Maiu şi a fost asasinat mişeleşte, lângă
iazul morii, aproape de grădina lui Geartoglu, la marginea ora-
şului Târgovişte, de grecii Varnava şi Parga, în noaptea de 26
spre 27 Maiu. Poveste scurtă şi aşa de bogată în urmări.

Revoluţia lui Tudor nu trebue privită numai ca urmare a

prigonirilor şi asupririlor greceşeti, cari dăinuiau mai
un veac. In ea trebue să vedem mai ales spiritul de înde elui erou
al neamului românesc, care nu să putea împăcà cu o d
ţiune străină. Acea revoluţie mai prezentà şi o faţă socială şi auto-
nul Tudor a fost mucenicul nevoilor celor mici şi slabi, cari Dom-
ţăranii. Ţăran şi el prin origine a voit să să facă mântui ce s'a
fraţilor săi de suferinţă, încercând să reià boierimei drept ional,
răpite dela popor şi să restabilească balanţa socială. Ideia de ei lui
litate prinsese rădăcini adânci în sufletul lui Tudor, şi în fru *Maria*
pandurilor lui s'a sculat şi s'a străduit să restatornicească dr altele
tul, călcat în picioare atâta timp de către clasa suprapusă, ea r ea-
săşi grecizată. Aşa dar să poate zice că revoluţia lui Tudor a fo in-
atât socială cât şi naţională. Convorbirea lui Tudor cu Ipsilan las
i-a luminat capul şi l'a făcut să înţeleagă cât de deosebite sunt le
interesele Românilor de ale Grecilor, şi în proclamaţia lui dela
20 Mart să poate vedea semnul acestei prefaceri. Din această pri-
cină Ipsilante i-a pus gând rău şi pe când Tudor să găsea cu ta-
băra sa la Goleşti- Muscel, căpitanul eterist Iordache, care reu-
şise să câştige pe ofiţerii pandurilor, a pus mâna pe el şi l'au
dus la Târgovişte unde l'au omorât mişeleşte după cum am arà-
tat mai sus. A murit Domnul Tudor, dar sufletul lui sbuciumat a
trezit din amorţire sufletele româneşti şi ne-a luminat calea
până în zilele glorioase de astăzi.

Pentru comemorarea lui Tudor Vladimirescu şi a faptelor lui
s'au organizat şi au avut loc în Bucureşti mari serbări, cari au
ţinut 9 zile, dela 14 până la 22 Mart. S'a dat acestor serbări toată
splendoarea şi amploarea după cum să cuvine unui erou naţio-
nal, care cu jertfa vieţii lui a pus capăt domniei fanariote în prin-
cipatele române şi a aruncat seminţa rodnică pentru toţi fiii nea-
mului, seminţa unei democraţii sănătoase şi a împlinirii visului
naţional. Cu acest prilej au avut loc festivaluri în toate şcoalele din
România-Mare, în cari s'a vorbit despre însemnatatea revoluţiei
din 1821.

Din toate serbările din Capitală, nu voiu descrie decât ser-
barea din ziua de 19 Mart; Sâmbătă, în care zi fanfarele militare
au cântat de joc poporului şi soldaţilor în piaţa Victoriei, în piaţa
Episcopiei şi a Palatului Poştelor, între orele 4—6 sara. Apoi
la $9^1/_2$ s'a organizat în Teatrul Naţional o admirabilă serbare cu
jocuri şi cântece naţionale din toate ţinuturile României-Mari.
M. S. Regele a apărut în loja regală la ora 10, în aplauzele şi
ovaţiunile prelungite ale asistenţei şi în sunetele Imnului regal.
Sala arhiplină şi feerică. După cântecul lui Tudor executat cu
căldură şi avânt de tenorul *Mihăilescu-Toscani*, cetele de jucători,
îmbrăcaţi în costume naţionale din regiunile din cari erau, au
început să execute danţurile naţionale caracteristice acelor re-
giuni: *Abrudencele* şi *Abrudenii*, perechi, au jucat *Ţarina*, jocul
Moţilor, joc potolit de oameni necăjiţi. *Argeşul*, viu şi sprinten,
în porturi de domniţe, a jucat *Ariciul* şi *Trei-gâşte*. *Chiorenii grà-*

...andură Sătmar au jucat *Codrenescul*, *Invârtita* și *Hora Căluțului* de ... cu chiuituri și strigăte de joc pline de duh, cari au stârnit veselia și admirația unanimă. Porturile de un roșu aprins au ... admirate cu deosebire. Cei de pe *Valea Someșului* din Cojocna ... *Someșana*. *Buzăul* mai vesel și mai vioiu în costume ... ști de munte a învârtit cu foc *Burdinul* din Nehoiu și *Hora* ... *Bucovina* în straie strălucitoare a încins *Hora* aprinsă, ... care a urmat *Arcanul* și *Bucovineanca*. *Ialomița* a înfățișat ... *Fedeleșul* și *Vira*, un dans original care amintea vâltorile ... nite de vânturile puternice ale Baraganului. *Dâmboviținii* ... înfipți și mai energici la pas au încins *Hora Moții* și un ... *ăuleț* înfocat, fiind siliți să-l repete de ropotele de aplauze ... sălii. *Sibiiul*, în înfățișarea neîntrecutului port, *Jiana* și *Râureana*. *Basarabia* a fost viu aclamată după fiecare joc, jucând cu o vioiciune rară *Hora dela Bălți*, *Nistreanca*, *Tropăita*, *Hangul* și *Horodinca*. *Mehedinții* s'au produs cu *Tocul* și *Resteiul*. *Prahova* și *Brașovul* împreună au jucat *Ca la Breaza* și *Brâul*. *Oltul* ne-a arătat *Sălcioara* și *Boereasca*. *Banatul* a fost însă, în adevăr, de data asta *fruntea* cu *Hora Oravițeană*, *Ca în Banat* și *Brâul Amlajului*, cari au fost executate cu atâta frumsețe și artă, la cari s'a mai adaogat și porturile minunate cunoscute ale Bănățenilor, încât lumea, în frunte cu Regele, au cerut să le mai repete: *Banatul a avut biruința serbării*. Apoi au urmat: *Râmnicul Sarat* cu *Zuralia*, *Ceasornicul*, *Ca la ușa cortului* și *Brâul*. *Pulna* cu *Nătânga* și *Hora Vrancii*. *Piatra-Neamț* cu *Oteteleșeanca* și *Rața*. *Ardealul* cu *Ardeleana* și *Hățegana*, jucate de delegațiile toate de peste Munți. *Teleormanul* cu *Birul greu* și *Severineanca*. *Gorjiul* cu *Troaca*, *Resteiul* și *Sârba Gorjului*; a fost în special aclamat. Societatea *Chindia* cu *Țigăneasca* și *Iancul*, cari au încheiat serbrea oficială la miezul nopții în sunetele Imnului regal.

După retragerea M. S. Regelui, s'a încins o petrecere în lege, cu hore, sârbe, chindii, în sfârșit cu toate jocurile naționale pe rând până în ziua mare. Sufletul românesc din osebitele ținuturi să topise într'o frăție care înfățișă *Unirea desăvârșită* și aceasta a fost cel mai mare folos al acestei serbări strălucite, vrednică de memoria și sărbătorirea marelui desrobitor al poporului Tudor Vladimirescu.

In ultima zi, marți 22 l. c., un grup de 500 de pelerini au plecat cu un tren special la Târgoviște, cu un entuziasm tineresc care a stabilit o legătură puternică între surorile și frații ținuturilor desrobite, la mormântul Domnului Tudor. Delegațiunea a fost primită de autoritățile județene și comunale, de autoritățile militare și de întreaga populație cu aclamațiuni și ovațiuni nesfârșite. In numele județului a vorbit prefectul *Bârbulescu*, în numele primăriei d. *Gonzalo Ionescu*, la cari a răspuns d. profesor universitar *Simion Mândrescu*, în numele comitetului de organizare al serbărilor, spunând că „Românii din România întregită

au venit azi desrobiți să să închine la mormântul marelui erou național în vechia cetate domnească a Târgoviștei".

Dela gară, într'un cortegiu împunător, cu muzica și autoritățile în frunte, delegații s'au dus în curtea Mitropoliei Domnești, la crucea ridicată pe mormântul lui Tudor. După ce s'a oficiat un parastas pentru odihna sufletului eroului național, a vorbit profesorul *Vasilescu*, arătând însemnătatea luptei lui Tudor în contra asupririlor și străinilor; apoi domnișoara *Maria Ionescu* a rostit o prea frumoasă cuvântare, spunând între altele acestea: „Târgoviște, cetate a durerilor unui neam, ce azi ș'a realizat visul, fiii tăi vin astăzi la tine și în tăcerea ta măreață amintești trecutul în culorle lui pline de sângele martirilor!... Și glas de bucium răsună într'o primăvară pe plăiurile țării. E mult de atunci, e mult, un veac. Crestele munților să rumenească și primăvara să cobori în inimi. Țările apusului își căutau hotarele învălmășite ! La noi plângeau păstorii în doina de caval, după turma ce i-o luau străinii! Pandurii roiesc în jurul unui om: **Tudor!** Acesta desfășură steagul și cu oastea lui de 5000 de panduri intră în București la 16 Mart 1821. Istoria ne spune de faptele lui. Sângele lui Tudor nu să vărsă zadarnic. El prefăcu doina de jale în doina amintirii și surisul încremenit pe fața aspră a Românului îl desgheață! Și noi cântăm acum cântul de biruință, cântecul răsăritului soarelui, cântecul vremurilor! Și alături de el e oastea lui credincioasă, sunt pandurii. Panduri, glorie vouă! Trec jertfele prin mintea tuturor și jertfa ne îndeamnă la jertfă pentru prosperare! Din orașul din care a plecat ideia *Unirii tuturor Românilor*, prin Mihaiu Viteazul, în același oraș să întorc **Românii Uniți** spre a simți ceeace au dorit de secole!" D. S. Mândrescu a ținut o cuvântare însuflețită pentru pomenirea memoriei lui Tudor, iar d-na *Smara Gheorghiu* a spus că pe mormântul fără cruce, fără flori și fără lacrimi, d-sa a ridicat *crucea aceasta de piatră* la care să închină azi pelerinii și apoi a recitat un pasagiu comemorativ din poesia sa *Dunărea și Jiul*. După acest pelerinagiu orășenii au dat o masă delegaților la Școala de Cavalerie, după care s'a încins o horă monstră în care s'au prins toți acei de față. Sara delegații s'au întors la București și în modul acesta s'au încheiat serbările de 9 zile ale lui Tudor Vladimirescu, printr'o înfrățire trainică a tuturor sufletelor românești din tot cuprinsul României Mari!

18 April 1921.

Ziaristul american *Wade Chance*, unul din reprezentanții presei americane la Conferința păcii din Paris, face un rechizitor aspru în contra fostului președinte al Statelor Unite, Wilson, într'un articol publicat în *„The Outlook"* dela 16 Mart a. c., intitulat: *„Pacea prematură cu Germania"*. In acest articol Wilson e prezentat ca un om care să ocupă cu intrigi, *în Octombre 1918*, pentru a determină desfacerea Americei de Aliați în toiul luptei,

fapt care a silit atunci pe reprezentanții Înțelegerii să încheie un armistițiu *grăbit*, ca să evite, poate, dezastrul. Ziaristul Chance amintește mai întâiu dialogul între Wilson și un diplomat aliat, în momentul când el *era pe cale să negocieze armistițiul* (adecă în clipa când Wilson era gata să lanseze în public deplorabilele sale radiograme cu Germania, ca și în secret). „Domnule președinte, întreabă diplomatul, pentruce vreți să încheiați pacea cu Germania?" — „Fiindcă Germania e învinsă", răspunse Wilson. — „Dar Germania nu o știe aceasta și *aici este marea chestiune*", replică diplomatul. — D. Chance să oprește apoi asupra unei vorbe pe care a spus'o fostul președinte al Statelor Unite, *Roosevelt*, în Octombre 1918, la New-York, în cabinetul său, tunci când ziaristul să pregătea să plece în Europa: „Anunță pe d.... (și Roosevelt, desemnă un bărbat politic englez al cărui nume d. Chance nu vrea să-l arate) din partea mea, ca să aibă teamă de d. Wilson. Spune-i că, acum o lună, d. Wilson era gata să facă pace separată cu Germania, lăsând pe Aliați în încurcătură". — „O lună mai târziu, spune d. Chance, Wilson isbutea să încheie pacea separată cu Germania și în aceeași clipă, fixând încetarea ostilităților cu ajutorul celor 14 puncte, scoase și pe Germani din cleștele lui Foch, ca să le scutească teritoriul de invaziune. Totuși Aliații n'au fost consultați asupra acțiunei sale decât după ce ea a devenit *irevocabilă*".

Din aceste se vede lămurit cât de ipocrită să arată *nobila candoare* alui Wilson, înaintea căruia, la sosirea lui în Franța, șefii partidului socialist alergară să se închine cu smerenie, și care ne-a adus pacea actuală, atât de precară întru toate. Este trist că oamenii, cari aveau datoria să reprezinte Franța și interesele ei, nu s'au îngrijit să consulte textul Constituției americane, notificând lui Wilson, că, învins în propria lui țară, n'avea nici un mandat pentru a discută și semnă tratatul de pace în numele Statelor Unite. Deși a trecut vremea încriminărilor, revelațiunile d-lui Chance au meritul de a permite să să smulgă *masca de apostol al umanității* de pe fața lui Wilson, dându-i-să adevărata fizionomie.

Istoria va rămânea uimită de popularitatea acestui *om*, care, înainte de a consimți să apară drapelul instelat pe teatrul de războiu european, și care, constrâns de opinia publică americană că trebue să răsbune victimile *Lusitaniei* și celelalte crime, nu păstră în sufletul lui decât un gând: *să fie salvată Germania!* Istoria va rămânea încă și mai mirată de gloria lui Wilson, împinsă până la apoteoză, când va află că n'a fost cu nimic îndreptățită ;— megalomania sa, care îi va deschide, Doamne ferește, cândva porțile unui azil, trebuiă să-i interzică urcarea în Capitoliu. Din cele ce au urmat după întoarcerea lui Wilson din Paris, în ultimul an al prezidenției sale, să poate deduce că el, înainte de a deveni apostol, era de mai multă vreme bolnav. Aceasta poate să fie întru câtva scuza faptelor sale și va fi greu să să deose-

bească în toată conduita sa care este partea tradării şi care a demenţii?

D. *Morton Fullerton*, într'un articol publicat în alt ziar sub titlul: *„Înşelătoria Wilsoniană"*, arată rolul dezastros jucat de preşedintele Statelor Unite cu voinţă şi în mod sistematic. „Preşedintele Wilson, zice el, erà cunoscut mai înainte de 1914 şi chiar din timpul răsboiului cel mare, ca agent al Germaniei şi al puterii evreieşti. Acel periculos ideolog dela Casa Albă a distrus câteva trusturi mari financiare numai *pentru că nu erau evreieşti* şi concurau puterea evreiească. După bătălia dela Marna, era apostolul neobosit, în numele lui Wilhelm II al *„păcii fără victorie"* şi al *„neatingerii unităţii germane"*. Unele reviste nemţeşti au publicat portretul lui Wilson în urma portretelor Kaizerului şi Impărătesei, ca şi cum ar face parte din aceeaşi familie.

19 April 1921.

Ziarul *„L'Echo de Paris"* sub titlul: *„Cei patru mari"* dela Conferinţa Păcii, publică o serie de portrete ale marilor personalităţi cari au împus pacea lumii. Aceste studii sunt datorite d-lui *Robert Lansing*, fost secretar de stat la externe al Statelor Unite, care prin situaţia ce a avut'o la Conferinţă şi prin legăturile sale, în special cu Wilson, este în măsură să cunoască cele petrecute acolo, precum şi firea oamenilor în mâna cărora a stat destinele naţiunilor. Importanţa politică şi istorică a acestor studii — portrete de oameni, merită să fie arătată *pe scurt* şi în acste *Insemnări* ale mele.

D. Lansing scrie că nici un om n'a fost obiectul unei demonstraţii atât de vibrantă de bun sosit ca **Wilson**, din clipa când a călcat pe pământul Franţei. Entuziasmul şi căldura cu care a fost primit puteau să sucească capul şi unui om mai puţin senzibil decât Wilson, dându-i desigur o foarte înaltă opiniune despre valoarea şi misiunea sa în lume, ceeace l'a întărit în credinţa că deoarece popoarele celor trei mari puteri erau atât de unanim dispuse să-l urmeze, oamenii lor de stat nu vor avea curagiul să îi să opună. Nenorocirea mare a fost că Wilson nu erà pregătit ca să profite de această situaţiune. El a venit la Paris fără să aibă un plan stabilit de tratat de pace cu Germania, având numai o copie de contract pentru Liga Naţiunilor, un plan brut în formă, şi faimoasele lui 14 puncte, cari nu formau decât o serie de principii şi de sisteme, cari să servească pentru elaborarea condiţiunilor practice. La un *proiect* complet sau măcar o schiţare a condiţiunilor ce ar fi putut fi supuse delegaţiunilor nici nu s'a gândit. Preşedintele neavând făcută o lucrare preliminară şi nevoind să lasă pe celalţi membri ai delegaţiei americane s'o facă, a venit în faţa Conferinţei cu totul nepregătit, ceeace a făcut ca toate condiţiunile şi schema generală a tratatului de pace să fie formulate de delegaţiunile engleză şi fran-

ceză. Să pare că Wilson n'a studiat amănunţit, nici ca titlu de experienţă, aplicarea principiilor şi preceptelor pe cari le-a expus în timpul războiului. Din cauza aceasta o atmosferă de nesiguranţă şi un sentiment de neputinţă plutea asupra condiţiunilor tratatului de pace, asupra cărora delegaţii americani nu-şi puteau preciză intenţiunile, ceeace a făcut ca delegaţia întreagă împreună cu Preşedintele să-şi piardă tot prestigiul şi toată influinţa asupra delegaţilor străini. Pe de altă parte şefii celorlalte delegaţiuni aveau conferinţe lungi cu experţii lor asupra tuturor chestiunilor, iar Wilson în tot timpul Conferinţei n'a convocat decât o singură dată pe experţii americani. Această absenţă totală de sistem era descuragiatoare şi preşedintele, nepermiţând nici o discuţie şi neţinând samă de părerile celorlalţi delegaţi americani, s'a făcut singurul depozitar al tuturor informaţiunilor, al opiniunilor şi al reflecţiunilor. Urmarea a fost că Lloyd George şi Clemenceau luară iniţiativa regulării tuturor chestiunilor, chiar şi în ceeace privea Liga Naţiunilor. Astfel Statele Unite au fost silite *să urmeze*, în loc *să conducă*, redactarea condiţiunilor formulate de *Consiliul celor Patru*, situaţie nenorocită şi inutilă. Raporturile lui Wilson cu membrii *Consiliului celor zece* erau foarte curtenitoare, iar răbdarea şi calmul său nu s'au desminţit niciodată. In toate discuţiunile, din lipsa unui plan hotărât, preşedintele producea amânări, tergiversări şi încetineli. Când era întrebat asupra unei chestiuni, Wilson mai întotdeauna răspundea: „Poate ar fi bine să trimitem chestiunea unei Comisiuni de experţi", sau „Pot întrebà pe cineva dacă a pregătit vr'o soluţie?" — La aceasta din urmă întrebare venea de obiceiu răspunsul lui Lloyd George, ai cărui secretari pregătiseră soluţiunea voită de el.

Iată acum cam ce zice Lansing despre **Clemenceau**[1], primul delegat al Franţei: „Spre a realizà o procedură cerută de necesităţile războiului trebuià un om de talia d-lui Clemenceau. Preşedintele Wilson n'ar fi putut'o face niciodată, ca şi d. Lloyd George, de altfel. D. Clemenceau mergea drept înainte, fără grije de obstacole şi adânc convins de abilitatea sa pentru aşi atinge ţinta". Acestea calităţi au făcut din el pe marele ministru al războiului francez, în momentul chiar când masele germane, escitate de succes, să îndreptau spre Paris, şi cari calităţi i-au atras admiraţia lumii şi simpatia conaţionalilor săi. In zilele întunecate din 1918, neînblânzitul curaj şi severa voinţă a lui Clemenceau, au fost cele mai mari îndemnuri pentru Franţa, căci ardoarea sufletului său pătrunsese în popor, înspirând încredere şi hotărâre tuturor. Dar aceste calităţi aşa de preţioase în timpul războiului au fost, din nenorocire, singurele pe cari le-a desfăşurat şi ca preşedinte al Conferinţei de pace. Cu ajutorul lor el a reuşit să să impună, însă toate sacrificiile personale, fă-

[1] Să zice că sub acest nume să ascunde evreul *Dudl Kakes*.

cute atunci, au fost cu mult prea mari față de ceeace a obținut în schimb. Deși să pare că Clemenceau voià la început ca fiecare națiune care a participat în mod real la războiul contra Germaniei să-și aibă cuvântul și în ce privește restabilirea păcii, totuși în cele din urmă a hotărât că rolurile *micilor* beligeranți trebue să rămână dependente de voința formală a puterilor *mari*. El credea că numai cei ce au supremația militară și navală puteau fi în stare să încheie pacea cu Imperiile centrale, nevoind să riște interesele Franței prin supunerea terminilor tratatului de pace la aprecierea diferiților delegați. El susținea că mijlocul cel mai practic pentru cele *cinci mari puteri* era ca să iee ele controlul negocierilor și să-l mențină printr'un acord comun, ori cu sprijinul unui consiliu al Ligei Națiunilor, cu condiția însă ca aceasta să recunoască supremația marilor puteri, ceeace s'a și îndeplinit. Delegații puterilor mici, și între aceștia noi Românii putem să ne mândrim că în fruntea lor a fost delegatul nostru, d. *Ion I. C. Brătianu*, au fost toți surprinși, indignați și mâhniți de această organizare și procedură a Conferinței de pace. Neavând dreptul să aleagă, *țările mici* au primit ceeace li s'a recomandat și reprezentanții lor n'aveau altă obligație decât să asculte de porunca *marilor puteri*, puse sub directiva bătrânului om de stat (noi Românii am zice a *bătrânului vulpoi*) francez, deși păreau că cu toții au venit la Conferință pentru apărarea proprielor lor interese naționale. Gesturile energice ale lui Clemenceau, brutalitatea discursurilor și felul său de a soluționà problemele *„à la cravache"* în *Consiliul celor zece*, dispăreau ca prin farmec când prezidà *Conferința plenară* și el să arătà întotdeauna mai conciliant, luând cuvântul în urmă și expunându-și vederile cu o mare curtenire. Rar să întâmplà să aibă vr'o eșire violentă, voind să obțină unanimitatea prin oarecari concesiuni... In arta de a linguși și ironizà, când o credea de trebuință, nimeni nu întrece pe Premierul francez. Cu președintele Wilson să arătà în Consiliul celor zece de o politeță plină de respect, însă niciodată servil; cu Lloyd George era spiritual și uneori sarcastic; cu Italienii era cinic, caustic și câteodată violent, iar cu Iaponezii indiferent sau tolerant... „Tenacitatea manifestată, termină Lansing, în proiectele sale, simțul practic, perspicacitatea subtilă, vitalitatea sa intelectuală, unite cu alte trăsături schițate de mine aci, făceau din d. Clemenceau personagiul cel mai influent dela Conferință. El a reușit în toate întreprinderile sale. Nu distingea Franța de interesele franceze; el putea să argumenteze, să discute, să cedeze uneori, dar, când interesele Franței, așa cum le înțelege el, erau compromise cât de puțin, el deveneà imediat ireductibil. Patriotismul său erà extenuat ca și materialisul cu care privea lumea. Și nimeni nu poate contestà influința exercitată de bătrânul și asprul om de stat asupra eminenților săi confrați dela Conferința păcii mondiale".

Intru cât privește pe **Lloyd George**, Lansing începe astfel: „In

d. Lloyd George, care printre *„cei patru"*, era după părerea mea, al treilea prin valoarea și influința sa, găsim un tip de om foarte deosebit de ceilalți doi deja studiați. Pe când d. Clemenceau și d. Wilson au început tratativele cu idei generale asupra scopurilor de atins, — unul un scop național și concret, celalalt un scop internațional și ideal, — d. Lloyd George chiar dacă a avut pregătit un program desigur cu concursul savanților și îndemânaticilor săi consilieri, nu l'a urmat în mod constant... El nu să sfiea să iea astăzi o hotărâre pe care mâne o schimbà, mărturisind că îi s'au dat esplicații ulterioare sau căutând să demonstreze că noua sa atitudine nu era contracdictorie cu vechia sa hotărâre... Deși d. Lloyd George n'a avut decât vagi principii generale, ceeace esplică *„fluiditatea"* opiniunilor sale, el făcuse totuși unele făgăduieli în timpul alegerilor parlamentare din Decembre 1918. Acestea erau: plata cheltuelilor de războiu de către Germania și procesul public al Kaizerului în fața unui tribunal internațional. El a inzistat cu tărie ca tratatul să asigure realizarea acestor promisiuni, deși știea bine că cea d'intâiu era realizată, iar cea de a doua tot atât de puțin înțeleaptă pe cât de contrară oricării legalități. El erà hotărât însă să obțină cedarea tuturor coloniilor germane, controlul Mesopotamiei și al Persiei, protectoratul Egiptului, distrugerea puterii navale germane și eliminarea marinei comerciale germane. De aceste aspirații precize ale țării sale, atât de profund egoiste și concrete, Premierul englez să cramponase cu tenacitate și a isbutit prin îndemânatice manevre să le realizeze pe toate"... Lansing spune mai departe că în discuțiile Conferinței, Lloyd George a dovedit că educația sa erà mai mult aceea a unui parlamentar, decât a unui diplomat; că el nu vorbea calm, cugetat și precis ca Wilson, nici în stilul analitic și strâns al lui Orlando. Vioiciunea de spirit, ușurința de a luà cuvântul și marea sa încredere în el însuși au făcut din Lloyd George un mare șef parlamentar. Apoi Lansing terminând zice că nimeni nu putea intrà în relațiuni de prietenie cu el fără să nu cadă învins de farmecul care să desprindea din personalitatea sa. Puteai să deteşti metoadele sale ca acele ale unui politician; puteai chiar să ai o surpriză despreţuitoare când el îndrăsnea să discute o chestiune teritorială fără să știe bine unde să află teritoriul despre care este vorba; puteai să fi mâniat când îl vedeai schimbându-și părerea de câte ori îi erà de folos, dar totuși nu puteai să nu-l iubești.

Despre al patrulea, *Orlando* al Italiei, n'am putut aflà ceea ce a scris Lansing.

Iată acum și aprecierea pe care o face Jean Finot în *Revue Mondiale:* „Wilson, Clemenceau și Lloyd George au făcut, fără îndoială, pentru triumful bolșevismului, mai mult decât Lenin, Trotzky și tovarășii lor. Oceanul de lacrimi și de înșelăciune în care să găsește înnecată lumea de azi a luat naștere din boala ideologică alui Wilson și din lipsa oricărui ideal alui Clemen-

ceau. Clemenceau şi Lloyd George au făcut atâta rău omenirii cât a făcut Kaiserul cu Germania sa"... „Wilson era considerat de mulţi ovrei ca un Mesia ovreiesc"... (vezi: *Destinul în istoria ovreiească*, de generalul Alex. Iarca, pag. 114).

D. Ray Stannard Baker, unul din amicii intimi ai lui Wilson, a publicat o carte foarte documentată din care să poate pătrunde în sufletul tăcut şi solitar al lui Wilson, punând în lumină sufletul şi mentalitatea lui. Cartea d-lui Baker este istoria unei epopei politice. Dela prima până la ultima pagină asistăm la lupta între două idei: duelul între ceeace Wilson numea „ordinea nouă" al cărei apărător să făcea el şi „vechea ordine" reprezentată prin Lloyd George şi Clemenceau. Această carte cuprinde numeroase însemnări din cele mai preţioase asupra iluziunilor generoase şi tragice ale unuia din cei mai mari idealişti ai tuturor vremilor.

Iată cum este înfăţişat *Clemenceau:* In această criză, în vreme ce lumea întreagă ameninţă în fiecare clipă să să surpe la picioarele celor *patru*, Clemenceau refuză să cedeze o iotă din programul său de siguranţă, intransigenţa lui oprea orice progres. La toate raţionamentele el opunea eternu-i răspuns: „Franţa trebuie să obţină aceasta pentru siguranţa ei; dacă nu, am pierdut războiul". Preşedintele Wilson spunea descuragiat: „Am petrecut o oră discutând cu Clemenceau pentru a încercà să ajungem la un acord. Când revenim la chestiunea principală îl găsim tot atât de nesdruncinat ca la început". Părea că Tigrul ar fi preferit să vadă lumea întreagă prăbuşindu-să decât să micşoreze cât de puţin „siguranţa" iubitei lui Franţe. Incăpăţinarea lui răpea orice nădejde. In faţa acestei atitudini ce putea face Wilson? El nu putea cedà lui Clemenceau pentru că credea că o pace încheiată pe atari baze echivalà cu o repudiere completă a principiilor americane pe cari Aliaţii le acceptaseră înainte de armistiţiu. Pe de altă parte Clemenceau nu acceptà programul de garanţii al Preşedintelui Wilson. Erà o autonomie completă între cele două concepţii şi nici un teren de înţelegere nu părea posibil. Pentru unul pacea trebuià să să razime pe puterea militară, pentru celalalt să să razime numai pe sancţiuni morale, garanţii comune, un organism permanent (Liga Naţiunilor). La început de tot, Wilson primi lupta, întrebuinţând logica şi făcând apel la cele mai înalte sentimente pentru a mişcà pe Clemenceau şi a-l convinge că toate garanţiile militare n'ar putea să asigure Franţei siguranţa de care era insetată. Intr'o zi şedinţa s'a terminat cu o acuzare alui Clemenceau care spune lui Wilson că e filogerman, adaugând că „Wilson căută să distrugă Franţa". Wilson, profund ofensat, să duse după masă să facă o plimbare la Bois de Boulogne. La începutul întrunirii de după amiază, el ţine o cuvântare mişcătoare celorlalţi trei prim-miniştri, lămurind încă odată idealul şi viziunea sa asupra păcii. Amiralul Grayson care l'a auzit, asigură că acesta a fost unul

din cele mai emoţionante discursuri ale lui Wilson. La sfârşitul cuvântării, Clemenceau, foarte mişcat, strânse mâna Preşedintelui Wilson zicând: „Sunteţi un om de treabă şi un om mare, domnule Preşedinte". Dar dacă Wilson mişcase pe Clemenceau, el nu isbutise totuşi să-l facă ca să cedeze.

Iată acum şi cum este înfăţişat *Wilson*. Bolnav şi slăbit, Wilson luptă din toate puterile împotriva voinţei lui Clemenceau. „Adeseori, la Paris, zice d. Baker, când mă duceam să-l văd după o şedinţă a Consiliului celor Patru, Wilson părea foarte abătut, literalmente extenuat. Aşezat în chiar centrul scenei mondiale, privit de ochii tuturor popoarelor, o omenire întreagă atârnată de buzele lui, Wilson ducea o viaţă de anachoret. Nu vedea pe nimeni înafară de cei prea intim amestecaţi în lucrările Conferinţei. Nu ducea nici o viaţă socială, n'avea nici un fel de distracţii şi nu făcea aproape nici un exerciţiu. Rareori făcea câte o plimbare la Bois de Boulogne în automobil cu D-ra Wilson sau pe jos cu doctorul Grayson. Să oprea câteodată în picioare, în faţa ferestrei deschise, respirând adânc, ca şi cum ar fi căutat să înmagazineze energia fizică necesară luptei sale zilnice. Colonelul House care înlocuia pe Preşedinte în Consiliul celor Patru regretă şi el întârzierile aduse încheierii păcii şi făcea tot ce putea pentru a ajunge la o soluţie. Dar n'ajungea nici la vr'un rezultat pentru că în fiecare zi, când împărtăşea lui Wilson noile propuneri cari nu erau decât o reproducere invariabilă a vechilor propuneri cu mici modificări de forme, el întâlnea o neclintită împotrivire.

Iată, în sfârşit, şi o pagină asupra lui *Lloyd George*, din care să desprinde personalitatea omului care a guvernat Anglia în timp de şase ani. In duelul dintre iluzionismul lui Wilson şi realismul lui Clemenceau, Lloyd George era personal plin de amabilităţi, de farmec şi plin de o vivacitate cu totul celtică. Orator neobosit, nimeni nu erà sigur după ce-l ascultase cu o zi mai înainte exprimând convingeri inalterabile. că a doua zi nu va susţine exact contrarul cu o convingere nu mai puţin inalterabilă. Lloyd George părăsise cu totul pe Wilson în timpul absenţei acestuia în America, dar dela întoarcerea lui şi în faţa exigenţelor lui Clemenceau, cari îl speriau chiar pe el, sprijinea în general pe Wilson în potriva lui Clemenceau, mergând câteodată mai departe decât acesta. Dar el n'a fost nici odată în contra lui Clemenceau fiindcă avea principii opuse acestuia. El nu părea niciodată că să socoteşte legat de făgăduelile solemne făcute în momentul armistiţiului. Dorinţele lui să mărgineau întâiu să împiedece Franţa de aşi atribui avantagii mai mari în comparaţie cu cele atribuite de Anglia şi în al doilea rând să facă o pace pe care Germania să consimtă a o semnà. *Astfel că politica sa erà să găsească exagerată orice cerere a Franţei în clipa când ea erà prezentată, în vreme ce Wilson cerea adoptarea unei politici nouă. Lloyd George n'a părut niciodată că-şi dă seama*

de măreția duelului dintre Wilson și Clemenceau, reprezentând două spirite deosebite. Idealul său era mărginit și avea puține convingeri adevărate. El era prin instinct unul din acei oameni de stat ai școlii vechi și nu știea să combată forța decât prin forță și interesul prin interes.

Aceștia au fost oamenii cari au dictat pacea lumii și acăror atitudine la Conferința păcii a fost așa de potrivnică intereselor țărilor mici și în deosebi intereselor României. Acuzările de tiranie și de arbitrar ale Consiliului suprem încep să-și facă drum din ce în ce mai cu tărie în opinia publică mondială, din cari să desprinde așa de lămurit: mânia perpetuă, autocratismul lui Clemenceau, arbitrarul atitudinii lui Wilson și „lucrăturile" delegației engleze, condusă de Lloyd George, cari din aceste frecări între elemente irascibile și autoritare ca Wilson și Clemenceau, au rezolvat problemele lumii servind, în primul rând, interesele Angliei. In acest mod să face în lumea întreagă o lumină mai vie asupra atitudinii demne, luată de d. *Ion I. C. Brătianu*, primul ministru și delegatul României la Conferința păcii.

12 Iun. 1921.

Astăzi Camera franceză a votat tratatul de pace dela Trianon cu Ungaria cu 470 de voturi. Cu această ocazie d. *A. Briand*, primul ministru, a rostit un admirabil discurs în favoarea Aliaților din Răsărit, în deosebi d-sa a avut cuvinte calde la adresa României. „*Nu să cunoaște îndeajuns*, zice d-sa, *rolul jucat de România în acest războiu* (strigăte de: foarte bine). *Lumea este ușor dispusă să vadă numai că ea a fost sdrobită și nu ține samă că această sdrobire nu s'a produs decât după ce România a dat măsura eroismului său prin rezistența pe care a opus'o* (vii aplauze). *Trebue să ne amintim întotdeauna că în timpul acestor lupte România a distrus două armate germane, care fără de aceasta ar fi venit contra noastră* (vii aplauze). *Pentru eroismul ei, noi nu-i vom putea fi niciodată îndeajuns de recunoscători* (aplauze prelungite)". Intru cât privește clauza jicnitoare a controlului minorităților, cu privire la România și Iugoslavia, d. Briand, a spus că această clauză s'a introdus ca o necesitate, dar Franța niciodată nu va căutà să execute o clauză care ar jicni sentimentele Aliaților ei și vor fi nepotrivite cu situația României de mare putere europeană.

Cuvintele elogioase rostite de cel mai autorizat reprezentant al Franței, care a fost în tot timpul unul din cei mai mari apărători ai drepturilor României, dovedesc legăturile strânse și indisolubile care ne leagă de marea națiune franceză, căreia îi datorim așa de mult și acum ca și în trecut.

Din primul moment al războiului mondial, guvernul român în fruntea căruia era d. Ion I. C. Brătianu, să hotărâse să sară la timpul potrivit în favoarea Franței și în apărarea cauzei ci-

vilizaţiunii, care ne asigură independenţa şi ne promitea prin victorie: **unirea tuturor Românilor.**

Intrarea României în răsboiu în ziua de 14/27 August 1916, deşi necomplet pregătită, tradată de Rusia, — care peste capul nostru pregătea cea mai mişelească crimă: *împărţirea României* cu duşmanii (vezi ziua de: **13 Maiu 1920**), — deşi izolată complet, a dat o mare lovitură morală şi materială puterilor centrale şi în special Austriei. România, Serbia, Cehoslovacia, care nu există decât prin câteva regimente de voluntari, şi Italia, unite toate, însemnă condamnarea Austro-Ungariei. Cincizeci şi trei divizii, după memoriile lui Ludendorff, au fost aruncate pe frontul românesc, şi în acest mod *Verdunul* şi *armata Saloniculuí* au fost salvate de mare pericol. *România a fost paratrăznetul navalei germane din 1916.* Prin România Aliaţii au câştigat *şase luni* şi prin victoriile româneşti dela *Mărăşti, Oituz* şi *Mărăşeşti* s'a salvat frontul rusesc dela sud în vara anului 1917. Eroismul şi sacrificiul României a dat marilor Aliaţi timp să prăgătească uriaşele lor armate. Când România a fost scoasă din luptă prin tradarea bolşevicilor în luna Mart 1918, Englezii adunaseră pe frontul apusan *şase milioane* de oameni şi America începuse trimiterea minunatelor sale legiuni (în total 2 *milioane* soldaţi) şi astfel *cauza aliată era salvată.*

D. Briand, care apregătit ca prim-ministru al Franţei intrarea României în acţiune, ştie toate acestea şi omagiul adus de pe tribuna Camerei franceze, ţării noastre şi jertfelor noastre imense, va mişcă adânc inimile tuturor Românilor, cari „în trecut, au considerat Franţa ca pe a doua lor patrie". Păcat, mare păcat, că n'a fost tot d. Briand în fruntea guvernului francez, când s'a făurit tratatele de pace cu duşmanii noştri, în locul bătrânului tigru Clemenceau, căci astăzi n'am simţi dureroasele înţepături în inimă ori de câte ori ne uităm la graniţa apusană a mândrei noastre Impărăţii, nici n'am auzi suspinele adânci ale fraţilor din Torontal!

De azi înainte voiu încetă cu aceste **Insemnări,** pe cari le voiu încheiă cu **Incoronarea dela Alba Iulia,** care va fi **apoteoza** marelui nostru **Rege** din partea mult iubitului său **popor românesc!**

* * *

Inainte de aceasta cred că e bine şi interesant ca să reproduc aci şi ceea ce zice d. general de divizie *Alexandru Iarca* în **„Memorialul meu“**, publicat în anul 1922, ca încheiere.

„Marele războiu sfârşit, zice d-sa, mă aşteptàm, cu o convicţiune religioasă, că aliaţii noştri vor aduce în lume schimbarea sublimă ce o garantase prin lupta şi manifestele lor solemne. Im închipuiàm, în entuziasmul ce mă cuprinse, că în curând voiu azistà la o înălţare a Universului în spre bine, cum n'a fost dela Mântuitorul nostru Isus Hristos până acum. Dar m'am înşelat ca niciodată în viaţa mea. Am rămas încremenit că în pacea ce să tratà la Paris, aliaţii noştri calcă în picioare un tratat ce încheiasem cu ei; ne înjosesc, puind în discuţiune recunoaşterea îndependenţei noastre naţionale şi impunându-ne, în acelaşi timp, deslegarea chestiei ovreieşti după placul ovreilor; ne robesc, luându-ne din teritoriile ce ne aparţinea şi acaparând avuţiile noastre prin mijloace nedemne. Şi toate acestea, numai şi numai că n'am voit să le dăm de bună voie şi cum ar fi vrut: petrolul nostru, grânele noastre, căile noastre ferate, etc.,[1] şi pentru că aşa ţinea să ne lovească alianţa universală israelită şi marii capitalişti ai aliaţilor. De când trăiesc, niciodată sufletul meu n'a fost supus la o tortură mai chinuitoare ca în timpurile acestea. Ce punea vârf măhnirii mele, erà faptul că s'a găsit Români nemernici şi o presă murdară, zisă românească, care a susţinut înjosirea şi robia ce ne-a impus'o cinstiţii noştri aliaţi.[2] Tot ce am suferit dela Nemţi m'a durut mult, dar nu m'a revoltat. Dela o naţie rapace, de parveniţi, de spioni şi trădători de sus până jos, care învăţase cum trebuie să devasteze şi să răpească, dela o astfel de naţiune mă aşteptàm la tot. Nu mă aşteptàm însă la ce am văzut dela Franţa generoasă, dela Englitera gentlemană, dela America modelul lumii noi, repet, nu mă aşteptàm dela aceste ţări la infamiile ce au făcut. Aşa trebuie să vorbesc, cu toate că nu pot confundà aceste ţări cu reprezentanţii lor: Wilson, Clemenceau şi Lloyd George. Documentele ce le avem în mână, nu mai lasă nici o îndoială acum asupra: *adevăraţilor autori ai oceanului de lacrimi şi de înşelăciune, în care a fost înnecată lumea de azi, şi, care a distrus cea mai mare parte din efectele binefăcătoare ale păcii şi ale victoriei* (Jean Finot în „Revue Mondiale“).

„Calamitatea tratatului dela Versailles, zice mai departe d-sa, care a dat peste noi, a fost precedată de ameninţarea unei calamităţi şi mai mari, aceea a păcii separate dintre Inţelegere şi Austria, care s'a tratat dela Decembre 1916 până la Octombre 1917, prin care: Muntenia erà să fie cedată Austriei, Moldova dată Rusiei şi Dobrogea urmà să treacă în posesiunea Bulga-

---

[1] după cum le-a dat Serbii. *Nota autorului.*

[2] Tache Ionescu, Al. Vaida-Voevod, etc., şi presa lor. *Nota autorului.*

riei. Dacă pacea aceasta s'ar fi realizat, şi puţin a lipsit ca să să realizeze, România ar fi fost tradată de Înţelegere şi ar fi dispărut de pe harta Europei. Dumnezeu însă ne-a scăpat. In urma acestora, un învăţământ general ni să impune: în tot cursul Istoriei niciodată şi nici un popor, cuprinzând şi pe Franţa, n'a făcut Ţării noastre cel mai mic bine decât când interesele lor s'au întâlnit cu ale noastre. Legăturile dar de rasă, demonstraţiile de simpatie, de dreptate şi de generozitate, care să pun zilnic înainte, mai ales de diplomaţi, ca să esplice faptele istorice, ori să le creieze, sunt nişte mascarade. Până acum şi de acum înainte încă câtăva vreme, singur egoismul sălbatic a fost şi va fi călăuza afacerilor internaţionale. Să impune dar pe viitor ca ţara noastră să nu să bizue decât pe Dumnezeu şi pe sine, şi să fie mândră cu toţi. Acesta este un învăţământ de întâia ordine pe care l'a pus în relief marele războiu şi cu deosebire tratatul dela Saint-Germain. In fine, după atâtea rele ce am avut, după atâtea pericole mari prin care am trecut, România Mare s'a înfăptuit şi în curând ea va străluci splendid în Univers, căci aşa este scris, acolo sus, în înaltul cerurilor, în Empireu."

INCORONAREA DELA ALBA IULIA

Incoronarea dela Alba Iulia.

Minunea minunilor s'a săvârşit, în fine, la Alba Iulia în ziua de **15 Octombre 1923,** de aci înainte **zi sfântă** a neamului românesc. S'a săvârşit în Alba Iulia, în această veche cetate, în care s'au petrecut multe dintre cele mai nemuritoare şi mai strălucite evenimente politice, naţionale şi culturale ale neamului nostru; unde au stat în scaun Voevozii Ardealului; reşedinţa vechii mitropolii a Ardealului, unde s'au tipărit întâiele cărţi româneşti şi unde a întrat în triumf Marele Voevod **Mihaiu Viteazul** *„Domn al Ardealului, al Ţării româneşti şi al Moldovei"*; unde au fost frânţi pe roată **Horia, Cloşca şi Crişan,** eroii revoluţiei dela 1784 unde a suferit închisoare **Avram Iancu,** după revoluţia dela 1848, dumnezeiescul cerşitor şi nebunul după dreptate al neamului românesc; unde, în fine, s'a desăvârşit în ziua de **1 Decembre** (18 Novembre st. v.) **Unirea tuturor Românilor;** în această sfânta cetate, după 322 de ani dela *întâia unire* înfăptuită de Mihaiu Viteazul, s'a îndeplinit astăzi, cu tot fastul şi cu toată splendoarea, actul măreţ al **Incoronării Regelui şi Reginei tuturor Românilor.**

Cu trei zile mai înainte, joi, 12 Octombre, s'au deschis Corpurile legiuitoare prin următorul Mesaj Regal:

„Domnilor Senatori, Domnilor Deputaţi. Ca o consfinţire a unităţii naţionale cu atâtea jertfe dobândite, am hotărât să indeplinim la Alba Iulia acum la începutul anului al nouălea al Domniei Mele încoronarea Mea şi a Reginei. Sunt sigur că în această zi de sărbătoare patimile trecătoare să vor stânge şi că toţi fiii buni ai Patriei, însufleţiţi de aceeaşi dragoste de ţară, să vor uni în jurul Tronului. Dorind ca în aceste zile să am cât mai aproape reprezentanţii Naţiunii, ca să să afirme astfel încă odată puternica legătură dintre Mine şi poporul Meu, pe care voiesc să Mă razim în toate faptele Domniei Mele, v'am convocat, Domnilor Senatori şi Domnilor Deputaţi, în sesiune extraordinară. După săvârşirea acestei înălţătoare sărbători, Guvernul Meu va supune deliberărilor Domniilor Voastre proiectele de legi acăror urgenţă să impune. Eu declar deschisă sesiunea extraordinară a Corpurilor Legiuitoare."

Ferdinand

Preşedintele consiliului de ministri, *Ion. I. C. Brătianu:*

ministru la interne, general *Artur Văitoianu;* la agricultură şi domenii, *Alexandru Constantinescu;* la instrucţiune, *Dr. C. Angelescu;* la afacerile străine, *I. G. Duca;* la finanţe, *Vintilă I. C. Brătianu;* la sănătatea publică, muncă şi ocrotiri sociale, *Gh. Mârzescu;* la comunicaţii, general *Traian Moşoiu;* la culte şi arte, *C. Banu;* la justiţie, *Ioan T. Florescu;* la industrie şi comerţ, *Vasile P. Sasu;* la lucrări publice, *Dr. Aurel Cosma;* la răsboiu, general *G. Mărdărescu;* ministri de stat: *I. Inculeţ* (Basarabia), *I. Nistor* (Bucovina).

Vineri, 13 Octombre, au plecat din Bucureşti d-nii ministri I. I. C. Brătianu şi Văitoianu, pentru a duce în Alba Iulia, **coroanele regeşti** ce urmau ca duminecă să fie puse pe capul scumpilor

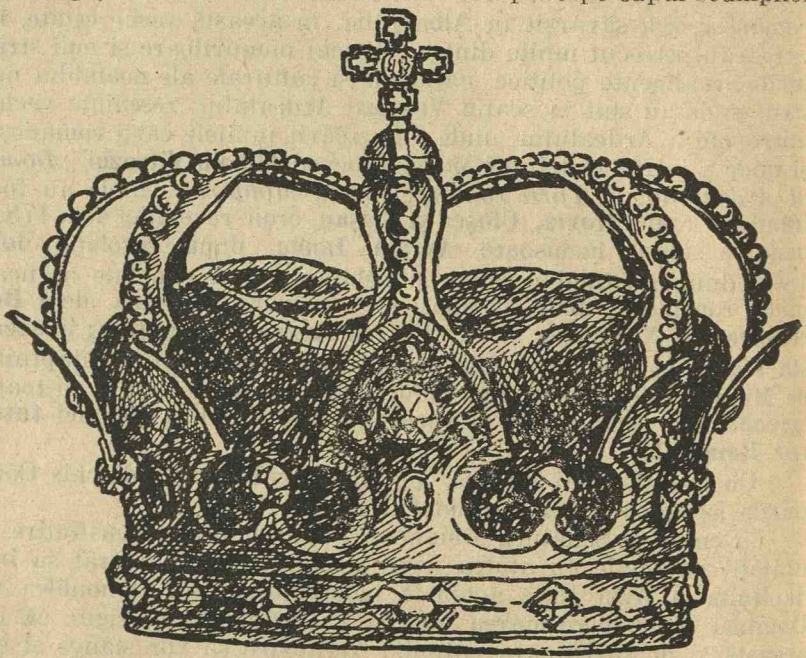

Coroana de oţel a M. S. Regului

noştri Suverani. Aceste coroane au fost sfinţite şi slujite de înalţii prelaţi: Mitropolitul Primat Miron Cristea, mitropolitul Pimen al Moldovei, mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului, arhiepiscopul Gurie al Basarabiei şi alţi mulţi episcopi. După serviciul religios coroanele au fost păstrate până duminecă în altarul Catedralei din Alba Iulia.

Coroana M. S. Regelui este coroana din 1881 a regelui Carol. Răsboiul din 1877—78, care adusese Independenţa Principatului *România,* avusese şi trofeiele lui, smulse turcilor de vitejii Dorobanţi, porecliţi Curcani. Din ţeava unui tun turcesc a fost făcută **Coroana de oţel,** cu care a fost încoronat primul rege

al României. Cu aceasta a voit să să încoroneze şi marele rege al tuturor Românilor.

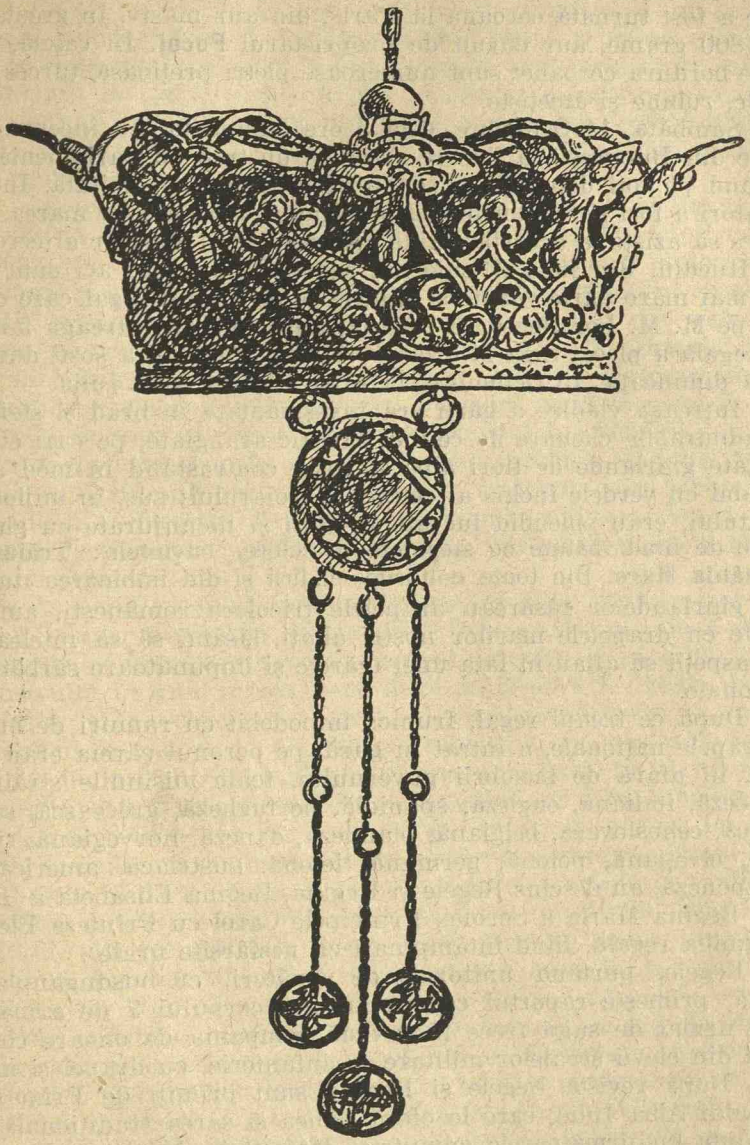

Coroana de aur a M. S. Reginei.

M. S. Regina Maria a ţinut să aibă o coroană în stilul celor întrebuinţate de împărătesele imperiului bizantin. Pentru aceasta

M. Sa a dat pictorului Costin Petrescu, cel care a pictat şi catedrala, indicaţiile dorinţelor Sale, care a executat desemnul, după care a fost turnată coroana la Paris, din aur masiv, în greutate de 1800 grame, aur dăruit de proprietarul **Pocol.** In calotă, ca şi pe bordura coroanei sunt numeroase pietri preţioase, turcoaze, opale, rubine şi ametiste.

Sâmbătă, 14 Octombre, dela 5 ore dimineaţa, au început să plece din Bucureşti la fiecare oră câte un tren cu parlamentari, ducând pe toţi deputaţii şi senatorii prezenţi în Capitală. Intre senatori a fost şi scriitorul acestor rânduri, care a avut marea fericire să aziste la această sfântă Incoronare ca senator al cercului Huedin, din judeţul Cojocna, aşa că cele scrise aci sunt în cea mai mare parte văzute şi simţite de el. Trenul regal care ducea pe M. M. Lor Regele şi Regina, împreună cu întreaga familie regală a plecat sara la orele 10.45 din Sinaia şi a sosit duminecă dimineaţa, 15 Octombre, la orele 9.15 în Alba Iulia.

Intreaga clădire a gării era înveşmântată în brad şi stejar, cu admirabile chenare de cetină, artistic arangiate, pe cari erau agăţate ghirlande de flori albe şi roşii, contrastând în mod admirabil cu verdele închis al cetinei şi stejarului; sus, în mijlocul frontului, erau splendid lucrate în flori şi încunjurate cu ghirlande de brad, bătute cu steguleţe tricolore, cuvintele: **Trăiască România Mare.** Din toate colţurile clădirii şi din imbinarea tuturor ghirlandelor răsăreau drapelele tricolore româneşti, amestecate cu drapelele marilor noştri aliaţi, lăsând să să înţeleagă că oaspeţii să aflau în faţa unei măreţe şi împunătoare sărbători naţionale.

După ce trenul regal, frumos împodobit cu ramuri de brad şi drapele naţionale, a intrat în gară, pe peronul căreia erau de faţă, în afară de membrii guvernului, toate misiunile străine: franceză, italiană, engleză, spaniolă, portugheză, grecească, sârbească, cehoslovacă, belgiană, olandeză, daneză, norvegiană, suedeză, elveţiană, polonă, germană, letonă, austriacă, americană şi japoneză, au descins Regele şi Regina, Regina Elisabeta a Greciei, Regina Maria a Serbiei, Principele Carol cu Prinţesa Elena şi familia regală, fiind întâmpinaţi cu nesfârşite urale.

Regele, purtând uniforma de vânători, cu busduganul în mână, primeşte raportul comandantului corpului 7 de armată, apoi urmat de suită trece în revistă compania de onoare compusă din elevii şcoalelor militare de infanterie, cu drapel şi muzică. După revistă Regele şi Regina sunt primiţi de Primarul oraşului Alba Iulia, care le oferă pânea şi sarea tradiţională şi îi salută cu următoarele cuvinte: „Maiestăţile Voastre! In numele locuitorilor oraşului Alba Iulia, cetatea sfântă care a fost sâmburele năzuinţelor naţionale a atâtor generaţii de Români, Vă salutăm urând Maiestăţilor Voastre bun venit pe acest pământ sfânt, care a primit şi adăpostit şi pe marele voevod Mihaiu şi rugând pe Maiestăţile Voastre să guste după datinele strămo-

şeşti din pânea şi sarea ce Vă oferim. Să trăiţi Măiestăţile Voastre! Să trăiască întreaga augustă casă domnitoare".

După ce M. S. Regele mulţumeşte călduros d-lui primar, gustă împreună cu M. S. Regină din pânea şi sarea oferită şi, apoi împreună cu toată familia regală sunt primiţi şi salutaţi călduros de persoanele oficiale prezente: membrii guvernului, preşedinţii corpurilor legiuitoare, generalii dela comandanţi de divizie în sus, capii autorităţilor civile şi militare din localitate şi un numeros public, cu urale şi ovaţiuni.

La ora $9^1/_2$ să formează cortegiul regal, Regele şi Regina urcându-să în prima trăsură à la Daumont, iar Principii moştenitori în a doua trăsură. Cortegiul este precedat de 2 plutoane din escorta regală, după care urmează trăsura mareşalului curţii regale, generalul P. Angelescu. Trăsura regală şi cea princiară sunt escortate de fiecare parte de câte un general. Cortegiul regal să încheie prin ofiţerii generali călări şi apoi 2 plutoane din regimentul 4 roşiori. Astfel format, cortegiul regal să pune în mişcare şi în trap să îndreaptă pe Bulevardul Incoronării spre Catedrală printre trupele, cari în sunetele imnului naţional isbucnesc în nesfârşite urale, împreună cu mulţimea care staţionă pe strade şi la ferestre. In tot timpul avioane militare sburau deasupra cortegiului şi cetăţii Alba Iulia, făcând elegante şi meşteşugite virajuri.

Aspectul oraşului încoronării este feeric; el îţi făcea impresia unei păduri nesfârşite de drapele. Dela gară, cele două străzi principale: una care duce în centrul oraşului şi cealaltă, nouă, construită în anul acesta, care duce deadreptul în Cetate, la Catedrală, şi pe care trece cortegiul regal, sunt largi şi curate, având deoparte şi de alta stâlpi înfăşuraţi în verdeaţă, iar la mijloc încinşi cu câte o ghirlandă mare de flori. In vârful fiecărui stâlp era fixat câte un drapel naţional, de 5 m. lungime şi 2 m. lăţime. Din loc în loc erau măreţe arcuri de triumf. De altfel toate străzile erau împodobite cu verdeaţă şi drapele. Toate străzile erau pline de lume şi abia puteai să te mişti în mulţimea acelora cari din toate unghiurile ţării au năvălit în Alba Iulia. Ţărani, ţărance, bătrâni, tineri, copii, bărbaţi, femei, preoţi, învăţători, funcţionari, ofiţeri, etc., veniseră cu miile şi oraşul era plin ca un stup. Toate casele, şcolile, otelele, cafenelele, restaurantele, cofetăriile, bodegile, gemeau de lumea care inundă oraşul, dela gară şi de prin toate barierile pe jos, în căruţe, care cu boi, trăsuri şi automobile. Intreg sufletul neamului românesc să concentrase şi vibră în cetatea sfântă a lui Mihaiu Viteazul.

La apariţia cortegiului regal în curtea catedralei, publicul numeros care staţionă în tribune şi în colonadele locuinţelor regale din jurul catedralei ovaţionează călduros şi îndelung pe Maiestăţilor lor: Casele militare regale şi princiare, Mitropolitul Primat cu ceilalţi mitropoliţi, precum şi preşedintele consiliului de ministri cu preşedinţii Corpurilor legiuitoare.

După ce Suveranii sunt salutaţi şi binecuvântaţi de Primatele României, Ei sărută crucea şi intră în biserică, unde să aflau persoanele oficiale învitate. Regele este condus de Mitropolitul primat, iar Regina de Mitropolitul Moldovei până la mijlocul bisericii în faţa amvonului şi după ce să închină de 3 ori, Regele ocupă tronul din dreaptă şi Regina pe cel din stânga. In tot timpul acesta corul cântă şi dă răspunsurile la slujba religioasă şi la ora 10 începe sfinţirea Coroanelor regale prin slujba şi *Rugăciunea de sfinţire* făcută în altar şi la uşa impărătească, după care să ceteşte apostolul şi evangelia. In urmă Mitropolitul primat luând cu un ştergar de mătasă Coroana de oţel a Regelui o dă unui Mitropolit şi mantia unui alt Mitropolit, tot aşa să procedează cu Coroana de aur şi mantia Reginei. Eşind apoi cu toţii din altar, precedaţi de Mitropolitul primat, acesta înmânează cu un ştergar de matasă coroana Regelui d-lui Mihail Ferechide, preşedintelui Senatului, care o primeşte pe o perină de mătasă, iar mantia Regelui este înmânată generalului Al. Lupescu, colonelului comandant al regimentului 1 vânători şi celui mai tânăr sub-locotenent din acel regiment. Cu acelaşi ceremonial să înmânează coroana Reginei d-lui Mihail Orleanu, preşedintele Camerei, şi mantia Reginei generalului I. Popovici, colonelului comandant al regimentului 4 roşiori şi celui mai tânăr ofiţer din acel regiment.

După aceasta, Regele apoi Regina, învitaţi de Mitropolitul pirmat prin câte doi Mitropoliţi să duc în mijlocul bisericii la amvon şi îngenunchiază pe câte o perină cu emblema ţării, după care şi Mitropoliţii îngenunchiază toţi. Iar Mitropolitul Primat rosteşte *Rugăciunea de Incoronare a M. S. Regelui:*

„Doamne Dumnezeule, Impăratul Impăraţilor şi Domnul Domnilor — Cela ce în purtarea Ta de grije ai trimis poporului românesc voievozi ca Basarab, Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare, Mihaiu Viteazul, pe voievodul mucenic Constantin Brâncoveanu şi pe Inţeleptul Carol — cu genunchii plecaţi şi cu inima smerită cădem înaintea Ta şi îndrăsnim a Te rugà din adâncul sufletelor noastre, şi pe Tine, Cela ce croieşti soarta popoarelor: — Insuţi şi acum caută din tronul cel ceresc al slavei Tale asupra pământului românesc, celui răscumpărat prin jertfe şi scump sângele fiilor săi, şi ià sub scutul aripilor Tale pe credinciosul robul Tău, Ferdinand I, pe carele ai binevoit a-L pune Domn şi Stăpânitor al României întregite; îmbracă-L şi cu putere de sus şi pune pe capul Lui Coroana, din care strălucesc mai mult decât pietrile cele scumpe, virtuţile poporului român. Aşează-L pe El pe tronul dreptăţii; păzeşte-L cu arma Sfântului Tău Duh, arătându-L biruitor înfricoşat asupra tuturor duşmanilor ţării. Doamne, Cela ce îndrumezi pe regii pământului, ca un a toate Stăpânitor, povăţueşte şi pe gloriosul nostru Rege Ferdinand şi-L învredniceşte să desăvârşească lucrul ce L'ai încredinţat Lui; călăuzeşte-I paşii în toate zilele vieţii Sale, ca să fie un bun

părinte pentru toți fiii țării, de orice neam și credință. Incălzește inima Lui de dragostea către țară și popor și sădește în ea milă față de cei în suferințe. Fă-I parte de sfetnici luminați și fără de prihană, și întărește credința supușilor Săi, ca — uniți în cugete și simțiri — să ducă moștenirea Ta aceasta — țara română — în pace și liniște la fericire și glorie. Intărește-L întru credința cea către Tine și biserca Ta cea sfântă, care a fost în trecut nu numai mântuirea sufletelor părinților noștri și farul conducător și călăuza probată a neamului pe căi pline de primejdii, ci va fi și în viitor cea mai sigură garanție a țării noastre. Arată-L apărător al drept mântuitoarei credințe strămoșești și al așezămintelor ei, ca să reînvieze vechea lor strălucire, și să judece poporul Său întru dragoste și pe cei greșiți întru bunătate. Ca prin aceasta să să învrednicească, precum de iubirea țării Sale, așa și de veșnica Ta împărăție. Inmulțește, Doamne, zilele vieții Lui, ale iubitei noastre Regine și ale întregei Sale auguste familii, întru sănătate îndelungată. Revarsă și asupra țării noastre în toată vremea mila Ta, dăruindu-i bună liniștea văzduhurilor, îmbelșugarea roadelor pământului și toate cele ce sunt spre trebuința cea vremelnică și veșnică a poporului ei. Să nu întorci fața Ta de către poporul nostru pentru păcatele sale, ci — în negrăita Ta bunătate — miluește-l, ca să să simtă zilnic mâna Ta ocrotitoare, și prin toate lucrările și faptele Sale — spre binele Lui și al țării — să-Ți slujească Ție, acăruia este împărăția și puterea și slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin".

După terminarea rugăciunii Mitropolitul primat esclamă „Vrednic Este" la care corul cântă repetând de 3 ori „Vrednic Este". Să citește apoi Ectenia și Polihronul și apoi corul intonează *Imnul de Slavă pentru încoronarea M. S. Regelui Ferdinand și M. S. Reginei Maria ai României Mari.*

In același timp cu oficiarea slujbei religioase pentru încoronarea Suveranilor la Alba Iulia s'au oficiat slujbe religioase și s'au tras clopote la toate bisericile din întregul cuprins al României întregite.

Serviciul religios înăuntrul catedralei fiind terminat, să formează cortegiul pentru eșirea din biserică în felul următor: adjutanții regali și princiari, administratorul domeniului coroanei, maiestrul de ceremonii și maiestrul vânătorilor regale, mareșalul curții regale, ministrul curții regale, M. S. Regele condus de Mitropolitul primat, M. S. Regina condusă de Mitropolitul Moldovei, președinții Senatului și Camerei cu coroanele regale între doi Mitropoliți, ofițerii cu mantia Regelui între doi Episcopi slujitori, ofițerii cu mantia Reginei între doi Episcopi slujitori, membri guvernului, înaltul cler, misiunile străine încunjurate de Episcopi și Șefii confesiunilor, restul invitaților din biserică.

Astfel format, cortegiul să îndreaptă prin mijlocul curții catedralei drept spre clopotniță și trecând pe sub ea să duce spre

baldachinul anume așezat ceva mai departe între două tribune cu fața către eșirea din cetatea Alba Iulia. In tribuna din dreapta au fost toți parlamentarii, iar în cea din stânga invitații.

Adjutanții regali și princiari să opresc în fața baldachinului în dreapta și în stânga. Regele și Regina, conduși de Mitropolitul primat și Mitropolitul Moldovei, să urcă pe estradă sub baldachin, urmați de președinții corpurilor legiuitoare cu coroanele regale, cari trec în fața Maiestăților Lor. Generalii și ofițerii purtători ai mantiilor regale se urcă pe estradă la spatele Suveranilor și Ii îmbracă cu aceste mantii.

Mantiile de încoronare sunt opera de concepție a pictorului Costin Petrescu; ele sunt concepute în stilul vechilor mantii de origine bizantină, cunoscute sub numele de *Dalmatice*. Această formă a fost adoptată de cavalerii de Malta și a devenit apoi tradițională în ceremonialul capetelor încoronate. In privința decorațiunii pictorul Petrescu s'a inspirat din ornamentica veche românească, a bisericilor și documentelor religioase, urmând totuș, un spirit ornamental care amintește bogăția costumelor oltenești.

Voiu descrie aci numai mantia Reginei. Pe o stofă generală de aur, prin care să străvede o nuanță purpurie, este aplicată o grea pelerină ornamentală cu împletituri, înflorită cu broderii de aur, cari închid într'un episod un M încoronat. Bordura superioară a acestei pelerine să prelungește dealungul întregii mantii coborându-să de pe umeri și ocolind toată semicircumferința trenei, care să desfășură pe o lunigme de 7 metri. Pe piept două mari paftale de aur, înlănțuind într'un chip foarte bogat faldurile laterale; motivul dominant al acestei borduri este un ornament bizantino-românesc inspirat de podoabele dela Mânăstirea Secul, împletind în mișcarea lui, niște gaitane, care de 7 ori părăsesc linia de continuare a bordurei, spre a da naștere unui încadrament de spice de grâu, în care sunt închise 7 cartușe, ce cuprind fiecare câte una din mărcile celor 5 ținuturi românești și cele 2 steme ale familiei Hohenzollern și Coburg. Aceste cartușe să sfârșesc în partea lor de sus printr'o ornamentație curat națională, care închide crucea albă a M. S. Reginei. Ca o încadrare a acestui chenar este aplicată o bandă de hermină. Suprafața întregii mantii este preserată de fleuroane stilizate, cari amintesc ornamentele des întrebuințate de vechii noștri zugravi. Mantia Regelui este concepută în același spirit dominant, diferențiată numai prin motivele care o alcătuesc.

Incoronarea Regelui și a Reginei să face astfel:

„Președintele Senatului prezintă Regelui coroana de oțel rostind următoarea cuvântare: „Anii cari au trecut dela suirea Maiestății Voastre pe tronul neuitatului Rege Carol au mărit strălucirea și gloria coroanei făurite din oțelul unui tun dela Plevna, coroana primului Rege al României independente. Coroana pe care aleșii țării o prezintă astăzi Maiestății Voastre este coroana

primului Rege al României întregite, cu hotarele dela Tisa la Nistru şi la Marea Neagră. Realizarea idealului visat de generaţiile trecute, dobândită de Maiestatea Voastră cu ajutorul marilor Aliaţi şi graţie sacrificiului generos a sute de mii de copii ai ţării, este azi un fapt împlinit, şi încoronarea Maiestăţii Voastre consacră faptul istoric şi-l aşează în plină lumină. Coroana de oţel va aminti pururea Românilor exemplele de iubire de ţară, de devotament absolut, de energie neclintită, date de Regele lor, atât de inimos secondat de M. S. Regina; va aminti locuitorilor



M. S. Regele Incoronat.

dela ţară intrarea lor în viaţa publică şi dobândirea proprietăţilor pământului pe care îl muncesc. Nu este un bun Român, Sire,

care să nu aducă azi Maiestăţii Voastre tributul său de iubire şi de credinţă, într'un cuvânt, într'un cuget, toţi urează călduros, să trăiţi ani mulţi fericiţi şi glorioşi asigurând tot mai cu temeiu prosperitatea şi propăşirea neamului".

M. S. Regele ia Coroana de oţel şi ş'o aşează pe cap.

Preşedintele Camerii deputaţilor prezintă Reginei Maria coroana de aur, rostind următoarea cuvântare: „Maiestate! Cu mândrie Românii Vă încoronează şi câte urări nu să fac azi în cele mai depărtate unghiuri ale ţării pentru fericirea Voastră şi a Familiei Voastre, căci întruniţi toate virtuţile, pe cari Doam-



M. S. Regina Incoronată.

nele din epoca eroică a trecutului nostru le aveau. Comoara bunătăţii ce sufletul vostru posedă o răspândiţi ca o rouă binefă-

cătoare asupra nenorocirilor. Dar acolo unde rolul Vostru, Maiestate, a atins culmi sufletești, a fost atunci când furtuna să abătuse cu atâta violență asupra țării noastre, încât unii credeau că totul s'a sfârșit și atunci Maiestatea Voastră a fost între acei cari n'au pierdut nici o clipă măcar credința în succesul final și ați dat tuturora exemplul de bărbăție și nădejde, așa că în vremurile viitoare Veți fi pildă de aceea ce trebuie să fie o Regină. Să va spune pe atunci în basmele poporului nostru că a fost odată ca niciodată, că dacă nu ar fi fost nu s'ar fi povestit, o țară mare și frumoasă, cu câmpii și plaiuri, munți și ape, cum numai ea avea în lume, și în acea țară o Impărătească, și bună și frumoasă și înțeleaptă, a împărățit alături de viteazul Ei Soț peste un popor cuminte ce-I adorau. Și au avut Ei copii mulți, băieți niște feți-frumoși, fete adevărate Ilene Cosânzene, dar așa de frumoase, încât la soare te puteai uită, dar la ele ba. Și au venit de peste nouă țări și mări crai vestiți ca să le peteească, căci aiurea nu găseau crăiese așa mândre și mai cuminte. Și basmul să va înșira mereu povestind de mărețele fapte ale acestor Impărați. Terminând, fac o urare, ce împreună cu mine o face tot poporul: Să dea Dumnezeu ca la vatra țării românești norocul să-și aleagă pentru totdeauna lăcașul, iar Vouă, Sire și Doamnă, Vă urez ca drumul Vostru tot înainte să Vă fie semănat cu flori".

M. S. Regina îngenunchiază și M. S. Regele ia Coroana de aur și I-o așează pe cap, o ridică de mână și o sărută pe frunte.

In aceste momente solemne muzicile militare cântă Imnul Regal; toate trupele, poporul și persoanele de față, adânc emoționate, strigă *Ura*, iar 101 lovituri de tun bubuie în străvechea cetatea lui Mihaiu Vodă și a Unirii; aeroplane militare sboară deasupra ei, clopotele bisericilor din Alba Iulia și din întreaga țară vestesc **Incoronarea** săvârșită a M. S. Regelui Ferdinand I și a M. S. Reginei Maria!...

Clipa în care, în fața valurilor mulțimii, Regele și'a luat coroana de oțel, din mânile președintelui Senatului, și s'a încoronat va rămânea neuitată pentru cei prezenți. Uralele și strigătele „Trăiască" făceau să clocotească văsduhul. A fost clipa în care marea taină, umbrită de vis, s'a împlinit. A fost sfânta clipă pentru care atâtea rânduri de Români au luptat, au suferit și s'au jertfit. Ca o cordea cinematografică feerică a trecut pe dinaintea ochilor minții noastre tot trecutul de suferință și de durere, de măreție și de glorie al neamului nostru și la zâmbirile zărilor, ca un soare, s'a scoborât între noi, strălucitor și măreț, minutul înfăptuirii sfântului vis. *Să trăiască Regele tuturor Românilor*, a fost strigătul isvorât, ca din adâncurile istoriei, din piepturile mulțimii, care s'a întins ca o mare peste tot platoul până sub picioarele dealurilor din apropiere.

Iar când iubita noastră Crăieasă a primit pe cap coroana de aur, făurită după chipul vechilor coroane ale domnițelor

noastre, Ea a îngenunchiat, în faţa suferinţelor Ei, ale crăiesculuí său tovarăş şi ale neamului întreg, care i-a dăruit'o, mulţumind lui Dumnezeu, care a sortit poporului românesc acest măreţ şi sfânt ceas de răsplată şi de bucurie, pentru toate suferinţele şi jertfele sale fără de număr....

In acele clipe ochii tuturora erau plini de lacrimi, lacrimi de fericire. Strigătele de *Ura* şi *Trăiască* au răsunat şi murmurat ca talazurile mării, înăbuşite de plânsul de bucurie al celor mai măreţe clipe din viaţa neamului. Intreaga istorie a Românilor s'a îngrămădit ca prin farmec, în stropul luminos al acestei îngenunchieri regeşti.

„Auzi cum sună clopotele şi sună, sună, sună ! Multe clopote, a zis geniala noastră Regină, am auzit Eu sunând în feluritele clipe ale vieţii mele; clopote vesele şi jalnice, clopote de sărbătoare şi clopote prevestitoare, dar clopotele ce astăzi sună au sunet deosebit. Ca multe glasuri laolaltă ele vestesc că o ţintă a fost atinsă, că un scop a fost îndeplinit, că un vis s'a înfăptuit; ele să înalţă ca o rugăciune fierbinte, doar ca, în această singură zi, toate inimile să bată la fel, căci îngăduit-a Domnul că această zi să vină. Din neam în neam, crescuţi în credinţa că Domnitorii au o sfântă chemare de îndeplinit, ziua încoronării noastre, în ochii întregului popor, nu poate fi pentru noi decât o zi de rugăciune şi mulţumire către Cer, o zi în care cu umilinţă îngenunchiem, amintindu-ne de făgăduiala noastră, nu numai de a domni, dar şi de a sluji. Am slujit după luminile noastre, am slujit cu inimile pline de dragoste; nădejdea ne-a susţinut şi credinţa în poporul nostru a fost temeiul pe care ne-am sprijinit. Lung a fost drumul ce a dus spre această zi, lung, anevoios şi plin de jertfă, şi lung şi anevoios ne mai stă încă drumul înaintea noastră, învelit în taina zilelor ce au să vină. Dar clopotele sună.....: ele chiamă tot omul la bucurie, la bucurie nu la teamă, nu la ură şi nici la îndoială. Aşa de puternice şi de stăruitoare sunt glasurile lor, pare că ar fi chiar bătăile inimii mele . . . . . Şi clopotele sună, sună, sună....“

După încoronare M. S. Regele să adresează preşedinţilor corpurilor legiuitoare cu următoarele cuvinte: *„Cu adâncă emoţiune primesc, în chip solemn, această coroană, moştenită dela neuitatul şi înţeleptul meu unchiu ca un simbol al vitejiei româneşti şi al unirii între Domn şi Ţară şi care plină de strălucire s'a aşezat, acum 41 de ani, pe capul întâiului rege al României, după războiul independenţei şi proclamarea regatului. Atotputernicul ne-a învrednicit s'o vedem azi mai strălucitoare, azi când în urma grelelor lupte purtate de întreaga suflare românească, ea simbolizează îndeplinirea acelui mare şi sfânt dor secular: Unirea tuturor ţărilor locuite de Români. Dea Domnul, ca această Coroană, împreună cu aceea a scumpei Mele Soţii şi vrednica tovarăşă de muncă şi suferinţă pentru binele obştesc, să încununeze din neam*

în neam pe iubiții noștri urmași într'o Românie pururea glorioasă și fericită. Sus nimile! Și să glăsuim după chipul strămoșilor: Aceasta este ziua pe care a făcut'o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într'ânsa și unii pe alții să ne îmbrățișăm și să

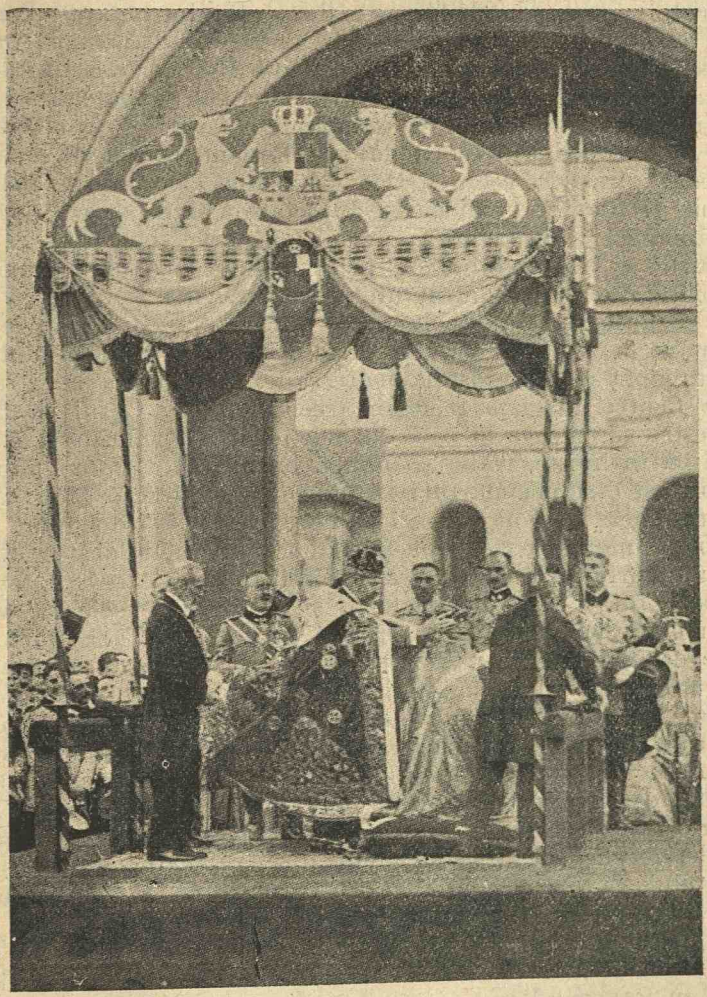

Incoronarea MM. LL. Regelui și Reginei în Alba Iulia.

zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi: să iertăm toate pentru sfânta unire. Așa să fie!"

In același timp 4 crainici, postați în cele 4 colțuri ale cetății Alba Iulia, cetesc poporului următoarea proclamațiune :

„Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa Naţională am moştenit Coroana României, după glorioasa domnie a Regelui Intemeietor. Suindu-Mă pe Tron am rugat Cerul să dea rod muncii, ce, fără preget, eram hotărât să închin iubitei mele Ţări, ca bun Român şi Rege. Pronia cerească a binecuvântat şi prin bărbăţia poporului şi vitejia ostaşilor ne-a dat să lărgim hotarele Regatului şi să înfăptuim dorul de veacuri al Neamului nostru. Am venit astăzi cu Regina, care ne-a fost tovarăşe în credinţă neclintită la răstrişte şi la bucurie, ca printr'această sărbătoare să consacrăm în faţa Domnului şi a scumpului nostru Popor legătura ce ne uneşte deapururea cu dânsul. Punând pe Capul Meu, într'această străveche cetate a Daciei Romane, Coroana de oţel dela Plevna, pe care noi şi glorioase lupte au făcut'o pe veci Coroana României Mari, Mă închin cu evlavie memoriei celor cari, în toate vremurile şi de pretutindeni, prin credinţa lor, prin munca şi prin jertfa lor, au asigurat unitatea naţională şi salut cu dragoste pe acei cari au proclamat'o într'un glas şi o simţire dela Tisa până la Nistru şi până la Mare. Intr'aceste clipe gândul Meu să îndreaptă cu recunoştinţă către viteaza şi iubita noastră armată. Pentru răsplata trudelor trecutului, rog Cerul ca Poporul nostru să culeagă în pace roadele lor binecuvântate şi să propăşească în linişte, frăţie şi muncă harnică. Cu inima plină de dragoste şi credinţă mărturisesc dorinţele sufletului Meu: Vreau ca ţărănimea, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în folosul ei şi al binelui obştesc. Vreau ca muncitorimea, credincioasă Patriei, să-şi afle soarta tot mai prosperă într'o viaţă de armonie şi de dreptate socială. Vreau ca, în hotarele României Mari, toţi fiii buni ai Ţării, fără deosebire de religie şi de naţionalitate, să să folosească de drepturi egale cu ale tuturor Românilor, ca să ajute cu toate puterile Statul, în care Cel-de-Sus a rânduit să trăiască împreună cu noi. Vreau ca Românii din toate straturile sociale, însufleţiţi de năzuinţa unei depline înfrăţiri naţionale, să să folosească toţi de legitima ocrotire a Statului. Vreau ca în timpul Domniei Mele, printr'o întinsă şi înaltă desvoltare culturală, Patria noastră să-şi îndeplinească menirea de civilizaţie ce-i revine în renaşterea Orientului European, după atâtea veacuri de cumplite sbuciumări. Sunt sigur că, în îndeplinirea marei noastre datorii, voiu avea sprijinul tuturor bunilor fii ai Ţării, nedespărţiţi în gând şi în faptă în jurul Tronului. Acestei sfinte misiuni, în neclintită unire cu Poporul Meu, voiu închină toate puterile Mele de om şi de Rege şi asupra ei chiem, în această zi solemnă de înălţare sufletească, binecuvântarea celui A-Tot-Puternic". *Alba Iulia*, 15 Octomvrie 1922. **Ferdinand I.**

Răspunsul Regelui dat preşedinţilor corpurilor legiuitoare şi această proclamaţiune către popor au făcut o adâncă impresiune. Cuvintele Regelui, duse cu acest prilej să însufleţească toate unghiurile ţării, sunt capod'opere oratorice, în care frumuseţa

limbii româneşti şi măreţia muzicală a formei să armonizează admirabil cu sincera şi calda energie a fondului lor politic solemn şi profetic.

Ceremonia încoronării sfârşindu-să, Regele şi Regina, îmbrăcaţi în mantiile regale şi cu coroanele pe cap, mergând sub baldachinul purtat de ofiţeri, au pornit spre apartamentele regale, însoţiţi de familiile regale şi princiare, de principii moştenitori, membri guvernului, misiunile străine şi ceialalţi invitaţi, iar corul din fruntea cortegiului cântă: „Mântuieşte Doamne poporul Tău".

Trecerea Regelui şi Reginei prin curtea bisericii a stârnit călduroase ovaţiuni şi nesfârşite urale din partea poporului, cari s'au întărit şi mai mult când Suveranii s'au arătat pe terasa apartamentelor regale. Aci Maiestăţile Lor au fost călduros felicitate de persoanele oficiale, după care au trecut în apartamente la ora 11.30, unde preşedintele consiliului de miniştri a prezentat Regelui şi Reginei spre semnare *Actul de Incoronare* pe pergament, cu următorul conţinut :

„Noi, Ferdinand I, Regele României, urmând la Tron prin drept de moştenire în ziua de 28 Septemvrie 1914, după trecerea la cele vecinice a slăvitului Nostru unchiu, Carol I, Cel care cu ajutorul marilor patrioţi, prin înţelepciunea şi bărbăţia poporului şi vitejia oştirii a cucerit independenţa şi întemeiat Regatul, Am început cu binecuvântarea lui Dumnezeu Domnia Noastră în zilele grele de mari primejdii, dar şi de mari nădejdi. Cea dintâi grije a Noastră a fost ca neamul, în fruntea căruia M'a aşezat Pronia cerească să nu piarză prilejul de aşi asigurà dreptul de a trăi netrunchiat şi de sine stătător. Luptele, jertfele si toată truda generaţiilor trecute, cari dealungul veacurilor au isbutit să înalţe treptat dar sigur clădirea trainică a Statului Nostru independent Imi luminau Zarea şi îmi întăreau sufletul întru împlinirea datoriei Mele sfinte de Domn şi de Român, cu încrederea în Dumnezeu şi în puterea de viaţă a neamului. Indemnat de cuvântul întregului popor şi ajutat de sfatul acelora, cari cu credinţă s'au închinat Ţării şi Tronului, Am purtat răsboiul întregirii neamului şi biruind răstriştele Am văzut înfăptuită unitatea naţională, de atâta vreme aşteptată. In ziua de 9 Aprilie 1918 Basarabia s'a alipit de patria mumă; în ziua de 28 Noemvrie 1918 Bucovina a revenit la vatra strămoşească, iar la Alba Iulia în ziua de 1 Decemvrie 1918 Banatul, Ardealul şi părţile ungurene locuite de Români s'au declarat într'un singur glas unite pentru vecie cu Regatul Român. Spre a chemà binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestor măreţe fapte din cari a eşit România Mare şi spre a le dà o consfinţire în faţa scumpului nostru popor, Ne-am adunat cu toţii la Alba Iulia, străvechia cetate a Daciei Romane şi a gloriei lui Mihaiu Viteazul şi aici, azi 15 Octomvrie 1922, de faţă fiind membrii Familiei Regale, reprezentanţii Suveranilor şi ţărilor aliate şi amice, Senatul şi

Adunarea deputaţilor, căpeteniile armatei, membrii tuturor corpurilor constituite ale ţării, Academiei Române şi Universităţilor, delegaţiunile comunale urbane şi rurale din întreagă ţară şi reprezentanţii tuturor confesiunilor, Ne-am încoronat Eu şi scumpa Mea soţie Maria, părtaşa suferinţelor şi bucuriilor Mele şi ale ţării, şi pentru ca neuitată să fie amintirea zilei de azi Am întocmit şi subscris în al noauălea an al domniei Noastre acest de faţă document." **Ferdinand. Maria.**

După aceasta persoanele învitate s'au îndreptat spre Sala Unirii şi Sala Teatrului, unde la ora 1 a avut loc, în acelaşi timp două dejunuri oferite de Preşedinţia Consiliului de Minisri şi la care au luat parte Suveranii, familia regală, principii străini, misiunile străine şi persoanele ataşate pe lângă ele, guvernul, corpul diplomatic, deputaţii şi senatorii, etc., şi toate persoanele oficiale învitate la Incoronare, în total 350 persoane în Sala Unirii şi 700 în Sala Teatrului.

In acelaşi timp, în jurul Mănăstirei din Alba Iulia, în barăci special arangiate, a avut loc ospăţul poporului, la care au luat parte douăzeci de mii de ţărani, sosiţi din toate colţurile ţării pentru a sărbători Incoronarea iubiţilor noştri Suverani.

După terminarea dejunului, la ora 2, Regele şi Regina, familia regală şi princiară, principii străini, să retrag în apartamentele regale pentru a să pregăti pentru revista şi defilarea trupelor.

Până la ora $2^1/_2$, trupele au fost aşezate în careu pe platoul de revistă dela sud-vestul Cetăţii, iar persoanele învitate au luat loc în cele două tribune special construite şi frumos impodobite cu covoare şi drapele naţionale. Un public foarte numeros şi mai ales ţăranii umpleau câmpul de defilare în faţa tribunelor în apropierea trupelor.

La ora $2^1/_2$, Regele, în uniformă de vânători, apare însoţit de Regină, în uniformă de general de cavalerie, amândoi călări pe cai albi, şi să îndreaptă în trap, trecând printre cele două tribune unde sunt frenetic ovaţionaţi de public, spre câmpul de revistă, urmaţi de principii Carol şi Nicolae, principii străini, mareşalul Foch cu generalul Berthelot, ataşaţii militari, generalii inspectori de armată, comandanţii de corpuri de armată şi de divizii, generalii superiori ataşaţi pe lângă misiunile străine şi casele militare regale şi princiare. Astfel Regele şi Regina trec pe rând în revistă trupele în sunetul imnului naţional şi strigăte de *Ura* ale celor peste 15000 de soldaţi şi ofiţeri.

După terminarea revistei, Suveranii luând loc între cele două tribune, având în spate pe principii Carol şi Nicolae, principii străini şi mareşalul Foch, iar în rândul al doilea pe ataşaţii militari, ofiţerii generali şi superiori călări, primesc începând dela ora 3.45 defilarea trupelor sub comanda generalului Enric Cihoschi, comandantul corpului 7 de armată, care după ce defilează

trece în stânga Regelui, în sunetul a nouă muzici militare unite, cari au început cu marşul triumfal.

Defilarea a început cu micii dorobanţi, băieţi şi fete în admirabile costume albe, cari au produs mare entuziasm; apoi au venit elevii şcoalelor primare şi secundare din localitate, cercetaşii, şcolile militare de ofiţeri, subofiţeri şi de marină. Vin apoi cele 154 drapele sfârticate şi ciuruite de gloanţele din războiu ale regimentelor, cari au fost salutate cu respect şi admiraţie de cei prezenţi. Urmează divizia de vânători, cu un efectiv cam de 4000 oameni, sub comanda prinţului Carol, moştenitorul tronului. Defilarea prinţului Carol, călare, în capul diviziei, şi a prinţului Nicolae, pe jos, în capul primului pluton din prima companie a regimentului 1 vânători au stârnit ovaţiuni călduroase.

Cu începere dela ora 4.30 începe să treacă, defilând rând pe rând, detaşamentele tuturor regimentelor decorate cu ordinul militar de războiu *Mihaiu Viteazul*, toate aceste detaşamente formând o divizie cam de 4,800 oameni sub comanda bravului general C. Scărişoreanu, fost comandant al diviziei 9 în timpul războiului naţional. Trece apoi divizia 18, cam de 5,300 oameni, toţi din Ardeal, sub comanda generalului Pap. In urmă defilează artileria diviziilor, bateria de artilerie grea, brigada 2 roşiori, în fruntea căreia a defilat M. S. Regina, care a dat onorurile cu cravaşa, provocând călduroase ovaţii. Urmează mateloţii, escorta regală sfârşind cu carele de războiu (tancuri), în număr de 16. In tot timpul defilării peste 20 de aeroplane au sburat pe d'asupra câmpului.

Astfel a decurs această strălucită defilare în aplauzele şi ovaţiile entuziaste ale azistenţilor şi neuitată va rămânea această zi de glorie a neamului românesc. Ţinuta trupelor a fost perfectă stârnind admiraţia unanimă. Mareşalul Foch, învingătorul, adânc impresinat a adus elogii armatei noastre zicând: *„Sunt convins acum, când am văzut ostaşii voştri, de patriotismul, disciplina, însufleţirea şi vitejia armatei române de care s'a auzit atâta bine"*. Deasemenea s'au exprimat admiraţia şi celelalte misiuni militare.

Defilarea terminându-se la ora $5^1/_2$, Suveranii au pornit spre gară însoţiţi de acelaşi cortegiu impunător ca şi la sosirea în curtea catedralei. Pe tot percursul zeci de mii de ţărani umpleau străzile şi au aclamat cu mare entuziasm pe iubiţii noştri Suverani. Sosind la gară Regele şi Regina cu familia regală, principii români şi străini, au fost primiţi de persoanele oficiale şi de către numerosul public cu călduroase ovaţiuni de dragoste şi urale nesfârşite, în timp ce muzica militară cântă imnul naţional, iar compania de onoare dă onorul. La ora $6^1/_2$ trenul se pune în mişcare spre Bucureşti şi Regina, îmbrăcată încă în costum de general şi stând în uşa vagonului mulţumeşte făcând semne de salutare mulţimei. Din oră în oră pornesc apoi celelalte trenuri cu invitaţi.

Incoronarea dela Alba-Iulia s'a terminat sara la ora 9 cu o mare retragere cu torţe, iar muzicile militare au cântat până la miezul nopţii.

Serbările Incoronării în Capitală.

In acelaşi timp, la aceeaşi oră în care s'au Incoronat Suveranii la Alba Iulia s'a oficiat în Mitropolia Capitalei un Te-deum de către Arhiereul Meletie Dobrescu Constanţeanul, încunjurat de întreg clerul metropolitan, de faţă fiind toate autorităţile civile şi militare. După serviciul divin, întreagă azistenţa a eşit în curtea mitropoliei, unde generalul Davidoglu a rostit trupei următoarea cuvântare: „Iubiţi Camarazi. Sunt mai bine de 300 de ani decând Mihaiu Viteazul, marele Domnitor român, a consfinţit unirea cea sfântă a tuturor Românilor. O mână criminală a vrut ca acest sfânt erou al românismului, să fie răpus, — şi apoi, visurile Românilor s'au spulberat. Tenacitatea de a ne distruge a vecinilor erà mare şi aceasta a făcut ca armata să să oţelească, iar poporul să să pregătească. Şi atunci am trecut munţii prin ploaia de gloanţe a inamicului, şi chiar iubitul nostru Rege care să încoronează azi a sângerat atunci. Dar ziua cea mare a sosit: unirea cea sfântă şi cea mult visată a venit, şi astăzi să cuvine să punem coroana de rege al tuturor Românilor iubitului nostru Rege Ferdinand I şi să strigăm cu toţii în cor : Trăiască Maiestăţilor Lor Regele şi Regina ! Trăiască Augusta Dinastie română! Trăiască România Mare!" Soldaţii strigă *ura*, muzica cântă Imnul regal şi apoi să face defilarea.

La aceeaşi oră s'au oficiat Te-deum-uri în toate bisericile din Capitală şi din întreaga ţară, oraşe şi sate, iar în clipa când Suveranii au fost încoronaţi la Alba-Iulia, clopotele tuturor bisericilor din România Mare au sunat şi au sunat în toate limbile vestind tuturora marele şi sfântul act al Incoronării.

16 Octombre 1922.

Luni, a doua zi de sărbătoare pentru neam şi tron, deşi timpul era nefavorabil, fiind ploaie, o mare mulţime s'a adunat pe tot parcursul pe unde avea să treacă cortegiul regal. Pe ambele laturi ale străzilor dela Mitropolie până la gara Mogoşoaia erau aşezate trupele, şcoalele şi primarii din toată ţara; peste tot steaguri, verdeaţă şi flori.

La Mogoşoaia s'a ridicat un splendid pavilion de primire dreptunghiular, cu plafonul căptuşit cu steaguri şi flamuri din diferite epoci ale istoriei neamului ; cu pereţii îmbrăcaţi în verdeaţă şi flori, iar pe jos aşternut cu covoare scumpe româneşti şi orientale.

In faţa pavilionului de primire era un baldachin măreţ format din împletirea a două arcuri mai mici. Pe aci va trece icoana gloriei noastre, cu busduganul vitejilor, pornind spre monumentalul arc de triumf, înălţat în mijlocul rondului al doilea al şoselei.

Arcul de triumf este conceput în chipul unei porți monumentale având deasupra deschiderii inscripția principală care arată în puține cuvinte măreția momentului care i-a dat naștere. Arcul are 30 metri de înălțime, iar deschiderea arcului este de 15 pe 9 metri. Picioarele lui sunt împodobite cu trofeie străvechi, închipuind, în variate simboluri, marile epoce din istoria noastră.

Piciorul drept al arcului, privit din spre Băneasa, poartă sub armură romană inscripția: *Eroilor, glorie...* Sub ea, pe o placă de marmură, sunt săpate cuvintele: *Doar oameni de nu ar fi murit pentru Patrie, acum ei sunt zeii Patriei.* Pe de lături, anii **1394** și **1475**, înfățișând epocile lui Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare și Sfânt. Sub marca și coroana țării, îmbinată cu armura Moldovei, ca semn de legătură și urmare între faptele mari ale neamului, stă inscripția: *Poporul lor viteaz, în lupte întemeietori de state, Basarabii și Mușatinii, cu boerii și poporul lor viteaz, în lupte eroice pentru neatârnare, în lupte sfinte pentru cruce și civilizațiune creștină, făcut'au din țara românească și țara Moldovei fortăreață nebiruită a Românismului, bastă și apărătură a creștinismului.* Grupul statuar înfățișează pe cei doi străjeri: oșteanul lui Mircea și plăieșul lui Ștefan.

Piciorul stâng, sub armura vremii și stema de azi a țării, inscripția: *Regelui, glorie...* Mai jos pe o placă de marmură cuvintele: *Cu tinerețea lor jertfită, au înmiit anii de tinerețe ai Patriei.* De o parte și alta anii **101—107**. Deasupra grupului statuar, Coroana României încunjurată de lanțuri rupte, simbolul desrobirei, iar grupul înfățoșează centurionul roman și legionarul dac, străjeri ai întemeierii neamului românesc. Imprejurul tuturor grupurilor statuare sunt atributele militare corespunzătoare epocei.

Bolta din interiorul arcului este împodobită cu efigiile altoreliefice ale Suveranilor încoronați. Efigiile masive de bronz sunt așezate deasupra portalelor mici ale bolții interne. Imprejurul acestor efigii și dealungul bolții, legând imaginile Suveranilor, este un decor de aureolă închipuită din inscripțiile marilor bătălii ale neamului, începând cu cele mai îndepărtate în vremuri. Imaginile de bronz au un diametru de 1 m. 30 cm. Portretele acestea sunt în medalion încoronat cu impletituri de lauri, iar aureola o întocmesc inscripțiile: *Tisa, Mărăști, Mărășești, Oituz, Cosmin, Valea Albă, Rahova, Baia, Rovine, Calugăreni, Șelimbăr, Guruslău, Plevna, Grivița,* pornind dela **Maria, Regina Românilor** ca să ajungă la **Ferdinand I, Regele Românilor,** ca o necurmare a firului de glorii românești.

Sub grupul centurionului și legionarului, sub armura dacoromană, este inscripția aceasta: *Divinul arhitect Traian biruind pe Decebal, clădi în munții Daciei Cetate nouă, dar zidul Romanilor nu putea ține fără un suflet închis între pietrile lui și Decebal. Regele închise de bună voie viața lui nemuritoare în temeliile*

Cetății, sprijinind'o vecinic și Dacii să făcură legionari, iar Roma învoi pe copiii ei să zică Daciei Mamă.

Frontispiciul arcului este larg și bogat stilizat. Superbă ornamentație în stil românesc, amintind brâul care încunjură intrarea Mănăstirei de Argeș. Inscripția este aceasta : *După secole de suferințe creștinește îndurate și lupte grele pentru păstrarea ființei naționale, după apărarea plină de sacrificii a civilizației omenești, să îndeplini dreptatea și pentru poporul român prin sabia Regelui Ferdinand cu ajutorul întregii națiuni și gândul Reginei Maria.* Sub inscripție e Coroana regală înghirlandată în medalion.

In partea dreaptă a arcului, sub armurele vremei noastre să află înscripția în care e cuprinsă *Proclamația din 14|27 Aug. 1916 a Regelui către Popor și dedesuptul ei aceea către Ostași*, în urma declarării războiului impotriva Puterilor centrale. Mai jos, altă înscripție: *Poarta jertfirei, duce la nemurire.*

In fața arcului, privită dinspre oraș, înscripția : *Eroilor, glorie*, iar cealaltă parte corespunzătoare: *Regelui, glorie.* Sub înscripția *Eroilor, glorie* este încrustată cugetarea: *Cu dărnicie de nemuritori, dat'au Patriei viața fragedă de muritori.* In partea aceasta grupul statuar înfățișează un dorobanț și un infanterist. Placa de marmură din dreptul acestui grup, simbolizând anii *1877* și *1916* poartă înscripția : *Singuratici apărători ai Cumințeniei, în neorânduitul Răsărit, luptat'au copiii Patriei în 1877, sub liberatorul Carol I, iar în 1916, sub împlinitorul Unirii Ferdinand, lupta celor deapururea singuri într'o lume străină, și Cel ce conduce tot, a binecuvântat pe eroi, și fapta lor a rodit rod plin, și țara fu una cu visul cel de veacuri.*

Pe frontispiciul dinspre oraș, sub aceeași Coroană de aur înghirlandată în medalion, e inscripția săpată în litere aurii : *Liberator de neam și întregitor de hotare, prin virtutea ostașilor săi, urmași vrednici ai eroilor creștinității, Ferdinand I, Domn și Rege al Românilor, și-a făcut întrarea, la 16 Octombrie 1922 în Cetatea Sa de scaun a Bucureștilor, după încoronarea la Alba Iulia.*

Piciorul stâng al arcului, privit dinspre oraș, are grupul înfățișând un oștean de pe vremea lui Mihaiu Viteazul și un pandur de a lui Tudor Vladimirescu. Sub grup înscripția: *Fără trupuri, încă din viață, ei nu ascultară decât glasul eternității.*

Deasupra micului portic din stânga e o altă înscripție: *Poarta durerii, duce la mântuire.* Pe aceeași față să află *Proclamația Regelui* crăinicită de trimbițași după actul încoronării dela Alba Iulia. Sub grupul Domnului Tudor, încunjurat de atributele militare ale vremei, este înscripția : *In luptă măreață pentru Unitatea națională, în luptă inimoasă pentru dreptățile poporului, Mihaiu Viteazul și Tudor Vladimirescu au dat viața lor jertfă pentru ideile mântuitore ce aveau să ne ducă la biruinți. Căci, nici o ideie mare dela care va să purceadă mântuire, nu învinge fără jertfă.*

Acesta este monumentalul arc de triumf pe sub care își vor face întrarea solemnă în Capitala României întregite primii Suverani încoronați ai tuturor Românilor. „Pe sub acest monument, zice cronicarul „Universului", sunt așteptați să-și facă întrarea Regele și Regina României Mari. Popor alcătuit din bătrâni și tineri, vibrează de emoțiunea momentului sublim. In ochii tuturor cetești părerea de bine că generației noastre de Români i-a fost dată menirea să salute cu nemăsurate urale, tinerii cu avânt, bătrânii cu ochii umeziți de lacrimi, clipa istorică a isbânzilor strălucite. Natura însăși e o sărbătoare și dă farmecul sfințirei puzderiei de flamuri și ghirlandelor de verdeață și flori, care împodobesc, ca o aleie din povești, cărarea pe unde vor trece Regele Ferdinand și Regina Maria. Intr'adevăr, ploaia ce începe să picure e semn de rodnicie și belșug. E parcă un simbol fericit al mersului nostru înainte pe calea civilizațiunii ca stat și ca neam. Să pare că genul românesc destramă firele nevăzute ale propriei sale apoteoze, în entuziasmul fără margini al celor ce sunt și cu binecuvântarea luminoasă a celor ce au fost."

La ora 10 trenul regal întră în gara Mogoșoaia, frumos împodobită cu ramuri de brad, drapele naționale și ghirlande de flori. Muzica întonează „Imnul regal", iar întreaga suflare să îndreaptă cu ochii spre trenul regal, acărui mașină era îmbrăcată în brad și steguleție tricolore. Regele, Regina Maria, cu Reginele Elisabeta a Greciei și Maria a Serbiei, cu principii moștenitori și ceilalți prinți descind din tren în sunetele imnului regal și uralele nesfârșite ale mulțimei, fiind primiți și salutați de principii străini, de șefii misiunilor străine, atașații militari, membrii guvernului în frunte cu președintele consiliului de ministri, d. Ion I. C. Brătianu, președinții corpurilor legiuitoare, ofițerii generali și drapelele tuturor regimentelor.

M. S. Regele în uniformă de infanterie, cu însemnele de mareșal și cu busduganul în mână, primește raportul generalului Jiteanu, comandantul corpului 2 de armată și apoi trece în revistă compania de onoare cu muzică și drapel, care isbucnește în puternice și necontenite strigăte de *ura*. După aceasta Suveranii să întreține cu cei prezenți, iar persoanele oficiale să urcă în automobile pentru a merge la Sfânta Mitropolie, afară de acei cari trebuie să între în cortegiul triumfal, format astfel: drapelele școalelor militare și a tuturor regimentelor din țară; Regele încălecat pe un cal alb; alături pe stânga călare mareșalul Foch, prințul Paul al Serbiei, infantele Spaniei, principii Carol și Nicolae, și ducele de York. In rândul al doilea, tot călări, generalii străini, generalii români, atașații și misiunile străine. Apoi, în trăsuri *à la Daumont* M. S. Regina Maria, celelalte Regine și Prințese, escortate de generali și ofițeri superiori. In urmă cortegiul a fost închis de un escadron din regimentul de escortă regală.

Cortegiul astfel format să îndreaptă la pas pe șoseaua Chiselev către Piața Victoriei, pentru ca apoi urmând Calea Victoriei,

strada Carol şi Bulevardul Maria să ajungă la Mitropolie. Pe tot parcursul Suveranii au fost călduros ovaţionaţi de numerosul public, care staţionă pe trotuare, la balcoane şi ferestre, şi de trupele şi şcolile înşirate pe ambele părţi ale drumului.

La ora 10.45 Regele ajunge cam la 50 metri în faţa arcului de triumf, unde să opreşte cu tot cortegiul. Primarul Capitalei, d. G. Corbescu, cu tot consiliul comunal, întâmpină pe Suveran şi Ii oferă pânea şi sarea tradiţională, pe o tavă de argint, cu acestea cuvinte: „Cu bucurie sfântă populaţiunea oraşului a eşit întru întâmpinarea Maiestăţilor Voastre, azi, când încoronaţi la Alba Iulia ca Rege şi Regină ai României Mari şi întregite, păşiţi în Capitala ţării prin acest simbol al biruinţii. Mândră, fericită de a adăposti în sânul ei, căminul duios al Augustei Voastre familii, leagănul scumpelor odrasle ale Dinastiei, în jurul căreia Bucureştii au trăit şi lacrimile grele ale zilelor negre şi lacrimile limpezi ale zilelor albe, populaţia Capitalei induioşată până în adâncul simţirilor ei prezintă Maiestăţii Voastre tradiţionalul simbol al pânei şi sării. Inălţându-să într'un singur gând în măreţia clipei ce trăieşte, cu smerenia şi cu credinţa care a luminat sufletul strămoşesc al neamului strigăm: Fiţi Slăvit! Bine-aţi venit în Capitala Voastră Rege glorios!"

Regele, viu emoţionat şi cu lacrimi în ochi, mulţumeşte populaţiunii Capitalei astfel : „Sunt patru ani, când aproape în acelaşi loc Am fost salutat revenind din surghiun cu armata glorioasă, în zidurile Capitalei Mele. Astăzi întru pe această poartă ca Rege încoronat al tuturor Românilor. Arcul acesta va reprezentă pentru generaţiile viitoare gloria României, timpurile grele de suferinţă şi va vorbi tuturor despre eroismul armatei noastre. Cunoaşteţi sentimentele Mele faţă de cetăţeni, cari Mi-au arătat întotdeauna credinţă şi dragoste. De aceea la cuvintele voastre de iubire eu răspund: Bine am sosit!"

Ovaţiuni nesfârşite acoperă ultimele cuvinte ale Maiestăţii Sale. Apoi în uralele mulţimii entuziaste mândrul Suveran trece pe sub arcul de triumf sub ploaia de flori, care curg de pretutindeni, urmat de întregul cortegiu; moment anunţat Capitalei prin 101 lovituri de tun şi 9 rachete luminoase în colorile naţionale, în timp ce 6 avioane militare evoluiează deasupra arcului.

După aceasta cortegiul îşi urmează drumul spre Sf. Mitropolie, printre şirurile de **primari** din întreagă România Mare, rânduiţi pe judeţe şi având în frunte pe prefecţii respectivi. Din piepturile tuturora isbucneşte un singur glas care vădeşte **adânca** dragoste de care să bucură familia **regală şi întreagă** dinastia. Varietatea costumelor, care reprezintă atâtea ţinuturi româneşti şi obiceiuri străvechi mângâie privirea emoţionată a Marelui nostru Rege. Nimenui nu-i pasă de ploaia care a început a să cerne din ce în ce mai des, căci pitorescul steagurilor îmbinat cu al costumelor naţionale şi cu entuziasmul fierbinte al tuturora, sunt un cadru din care să desprinde numai Regele Tuturor Românilor.

Cortegiul a ajuns la Mitropolie la ora 11.45. Suveranii cu familiile regale şi princiare, cu înalţii oaspeţi străini sunt primiţi şi binecuvântaţi la întrarea în biserică de Mitropolitul primat, încunjurat de alţi 4 mitropoliţi şi înaltul cler. După ce sărută Crucea, Regele şi Regina intră în sfânta Mitropolie, luând loc în faţa tronurilor regale din dreapta şi din stânga. Imediat să începe serviciul religios, oficiat de Primatele încunjurat de înaltul cler, iar răspunsurile au fost date de escelentul cor din Basarabia, care la sfârşitul slujbei cântă „Mulţi ani trăiască" şi Imnul regal, după ce Mitropolitul primat a rostit următoarea *Rugăciune după încoronare:*

„Doamne sfinte, Cela ce din înălţimea tronului Tău şi din strălucirea lui Te-ai coborît pe pământ, şi — luând chip de rob — Te-ai adus pe Tine Insuţi jertfă pentru mântuirea oamenilor, dându-Te tuturor pildă neîntrecută şi veşnică: — Binecuvântează cu darul Tău pe Preainălţatul nostru Rege încoronat Ferdinand I, ca — urmând pilda marilor voevozi ai ţării şi a mucenicilor neamului românesc — să fie pururea însoţit de dragostea nefăţărită a poporului său, şi împodobit cu cele mai alese virtuţi creştineşti şi cetăţeneşti ale înaintaşilor săi, — domni încărcaţi cu slavă — şi aceste virtuţi totdeauna să fie gata a le aduce jertfă pe altarul propăşirii obşteşti a ţării Sale, întărindu-i hotarele şi temeliile, înălţând altare de închinare şi de mulţumită Ţie, Celui ce ai călăuzit la mărire şi glorie ţara şi poporul ei, şi sporindu-i toate aşezămintele de cultură, de gospodărie cruţătoare, de binefacere şi de ocrotire a celor mulţi şi muncitori, nevoiaşi şi în suferinţe. Tu, stăpânul lumii şi Dumnezeul dreptăţii, Carele cu potop ai pedepsit pe cei ce s'au întors dela Tine, — uitând şi binefacerile şi poruncile Tale, — dar în nemărginita Ta milostivire ai slobozit din corabie porumbelul părinteştei Tale iubiri şi cu ramura de maslin L'ai trimis tuturora, ca semn al iertării şi al păcii: — Nu întoarce dela noi blândeţa feţei Tale, ci te îndură spre noi şi spre Maiestatea Sa gloriosul nostru Rege, chemat de aci înainte a domni — după întregirea neamului — ca Domn al păcii şi al muncii liniştite. Iară Tu — Preacurată şi de Dumnezeu Născătoare — ajută iubitei noastre Regine Maria, să fie mama ţării. Roagă-te fiului Tău şi Dumnezeului nostru să aibă domnie de lungă şi paşnică propăşire şi de înflorire, ca să le ierte şi să îndrepteze Lor şi nouă greşealele cele de voie şi fără de voie; să ne sporească fiii ţării şi să deie ţării roade cu belşug ca împreună cu Ei, cu casa şi poporul Lor, să-Ţi aducem mulţumite şi să Te proslăvim, căci de către Tine, Impăratul cel ceresc, să dă celor aleşi stăpânirea şi puterea şi în mâna Ta este domnia pământului şi a ţărilor, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin."

Suveranii au ascultat cu adâncă evlavie serviciul divin, înălţător prin măreţia marelui eveniment şi prin prezenţa atâtor Prinţi şi înalţi demnitari, veniţi dela mari depărtări ca să

ia parte la cea mai mare sărbătoare a românismului. Locaşul Sf. Mitropolii s'a luminat cu strălucire în scânteierile pietrilor preţioase şi a hainelor regeşti.

După terminarea oficiului religios Suveranii cu tot alaiul domnesc au trecut, la ora $12^1/_2$, în saloanele Camerei deputaţilor, unde s'a servit un dejun rece, după care Regele şi Regina, familia regală şi princiară, cu înalţii oaspeţi s'au retras pentru scurt timp în apartamentele mitropolitane.

In acest timp persoanele învitate s'au îndreptat spre măreţul pavilion, cosntruit lângă statua lui Mihaiu Viteazul, din faţa Universităţii. Pavilionul era capitonat în mătasă de culoarea violetului papal, pe care sunt imprimate în aur stema ţării şi coroana regală. Pavilionul era susţinut de colonade impodobite cu steaguri, arme şi ghirlande de brad şi de flori. Deasupra pavilionului să înalţă coroana regală şi pe un plan mai ridicat, un vultur pe două steaguri încrucişate. De jur împrejurul pavilionului, pe alte columne înghirlandate, erau aşezate drapelele statelor amice.

La ora $1^1/_2$ au sosit în automobile Regele şi Regina, familia regală şi înalţii oaspeţi. In tot drumul dela Sf. Mitropolie până la statua lui Mihaiu Viteazul, Suveranii au fost salutaţi cu adâncă dragoste şi mare entuziasm de public. Imediat începe măreaţa şi impunătoarea defilare, ca şi care n'au mai văzut bucureştenii.

Au trecut mai întâiu muzicele militare, cari s'au aşezat în faţa Universităţii, apoi defilează drapelele tuturor regimentelor din ţară, cari în trecerea lor marţială mişcă pe toţi cei de faţă.

Precedat la mare distanţă de trompeţii regimentului de escortă regală, urmează **Cortegiul istoric şi etnografic,** care admirabil de frumos, impunător şi mişcător, reprezintă cele mai importante episoade din **Istoria neamului românesc** în mod cronologic după cum urmează :

1. **Epoca Daco-Romană** (104). Grup format din călăreţi reconstituind armata daco-romană, defilând astfel : grupul roman compus din *Centurionul, Aquiliferii, Signiferii, Cornicienii* şi *Faleraţii ;* grupul dac compus din *Draconarius* (stindardul dac), *Catafracţii* (alebardierii) şi *Sulişaşii.* Vinea după aceasta **Impăratul Traian** şi **Regele Decebal,** urmaţi de *Tribunii romani, Şefii daci, Vexilarius* cu cohortele legionare (equites singulares) şi *Draconarius* cu cetele de luptători daci. La o distanţă de 50 m. de acest grup apare :

2. **Epoca legendară** (descălecătoarea), reprezentând cetele primilor luptători români din vremea lui Dragoş-Vodă şi Radu-Negru. In fruntea lor călăresc *Buciumaşii,* urmaţi imediat de *steaguri* cu străjile lor de *sulişaşi.* Veneau apoi cei doi voevozi **Dragoş-Vodă** şi **Radu-Negru.** Acesta din urmă reconstruit după relicvele dela Curtea de Argeş, purtând busdugane. Ei erau urmaţi de curtenii lor, *Judeţii* şi *Pârgarii,* după cari veneau *Crucele*

de voinici, comandate de *Viteji* și *Pâlcurile de Hânsari* comandate de *Șoltuzi*.

3. **Seria principalelor epoci istorice.** *Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun.* Acest grup era format din : *Buciumași, Steagul muntenesc* cu straja lui de *Arbaleți, Steagul Moldovenesc* cu străjile de *Arcași*, apoi *Toboșarii* și *Trâmbițașii*, cari precedează grupul domnesc : **Mircea cel Bătrân** și **Alexandru cel Bun,** în veșminte reconstituite după frescurile timpului, urmați imediat de curtenii lor, *Marele Vornic, Marele Pârcălab, Hatmanul* și *Aga Polcovnicul*. Urmează apoi oastea românească de *Sulițași, Arcași* și *Arbaleți*, înșirată astfel : *Fustașii* (cu ghioage), *Slujitorii statornici* (cătane de scuteală), grup compus din *Vânători* și *Căușei* și *Lefegii (Buciumașii, Melelogii* și *Cotoracii)*. Aceste grupuri erau conduse de căpitanii lor, îmbrăcați în coifuri și zale.

4. **Epoca lui Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș.** Oastea moldoveană și munteană înșirată în chip de alaiu domnesc astfel : *Marele Vornic* apare în capul oastei și este urmat de *Steagurile* moldovenesc și muntenesc cu străjile lor. Șirul *Surlașilor* urmați de *Hotnogi* (purtători de arbalete), apoi Domnii : **Ștefan cel Mare** și **Vlad Țepeș,** în cunoscutele lor veșminte purtând busdugane domnești. In urma lor veneau *Copiii de casă* cu lungi spade de paradă, după cari urmează *Sfatul boierilor mari (Marele Spătar, Marele Polcovnic, Vornicul, Vistierul* și *Comisul)*. Urmează după aceea : *Aprozii domniei*. La o mică distanță apar cetele *oștenilor moldoveni* conduse de *Armași* și compuse din *Junaci* (scutelnicii) cu *Viteji lor* și *oastea muntenească* compusă din *Arcași* și *Sulițași* cu căpitanii lor, condusă de *Marele Pârcălab*.

5. **Epoca lui Mihaiu Viteazul.** Acest grup închipuie intrarea triumfală a marelui voevod în Alba Iulia. In fruntea oastei românești mergeau *Toboșarii* călări cu tobe împodobite și așezate pe ambele părți ale cailor și după ei *Trâmbițașii*. Veneau după aceea în același rând cele trei steaguri ale Țărilor Române unite : *Moldova, Muntenia* și *Țara Ardealului*, cu garda formată din *Ceaușii domniei*, apoi *Căminarul* în fruntea *Paiciilor domnești* (copiii de casă). Singur și distanțat de ceialalți, pe un cal alb, în armură și cu bogată mantie domnească, trecea **Mihaiu Viteazul,** sprijinind pe coapsa dreaptă busduganul domnesc. Voevodul era urmat de Sfatul vitejilor săi capitani: *Banul Manta, Banul Mihalcea, Vornicul Preda Buzescu, Radu* și *Mihaiu Calomfirescu, Căplescu Udrea, Dan* și *Stoica Fărcaș*. Urmează *Sava Armașul* în fruntea călărașilor săi *(Panduri* și *Lipcani)*. *Baba Novac* conducând *haiducii* lui și apoi Vel Căpitan *Deli Marcu* în capul mercenarilor *(Deșliii* și *Beșliii)*.

6. **Epoca Mateiu Basarab-Vasile Lupu.** In fruntea grupului o ceată de *Ceauși* călări, după cari vin *Toboșarii* și *Surlașii*, apoi *Steagurile (Prapurele)* Moldovei și Munteniei. Straja steagurilor e formată de un grup de *Vânători călări* conduși de *Vătaful* lor. Vin după aceea voevozii **Mateiu Basarab și Vasile Lupu** în

costumele reconstituite după documente autentice. Inapoia domnilor vin *Sfatul boierilor mari*, în fruntea cărora călăresc *Spătarul* și *Armașul* purtând spadele domniei. In urma lor: *Căminarul* conducând *Fustașii*; *Başbulucbaşa* conducând *Dorobanții* și *Ferendarii*, apoi doi *Iusbaşi* cu *Seimenii* și *Chihăii* (Poterașii verzi).

7. **Epoca Dimitrie Cantemir — Constantin Brâncoveanu.** Doi *Povățuitori* cu steaguri la sulițe merg în fruntea grupului. In urma lor vin *Steagurile Moldovei* și *Munteniei*. O ceată de *Ceaușii de vânători* formează straja steagurilor, iar *Vătafii verzișori* formează straja celor două *Tuiuri* ce vin imediat după steagurile domniei. Urmează apoi călări voevozii: **Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu,** ținând în mâni busduganele domnești. In urma lor venea ceata *Armășeilor* (feciori de boieri) cu brânci de argint și sulițe argintate. *Marele Spătar* și *Marele Postelnic* mergeau în fruntea sfatului boieresc compus din *Boierii Divăniți* de starea I și *Boierii* de starea II. La o mică distanță de ei apare *Sangeacul* (steagul) roșu, semnul încrederii în domnie ce să dăruia de Sublima Poartă. In fruntea lui *Tabulhaneaua* (muzica ienicerilor). In capul oastei care completează grupul călăreau: *Hatmanul* și *Aga*, urmați de *Bulucbaşa* în capul roatelor de *Seimeni* (sulițași) și doi *Vel Căpitani de cete* conducând roatele de *Scutelnici* și *Dorobanți* (archebuzieri).

8. **Revoluția din Transilvania. Horia, Cloșca** și **Crișan.** In fruntea *Moților* revoluționari mergeau *Buciumătorii* (cu tulnice). După ei cei trei șefi ai revoluției: **Horia** la mijloc, **Cloșca** și **Crișan** deoparte și de alta. Inapoia lor vine *Steagul revoluției*, pe care să vede crucea deasupra unei inimi străpunsă de spadă și cu inscripția: *Horia Rex Daciae floreat. Straja steagului* eră formată de moți purtând topoare și având în mijlocul lor un *preot*. După steag veneau cetele *Căpitanilor jurați* și *Căpitanilor aleși*. In urma lor *Căprăriile* moților de *Lăncieri* și *Pușcași* conduși de *Căpitanii* de căprării.

9. **Revoluția din Muntenia (1821). Tudor Vladimirescu.** Acest grup închipuiă întrarea lui Tudor în București în Martie 1821. O ceată de *Panduri* cu șușuneaua în spate călărea în capul *Adunării poporului*, deschizând astfel alaiul revoluției. *Steagul albastru* al revoluției, reconstituit după cel autentic, având în dreapta un *preot* cu crucea în mână, urmat de o strajă de panduri. Venea după aceea singur: **Domnul Tudor.** Inapoia lui veneau căpitanii *Cacaleteanu*, *Cioranu*, *Ghencea* și *Caravia*, apoi: *Boierii divăniți* (cari depuseră jurământul) în anterie și işliciuri, apoi: *Ostea revoluționară* compusă din: *Căpitan Urdăreanu* cu roata lui de *Panduri*, *Căpitan Miu* cu ceata de *Haiduci*, *Delibaşa Hagi Prodan* și *Căpitanul Macedonschi* cu roatele de *Arnăuți* și *Neferi*.

10. **Revoluția din Ardeal (1848). Avram Iancu.** Inainte mer-

geau *Buciumătorii. Steagul revoluției* între doi *Lăncieri* cu garda de *Moți* trecea în grup având un *preot* în mijlocul lor. Apoi o puternică ceată din vestita *Gardă Națională*. La oarecare distanță trecea singur **Avram Iancu** (regele munților). El era urmat la câțiva pași de *Tribuni* și *Prefecți*, după cari urmau: Cetele de *moți* (lăncieri) și de *vânători pușcași* conduși de *căpitanii* lor. Acești căpitani erau și ei precedați de alți căpitani numiți *Vice-Tribuni* ce mergeau în capul grupurilor, încinși cu sabie și cu pușca în spate.

11. **In România.** Acest grup simbolizează mișcarea de desrobire politico-militară a anului 1848. Un grup de *Lăncieri* și un altul de *Dorobanți de Județ* cu ofițerii lor precedează **Carul alegoric al deșteptării:** *O femeie înaripată*, în costum alb de *Arhanghel*, ținând o *spadă* în mâna dreaptă și *trâmbița deșteptării* în mâna stângă, domină în partea superioară a carului, stând în picioare în mijlocul unui mare cerc de flori. Pe două trepte mai jos, de o parte și de alta, coborau *patru fete purtând coșuri de flori*. In partea din față a carului un grup frățesc de *tineri bonjurișți*, bătrâni *boieri* și *țărani*, cu panglici tricolore pe piept, purtând steagul deșteptării, pe care stă scris: **Frăție și Dreptate,** sfâșie foile *Regulamentului Organic*. Restul carului în mod simetric era completat *de tineri revoluționari, țărani* și *boieri* ce s'au lăpădat de ranguri și privilegii. Acest car, împodobit cu ghirlande de flori. stofe și covoare, era tras de 6 cai, conduși de *surugii* în costumele lor tipice. Carul era urmat de o roată *de pompieri* (din Dealul Spirei) cu *parucicul* lor, după cari veneau călări: *Dorobanții de județe*.

12. **Unirea Principatelor.** Acest grup înfățișă prima pagină a realizării *Unității noastre naționale* sub sceptrul *unui singur Domnitor*. In fruntea tuturor mergea *Tamburul major* în capul fanfarei sale. *Un grup de Lăncieri de rând* călăreà înaintea *Steagurilor Domniei*. In urma lor câțiva *ofițeri din Stabul Domnesc*, conduceau *lăncieri de rând și de nerând*. La o mică distanță venea **Carul alegoric al Unirii.** In mijlocul și în partea înaltă a carului, pe un tron de flori, stau două fete reprezentând *Țările surori*, ținând între ele tricolorul desfășurat al Unirii. Intr'o desfășurare spirală de sus în jos să înlănțuiă o horă de țărani, țărance și tineri *unioniști*, iar în mijlocul lor un taraf de lăutari în anterie și giubele cântă *Hora Unirii*. Carul era impodobit cu flori, steaguri și embleme, și escortat de un grup de *călăreți dorobanți de poștă*.

13. **Independența. 1877.** Acest grup simbolizà epopeia războiului pentru *Independența definitivă a României* și să desfășură în ordinea următoare: Un grup de *roșiori* urmat de un altul de *călărași* în ținută de campanie, treceà înainte. Venea după aceea o trupă de *pedestrime*. *Tamburul major* mergea în fruntea *cornițtilor* și *tobosarilor* lui. Apoi vinea *muzica* unui regiment de linie cu șeful ei, după care urmà o grupă de *vânători*. După a-

ceea vinea **Carul alegoric** reprezentând *Reduta dela Griviţa*. Pe o platformă superioară a redutei **România liberă,** reprezentată printr'o ţărancă înfăşurată cu tricolorul României încunună pe eroii dela Griviţa: *Valter Mărăcineanu, Şonţu* şi *Giurăscu*. Mai în faţă, lângă un tun turcesc, *Maiorul Candiano-Popescu* cu sergentul *Grigore Ioan*. Mai jos reduta erà flancată de gabioane arangiate în semicerc înapoia cărora apăreau *Curcanii Griviţei* cu căciulele lor. Restul carului era completat prin grupuri de *Dorobanţi* (în bluze), de *Vânători* şi *Infanterie* (linie). In urmă călăreau *tunari* (în tunici) şi *călăraşi* (în bluze).

14. **Triumful final. 1918. Intregirea Neamului.** Cu acest grup, care reprezintă realizarea visului naţional: *Unirea întregului neam românesc*, prin bravura şi virtutea soldatului nostru, s'a încheiat splendidul cortegiu istoric. Ca o viziune a vitejiei strămoşeşti, un *car de triumf roman*, tras de 4 cai (quadrigiu) servea de introducere a simbolului *Victoriei naţionale*. Doi *legionari romani* pedestri conduceau carul, ţinând frânele cailor. In carul aurit în dreapta şi în stângă stau în picioare *doi ostaşi romani*, ţinând în mânile lor trâmbiţi de alamă. Intre ei pe un suport mai înalt *o femeie înaripată*, reprezentând **Victoria**, ţinea în mâna stângă drapelul nostru naţional, iar cu dreapta întinsă încununà cu lauri fruntea gloriosului sărbătorit, înfăţişat printr'un *soldat român*. Soldatul ocupà locul principal în parapetul carului. După o distanţă mai mare au apărut câteva rânduri compacte de *cavalerie românească* în ţinută de companie şi care precedà **Carul alegoric al Unirii tuturor Românilor**. Acest car reprezintà un *adapost blindat* spre care să desfăşură nişte *tranşeie* ce încunjură de trei părţi adăpostul. Pe mamelonul acestui adăpost, între sârme ghimpate, *patru ţărance* îmbrăţişate, reprezentând *Ţinuturile Româneşti Unite* (România, Ardealul, Bucovina şi Basarabia) să detaşau pe un mare disc, pe care să vedea reprezentată Stema actuală a ţării. Din tranşeie şi adăpost apăreau soldaţii neclintiţi în posturile lor. Pe platforma de dinainte a carului să vedea *legiunea eroinelor din Crucea Roşie, cari* şi'au făcut datoria în preajma frontului. In urma carului în chipul *colăcerilor* unei frumoase nunţi, apar cinci grupe distincte de *ţărani călări* în portul ţinuturilor româneşti şi cu care s'a sfârşit cortegiul. Fiecare grup purtà în alaiu steagul-prapur al ţinutului respectiv: grupul Munteniei ducea *Vulturul*, al Moldovei *Zimbrul*, al Ardealului *Stema celor şapte cetăţi*, al Banatului *Leul* şi al Dobrogei *Delfinii*.

Trecerea celor cari înfăţişau diferitele epoci glorioase ale istoriei noastre a fost salutată de public cu călduroase ovaţiuni.

La ora $2^1/_2$ a început defilarea celor *zece mii de primari* din tot cuprinsul ţării, arangiaţi pe judeţe şi având în fruntea lor pe primarul Capitalei, d. G. Corbescu. La trecerea lor pe dinaintea Suveranilor, l'au aclamat şi ovaţionat. O minunată impresiune au făcut grupurile de femei îmbrăcate în costume naţio-

nale. cari au defilat în capul grupurilor primarilor unor comune din Ardeal.

După terminarea defilării, la ora $3^1/_2$, Suveranii cu înalţii oaspeţi au mers la Palatele regale şi princiare, iar sara la ora $8^1/_2$ a avut loc un prânz de gală la palatul Regal, la care au participat 210 persoane.

17 Octombre 1922.

In această zi s'a făcut în sala Tronului recepţiunile, la ora 10. Maiestrul de Ceremonii al Curţii Regale a introdus şi condus misiunile străine special acreditate, apoi Casele civile şi militare, regale şi princiare şi în urmă Corpul diplomatic din Capitală, cari au prezintat felicitările lor.

După aceasta Suveranii au mers la Arenele Romane din Parcul Carol, luând loc în tribune, unde să găseau deja persoanele oficiale reprezentând autorităţile religioase, civile şi militare şi cei 10 mii de primari. precum şi un numeros public în incinta de jos a Arenelor.

Apariţia Regelui şi a Reginei în loja regală a stârnit ovaţiuni frenetice, cari au durat mai multe minute. Apoi corul societăţii *Carmen* a cântat *Imnul de slavă al Incoronării*, după care Primarul Bucureştilor a rostit în numele tuturor primarilor următoarea cuvântare:

„Maiestate! Primarii celor aproape 10 mii de comune, reprezentând populaţiunea de toate credinţele a satelor şi oraşelor României întregite şi unite, adunaţi în această zi de sărbătoare a neamului, în jurul Tronului, închinăm Maiestăţii Voastre omagiul nostru cetăţenesc de credinţă şi adânc devotament. Alături de Maiestatea Sa Regina, luminata şi prea milostiva Suverană, încununată ca întâia Doamnă a tuturor Românilor, Fiţi slăvit în veci Rege viteaz, Rege glorios, purtând Coroana măreaţă a României Mari şi întregite, împlinind astfel visarea iubită a marilor Voievozi ai Românilor, cari, cu gândul şi inima lor, urmând puterile nesfârşitei credinţe a acestui neam, au deschis calea întregirii scumpei noastre Ţări, binecuvântată de Dumnezeu, cu atâtea daruri nepreţuite. Să trăiţi Maiestate! Rege mare şi glorios! *Sire.* In clipa măreaţă a Istoriei Românilor, care deschide acum pentru acest neam, viaţă nouă, viaţă plină a tuturor puterilor naţionale, în sfârşit adunate la un loc şi la olaltă pentru menirea de civilizaţie, la care este sortit, — noi, toţi reprezentanţii satelor şi oraşelor, părinţi sufleteşti ai familiilor sociale, celule organice de viaţă individuală, constituind Statului fiinţa şi puterea sa naţională, — în clipa aceasta de înălţare, noi toţi, într'o simbolică unitate de simţire, încunjurăm cu credinţă şi cu nădejde, pe Maiestatea Voastră, pe Inălţatul Părinte, Cap al familiei „una“ ce a devenit Statul român. Câte legături trainice, pornite din recunoştinţa inimii nu leagă acum poporul nostru de un asemenea Părinte? Il leagă cinstea nespusă a frăţiei de arme pe care Maiestatea Voastră şi ai Săi a legat'o pe

câmpul de luptă, în mijlocul ostaşilor, fiii Ţării. Il leagă mândria ce simte pentru încrederea ce A-ţi pus în puterile Credinţei lui de a învinge prin oricâte jertfe. In sfârşit, l'a legat, deapururea, dovezile de „Dreptate" şi de „Dragoste" atunci când aţi hotărât dreptatea „impărţirii pământului", braţelor vrednice să-l rodească în folosul Ţării şi al lor, — împărţind, Maria Voastră cel dintâi, bunu Vostru! — precum, deasemenea, hotărând şi „Dreptatea votului obştesc", aţi înălţat la acest popor simţământul demnităţii Libertăţii, încredinţând conştiinţei sale îndatoririle şi răspunderile suveranităţii naţionale. *Maiestate!* Cereasca pronie a hărăzit Statului nostru, în clipa hotărâtoare pentru viitorul neamului, un Rege, acărui înţelepciune a pus temeiul încrederii hotărâte, în puterile de viaţă rodnică ale acestui popor, menit să trăiască în linişte şi cu pace, cu credinţă şi cu cinste: „Domnia Regatului român este Domnie de dreptate şi dragoste!" s'a zis când s'a tras în pământul Ardealului întâia brazdă împărţitoare a dreptăţii „legii pentru pământ". In acest ritm de armonie creatoare îşi va găsi dreptul său, fiecare cetăţean leal al acestei Ţări, muncind cinstit în folosul Ţării şi al lui; iar gospodăria acestei scumpe Ţări, dăruită cu atâtea mijloace de viaţă, va fi potrivită tuturor nevoilor adevărate, folosind toate puterile de prevedere, hotărâre şi acţiune a Statului în misiunea sa de organizare prin chibzuita împărţire a muncii naţionale. *Maiestate!* Comunele Ţării Unite, rădăcini de viaţă sănătoasă, cari, din varietatea tainicelor puteri ale eredităţii mediului local, trag mijloacele permanente de întărire şi propăşire a Statului, sunt conştiente azi de misiunea lor. Ele închină Maiestăţii Voastre veşnica recunoştinţă pentru Dreptatea pe cari Maiestatea Voastră să razămă în toate faptele Domniei Sale. In jurul Coroanei, uniţi într'un singur simţământ, reprezentanţii comunelor ţării slăvesc pe Regele şi Regina României Mari şi întregite, rugând fierbinte pe cel Atotputernic să-I binecuvinteze cu întreaga lor Dinastie!"

M. S. Regele răspunde prin aceste cuvinte : „Cu vie plăcere am venit aici pentru a Mă găsi în mijlocul reprezentanţilor satelor şi oraşelor României întregite. Cu multă mulţumire sufletească am primit expresiunea dragostei şi credinţei pe care Mi-aţi arătat'o în zilele acestea înălţătoare, pe cari Domnul ne-a învrednicit să le înfăptuim împreună cu iubitul Meu popor şi viteaza Mea armată. Uniţi toţi în hotarele fireşti ale ţării româneşti, sunteţi uniţi şi în gând şi în suflet. Voi primari aveţi frumoasa misiune de a cimentă cât mai mult sentimentul acesta de unire între toţi locuitorii acestei ţări binecuvântate de Dumnezeu, oricarei legi, oricărui neam ar aparţine ei. Am ferma convingere şi nestrămutata credinţă în bunul simţ al fiecărui fiu al acestei ţări, că va şti cu tot sufletul, toată inima şi din toate puterile să lucreze pentru binele obştesc, ca să ţinem sus ca acum iubita noastră ţară, ca să propăşească tot mereu înainte. Aşa să ne ajute Dumnezeu !"

Diferite pasaje ale acestor cuvântări au fost acoperite cu puternice urale și strigăte de „Trăiască". Apoi corul *Carmen* a cântat imnul național. In urmă Suveranii cu toți oaspeții au vizitat muzeul militar. In acest timp primarii s'au scoborât în parc și s'au așezat pe județe la mesele special arangiate pentru a luă dejunul [1]. Suveranii eșind din muzeu au trecut printre toate șirurile de mese dela ora 1 până la 2, fiind ovaționați foarte călduros ; apoi s'au dus la Palatul Cotroceni unde au dejunat cu înalții oaspeți străini.

La ora 5, Regele și Regina au primit în sala Tronului din Palatul regal felicitările Corpurilor constituite ale Statului și a diferitelor corporațiuni, iar sara la 8 a avut loc un prânz de 42 persoane, tot la Palatul regal, după care Suveranii cu înalții oaspeți au luat parte la reprezentanția de gală dela Teatrul Național. Apariția Maiestăților Lor în loja regală a fost salutată de tot publicul azistent cu nesfârșite urale, cari înăbușesc aproape sunetele imnului național cântat de orchestră. Programul acestei reprezentații a fost : *Uvertura* și actul 2 din *Vasul Fantomă* de Wagner, *Rapsodia română* de G. Enescu și *Legenda Coroanei*, poem dramatic în versuri de Mircea Rădulescu.

Această reprezentație, eșită din obișnuința spectacolelor de acest fel, a luat proporțiile unei sărbători naționale. Muzica lui Wagner a fost executată în mod strălucit de orchestră sub bagheta magică a maiestrului Georgescu ; tot astfel rapsodia minunată alui Enescu. Poemul dramatic al lui Rădulescu, pus în scenă cu o desebită îngrijire și recitat de cei mai distinși artiști ai Teatrului Național, a dat sărbătoarei strălucirea cuvenită și însemnătatea pe care o merită. A. Demetriade în rolul *soldatului necunoscut*, R. Bulfinschi reprezentând *neamul*, Atanasiu pe *geniul Lotru*, G. Storin pe *cronicarul*, Gr. Mărculescu pe *Mircea Basarab*, I. Dumitrescu pe *Ștefan cel Mare* și Ciprian pe *Mihaiu Viteazul*, au evocat trecutul glorios al neamului românesc. Maria Filoti, reprezentând *Patria*, a redat, în accente de durere, de speranțe și de bucurie, toată epopeia neamului nostru și a visului împlinit. Căldura sufletului său, încălzind versul clar și viguros al poetului Rădulescu, a entuziasmat mintea și a înălțat sufletul fiecăruia dintre spectatori. In momentul în care artista primea din mânile soldatului necunoscut *Coroana de Oțel* și îi arătă obârșia și însemnătatea, spunând despre ea :

[1] Acest dejun a constat din mâncări reci : țuică, mezeluri, friptură, cașcaval, murături, masline, fructe și vin. Ca amintire s'a dăruit fiecărui primar câte două farfurii de pământ smălțuite, câte un urcior, o cană mare, o cănuță, un cuțit și o furculiță, toate purtând chipurile Suveranilor și o inscripțiune amintind acest mare eveniment. Când Maiestățile lor au trecut printre șirurile de primari de multe ori au fost oprite de primari cari le sărutau mânile și Regele și Regina în multe locuri s'au oprit stând de vorbă cu ei.

„Oblăduind destinul şi visul nostru mare,
Veghind deasupra noastră de pază ca un scut,
Acoperind sub aripi străvechile hotare,
Dela Bătrânul Mircea la Ferdinand cel Mare
Ea leagă viitorul cu-al nostru sfânt trecut!"

Spectatorii din întreagă sala s'au sculat în picioare şi au ovaţionat pe gloriosul nostru Rege, pe iubita noastră Regina şi pe toţi membrii Familiei Regale.

* * *

Astfel s'a făcut această *sfântă încoronare*, trei zile şi trei nopţi ca în poveşti, şi sufletele noastre de Români să află încă şi să vor află până la sfârşitul zilelor noastre sub adânca ei impresiune.

Prin voinţa lui Dumnezeu şi vrednicia poporului român, Coroana României întregite a încins în ziua de 15 Octombre 1922 fruntea marilor noştri Suverani. Niciodată Coroană mai strălucită n'a împodobit silinţe mai nobile şi virtuţi mai mari.

Hotărârea cu care a tras sabia pentru dreptatea sugrumată a neamului; credinţa cu care a stat neclintit în bătaia furtunii, cu gândul la împlinirea apropiată a scripturii; iubirea cu care de atunci s'a întors spre cei mulţi pentru a-i ridică, au făcut din Maiestatea Sa Regele Ferdinand I, suveranul iubit al poporului. Iar voinţa neînfrântă a nobilei Regine, în ceasul când părea că totul e pierdut; puterea neclintită a speranţei cu care a ştiut să susţină curagiul, să aline suferinţa, veghind ca un geniu bine făcător la căpătâiul poporului aproape în agonie, au trecut'o, minunată întrupare a frumuseţii fizice şi morale, în lumea basmelor închipuirii populare.

Cu Maiestăţile Lor Regele şi Regina s'a încununat la Alba Iulia viaţa întreagă a unui popor, o viaţă milenară, sbuciumată de muncă fără odihnă, de chinuri şi de credinţă. Şiruri lungi şi măreţe de mucenici s'au încununat în Cetatea lui Mihaiu Viteazul; cărturari, oşteni şi voevozi, toţi au fost de faţă în clipa în care sunetul de rugă al clopotelor, bubuitul de alaiu al tunurilor au plutit, ca adierea sfintei bucurii, peste tot cuprinsul României Mari.

Sărbătorile Incoronării constituie actul care a încheiat o lungă perioadă de sublimă jertfă a unui neam, dar şi de o negrăită măreţie istorică, de vreme ce, după veacuri grele, neamul românesc s'a împlinit visul realizării unităţii sale etnice; visul de măreţie naţională; idealul înfrăţirii neamului nostru liber, mare şi consolidat într'un Stat puternic, şi care ideal s'a înfăptuit prin jertfele noastre şi prin înţelepciunea noastră, sub scutul acelui Mare Rege şi sub aripa ocrotitoare a Marei Regine, încoronaţi în ziua de 15 Octombre 1922.

Această sfântă încoronare a Suveranilor, unşi ca Rege şi

Regină ai tuturor Românilor dela Tisa pân'la Nistru şi din Bihor la Marea Neagră, este cel mai mare eveniment care va rămânea în istoria neamului nostru ; un fapt care va lumină o epocă întreagă şi va străluci deapururi în analele României, simbolizând **Unirea** pe vecie a neamului românesc sub sceptrul glorioşilor săi Suverani.

Faţă de un eveniment atât de mare, toate inimile româneşti au fost încălzite de cel mai viu entuziasm patriotic. Toţi Românii din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramureş, ca şi cei din România, din Basarabia şi Bucovina, au sărbătorit cu tot elanul sufletului lor, cinstit şi patriotic, pe Regele tuturor Românilor în ziua sfântă a Incoronării, în ziua simbolului **Unirii** noastre pe veci, pe care nimic şi nimeni nu o vor putea sdruncină vr'odată.

Toţi Românii, toată suflarea românească să închină cu neţărmurită dragoste **Dinastiei române,** care este un exemplu de iubire de ţară, un lăcaş de lumină şi de cultură, vatra ştiinţei şi a artelor, şi un indemn puternic pentru toţi fiii ţării de a să lăsà conduşi de principii înalte, patriotice, punând interesele neamului şi ale patriei mai presus de interesele personale.

Această mare sărbătoare naţională, care a consfinţit în chip solemn legătura de veci ce uneşte ţara întregită, poporul românesc de pretutindeni, cu Regele său, a întrecut prin măreţie, prin entuziasmul şi patriotismul tuturor, orice închipuire.

Multe acte şi clipe vor rămânea adânc întipărite pentru toată viaţa în sufletele acelora cari au avut norocul să trăiască aceste zile sărbătoreşti, în cari un popor întreg a adus prinosul său de iubire şi recunoştinţă **Aceluia,** care a întruchipat năzuinţele nobile, împlinindu-i dorinţele de veacuri hrănite. *„Păcat,* zice marele istoric al Românilor, Nicolae Iorga, *de cine n'a simţit, oricare ar fi fost motivele cari l'au oprit, această emoţie fără nume care, peste toate tristeţile prezentului, asigură în inimile tuturora viitorul neamului !"*

Ceeace va rămânea deapururi va fi amintirea unor serbări, cari slăvind pe un Rege Viteaz şi pe o Regină Mare, au simbolizat în acelaşi timp cel mai mare fapt istoric al neamului românesc : *Unirea şi întregirea lui deapururi !*

De aceea, cu recunoştinţă şi iubire, să ne strângem noi Românii de pretutindeni în jurul slăviţilor noştri Suverani şi dela un hotar până la celalat să strigăm din toată inima : *Să trăiască Regele şi Regina ! Să trăiască Dinastia Română ! Să trăiască România Mare !*

Iar eu smeritul scriitor al acestor **Insemnări din Răsboiul României Mari** şi fericitul care a trăit aceste clipe sfinte ale istoriei noastre, voiu încheià, la etatea de 64 de ani, cu cuvintele bătrânului Simion : *„Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, în pace, după cuvântul Tău, că văzură ochii mei mântuirea poporului român !"*

„Mărire şi laudă lui Dumnezeu, în vecii vecilor. Amin !"

CUPRINSUL.

Starea sufletească după pacea dela Bucureşti. Ziarele române filogermane. 5
Ziua de 1 Maiu 1918. Armindenul. 5
Moartea lui G. Coşbuc şi alui Delavrancea. 7
Furtul de vite din apropierea graniţei bucovinene. . . 7
Ziarul *România Nouă* din Basarabia, tipărit cu litere cirilice. 8
Ziua de 10 Maiu 1918; Zi tristă. 8
Spitalele din Fălticeni. Traiul greu şi rău. 8
Veşti rele din Ardeal. Ungurii îmbătaţi de victorie devin sălbateci. 10
Ofensiva a 2-a germană. Nemţii ajung din nou până la Marna. 11
Clemenceau declară în Cameră că răsboiul va fi dus până la extrem. 12
Lordul Cecil spune că tratatul din Bucureşti nu va fi ţinut în samă. 12
Vôluntarii Români din America luptă pe frontul apusan. 12
Moartea bravului colonel Cesar Mihail. 12
Demobilizarea şi plecarea din Fălticeni. 13
A doua corespondenţă din Buzău. Chinurile celor din teritorul ocupat. 14
Ofensiva a 3-a germană; Nemţii înaintează puţin la vest de Oise. 15
Deschiderea noului Parlament la Iaşi. Mesagiul regal. . 15
Numirea generalului Vaitoianu comisar general în Basarabia. 16
Ofensiva austro-ungară pe frontul italian. Oprirea ei . . 16
O scrisoare înălţătoare a colonelului Lupaşcu în *Neamul Românesc* 17
Cuvântarea ţăranului Şerpeanu în Camera Deputaţilor. 18
Ratificarea tratatului de pace în Cameră. 18
Evenimentele din nordul Rusiei. Japonia să pregăteşte să între în Siberia 18
Ratificarea tratatului de pace în Senat. Veşti bune de pe frontul francez şi italian. 19
Marele filantrop Vasile Stroescu să întoarce în Basarabia eliberată. 20

Acţiunea Ceho-Slovacilor în Rusia. 20
Ambasadorul japonez Yshii declară că Japonia contribue la victoria Aliaţilor. 21
Preşedintele Wilson arată din nou scopurile de războiu ale Aliaţilor. 21
Asasinarea ambasadorului german Mirbach din Moscova 21
Clemenceau stăruie pentru restabilirea frontului oriental. Succese în Albania. 21
Episcopul Nicodim din Huşi conduce arhiepiscopia Chişinăului şi Hotinului. 22
Serbarea marei zile a libertăţii franceze: 14 Iulie. . . . 23
Metroniu publică în *Neamul Românesc* un frumos articol: Washington. 24
Alegerea episcopilor de Argeş şi Râmnicul Vâlcii. Discursurile Regelui. 25
Ofensiva a 4-a germană pe un front de 100 Km. Succese mici. 26
Bucurie mare. Aliaţii noştri au oprit ofensiva germană şi încep a-i respinge. 27
Generalul Scărişoreanu, comandantul Diviziei IX. . . . 27
Asasinarea Ţarului Nicolae cu întreaga-i familie la Ecaterinenburg. 29
Pe frontul apusan Aliaţii noştri merg din succese în succese. *Victoria a 2-a dela Marna.* *31*
Scriitorul german Harden despre păcile cu Rusia şi România. 32
Câte alimente au trimis Nemţii din România ocupată în Germania. 34
Evenimentele din ţinutul Murmanului. Japonia primeşte să intervină în Siberia. 34
Asasinarea mareşalului Eichhorn, comandantul trupelor germane din Ucraina. 35
Inaugurarea tipografiei ziarului *România Nouă* din Chişinău. 35
Inspecţiile generalului Vaitoianu în Basarabia. 37
Ofensiva a 5-a germană n'a reuşit. A început contra-ofensiva Aliaţilor noştri. 37
Vizitarea Mănăstirei Slatina a lui Lăpuşeanu din judeţul Suceava. 38
Ce spune avocatul Frunzescu despre purtarea Nemţilor în teritorul ocupat. 41
Retragerea germană pe frontul apusan continuă. Mari succese ale Aliaţilor. 42
Avocatul Teodor din Buzău arată mizeria de sub ocupaţiunea germană. 42
Ofensiva franco-engleză continuă cu succes. 43
Preşedintele Wilson precizează condiţiunile păcii generale în 14 puncte. 44

Aliaţii noştri au înaintat 20 Km., ocupând Montdidier şi 12 sate. 45
Ceho-Slovacii din Siberia înaintează spre Moscova. . . . 46
Congresul Studenţilor în Chişinău. Onomastica Reginei. . 46
Prinţul Carol cere ca Şcoalele normale să să facă la ţară. . 47
Alegerea lui Pelivan la Iaşi ca Deputat în Camera României (în balotaj). 48
Aliaţii cuceresc Fury şi alte localităţi. In Ucraina încăierări sângeroase între Nemţi şi popor. 48
Ceho-Slovacii înaintează spre Wologda. 48
Petrecerea Suveranilor în Bicaz. 48
Aliaţii au redus la nimic progresul strategic al Nemţilor făcut în 5 luni. 49
Triumviratul Lenin, Trotzky şi Sinoviev în Rusia, cu puteri dictatoriale. 49
Ce zice ministrul Wopicka cu privire la Programul lui Wilson. 50
Succesele Aliaţilor continuă. Aniversarea naşterii M. S. Regelui. 50
Basarabianul Pelivan ales deputat la Iaşi. 51
Doi ani dela întrarea României în războiu. 51
Ţară! Copiilor tăi lacomi. De V. Voiculescu. 52
Demisiunea Mitropolitului Repta din Cernăuţi. Impărţirea fondurilor în două. 53
D'Annunzio sboară deasupra Vienei, aruncând manifeste. 53
Preşedintele republicei franceze înmânează lui Foch bastonul de mareşal, pe front. 53
Mari succese pe frontul apusan. Ceho-Slovacii au luat Şadrinsc-ul 55
Rolul României în războiul european. 55
Purtarea neomenească a Nemţilor a început să supere şi pe Senatorii guvernamentali 57
Validarea deputatului I. Pelivan, din Basarabia. 57
Purtarea eroică a preotului Iustin Şerbănescu. 58
M. S. Regele răspunde la urările ce îi s'au adus la aniversarea naşterii.. 59
Impuşcarea dictatorului Lenin din Rusia; scăpat ca prin minune. 59
Ofensiva franco-engleză continuă victorioasă. Rolul minunat al tancurilor. 60
Plecarea la Buzău. Călătoria până acolo. 62
Sosirea la Buzău. Descrierea celor văzute în oraş. . . . 64
Aliaţii continuă cu succes ofensiva. 68
Guvernul austro-ungar învită pe beligeranţi la o conferinţă de pace. 68
Respingerea invitaţiei guvernului din Viena de către Aliaţii noştri. 68
O revedere după doi ani. 70

Veşti bune de pe toate fronturile. 70
Wilson preconizează o Ligă a Popoarelor pentru asigurarea păcii în viitor. 71
Asquith aprobă Liga Popoarelor, propusă de Wilson. . . 71
Bulgaria cere armistiţiu, în urma dezastrului suferit pe frontul Salonicului. 72
Aliaţii ocupă St. Quentin, Armentières şi Lens. In răsărit ocupă Üsküb-ul. 73
Semnarea armistiţiului cerut de Bulgari. 73
Regele Ferdinand al Bulgariei abdică în favoarea fiului său Boris. 74
In Germania s'a numit Cancelar Principele Max de Baden, în locul lui Hertling. 74
Germania, Austro-Ungaria şi Turcia cer lui Wilson un armistiţiu general. 74
Tratatul militar între Bulgari şi generalul francez d'Espérey. 75
Contele Tisza promite autonomia naţionalităţilor din Ungaria. 75
Wilson răspunde Germaniei că armistiţiul nu să poate acordà până nu să retrag duşmanii din teritoriile ocupate. 76
Aliaţii înaintează victorioşi pe toate fronturile. 77
Germania răspunde lui Wilson că primeşte condiţiunile lui. 77
Retragerea Germanilor continuă pe tot frontul. Tancurile fac adevărate minuni. 77
Un grup de ţărani români duşi în închisoare de Nemţi pentrucă n'au eşit la munca poruncită. 78
Răspunsul complet al lui Wilson la nota germană. . . . 78
Aliaţii ocupă partea de nord a Franţei şi unele părţi din Flandra. 80
Pichon desminte svonul ca s'ar fi dat Dobrogea Bulgariei. 80
Impăratul Carol vrea să transforme Austria într'un Stat federativ. 80
Ungurii ameninţă Viena cu independenţa completă a Statului lor. 80
Declaraţia deputatului Vaida-Voevod în Camera din Budapesta. 80
Wilson nu recunoaşte Statul federativ austriac. . . . 82
Germania răspunde lui Wilson că îşi modifică Constituţia în senz democratic. 83
Impăratul Austriei învită popoarele să-şi constitue Adunări naţionale. 84
Aliaţii înaintează în Flandra. Tot astfel şi pe frontul balcanic. 84
Wilson răspunde Austro-Ungariei că nu să mulţumeşte numai cu simpla autonomie a popoarelor. . . . 84
Isopescu cere în Camera din Viena: Un stat independent

din Banat, Bucovina și Ardeal. 85
America răspunde că nu poate tratà cu stăpânitorii actuali ai Germaniei. 85
Ungurii în fața evenimentelor să sbat ca peștii pe uscat. . 87
Aliații noștri s'au întrunit la Versailles pentru a fixà condițiunile armistițiului. 87
Guvernul german răspunde la ultima notă a lui Wilson că așteaptă propunerile de armistițiu. 88
Guvernul austro-ungar răspunde lui Wilson că primește toate condițiile de pace. 88
Generalul Ludendorff, mâna dreaptă a lui Hindenburg, a demisionat. 89
Cancelarul Andràssy cere lui Wilson acordarea armistițiului fără întârziere. 89
Turcia cere și ea armistițiu și tratative de pace. 90
Aliații înaintează pe fronturi. Trupele austro-ungare evacuează teritoriile ocupate. 90
Asasinarea contelui Ștefan Tisza. 90
Arhiducele Iosif din Pesta primește în audiență pe deputatul Vaida-Voevod. 91
Prăbușirea Austro-Ungariei. In Austria State naționale. 92
In Ungaria revoluție. Consiliu național al Ungurilor în frunte cu Kàrolyi. 92
Republica Palestinei, sub protecția Angliei și Americei. . 93
Bucovina cere Unirea ei cu România. Mare entuziasm. . 93
La cererea Bucovinei, guvernul român a trimis armată pentru ordine și siguranță. 95
In Transilvania și Ungaria s'a constituit Consiliul Național Român. 96
Independența cehă apărată de regimente românești. . . 96
Liga Românilor din America nu primește federația popoarelor din Austria. 96
Prizonierii români din Austro-Ungaria din Rusia cer Unirea cu România. 96
Prima aniversară a autonomiei Basarabiei. 96
Guvernul Marghiloman a fost înlocuit cu guvernul Coandă. 98
Manifestul M. S. Regelui. 98
Ordinul de zi al generalului Zadic cu ocazia ocupării Bucovinei 99
Ordinul de zi al generalului Petala la intrarea armatei române în Bucovina. 99
Telegrama d-lui Flondor către M. S. Regele la intrarea trupelor române în Bucovina. 100
Răspunsul M. S. Regelui dat d-lui Nistor. 100
Românii ardeleni și bucovineni din Regat cer unirea țărilor lor cu România 101
Zile fericite. Statele Unite aprobă dorințele poporului român 101

Mareşalul Foch a fost împuternicit să comunice condiţiile armistiţiului Germaniei 103
Mackensen din Bucureşti anunţă că s'a restabilit starea de războiu dintre Germania şi România. 103
Nici un ziar nu mai vine în Buzău. Nemţii să prepară de plecare 103
Nemţii să retrag. In retragerea lor iau tot ce pot şi găsesc, golind ţara de toate. 103
Ploaie, viscol, ninsoare. Nemţii să duc mereu. Lipsă de lemne ; frig 104
De cinci zile nici un ziar. Gripa bântuie cu furie. Nemţii huiduiţi 105
Vizita unui bun pretin, Hagiescu-Miriște. 105
Am scăpat de Nemţi. Cât au exportat Nemţii din ţară dela 1 Ian. 1916 până la 31 Oct. 1918. 106
Mare bucurie. Intrarea armatei române în Buzău. Primire triumfală ; banchet. 107
Ziua Sf. Mihail şi Gavril în Bucureşti. Serviciu religios. Insufleţire generală 107
Primele ziare în Buzău, după o lipsă de 12 zile. 109
Germania a primit toate condiţiile armistiţiului, în 12 puncte 109
Revoluţia în Germania. Prăbuşirea Imperiului. Abdicarea Kaizerului. 110
Socialistul Ebert, prezident al Republicei germane. . . 110
Partidul bolşevist din Germania, Spartacus, n'a reuşit. . 111
Telegrama lui Mackensen către Marele Stat-Major al armatei române la Iaşi 111
Ultimatul guvernului român trimis mareşalului Mackensen la Bucureşti. 111
Un aeroplan aruncă în Buzău manifestul M. S. Regelui şi decretul de mobilizare al armatei. 112
Generalul Berthelot, întorcându-să din Franţa, intră în ţară în fruntea armatei din Salonic. Apelul lui. . 113
D. Antonescu s'a dus în aeroplan dela Salonic la Iaşi cu mesagiul guvernului francez. 114
Te-Deum în Buzău pentru întregirea neamului. 114
Regele Angliei asigură pe M. S. Regele de răsplata cuvenită României. 114
Telegramele dintre d. Tache Ionescu şi Preşedintele Republicei franceze. 114
Comitetul naţional român din Paris mulţumeşte Preşedintelui Wilson 115
Prin *Monitorul Oficial* să disolvă Parlamentul şi să convoacă o Constituantă 116
Anularea tuturor lucrărilor fostului Parlament. Instituirea Legilor-Decrete. 116
Soldaţii alsacieni-loreni din armata germană din Spitalul Brâncovenesc salută România. 116

Discursurile d-lor Deschanel şi Clemenceau în Camera franceză 116
Mareaşlul Pétain, eroul dela Verdun, ocupă Alsacia-Lorena. Ordinul său de zi. 117
Revoluţia la Viena. Prăbuşirea Austro-Ungariei. Republica Austriacă, etc. 119
Intrarea armatei române în Transilvania. Proclamaţia generalului Prezan şi a generalului Moşoiu. . . . 120
Delegaţii Consiliului Naţional din Ardeal la Iaşi. . . . 122
Sfaturi naţionale române în toate oraşele şi satele din Ardeal 123
Legiunea română din Arad. Proclamaţia ei. 123
Proclamarea Unirii Bucovinei cu România în Cernăuţi. Telegrama Regelui 123
Capitala Ţării, Bucureşti, să pregăteşte să-şi primească Suveranii după o absenţă de 2 ani. 125
Bucuria şi emoţiunea Suveranilor la apropierea timpului intrării lor în Bucureşti 126
Toastul M. S. Regelui la Serbarea Cavalerilor Ordinului Mihaiu Viteazul 127
Telegramele dintre d-nii Brătianu şi Clemenceau. . . . 127
Telegramele dintre guvernele român şi italian. 127
Convocarea Adunării Naţionale din Alba Iulia pentru proclamarea Unirei cu România. 128
Intrarea triumfală a Suveranilor în Bucureşti. Entuziasm până la delir. 129
Regele. Regina Maria. Două articole publicate în *Viitorul* . 135
Proclamarea Unirei Ardealului, Banatului, Crişanei şi Maramureşului cu România în Alba Iulia. 137
Comunicarea telegrafică a Unirei Suveranilor. Răspunsul M. S. Regelui. 143
Sărbătorirea Unirei în toate oraşele şi satele. 144
Un cronicar anonim despre Adunarea Naţională din Alba Iulia 145
Constituirea Consiliului Dirigent din Ardeal, în frunte cu d. Iuliu Maniu. 145
Telegrama d-lui Flondor către d. Maniu. 146
Dejunul oferit Suveranilor de ministrul Franţei d. Saint-Aulaire. Toastele. 146
Profeţia lui Emile Olivier dela 1 Octombre 1870 s'a împlinit. 148
Profeţia lui Victor Hugo din 1870 s'a înfăptuit pe deplin. 149
Sărbătorirea Unirii Ardealului cu România la Buzău. cu mare entuziasm. 149
Ziarul *Dacia* propune ridicarea unui Arc de Triumf la Bucureşti. 152
D. Ion Bianu propune reproducerea Columnei lui Traian din Roma în Alba Iulia. 152
Invingătorul Bulgarilor, generalul d'Esperey, soseşte în Bucureşti. Primire entuziastă. 153

Dobrogea și Cadrilaterul s'au ocupat de trupele române. . 154
Sfatul Țării din Chișinău admite Unirea necondiționată a Basarabiei. 155
Preotul Martinovici duce în București credința și inima Banatului. 155
Sașii din București salută cu entuziasm Unirea Transilvaniei cu România. 155
Guvernul Coandă a fost înlocuit cu guvernul Brătianu. . 155
Primirea triumfală în București a Delegației Marelui Consiliu Național din Alba Iulia. 156
Primirea Delegației ardelene la Palatul Regal. Actul Unirei. 159
Prânzul de gală la Palatul Regal în Onoarea Delegației ardelene. Toastul Regelui. 161
Delegații ardeleni preamăresc memoria lui Mihaiu Viteazul, cu toată populația Capitalei. 163
Preamărirea lui Gheorghe Lazăr. 165
Banchetul Primăriei în onoarea Delegației arlelene, prezidat de d. Brătianu. 166
Delegații ardeleni la Cazarma Mihaiu Viteazul. 170
Banchetul Ligei Culturale în onoarea Delegației ardelene. . 171
Salutul Banatului prin d. Dr. Cornel Corneanu. 172
Președintele Wilson sosește în Franța și la Paris. Primire entuziastă. 173
D. Saint-Aulaire mulțumește Președintelui Casației pentru elogiile aduse Franței. 174
D. Lloyd George mulțumește d-lui Brătianu pentru mesagiul său. 175
Armata română este primită cu mare entuziasm în tot Ardealul. 175
Sărbătorirea lui Wilson la Sorbona. 175
Intrarea armatei franceze în Mayența. Cuvântarea generalului Fayolle. 176
Primirea Delegației ardelene de M. S. Regina. 176
Scrisoarea generalului Berthelot către Prefectul Cernăteanu. 177
Trupele române au ocupat Clujul și alte orașe din Ardeal. Primire triumfală. 177
Scrisoarea Vicarului din Londra către Mitropolitul Pimen al Moldovei. 178
Confirmarea Unirii Ardealului prin Decret regal apărut în *Monitorul Oficial*. 179
Decretul regal cu privire la Unirea Bucovinei apărut în *Monitorul Oficial*. 181
Publicarea prin *Monitorul Oficial* a decretelor de expropriere și votul universal. 182
Serviciul religios în Câmpia Turzii unde a fost omorât Mihaiu Viteazul. 184
Generalul Berthelot călătorește în Ardeal, Banat și Crișana. Primire entuziastă. 184

Primul Crăciun în România Mare. 188
Sărbătoarea Neamului. Poesie de Claudia Milian. . . . 189
Plecarea d-lui Ion I. C. Brătianu la Paris, ca prim delegat la Conferința păcii. 189
Sașii din Ardeal aderă la hotărârea din Alba Iulia. . . . 190
Anul nou din 1919. Inaltul Ordin de zi al M. S. Regelui. . 191
Scrisoarea de felicitare a d-nei Anișoara N. Păunescu. . 193
Deschiderea solemnă a Conferinței de pace la Paris. . . 194
Compunerea Delegației României la Conferința păcii. . . 195
Mesagiul Președintelui Republicei franceze către M. S. Regele. 196
Salut Sacrificatei (României), de C. Mauclaire. 196
Omagiu de recunoștință adresat de d. Mândrescu din Roma M. S. Regelui și poporului român. 197
Tăcerea M. S. Reginei după Pacea din București. Sâmbăta Morților. 198
Unirea Principatelor Române.—Unirea tuturor Românilor. 200
Primirea solemnă în Camera franceză a Președintelui Wilson. 200
Scrisori de bucurie din Ardeal; d-na Valeria Uilăcanu, din Blaj. 201
Octogenarul canonic Simion Pop Mateiu din Blaj mulțumește Providenței. 202
Ziarul *Le Temps* cere ca să să facă o Românie puternică. . 202
Atentatul în contra d-lui Clemenceau. Splendidul Octogenar de Petronius. 202
Gauvain cere Conferinței ca d. Brătianu să fie ascultat și România ajutată. 203
Icoana lui Ștefan cel Mare din Pșemisl (Galiția). . . . 205
Chinurile Românilor din Țara ungurească. Furor asiaticus. 205
Badea Gheorghe din Băsești și atrocitățile unguresti. . . 206
Arhiepiscopul cardinal Dr. Bourne din Londra în București 207
M. S. Regina la Paris. Primiri și audiențe. Aclamări și ovațiuni. 209
Viitorul despre călătoria M. S. Reginei la Paris. 213
„Regina ambasadoară“ de Octavian Goga. 214
O broșură a lui Rosetti-Tețcanu publicată în 1871 în Elveția, despre Franța. 214
Apelul Prințului moștenitor Carol către tinerimea din Ardeal. 215
Intervievul d-lui Vaida-Voevod, delegat la Conferința păcii din Paris, publicat în *Patria*. 216
Kàrolyi și guvernul său din Budapesta au demisionat. Guvernul Garbai. 217
Ziarul *Times* publică: „Opera unei Regine“. Interviev dat de Suverana noastră. 218
Consiliul dirigent din Sibiiu decretază mobilizarea generală. 221

Ziarul *Escelsior* publică declarațiile d-lui Brătianu. . . 221
Primirea M. S. Reginei noastre în Londra. 222
Tratatul nostru de alianță din 4/17 Aug. 1916 și Convențiunea militară. 222
Armatele române ocupă noua linie de demarcație fixată de Conferința dela Paris. 227
Toastul d-lui Brătianu la banchetul dat de notabilitățile franceze. 228
Prima aniversarea a Unirii Basarabiei. In armata americană au fost 38000 de Români. 229
Sărbătorirea d-lui Brătianu de Uniunea marilor asociațiuni franceze. Discursul d-lui Barthou. 230
Scrisoarea jalnică a Kaizerului trimisă Kronprințului cu ocazia abdicării. 231
„Femeile noastre în războiu" de M. S. Regina. 231
14 April 1919. Inlocuirea Calendarului Iulian cu cel Gregorian. 234
Călătoria triumfală a Prințului moștenitor Carol în Ardeal. 234
Scrisoarea Societății de literatură din Londra Academiei Române și Răspunsul acesteia. 239
Paștile din 1919. Intoarcerea în țară a M. S. Reginei. Telegrama d-lui Maniu către M. S. Regele. 240
Ofensiva armatei române în contra armatei și bandelor ungurești. Moartea colonelului Paulian. 242
Inaintarea victorioasă a armatei române. 242
Intrarea triumfală a armatei române în Oradea Mare. . 242
D. Maniu merge la Dej să felicite pe generalul Moșoiu și brava noastră armată. 244
Ziua de 1 Maiu 1919. 246
M. S. Regina întorcându-să din străinătate învită pe ziariști la o convorbire. 247
Armata română a respins pe Unguri până la Tisa. . . . 249
Generalul Berthelot, împlinindu-și misiunea, pleacă în Franța. Banchet la Palat; toastul M. S. Regelui. . . 250
M. S. Regele mulțumește Președintelui Republicei franceze pentru primirea făcută Reginei. 251
Primul „10 Maiu 1919" în România Mare. 251
Remiterea tratatului de pace delegațiunii germane la Versailles. Cuprinsul tratatului. 252
Academia Română, după 2 ani, își deschide sesiunea generală. Cuvântarea M. S. Regelui. 253
Vești triste din Paris. Impărțirea Banatului. Meetinguri de protestare în toată țara. 255
Marele meeting de protestare la Buzău, în contra împărțirii Banatului. 256
Călătoria triumfală a Suveranilor în Ardeal. 259
M. M. LL. Regele și Regina pe Câmpia Turzii să închină la mormântul lui Mihaiu Viteazul. 265

Mormântul lui Avram Iancu la Ţebea, păzit de 2 legionari de ai lui. 269
Intrarea triumfală a Suveranilor în Alba Iulia. 269
Telegrama trimisă din Ardeal de M. S. Regele d-lui Brătianu la Paris. 273
Cu ocaziunea călătoriei Suveranilor în Ardeal, d. Maniu trimite o telegramă d-lui Brătianu la Paris. . . . 273
Remiterea tratatului de pace delegaţiunii austriace la Saint-Germain. Condiţiile impuse. 274
Scrisoare de fericire din Ardeal; d-na Cornelia I. Pop, din Morlaca. 274
Crucea Roşie americană ajută populaţiunea României. M. S. Regele mulţumeşte. 275
Semnarea tratatului de pace cu Germania la Versailles, în Galeria Oglinzilor. 276
Camera franceză votează un credit de 14 milioane pentru serbarea Victoriei, în ziua de 14 Iulie. 277
Mare entuziasm. Schimb de telegrame între Suveranii şi şefii Statelor Aliate şi Asociate. 277
Bucuria incompletă. Cei *mari* au nemulţumit pe cei *mici*, deşi aliaţi şi pretini. 278
Omagiu lui Eminescu. de A. C. Cuza, cu ocazia aniversării a 30-a dela moartea poetului. 279
Cei patru potentaţi ai lumii, tratează pe Români ca pe duşmani, nu ca pe aliaţi. 280
D. Brătianu refuză semnarea tratatului. Politica de rezistenţă. Intoarcerea în ţară. 281
Moartea Generalului Grigorescu, eroul dela Mărăşeşti. . 282
Tratatul cu Austria nedrept faţă de România. Protestarea presei francez şi române. 284
Generalul Petala numit comandant al corpului VI de armată din Cluj. Ordinul său de zi. 288
Armata română ocupă partea noastră din Banat. Lacrimi de bucurie şi întristare. 289
Marele Sfat Naţional s'a întrunit în Sibiiu. Telegrame Suveranului, d-lui Brătianu, etc. 290
Trupele române au trecut Tisa, mergând spre Capitala Ungariei. Telegrame entuziaste. 291
Căderea guvernului bolşevist din Budapesta; guvernul Peidl 294
Sărbătorirea marei victorii a armatei române din Ungaria. 294
Ocuparea Budapestei. Românii primiţi cu ovaţiuni. Entuziasm până la delir. 294
Intorcându-să în ţară d. Brătianu să opreşte în Arad, Timişioara şi Sibiiu. Primire strălucită. 297
Cuvântarea d-lui Brătianu în Marele Sfat Naţional din Sibiiu. Aplauze, ovaţiuni. 299
Noul guvern Frederic din Budapesta, sub auspiciile arhiducelui Iosif. 301

Condițiunile de armistițiu impuse Ungariei de Comandamentul armatei române. 301
Ziarul *Unirea* din Blaj salută întrarea armatei române în Budapesta. 302
Aliații noștri, înduși în eroare, desaprobă întrarea noastră în Budapesta. Răspunsul guvernului român. . . . 303
A două aniversare a marei Victorii dela Mărășești. . . . 305
Să zice că guvernul din Belgrad ar grimi plebiscitul cu privire la Banat. 307
Ziarul belgian *La Presse* aprobă politica de rezistență a d-lui Brătianu. 307
Aniversarea a 54-a a nașterii M. S. Regelui. 308
Recrutarea în Bucovina. Insuflețirea flăcăilor. 309
A 3-a aniversare a întrării României în răsboiul sfânt al Neamului. 310
Patria și *Glasul Bucovinei* salută această zi. Ce ziceau ziarele reptile germanofile? 311
Tunuri luate la Budapesta și aduse la Picioarele lui Mihaiu Viteazul în București. 312
Semnarea tratatului de pace cu Austria. Românii și Sârbii refuză semnarea. 313
Memoriul guvernului român la Conferința de pace, justificând refuzul semnării tratatului. 314
Demisiunea d-lui Brătianu, președintele consiliului de miniștri. 319
Ziarul *Roma* blamează nedreptățile făcute României. . . 319
Remiterea tratatului de pace delegației bulgare, cu condițiunile lui. 321
Ziarul american *The New-York Herald* publică articolul: România părăsită și prădată. 321
Guvernul generalului A. Vaitoianu: comunicatul său. . 324
Un an dela declarația d-lui Vaida Voevod din Camera ungurească. 324
Demisiunea scriitorului acestor rânduri. Plecarea din Buzău la Cluj. 325
Greutățile mutării pe aceste timpuri și a călătoriei pe drumul de fier. 326
Infățișarea Clujului sub Imperiul român. 327
Importanța culturală a Clujului pentru Români. . . . 330
Rezultatul alegerilor pentru Corpurile legiuitoare în tot cuprinsul României Mari. 332
Intrunirea la București a primului Parlament al României Mari. Mesagiul M. S. Regelui. 332
Evacuarea Budapestei de trupele române. 336
Sara de cunoștință a tinerimei universitare din Cluj. . . 336
Noul guvern Alex. Vaida-Voevod. 338
Ziarul *La Presse* din Paris condamnă furia Consiliului suprem în contra României. 339

In urma ultimatului Consiliului suprem generalul Coandă semnează tratatul cu Austria. 339
Constituirea Societăţii Studenţilor în Medicină din Cluj. . 340
Parlamentul României Mari a votat legile celor trei Unirì: a Basarabiei, Bucovinei şi Ardealului. 341
Unirea Bisericilor Române Ortodoxe din Ardeal, Basarabia, Bucovina şi vechiul Regat. 342
Anul nou din 1920. Inaltul ordin de zi al M. S. Regelui. . 343
Investirea Mitropolitului Primat Miron, a Mitropolitului Bucovinei şi a Episcopului Aradului. 344
Sfinţirea şi instalarea Mitropolitului Vasile din Blaj. Cuvântarea Prinţului moştenitor Carol. 346
Adresă omagială M. S. Regelui din partea Academiei Române, pentru înfăptuirea României Mari. . . . 349
Alegerea d-lui Deschanel ca Preşedinte al Republicei franceze. Căderea lui Clemenceau. 351
Inaugurarea oficială a Universităţii din Cluj. Cuvântarea M. S. Regelui. Mare entuziasm. 354
Salutul Universităţii din Cluj din partea Academiei Române 359
Ziua de 24 Ianuar stil vechiu va fi Sărbătoarea Naţională a Unirii tuturor Românilor. 360
Ziua Unirii s'a serbat cu mare pompă în toată ţara. Steagul lui Ştefan cel Mare la Mitropolie. 360
Primul ministru Vaida Voevod a plecat din Paris la Londra Primire strălucită. 361
Wilson s'a însănătoşit şi a înlocuit pe Lansing cu Colly la afacerile externe. 365
Armata română a părăsit Tisza, retrăgându-să pe afurisita linie Clemenceau. 366
Primul ministru Vaida Voevod s'a dus din nou la Londra cu Millerand. 366
Preşedintele Camerii d. Iorga ceteşte telegrama d-lui Pelivan din Paris cu privire la Unirea Basarabiei. . . 367
Telegrama d-lui Pelivan a produs mare entuziasm; discursuri, cortegiu, ovaţiuni. 370
Votarea reformei agrare din Basarabia în Senat. Discursuri emoţionante. 372
Rusia şi Ucraina fac propuneri de pace României. Răspunsul guvernului. 373
Procesul lui Caillaux în Franţa. Declaraţiile lui Briand cu privire la România. 374
Guvernul Vaida Voevod a fost înlocuit cu guvernul Averescu 375
Telegrama d-lui Vaida Voevod dată d-lui Lloyd George la plecarea sa din Paris. 375
Generalul Averescu ceteşte în Parlament programul guvernului. 376
Disolvarea Corpurilor legiuitoare şi fixarea noilor alegeri dela 25—31 Maiu. 376

D. Poincaré critică aspru Consiliul suprem. 377
Senatul american refuză ratificarea tratatului din Versailles 377
Paştile catolice în Cluj. 378
Revista americană *Colliers* arată activitatea Doamnei Wilson în Casa Albă. 378
Sentinela română din Bazargic, când s'a retras armata noastră. 378
Ilie Cătărău, dărâmătorul Statuei lui Arpad de pe Tâmpă. 380
Desfiinţarea Consiliului dirigent din Ardeal şi a directoratelor din Basarabia şi Bucovina. 382
Ratificarea tratatului de pace din Versailles prin Decret-lege 382
Paştile ortodoxe din 1920. Invierea Dreptăţii. M. S. Regina la Oituz şi Trotuş. 383
Moartea filantropului Doctor Cornel Păcuraru-Bianu la Atena. 383
10 Maiu 1920. Busduganul de aur al M. S. Regelui. Mare bucurie şi însufleţire în toată ţara. 389
Tradarea Rusiei. Corupţia dela Curtea imperială. Rasputin şi toată clica. Prăbuşirea Imperiului. 391
Kaizerul, Tisza şi Rasputin, Treimea neamului român. . . 402
Călătoria triumfală a Suveranilor în Bucovina şi în Basarabia. 402
M. S. Regele propune înălţarea în Capitală a unei Catedrale Mari: Biserica Mântuirii. 405
Sfinţirea şi instalarea Mitropolitului Nicolae în Cetatea Sibiiului. 407
Semnarea tratatului de pace cu Ungaria în Galeria Marelui Trianon dela Versailles. 410
Rezultatul alegerilor pentru Corpurile legiuitoare în tot cuprinsul României Mari. 411
Remanierea guvernului Averescu. 412
Deschiderea Parlamentului. Mesajul M. S. Regelui. . . . 413
Investitura Mitropolitului Nicolae din Sibiiu în Palatul Regal. Discursul M. S. Regelui. 414
Sărbătorirea d-lui Pelivan la Chişinău, după reîntoarcerea din Paris. 415
A 6-a aniversare a asasinatului achiducelui Francisc Ferdinand. Cauza vădită a Războiului. 417
O destăinuire senzaţională. Memoriile contelui Axel de Schwering. 417
Jurământul recruţilor din Basarabia şi Bucovina la Cotroceni. Discursul M. S. Regelui. 420
Săpăturile dela Biserica Domnească din Curtea de Argeş. Mormintele găsite. 421
Semnarea tratatului de pace cu Turcia la Sèvres. Pacea generală. 423
Mareşalul Joffre în România. Decorarea M. S. Regelui, a Bucureştilor şi Mărăşeştilor. 426

Transportarea Capului lui Mihaiu Viteazul dela Iaşi la Târgovişte. Cuvântarea M. S. Regelui. 432
Marele Congres al Studenţilor Universitari din România Mare în Cluj. 436
Ţara mea! Cântarea României Mari. de studentul Popoiu. 438
D. Deschanel, preşedintele republicei franceze a demisionat. Alegerea d-lui Millerand. 439
Inaugurarea Universităţii române din Cernăuţi. Cuvântarea M. S. Regelui. 439
Alegerea lui Warren Harding ca Preşedinte al Statelor Unite, în locul lui Wilson. 442
Anul nou 1921. Inaltul ordin de zi al M. S. Regelui. . . 442
Condamnarea *consiliului suprem* de către d. Poincaré. . 442
Răspunsul d-lui Briand deputatului Tardieu în Camera franceză. Elogiul României. 443
Instalarea lui Harding în Casa Albă în locul lui Wilson. . 444
Centenarul lui Tudor Vladimirescu. Serbări strălucite în Bucureşti. : 445
Rechizitorul aspru al ziaristului Chance în contra lui Wilson. : . . . . . : 449
Înşelătoria Wilsoniană de Morton Fullerton. 451
Cei patru mari, dela Conferinţa păcii din Paris, de Robert Lansing. . . . . : 451
Ratificarea păcii cu Ungaria în Camera franceză. D. Briand face noi elogii României. 457
Ce zice despre răsboiu şi pace generalul Alex. Iarca în Memorialul său. : 459
Incoronarea dela Alba Iulia. 463
Serbările Incoronării din Capitală. 480
Arcul de Triumf. . . . . : 481
Cortegiul istoric şi etnografic. 486
Sfârşit şi lui Dumnezeu laudă. 495

ILUSTRAŢIUNILE

Cuprinse în tomul al doilea.

1. Gheorghe Coşbuc 6
2. Vasile Alexandri 9
3. Alex. Vaida Voevod 81
4. M. M. LL. Regele şi Regina, Prinţul Carol, Prinţesele Elisaveta şi Marioara, Halipa, Inculeţ şi Ciugureanu 97
5. Tache Ionescu 115
6. Mareşalul Pétain 118
7. Generalul Moşoiu 121
8. Iuliu Maniu : 142
9. Intrarea lui Mihaiu Viteazul în Alba Iulia 183
10. Avram Iancu 266
11. Horia, Cloşca şi Crişan 267
12. Mihail Eminescu 280
13. Generalul Eremia Grigorescu 283
14. Statuia lui Mihaiu Viteazul 313
15. Statuia lui Mateiu Corvinul 328
16. Mitropolitul Primat Dr. Miron Cristea 345
17. Mitropolitul Dr. Vasile Suciu 347
18. Nicolae Iorga 368
19. Sentinela Română 379
20. Doctorul Cornel Păcuraru-Bianu 384
21. Mitropolitul Nicolae Bălan 414
22. Mareşalul Joffre 426
23. Tudor Vladimirescu 446
24. Coroana de oţel a M. S. Regelui 464
25. Coroana de aur a M. S. Reginei 465
26. M. S. Regele Incoronat 471
27. M. S. Regina Incoronată 472
28. Incoronarea Suveranilor în Alba Iulia 475

VERIFICAT